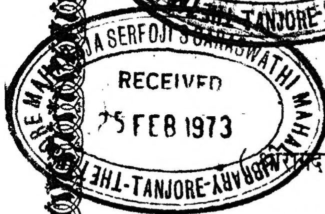

श्री

(श्रीरामदासस्वामिकृत)

दासबोध.

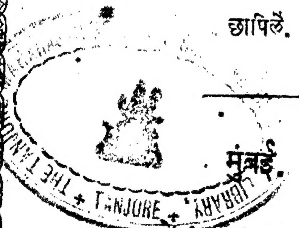
हें पुस्तक

नारायण रामचंद्र सोहनी यांनीं

आपल्या

“जगदीश्वर” छापखान्यांत

छापिलें.

मुंबई.

शके १८०८ सन १८८६.

श्रीरामदास स्वामी
कल्याण
शिवाजी

अनुक्रमणिका.

समाप्त.

श्री दासबोध.

प्रथमदशक.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीगुरुभ्योनमः ॥ श्रों तेपुसतीकोणग्रंथ ॥ कायबोलिलेंजीयेथ ॥ श्रवणकेलियानेंप्राप्त । कायआहे ॥१॥ ग्रंथनामदासबोध ॥ गुरुशिष्यांचासंवाद ॥ येथेंबोलिलाविशदं ॥ भक्तिमार्ग ॥२॥ नवेविधाभक्तिआणिज्ञान ॥ बोलिलेंवैराग्याचेंलक्षण ॥ बहुधाअध्यात्मनिरूपण ॥ निरूपिलें ॥३ भक्तीचेनियोगेंदेव ॥ निश्चयपावतीमानव ॥ ऐसाआहेअभिप्राव ॥ इयेग्रंथीं ॥४॥ मुख्यभक्तीचानिश्चय ॥ शुद्धज्ञानाचानिश्चय ॥ आत्मस्थितीचानिश्चय ॥ बोलिलाअसे ॥५॥ शुद्धउपदेशाचानिश्चय ॥ सायुज्यमुक्तीचानिश्चय ॥ मोक्षप्राप्तीचानिश्चय ॥ बोलिलाअसे ॥६॥ शुद्धस्वरूपाचानिश्चय ॥ विदेहस्थितीचानिश्चय ॥ अलिप्तपणाचानिश्चय ॥ बोलिलाअसे ॥७॥ मुख्यदेवाचानिश्चय ॥ मुख्यभक्ताचानिश्चय ॥ जीवशिवांचानिश्चय ॥ बोलिलाअसे ॥८ ॥ मुख्यब्रह्माचानिश्चय ॥ नानामतांचानिश्चय ॥ आपणकोणहानिश्चय ॥ बोलिलाअसे ॥९ ॥ मुख्यउपासनालक्षण ॥ नानाकवित्वलक्षण ॥ नानाचातुर्यलक्षण ॥ बोलिलेंअसे ॥१०॥ मायोद्भवाचेंलक्षण ॥ पंचभूतांचेंलक्षण ॥ कर्त्ताकोणहेंलक्षण ॥ बोलिलेंअसे ॥११॥ नानाकिंतुनिवारले ॥ नानासंशयछेदिले ॥ नानाआशंकाफेडिलें ॥ नानाप्रश्नें ॥१२॥ ऐसेंबहुधानिरूपिलें ॥ ग्रंथगर्भीजिंबोलिलें ॥ तेंअवघेंचिअनुवादलें ॥ नवचेकींकदां ॥१३॥ तथापिअवघादासबोध ॥ दशकफोडोनिकेला विशद ॥ जेंजेदशकींचाअनुवाद ॥ तेतेदशकींबोलिला ॥१५॥ नानाग्रंथांच्यासंमती ॥ उपनिषदेंवेदांतश्रुती ॥ आणिमुख्यआत्मप्रती

---

१ स्पष्ट, स्वच्छ. २ श्रवण, कीर्तन, स्मरण, पादसेवा, पूजा, वंदन, दास्य, सख्य, देहसमर्पण ह्या नऊ प्रकारची ३ तत्वनिरूपण. ४ पृथ्वी. उदक. अग्नि. वायु. आकाश यांचें ५ नजाय. ६ वेदांचेभाग.

ी ॥ शास्त्रेंसहित ॥१५॥ नानासंमतिअन्वयें ॥ ह्मणोनिमिथ्याह्मण
ांनये ॥ तथापिहेंअनुभवासये ॥ प्रत्यक्षआतां ॥१६॥ मत्सरेंयासि
मिथ्याह्मणती ॥ तरीअवघेचिग्रंथउच्छेदिती ॥ नानाग्रंथांच्यासंम
ी ॥ भगवद्वाक्यें ॥ १७ ॥ शिवगीतारामगीता ॥ गुरुगीतागर्भगी
ा ॥ उत्तरगीताअवधूतगीता ॥ वेदआणिवेदांत ॥ १८ ॥ भगवद्गी
ताब्रह्मगीता ॥ हंसगीतापांडवगीता ॥ गणेशगीतायमगीता ॥ उप
निषदेंभागवत॥१९॥इत्यादिकनानाग्रंथ॥ संमतीसबोलिलेग्रंथ ॥ भ
गवद्वाक्येंयथार्थ ॥ निश्चयेंसीं ॥२०॥ भगवद्वचनींअविश्वासे ॥ ऐसा
कोणपतितअसे ॥ भगवद्वाक्याविरहितनसे ॥ बोलणेंयेथींचें ॥२१॥
पूर्णग्रंथपाहिल्याविण ॥ उगाचठेवीजोदूषण ॥ तोदुरात्मादुरभिमा
न ॥ मत्सरकरी ॥२२॥ अभिमानेंउठेमत्सर ॥ मत्सरेंयेतिरस्कार ॥
पुढेंक्रोधाचाविचार ॥ प्रबळबळें ॥२३॥ ऐसाअंतरींनासला ॥ का
मक्रोधेंखवळला ॥अहंभावेंपालटला ॥ प्रत्यक्षदिसे ॥ २४॥ कामक्रो
धेंलथाडिला ॥ तांकैसाह्मणावाभला ॥ अमृतसेवितांचिपावला ॥ मृ
त्युराहू॥२५॥आतांअसोहेंबोलणें॥ अधिकारासारिखेंघेणें ॥ परंतुअ
भिमानत्यागणें ॥ हेंउत्तमोत्तम ॥२६॥ मागांश्रोतींआक्षेपिलें ॥ जि
येग्रंथींकायबोलिलें ॥ तेंसकळहिनिरूपिलें ॥ संकलितमार्गें ॥२७॥
आतांश्रवणकेलियाचेंफळ ॥ क्रियापालटेतात्काळ ॥ तुटेसंशयाचेंमू
ळ ॥ एकसरां॥२८॥मार्गसांपडेसुगम ॥नलगेसाधनदुर्गम ॥ सायुज्य[1]
मुक्तीचेंवर्म ॥ ठाईंपडे ॥२९॥ नासेअज्ञानदुःखभ्रांती ॥ शीघ्रचियेथें
ज्ञानप्राप्ती ॥ ऐसीआहेफलश्रुती ॥ इयेग्रंथीं॥३०॥योगीयांचेंपरमभा
ग्य ॥ अंगींबाणेवैराग्य॥ चातुर्यकळायथायोग्य॥विवेकेंसहित॥३१॥
भ्रांतअवगुणीअवलक्षण ॥ तेचिहोतीसुलक्षण ॥ धूर्ततार्किकविच
क्षण ॥ समयजाणती ॥३२॥ आळसीतेचिसाक्षेपीहोती ॥ पापीतेचि
पस्तावती ॥ निंदकतेचीवंदूंलागती ॥ भक्तिमार्गासी ॥३३॥ बद्धचि
होतीमुमुक्ष[2] ॥ मुर्खचिहोतीअतिदक्ष ॥ अभक्तचिपावतीमोक्ष ॥ भक्ति

---

१ ईश्वराच्या स्वरूपीं मिळून रहाणें ती सायुज्य मुक्ति. २ मुक्तहोण्याची इच्छाकरणारे.

मार्गें॥२४॥नानादोषनासती ॥पतिततेचिपावनहोती ॥ प्राणीपावेउ
त्तमगती॥श्रवणमात्रें॥२५॥नानाधोकेदेहबुद्धीचे॥नानाकितूसंदेहाचे॥
नानाउद्वेगसंसाराचे ॥ नासतीश्रवणें ॥२६॥ ऐसीयाचीफलश्रुती ॥
श्रवणेंचुकेअधोगती ॥ मनासिहोयविश्रांती ॥ समाधानें ॥२७॥ ज
याचाभावार्थजैसा ॥ तयासलाभतैसा ॥ मत्सरधरीजोपुंसा ॥ तया
सितेंचिप्राप्त ॥२८॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेग्रंथा
रंभनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ॐनमोजीगणनायका ॥ सर्वसिद्धिफळदा
यका ॥ अज्ञानभ्रांतिछेदका ॥ बोधरूपा ॥१॥ माझियेअंतरींभरावें॥
सर्वकाळवास्तव्यकरावें ॥ मजवाक्शून्यासिवदावें ॥ कृपाकटाक्षेंक
रूनी ॥२॥ तुझियेकृपेचेनिबळें ॥ वितुळतीभ्रांतीचींपडळें ॥ आणि
विश्वभक्षकेंकाळें ॥ दास्यत्वकीजे ॥३॥ येतांनिजकृपेचीउडी ॥ वि
घ्रेंकांपतीबापुडीं ॥ होऊनिजातीदेशधडी ॥ नाममात्रें ॥४॥ ह्मणो
निनामविघ्नहर ॥ अनाथाचेंमाहेर ॥ आदिकरूनिहरिहर॥ अमरव
दिती ॥५॥ वंदूनियांमंगळनिधी ॥ कार्यकरितांसर्वसिद्धी ॥ आघा
तअडथळेउपाधी ॥ बाधूंशकेना ॥६॥ जयाचेंआठवितांध्यान ॥ वा
टेपरमसमाधान ॥ नेत्रींनिघोनियांमन ॥ पांगुळेसर्वांगीं ॥७॥ सगुण
रूपाचीठेव ॥ महालावण्यलाघव ॥ नृत्यकरितांसकळदेव ॥ तटस्थ
होती॥८॥सर्वकाळमदोन्मत्त ॥ सदाआनंदेंडोलत॥ हर्षेंनिर्भरउदित॥
सुप्रसन्नवदन ॥९॥ भव्यरूपवितंड ॥ भीममूर्तिमहाप्रचंड ॥ विस्ती
र्णमस्तकींउदंड ॥ सिंदूरचर्चिला ॥ १० ॥ नानासुगंधपरिमळें ॥ थ
बथबांगळतीगंडस्थळें ॥ तेथेंआलींषट्पदकुळें ॥ झंकारशब्दें ॥११॥
मुरडींवशुंडादंडेंसरळें ॥ शोभेअभिनवअवाळें ॥ लंबितअधरतीक्ष्ण
गळे ॥ क्षणक्षणामदस्रवी ॥१२॥ चौदाविद्यांचागोसावी ॥ ऱ्हस्वलो
चनतेहालवी ॥ लवलवीतफडकावी ॥ फडैफडैकर्णथापा ॥१३॥ र
त्नखचितमुगुटींझळाळ ॥ नानासुरंगफांकतीकीळ ॥ कुंडलेंतळपतीनी

१ मूर्खासि. २ पडदे. ३ देव. ४ भ्रमरकुळें. ५ ओंठ. ६ लहाननेत्र.

ळ ॥ वरीजडलेझळकती ॥१४॥ दंतशुभ्रसदंट ॥ रत्नखचितहेमकट ॥ तयासळवटींपत्रेंनीट ॥ तळपतीलघुलघू ॥१५॥ लवलवीतमळेपेदों द ॥ वेष्टिलकटीनागबंद ॥ क्षुद्रघंटिकामंदमंद ॥ वाजतीझणत्कारें ॥ ॥१६॥ चतुर्भुजलंबोदर ॥ कांसेकशिलापीतांबर ॥ फडकेदोंदींचा फणिवर ॥ धुधुःकारटाकी ॥१७॥ डोलवीमस्तकजिव्हालाळी ॥घालूनिबैसलावेंटाळीं ॥ उभारोनिनाभिकमळीं ॥ टकमकांपाहे ॥१८॥ नानायातीकुसुममाळा ॥ व्याळपर्यंतरुळतीगळां ॥ रत्नजडितहृदय कमळा ॥ वरीपदकशोभे ॥१९॥ शोभेपरशआणिकमळ ॥ अंकुशतीक्ष्णतेजाळ ॥एकेकरींमोदकगोळ॥तयावरीअतिप्रीती ॥२०॥नटनाट्य कळाकुसरी॥नानाछंदेंनृत्यकरी ॥ टाळमृदंगभरोवरी॥ उपांगहुंकारे ॥ २१ ॥ स्थिरतानाहींएकक्षण ॥ चपळविषयींअग्रगण्य ॥ साजिरी मूर्तिसुलक्षण ॥ लावण्यखाणी॥२२॥रुणझुणावाजतीनेपुरें॥ वांकीबोभाटतीगजरें ॥ घागरियांसहितमनोहरें ॥ पाउलेंदोनीं ॥२३॥ ईश्वर सभेसिआलीशोभा ॥ दिव्यांबराचीफांकलीप्रभा ॥ साहित्यविषयीं सुलभा ॥ अष्टनायकाहोती॥२४॥ ऐसासर्वांगेंसुंदर ॥ सकळविद्यांचा आगर ॥ त्यासिमाझानमस्कार ॥ साष्टांगभावें ॥२५॥ ध्यानगणेशा चेंवर्णितां ॥ मतिप्रकाशहोयभ्रांता ॥ गुणानुवादश्रवणकरितां ॥ डोलेसरस्वती ॥२६॥ जयासब्रह्मादिकवंदिती ॥ तेथेंमानवबापुडेकिती ॥ असोप्राणीमंदमती ॥ तिहींगणेशचिंतावा ॥२७॥ जेमूर्खअवलक्षण ॥ जेकांहीनाहूनिहीन ॥ तेचिहोतीदक्षप्रवीण ॥ सर्वविषयीं ॥२८॥ ऐसाजोपरमसमर्थ ॥ पूर्णकरीमनोरथ ॥ सप्रतीतिभजनस्वार्थ ॥कलौचंडीविनायकौ॥२९॥ऐसागणेशमंगळमूर्ती॥तोम्यास्तविला यथामती ॥ वांच्छाधरूनियांचित्तीं ॥ परमार्थाची ॥३०॥ इतिश्री दासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेगणेशस्तवनंनामद्वितीयःसमासः श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांवंदीनवेदमाता ॥ श्रीशारदाब्रह्म

१ मोठा. २ हाले. ३ घागऱ्या. ४ बेंबीकडे. ५ पुष्पमाळा. ६ मुख्य. ७ पैंजण. ८ स्थान. ९ दुर्लक्षणी.

सुता ॥ शब्दमूळवाग्देवता ॥ महामाया ॥१॥ जेउठवीशब्दांकुर ॥ वदेवैखरी[1]अपार ॥ जेनिःशब्दाचेंअभ्यंतर ॥ उकलूनिदावी ॥२॥ जेयोगियांचीसमाधी ॥ जेधारिष्टाचीकृतबुद्धी ॥ जेविद्याअविद्योपाधी ॥ तोडूनिटाकी ॥३॥ जेमहापुरुषाचीभार्या[3] ॥ अतिसंलग्नअवस्थातुर्या[4] ॥ जियेचेनिमहत्कार्या ॥ प्रवर्तलेसाधू ॥४॥ जेमहंतांचें शांती ॥ जेईश्वराचीनिजशक्ती ॥ जेज्ञानियांचीविरक्ती ॥ नैराश्यशोभा ॥५॥ जेअनंतब्रह्मांडेंघडी ॥ लीलाविनोदेंचिमोडी ॥ आपणआदिपुरुषींदडी ॥ मारूनिराहे ॥६॥ जेप्रत्यक्षपाहतांआढळे ॥ विचारघेतांनाडळे ॥ जियेचापारनकळे ॥ ब्रह्मादिकांसी ॥७॥ जे सर्वनाटकअंतर्कळा ॥ जेजाणीवस्फूर्तिनिर्मळा ॥ जियेचिनेंस्वानंदसोहळा ॥ ज्ञानशक्ती ॥८॥ जेलावण्यस्वरूपाचीशोभा ॥ जेपरब्रह्मसूर्याचीप्रभा[5] ॥ जेशब्दींवदोनिउभा ॥ संसारनाशी ॥९॥ जेमोक्षश्रियामहामंगळा ॥ जेसत्रावीजीवनकळा ॥ जेसत्त्वलीलासुशीला[6] ॥ लावण्यखाणी ॥१०॥ जेअव्यक्तपुरुषाचीव्यक्ती ॥ जेविस्तारेंवाढलीइच्छाशक्ती ॥ जेकलिकाळाचीनियंती ॥ सद्गुरुकृपा ॥११॥ जे परमार्थमार्गाचाविचार ॥ निवडोनिदावीसारासार ॥ भवसिंधूचा पैलपार ॥ पाववीशब्दबळें ॥१२॥ ऐसीबहुवेषेंनटली ॥ मायाशारदाएकली ॥ सिद्धांचेअंतरींसंचली ॥ चतुर्विधप्रकारें ॥१३॥ तिहीं वाचांअंतरींआलें ॥ तेंवैखरीयाप्रकटकेलें ॥ ह्मणोनिकर्तृत्वजितुकें आलें ॥ तेंशारदागुणें[7] ॥१४॥ जेब्रह्मादिकांचीजननी ॥ हरिहरजियेपासुनी ॥ सृष्टिरचनालोकतीन्ही ॥ विस्तारजियेचा ॥१५॥ जेपरमार्थाचेंमूळ ॥ नातरीसद्विद्याचकेवळ ॥ निवांतनिर्मळनिश्चळ ॥ स्वरूपस्थिती ॥१६॥ जेयोगियांचेध्यानीं ॥ जेसाधकांचेचिंतनीं ॥ जेसिद्धांचेअंतःकरणीं ॥ समाधिरूपें ॥१७॥ जेनिर्गुणांचीओळखण ॥ जेअनुभवाचीखूण ॥ जेव्यापकपणेंसंपूर्ण ॥ सकळांघटीं ॥ १८ ॥

१ चवथी वाणी २ अज्ञान. ३ स्त्री. ४ चवथी, निष्कलंक ईश्वराचें चैतन्यरूपी स्वरूप. ५ तेज. ६ चांगल्या स्वभावाची. ७ सरस्वतीच्यागुणानें.

॥ब्रपुराणेंवेदश्रुती ॥ अखंडजियेचेंस्तवनकरिती ॥ नानारूपेंजिये
स्तविती ॥ प्राणिमात्र ॥१९॥ जेवेदशा चीमहिमा ॥ जेनिरूप
णाचीउपमा ॥ जियेकरितांपरमात्मा ॥ ऐसेंबोलिजे ॥२०॥ नाना
विद्याकळासिद्धी ॥ नानानिश्चयांचीबुद्धी ॥ जेसूक्ष्मवस्तूचीशुद्धी ॥
निमात्र ॥ २१ ॥ जेहरिभक्तांचीनिजभक्ती ॥ जेअंतर्निष्ठांचीअंतर
स्थती ॥ जेजीवन्मुक्तांचीमुक्ती ॥ सायुज्यता ॥२२॥ जेअनंतमाया
वैष्णवी ॥ नकळेनाटकलाघवी ॥ जेथोरथोरांसगोंवी ॥ जाणतपणें
॥ २३ ॥ जेंजेंदृष्टीनेंदेखिलें ॥ जेंजंशब्देंवोळखिलें ॥ जेंजेंमनासभास
लें ॥ तितुकेंरूपजियेचें ॥२४॥ स्तवनभजनभक्तिभाव ॥ जियेवांचू
निनाहींठाव ॥ यावचनाचाअभिप्राव ॥ अनुभवीजाणती ॥ २५ ॥
ह्मणोनिथोराहूनिथोर ॥ जेईश्वराचीईश्वर ॥ तियेमाझानमस्कार ॥
नदंशेंचिआतां ॥ २६ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमद
शकेशारदास्तवनंनामतृतीयःसमासः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांसद्गुरुवर्णवेना ॥ जेथेंमायास्पर्शोंशके
ना ॥ तेंस्वरूपमजअज्ञाना ॥ कायकळे ॥ १ ॥ नकळेनकळेनेतिनेती
॥ ऐसेंबोलतसेश्रुती ॥ तेथेंमजमूर्खाचीमती ॥ पैवाडेलकोठें ॥ २ ॥
मजनकळेहाविचार ॥ दुरूनमाझानमस्कार ॥ गुरुदेवापैलपार ॥
पाववींमज ॥३॥ होतीस्तवनाचीदुराशा ॥ तुटलामायेचाभरंवसा ॥
आतांअसालतैसेअसा ॥ सद्गुरुस्वामी ॥४॥ मायेच्याबळेंकरीनस्तवन
॥ ऐसेंवांच्छितहोतेंमन ॥ तेमायाजाहलीलज्जायमान॥कायकरूं॥५॥
नातुडेमुख्यपरमात्मा ॥ ह्मणोनिकरावीलागेप्रतिमा ॥ तैसामायायो
गेंमहिमा ॥ वर्णीनसद्गुरूचा ॥६॥ आपुल्याभावासारिखामनीं ॥ देव
आठवावाध्यानीं ॥ तैसासद्गुरुहास्तवनीं ॥ स्तवूंआतां ॥७॥ जयज
याजीसद्गुरुराजा ॥ विश्वंभराविश्वबीजा ॥ परमपुरुषामोक्षध्वजा ॥
दीनबंधू ॥८॥ तुझियेनिअभयकरें ॥ अनावरहेमायावोसरे ॥ जैसेंसू

१ ज्ञानस्वरूप २ विष्णुपासून झालेली ३ हें नाहीं, हें नाहीं. ४ वेद. ५ पावेल.
६ प्राप्त होत नाहीं. ७ मूर्ति.

यंप्रकाशेंअंधारें ॥ पळोनिजाय ॥९॥ आदित्यें अंधकारनिवारे ॥ प रंतुमागुतेंब्रह्मांडभरे ॥ शीजाहलियानंतरें ॥ पुनःकाळोखें ॥१०॥ तैसानव्हेस्वामीराव ॥ करीजन्ममृत्यूंचावाव ॥ समूळअज्ञानाचाठाव ॥ पुसूनटाकी ॥११॥ सुवर्णाचेंलोहकांहीं ॥ सर्वथाहोणारनाहीं ॥ तैसागुरुदाससंदेहीं ॥ पडोंचिनेणेसर्वथा ॥ १२ ॥ कांसरितागंगेसिमिळाली ॥ मिळणीहोतांगंगाचिजाहली ॥ मगजरीवेगळीकेली ॥ तरीहोणारनाहींसर्वथा ॥ १३ ॥ परीतेसंरितामिळण्यीमागें ॥ वोहळमानिजेतजगें ॥ तैसानोहेशिष्यवेगें ॥ स्वामीचिहोय ॥१४॥ परिस आपणाऐसेंकरीना ॥ सुवर्णेंलोहपालटेना ॥ उपदेशकरीबहुतजना ॥ अंकितेंसद्गुरूचा ॥१५॥ शिष्यासगुरुत्वप्राप्तहोय ॥ सुवर्णेंसुवर्णकरितांनये ॥ म्हणोनिउपमाकाय ॥ सद्गुरूसिपरिसाची ॥१६॥ उपमेद्यावासागर ॥ तरीतोअत्यंतचिक्षार ॥ अथवाम्हणोंक्षीरसागर ॥ तरीतोनासेलकल्पांतीं ॥१७॥ उपमेद्यावाजरीमेरू ॥ तरीतोजडपाषाणकठोरू ॥ तैसानव्हेकींसद्गुरू ॥ परमकोमळदीनाचा ॥१८॥ उपमेसद्यावेंगगन ॥ परीगगनापरीसतोनिर्गुण ॥ याकारणेंदृष्टांतहीन ॥ सद्गुरूसिगगनाचा ॥१९॥ धीरपणेंउपमूजगतीं ॥ तरीहेहींखचेलकल्पांतीं ॥ म्हणोनिधीरत्वासिदृष्टांतीं ॥ हीनवसुंधरा ॥२०॥ आतां उपमेसद्यावागभस्ती ॥ तरीगभस्तीचाप्रकाशकिती ॥ शास्त्रेंमर्यादा बोलती ॥ सद्गुरुतोअमर्याद ॥२१॥ म्हणोनिउपमेसउणादिनकर ॥ सद्गुरुज्ञानप्रकाशथोर ॥ आतांउपमावाफणिवर ॥ तरीतोभारवाही ॥२२॥ आतांउपमेसद्यावेंजळ ॥ तरीतेंकालांतरेंआटेलसकळ ॥ सद्गुरुरूपतेंनिश्चळ ॥ जाणारनाहीं ॥२३॥ सद्गुरूसउपमावेंअमृत ॥ तरी अमरधरितिमृत्युपंथ ॥ सद्गुरुकृपायथार्थ ॥ अमरचिकरी ॥२४॥ सद्गुरूसिम्हणावेंकल्पतरू ॥ तरीहाकल्पनातीतविचारू ॥ कल्पवृक्षाचाअंगिकारू ॥ कोणकरी ॥२५॥ चिंतामात्रनसेमनीं ॥ कोण

---

१ सूर्यानें. २ रात्रि. ३ नाश. ४ नादि. ५ दास. ६ आकाश. ७ निराकार. ८ पृथ्वी. ९ सूर्य. १० शेष. ११पाणी. १२ देव. १३ कल्पवृक्ष.

गुसेचिंतामणी ॥ कामधेनूचीदुभणी ॥ निष्कामासनलगेती ॥२६॥ सद्गुरूसह्मणोंलक्ष्मीवंत ॥ तरीतेलक्ष्मीनाशवंत ॥ ज्याचेद्वारींअसे तिष्ठत ॥ मोक्षलक्ष्मी ॥२७॥ स्वर्गलोकइंद्रसंपत्ती ॥ हेकाळांतरींवि ऱ्बती ॥ सद्गुरुकृपेचीप्राप्ती ॥ काळांतरींचळेना ॥२८॥ हरिहरब्र ह्मादिक ॥ नाशपावतीसकळिक ॥ सर्वदाअविनाशएक ॥ सद्गुरु पद ॥२९॥ तयासउपमाकायद्यावी ॥ नाशवंतसृष्टीआघवी ॥ पंच भौतिकेंउठाठेवी ॥ नचलेतेथें ॥३०॥ ह्मणोनिसद्गुरुवर्णवेना ॥ हे गेहेचिमाझीवर्णना ॥ अंतरस्थितीचियाखुणा ॥ अंतर्निष्ठजाणती ॥३१॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेगुरुस्तवनं नामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांवंदीनसंतसज्जन ॥ जेपरमार्थाचेंअ धिष्ठान । जयांचेनिगुह्यज्ञान ॥ प्रगटेजनीं ॥१॥ जेंवस्तुपरमदुर्लभ ॥ जयाचाअलभ्यलाभ ॥ तेंचिहोयपरमसुलभ ॥ सत्संगेंकरूनी ॥ ॥२॥ वस्तुप्रकटचिअसे ॥ पाहतांकोणासीचनदिसे ॥ नानासाधनें सायासें ॥ नपडेठांई ॥३॥ जेथेंपरीक्षावंतठकले ॥ नातरीडोळसचि अंधझाले ॥ पाहतअसतांचचुकले ॥ निजवस्तूसी ॥४॥ जेंदीपाचे निदिसेना ॥ नानाप्रकाशेंगवसेना ॥ नेत्रांजनेंहिवसेना ॥ दृष्टीपुढें ॥५॥ सोळाकळींपूर्णशशी ॥ दाखवूंशकेनावस्तूसी ॥ तीव्रआदित्य कळाराशी ॥ तोहिदाखवीना ॥६॥ जयासूर्याचेनिप्रकाशें ॥ ऊर्ण तंतूतोहिदिसे ॥ नानासूक्ष्मपदार्थभासे ॥ अणुरेणुवादिक ॥७॥ चि रलेंवाँलाग्रतेंहिप्रकाशी ॥ परीतोदाखवीनावस्तूसी ॥ तेंजयाचेनि साधकासी ॥ प्राप्तहोय ॥८॥ जेथेंआक्षेपआटले ॥ जेथेंप्रयत्नपस्ता वले ॥ जेथेंतर्कमंदावले ॥ तर्कितांनिजवस्तूसी ॥ ॥९॥ वळेविवेका चीवेगडी ॥ पडेशब्दाचीबोबडी ॥ जेथेंमनाचीतांतडी ॥ कामान ये ॥१०॥ जोबोलकेपणेंविशेष ॥ सहस्रमुखांचाजोशेष ॥ तोहिशि

---

१ नाशरहित. २ पांचभूतांची ३ आश्रय, आधार. ४ प्राप्तहोण्यास कठिण. ५ पूर्णिमेचा चंद्र. ६ऊर्ण नाभि या नावाचा किडा,(कोळी)त्याचेंसूत ७ चिरलेलें केसाचें शेवट.

णलानिःशेष ॥ वस्तुनसांगवे ॥११॥ वेदेंप्रकाशिलेंसर्वेंही ॥ वेदर हितकांहींनाहीं ॥ तोवेदकोणासही ॥ दाखवूंशकेना ॥१२॥ तेंचि वस्तुसंतसंगें ॥ स्वानुभवेंकळोंलागे ॥ त्याचामहिमावचनींसांगे ॥ ऐसाकवण ॥१३॥ विचित्रकळायेमायेची ॥ परीओळखीनसांगवेव स्तूची ॥ मायातीतअनंताची ॥ संतसोयसांगती ॥१४॥ वस्तूसिवर्णि लेंनवचे ॥ तेंचिस्वरूपसंतांचें ॥ याकारणेंवचनाचें ॥ कार्यनाहीं ॥ ॥१५॥ संतआनंदाचेंस्थळ ॥ संतसुखचिकेवळ ॥ नानासंतोषांचेंमू ळ ॥ तेहेसंत ॥१६॥ संतमोक्षाचीविश्रांती ॥ संततृप्तीचीनिजतृप्ती ॥ नातरीभक्तीचीफळश्रुती ॥ तेहेसंत ॥१७॥ संतधर्माचेंक्षेत्र ॥ सं तस्वरूपाचेंसत्पात्र ॥ नातरीपुण्यचिपवित्र ॥ पुण्यभूमी ॥१८॥ सं तसमाधीचेंमंदिर ॥ संतविवेकाचेंभांडार ॥ नातरीबोलिजेमाहेर ॥ सायुज्यमुक्तीचें ॥१९॥ संतसत्याचानिश्चय ॥ संतसार्थकाचाजय ॥ संतप्राप्तीचासमय ॥ सिद्धस्वरूप ॥ २० ॥ मोक्षश्रियाअलंकृत ॥ ऐ सेहेसंतश्रीमंत ॥ जीवदरिद्रीअसंख्यात ॥ नृपतिकेले ॥ २१ ॥ जेस मर्थपणेंउदार ॥ जेकांअसंतदानशूर ॥ तयांचेनिहाज्ञानविचार ॥ दीधलानवचे ॥ २२ ॥ महाराजेचक्रवर्ती ॥ झालेआहेतपुढेंहोती ॥ परंतुकोणीसायुज्यमुक्ती ॥ देणारनाहीं ॥२३॥ जेंत्रैलोक्यींनाहींदा न ॥ तेंचिकरितीसंतसज्जन ॥ तयासंतांचेंमहिमान ॥ कायह्मणो निवर्णावें ॥ २४ ॥ जेंत्रैलोक्याहूनिवेगळें ॥ जेंवेदश्रुतींसीनाकळे ॥ तेंचिजयांचेनिबोलें ॥ परब्रह्मअंतरीं ॥२५॥ ऐसीसंतांचीमहिमा ॥ बोलिजेतितुकीउणीउपमा ॥ जयांचेनिमुख्यपरमात्मा ॥ प्रकट होय ॥२६॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेसंतस्तवनं नामपंचमःसमासः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांवंदूंश्रोतेजन ॥ भक्तज्ञानीसंतसज्जन॥ विरक्तयोगीगुणसंपन्न ॥ सत्यवादी ॥१॥ एकसत्वाचेसागर ॥ एक

१ नजाय.

बुद्धींचेंआगर ॥ एकश्रोतेवैरागर ॥ नानाशब्दरत्नांचे ॥ २ ॥ जेना
नाअर्थामृताचेभोक्ते ॥ जेप्रसंगींवक्तयाचेवक्ते ॥नानासंशयांचेछेदिते
॥ निश्चयीपुरुष ॥३॥ ज्यांचीधारणाअपार ॥ जेईश्वराचेअवतार ॥
नातरीप्रत्यक्षसुरवर ॥ बैसलेजैसे ॥४॥ कींऋषीश्वरांचीमंडळी ॥ शां
तस्वरूपसत्त्वागळी ॥ जयांचेनिसभामंडळी ॥ परमशोभा ॥५॥हृदयीं
वेदगर्भविलसे॥ मुखींसरस्वतीविलासे ॥ साहित्यबोलतांजैसे ॥ भा
सतीदेवगुरू ॥६॥ जेपवित्रपणेंवैश्वानर ॥ जेस्फूर्तिकिरणांचेदिनकर
॥ ज्ञातेपणेंदृष्टीसमोर ॥ ब्रह्मांडनये ॥७॥ जेअखंडसावधान ॥ ज
यांसित्रिकाळींचेंज्ञान ॥ सर्वकाळनिरभिमान ॥ आत्मज्ञानी ॥ ८ ॥
ज्यांचेदृष्टीखालूनगेलें ॥ ऐसेंकांहींचनाहींउरलें ॥ पदार्थमात्रासिल
क्षिलें ॥ मनेंजयांच्या ॥९॥जेंजेंकांहींआठवावें ॥ तेंतेंतयांसिपूर्वींचठा
वें ॥ तेथेंकायअनुवादावें ॥ ज्ञातेपणेंकरूनी ॥१०॥ परंतुहेगुणग्राहक
॥ ह्मणोंनबोलतोंनिःशंक ॥ भाग्यपुरुषकायएक ॥ सेवितनाहीं ॥
॥११॥ सदासेवितीदिव्यान्नें ॥ पालटाकारणेंअवटिअन्नें ॥ तैसींहीं
माझींवचनें ॥ प्राकृत॥१२॥आपुलेशक्तयनुसार॥भावेंपूजावापरमेश्वर॥
परंतुपूजूंनयेहाविचार ॥ कोठेंचिनाहीं ॥१३॥ तैसामीएकवारदुर्बळ
॥ श्रोतेपरमेश्वरचिकेवळ ॥ त्यांचीपूजावाचाबरळ ॥ करूंपाहे ॥
१४॥ व्युत्पत्तिनाहींकळानाहीं ॥ चातुर्यनाहींप्रबंधनाहीं ॥ भक्ति
ज्ञानवैराग्यनाहीं ॥ गौल्यतानाहींवचनाची ॥ १५ ॥ ऐसामाझावा
ग्विलास ॥ निःशंकबोलतोंसावकाश ॥ भावाचाभोक्ताजगदीश ॥
ह्मणोनियां ॥१६॥ तुह्मींश्रोतेजगदीशमूर्ती ॥ तेथेंमाझीव्युपर्त्तीक
ती ॥ बुद्धिहीनअल्पमती ॥ सलगीकरितों ॥१७॥ समर्थाचापुत्रमू
र्खजगीं ॥ परीसामर्थ्यअसेत्याचियाअंगीं ॥ तुह्मांसंतांचीमीसलगी
॥ ह्मणोनिकरितों ॥१८॥ व्याघ्रसिंहभयानक ॥ देखोनिभयचकित
होतीलोक ॥ परीत्यांचींपिलींनिःशंक॥तयांपुढेंखेळती॥१९॥तसामी
संतांचाअंकित ॥ तुह्मांसंतांपाशींबोलत ॥ परीमाझीचिंतातुमचेंचि

---

१ दुकान. २ मनोरंजकता.

त्त ॥ वाहेलचिकीं ॥२०॥ आपुलेचिबोलवाउगे ॥ त्यांचीसंपादणी करणेंचिलागे ॥ परंतुकांहींसांगणेंनलगे ॥ न्यूनतेंपूर्णकरावें ॥२१॥ ॥ हेंतोप्रीतीचेंलक्षण ॥ स्वभावेंचिकरीमन ॥ तैसेतुह्मींसंतसज्जन ॥ मायबापविश्वाचे ॥२२॥ माझाआशयजाणोनिजीवें ॥ आतांउचित तेंकरावें ॥ पुढेंकथेसिअवधानद्यावें॥ह्मणेदासानुदास॥२३॥॥इतिश्री दासबोधेगुरुशिष्यसं०प्रथमदशकेश्रोतृस्तवनंनामषष्ठःसमासः॥६॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांवंदूंकवीश्वर ॥ जेशब्दसृष्टीचेईश्वर ॥ नातरीहेपरमेश्वर ॥ वेदावतारी ॥१॥ कींहेसरस्वतीचेंनिजस्थान ॥ कींहेनानाकळांचेंजीवन ॥ नानाशब्दांचेंभूषण ॥ यथार्थहोय ॥२॥ कींहेपुरुषार्थांचेंवैभव ॥ कींहेजगदीशाचेंमहत्व ॥ नानालाघवेंसत्की र्तिस्तव ॥ निर्माणकवी ॥३॥ कींहेशब्दरत्नांचेसागर ॥ कींहेमुक्तां चेंमुक्तसरोवर ॥ नानाबुद्धींचेवैरागर ॥ निर्माणजाहले॥४॥ कींहेअ ध्यात्मरत्नांचीखाणी ॥ किंहेबोलकेंचिंतामणी ॥ नानाकामधेनूंची दुभणी ॥ वोळलीश्रोतयांवरी ॥५॥ कींहेकल्पनेचेकल्पतरू ॥ कींहे मोक्षाचेमुख्यपडिभरू ॥ नानासायुज्यतेचेविस्तारू ॥ विस्तारले॥६ कींहापरलोकींचानिजस्वार्थ ॥ कींहायोगियांचागुप्तपंथ ॥ नानाज्ञा नियांचापरमार्थ ॥ रूपासिआला ॥७॥ कींहेनिरंजनाचीखुण ॥ कीं हेनिर्गुणाचीवोळखण ॥ मायाविलक्षणाचेंलक्षण ॥ तेहेकवी ॥८॥ कींहाश्रुतीचाभावगर्भ ॥ कींहापरमेश्वराचाअलभ्यलाभ ॥ नातरीहो यसुलभ ॥ निजबोधकविरूपें॥९॥कविमुमुक्षूंचेंअंजन ॥ कविसाधकां चेंसाधन ॥ कविसिद्धांचेंसमाधान ॥ निश्चयात्मक ॥१०॥ कविस्व धर्माचाआश्रय ॥ कविमनाचामनोदय ॥ कविधार्मिकांचाविनय ॥ विनयकर्ते ॥११॥ कविवैराग्याचेंरक्षण ॥ कविभक्तांचेंभूषण ॥ ना नास्वधर्मांचेंस्थापन ॥ तेहेकवी ॥ १२॥ कविप्रेमळांचीप्रेमस्थिती ॥ कविध्यानस्थांचीध्यानमूर्ती ॥कविउपासकांचीवाडकीर्ती ॥विस्तार ली ॥१३॥ नानासाधनांचेंमूळ ॥ कविनानाप्रयत्नांचेंफळ ॥ नाना

१ मनांतील अभिप्राय. २ योग्य. ३ चित्त, लक्ष. ४ निष्कलंक जें स्वरूपत्याची. ५ मोठी.

कार्यसिद्धिसकळ ॥ कवीचेनिप्रसादें ॥१४॥ आधींकवीचावाग्विला
स ॥ तरीमगश्रवणींतुंबळेरस ॥ कवीचेनिमतिप्रकाश ॥ कविलासहो
य॥१५॥कविव्युत्पन्नाचीयोग्यता ॥ कविसामर्थ्यवंताचीसत्ता॥कवि
वेचक्षणाचीकुशलता ॥ नानाप्रकारें ॥१६॥ कविकाविलाचाप्रबंध
। कविनानाधाटीमुद्राछंद ॥ कविगद्यपद्यभेदाभेद ॥ पदप्रासकर्ते ॥
॥१७॥ कविसृष्टीचाअलंकार ॥ कविलक्ष्मीचाशृंगार ॥ सकळसिद्धीं
चानिर्धार ॥ तेहेकवी ॥१८॥ कविसभेचेंमंडण ॥ कविभाग्याचेंभू
षण ॥ नानासुखांचेंसंरक्षण ॥ तेहेकवी ॥१९॥ कविदेवाचेंरूपकर्ते॥
कविऋषींचेंमहत्त्ववर्णिते ॥ नानाशास्त्रांचेसामर्थ्यातें ॥ कविवाखा
णिती ॥२०॥ नसताकवीचाव्यापार ॥ तरीकैंचाअसताजगदुद्धार॥
ह्मणोनिकविहेआधार ॥ सकळसृष्टीसी ॥२१॥ नानाविद्याज्ञातृत्व[1]
कांहीं ॥ कवीश्वरावीणतेंनाहीं ॥ कवीपासूनसर्वही ॥ सर्वज्ञता ॥
॥२२॥ मागांवाल्मीकव्यासादिक ॥ जाहलेकवीश्वरअनेक ॥ तयां
पासूनविवेक ॥ सकळजनांसी ॥२३॥ पूर्वींकाव्येंहोतींकेलीं ॥ तरी
चव्युत्पत्तिप्राप्तजाहली ॥ तेणेंपंडितांअंगींबाणली ॥ परमयोग्यता
॥२४॥ ऐसेपूर्वींथोरथोर ॥ जाहलेकवीश्वरअपार ॥ आतांआहेतपु
ढेहोणार ॥ नमनत्यांसी ॥२५॥ नानाचातुर्याच्यामूर्ती ॥ कींहेसाक्षा
तबृहस्पती ॥ वेदश्रुतीबोलोंह्मणती ॥ ज्यांच्यामुखें ॥२६॥ परोप
काराकारणें ॥ नानानिश्चयअनुवादणें ॥ शेखींबोलिलेपूर्णपणें ॥
संशयातीत ॥२७॥ कींहेअमृताचेमेघवोळले ॥ कींहेनवरसांचेवोघ
लोटले ॥ नानासुखांचेंउचंबळलें ॥ सरोवरहें ॥२८॥ कींहींविवेक
निधींचींभांडारें ॥ प्रकटजाहलींमनुष्याकारें ॥ नानावस्तूंचेनिविचा
रें ॥ कोंदाटलेहे[2] ॥२९॥ कींहेआदिशक्तीचेंठेवणें ॥ नानापदार्थांसि
आणीउणें ॥ लाधलेंपूर्वसंचिताच्यागुणें ॥ विश्वजनासी ॥ ३० ॥
कींहींसुखाचींतारवेंलोटलीं ॥ अक्षयआनंदेंउतटलीं ॥ विश्वजनासि
उपेगाआलीं ॥ नानाप्रयोगाकारणें ॥३१॥ कींहेनिरंजनाचीसंपत्ती

---

१ जाणणेपणा. २ शेवटीं ३ भरले.

॥ कींहेविराटाचीयोगस्थती ॥ कींहेभक्तीचीफलश्रुती ॥ फळाि
आली ॥२२॥ कींहाईश्वराचापवाड ॥ पाहतांगगनाहूनवाडे ॥ ब्र
ह्मांडरचनेहूनजाड ॥ कविप्रबंधरचना ॥२३॥ आतांअसोहाविस्ता
र ॥ जगासिआधारकवीश्वर ॥ तयांसिमाझानमस्कार ॥ साष्टांग
भावें ॥२४॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेकवीश्वरस्त
वनंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांवंदूंसकळसभा ॥ जियेसभेसीमुक्तिसुल
भा ॥ जेथेंजगदीशस्वयेंउभा ॥ तिष्ठतप्रेमभरें ॥१॥ ॥ श्लोक ॥ ना
हंवसामिवैकुंठेयोगिनांहृदयेरवौ॥मद्भक्तायत्रगायंतितत्रतिष्ठामिनारद
॥१॥ टी० ॥ नाहींवैकुंठाच्याठाईं ॥ नाहींयोगियांचेहृदयीं ॥ माझे
भक्तगातीजेठाईं ॥ तेथेंमीतिष्ठतनारदा ॥२॥ याकारणेंसभाश्रेष्ठ ॥
भक्तगातीतेवैकुंठ ॥ नामघोषघडघडाट ॥ जयजयकारेंगर्जती॥३॥ प्रे
मळभक्तांचींगायनें ॥ भगवद्वाक्येंहरिकीर्तनें ॥ वेदव्याख्यानपुराण
श्रवणें ॥ जेथेंनिरंतर ॥४॥ परमेश्वराचेगुणानुवाद ॥ नानानिरूप
णांचेसंवाद ॥ अध्यात्मविद्याभेदाभेद ॥ मथनजेथें ॥५॥ नानासमा
धानेंतृप्ती ॥ नानाआशंकानिवृत्ती ॥ चित्तींबैसेध्यानमूर्ती ॥ वाग्वि
लासें ॥६॥ भक्तप्रेमळभाविक ॥ सभ्यसखोलसात्विक ॥ रम्यरसा
ळगायक ॥ निष्ठावंत॥७॥ कर्मशीळआचारशीळ ॥ दानशीळधर्मशी
ळ ॥ शुचिष्मंतपुण्यशीळ ॥ अंतरशुद्धकृपाळू ॥८॥ योगीविरागीउ
दास ॥ नेमनिग्रहीतापस ॥ विरक्तनिस्पृहबहुवस॥अरण्यवासी॥९॥
दंडधारीजटाधारी ॥ नाथपंथीमुद्राधारी॥ एकबाळब्रह्मचारी॥योगी
श्वर ॥१०॥ पुरश्चरणीआणितपस्वी ॥ तीर्थवासीआणिमनस्वी ॥
महायोगीआणिजनस्वी ॥ जनासारिखे ॥११॥ सिद्धसाधुआणिसा
धक ॥ मंत्रयंत्रादिशोधक ॥ एकनिष्ठउपासक ॥ गुणग्राही ॥१२॥
संतसज्जनविद्वज्जन ॥ वेदज्ञशास्त्रज्ञमहाजन ॥ प्रबुद्धसर्वज्ञसमाधान॥

---

१ कीर्ति. २ थोर. ३ उभा रहातो. ४ पवित्र ५ हृदय ६ मन स्वाधीन ठेवणारे ७ लोकां
स स्वाधीन ठेवणारे. ८ बुद्धिमान.

विमळकर्ते ॥१३॥ योगीव्युत्पन्नऋषीश्वर ॥ धूर्ततार्किककवीश्वर ॥ मनोजयाचेमुनीश्वर ॥ आणिदिग्वल्कली ॥१४॥ ब्रह्मज्ञानीआत्मज्ञानी ॥ तत्त्वज्ञानीपिंडज्ञानी ॥ योगाभ्यासीयोगज्ञानी ॥ उदासीन ॥१५॥ पंडितआणिपुराणिक ॥ विद्वांसआणिवैदिक ॥ भट्टआणि पाठक ॥ यजुर्वेदी ॥१६॥ महाभलेमहाश्रोत्री ॥ याज्ञिकआणिअग्निहोत्री ॥ वैद्यआणिपंचाक्षरी ॥ परोपकारकर्ते ॥१७॥ भूतभविष्यवर्तमान ॥ जयांसित्रिकाळींचेंज्ञान ॥ बहुश्रुतनिरभिमान ॥ निरपेक्षी ॥१८॥ शांतिक्षमादयाशीळ ॥ पवित्रआणिसत्वशीळ ॥ अंतरशुद्धज्ञानशीळ ॥ ईश्वरीपुरुष ॥१९॥ ऐसेजेकांसभानायक ॥ जेथेंनित्यानिसविवेक ॥ त्यांचामहिमाअलौकिक ॥ कायह्मणूनवर्णावा ॥२०॥ जेथेंश्रवणाचाउपाय ॥ आणिपरमार्थसमुदाय ॥ जेथंजनासतरणोपाय ॥ सहजचिघडे ॥२१॥ उत्तमगुणांचीमंडळी ॥ सत्वधीरसत्वागळी नित्यसुखाचीनव्हाळी ॥ जेथेंवसे ॥२२॥ विद्यापात्रेंकळापात्रें ॥ विशेषगुणांचींसत्पात्रें ॥ भगवंताचींप्रीतिपात्रें ॥ मिळालीं जेथें ॥२३॥ प्रवृत्तिआणिनिवृत्ती ॥ प्रपंचीआणिपरमार्थी ॥ गृहस्थाश्रमीवानप्रस्थी ॥ संन्यासादिक ॥२४॥ वृद्धतरुणआणिबाळ ॥ पुरुषस्त्रियादिसकळ ॥ अखंडध्यातीतमालनीळ ॥ अंतर्यामीं ॥२५॥ ऐसेपरमेश्वराचेजन ॥ त्यांसिमाझेंअभिवंदन ॥ जयांचेनिसमाधान ॥ अकस्मातबाणे ॥२६॥ ऐसियेसभेचागजर ॥ तेथेंमाझानमस्कार ॥ जेथंनित्यनिरंतर ॥ कीर्तनभगवंताचें ॥२७॥ जेथेंभगवंताच्यामूर्ती ॥ तेथेंपाविजे उत्तमगती ॥ ऐसानिश्चयबहुतांग्रंथीं ॥ महंतबोलिले ॥२८॥ कलौकीर्तनवरिष्ठ ॥ जेथेंहोयतेसभाश्रेष्ठ ॥ कथाश्रवणेंनानानेष्ट॥ संदेहमावळती ॥२९॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेसभावर्णननामअष्टमःसमासः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ आतांस्तवूंहापरमार्थ ॥ जोसाधकांचानिजस्वा

---

१ शहाणें. २ तर्क शास्त्रामध्यें निपुन. ३ दिशारूप वस्त्र नेसणारे. ४ वेदाध्ययन करून त्याप्रमाणें कर्म करणारे. ५ मिथ्या.

र्थ ॥ नातरीसमर्थांमध्येंसमर्थ ॥ योगहा ॥१॥ आहेतरीपरमसुगम॥ परीजनासिजाइलादुर्गम ॥ कांजयाचेंचुकलेंवर्म ॥ सत्समागमाकडे ॥२॥ नानासाधनांचेउधार ॥ हारोकडाब्रह्मसाक्षात्कार ॥ वेदशास्त्रींजेंसार ॥ तेंअनुभवासये ॥३॥ आहेतरीचहूंकडे ॥ परीअणुमात्रदृष्टीसनंपडे ॥ उदासपरीएकीकडे ॥ पाहतांदिसेना ॥४॥ आकाशमार्गीगुप्तपंथ ॥ जाणतीयोगीजेसमर्थ ॥ इतरांसहागुह्यार्थ ॥ सहसानकळे ॥५॥ साराचेंचिनिजसार ॥ अखंडअक्षयअपार ॥ नेऊंनशकतीतस्कर ॥ कांहींकेल्या ॥६॥ तयासिनाहींराजभय ॥ अथवानाहींअग्निभय ॥ अथवाश्वापदभय ॥ बोलेंचनये ॥७॥ परब्रह्मतें हालवेना ॥ अथवाठावहीचुकेना ॥ काळांतरींचळेना ॥ जेथिचेंतेथें ॥८॥ ऐसेंतेंनिजठेवणें ॥ कदापिपालटोंनेणें ॥ अथवानव्हेआधिकउणें ॥ बहुताकाळें ॥९॥ अथवातेंघसवटेना ॥ अथवातेंअदृश्यहोईना ॥ नातरीपाहतांदिसेना ॥ गुरुअंजनेंविण ॥१०॥ मागांयोगियेसमर्थ ॥ त्यांचाहिनिजस्वार्थ ॥ त्यासिबोलिजेपरमार्थ ॥ परमगुह्यह्मणोनी ॥११॥ ज्यांहींशोधूनपाहिला ॥ त्यांसीचअर्थसांपडला ॥ येरांअसोनिअलभ्यजाहला ॥ जन्मोजन्मीं ॥१२॥ अपूर्वतायापरमार्थाची ॥ वार्तानाहींजन्ममृत्यूंची ॥ आणिपदवीसायुज्यतेची ॥ सन्निधचिलाभे ॥१३॥ मायाविवेकेंमावळे ॥ सारासारविचारकळे ॥ परब्रह्मतेंहिनिवळे ॥ अंतर्यामीं ॥१४॥ ब्रह्मींभासलेंउदंड ॥ ब्रह्मीं बुडालेंब्रह्मांड ॥ पंचभूतांचेंथोतांड ॥ तुच्छवाटे ॥१५॥ प्रपंचवाटे लटिका ॥ मायावाटेलापणिका ॥ शुद्धआत्माविवेका ॥ अंतरींआला ॥१६॥ ब्रह्मस्थितिबाणतांअंतरीं ॥ संदेहगेलाब्रह्मांडाबाहेरी ॥ दृश्याचीजुनीजर्जरी ॥ कुंहिटजाहली ॥ १७ ॥ ऐसाहापरमार्थ ॥ जोकरीलत्याचानिजस्वार्थ ॥ आतांयासमर्थासिसमर्थ ॥ कितीह्मणोनिह्मणावें ॥१८॥ यापरमार्थाकरितां ॥ ब्रह्मादिकांसिविश्रामता ॥ योगीपावतीतन्मयता ॥ परब्रह्मीं ॥१९॥ परमार्थसकळांसवि

१ शब्दपांडित्य. २ विश्वाची. ३ नासकी.

सावा ॥ सिद्धसाधुमहानुभावा ॥ शेवटींसात्त्विकजडजीवां॥ सत्संगें करूनी ॥ २० ॥ परमार्थजन्माचेंसार्थक ॥ परमार्थसंसारींतारक ॥ परमार्थदाखवीपरलोक ॥ धार्मिकांसी ॥२१॥ परमार्थतापसांसीआधार ॥ परमार्थसाधकांसीथार ॥ परमार्थपाववीपार ॥ भवसागराचा ॥२२॥ परमार्थीतोराज्यधारी ॥ परमार्थनाहींतोभिकारी ॥ यापरमार्थाचीनाहींसरी ॥ कोणासद्यावी ॥ २३ ॥ अनंतजन्मींचेंपुण्य जोडे ॥ तरींचहापरमार्थघडे ॥ मुख्यपरमात्माआंतुडे ॥ स्वानुभवासी ॥२४॥ जेणेंपरमार्थवोळखिला ॥ तेणेंजन्मसार्थककेला ॥ येरतोपापीजन्मला ॥ कुळक्षयाकारणें ॥२५॥ असोभगवत्प्राप्तीविण ॥ करीसंसाराचाशीण ॥ त्यामूर्खाचेंमुखावलोकन ॥ करूंचनये ॥२६॥ भल्यानेंपरमार्थीभरावें ॥ शरीरसार्थककरावें ॥ पूर्वजांसीउद्धरावें हरिभक्तीकरूनी ॥ २७ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेपरमार्थस्तवनंनामनवमःसमासः ॥९ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ धन्यधन्यहानरदेहो ॥ येथीलअपूर्वतापाहाहो ॥ जोजोकीजेपरमार्थलाहो ॥ तोतोपावेसिद्धीतें ॥१॥ यानरदेहाचेनिलागवेगें ॥ एकलागलेभक्तिसंगें ॥ एकींपरमवीतरागें ॥ गिरिकंदरेंसेविलीं ॥२॥ एकफिरतीतीर्थाटनें ॥ एककरितीपुरश्चरणें॥ एकअखंडनामस्मरणें ॥ निष्ठावंतराहिले ॥३॥ एकतपेंकरूंलागले॥ एकयोगाभ्यासीभले ॥ एकअभ्यासयोगेंजाहले ॥ वेदशास्त्रींव्युत्पन्न ॥ ४ ॥ एकींहठनिग्रहकेला ॥ देहअत्यंतचिपीडिला ॥ एकींदेवठाईपाडिला ॥ भावार्थबळें ॥५॥ एकमहानुभावविख्यात ॥ एकभक्तझालेख्यातिवंत ॥ एकसिद्धअकस्मात ॥ गगनवोळंगती ॥ ६ ॥ एकतेजींतेजजाहले ॥ एकजळींमिळोनगेले ॥ एकदिसतांचिअदृश्य जाहाले ॥ वायुरूपीं ॥७॥ एकएकचिबहुधाहोती ॥ एकदेखतांचिनिघोनजाती ॥ एकबसलेअसतांचिभ्रमती॥नानास्थानींसमुद्रीं॥८॥

---

१ शेवटीं. २ वैकुंठ. ३ बरोबरी. ४ सांपडे. ५ छंद.

॥८॥ एकभयानकावरीबैसती ॥ एकअचेतनेंचालविती ॥ एकतेप्रेतें उठविती ॥ तपोबळेंकरूनी ॥९ ॥ एकतेजेंमंदकरिती ॥ एकजळेंआटविती ॥ एकवायुनिरोधिती ॥ विश्वजनांचा ॥ १० ॥ ऐसेहठनिग्रहीकृतबुद्धी ॥ जयांसिबोळल्यानानासिद्धी ॥ ऐसेसिद्धलक्षावधी ॥ होऊनिगेले ॥११ ॥एकमनोसिद्धएकवाचासिद्ध ॥ एकअल्पसिद्धएकसर्वसिद्ध ॥ ऐसेनानाप्रकारचेसिद्ध ॥ विख्यातजाहले ॥ १२॥ एकनवविधाभक्तिराजपंथें ॥ गेलेतरलेपरलोकींच्यानिजस्वार्थें ॥ एकयोगीगुप्तपंथें ॥ ब्रह्मभुवनपावले ॥१३ ॥ एकवैकुंठासगेले ॥ एकसत्यलोकींराहिले ॥ एककैलासींबैसले ॥ शिवरूपहोउनी ॥१४ ॥ एकइंद्रलोकींइंद्रजाहले ॥ एकपितृलोकींमिळाले ॥ एकउडुगणींबैसले ॥ एकतेक्षीरसागरीं ॥१५ ॥ सलोकतासमीपता ॥ सरूपतासायुज्यता ॥ याचारमुक्तितत्वतां ॥ इच्छेंसेऊनराहिले ॥ १६ ॥ ऐसेसिद्धसाधुसंत ॥ स्वहितींप्रवर्तलेअनंत ॥ ऐसाहानरदेहविख्यात ॥ कायह्मणोनिवर्णावा ॥ १७ ॥ यानरदेहाचेनिआधारें ॥ नानासाधनांचेनिद्वारें ॥ मुख्यसारासारविचारें ॥ बहुतसुटले ॥ १८ ॥ यानरदेहाचेनिसंबंधें ॥ बहुतपावलेउत्तमपदें ॥ अहंतासोडोनिस्वानंदें ॥ सुखीजाहले ॥१९ ॥ नरदेहींयेऊनिसकळ ॥ ऊर्ध्वगतिपावलेकेवळ ॥ एथेंसंशयाचेंमूळ ॥ खंडोनिगेलें ॥२०॥ पशुदेहींनाहींगती ॥ ऐसेंसर्वत्रबोलती ॥ ह्मणोनिनरदेहींचप्राप्ती ॥ परलोकाची ॥२१॥ संतमहंतऋषिमुनी ॥ सिद्धसाधुसमाधानी ॥ भक्तमुक्तब्रह्मज्ञानी ॥ विरक्तयोगीतपस्वी ॥२२॥ तत्त्वज्ञानीयोगाभ्यासी ॥ ब्रह्मचारीदिगंबरसंन्यासी ॥ षड्दर्शनीतापसी ॥ नरदेहींचजाहले ॥ २३ ॥ ह्मणोननरदेहचश्रेष्ठ ॥ नानादेहांमध्येंवरिष्ठ ॥ जयाचेनिचुकेअरिष्ट ॥ यमयातनेचें ॥ २४ ॥ नरदेहहास्वाधीन ॥ सहसानव्हेपराधीन ॥ परंतुहापरोपकारींझिजवून ॥ कीर्तिरूपेंउरवावा ॥ २५ ॥ अश्ववृषभ

१ भयंकरावर. २ जडें (नचालणारीं) काष्ठ पाषाणादिक. ३ अग्नित्यादितेजांतें ४ नक्षत्रलोकीं. ५ नग्न. ६ सहा शास्त्रांमध्यें कुशल.

ाईऐसी ॥ नानापशुस्त्रियादासी ॥ कृपाळुपणेंसोडितांत्यांसी ॥ कोणतरीधरील ॥२६ ॥ तैसानव्हेनरदेहो ॥ इच्छाजावोअथवाराहो ॥ परीयासकोणिपाहाहो ॥ बंधनकरूंशकेना ॥२७॥ नरदेहपांगुळअ सता ॥ तरीतोकार्यासनयेता ॥ अथवाथोंटाजरीअसता ॥ तरीपरो पकारासनये ॥२८॥ नरदेहअंधअसिला ॥ तरीतोनिपटवांयांगेला ॥ अथवाबधिरजरीअसिला ॥ तरीनिरूपणनाहीं ॥२९॥ नरदेहअसि लामुका ॥ तरीघेतांनयेआशंका ॥ अशक्तरोगीनासका ॥ तरीतो निष्कारण ॥३०॥ नरदेहअसिलामूर्ख ॥ अथवाफेंपऱ्यासमंद्राचेंदुः ख ॥ तरीतोजाणावानिरर्थक ॥ निश्चयेंसीं ॥ ३१ ॥ इतुकेंहीनसतां व्यंग ॥ नरदेहआणिसकलसांग ॥ तेणेंधरावापरमार्थमार्ग ॥ लांग वेगें ॥ ३२ ॥ सांगनरदेहजोडला ॥ आणिपरमार्थबुद्धिविसरला ॥ तरीमूर्खकैसाभ्रमला ॥ मायाजाळीं ॥३३॥ मृत्तिकाखणोनिघरकेलें ॥ तेंमाझेंअसेंदृढकल्पिलें ॥ परीहेंबहुतांचेंकळलें ॥ नाहींचतयासी ॥ ॥ ३४ ॥ मूषकह्मणतीघरआमुचें ॥ पालीह्मणतीघरआमुचें ॥ मक्षि काह्मणतीघरआमुचें ॥ निश्चयेंसीं ॥ ३५ ॥ कांतण्याह्मणतीघरआमु चें ॥ मुंगळेह्मणतीघरआमुचें ॥ मुंग्याह्मणतीघरआमुचें ॥ निश्चयेंसीं ॥३६॥ विंचूह्मणतीआमुचेंघर ॥ सर्पह्मणतीआमुचेंघर ॥ झुरळेह्मण तीआमुचेंघर ॥ निश्चयेंसीं ॥ ३७॥ भ्रमरह्मणतीआमुचेंघर ॥ भिंगो ऱ्याह्मणतीआमुचेंघर ॥ आळिकाह्मणतीआमुचेंघर ॥ काष्ठामध्यें ॥३८॥ मार्जारेंह्मणतोआमुचेंघर ॥ श्वानेंह्मणतीआमुचेंघर ॥ मुंगसें ह्मणतीआमुचेंघर ॥ निश्चयेंसीं ॥ ३९ ॥ ढेंकूणह्मणतीआमुचेंघर ॥ चाचणेंह्मणतीआमुचेंघर ॥ घुंगरडींह्मणतीआमुचेंघर ॥ निश्चयेंसीं ॥४०॥ पिंगूळह्मणतीआमुचेंघर ॥ वाळह्मणतीआमुचेंघर ॥ पिसु वाह्मणतीआमुचेंघर ॥ निश्चयेंसीं ॥४१ ॥ पिसोळेह्मणतीआमुचेंघर ॥ गांधलेह्मणतीआमुचेंघर ॥ सोटह्मणतीआमुचेंघर ॥ आणिगोमी ॥४२॥ बहुतकिड्यांचाजोजार ॥ कितीसांगावाविस्तार ॥ समस्त

१ फारलवकर.

ह्मणतीआमुचेंघर ॥ निश्चयेंसीं ॥४३ ॥ पाहुणेह्मणतीआमुचेंघर ॥ मित्रह्मणतीआमुचेंघर ॥ ग्रामस्थह्मणतीआमुचेंघर॥ निश्चयेंसीं॥४४ पशुह्मणतीआमुचेंघर ॥ दासीह्मणतीआमुचेंघर ॥ घरचींह्मणतीआमुचेंघर ॥ निश्चयेंसीं ॥ ४५ ॥ तस्करह्मणतीआमुचेंघर ॥ राजकीयह्मणतीआमुचेंघर ॥ अग्निह्मणेआमुचेंघर ॥ भस्मकरूं ॥ ४६ ॥ समस्तह्मणतीघरमाझें ॥ हेंमूर्खहीह्मणेमाझेंमाझें ॥ शेवटींजडजाहलेंवोझें ॥ टाकिलादेश ॥ ४७ ॥ अवघींघरेंभंगलीं ॥ गांवाचीपांढरीपडिली ॥ मगतींगृहींराहिलीं ॥ आरण्यश्वापदें ॥४८ ॥ किडामुंगीवाळवीमूषक ॥ त्यांचेंघरनिश्चयात्मक ॥ हेप्राणीबापुडेमूर्ख ॥ निघोनिगेले ॥४९॥ ऐसीगृहाचीस्थिती ॥ मिथ्याआलीआत्मप्रतीती ॥ जन्मदोंदिवसांचीवस्ती ॥ कोठेंतरीकरावी ॥५०॥ देहह्मणावेंआपुलें॥ तरीहेंबहुतांकारणेंनिर्मिलें ॥ प्राणीयांच्यामाथांघरकेलें ॥ उवामस्तकींभक्षिती ॥५१॥ रोममूळींकिडेभक्षिती ॥ खांडूकझाल्याकिडेपडती ॥ पोटामध्येंजंतहोती ॥ प्रत्यक्षप्राणियांच्या ॥ ५२ ॥ कीडलागेदातांसी ॥ कीडलागेडोळ्यांसी ॥ कीडलागेकर्णांसी ॥ आणिगोमाशाभरती ॥५३॥ गोचीडअशुद्धसेविती ॥ चामवामासांतघुसती॥ पिसोळेचावूनपळती ॥ अकस्मात ॥५४॥ भुंगेगांधलेंचाविती ॥ गोमीजळवाअशुद्धघेती ॥ विंचुसर्पदंशकरिती ॥ कानटेफुर्शी ॥ ५५ ॥ जन्मोनदेहपाळिलें ॥ तेंअकस्मातव्याघ्रेंनेलें ॥ कींतेंलांडगेंचिभक्षिलें ॥ बळात्कारें ॥५६ ॥ मूषकमार्जारेंदंशकरिती ॥ श्वानेंअश्वेंलोळेतोडिती ॥ रिसेंमर्कटेंमारिती ॥ कासावीसकरूनियां ॥५७॥ उष्ट्रेंडसोनउचलिती ॥ हस्तीचिरडोनिटाकिती ॥ वृषभटोंचोनमारिती ॥ अकस्मात ॥५८ ॥ तस्करतडतडांतोडिती ॥ भूतेंझडपोनमारिती ॥ असोयादेहाचीस्थिती ॥ ऐशीआहे ॥५९ ॥ ऐसेंशरीरबहुतांचें ॥ हें मूर्खह्मणेआमुचें ॥ परंतुखाजेंजीवांचें ॥ तापत्रयींबोलिलें ॥ ६० ॥ देहपरमार्थीलाविलें ॥ तरीचयाचेंसार्थकजाहालें ॥ नाहींतरीव्यर्थ

१ केशांच्यामूळीं. २ रक्त.

चिगेलें ॥ नानाआघातेंमृत्युपंथें ॥ ६१ ॥ असोजेप्रापंचिकमूर्ख ॥ तेकायजाणतीपरमार्थसुख ॥ त्यामूर्खांचेंलक्षणकांहींएक ॥ पुढेंबोलिलेंअसे ॥ ६२ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेप्रथमदशकेनरदेहस्तवनंनामदशमःसमासः ॥ १० ॥ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ओंवीसंख्या ॥ २३६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इति प्रथमदशकः ॥

॥ समाप्तः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ओंनमोजीगजवदना ॥ एकदंतात्रिनयना॥
कृपादृष्टींभक्तजना ॥ अवलोकावें ॥१॥ तुजनमूंवेदमाते[१] ॥ श्रीशार
देब्रह्मसुते ॥ अंतरींवसेंकृपावंते ॥ स्फूर्तिरूपें ॥ २ ॥ वंदूनिसद्गुरुच
रण ॥ करूनिरघुनाथस्मरण ॥ त्यागार्थमूर्खलक्षण ॥ बोलिजेल ॥
॥३॥ एकमूर्खएकपढतमूर्ख ॥ उभयलक्षणींकौतुक ॥ श्रोतींसादरें
विवेक ॥ केलापाहिजे ॥ ४ ॥ पढतमूर्खाचेंलक्षण ॥ पुढिलेसमासीं
निरूपण ॥ सावधहोऊनिविचक्षण ॥ परिसोतपुढें ॥ ५ ॥ आतांप्र
स्तुतविचार ॥ लक्षणेंसांगतांअपार ॥ परीकांहींएकतत्पर ॥ होऊ
निऐका ॥ ६ ॥ जेप्रापंचिकजन ॥ जयांसिनाहींआत्मज्ञान ॥ जेकेव
ळअज्ञान ॥ त्यांचींहिंलिक्षणें ॥७॥ जन्मलाजयाचेउदरीं ॥ तयासि
जोविरोधकरी ॥ सखीमानिलीअंतुरी ॥ तोएकमूर्ख ॥ ८ ॥ सांडो
निसर्वहीगोत ॥ स्त्रियेआधीनजीवित ॥ सांगेअंतरींचीमात ॥ तोए
कमूर्ख ॥९॥ परस्त्रियेसिप्रेमधरी ॥ श्वशुरगृहींवासकरी ॥ कुळेंविण
कन्यावरी ॥ तोएकमूर्ख ॥ १० ॥ समर्थावरीअहंता ॥ अंतरींमानी
समता ॥ सामर्थ्यैंविणकरीसत्ता ॥ तोएकमूर्ख ॥११॥ आपलीआ
पणकरीस्तुती ॥ स्वदेशींभोगीविपत्ती ॥ सांगेवडिलांचीकीर्ती ॥
तोएकमूर्ख ॥ १२ ॥ अकारणहास्यकरी ॥ विवेकसांगतांनधरी ॥
जोबहुतांचावैरी ॥ तोएकमूर्ख ॥१३॥ आपुलींधरूनियांदूरी ॥ प
राव्यांसीमैत्रीकरी ॥ परन्यूनबोलेअहोरात्रीं ॥ तोएकमूर्ख ॥ १४॥
बहुतजागतेजन ॥ तयांमध्येंकरीशयन ॥ परस्थळींबहुभोजन ॥
करीतोएकमूर्ख ॥१५॥ मानअथवाअपमान ॥ स्वयेंकरीपरिच्छिन्न॥
सदाव्यसनींजयाचेंमन ॥ तोएकमूर्ख ॥१६॥ धरूनिपराचीआस ॥
प्रयत्नसांडीसावकाश[२] ॥ निदुगाईचासंतोष[३] ॥ मानीतोएकमूर्ख ॥
॥१७॥ घरींविवेकउमजे ॥ आणिसभेमध्येंलाजे ॥ शब्दबोलतांनि
बुजे[४] ॥ तोएकमूर्ख ॥१८॥ नायकेत्यासशिकवी ॥ वडिलांसिजाणी
वदावी ॥ जोसात्विकासीगोंवी ॥ तोएकमूर्ख ॥१९॥ आपणाहून

१ स्त्री. २ दुसऱ्याचें उणें. ३ आळसाचा. ४ अडखळे.

जोश्रेष्ठ ॥ तयासिअत्यंतनिकट ॥ शिकवणीचामानीवीट ॥ तोए
कमूर्ख ॥ २० ॥ एकाएकींएकसरा ॥ जाहलाविषयींनिलाजिरा ॥
मर्यादासांडोनिसैरा ॥ वर्ततेतोएकमूर्ख ॥२१॥ औषधनघेअसोनिव्य
था ॥ पथ्यनकरीसर्वथा ॥ नमिळेआलियापदार्था ॥ तोएकमूर्ख ॥
॥२२॥ संगेंविणविदेशकरी ॥ वोळखीविणसंगधरी ॥ उडीघाली
महापूरीं ॥ तोएकमूर्ख ॥२३॥ आपणासिजेथेंमान ॥ तेथेंअखंडक
रीगमन ॥ रक्षूंनेणेमानाभिमान ॥ तोएकमूर्ख ॥ २४ ॥ सेवकजाह
लालक्ष्मीवंत ॥ तयाचाहोयअंकित ॥ सर्वकाळजोदुश्चित्त ॥ तोए
कमूर्ख ॥२५॥ विचारनकरितांकारण ॥ दंडकरीअपराधाविण ॥
स्वल्पासाठींजोकृपण ॥ तोएकमूर्ख ॥२६ ॥ देवलंडपितृलंड ॥ श
क्तिविणकरितोदंड ॥ ज्याचेमुखींभंडउभंड ॥ तोएकमूर्ख ॥ २७ ॥
घरींच्यांवरीखायदाढा ॥ बाहेरदीनबापुडा ॥ ऐसाजोकांमूढवेडा ॥
तोएकमूर्ख ॥२८॥ नीचयातीसिसांगत ॥ परांगनेसिएकांत ॥ मा
र्गेंजायखातखात ॥ तोएकमूर्ख ॥२९॥ स्वयेंनेणेपरोपकार ॥ उपका
राचाअनुपकार ॥ करीथोडेंबोलेफार ॥ तोएकमूर्ख ॥३० ॥ तपिळे
खादाडआळसी ॥ कुश्चिळकुटिलमानसी ॥ धारिष्टनाहींजयापाशीं॥
तोएकमूर्ख ॥३१ ॥ विद्यावैभवनाधन ॥ पुरुषार्थसामर्थ्यनामान ॥
कोरडाचवाहेअभिमान ॥ तोएकमूर्ख ॥३२॥ लंडीलटिकालबाड ॥
कुकर्मीकुटिलनिर्चाड ॥ निद्राजयाचीवाड ॥ तोएकमूर्ख ॥३३ ॥ दं
तचक्षुआणिघ्राण ॥ पाणीवसनआणिचरण ॥ सर्वकाळजयाचेमलि
न ॥ तोएकमूर्ख ॥३४॥ उंचींजाऊनिवस्त्रनेसे ॥ चौबारांबाहेरीबैसे
॥ सर्वकाळनग्नदिसे ॥ तोएकमूर्ख ॥३५॥ वैधृतिआणिव्यतीपात ॥
नानाकुमुहूर्तेंजात ॥ अपशकुनेंकरीघात ॥ तोएकमूर्ख ॥३६॥ क्रोध
अभिमानकुबुद्धी ॥ आपणासिआपणवधी ॥ जयासिनाहींदृढबुद्धी
॥ तोएकमूर्ख ॥३७॥ जिवलगासिपरमखेदी ॥ सुखाचाशब्दतोही

---

१ स्वच्छंदें. २ सेवक. ३ देवांप्रीत्यर्थ कर्मेंनकरणारा. ४ निरर्थकबडबड.
५ तापट. ६ घाणेरा. ७ भित्रा. ८ निगरजु ९ हात. १० चोहट्यावर.

नेदी ॥ नीचजनासिवंदी ॥ तोएकमूर्ख ॥३८॥ आपणासिराखेनाना
परी ॥ शरणागतासिअव्हेरी ॥लक्ष्मीचाभरंवसाधरी ॥तोएकमूर्ख ॥
३९॥पुत्रकलत्रआणिदारा॥इतुकाचिमानूनियांथारा ॥विसरोनगेला
ईश्वरा॥ तोएकमूर्ख॥४०॥जैसेंजैसेंकरावें॥तैसेंतैसेंपावावें ॥हेंजयासीने
णवे॥ तोएकमूर्ख॥४१॥पुरुषाचेनिअष्टगुणें॥स्त्रियांसिऐश्वर्यदेणें॥ऐशा
केल्याबहुतजेणें॥तोएकमूर्ख॥४२॥दुर्जनाचेनिबोलें ॥मर्यादासांडोनि
चाले॥दिवसाझांकिलेडोळे॥तोएकमूर्ख॥४३॥ देवद्रोहीगुरुद्रोही॥मातृ
द्रोहीपितृद्रोही ॥ ब्रह्मद्रोहीस्वामिद्रोही॥तोएकमूर्ख ॥४४॥ आदरेंवि
णबोलणें ॥ नपुसतांसाक्षदेणें ॥ निंद्यवस्तुअंगीकारणें ॥ तोएकमू
र्ख ॥४५॥ तुकेंतोडोनिबोले॥मार्गसोडोनिचाले ॥ कुकर्मीमित्रकेले॥
तोएकमूर्ख ॥४६॥ परपीडेचेंमानीसुख ॥ परसंतोषाचेंमानीदुःख ॥
गेलेवस्तूचाकरीशोक ॥ तोएकमूर्ख ॥४७॥ पतराखोंनेणेकदा ॥ वि
नोदकरीसर्वदा ॥ हांसतांखिजेपेटेद्वंद्वा ॥ तोएकमूर्ख ॥४८॥ होडघा
लीअवघड॥कांजेविणकरीबडबड ॥ बोलोंचिनेणेमुखजड ॥ तोएक
मूर्ख ॥४९॥ वस्त्रशस्त्रदोनींनसे ॥ उंचस्थानींजाऊनिबैसे ॥ जोगोत्र
जांसिविश्वासे ॥ तोएकमूर्ख ॥५०॥ तस्करासिवोळखीसांगे ॥ देखि
लीवस्तुतेचिमागे ॥ आपुलेंअनहितकरीरागें ॥ तोएकमूर्ख ॥५१ ॥
हीनजनांसिबरावरी ॥ बोलबोलेसरोत्तरीं ॥ वामहस्तेंप्राशनकरी ॥
तोएकमूर्ख ॥५२॥ समर्थासिमत्सरधरी ॥ अलभ्यवस्तूचाहेवाकरी ॥
घरींच्याघरींकरीचोरी ॥ तोएकमूर्ख ॥५३॥ सांडोनियांजगदीशा ॥
मनुष्याचामानीभरंवसा ॥ सार्थकेंविणवेंचीवयसा॥ तोएकमूर्ख॥५४॥
संसारदुःखाचेनिगुणें ॥ देवासिगाळीदेणें ॥ मैत्राचेंबोलणेंउणें ॥ तो
एकमूर्ख ॥५५॥ अल्पअन्यायक्षमानकरी ॥ सर्वकाळधारकीधरी ॥
जोविश्वासघातकरी ॥ तोएकमूर्ख ॥५६॥ समर्थाचेमनींचातुटे ॥जया
चेनिसभाविटे ॥ क्षणींबराक्षणींपालटे ॥ तोएकमूर्ख ॥५७॥ बहुत
दिवसांचेसेवक ॥ त्यागूनठेवीआणिक ॥ ज्याचीसभानिर्नायक॥ तो

---

१ कुटुंब. २ स्त्री. ३ महत्व. ४ पैज. ५ कारणाशिवाय. ६ बरोबरीनें. ७ धारती.

एकमूर्ख ॥५८॥ अनीतीनेंद्रव्यजोडी ॥ धर्मनीतिन्यायसोडी ॥ संगतीचेंमनुष्यतोडी ॥ तोएकमूर्ख ॥५९॥ घरींअसोनिसुंदरी ॥ जोसदापरद्वारकरी ॥ बहुतांचेंउच्छिष्टअंगिकारी ॥ तोएकमूर्ख ॥६० ॥ आपलेअर्थदुसऱ्यापाशीं ॥ आणिदुसऱ्याचेअभिलाषी ॥ पर्वतकरी हीनासी ॥ तोएकमूर्ख ॥६१॥ अतीताचाअंतपाहे ॥ कुग्रामामध्येंराहे ॥ सर्वकाळचिंतावाहे ॥ तोएकमूर्ख ॥६२॥ दोघेबोलतअसतीजेथें ॥ तिसराजाऊनबैसेतेथें ॥ डोईखांजवीदोहींहातें ॥ तोएकमूर्ख६३॥ उदकामध्येंसांडीगुरळी ॥ पायेंपायखांजोळी ॥ सेवाकरीहीनकुळीं॥ तोएकमूर्ख ॥६४॥ स्त्रीबाळकांससलगी²देणें ॥ पिशाच्यासंनिधबैसणें ॥ मर्यादेविणपाळीसुनें³ ॥ तोएकमूर्ख ॥६५॥ परस्त्रीशींकलहकरी ॥ मुकीवस्तुनिघातेंमारी ॥ मूर्खाचीसंगतिधरी ॥ तोएकमूर्ख ६६ कलहपाहतउभाराहे ॥ सोडवीनाकौतुकपाहे ॥ खरेंअसतांखोटेंसाहे ॥ तोएकमूर्ख ॥६७॥ लक्ष्मीआलियावरी ॥ जोमागीलओळखीनधरी ॥ देवींब्राह्मणींसत्ताकरी ॥ तोएकमूर्ख ॥ ६८ ॥ आपुलेंकार्यहोयतोंवरी ॥ बहुसालनम्रताधरी ॥ पुढिलांचेंकार्यनकरी ॥ तोएकमूर्ख ॥६९॥ अक्षरेंगाळूनवाची ॥ कांहींघालीपदरींचीं॥ निगानकरीपुस्तकाची ॥ तोएकमूर्ख ॥७०॥ आपणवाचीनाकधीं ॥ कोणासिवाचायानेदी ॥ बांधोनिठेवीबंदीं ॥ तोएकमूर्ख ॥७१ ॥ ऐसींहींमूर्खलक्षणें ॥ श्रवणेंचातुर्यबाणे ॥ चित्तदेऊनियांशाहाणे ॥ ऐकतीसदा ॥७२॥ लक्षणेंअपारअसती ॥ परीकांहींएकयथामती ॥ त्यागार्थबोलिलेंश्रोतीं ॥ क्षमाकेलीपाहिजे ॥ ७३ ॥ उत्तमलक्षणें घ्यावीं ॥ मूर्खलक्षणेंत्यागावीं ॥ पुढिलेसमासींआघवीं ॥ निरूपिलीं ॥७४॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वितीयदशकेमूर्खलक्षणनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोतींव्हावेंसावधान ॥ आतांसांगतोंउत्तमगुण ॥ जेणेंकरितांबाणेखुण ॥ सर्वज्ञपणाची ॥१॥ वाटपुसल्याविण

१ दणें देणें. २ मैत्री. ३ कुत्रें.

जाऊंनये ॥ फळबोळखिल्याविणखाऊंनये ॥ सांपडलीवस्तुघेऊंनये ॥ एकाएकीं ॥२॥ अतिवादकरूंनये ॥ पोटींकपटधरूंनये ॥ शोधिल्याविणकरूंनये ॥ कुळहीनकांता ॥३॥ विचारेंविणबोलूंनये ॥ मर्यादेविणहालूंनये ॥ विवेचनेंविणचालूंनये ॥ कांहींकेल्या ॥४॥ प्रीतीविणरुसूंनये ॥ चोरासिवोळखीपुसूंनये ॥ रात्रींपंथक्रमूंनये ॥ एकाएकीं ॥५॥ जनींआर्जवतोडूंनये ॥ पापद्रव्यजोडूंनये ॥ पुण्यमार्गसोडूंनये ॥ कदाकाळीं ॥६॥ निंदाद्वेषकरूंनये ॥ असत्संगधरूंनये ॥ द्रव्यदाराहरूंनये ॥ बलात्कारें॥७॥वक्तयासखंडूंनये॥ ऐक्यतेसिफोडूंनये॥विद्याभ्याससोडूंनये॥ कांहींकेल्या॥८॥तोंडाळासिभांडूंनये॥वाचाळासितंडूंनये॥संतसंगखंडूंनये॥ अंतर्यामीं॥९॥अतिक्रोधकरूंनये॥जिवलगासिखेदूंनये ॥ मनींवीटमानूंनये ॥ शिकवणीचा॥१०॥ क्षणक्षणारुसूंनये ॥ लटिकापुरुषार्थबोलूंनये ॥ केल्याविणसांगूंनये॥ आपुलापराक्रम ॥११॥ बोलिलाबोलविसरूंनये ॥ प्रसंगींसामर्थ्यचुकूंनये ॥ केल्यावीणनिखंडूंनये ॥ पुढिलांसीकदा ॥१२॥ आळसेंसुखमानूंनये ॥ चाहाडीमनासिआणूंनये ॥ शोधिल्याविणकरूंनये ॥ कार्यकांहीं ॥१३॥ सुखाअंगदेऊंनये ॥ प्रयत्नपुरुषेंसांडूंनये ॥ कष्टकरितांत्रासूंनये ॥ निरंतर ॥१४॥ सभेमध्येंलाजूंनये ॥ बाष्कळपणेंबोलूंनये ॥ पैजहोडघालूंनये ॥ कांहींकेल्या ॥ १५ ॥ बहुतचिंताकरूंनये ॥ निःसंगपणेंराहूंनये ॥ परस्त्रीतेंपाहूंनये ॥ पापबुद्धीं ॥१६॥ कोणाचाउपकारघेऊंनये ॥ घेतलातरीराखूंनये ॥ परपीडाकरूंनये ॥ विश्वासघात ॥ १७ ॥ शौचेंविणअसूंनये ॥ मळिणवस्त्रनेसूंनये ॥ जाणारासिपुसूंनये ॥ कोठेंजातोसिम्हणोनी ॥ १८ ॥ व्यापकपणसोडूंनये॥ पराधीनहोऊंनये ॥ आपलेंओझेंघालूंनये ॥ कोणाएकासी ॥१९॥ पत्रेंविणप्रवृत्तकरूंनये ॥ हीनाचेंऋणघेऊंनये॥ग्वाहीविणजाऊंये॥राजद्वारीं॥२०॥लटकीजामीनदेऊंनये ॥

१ विचारावांचून. २ दुष्टलोकांचीसंगती. ३ धिक्कारूंनये. ४ दुसऱ्यास. ५एकट्यानें. ६ शुद्धपणाशिवाय. ७ उद्योगीपणा. ८ साक्षीवांचून. ९ आरोप.

सभेसिलटिंकैकरूंनये ॥ आदरनसतांबोलूंनये॥स्वभाविक॥२१॥ अ देखणेंपणकरूंनये ॥ अन्यायाविणगांजूंनये ॥अनीतीनेंवर्तूंनये॥ अंग बळें ॥२२ ॥बहुतअन्नखाऊंनये ॥ बहुतनिद्राकरूंनये ॥ बहुतदिव सराहूंनये ॥ पिशुनाचेएथें॥२३॥ आपुल्याचीग्वाहीदेऊंनये ॥ आपु लीकीर्तिवर्णूंनये ॥ आपुलेंआपणहांसूंनये ॥ गोष्टीसांगोनी ॥२४॥ धूम्रपानघेऊंनये ॥ उन्मत्तद्रव्यसेवूंनये ॥ बहुतेकांशींकरूंनये ॥ मै त्रीकदा ॥२५॥ कामेंविणकोठेंराहूंनये ॥ नीचउत्तरसाहूंनये ॥ अ शुद्धअन्नसेवूंनये ॥ वडिलांचें ॥२६॥ तोंडींशिवीअसूंनये ॥ दुसऱ्या सिदेखोनहांसूंनये ॥ उणेंअंगींसंचरूंनये ॥ कुळवंतानें ॥२७॥ दे खिलीवस्तुचोरूंनये ॥ बहुतकृपणहोऊंनये ॥ जिवलगासिकरूंनये ॥ कलहकदा ॥२८॥ कोणाचाघातकरूंनये ॥ लटकीग्वाहीदेऊंनये ॥ अप्रमाणवर्तूंनये ॥ कदाकाळीं ॥२९॥ चाहाडीचोरीकरूंनये ॥ पर द्वारकरूंनये ॥ मागेंउणेंबोलूंनये ॥ कोणीएकाचें ॥३०॥ समयीं यावांचुकूंनये ॥सत्त्वगुणसांडूंनये ॥ वैरीयासदंडूंनये॥शरणआलिया ॥३१॥ अल्पधनेंमाजूंनये ॥ हरिभक्तीसिलाजूंनये ॥ मर्यादेविणचा लूंनये ॥पवित्रजनीं ॥३२॥ मूर्खासिसंबंधपाडूंनये ॥ अंधारींहातघा लूंनये ॥ दुश्चित्तपणेंविसरूंनये ॥ वस्तुआपुली॥३३॥ स्नानसंध्यासां डूंनये ॥ कुलाचारखंडूंनये ॥ अनाचारमांडूंनये ॥ कुचरपणें ॥३४॥ हरिकथासांडूंनये ॥ निरूपणतोडूंनये ॥ परमार्थासिमोडूंनये ॥ प्रपंचबळें ॥३५॥ देवाचानवसबुडवूंनये ॥ आपुलाधर्मउडवूंनये ॥ भ लतेभरीभरूंनये ॥ विचारेंविण ॥३६॥ निष्ठुरपणधरूंनये ॥ जीव हत्याकरूंनये ॥ पाउसदेखोनिजाऊंनये ॥ अथवाअवकाळीं ॥३७॥ सभादेखोनिगळूंनये ॥ समयींउत्तरटळूंनये ॥ धिक्कारितांढळूंनये ॥ धारिष्टआपुलें ॥३८॥ गुरुविरहितअसूंनये ॥ नीचयातीचागुरुकरूं नये ॥ जिणेंशाश्वतमानूंनये ॥ वैभवेंसी ॥३९॥ सत्यमार्गसोडूंनये ॥ असत्यपंथेंजाऊंनये ॥ कदाअभिमानघेऊंनये ॥ असत्याचा

---

१ आपलेंउणेंपाहाणारांचेंघरीं. २ सांक्ष. ३ धैर्य. ४ आंगराखूपगानें.

॥४०॥ अपकीर्तिसांडावी ॥ सत्कीर्तिवाढवावी ॥ विवेकेंदृढधरा
वी ॥ वाटसत्याची ॥४१॥ नघेतांहेउत्तमगुण ॥ तोमनुष्यअवलक्ष
ण ॥ ऐकत्याचेंलक्षण ॥ पुढिलियेसमासीं॥४२॥ ॥ इतिश्रीदा०गुरु
शिष्यसंवादेद्वितीयदशकेउत्तमलक्षणवर्णनंनामद्वितीयःसमासः॥२॥॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकाकुविद्येचींलक्षणें ॥ अतिहीनकु
लक्षणें ॥ त्यागार्थबोलिलोंश्रवणें ॥ त्यागघडे॥१॥ऐकाकुविद्येचेप्रा
णी॥जन्मायेऊनिकेलीहानी॥सांगिजेलइहींलक्षणीं॥श्रोतींओळखावे
॥२॥ कुविद्येचाप्राणीअसे ॥ तोकठिणनिरूपणींत्रासे ॥ अवगुणां
चींसमृद्धिअसे ॥ ह्मणोनियां ॥३॥ कामक्रोधमदमत्सर ॥ लोभदं
भतिरस्कार॥गर्वताठाअहंकार ॥ द्वेषविवादविकल्पी ॥४॥ आशामम
तातृष्णाकल्पना ॥ चिंताअहंताकामनाभावना ॥ असूयाअवि
द्याईषणावासना ॥ अतृप्तिलोलंगता ॥५॥ इच्छावांच्छाचिकित्सा
निंदा ॥ अनीतिग्रामणीमस्तीसदा ॥ आणीवअवज्ञाविपत्तिआपदा
॥ दुर्वृत्तिदुर्वासना ॥६॥ स्पर्धाखटपटआणिचटपट ॥ नव्हेझटपट
आणिवटवट ॥ सदाखटनटआणिलटपट ॥ परमन्यथाआणिकुवि
द्या ॥७॥ कुरूपआणिकुलक्षण ॥ अशक्तआणिदुर्जन ॥ दरिद्री
आणिकृपण ॥ अतिशयेंसीं ॥८॥ आळसीआणिखादाड ॥ दुर्बळ
आणिलाताड ॥ तुटकआणिलबाड ॥ अतिशयेंसीं ॥९॥ मूर्खआ
णितपिळ ॥ वेडेआणिवाचाळ ॥ लटिकेआणितोंडाळ ॥ अतिश
येंसीं ॥१०॥ नेणेआणिनायके ॥ नयेआणिनशिके ॥ नकरीआणि
नदेखे ॥ अभ्यासदृष्टीं ॥११॥ अज्ञानआणिअविश्वासी ॥ छळवा
दीआणिदोषी ॥ अभक्तआणिभक्तासी ॥ देखोंशकेना ॥ १२ ॥
पापीआणिनिंदक ॥ कष्टीआणिघातक ॥ दुःखीआणिहिंसक ॥ अ
तिशयेंसीं ॥१३॥ हीनआणिकुत्रिमी ॥ रोगीआणिकुकर्मी ॥
अमंगळआणिअधर्मी ॥ वासनारसें ॥१४॥ नीचदेहआणिताठा ॥
अप्रमाणआणिफांटा ॥ बाष्कळआणिकरंटा ॥ विवेकसांगे ॥१५॥

---

१ दुसत्यासदोषदेणें.

लंडीआणिउन्मत्त ॥ निष्कामीआणिडुल्लत ॥ भ्याडआणिबोलत ॥ पराक्रम ॥१६॥ कनिष्ठआणिगर्विष्ठ ॥ नपुरतेंआणिनष्ट ॥ द्वेषीआणिभ्रष्ट ॥ अतिशयेंसीं ॥१७॥ अभिमानीआणिनिःसंगळ ॥ वोडगस्तआणिखळ ॥ दांभिकआणिअनर्गळ॥ अतिशयेंसीं ॥१८॥ वोखटेंआणिविकारी॥खोटेंआणिअनुपकारी॥अवलक्षणआणिधिःकारी॥ प्राणिमात्रासी ॥१९॥ अल्पमतीआणिवादक॥दीनरूपआणिभेदक॥ सूक्ष्मरूपआणित्रासक ॥ कुशब्देंकरूनी ॥२०॥ कठिणवचनीआणि कर्कशवचनी ॥ कापट्यवचनीसंदेहवचनी ॥ दुःखवचनीतीव्रवचनी ॥ क्रूरनिष्ठुरदुरात्मा ॥ २१ ॥ न्यूनवचनीपैशून्यवचनी ॥ अशुभवचनीअनित्यवचनी ॥ द्वेषवचनीअनृतवचनी ॥ बाष्कळवचनीं धिःकारी ॥२२॥ कपटीकुटिळगांढाळ ॥ कुरटेकुचरनाठाळ ॥ कोपी कुधनटवाळ ॥ अतिशयेंसीं ॥२३॥ तपिळतामसीअविचार ॥ पापी अनर्थीअपस्मार ॥ भूतसमंधींसंचार ॥ अंगींवसे ॥२४॥ आत्महत्यारास्त्रीहत्यारा ॥ गोहत्याराब्रह्महत्यारा ॥ मातृहत्यारापितृहत्यारा ॥ महापापीपतित ॥२५॥ उणेंकुपात्रकुतर्की ॥ मित्रद्रोहीविश्वासघातकी ॥ कृतघ्नगुरुतल्पीनरकी ॥ अतित्यागीजल्पक॥२६॥नित्यभांडणझगडाकलह ॥ अधर्मअनराहाटीशोकसंग्रह ॥ चाहाडव्यसनीविग्रह ॥ निग्रहकर्ता ॥२७॥ द्वाडअपेशीवोंगळ ॥ चाळकचुंबकलचाळ॥ स्वार्थीअभिलाषीवोढाळ ॥ अदत्तझोंडअदेखणा ॥२८॥ शठशुंभकातरु ॥ लंडतरमुंडसितरु ॥ बंडपाखांडतस्करु ॥ अपहारकर्ता ॥२९॥ धीटसै[1]राट[2]मोकाट[3] ॥चाटचावटवाजट ॥ थोंटउद्धटलंपट ॥ बटबोळ[4]कुबुद्धी॥३०॥मारेकरीवरपेकरी ॥ दरवडेकरीखाणोरी ॥ मैंद[5]भोंदुपरद्वारी ॥ भुररेकरीचेटकी ॥ ३१ ॥ निःशंकनिलाजिराकळ[6]भंट ॥ टोणपालैंदधटउद्धट ॥ सटठोंबसखटनट ॥ जगभांडविकारी ॥ ३२ ॥ अधीरआळकाअनाचारी ॥ अंधपंगुखोकलेकरी ॥ थोंटाबधिरदमे

१ मनस्वी (दांडगा.) २ वाईट. ३ अद्वातद्वा. ४ मोकळा. ५ भ्रष्ट. ६ काळिजखाऊ ७ घातकी. ८ कलहशूर. ९ विद्याहीन.

करी ॥ तरीताठानसांडी ॥३३॥ विद्याहीनवैभवहीन ॥ कुळहीनल
क्ष्मीहीन ॥ शक्तिहीनसामर्थ्यहीन ॥ अदृष्टहीनभिकारी ॥ ३४॥ ब
ळहीनकळाहीन ॥ मुद्राहीनदीक्षाहीन ॥ लक्षणहीनलावण्यहीन ॥
अंगहीनविपारा¹ ॥३५॥ युक्तिहीनबुद्धिहीन ॥ क्रियाहीनसत्वहीन॥
आचारहीनविचारहीन ॥ विवेकहीनसंशयी ॥ ३६ ॥ भक्तिहीनभा
वहीन ॥ ज्ञानहीनवैराग्यहीन ॥ शांतिहीनक्षमाहीन ॥ सर्वहीनक्षुल्ले²
क॥३७॥समयनेणेप्रसंगनेणे ॥ प्रयत्ननेणेअभ्यासनेणे ॥ आर्जवनेणे
मैत्रिकीनेणे ॥ कांहींचनेणेअभागी ॥३८॥असोऐसेनानाविकार ॥
कुलक्षणांचेंकोठार ॥ ऐसेकुविद्येचेनर ॥ श्रोतींवोळखावे ॥३९॥ ऐ
सींकुविद्येचींलक्षणें ॥ ऐकोनित्यागचिकरणें ॥ अभिमानेंतऱ्हेभरणें
॥ हेंविहितनव्हे ॥४०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वितीय
दशकेकुविद्यालक्षणकथनंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ नानासुकृतांचेंफळ ॥ तोहानरदेहकेवळ ॥ त्या
हीमध्येंभाग्यसफळ ॥ तरीचसन्मार्गलागे ॥१ ॥ नरदेहींविशेषब्राह्म
ण ॥ त्याहीवरीसंध्यास्नान ॥ सद्वासनाभगवद्भजन ॥ घडेपूर्वपुण्यें
॥२॥ भगवद्भक्तिहेउत्तम ॥ त्याहीवरीसत्समागम ॥ काळसार्थकहा
चिपरम ॥ लाभजाणावा ॥३॥ प्रेमप्रीतीचासद्भाव ॥ आणिभक्तां
चासमुदाव ॥ हरिकथामहोत्सव ॥ तेणेंप्रेमदुणावे ॥४॥ नरदेहींआ
लियाएक ॥ कांहींकरावेंसार्थक ॥ जेणेंपाविजेपरलोक ॥ परमदुर्ल
भजो ॥५॥ विधियुक्तब्रह्मकर्म ॥ अथवादयादानधर्म ॥ अथवाकर
णेंसुगम ॥ भजनभगवंताचें ॥६॥ अनुतापेंकरावात्याग ॥ अथवाक
रणेंभक्तियोग ॥ नाहींतरीधरणेंसंग ॥ साधुजनांचा ॥७॥ नानाशा
स्त्रेंधांडोळावीं ॥ अथवातीर्थेंतरीकरावीं ॥ अथवापुरश्चरणेंबरवीं ॥
पापक्षयाकारणें ॥८ ॥ अथवाकीजेपरोपकार ॥ अथवाज्ञानाचावि
चार ॥ निरूपणींसारासार ॥ विवेककरणें ॥ ९ ॥ पाळावीवेदाची
आज्ञा ॥ कर्मकांडउपासना ॥ जेणेंहोइजेज्ञाना ॥ अधिकारपात्र

१ विरूप. २ हलकट.

॥१० ॥ कायावाचाआणिमनें ॥ पत्रेंपुष्पेंफळेंजीवनें ॥ कांहींतरीए
कभजनें ॥ सार्थककरावें ॥ ११ ॥ जन्माआलियाचेंफळ ॥ कांहींक
रावेंसफळ ॥ ऐसेंनकरितांनिष्फळ ॥ भूमिभारहोय ॥१२॥ नरदेहा
चेउचित[1] ॥ कांहींकरावेंआत्महित ॥ यथानुशक्तयाचित्तवित्त[2] ॥ सर्वो
त्तमींलावावें[3] ॥१३॥हेंकांहींचनधरीजोमनीं ॥ तोमृतप्रायवर्तेजनीं ॥
जन्मासयेऊनतेणेंजननी ॥ वांयांचकष्टविली ॥१४॥ नाहींसंध्याना
हींस्नान ॥ नाहींभजनदेवतार्चन ॥ नाहींमंत्रजपध्यान ॥ मानसपू
जा ॥१५॥ नाहींभक्तिनाहींप्रेम ॥ नाहींनिष्ठानाहींनेम ॥ नाहींदेव
नाहींधर्म ॥ अतीतअभ्यागत ॥१६॥ नाहींसद्बुद्धिनाहींगुण ॥ नाहीं
कथानाहींश्रवण ॥ नाहींअध्यात्मनिरूपण ॥ ऐकिलेंकदा ॥१७॥
नाहींभल्याचीसंगती॥नाहींशुद्धचित्तवृत्ती॥नाहींकैवल्याचीप्राप्ती[4]॥मि
थ्यामदें ॥१८॥ नाहींनीतिनाहींन्याय ॥ नाहींपुंण्याचाउपाय ॥ना
हींपरत्रींचीसोय ॥ युक्तायुक्तक्रिया ॥१९॥ नाहींविद्यानाहींवैभव ॥
नाहींचातुर्याचाभाव ॥ नाहींकळानाहींलाघव ॥ रम्यसरस्वतीचें
॥२०॥ शांतीनाहींक्षमानाहीं ॥ दीक्षानाहींमैत्रीनाहीं ॥ शुभाशुभ
कांहींचनाहीं ॥ साधनादिक ॥२१॥ शुचिनाहींस्वधर्मनाहीं ॥ आ
चारनाहींविचारनाहीं ॥ अरत्रनाहींपरत्रनाहीं ॥ मुक्तक्रियामनाची
॥२२॥ कर्मनाहींउपासनानाहीं ॥ ज्ञाननाहींवैराग्यनाहीं ॥ योगना
हींधारिष्टनाहीं ॥ कांहींचनाहींपाहतां ॥२३॥ उपरतिनाहींत्यागना
हीं ॥ समतानाहींलक्षणनाहीं ॥ आदरनाहींप्रीतिनाहीं ॥ परमेश्वरा
ची ॥२४॥ परगुणांचासंतोषनाहीं ॥ परोपकारेंसुखनाहीं ॥ हरि
भक्तीचालेशनाहीं ॥ अंतर्यामीं ॥२५॥ ऐसेप्रकारचेपाहतांजन ॥ ते
जितचिप्रेतासमान ॥ त्यांसिनकरावेंसंभाषण ॥ पवित्रजनीं ॥२६॥
पुण्यसामग्रीपुरती ॥ तयासीचघडेभगवद्भक्ती ॥ जेजेजैसेंसंचितकरि
ती ॥ तेतेपावतीतैसेंची ॥ २७ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे
द्वितीयदशकेभक्तिनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥ ४ ॥ ॥ ॥

१ योग्य. २ द्रव्य. ३ भगवंतीं. ४ मोक्षाची. ५ वैराग्य.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मूळींदेहत्रिगुणांचा ॥ सत्वरजतमांचा ॥ त्यांमध्येंसत्वाचा ॥ उत्तमगुण ॥१॥ सत्वगुणेंभगवद्भक्ती ॥ रजोगुणें पुनरावृत्ती ॥ तमोगुणेंअधोगती ॥ पावतीप्राणी ॥ २ ॥ श्लो० ॥ ऊर्ध्वंगच्छंतिसत्वस्थामध्येतिष्ठंतिराजसाः ॥ जघन्यगुणवृत्तिस्थाअधोगच्छंतितामसाः ॥१॥ ॥ टी० ॥ ॥ त्यांतही शुद्धआणिशबळ ॥ तेहिबोलिजेतीसकळ ॥ शुद्धतेंचिजेंनिर्मळ ॥ शबलबाधकजाणावें ॥३॥ शुद्धशबलाचेंलक्षण ॥ सावधपरिसाविचक्षण ॥ शुद्धतो परमार्थीजाण ॥ शबलतोसंसारिक ॥४॥ तयासंसारिकाची स्थिती॥ देहींत्रिगुणवर्तती ॥ एकयेतांदोनीजाती ॥ निघोनियां ॥५॥ रजतमआणिसत्त्व ॥ तेणेंचिचालेजीवित्व ॥ रजोगुणाचेंकर्तृत्व ॥ दाखवूंआतां ॥ ६ ॥ रजोगुणयेतांशरीरीं ॥ वर्तणूककैसीकरी ॥ सावध होऊनियांचतुरीं ॥ परिसावें ॥ ७ ॥ माझेंघरमाझासंसार ॥ देवकैंचा आणिलाथोर ॥ ऐसाकरीजोनिर्धार ॥ तोरजोगुण ॥८॥ मातापिताआणिकांता ॥ पुत्रसुनाआणिदुहिता ॥ इतुकियांचीवाहेचिंता ॥ तोरजोगुण ॥९॥ बरेंखावेंबरेंजेवावें ॥ बरेंल्यावेंबरेंनेसावें ॥ दुसऱ्याचेंअभिलाषावें ॥ तोरजोगुण ॥१०॥ कैंचाधर्मकैंचेंदान ॥ कैंचाजपकैंचेंध्यान ॥ विचारीनापापपुण्य ॥ तोरजोगुण ॥११॥ नेणेतीर्थ नेणेव्रत ॥ नेणेअतीतअभ्यागत ॥ अनाचारीमनोगत ॥ तोरजोगुण ॥ १२ ॥ धनधान्यांचेंसंचित ॥ मनहोयद्रव्यासक्त ॥ अत्यंतकृपण जीवित ॥ तोरजोगुण ॥१३॥ मीतरुणमीसुंदर ॥ मीबलाढ्यमीचतुर ॥ मीसकळांमध्येंथोर ॥ ह्मणेतोरजोगुण ॥१४॥ माझादेशमाझा गांव ॥ माझावाडामाझाठाव ॥ ऐसीमनींधरावीहाव ॥ तोरजोगुण ॥ १५ ॥ दुसऱ्याचेंसर्वजावें॥माझेंचिबरवेंअसावें ॥ ऐसेंआठवावेंस्वभावें ॥ तोरजोगुण ॥१६॥ कपटआणिमत्सर ॥ उठेदेहींतिरस्कार ॥ अथवाकामाचाविकार ॥ तोरजोगुण ॥१७॥ बाळकावरीममता॥ प्रीतीनेंआवडेकांता ॥ लोभवाटेसमस्तां ॥ तोरजोगुण ॥१८॥ जिवलगाचीखंती ॥ जेणेंकाळेंवाटेचित्तीं॥तेणेंकाळेंशीघ्रगती ॥ रजोगुण

ाला ॥१९॥ संसाराचेंबहुतकष्ट ॥ कैसाहोईलशेवट ॥ मनासआठ
ेसंकट ॥ तोरजोगुण ॥२०॥ वैभवदेखोनिदृष्टीं ॥ आवडीउपजली
ोटीं ॥ आशागुणेंहिंपुटी ॥ करीतोरजोगुण ॥२१॥ कांमागेंजेंजेंभो
गिलें ॥ तेंतेंमनीं आठवलें ॥ दुःखअत्यंतवाटलें ॥ तोरजोगुण ॥२२॥
तेंजेंदृष्टींपडलें ॥ तेंतेंमनेंमागीतलें ॥ लभ्यनसतांदुःखजाहलें ॥ तोर
जोगुण ॥२३॥ विनोदार्थभरेमन ॥ शृंगारिककरीगायन ॥ रागरंग
तानमान ॥ करीतोरजोगुण ॥२४॥ टवाळीढवाळीनिंदा ॥ सांगणें
घडेविवादा ॥ हास्यविनोदकरीसर्वदा ॥ तोरजोगुण ॥२५॥ आळ
सउठेप्रबळ॥कर्मणुकेचेनानाखेळ॥कांउपभोगाचेगोंधळ॥ तोरजोगुण
॥ २६ ॥ कळावंतबहुरूपी ॥ नटावलोकींसाक्षेपी ॥ नानाखेळींदा
नअर्पी ॥ तोरजोगुण ॥२७॥ उन्मत्तद्रव्यावरीअतिप्रीती ॥ आवडे
नीचाचीसंगती ॥ ग्रामण्यआठवेचित्तीं॥ तोरजोगुण ॥२८॥ तस्कर
विद्याजीवींउठे ॥ परन्यूनबोलावेंवाटे ॥ नित्यनेमासिमनविटे ॥ तो
रजोगुण॥२९॥देवकारणींलाजाळू॥उदारतेलागींकष्टाळू॥प्रपंचींजोत्स्ने
ाळू ॥ तोरजोगुण ॥३०॥ गोडग्रासींआ[१]ळकेपण ॥ असादरेंपिंडपो
षण ॥ रजोगुणेंउपोषण ॥ केलेंनवचे ॥३१॥ शृंगारिकतेंआवडे ॥
भक्तिवैराग्यनावडे ॥ कळालाघवींमनपवाडे ॥ तोरजोगुण ॥३२॥
नेणोनियांपरमात्मा ॥ सकळपदार्थीप्रेमा ॥ बळात्कारेंघालीजन्मा ॥
तोरजोगुण ॥३३॥ असोऐसारजोगुण ॥ लोभेंदावीजन्ममरण ॥
प्रपंचींशबलजाण ॥ दारुणदुःखभोगवी ॥ ३४ ॥ आतांरजो
गुणहासुटेना ॥ संसारिकहेतुतुटेना ॥ प्रपंचींगुंतलीवासना ॥ या
सिउपायकोण ॥ ३५ ॥ उपायएकभगवद्भक्ति ॥ जरीठाकेनाविर
क्ती ॥ तरीयथानुशक्ती ॥ भजनकरावें ॥३६॥ कायावाचाआणिम
नें ॥ पत्रेंपुष्पेंफळेंजीवनें ॥ ईश्वरींअर्पोनियांनमनें ॥ सार्थककरावें
॥ ३७ ॥ यथानुशक्तिदानपुण्य ॥ परीभगवंतींअनन्य ॥ सुखदुःखेंप
रिचिंतन ॥ देवाचेंचिकरावें ॥३८ ॥ आदिअंतींएकदेव ॥ मध्येंचि

---

१ आतुरता.

लाविलीभाव ॥ ह्मणोनियांपूर्णभाव ॥ भगवंतींअसावा ॥ ३९ ॥ ऐसाशबलरजोगुण ॥ संक्षेपेंकेलेंकथन ॥ आतांशुद्धतोतूंजाण ॥ पारमार्थिक ॥४०॥ त्याचेवोळखीचेंचिन्ह ॥ सत्वगुणअसेजाण ॥ तोसत्वगुणपरिपूर्ण ॥ भजनमूळ ॥ ४१ ॥ ऐसारजोगुणबोलिला ॥ श्रोतींमनेंअनुभविला॥आतांपुढेंपरिसिला॥पाहिजेतमोगुण ॥४२॥ इति श्रीदास०गुरुशि०द्वितीयद०रजोगुणनिरूपणंनामपंचमःसमासः॥५॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥मागांबोलिलारजोगुण ॥ क्रियेसहितलक्षण ॥ आतांऐकातमोगुण ॥ तोहिसांगिजेल ॥१॥ संसारींदुःखसंबंध ॥ प्राप्तहोतांउठेखेद ॥ कांअद्भुतआलाक्रोध ॥ तोतमोगुण ॥२॥शरीरींक्रोधभरतां ॥ नोळखेमाताआणिपिता ॥ बंधुबहिणआणिकांता ॥ ताडीतोतमोगुण ॥ ३ ॥ दुसऱ्याचाप्राणघ्यावा ॥ अपलाआपणस्वयेंद्यावा ॥ विसरवीजीवभावा ॥ तोतमोगुण ॥४॥ भरलेंक्रोधाचेंकांविरें[1] ॥ पिशाच्यापरीवावरे ॥ नानाउपायींनावरे ॥ तोतमोगुण ॥५॥ आपलाआपणशस्त्रपात ॥ पराव्याचाकरीघात ॥ ऐसासमयवर्तत ॥ तोतमोगुण ॥६॥ डोळांयुद्धचिपाहावें ॥ रणपडिलेंतेथेंजावें ॥ ऐसेंघेतलेंजीवें ॥ तोतमोगुण ॥७॥ अखंडभ्रांतिपडे ॥ केलानिश्चयबिघडे ॥ अत्यंतनिद्राआवडे ॥ तोतमोगुण ॥ ८ ॥ क्षुधाजयाचीवाड ॥ नेणेकडूअथवागोड ॥ अत्यंतजोकांमूढ ॥ तोतमोगुण ॥ ९ ॥ प्रीतिपात्रगेलेंमरणें ॥ तयालागींजीवदेणें ॥ स्वयेंआत्महत्याकरणें ॥ तोतमोगुण ॥१० ॥ किडामुंगीआणिश्वापद ॥ यांच्याकरूंआवडेवध ॥ अत्यंतजोकृपामंद ॥ तोतमोगुण ॥११ ॥ स्त्रीहत्याबालहत्या ॥ द्रव्यालागींब्रह्महत्या ॥ करूंआवडेगोहत्या ॥ तोतमोगुण ॥ १२ ॥ इसाळाचेनिनेटें ॥ विषघ्यावेंऐसेंवाटे॥ परवधींमनउठे ॥ तोतमोगुण ॥१३ ॥ अंतरींधरीनिकपट ॥ पराचेंकरीतळपट ॥ सदामस्तसदाउद्धट ॥ तोतमोगुण ॥१४॥ युद्धदेखावेंऐकावें ॥ स्वयेंयुद्धचिकरावें ॥ मरावेंकींमारावें ॥ तोतमोगुण ॥ १५ ॥ कलहव्हावाऐसेंवाटे ॥ क्षों

---

१ वारें.

ीघ्यावीऐसेंउठे ॥ अंतरींद्वेषप्रगटे ॥ तोतमोगुण ॥ १६ ॥ मत्सरंभ
क्तिमोडावी ॥ देवालयेंविघडावीं ॥ फळतींझाडेंतोडावीं ॥ तोतमो
गुण ॥१७ ॥ सत्कर्मेंतींनावडती ॥ नानादोषतेआवडती ॥ पापभय
ाहींचित्तीं ॥ तोतमोगुण ॥१८॥ ब्रह्मवृत्तीचाउच्छेद ॥ जीवमात्रा
ादेणेंखेद ॥ करूंआवडेप्रमाद ॥ तोतमोगुण ॥ १९ ॥ अग्निप्रळयश
स्त्रप्रळय ॥ भूतप्रळयविषप्रळय ॥ मत्सरेंकरीजीवक्षय ॥ तोतमोगुण
॥ २० ॥ भांडणलाऊनद्यावें ॥ स्वयेंकौतुकपाहावें ॥ कुबुद्धिघेतली
जीवें॥तोतमोगुण॥२१॥प्राप्तजाहलियासंपत्ती ॥जीवासिकरीयाताया
ती॥कळवळानयेचित्तीं॥तोतमोगुण॥२२॥नावडेभक्तिनावडेभाव॥ना
वडेतीर्थनावडेदेव॥वेदशास्त्रनलगेसर्व॥तोतमोगुण॥२३॥परपीडेचासं
तोष॥निष्ठुरपणाचाहव्यास॥संसाराचानयेत्रास ॥ तोतमोगुण॥२४॥
स्नानसंध्यानेमनसे ॥ स्वधर्मीभ्रष्टलादिसे ॥ अकर्तव्यकरीतसे ॥ तो
तमोगुण ॥२५॥ ज्येष्ठबंधुबापमाये ॥ त्यांचींवचनेंनसाहे ॥ शीघ्रको
पीनिघूनिजाये ॥ तोतमोगुण ॥ २६ ॥ उगेंचिखावेंउगेंचिअसावें ॥
स्तब्धहोऊनिबैसावें ॥ कांहींचस्मरेनास्वभावें ॥ तोतमोगुण ॥२७॥
चेटकीविद्येचाअभ्यास॥ शस्त्रविद्येचाहव्यास ॥ मल्लविद्याव्हावी
ज्यास ॥ तोतमोगुण ॥२८ ॥ केलेगळाचेनधस ॥ राडीवेडीचेसाया
स ॥ काष्ठयंत्रेंछेदीजिव्हेस ॥ तोतमोगुण ॥२९॥ मस्तकींभद्रेंजाळावें
॥ पोतेंअंगहुरपळावें ॥ स्वयेंशस्त्रटोंचूनघ्यावें ॥ तोतमोगुण ॥ ३०॥
निग्रहकरूनधरणें ॥ कांतेंटांगूनघेणें ॥ देवद्वारींजीवदेणें ॥ तोतमो
गुण ॥३१॥ देवासिशिरवाहावें ॥ कांतेंअंगसमर्पावें ॥ कडणीवरून
घालूनघ्यावें ॥ तोतमोगुण ॥३२॥ निराहारउपोषण ॥ पंचाग्निधूम्र
पान ॥ आपणासघ्यावेंपुरून ॥ तोतमोगुण ॥३३॥ सकामजेंकांअनु
ष्ठान ॥ कांतेंवायुनिरोधन ॥ अथवाराहावेंपडोन ॥ तोतमोगुण ॥
३४॥ नखेंकेशवाढवावे ॥ हस्तचिवरतेंकरावे॥ अथवावाक्[1]शून्यव्हा

१ मौनधरून राहणें.

वें ॥ तोतमोगुण ॥२५॥ नानानिग्रहींपडावें ॥ देहदुःखेंचरफडावें ॥ क्रोधेंदेवासफोडावें ॥ तोतमोगुण ॥२६॥ देवाचीजोनिंदाकरी ॥ तो आशाबद्धअघोरी ॥ जोसंतसंगनधरी ॥ तोतमोगुण ॥२७॥ ऐसाहा तमोगुण ॥ सांगतांतोअसाधारण ॥ परित्यागार्थनिरूपण॥ कांहींए क ॥२८॥ ऐसेंवर्तेतोतमोगुण ॥ परीहापतनासिकारण ॥ मोक्षमार्ग चेंलक्षण ॥ नव्हेयेणें ॥२९॥ हेंकेल्याकर्माचेंफळ ॥ प्राप्तहोईलसक० ॥ जन्मदुःखांचेंमूळ ॥ तुटेनाकीं ॥४०॥ व्हावयाजन्मांचेंखंडण ॥ पा हिजेतोसत्वगुण ॥ तेंचिअसेनिरूपण ॥ पुढिलियेसमासीं॥४१॥इति श्रीदासबोधेगुरुशि०द्वितीयद०तमोगुणनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांबोलिलातमोगुण ॥ जोदुःखदाय कदारुण ॥ आतांऐकासत्वगुण ॥ परमदुर्लभजो ॥१॥ जोभजनाचा आधार ॥ जोयोगियांचाथार ॥ जोनिरसीसंसार ॥ दुःखमूळजो ॥ ॥२॥ जेणेंहोयउत्तमगती ॥ मार्गफुटेभगवंतीं ॥ जेणेंपाविजेमुक्ती ॥ सायुज्यतारती ॥३॥ जोभक्तांचाकोंवसा ॥ जोभवार्णवींचाभरंवसा ॥ मोक्षलक्ष्मीचीदशा ॥ तोसत्वगुण ॥४॥ जोपरमार्थाचेंमंडण ॥ जोम हंतांचेंभूषण ॥ रजतमांचेंनिरसन ॥ जयाचेनी॥५॥जोपरमसुखकारी ॥ जोआनंदाचीलहरी ॥ देऊनियांनिवारी ॥ जन्ममृत्यू ॥६॥ जो ज्ञानाचाशेवट ॥ जोपुण्याचेंमूळपीठ ॥ जयाचेनिसांपडेवाट ॥ परलो काची ॥७॥ ऐसाहासत्वगुण ॥ देहींउमटतांआपण ॥ तयाक्रियेचेंल क्षण ॥ ऐसेंअसे ॥८॥ ईश्वरींप्रेमअधिक ॥ प्रपंचसंपादणेंलौकिक ॥ सदासन्निधविवेक ॥ तोसत्वगुण ॥ ९ ॥ संसारदुःखांविसरवी ॥ भ क्तिमार्गविमळदावी ॥ भजनक्रियाजोउपजवी ॥ तोसत्वगुण॥१०॥ परमार्थाचीआवडी ॥ उठेभावार्थाचीगोडी परोपकारींतांतडी ॥तो सत्वगुण ॥११॥ स्नानसंध्यापुण्यशीळ ॥ अभ्यंतरींचानिर्मळ॥ शरी रवस्त्रंसोज्वळ ॥ तोसत्वगुण ॥१२॥ यजनआणियाजन ॥ अध्ययन आणिअध्यापन ॥ स्वयेंकरीपु यदान ॥ तोसत्वगुण ॥१३॥ निरूप

१ नरकप्राप्तीस. २ आश्रय. ३ निर्मल.

ाचीआवडी ॥ जयाहरिकथेचीगोडी ॥ क्रियापालटेरोकडी ॥ तो
त्वगुण ॥१४॥ अश्वदानेंगजदानें ॥ गोदानेंभूमिदानें॥ नानारत्नां
चींदानें ॥ तोसत्वगुण ॥१५॥ धनदानवस्त्रदान ॥ अन्नदानउदकदा
। ॥ करीब्राह्मणसंतर्पण ॥ तोसत्वगुण ॥ १६ ॥ कार्तिकस्नानेंमाघ
स्नानें ॥ व्रतेंउद्यापनेंदानें ॥ निष्कामतीर्थेंउपोषणें ॥ तोसत्वगुण ॥
॥१७॥सहस्रभोजनेंलक्षभोजनें ॥ विविधप्रकारचींदानें ॥ निष्कामक
रीसत्वगुणें ॥ कामनारजोगुण ॥१८॥ तीर्थींअर्पीजोअग्रहारें ॥ बां
धीवापीकूपसरोवरें ॥ बांधीदेवालयशिखरें ॥ तोसत्वगुण ॥१९॥ दे
वद्वारींपडसाळा ॥ पायरियादीपमाळा ॥ वृंदावनेंपारपिंपळा ॥ बां
धीतोसत्वगुण ॥२०॥ लावीवनेंउपवनें ॥ पुष्पवाटिकाजीवनें ॥ नि
ववीतापसीयांचींमनें ॥ तोसत्वगुण ॥२१॥ संध्यामठआणिभुयारीं॥
पायरियानदीतीरीं ॥ भांडारगृहेंदेवद्वारीं ॥ बांधीतोसत्वगुण॥२२॥
नानादेवांचींजींस्थानें ॥ तेथेंनंदादीपघालणें ॥ वाहेअलंकारभूषणें॥
तोसत्वगुण॥२३॥झेंगटमृदंगटाळ॥दमामेनगारेकाहाळ॥नानावाद्यांचे
कल्लोळ॥सुस्वरादिक २४ नानासामुग्रीसुंदर॥देवालयींघालीनर॥हरि
भजनींतत्पर तोसत्वगुण॥२५॥छत्रेंआणिसुखासनें॥दिंड्यापताकानि
शाणें ॥ वाहेचामरेंसूर्यपानें॥तोसत्वगुण॥२६॥वृंदावनेंतुलसीवनें॥रंग
माळासंमार्जनें ॥ ऐसीप्रीतिघेतलीमनें ॥ तोसत्वगुण ॥ २७ ॥ सुंदर
नानाउपकरणें ॥ मंडपचांदवेआसनें ॥ देवालयींसमर्पणें ॥ तोस
त्वगुण ॥२८॥ देवाकारणेंखाद्य ॥ नानाप्रकारचेंनैवेद्य ॥ अपूर्वफ
ळेंअर्पीसाद्य ॥ तोसत्वगुण ॥२९॥ ऐसीभक्तीचीआवडी ॥ नित्यदा
स्यत्वाचीगोडी ॥ स्वयेंदेवद्वारझाडी ॥ तोसत्वगुण ॥३०॥ तिथिप
र्वेमहोत्साव ॥ तेथेंज्यांचाअंतर्भाव ॥ कायावाचामनेंसर्व ॥ अर्पी
तोसत्वगुण ॥३१॥ हरिकथेसितत्पर ॥ गंधमाळाआणिधूपकर्पूर ॥
घेऊनउभानिरंतर ॥ तोसत्वगुण ॥३२॥ नरअथवानारी ॥ यथानु
शक्तिसामुग्री ॥ घेऊनउभींदेवद्वारीं ॥ तोसत्वगुण ॥३३॥ महत्कृ

१ ब्राह्मण भोजनादिक.

सांडूनिमार्गें ॥ देवासयेलागवेगें ॥ भक्तिनिकटअंतरंगें ॥ तोसत्व
गुण ॥३४॥ थोरपणसांडूनिदूरी ॥ नीचकृत्यअंगिकारी ॥ तिष्ठतउ
भादेवद्वारीं ॥ तोसत्वगुण ॥३५॥ देवालागींउपोषण ॥ वर्जीतांबूल
भोजन॥नित्यनेमजपध्यान ॥ करीतोसत्वगुण ॥३६॥ शब्दकठिणन
बोले ॥ अतिनेमेंसींचाले ॥ योगीजेणेंतोषविले ॥ तोसत्वगुण ॥
॥३७॥ सांडूनियांअभिमान ॥ निष्कामकरीकीर्तन ॥ स्वेदरोमांच
स्फुरण ॥ तोसत्वगुण ॥३८॥ अंतरींदेवाचेंध्यान ॥ तेणेंनिडारलेन
यन ॥ पडेदेहाचेंविस्मरण ॥ तोसत्वगुण ॥३९॥ हरिकथेचीअति
प्रीती॥सर्वथानयेविकृती॥अधिकप्रेमाआदिअंतीं॥तोसत्वगुण॥४०॥
मुखींनामहातींटाळी॥नाचतबोलेबिरुदावळी ॥घेऊनिलावीपायधुळी
॥तोसत्वगुण ॥४१॥ देहाभिमानगळे ॥ विषयींवैराग्यप्रबळे ॥ मि
थ्यामायाऐसेंकळे ॥ तोसत्वगुण ॥४२॥ काहींकरावाउपाय ॥ संसा
रींगुंतोनिकाय ॥ उकलवीऐसेंहृदय ॥ तोसत्वगुण ॥४३॥ संसारा
सित्रासेमन ॥ कांहींकरावेंभजन ॥ ऐसेंमनींउठेज्ञान ॥ तोसत्वगुण
॥ ४४॥ असतांआपुलेआश्रमीं ॥ अत्यादरनित्यनेमीं ॥ सदाप्रीति
लागेरामीं ॥ तोसत्वगुण ॥४५॥ सकळांचाआलावीट ॥ परमार्थी
जोनिकट ॥ आघातींउपजेधारिष्ट ॥ तोसत्वगुण ॥४६॥ सर्वकाळ
उदासीन ॥ नानाभोगींविटेमन ॥ आवडेभगवद्भजन ॥ तोसत्वगु
ण ॥४७॥ पदार्थीनबैसेचित्त ॥ मनींआठवेभगवंत ॥ ऐसादृढभा
वार्थ ॥ तोसत्वगुण ॥४८॥ अंतरींस्फूर्तिस्फुरे ॥ स्वस्वरूपींतर्कभरे
॥ नष्टसंदेहनिवारे ॥ तोसत्वगुण ॥ ४९ ॥ लोकबोलतीविकारी ॥
तरीअधिकप्रेमाधरी ॥ निश्चयबाणेअंतरीं ॥ तोसत्वगुण ॥५०॥ श
रीरलावावेंकारणीं ॥ साक्षेपउठेअंतःकरणीं ॥ सत्वगुणाचीकरणी
॥ ऐसीअसे ॥५१॥ शांतिक्षमाआणिदया ॥ निश्चयउपजेजया ॥
सत्वगुणजाणावातया ॥ अंतरींआला ॥५२॥ आलेअतितअभ्याग
त ॥ जाऊंनेदीजोभुकिस्त ॥ यथाशक्तिदानदेत ॥ तोसत्वगुण ॥
॥५३॥ तडीतापडीदैन्यवाणे ॥ आलेआश्रमाचेनिगुणें ॥ तयांला

गींस्थळदेणें ॥ तोसत्वगुण ॥५४॥ आश्रमींअन्नाचीआपदा ॥ परी
विमुखनव्हेकदा ॥ भक्त्यनुसारदेसर्वदा ॥ तोसत्वगुण ॥५५॥ जेणें
जिंकिलीरसना ॥ तृप्तजयाचीवासना ॥ जयासिनाहींकामना ॥ तो
सत्वगुण ॥ ५६॥ होणारतैसेंहोतजात ॥ प्रपंचींझालाआघात ॥ ड
ळमळीनाज्याचेंचित्त ॥ तोसत्वगुण ॥ ५७ ॥ एकाभगवंताकारणें ॥
सर्वसुखसोडिलेंजेणें ॥ केलेंदेहाचेंसांडणें ॥ तोसत्वगुण ॥५८ ॥ वि
षयींधांवेनावासना ॥ परीतोकदाडळमळीना ॥ ज्याचेंधारिष्टचळेना ॥
तोसत्वगुण ॥५९॥ देहआपदेनेंपीडिला ॥ क्षुधेतृषेनेंवोसावला ॥
तरीनिश्चयराहिला ॥ तोसत्वगुण ॥६०॥ श्रवणआणिमनन ॥ नि
जध्यासेंसमाधान ॥ शुद्धझालेंआत्मज्ञान ॥ तोसत्वगुण ॥६१॥ स
कळांसिनम्रबोले ॥ मर्यादाधरूनचाले ॥ सर्वजनतोषविले ॥ तोस
त्वगुण ॥ ६२ ॥ जयासिअहंकारनसे ॥ नैराश्यताविलसे ॥ जया
पाशींकृपावसे ॥ तोसत्वगुण ॥ ६३ ॥ सकळजनांसीआर्जव ॥
नाहींविरोधासिठाव ॥ परोपकारींवेंचीजीव ॥ तोसत्वगुण ॥
॥ ६४ ॥ आपकार्याहूनिजीवीं ॥ परकार्यसिद्धिकरावी ॥ मरूनकी
र्तिउरवावी ॥ तोसत्वगुण ॥ ६५ ॥ पराव्याचेदोषगुण ॥ दृष्टीसनदे
खेआपण ॥ समुद्राऐसेंसांठवण ॥ तोसत्वगुण ॥६६॥ नीचउत्तरसा
हणें ॥ प्रत्युत्तरनदेणें ॥ आपुलाक्रोधसांवरणें ॥ तोसत्वगुण ॥ ६७
अन्यायेंविणगांजिती ॥ नानापरीपीडाकरिती ॥ तितुकेंहीसांठवी
चित्तीं ॥ तोसत्वगुण ॥६८॥ शरीरेंझीजसाहणें ॥ दुर्जनासिमिळोन
जाणें ॥ निंदकासउपकारकरणें ॥ तोसत्वगुण ॥६९॥ मनभलतीक
डेधांवे ॥ तेंविवेकेंआवरावें ॥ इंद्रियदमनकरावें ॥ तोसत्वगुण ॥७०
सत्क्रियाआचरावी ॥ असत्क्रियात्यागावी ॥ वाटभक्तीचीधरावी ॥
तोसत्वगुण ॥७१॥ जयाआवडेप्रातःस्नान ॥ आवडेपुराणश्रवण ॥
नानामंत्रींदेवतार्चन ॥ करीतोसत्वगुण ॥७२॥ पर्वकाळींअतिसादर
॥ वसंतपूजेसितत्पर ॥ जयंत्यादिमीतिथोर ॥ तोसत्वगुण ॥ ७३ ॥
विदेशींमेलेमरणें ॥ तयांसिसंस्कारदेणें ॥ अथवासादरहोणें ॥ तो

सत्वगुण ॥७४॥ कोणीएकासमारी ॥ तयासिजाऊननिवारी ॥ जीवबंधनमुक्तकरी ॥ तोसत्वगुण ॥७५॥ लिंगलाखोलीअभिषेकास ॥ नामस्मरणींविश्वास ॥ देवदर्शनींअवकाश ॥ तोसत्वगुण ॥७६ ॥ संतदेखोनिधांवे ॥ परमसुखेंहेलावे ॥ नमस्कारीसर्वभावें ॥ तोसत्वगुण ॥७७॥ संतकृपाहोयजयास ॥ तेणेंउद्धरिलावंश ॥ जोईश्वराचाअंश ॥ तोसत्वगुण ॥७८॥ सन्मार्गदाखवीजना ॥ जोलावीहरीभजना ॥ ज्ञानशिकवीअज्ञाना ॥ तोसत्वगुण ॥७९॥ आवडेपुण्यसंस्कार ॥ प्रदक्षिणानमस्कार ॥ जयाराहेपाठांतर ॥ तोसत्वगुण ॥८० ॥ भक्तीचाहव्यासभारी ॥ ग्रंथसामुग्रीजोकरी ॥ धातुमूर्तिनानापरी ॥ पूजीतोसत्वगुण ॥८१॥ झळझळीतउपकरणें ॥ माळागवाळींआसनें ॥ पवित्रसोज्वळवसनें ॥ तोसत्वगुण ॥८२ ॥ परपीडेचेंवाहेदुःख ॥ परसंतोषाचेंसुख ॥ वैराग्यदेखोनिमानीहरिख ॥ तोसत्वगुण ॥८३ परभूषणींभूषण ॥ परदूषणींदूषण ॥ परदुःखींशिणेजाण ॥ तोसत्वगुण ॥८४ ॥ आतांअसोहेंबहुत ॥ देवधर्मीज्याचेंचित्त ॥ भजेकामनारहित ॥ तोसत्वगुण ॥ ८५ ॥ ऐसाहासत्वगुणसात्विक ॥ संसारसागरींतारक ॥ येणेंउपजेविवेक ॥ ज्ञानमार्गाचा ॥८६ ॥ सत्वगुणें भगवद्भक्ती ॥ सत्वगुणेंज्ञानप्राप्ती ॥ सत्वगुणेंसायुज्यमुक्ती ॥ पाविजेते ॥ ८७ ॥ ऐसीसत्वगुणाचीस्थिती ॥ स्वल्पबोलिलोंयथामती ॥ सावधहोऊनिश्रोतीं ॥ पुढेंअवधानद्यावें ॥८८॥ ॥ इतिश्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादेद्वितीयदशकेसत्वगुणनिरूपणंनामसप्तमःसमासः॥७॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकासद्विद्येचींलक्षणें ॥ परमशुद्धसुलक्षणें ॥ विचारघेतांबळेंचिबाणें ॥ सद्विद्याअंगीं ॥१ ॥ सद्विद्येचाजोपुरुष ॥ तोउत्तमलक्षणींविशेष ॥ त्याचेगुणऐकतांसंतोष ॥ विशेषवाटे ॥२॥ भाविकसात्विकप्रेमळ ॥ शांतिक्षमादयाशीळ ॥ लीनतत्परकेवळ ॥ अमृतवचनी ॥ ३ ॥ परमसुंदरआणिचतुर ॥ परमसबळआणिधीर ॥ परमसंपन्नआणिउदार ॥ अतिशयेंसीं॥४॥ परमज्ञाताआणिभक्त ॥ महापंडितआणिविरक्त ॥ महातपस्वीआणिशांत ॥

अतिशयेंसीं ॥५॥ वक्ताआणिनैराश्यता ॥ सर्वज्ञआणिसादरता ॥
श्रेष्ठआणिनम्रता ॥ सर्वत्रांसी ॥६॥ राजाआणिधार्मिक ॥ शूरआ
णिविवेक ॥ तारुण्यआणिनेमक ॥ अतिशयेंसीं ॥७॥ वृद्धाचारीकु
ळाचारी ॥ युक्ताहारीनिर्विकारी ॥ धन्वंतरीपरोपकारी ॥ पद्महस्ती
॥८॥ कार्यकर्तानिरभिमानी ॥ गायकआणिवैष्णवजनीं ॥ वैभवआ
णिभगवद्भजनीं ॥ अत्यादर ॥९॥ तत्वज्ञआणिउदासीन ॥ बहुश्रुत
आणिसज्जन ॥ मित्रआणिसत्वगुण ॥ नीतिवंत ॥१०॥ साधुपवित्र
पुण्यशीळ ॥ अंतरशुद्धधर्मात्माकेवळकृपाळ ॥ कर्मनिष्ठस्वधर्मेंनिर्मळ
निर्लोभअनुतापी ॥११॥ गोडीआवडीपरमार्थप्रीती ॥ सन्मार्गस
त्क्रियाधारणाधृती॥श्रुतिस्फुर्तीलीलायुक्ती॥स्तुतीमतीपरीक्षा ॥१२॥
दक्षधूर्तयोग्यतार्किक ॥ सत्यसाहित्यनेमभेदक ॥ कुशळचपळचमत्का
रिक ॥ नानाप्रकारें ॥१३॥ आदरसन्मानतारतम्यजाणे ॥ प्रयोग
समयप्रसंगजाणे ॥ कार्यकारणचिन्हेंजाणें॥विचक्षणबोलका ॥१४॥
सावधसाक्षेपीसाधक ॥ आगमनिगमशोधक ॥ ज्ञानविज्ञानबोधक॥
निश्चयात्मक ॥१५॥ पुरश्चरणीतीर्थवासी ॥ दृढवृत्तिकायक्लेशी ॥ उ
पासकनिग्रहासी ॥ करूंजाणे ॥१६॥ सत्यवचनीशुभवचनी ॥ कोम
ळवचनीएकवचनी ॥ निश्चयवचनीसौख्यवचनी ॥ सर्वकाळ॥१७॥
वासनातृप्तसखोलयोगी ॥ भव्यसुप्रसन्नवीतरागी ॥ सौम्यसात्विक
शुद्धमार्गी ॥ निष्कपटनिर्व्यसनी ॥ १८ ॥ सुघडसंगीतगुणग्राही ॥
अनपेक्षलोकसंग्रही ॥ आर्जवसख्यसर्वही ॥ प्राणिमात्रांसी ॥ १९॥
द्रव्यशुचीदानशुची ॥ न्यायशुचीअंतरशुची ॥ प्रवृत्तिशुचीनिवृत्ति
शुची ॥ सर्वशुचीनिःसंगपणें ॥२० ॥ मित्रपणेंपरहितकारी ॥ वाङ्
माधुर्यतापरशोकापहारी ॥ सामर्थ्यपणेंपरवेत्रधारी ॥ पुरुषार्थेंजग
मित्र ॥२१॥ संशयछेदकविशाळवक्ता ॥ सकळकृपाअसोनश्रोता ॥
कथानिरूपणींशब्दार्था ॥ जाऊंचनेदी ॥२२॥ विवादरहितसंवादी
॥ संगरहितनिरुपाधी ॥ दुराशारहितअक्रोधी ॥ निर्दोषनिर्मत्सरी
॥२३॥ विमळज्ञानीनिश्चयात्मक ॥समाधानीआणिभजक ॥ सिद्धअ

सोनिसाधक ॥ स्वधर्मरक्षी ॥२४॥ सुखरूपसंतोषरूप ॥ आनंदरूप हंसरूप ॥ ऐक्यरूपआत्मरूप ॥ सर्वत्रांसी ॥२५॥ भाग्यवंतजयवंत ॥ रूपवंतगुणवंत ॥ आचारवंतक्रियावंत ॥ विचारवंतस्थिती ॥२६ यशवंतकीर्तिवंत ॥ शक्तिवंतसामर्थ्यवंत ॥ वीर्यवंतवरदवंत ॥ सत्य वंतसुकृती ॥२७॥ विद्यावंतकळावंत ॥ लक्ष्मीवंतलक्षणवंत ॥ कुळ वंतशुचिष्मंत ॥ बळवंतदयाळू ॥२८॥ युक्तिवंतगुणवंत ॥ बुद्धिवंत बहुधारिष्ट ॥ दयावंतसदासंतुष्ट ॥ निस्पृहवीतरागी ॥२९॥ असो ऐसेउत्तमगुण ॥ हेंसद्विद्येचेंलक्षण ॥ अभ्यासावयासिनिरूपण ॥ अल्पमात्रबोलिलों ॥३०॥ रूपलावण्यअभ्यासितांनये ॥ सहजगु णासिनचलेउपाये ॥ कांहींतरीधरावीसोये ॥ आगंतुकगुणांची ॥ ॥३१॥ ऐसीहेसद्विद्यावरवी ॥ सर्वत्रांपासींअसावी ॥ परीविरक्तपु रुषेंअभ्यासावी ॥ अगत्यरूपें ॥३२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसं वादेद्वितीयदशकेसद्विद्यानिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ऐका विरक्तांचीं लक्षणें ॥ विरक्तेंअसावेंको ण्यागुणें ॥ जेंणेंअंगींसामर्थ्यबाणे ॥ योगियांचे ॥१॥ जेणेंसत्कीर्ति वाढे ॥ जेणेंसार्थकताघडे ॥ जेणेंकरितांमहिमाचढे ॥ विरक्तांसी ॥ ॥२॥ जेणेंपरमार्थफावे ॥ जेणेंआनंदहेलावे ॥ जेणेंविरक्तिदुणावे ॥ विवेकेंसहित ॥३॥ जेणेंसुखउचंबळे ॥ जेंणेंसद्विद्यावोळे ॥ जेणेंभा ग्यश्रीप्रबळे ॥ मोक्षसहित ॥४॥ मनोरथपूर्णहोती ॥ सकळकामना पुरती ॥ मुखींराहेसरस्वती ॥ मधुरशब्दबोलावया ॥ ५ ॥ हींलक्षणें श्रवणकीजे ॥ आणिसुदृढजीवींधरिजे ॥ तरीमगविख्यातहोईजे ॥ भूमंडळीं ॥६॥ विवेकेंविरक्तेंअसावें ॥ विरक्तेंअध्यात्मवाढवावें ॥ विरक्तेंधारिष्टधरावें ॥ मदनाविषयीं ॥७॥ विरक्तेंकरावेंसाधन ॥ विरक्तेंलावावेंभजन ॥ विरक्तेंविशेषब्रह्मज्ञान ॥ प्रगटवावें ॥ ८ ॥ विरक्तेंभक्तिवाढवावी ॥ विरक्तेंशांतिदाखवावी ॥ विरक्तेंयत्नेंक रावी ॥ विरक्तिआपुली ॥ ९ ॥ विरक्तेंसत्क्रियाप्रतिष्ठावी ॥ वि

---

१ वाढे.

रक्तें निवृत्तिविस्तारावी ॥ विरक्तें नैराश्यता धरावी ॥ सदृढजीवीं ॥ १० ॥ विरक्तें धर्मस्थापना करावी ॥ विरक्तें नीति अवलंबावी ॥ विरक्तें क्षमा सांभाळावी ॥ अत्यादरें ॥ ११ ॥ विरक्तें परमार्थ उजळावा ॥ विरक्तें विचार शोधावा ॥ विरक्तें सन्निधठेवावा ॥ सन्मार्ग सत्वगुण ॥ १२ ॥ विरक्तें भाविकें सांभाळावीं ॥ विरक्तें प्रेमळें निववावीं ॥ विरक्तें साबडीं नुपेक्षावीं ॥ शरणागतें ॥१३॥ विरक्तें असावें परमदक्ष ॥ विरक्तें असावें अंतरसाक्ष ॥ विरक्तें ओढवावा कैपक्ष[3] ॥ परमार्थाचा ॥ १४ ॥ विरक्तें अभ्यास करावा ॥ विरक्तें साक्षेप धरावा ॥ विरक्तें वक्तृत्वें उभारावा ॥ मोडला परमार्थ ॥१५॥ विरक्तें विमळज्ञान बोलावें ॥ विरक्तें वैराग्य स्तवीत जावें ॥ विरक्तें निश्चयाचें करावें ॥ समाधान ॥ १६ ॥ पर्वें करावीं अचाटें ॥ चालवावीं भक्तीचीं थाटें ॥ नाना वैभवें कचाटें ॥ उपासनामार्गें ॥१७॥ हरिकीर्तनें करावीं ॥ निरूपणें माजवावीं ॥ भक्तिमार्गें लाजवावीं ॥ निंदक दुर्जनें ॥१८॥ बहुतांस करावे परोपकार ॥ भलेपणाचा जीर्णोद्धार ॥ पुंण्यमार्गाचा विचार ॥ बळेंचि करावा ॥१९॥ स्नान संध्या जप ध्यान ॥ तीर्थयात्रा भगवद्भजन ॥ नित्यनेम पवित्रपण ॥ अंतरशुद्ध असावें ॥२० ॥ दृढनिश्चय धरावा ॥ संसार मिथ्या जाणावा ॥ विश्वाचा उद्धार करावा ॥ संसर्गमात्रें ॥२१॥ विरक्तें असावें धीर ॥ विरक्तें असावें उदार ॥ विरक्तें असावें तत्पर ॥ निरूपणविषयीं ॥२२॥ विरक्तें सावध असावें ॥ विरक्तें शुद्ध मार्गें जावें ॥ विरक्तें झिजोनि उरवावें ॥ सत्कीर्तीसी ॥ २३ ॥ विरक्तें विरक्त धुंडावे ॥ विरक्तें साधु ओळखावे ॥ विरक्तें मित्र करावे ॥ संत योगी सज्जन ॥२४॥ विरक्तें करावीं पुरश्चरणें ॥ विरक्तें फिरावीं तीर्थाटणें ॥ विरक्तें करावीं नाना स्थानें ॥ परमरमणीय ॥ २५ ॥ विरक्तें उपाधी न करावी[1] ॥ आणि उदासवृत्ति न सांडावी ॥ दुराशा जडों न द्यावी ॥ कोणएकेविषयीं ॥२६॥ विरक्तें असावें अंतर्निष्ठ ॥ विरक्तें नसावें क्रियाभ्रष्ट ॥

---

१ स्वीकारावी. २ भोळीं. ३ कैवार.

विरक्तेंनव्हावेंकनिष्ठ ॥ पराधीनपणें ॥२७॥ विरक्तेंसमयजाणावा॥ विरक्तेंप्रसंगवोळखावा ॥ विरक्तचतुरअसावा ॥ सर्वप्रकारें ॥२८॥ विरक्तेंएकदेशीनसावें ॥ विरक्तेंसर्वअभ्यासावें ॥ विरक्तेंअवघेंजाणावें ॥ ज्याचेंत्यापरी ॥२९॥ हरिकथानिरूपण ॥ सगुणभजनब्रह्मज्ञान ॥ पिंडज्ञानतत्वज्ञान ॥ सर्वजाणावें ॥३०॥ कर्ममार्गउपासनामार्ग ॥ ज्ञानमार्गसिद्धांतमार्ग ॥ प्रवृत्तिमार्गनिवृत्तिमार्ग ॥ सकळजाणावे ॥३१॥ प्रेमळस्थितिउदासस्थिती ॥ अंतरस्थितिअलिप्तस्थिती ॥ विदेहस्थितिसहजस्थिती ॥ सकळजाणावें ॥३२॥ ध्यानलक्षणमुद्राआसनें ॥ मंत्रयंत्रविधिविधानें ॥ नानामतांचेंदेखणें ॥ पाहूनसांडावें ॥३३॥ विरक्तेंअसावेंजगमित्र ॥ विरक्तेंअसावेंस्वतंत्र ॥ विरक्तेंअसावेंविचित्र ॥ बहुगुणीं ॥३४॥ विरक्तेंअसावेंविरक्त ॥ विरक्तेंअसावेंहरिभक्त ॥ विरक्तेंअसावेंनित्यमुक्त ॥ अलिप्तपणें ॥३५॥ विरक्तेंशास्त्रेंधांडोळावीं ॥ विरक्तेंमतेंविभांडावीं ॥ विरक्तेंमुमुक्षेंलावावीं ॥ शुद्धमार्गीं ॥३६॥ विरक्तेंशुद्धमार्गसांगावा ॥ विरक्तेंसंशयछेदावा ॥ विरक्तेंआपुलाह्मणावा ॥ विश्वजन ॥ ३७ ॥ विरक्तेंनिंदकवंदावे ॥ विरक्तेंसाधकबोधावे ॥ विरक्तेंबद्धचेतवावे ॥ मुमुक्षनिरूपणें ॥३८॥ विरक्तेंउत्तमगुणघ्यावे ॥ विरक्तेंअवगुणत्यागावे ॥ नानाअपायभंगावे ॥ विवेकबळें ॥३९॥ ऐशींहींउत्तमलक्षणें ॥ ऐकावींएकाग्रमनें॥ यांचाअव्हेरनकरणें ॥ विरक्तपुरुषें ॥४० ॥ इतुकेंबोलिलेंस्वभावें ॥ त्यांतमानेलतितुकेंघ्यावें ॥ श्रोतींउदासनव्हावें ॥ बहुबोलिलोंह्मणोनि ॥४१॥ परंतुहीं लक्षणेंनघेतां ॥ अवलक्षणेंबाष्कळता ॥ तेणेंत्यासपढतमूर्खता येऊं पाहे ॥ ४२ ॥ त्यापढतमूर्खाचेंलक्षण ॥ पुढिलियेसमासींनिरूपण ॥ बोलिलेंअसेसावधान ॥ होऊनिऐका ॥ ४३ ॥ इति श्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादेद्वितीयदशके विरक्तलक्षणनिरूपणंनामनवमः समासः ॥९॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांसांगीतलींलक्षणें ॥ मूर्खाअंगींचातु

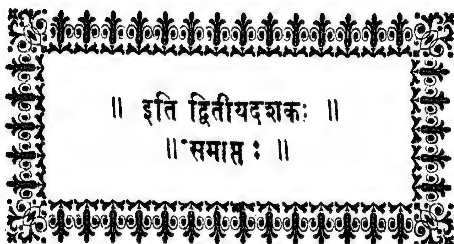
येंबाणे ॥ आतांऐकाशाहाणे ॥ असोनमूर्ख ॥१॥ तयांनांवपढतमूर्ख
॥ श्रोतींनमानावेंदुःख ॥ अवगुणत्यागितांसुख ॥ प्राप्तहोय ॥ २ ॥
बहुश्रुतआणिव्युत्पन्न ॥ प्रांजळबोलेब्रह्मज्ञान ॥ दुराशाआणिअ
भिमान ॥ धरीतोएकपढतमूर्ख ॥३॥ मुक्तक्रियाप्रतिपादी ॥ सगुण
भक्तिउच्छेदी ॥ स्वधर्मआणिसाधनानिंदी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥४॥
आपुलेनिज्ञातेपणें ॥ सकळांसशब्दठेवणें ॥ प्राणिमात्राचेंपाहेउणें ॥
तोएकपढतमूर्ख ॥ ५ ॥ शिष्यांसिअवज्ञाघडे ॥ कांतोसंकटींपडे ॥
ज्याचेनिशब्देंमनमोडे ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥६॥ रजोगुणीतमोगुणी॥
कपटीकुटिलअंतःकरणी ॥ वैभवदेखोनिवाखाणी ॥ तोएकपढतमू
र्ख ॥७॥ समूळग्रंथपाहिल्याविण ॥ उगाचठेवीजोदूषण ॥ गुणसां
गतांपाहेअवगुण ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥८॥ लक्षणेंऐकोनिमानीवीट ॥
मत्सरेंकरीखटपट ॥ नीतिनायकेउद्धट ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥ ९॥ जा
णपणेंभरीभरे ॥ आलाक्रोधनावरे ॥ क्रियाशब्दासअंतरे ॥ तोएक
पढतमूर्ख ॥१०॥ वक्ताअधिकारेंविण ॥ वक्तृत्वाचाकरीशीण ॥ व
चनजयाचेंकठिण ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥११॥ श्रोताबहुश्रुतपणें ॥ व
क्तयासिआणिउणें ॥ वाचाळपणाचेनिगुणें ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥१२
दोषठेवीपुढिलांसी ॥ तेंचिस्वयेंआपणापाशीं ॥ ऐसेंकळेनाजयासी
॥ तोएकपढतमूर्ख ॥१३॥ अभ्यासाचेनिगुणें ॥ सकळविद्याजाणे॥
जनासिविवंचूंनेणे ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥१४॥ हस्तीबांधीऊर्णतंतें ॥
लोभेंमृत्युभ्रमरातें ॥ ऐसाजोप्रपंचींगुंते ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥१५॥
स्त्रियांचासंगधरी ॥ स्त्रियांसिनिरूपणकरी ॥ निंद्यवस्तुअंगीकारी॥
तोएकपढतमूर्ख॥१६॥ जेणेंउणीवयेअंगासी ॥ तेंचिदृढधरीमानसीं॥
देहबुद्धिज्यापाशीं ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥ १७ ॥ सांडूनियांश्रीपती ॥
जोकरीनरस्तुती ॥ कांदृष्टिपडल्याचीवर्णीकीर्ती ॥ तोएकपढतमूर्ख॥
॥ १८ ॥ वर्णीस्त्रियांचेअवयव ॥ नानानाटकेंहावभाव ॥ देवासवि
सरेजोमानव ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥१९॥ भरोनवैभवाचेभरी ॥ जी

---

१ स्पष्ट. २ कोळ्याच्या सुतानें-

वमात्रासतुच्छकरी ॥ पाषांडमतसांवरी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥ २० ॥
व्युत्पन्नआणिवीतरागी ॥ ब्रह्मज्ञानीमहायोगी ॥ भविष्यसांगोंला
गेजगीं ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥२१॥ श्रवणहोतांअभ्यंतरीं ॥ गुणदोषां
चीचाळणाकरी ॥ परभूषणेंमत्सरी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥२२॥ नाहीं
भक्तीचेंसाधन ॥ नाहींवैराग्यनाभजन ॥ क्रियेविणबोलेब्रह्मज्ञान ॥
तोएकपढतमूर्ख ॥२३॥ नमानीतीर्थनमानीक्षेत्र ॥ नमानीवेदनमानी
शास्त्र ॥ पवित्रकुळींजोअपवित्र ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥२४॥ आदरदे
खोनिमनधरी ॥ कीर्तीविणस्तुतिकरी ॥ सर्वेचिनिंदीअनादरी ॥
तोएकपढतमूर्ख ॥२५॥ मागेंएकपुढेंएक ॥ ऐसाजयाचादंडक ॥ बो
लेएककरीएक ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥२६॥ प्रपंचविषयींसादर ॥ पर
मार्थीजयाचाअनादर ॥ जाणतपणेंघेअंधार ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥२७
यथार्थसांडूनिवचन ॥ जोरक्षूनबोलेमन ॥ ज्याचेंजिणेंपराधीन ॥
तोएकपढतमूर्ख ॥२८॥ सोंगसंपादीवरिवरी ॥ करूंनयेतेंचिकरी ॥
मार्गचुकोनभरेभरी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥२९॥ रात्रदिवसकरीश्रवण
॥ नसांडीआपुलेअगुण ॥ स्वहितआपुलेंनेणेआपण ॥ तोएकपढत
मूर्ख ॥ ३० ॥ निरूपणीभलेभले ॥ श्रोतेयेऊनबैसले ॥ क्षुद्रलक्षूनि
बोले ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥३१॥ शिष्यजाहलाअनधिकारी ॥ आपु
लीअवज्ञाकरी ॥ पुन्हात्याचीआशाधरी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥३२॥
होतअसतांश्रवण ॥ देहासआलेंउणेपण ॥ क्रोधेंकरीचिणचिण ॥
तोएकपढतमूर्ख ॥३३॥ भरोनिवैभवाचेभरी ॥ सद्गुरूचीउपेक्षाकरी॥
गुरुपरंपराचोरी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥३४॥ ज्ञानबोलोनिकरीस्वार्थ॥
कृपणाऐसासांचीअर्थ ॥ अर्थासाठींलावीपरमार्थ ॥ तोएकपढतमूर्ख
॥३५॥वर्तल्याविणशिकवी ॥ ब्रह्मज्ञानलावणीलावी॥पराधीनगोसां
वी ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥३६॥ भक्तिमार्गअवघामोडे ॥आपणामध्येंउ
दंडरपडे ॥ ऐसियेकर्मीपवाडे ॥ तोएकपढतमूर्ख ॥३७॥ प्रपंचगेला
हातींचा ॥ लेशनाहींपरमार्थाचा ॥ द्वेषीदेवाब्राह्मणांचा ॥ तोएकप
ढतमूर्ख ॥३८॥ त्यागावयाअवगुण ॥ बोलिलोंपढतमूर्खांचेंलक्षण ॥

विचक्षणीं न्यूनपूर्ण ॥ क्षमा केली पाहिजे ॥३९॥ परम मूर्खामाजी मूर्ख॥ जो या संसारीं मानी सुख ॥ या संसार दुःखाऐसें दुःख ॥ आणिक नाहीं ॥४०॥ तेंचि पुढें निरूपण ॥ जन्म दुःखांचें लक्षण ॥ गर्भवास हा दारुण पुढें निरूपिला ॥४१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वितीयदशके पढतमूर्खलक्षणनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥ १० ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ओवीसंख्या ॥ ४८० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इति द्वितीयदशकः ॥
॥ समाप्तः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जन्मदुःखाचाअंकुर ॥ जन्मशोकाचासा
गर ॥ जन्मभयाचाडोंगर ॥ चळेनाऐसा ॥१॥ जन्मकर्माचीआटणी
॥ जन्मपातकाचीखाणी ॥ जन्मकाळाचीजाचणी ॥ नित्यनवी॥२॥
जन्मकुविद्येचेंफळ ॥ जन्मलोभाचेंकमळ ॥ जन्मभ्रांतीचेंपडळ ॥
ज्ञानहीन ॥३॥ जन्मजीवासिबंधन ॥ जन्ममृत्यूसिकारण ॥ जन्महें
चिअकारण ॥ गांथागोंवी ॥ ४ ॥ जन्मसुखाचाविसर ॥ जन्मचिंते
चाआगर ॥ जन्मवासनाविस्तार ॥ विस्तारला ॥५॥ जन्मजीवाची
अवदसा ॥ जन्मकल्पनेचाठसा ॥ जन्मलावेचावळसा ॥ ममतारूप
॥६॥ जन्ममायेचेंमैंदावे ॥ जन्मक्रोधाचेंविरावें ॥ जन्ममोक्षासआड
वें ॥ विघ्नआहे ॥ ७ ॥ जन्मजीवाचेंमीपण ॥ जन्मअहंतेचागुण ॥
जन्महेंचिविस्मरण ॥ ईश्वराचें ॥८॥ जन्मविषयाचीआवडी ॥ ज
न्मदुराशेचीबेडी ॥ जन्मकाळाचीकांकडी ॥ भक्षिताहे ॥९॥ जन्महें
चिविषमकाळ ॥ जन्महेंचिवोखटीवेळ ॥ जन्महेंअतिकुश्चळ ॥ नर
कपतन ॥ १० ॥ पाहतांशरीराचेंमूळ ॥ याऐसेंनाहींअमंगळ ॥ रज
स्वलेचाजोविटाळ ॥ त्यामध्येंजन्मयासी ॥११॥ अत्यंतदोषज्यावि
टाळा ॥ त्याविटाळाचाचिपुतळा ॥ तेथेंनिर्मळपणाचासोहळा ॥ कें
वीघडे ॥१२॥ रजस्वलेचाजोविटाळ ॥ साचाआळोनिझालागोळ ॥
त्यागोळाचेंचिकेवळ ॥ शरीरहें ॥१३॥ वरीदिसेवैभवाचें ॥ अंतरीं
पोतडेंनरकाचें ॥ जैसेंझांकणेंचर्मकुंडाचें ॥ उघडितांचिनये ॥१४॥
कुंडधुतांशुद्धहोतें ॥ यासप्रसंगींधुइजेतें ॥ तरीदुर्गंधिदेहातें ॥ शुद्धता
नये ॥ १५ ॥ अस्थिपंजरउभविला ॥ शिरानाडींगुंडाळिला ॥ मेद
मांसेंसरसाविला ॥ सांदीसांदीभरोनि ॥१६॥ अशुद्धेंशब्देंशुद्धनाहीं
॥ तेंहिभरलेंअसेदेहीं ॥ नानाव्याधिदुःखेंतींहीं ॥ अभ्यंतरींवसती
॥१७॥ नरकाचेंकोठारभरलें ॥ आंतबाहेरीलिडबिडिलें ॥ मूत्रपोत
डेंजमलें ॥ दुर्गंधिकरूनी ॥ १८ ॥ जंतकिडेआणिआंतडीं ॥ नानादु
र्गंधीचींपोतडीं ॥ अमूपलवथवतीकातडीं ॥ कंटाळवाणी ॥ १९ ॥

---

१ गुंताडा. २ रक्त.

सर्वांगासशिरप्रमाण ॥ तेथेंवळसेवाहेघ्राण ॥ उठेघाणीफुटतांश्रवण॥
तेदुर्गंधिनघेववे ॥२०॥ डोळांनिघतीचिपडें ॥ नाकींदाटलींमेकडें ॥
प्रातःकाळींघाणीपडे ॥ मुखींमळासारिखी ॥ २१ ॥ लाळथुंकाआ
णिमळ ॥ पित्तश्लेष्माप्रबळ ॥ तयासह्मणतीमुखकमळ ॥ चंद्रासारि
खें ॥२२॥ मुखऐसेंकुश्चिळदिसे ॥ पोटींविष्ठाभरलीअसे ॥ प्रत्यक्षाप्र
प्रमाणनसे ॥ भूमंडळींसर्वथा ॥ २३ ॥ पोटींघालितांदिव्यान्न ॥
कांहींविष्ठाकांहींवमन ॥ भागीरथींचेंघेतांजीवन ॥ त्याचीहोयलघुशं
का॥२४॥एवंमळमूत्रआणिवमन ॥हेंचिदेहाचेंजीवन॥येणेंचिदेहवाढे
जाण ॥ यदर्थीसंशयनाहीं ॥२५॥ पोटींनसतांमळमूत्रवोक ॥ तरीम
रोनजातीसकळलोक ॥ झालारावअथवारंक ॥ पोटींविष्ठाचुकेना ॥
॥ २६ ॥ निर्मळपणेंकाढूंजातां ॥ तरीदेहपडेलतत्वतां ॥ एवंदेहाची
व्यवस्था ॥ ऐसीअसे ॥२७॥ ऐसाहाधडअसतां ॥ यथाभूतपाहूंजा
तां ॥ मगतेदुर्दशासांगतां ॥ शंकाबाधी ॥२८॥ ऐसियाकारागृहींव
स्ती ॥ नवमासभोगिल्याबहुविपत्ती ॥ नवहिद्वारेंनिरोधिती ॥ वा
युकैंचातेथें ॥२९॥ वोकानरकाचेरसझरपती ॥ तेजठराग्नीस्तवताप
ती ॥ तेणेंसर्वहिउकडती ॥ अस्थिमांस ॥३०॥ त्वचेविणगर्भखोळे
॥ तंवमातेसिउठतीडोहळे॥ कटुआम्लतीक्ष्णेंसर्वांगपोळे ॥ तयाबाळ
काचें ॥३१॥ बांधलेंचर्माचेंमोटाळें॥तेथेंविष्ठेचेंपेटाळें ॥ रसउपायवो
कनाळें ॥ होतअसे ॥३२॥ विष्ठामूत्रवातपित्त ॥ नाकींतोंडींनिघती
जंत ॥ तेथेंनिबुजलेंचित्त ॥ अतिशयेंसीं ॥३३॥ ऐसियेकारागृहींप्रा
णी ॥ पडिलाअत्यंतदाटणी ॥ कळवळोनिह्मणेचक्रपाणी ॥ सोड
वींयेथूनिआतां ॥ ३४ ॥ देवासोडविसीयेथून ॥ तरीमीस्वहितक
रीन ॥ गर्भवासहाचुकवीन ॥ पुन्हानयेयेथें ॥३५॥ ऐसीदुखवूनिप्र
तिज्ञाकेली ॥ तंवजन्मवेळपुढेंआली ॥ माताआक्रंदोंलागली ॥ प्रसू
तकाळीं ॥३६॥ नाकींतोंडींबैसलेंमांस ॥ मस्तकद्वारेंसांडीश्वास ॥ तें
हीबुजालेंनिःशेष ॥ जन्मकाळीं ॥३७॥ मस्तकद्वारतेंबुजलें ॥ तेणें
चित्तचित्तजलें ॥ प्राणीतळमळोंलागलें ॥ चहंकडे ॥३८॥ श्वासो

श्वासकोंडला ॥ तेणेंप्राणीजाजावला ॥ मार्गदिसेनाजाहला कासावीस ॥३९॥ चित्तबहुनिर्बुजलें ॥ तेणेंआडभरींभरलें ॥ लोकह्मणतीआडवेंआलें ॥ खांडोनिकाढा ॥४०॥ मगतेंखांडोनकाढिती ॥ हस्तपादछेदूनिघेती ॥ हातापडलेंतेंचिकापिती ॥ मुखनासिकउदर ॥४१॥ ऐसेंटवकेतोडिले ॥ बाळकेंप्राणसोडिले ॥ मातेनेंहीसांडिलें ॥ कलेवर ॥४२॥ मृत्युपावलाआपण ॥ मातेचाहीघेतलाप्राण ॥ दुःखभोगिलेंदारुण ॥ गर्भवासीं ॥४३॥ तथापिसुकृतेंकरूनी ॥ मार्गसांपडलायोनीं ॥ तरीअडकलाजाउनी ॥ कंठींस्कंधींमागुता ॥४४॥ तयेसंकोचितपंथीं ॥ बळेंचिओढूनिकाढिती ॥ तेणेंगुणेंप्राणजाती ॥ बाळकाचे ॥४५॥ बाळकाचाजातांप्राण ॥ अंतींहोयविस्मरण ॥ तेणेंपूर्वीलस्मरण ॥ विसरोनिगेला ॥४६॥ गर्भींह्मणेसोहंसोहं ॥ बाहेरपडतांह्मणेकोहं ॥ ऐसाकष्टीझालाबहु ॥ गर्भवासीं ॥४७॥ दुःखावरपडाहोताझाला ॥ थोरांकष्टींबाहेरआला ॥ सर्वेंचकष्टविसरला ॥ गर्भवासाचे ॥४८॥ शून्याकारझालीवृत्ती ॥ कांहींआठवेनाचित्तीं ॥ अज्ञानेंपडलीभ्रांती ॥ तेणेंसुखचिमानिलें ॥४९॥ देहविकारपावले ॥ सुखदुःखेंझळंबले ॥ असोऐसेंगुंडाळलें ॥ मायाजाळीं ॥५०॥ ऐसेंदुःखगर्भवासीं ॥ होतेंप्राणिमात्रांसी ॥ ह्मणोनियांभगवंतासी ॥ शरणजावें ॥५१॥ जोभगवंताचाभक्त ॥ तोजन्मापासूनिमुक्त ॥ ज्ञानबळेंविरक्त ॥ सर्वकाळ ॥५२॥ ऐशागर्भवासींविपत्ती ॥ निरोपिल्यायथामती॥सावधहोऊनियांश्रोतीं॥पुढेंअवधानद्यावें ॥५३॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेजन्मदुःखनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥ १ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः॥संसारहाचिदुःखमूळ॥लागतीदुःखाचेइंगळ॥ मागांबोलिलीतळमळ॥गर्भवासाची ॥१॥गर्भवासींदुःखझालें॥तेंबाळकविसरलें॥पुढेंवाढोंलागलें॥ दिवसेंदिवस॥२॥बाळपणींलचाकोंवळी॥दुःखहोतांचितळमळी ॥ वाचानाहींतयेकाळीं ॥ दुःखसांगावया ॥३॥ देहासकांहींदुःखझालें ॥ अथवाक्षुधेनेंपीडिलें ॥ तरीतेंपरमआक्रंदलें

॥ परीअंतरनेणवे ॥४॥ माताकुस्वाळीवरिवरी ॥परीजेपीडाझालीअं तरीं ॥ तेमायेसिनकळेअभ्यंतरीं ॥ दुःखहोयबाळकासी ॥५॥ मायु तेंमागुतेंफुंदेरडे ॥ माताबुजावीघेऊनिकडे ॥ व्यथानेणतीबापुडें ॥ तळमळीजीवीं ॥६॥ नानाव्याधीचेउमाळे ॥ तेणेंदुःखेंआंदोळे ॥ र डेपडेकांपोळे ॥ अग्निसंगें ॥७॥ शरीररक्षितांनये ॥ घडतीनानाअ पाय ॥ खोडीअंधांतरींहोय ॥ अवयवहीनबाळक ॥८॥अथवाअपा यचुकले ॥पूर्वपुण्यउभेंठाकलें ॥ मातेसिवोळखूंलागलें ॥ दिवसेंदि वस ॥९॥क्षणभरीमातेसीनदेखे ॥ तरीआक्रंदोनिरुदनकरीदुःखें॥ ते समर्यीमातेसारिखें ॥ आणिककांहींचनाहीं ॥ १० ॥ आसकरूनि वासपाहे ॥ मातेवीणकदांनराहे ॥ वियोगपळमात्रनसाहे ॥ स्मरण झालियानंतरें ॥११ जरीब्रह्मादिकदेवआले ॥ अथवालक्ष्मीनेंअव लोकिलें ॥ तरीनवचेबुझाविलें ॥ आपुलेमातेवांचुनी ॥१२॥ कुरूप अथवाकुलक्षण ॥ सकळांहूनिकरंटेपण ॥ तरीनाहींतीसमान ॥ भू मंडळींकोणी ॥१३॥ ऐसेंतेंकेविलवाणें ॥ मातेवीणदिसेउणें ॥ रागें परतेंकेलेंतिणें॥तरीआक्रंदोनिमिठीघाली ॥१४॥ सुखपावेमातेजवळीं ॥ दूरीकरितांचितळमळी ॥ अतिप्रीतीतयेकाळीं ॥ मातेवरीलागली ॥१५॥तंवतेमातेसिमरणआलें॥प्राणीपोरटेंजाहलें॥दुःखेंझुरणीलागलें ॥आईआईह्मणोनी ॥१६॥ आईपाहतांदिसेना ॥ दीनरूपपाहेजना॥ आसलागलीमना ॥ आईयेईलह्मणोनी ॥१७॥ माताह्मणोनिमुख पाहे ॥ तंवतेआपुलीमातानव्हे ॥ मगहिंवासलेंराहे ॥ दैन्यवाणें ॥ ॥१८॥ मातावियोगेंकष्टलें ॥ तेणेंमानसींदुःखझालें ॥ देहहीक्षीणत्व पावलें ॥ अतिशयेंसीं ॥१९॥ अथवामाताहीवांचली ॥ मायलेंकरां भेटीझाली ॥ बाळदशातेराहिली ॥ दिवसेंदिवस ॥२०॥ बाळपण झालेंउणें ॥ दिवसेंदिवसहोयशाहाणें ॥ मगतेमायेचेंअत्यंतपेंलणें ॥ होतेंतेंराहिलें ॥२१॥ पुढेंलोलागलाखेळाचा ॥ कळपमेळवीपोरांचा॥ आल्यागेल्याडायाचा ॥ आनंदशोकवाहे॥ २२॥ मायबापेंशिकवि

१अधेंमधें. २ छंद.

तीपोटें ॥ तयाचेंपरमदुःखवाटे ॥ चटलागलीनसुटे ॥ संगतीलेंकुरां
ची॥२३॥लेंकरांमध्येंखेळतां॥नाठवेमाताआणिपिता ॥ तंवतेथेंहीअव
चिता ॥ दुःखपावला॥२४॥पडलेदांतफुटलाडोळा॥मोडलेपायझाला
लुळा ॥ गेलामाजअवकळा ॥ ठाकोनिआली ॥२५॥ निघाल्यादे
वीआणिगोंवर॥उठलेंकपाळलागलाज्वर ॥ पोठशूळनिरंतर॥वायगो
ळा ॥२६॥लागलींभूतेंझालीअडपणी॥जळींच्यामेसकोमाय्यराणी ॥ मुं
ज्याझोटिंगकरणी ॥ म्हैसोबाची ॥२७॥ वेताळखंकाळलागला ॥
ब्रह्मग्रहोसंचरला॥ नेणोंचेडावोलांडिला ॥ कांहींकळेना ॥२८॥ ए
कह्मणतीवीरदेव ॥ एकह्मणतीखंडेराव ॥ एकह्मणतीअवघेंवाव ॥
हाब्राह्मणसमंध ॥२९॥ एकह्मणतीकोणीकेलें ॥ आंगींदैवतघातलें
एकह्मणतीचुकलें ॥ सट्वाईचें ॥३०॥ एकह्मणतीकर्मभोग ॥ आं
गींजडलेनानारोग ॥ वैद्यपंचाक्षरीचांग ॥ बोलाऊनिआणिले
॥३१॥एकह्मणतीहावांचेना॥एकह्मणतीहामरेना॥ भोगभोगितोयात
ना॥ पापास्तव ॥३२॥ गर्भदुःखविसरला ॥ तोत्रिविधतापेंपोळला॥
प्राणीबहुतकष्टीझाला ॥ संसारदुःखें ॥३३॥ इतकेंहीचुकोनिवांचला
॥ तरीमारमारोंशाहाणाकेला ॥ लौकिकींनेटकाझाला ॥ नावराखे
ऐसा ॥ ३४ ॥ पुढेंमायबापींलोभास्तव ॥ संभ्रमेंमांडिलाविवाह ॥
दावूनियांसकळवैभव ॥ नोवरीपाहिली ॥ ३५ ॥ वऱ्हाडीवैभवेंदाट
ले ॥ देखोनिपरमसुखवाटलें ॥ मनहेंरंगोनिगेलें ॥ सासुरवाडीकडे
॥ ३६ ॥ मायबापींभलतैसेंअसावें ॥ परीसासुरवाडीसनेटकेंजावें ॥
द्रव्यनसेलतरीघ्यावें ॥ ऋणकाळांतरें ॥ ३७ ॥ अंतरभावतेसासुरवा
डी ॥ मायबापेंराहिलींबापुडीं ॥ होतातिसर्वस्वेंकुडकुडी ॥ तितुकें
चिकार्येत्यांचें ॥३८॥ नोवरीआलियाघरा ॥ अतिहव्यासवाटेवरा॥
ह्मणेमजसारिखादुसरा ॥ कोणीचनाहीं ॥ ३९ ॥ मायबापबंधुबहि
णी ॥ नोवरीनदिसतांत्राटतीकाणीं ॥ अत्यंतलोधलामाणी ॥ अवि
द्येनेंभुलविला ॥४०॥ संभोगनसतांइतुकामेमा ॥ योगझालियाउलं

---

१ क्लेशदातीं. २ चिकटला.

घींसीमा ॥ प्रीतीवाढवितीकामा ॥ करितांप्राणीगुंतला ॥ ४१ ॥ जरीनदेखेक्षणएकडोळां ॥ तरीजीवहोयउतावळा ॥ प्रीतिपात्रअंतरकळा ॥ घेऊनिगेली ॥४२॥ कोंवळेकोंवळेशब्दमंजुळ ॥ मर्यादालज्जामुखकमळ ॥ वक्रावलोकनेंकेवळ ॥ ग्रामज्याचेंमैंदावें ॥४३॥ कळवळायेतांसांवरेना ॥ शरीरविकळआंवरेना ॥ अन्यत्रव्यवसायोंक्रमेना ॥ हुरहुरवाटे ॥४४ ॥ व्यवसायकरितांबाहेरी ॥ मनलागलेंसेघरीं ॥ क्षणक्षणांअभ्यंतरीं ॥ स्मरणहोयकामिनीचें ॥४५ ॥ तुह्मीमाझियाजीवांतिलजीव ॥ ह्मणोनिअत्यंतलाघव ॥ दाऊनियांचित्तसर्व ॥ हरूनिघेतलें ॥४६॥ मैंदसोइरिककाढिती ॥ फांसेघालोनिप्राणघेती ॥ तैसेंआयुष्यगेलियाअंतीं ॥ प्राणियांसहोय ॥ ४७ ॥ प्रीतिकामिनीसीलागली ॥ जरीतयेसींकोणीरागेजली ॥ तरीपरमक्षितीवाटली ॥ मानसींगुप्तरूपें ॥४८॥ तयेभार्येचेनिकैवारें ॥ मायबापांसीनीचउत्तरें ॥ बोलोनियांतिरस्कारें ॥ वेगळानिघे ॥ ४९ ॥ स्त्रीकारणेंलाजसांडिली ॥ स्त्रीकारणेंसखींसोडिलीं ॥ स्त्रीकारणेंविघडलीं ॥ सकळहीजिवलगें ॥५० ॥ स्त्रीकारणेंदेहविकिला ॥ स्त्रीकारणेंसेवकझाला ॥ स्त्रीकारणेंसांडवला ॥ विवेकासी ॥५१ ॥ स्त्रीकारणेंलोलंगता ॥ स्त्रीकारणेंअतिनम्रता ॥ स्त्रीकारणेंपराधीनता ॥ अंगिकारिली ॥५२॥ स्त्रीकारणेंलोभीझाला ॥ स्त्रीकारणेंधर्मसांडिला ॥ स्त्रीकारणेंअंतरला ॥ तीर्थयात्रास्वधर्म ॥५३॥ स्त्रीकारणेंसर्वथाकांहीं ॥ शुभाशुभविचारिलेंनाहीं ॥ तनमनधनसर्वही ॥ अनन्यभावेंअर्पिलें ॥ ॥५४ ॥ स्त्रीकारणेंपरमार्थबुडविला ॥ प्राणीस्वहितासीनाडला ॥ ईश्वरींकानेंकोंडाझाला ॥ स्त्रीकारणेंकामबुद्धी ॥ ५५ ॥ स्त्रीकारणेंसोडिलीभक्ती ॥ स्त्रीकारणेंसोडिलीविरक्ती ॥ स्त्रीकारणेंसायुज्यमुक्ती ॥ तेहीतुच्छमानिली ॥५६॥ एकेस्त्रीयेचेनिगुणें ॥ ब्रह्मांडमानिलेंठेंगणें ॥ जिवलगेंतींपिशुणें ॥ ऐसीवाटलीं ॥५७॥ ऐसीअंतरींप्रीतीजडली ॥ सर्वस्वाचीसांडीकेली ॥ तंवतेमरोनगेली ॥ अकस्मातभार्या

१ इंद्रियें. २ चोरटा. ३ उणेंपाहणारीं.

॥५८॥ तेणेंमनीं शोकवाटला ॥ ह्मणेथोरघातझाला॥आतांकैंचाबुडाला संसारमाझा ॥५९॥ जिवलगांचासोडिलासंग ॥ अत्रचिताझालाघरभंग ॥ आतांकरूंमायात्याग ॥ह्मणेदुःखें ॥६०॥ स्त्रीघेऊनिआडवी ॥ ऊरबडवीपोटबडवी ॥ लाजसांडोनिगोरवी ॥ लोकांदेखतां ॥६१ ॥ ह्मणेमाझेंबुडालेंघर ॥ आतांनकरींहासंसार ॥ दुःखेंआक्रंदलाथोर ॥ घोर[1]घोषें ॥६२॥ तेणेंजीववार[2]यावेंघला॥संसाराचाउबगआला॥तेणेंदुःखेंझाला ॥ जोगीकांमहात्मा॥६३॥कांतेंनिघोनजाणेंचुकलें॥पुनःमागुतेंलग्नकेलें॥तेणेंअत्यंतचिनिमग्नझालें ॥ मनद्वितीयसंबंधीं ॥६४॥ जाहलाद्वितीयसंबंध ॥ सर्वेंचिमानिलाआनंद॥श्रोतींव्हावेंसावध ॥ पुढिलियेसमासीं ॥६५॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशके प्रथमसंबंधनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ द्वितीयसंबंधजाहला॥दुःखमागीलविसरला ॥ सुखमानोनिराहिला ॥ संसाराचें ॥१॥ झालाअत्यंतकृपण ॥ पोटानखायअन्न ॥ रुक्याकारणेंसोडीप्राण ॥ एकसरां ॥ २ ॥ कदांकल्पांतींनवेंची ॥ संचिलेंचिपुनःसांची ॥ अंतरींअसेलकैंची ॥ सद्वासना ॥३॥ स्वयेंधर्मनकरी ॥ धर्मकर्त्यासहिवारी ॥ सर्वकाळनिंदाकरी ॥ साधुजनाची ॥४॥ नेणेतीर्थनेणेव्रत ॥ नेणेअतीतअभ्यागत ॥ मुंगीमुखींचेंशित॥तेंहिवेंचूनसांची ॥ ५ ॥ स्वयेंपुण्यकरवेना ॥ केलेंतरीदेखवेना ॥ उपहासकरीमना ॥ नयेह्मणोनी ॥६॥ देवांभक्तांसउच्छेदी ॥ अंगबळेंसकळांसिखेदी ॥ निष्ठुरशब्देंअंतरभेदी ॥ प्राणिमात्रांचें ॥७॥ नीतिसांडोनिमार्गें॥अनीतिनेंवर्तोंलागे॥ गर्वधरूनियां फुगे ॥ सर्वकाळ ॥८॥ पूर्वजांसिसि[3]तरिलें ॥ पक्षश्राद्धनाहींकेलें ॥ कुळदैवतठाकलें ॥ कोणेपरी ॥९ ॥ अक्षतभरलीभार्[4]णां ॥ दुजाब्राह्मणमेहुणा ॥ आलाहोतापाहुणा ॥ स्त्रियेसिमूळ ॥१०॥ कदानावडेहरिकथा ॥ देवनलगेसर्वथा ॥ स्नानसंध्याह्मणेवृथा ॥ कासयाकरावी ॥११॥ अभिलाषेंसांचींवित्त ॥ स्वयेंकरीविश्वासघात॥ मर्देंमा

१ भयंकर शब्दानें. २ वायु चक्रासारखा भ्रमला. ३फसविलें. ४आपल्या ज्या बहिणी आंस.

तलाउन्मत्त ॥ तारुण्यपणें ॥१२॥ तारुण्यअंगींभरभरलें ॥ धारिष्टन वचेधरिलें ॥ करूंनयेतेंचिकेलें ॥ महापाप ॥१३॥ स्त्रीकेलीपरीधाकुटी ॥ धीरनधरवेपोटीं ॥ विषयलोभेंशेवटीं ॥ वोळखीसांडिली॥१४ ॥ मायबहिणीनविचारी ॥ जाहलापापीपरद्वारी ॥ दंडपावलाराजद्वारीं ॥ तरीपालटेना ॥१५॥ परस्त्रीदेखोनदृष्टीं ॥ अभिलाषउपजे पोटीं ॥ अकर्तव्येंहिपुटीं ॥ पुनःहोय ॥१६॥ ऐसेंपापउदंडकेलें ॥शुभाशुभनाहींउरलें ॥ तेणेंदोषेंदुःखभरलें ॥ अकस्मातअंगीं ॥ १७ ॥ व्याधिभरलीसर्वांगीं ॥ प्राणीझालाक्षयरोगी ॥ केलेदोषआपुलेभोगी ॥ शीघ्रकाळें ॥१८॥ दुःखेंसर्वांगफुटलें ॥ नासिकआघवेंचिबैसलें ॥ लक्षणजाऊनिझालें ॥ कुलक्षण ॥१९॥ देहासक्षीणताआली॥ नानाव्यथाउद्भवली ॥ तारुण्यशक्तिराहिली ॥ खंगलाप्राणी ॥२० ॥सर्वांगींलागलयाकळा ॥ देहासआलीअवकळा ॥ प्राणीकांपेचळचळां ॥ शक्तिनाहीं ॥२१॥ हस्तपादादिकझडले॥ सर्वांगींकिडेपडले॥ देखोनिथुंकोंलागले ॥ लहानथोर ॥२२॥ जाहलीविष्ठेचीसारणी ॥ भोंवतीउठलीवर्ढाणी[3]॥अत्यंतखंगलाप्राणी॥जीवनवचे॥२३॥आतांमरणदेगादेवा॥बहुकष्टझालेजिवा॥जाहलानाहींनेणोंठेवा॥पातकांचा॥ ॥२४॥दुःखेंखळखळांरडे॥जोंजोंपाहेअंगाकडे॥तोंतोंदैन्यवाणेंबापुडें॥ तळमळीजीवीं ॥ २५ ॥ ऐसेकष्टझालेबहुत ॥ सकळझालेंशाताहत ॥ दरवडाघालूंनिवित्त ॥ चोरटींनेलें ॥ २६ ॥ जाहलेंअत्रनांपरत्र ॥ प्रारब्धठाकलेंविचित्र ॥ आपुलेंआगणमळमूत्र ॥ सेविलेंदुःखें॥२७॥ पापसामुग्रीसरली ॥ दिवसेंदिवसव्यथाहरली ॥ वैद्येंऔषधेंदीधलीं॥ उपचारझाला ॥२८॥ मरतमरतवांचला ॥ यासपुनःजन्मझाला॥लोकम्हणतीपडिला ॥ माणसांमध्यें ॥२९॥ येरेंस्त्रीआणिली ॥ पुन्हांघरवातमांडिली ॥ अतिस्वार्थबुद्धिधरिली ॥ पुन्हामागुती ॥३०॥ कांहींवैभवमेळविलें ॥ पुन्हासर्वहिसंचिलें ॥ परंतुगृहबुडालें ॥ संतान नाहीं ॥३१॥ पुत्रसंताननसतांदुःखी ॥ वांझनांवपडलेंलोकीं ॥ तेंन

१ अयोग्य कर्मानें. २ दुःखी. ३ घाण.

फिटेह्मणोनिलेंकीं ॥ तरीहोआतां ॥२२॥ ह्मणोनिनानासायास ॥
बहुतदेवांसकेलेनवस ॥ तीर्थेंव्रतेंउपवास ॥ धरणेंपारणेंमांडिलें॥२३
विषयसुखतेंराहिलें ॥ वांझपणेंदुःखीकेलें ॥ तंवतेंकुळदैवतपावलें ॥
झालीवृद्धी ॥२४॥ त्यालेंकरावरीअतिप्रीती ॥दोघेंहिक्षणएकनविसं
बिती ॥ कांहींझाल्याआक्रंदती ॥ दीर्घस्वरें ॥ २५ ॥ ऐसीतेपरमदुः
खित ॥ पूजितहोतींनानादेवत ॥ तंवतेंहिमेलेंअवचित ॥ पूर्वपापेंक
रूनी ॥२६॥ तेणेंबहुतदुःखीझाले ॥ घरींअंधारेंपडिलें ॥ ह्मणतीआ
ह्मासकांठेविलें ॥ देवेंवांझकरूनी ॥२७॥ आह्माद्रव्यकायकरावें ॥
तेंजावेंपरीअपत्यव्हावें ॥ अपत्यालागींत्यजावें ॥ लागेसर्व ॥२८॥
वांझपणसंदिसेंगेलें ॥ तोंमरतवांझनांवपडलें ॥ तेंनफिटेकांहींकेलें॥
तेणेंदुःखेंआक्रंदती ॥२९॥ आमुचीवेलीकांखुंटली ॥ हाहादेवावृत्ति
बुडाली ॥ कुळस्वामिनीकांक्षोभली ॥ विझालाकुळदीप ॥४०॥ आ
तांलेंकरांचेंमुखदेखेन ॥ तरीआनंदेंराडीचालेन ॥ आणिगळहीटों
चीन ॥ कुळस्वामिनीपासीं ॥४१॥ आईभुत्याकरीनतुझा ॥ नांवठे
वीनकेरपुंजा ॥ वेसनींघालीनमाझा ॥ मनोरथपुरवीं ॥ ४२ ॥ बहुत
देवांसनवसकेले ॥ बहुतगोसावीधुंडिले ॥ गटगटांगिळूंलागले ॥स
गळेविंचु ॥४३॥ केलेसंबंधाचेसायास ॥ राहोणेघातलेबहुवस ॥ के
ळेनारिकेळेंब्राह्मणास ॥ आम्रदानेंदीधलीं ॥४४॥ केलींनानाकौटा
ळें ॥ पुत्रलाभेंकेलींढाळें ॥ तरीअदृष्टफिरलें ॥ पुत्रनाहीं ॥४५॥ वृ
क्षाखालेंजाऊनिनाहाती ॥ फळतींझाडेंकरपती ॥ ऐसेनानादोषक
रिती ॥ पुत्रलोभाकारणें ॥४६॥ सांडोनिसकळवैभव ॥ त्यांचावार
ावेंधलाजीव ॥ तंवतोपावलाखंडेराव ॥ आणिकुळस्वामिनी ॥४७॥
ातांमनोरथपुरती ॥ स्त्रीपुरुषेंआनंदती ॥ सावधहोऊनिश्रोतीं ॥ पु
अवधानद्यावें ॥४८॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयद
केद्वितीसंबंधनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥
ीगणेशायनमः ॥ ॥ लेंकुरेंउदंडझालीं ॥ तंवतेलक्ष्मीनिघोन

१ निखाऱ्यांचें खाई वरून. २ आंगांत दैवत आणणें. ३ क्षुद्रसाधनें.

गेली ॥ बापुडीं भिकेस लागलीं ॥ कांहीं खावयासी मिळेना ॥१॥ लें कुरें खेळती धाकुटीं ॥ एक रांगती एक पाठीं ॥ ऐसी घरभरी झाली दाटी ॥ कन्या आणि पुत्रांची ॥२॥ दिवसेंदिवस खर्च वाढला ॥ यावा होता तो खुंटोनि गेला ॥ कन्या उपवर झाल्या त्यांला ॥ उजवावया द्रव्य नाहीं ॥३॥ मायबापें होतीं संपन्न ॥ त्यांचें उदंड होतें धन ॥ तेणें करितां प्रतिष्ठा मान ॥ जनीं झाला होता ॥ ४ ॥ भ्रम आहे लोकाचारीं ॥ पहिली नांदणूक नाहीं घरीं ॥ दिवसेंदिवस अभ्यंतरीं ॥ दरिद्र आलें ॥ ॥५॥ ऐसी घरवात वाढली ॥ खातीं तोंडें मिळालीं ॥ तेणें प्राणियांसि लागली ॥ काळजी उद्वेगाची ॥६॥ कन्या उपवर झाल्या ॥ पुत्रास नोवऱ्या आल्या ॥ आतां उजवण्या केल्या ॥ पाहिजे तर्की ॥ ७॥ जरी मुलें तैसींच राहिलीं ॥ तरी पुन्हां लोकलाज लागली ॥ ह्मणती कासया व्याली ॥ जन्मदरिद्रें ॥८॥ ऐसी लोकलाज होईल ॥ वडिलांचें नांव जाईल ॥ आतां ऋण कोण देईल ॥ लग्नापुरतें ॥९॥ मागें ऋण ज्याचें घेतलें ॥ त्याचें परतोन नाहीं दीधलें ॥ ऐसें आभाळ कोसळलें ॥ उद्वेगाचें ॥१०॥ आपण खातों अन्नासी ॥ अन्न खातें आपणासी ॥ सर्वकाळ मानसीं ॥ चिंतातुर ॥११॥ पत अवघीच मोडली ॥ वस्तुभाव गाहाण पडली ॥ आहा देवा वेळ आली ॥ आतां दिवाळ्याची ॥१२॥ कांहीं केला ताडामोडा ॥ विकिला घरचा रेडापाडा ॥ कांहीं पैका रोकडा ॥ काळांतरें काढिला ॥१३॥ ऐसें ऋण घेतलें ॥ लौकिका दंभ केलें ॥ सकळ ह्मणती नांव राखिलें ॥ वडिलांचें ॥१४॥ ऐसें ऋण उदंड झालें ॥ ऋणाइतीं वेढूनि घेतलें ॥ मग प्रयाण आरंभिलें ॥ विदेशाप्रती ॥१५॥ दोन वर्षें बुडी मारिली ॥ नीचसेवा अंगिकारिली ॥ शरीरीं आपदा भोगिली ॥ अतिशयेंसीं ॥१६॥ कांहीं मेळविलें विदेशीं ॥ जीव लागला मनुष्यांपाशीं ॥ मग पुसोनि स्वामीसी ॥ मुरडता झाला ॥१७॥ तंव तीं अत्यंत पीडा पावलीं ॥ वाट पाहात बैसलीं ॥ ह्मणती दिवसगती कां लागली ॥ कायकारण देवा ॥१८॥ आतां आह्मीं काय खावें ॥ किती उपवासी मरावें ॥ ऐसीया

१ धन्यास.

संगतीसदेवें ॥ कांपांघातलेंआह्मासी ॥१९॥ ऐसेंआपुलेंसुखपाहती ॥ परीत्याचेंदुःखनेणती ॥ आणिशक्तिगेलियाअंतीं ॥ कोणीचका मानयेती ॥२०॥ असोऐसीवाटपाहतां ॥ दृष्टींदेखिलाअवचिता ॥ मुलेंधांवतीताताताता॥भागलासीह्मणोनी॥२१॥स्त्रीदेखोनीआनंदली॥ ह्मणतीआमुचेंदैन्येंफिटलीं॥तंवयेरेंदीधली॥ गांठोडीहातीं॥२२॥सकळांसआनंदझाला ॥ ह्मणतीआमुचावडिलआला॥तेणेंतरीआह्माला॥ आंगड्याटोप्याआणिल्या॥२३॥ऐसाआनंदचारीदिवस ॥ सर्वेचिमांडलीकुसमुस ॥ ह्मणतीहेंगेलियाआह्मास॥पुनःआपदालागती ॥२४ ह्मणोनिआणिलेंतेंअसावें ॥ याणेंमागुतीविदेशाजावें ॥ आह्मीहेंखाऊंतोंयावें ॥ द्रव्यमेळवूनी ॥२५ ॥ ऐसीवासनासकळांची ॥ अवघीं सोयरींसुखाचीं ॥ स्त्रीअत्यंतप्रीतीची ॥ तेहिसुखालागली ॥ २६ ॥ विदेशींबहुतदगदगला ॥ विश्रांतिघ्यावयाघरींआला ॥ श्वासहिनाहींटाकिला ॥ तोंजाणेवोडवलें ॥२७॥ पुढेंअपेक्षाजोशीयाची ॥ केलीविवंचनामुहूर्ताची ॥ वृत्तिगुंतलीतयाची ॥ जातांप्रशस्तनवाटे ॥२८॥ मार्या[1]मात्रासिद्धकेली॥कांहींसामुग्रीबांधिली ॥ लेंकुरेंदृष्टींपाहिलीं ॥ मार्गस्थझाला ॥ २९ ॥ स्त्रियेसिअवलोकिलें ॥ वियोगें दुःखबहुतवाटलें ॥ प्रारब्धसूत्रतुटलें ॥ ऋणानुबंधाचें ॥३० ॥ कंठ सद्गदितजाहला ॥ नसांवरेचिगहिवरआला॥ लेंकुरेंआणिपित्याला ॥ ताडातोडीजाहली ॥३१॥ जरीऋणानुबंधअसेल ॥ तरीमागुतीभेटीहोईल ॥ नाहींतरीसंगतीपुरेल ॥ येचभेटीनेंतुमची ॥३२॥ ऐसेंबोलोनिस्वारहोये ॥ मागुतीफिरफिरोनिपाहे ॥ वियोगदुःखनसाहे ॥ परंतुकांहींनचले ॥३३ ॥ आपुलागांवराहिलामागें ॥ चित्तभ्रमलेंसंसारउद्वेगें ॥ दुखावलाप्रपंचसंगें ॥ अभिमानास्तव ॥३४॥ तेसमयीं मातांआठवली ॥ ह्मणेधन्यधन्यतेमाउली ॥ मजकारणेंबहुतकष्टली परीमीनेणेंचिमूर्ख ॥३५॥ आजिजरीतेअसती ॥ तरीमलाकदानसंबती ॥ वियोगहोतांआक्रंदती ॥ तेपोटआगीवेगळीच ॥ ३६ ॥

---

[1] धोंकटी, पडशी.

पुत्रवैभवहीनभिकारी ॥ मातातैसाचिअंगिकारी ॥ दगदगलादेखो नअंतरीं ॥ साच्यादुःखेंदुखावे ॥३७॥ प्रपंचविचारेंपाहतां ॥ हेंसक ळजोडेनजोडेमाता ॥ हेंशरीरजयेकरितां ॥ निर्माणजाहलें ॥ ३८ ॥ लांवतरीतेमाया ॥ कायकराव्यासहस्रजाया ॥ परीभुलोनिगेलोंवा यां ॥ मकरध्वजाचेनी ॥ ३९ ॥ याएकाकामाकारणें ॥ जिवलगासी द्वंद्वघेणें ॥ सखींतेचपिशुनें ॥ ऐशींवाटती ॥४०॥ ह्मणोनिधन्यधन्य प्रपंचीजन ॥ जेमायबापांचेंभजन ॥ करितीनकरितीमन ॥ निष्ठुरजि वलगासी ॥४१॥ संगतिस्त्रियाबाळकांची ॥ आहेसाठीजन्मांची ॥ परीमायबापेंकैंचीं ॥ मिळतीलपुढें ॥४२॥ ऐसेंपूर्वीहोतेंऐकिलें ॥ प रीतेंसमयींनाहींकळलें॥मनहेंबुडोनगेलें ॥रतिसुखाचियाडोहीं॥४३॥ हींसखींवाटतीपरीपिसुणें ॥ मिळालींवैभवाकारणें ॥ रितेंजातांला जिरवाणें ॥ असंतवाटे ॥ ४४ ॥ आतांभलतैसेंकरावें ॥ परीद्रव्यमि ळवूनन्यावें ॥ रितेंजातांस्वभावें ॥ दुःखआहे ॥४५॥ ऐसीविवंचना करी ॥ दुःखवाटलेंअंतरीं ॥ चिंतेचियेमहापूरीं ॥ बुडोनिगेला ॥४६ ऐसाहादेहआपुला ॥ असतांचिपराधीनकेला ॥ ईश्वरींकानकोंडाझा ला ॥ कुटुंबकाबाडी ॥४७ ॥ याएकाकामासाठीं ॥ जन्मगेलाआटा आटी ॥ वयवेंचल्याशेवटीं ॥ एकलेंचिजावें ॥४८ ॥ ऐसामनींपस्ता वला ॥ क्षणएकउदासझाला ॥ सर्वेचिप्राणीझळंबला ॥ मायाजाळें ॥४९॥ कन्यापुत्रआठवलीं ॥ मनींहूनिर्क्षितवाटली ॥ ह्मणेलेंकुरेंअं तरलीं ॥ माझींमज ॥ ५० ॥ मागीलदुःखआठवलें ॥ जेंजेंहोतेंप्राप्त झालें ॥ मगरुदनआरंभिलें ॥ दीर्घस्वरें ॥५१॥ अरण्यींरुदनकरितां ॥ कोणीनांहींबुझा[2]विता ॥ मगहोयविचारिता ॥ आपुलेमनीं ॥५२॥ आतांकासयारडावें ॥ प्राप्तहोतेंतेंभोगावें ॥ ऐसेंबोलोनियांजीवें ॥ धारिष्टकेलें ॥५३॥ ऐसादुःखेंदगदगला ॥ मगविदेशाप्रतिगेला ॥ पुढेंप्रसंगकैसावर्तला ॥ तोसावधऐका ॥ ५४ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेसंपात्तिवेधनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः॥४

---

१ कामानें. २ समजावणारा.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पुढेंगेलाविदेशासी ॥ प्राणीलागळाआपु
ल्याान्यासंगासी ॥ आपुल्याजीवेंसोसी ॥ नानाश्रम॥१॥ ऐसादुस्त
रसंसार ॥ करितांकष्टलाथोर ॥ पुढेंदोनीचारीसंवत्सर ॥ द्रव्यमिळ
विलें ॥ २ ॥ सवेंचिआलादेशासी ॥ तोंअवर्षणपडिलेंदेशीं ॥ तेणें
गुणेंमनुष्यांसी ॥ बहुतकष्टजाहले ॥ ३ ॥ एकांच्याबैसल्याअमृतक
ळा ॥ एकांसचंद्रीलागलीडोळां ॥ एककांपतीचळचळां ॥ दैन्यवा
णी ॥ ४ ॥ एकदीनरूपबैसलीं ॥ एकसुजलींआणिमेलीं ॥ ऐसींक
न्यापुत्रेंदेखिलीं ॥ अकस्मातडोळां ॥ ५ ॥ तेणेंबहुतदुःखीझाला ॥
देखोनियांउभडआला ॥ प्राणीआक्रंदोंलागला ॥ दैन्यवाणें ॥ ६ ॥
तंवतींअवघींसावधझालीं ॥ ह्मणतीबाबाजेऊंघाली ॥ अन्नालागीं
मिटकळी ॥ झडाघालिती ॥७॥ गांठोडेंसोडोनिपाहती ॥ हातांपड
लेंतेंचिखाती ॥ कांहींतोंडींकांहींहातीं॥प्राणजातीनिघोनियां॥८॥तां
तडीतांतडीजेऊंघाली ॥ तोंजेवितांजेवितांकांहींमेलीं ॥ कांहींहोतीं
धांदावलीं ॥ तींहीमेलींअजीर्णें ॥९॥ ऐसींबहुतेकमेलीं ॥ एकदोन
मुलेंउरलीं ॥ तींहीदैन्यवाणीझालीं ॥ आपुलेमातेवांचूनी ॥१०॥ ऐ
सेंअवर्षणआलें ॥ तेणेंघरचिबुडालें ॥ पुढेंदेशींसुभिक्षझालें ॥ अति
शयेंसी ॥११॥ लेंकुरानाहींवाढवितें ॥ अन्नकरावेंलागेआपुलेनिहा
तें ॥ बहुत्रासघेतलाचित्तें ॥ स्वयंपाकाचा ॥१२॥ लोकींभरीसघात
लें ॥ पुनःमागुतेंलग्नकेलें ॥ द्रव्यहोतेंतेंवेचिलें ॥ लग्नाकारणें ॥१३॥
पुन्हांविदेशासिगेला ॥ द्रव्यमेळवूनिआला॥ तंवघरींकलहोलागला
॥ सावत्रपुत्रांसी ॥१४॥ स्त्रीझालीन्हातीधुती ॥ पुत्रदेखोंनशकती॥
भ्रताराचीगेलीशक्ती ॥ वृद्धझाला ॥१५॥ सदांभांडणपुत्रांचें ॥ को
णीनायकतीकोणाचें ॥ वनिताअतिप्रीतीचें ॥ प्रीतीपात्र ॥१६॥ किं
तुबैसलामना ॥ एकेठाईंपडेना॥ह्मणोनियांपांचजणां॥ मेळविलें॥१७
पांचजणवांटेकरिती ॥ तोंतेपुत्रनायकती ॥ निवाडानव्हेचिअंतीं ॥
भांडणलागलें ॥१८॥ बापलेंकांचेंभांडणझालें॥ लेंकींबापासमारिलें

॥ तंवतेंमातेनेंघेतलें ॥ शंखतीर्थ ॥१९॥ ऐकोनिमिळालेलोक ॥ उ
भेपाहतीकौतुक ॥ ह्मणतीबापासलेंक ॥ कामाआले ॥२०॥ ज्यांका
रणेंकेलेनवस ॥ ज्यांकारणेंकेलेसायास ॥ तेपुत्रमातापितयांस ॥ मा
रितीपहा ॥२१॥ ऐसाआलापापकळी ॥ आश्चर्यमानिलेंसकळीं ॥
उभेतोडितीकळी ॥ नागरिकलोक ॥२२॥ पुढेंबैसोनपांचजण ॥ वां
टेकेलेतत्समान ॥ बापलेंकांचेंभांडण ॥ तोडिलेंतीहीं ॥ २३ ॥ बा
पासवेगळेंघातलें ॥ खोंपटबांधोनिदिधलें ॥ मनकांतेचेंलागलें ॥स्वा
र्थबुद्धी ॥२४॥ कांतातरुणपुरुषवृद्ध ॥ दोघांसपडिलासंबंध ॥ खेद
सांडूनिआनंद ॥ मानिलातीहीं ॥२५॥ स्त्रीसांपडलीसुंदर ॥ गुणवं
तआणिचतुर ॥ ह्मणेमाझेंभाग्यथोर ॥ वृद्धपणी ॥२६॥ ऐसाआनंद
मानिला ॥ दुःखसर्वविसरला ॥ तंवतोगलबलाझाला ॥ परचक्रआ
लें ॥२७॥ अकस्मातधाडीआली॥ कांताबंदींधरूनिनेली ॥ वस्तभा
वहीगेली॥॥ प्राणियाची ॥२८॥ तेणेंदुःखजाहलेंभारी ॥ दीर्घस्वरें
रुदनकरी ॥ मनींआठवेसुंदरी ॥ गुणवंत ॥ २९ ॥ तंवतिचीवार्ता
आली ॥ तुमचीकांताभ्रष्टविली ॥ ऐकोनियांअंगघाली ॥ पृथ्वीव
री ॥३०॥ सव्यअपसव्यलोळे ॥ जळेंपाझरतीडोळे ॥ आठवितांचि
त्तपोळे ॥ दुःखानळें ॥३१॥ द्रव्यहोतेंमेळविलें ॥ तेंहिलग्नासवेंचिलें
॥ कांतेसहिधरूननेलें ॥ दुराचारीं ॥३२॥ मजहिवृद्धपणआलें ॥लें
कींवेगळेंघातलें ॥ अहादेवाओढवलें ॥ अदृष्टमाझें ॥ ३३ ॥ द्रव्यना
हींकांतानाहीं ॥ ठावनाहींशक्तिनाहीं ॥ देवामजकोणीचनाहीं ॥ तु
जवेगळें ॥ ३४ ॥ पूर्वींदेवनाहींपूजिला ॥ वैभवदेखोनिभुलला ॥ से
खींप्राणीपस्तावला ॥ वृद्धपणीं ॥ ३५ ॥ देहअसंतखंगला ॥ सर्वांगें
वाळोनिगेला ॥ वातपित्तेंउसळला ॥ कंठदाटलाकफें ॥ ३६ ॥ वळे
जिव्हेचीबोबडी ॥ कफेंकंठघडघडी ॥ दुर्गंधसुटलीतोंडीं ॥ ना
कींश्लेष्मावाहे ॥ ३७ ॥ मानकांपेचळचळां ॥ डोळेगळतीभळ
भळां ॥ वृद्धपणींअवकळा ॥ ठाकोनिआली ॥ ३८ ॥ दंतपा

१ शंखध्वनी, बोंबमारणे ३ शेवटीं

टीउखळली ॥ तेणेंबोचरखिडीपडली ॥ मुखीलाळगळोंलागली ॥दु
र्गंधीची ॥३९॥ डोळांपाहतांदिसेना ॥ कानींशब्दऐकेना ॥ दीर्घस्व
रेंबोलवेना ॥ दमदाटे ॥४०॥ शक्तिपायांचीराहिली ॥ बैसवेनामुर
कुंडीघाली ॥ बृहतीवाजोंलागली ॥ तोंडाचीऐसी ॥४१॥क्षुधालाग
तांआवरेना ॥ अन्नसमयींमिळेना ॥ मिळालेंतरीचावेना॥दांतगेले ।
॥४२॥ पित्तेंजिरेनाअन्न ॥ भक्षितांचिहोयवमन ॥ तैसेंचजायनिघो
न ॥ अपानद्वारें ॥४३॥ विष्ठामूत्रआणिवळेंस[1] ॥ भोंवतावमनेंकेला
नास ॥ दुरोनजातांकोंडेश्वास ॥ विश्वजनाचा ॥ ४४ ॥ नानादुःखें
नानाव्याधी ॥ वृद्धपणींचळेबुद्धी ॥ तरीपुरेनाअवधी ॥ आयुष्या
ची ॥ ४५ ॥ पापण्याभोंवयाचेकेश ॥ पिकोनिझडलेनिःशेष ॥ स
र्वांगीलोंबेमांस ॥ चिरगुटासारिखें ॥४६॥ देहसर्वपारिखेंझालें ॥ स
र्वंगडेनिःशेषराहिले ॥ सकळप्राणिमात्रबोले॥मरेनाकां ॥४७॥ जेज
न्मोनिपोशिलीं ॥ तेचिफिरोनिपडिलीं ॥ अंतींविषमवेळआली ॥
प्राणियासी॥४८॥गेलेंतारुण्यगेलेंबळ ॥ गेलेंसंसाराचेंसळ ॥ वाताहा
तझालेंसकळ ॥ शरीरआणिसंपत्ती ॥४९॥ जन्मवरीस्वार्थकेला ।
तितुकाहिव्यर्थगेला ॥ कैसाविषमकाळआला ॥ अंतकाळीं ॥५०॥
सुखाकारणेंझुरला ॥ सेखींदुःखेंकष्टीजाहला ॥ पुढेंमागुतीधोकाआ
ला ॥ यमयातनेचा ॥५१॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ जन्मदुःखंजरादुःखं
नित्यदुःखंपुनःपुनः ॥ संसारसागरेदुःखंतस्माज्जागृहिजागृहि ॥ १ ॥
टीका॥ ॥ जन्मअवघादुःखमूळ ॥ लागतीदुःखाचेविंगळ ॥ ह्मणो
नियांतात्काळ ॥ स्वहितकरावें ॥५२॥ असोऐसेंवृद्धपण ॥ सकळां
सआहेदारुण ॥ ह्मणोनियांशरण ॥ भगवंतासिजावें ॥५३॥ पुढेंवृ
द्धांसतत्वतां ॥ गर्भीपस्तावाहोता॥ तोचिआलामागुता ॥ अंतकाळीं
॥ ५४ ॥ ह्मणोनिमागुतेंजन्मांतर ॥ मागुतेंमातेचेंउदर ॥ संसारहाअ
तिदुर्धर ॥ तोचिठाकोनिआला ॥५५॥ भगवद्भजनावांचुनी॥चुकेना
हेजन्मयोनी ॥ तापत्रयाचीजाचणी॥सांगिजेलपुढें॥५६॥इतिश्रीदास

[1] कफ शेंबुड इत्यादि.

बोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेकांताहरणंनामपंचमःसमासः ॥५॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ तापत्रयाचेंलक्षण ॥ आतांसांगिजेलनिरू
पण ॥ श्रोतींकरावेंश्रवण ॥ एकाग्रहोउनी ॥ १ ॥ जोतापत्रयींपोळ
ला ॥ तोसंतसंगेंनिवाला ॥ आर्तभूततोषला ॥ पदार्थेंजेवीं ॥ २ ॥
क्षुधाक्रांतासमिळेअन्न ॥ तृषाक्रांतासजीवन ॥ बंदींपडिलात्याचेंबं
धन ॥ तोडितांसुख ॥३॥ महापूरेंजाजावला ॥ तोपैलतीरासनेला
॥ कांतोस्वप्नींचाचेइला ॥ स्वप्नदुःखी ॥४॥ कोणीएकासिमरण ॥
येतांदीधलेंजीवदान ॥ संकटासनिवारण ॥ केलियासुख ॥ ५ ॥ रो
गीयासिऔषध ॥ सप्रचीतआणिशुद्ध ॥ तयासीहोयआनंद ॥ आ
रोग्यहोतां ॥६॥ तैसासंसारदुःखेंदुखवला ॥ त्रिविधतापेंपोळला ॥
तोचिअधिकारीजाहला ॥ परमार्थासी ॥७॥ तेत्रिविधतापकैसे ॥
आतांबोलिजेतीतैसे ॥ त्यांविषयींएकअसे ॥ वाक्याधार ॥ ८॥
श्लोक ॥ ॥देहेंद्रियमनःप्राणैःसुखंदुःखंयदाप्यते ॥ इममाध्यात्मि
कंतापंविजानीयाद्धिदेहिनाम् ॥१॥ सर्वभूतैर्देहयोगात्सुखंदुःखंयदा
प्यते ॥ द्वितीयंतंविजानीयात्संतापंचाधिभौतिकम् ॥२॥ शुभाशुभैः
कर्मभिस्तैर्देहांतेयमयातना ॥ स्वर्नरकादिभोक्तव्यमिदंविद्ध्याधिदै
विकम् ॥ ३ ॥ ॥ टी० ॥ एकतापआध्यात्मिक ॥ दुजातो
आधिभौतिक ॥ तिसराआधिदैविक ॥ तापजाणावा ॥९॥ आध्या
त्मिकतोकोण ॥ कैसीत्याचीवोळखण ॥ आधिभौतिकाचेंलक्षण ॥
जाणिजेकैसें ॥१०॥ आधिदैविकतोकैसा ॥ कवणतयाचीदशा ॥
देहींविशद¹कळेऐसा ॥ विस्तारकीजे ॥ ११॥ हांजीह्मणोनिवक्ता ॥
जाहलाकथाविस्तारिता ॥ आध्यात्मिकतापआतां ॥ सावधऐका ॥
॥१२॥ देहइंद्रियेंआणिप्राण ॥ याचेनियोगेंआपण ॥ सुखदुःखेंशि
णेजाण ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥१३॥ देहामधूनजेंआलें ॥ इंद्रिय
प्राणेंदुःखझालें ॥ तेंआध्यात्मिकबोलिलें ॥तापत्रय॥१४॥देहामधूनि
कायआलें ॥ प्राण्यासकोणदुःखझालें ॥ आतांहेंविशदकेलें ॥ पा

---

१ स्पष्ट.

हिजेकीं ॥१५॥ खरूजखवडेपुळियानारू ॥ नखुरडेंमांजऱ्यादेवीगोवरू ॥ देहामधीलविकारू ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ १६ ॥ कामाजरीकेंसतोड ॥ वोखटेवर्णकाळेफोड ॥ व्याधिमळव्याधिमहाजड ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥१७॥ अंगुळवेडेगालफुगी ॥ कंडउठेजेवाउगी ॥ हिरडीसुजेभरेवणगीं ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥१८॥ वाउगेफोडउठती ॥ कांतेसुजेअंगकांती ॥ वातआणितिडकालागती ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ १९ ॥ नायटेअंदुगजकरण ॥ मेहाचपोटविस्तीर्ण ॥ बैसलेंटाळेंफुटतीकर्ण ॥ यानांवआध्यामिक ॥ २० ॥ कुष्ठआणिओलाकुष्ठ ॥ पंडुरोगअतिश्रेष्ठ ॥ क्षयरोगाचेकष्ट ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥२१॥ वांटीवेंटकवायगोळा ॥ हातींपायींलागतीकळा ॥ भोवंडीवाहेवेळोवेळां ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ २२ ॥ वोलंडाआणिवळ ॥ पोटशूळाचीतळमळ ॥ अर्धशिशीउठेकपाळ ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥२३॥ दुःखेमांजआणिमान ॥ पृष्ठीग्रीवाआणिवदन ॥ अस्थिमांसेंदुखतीजाण ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥२४॥ कुंळीकरतळकामिणी ॥ मुरुमसुंटरेमाळिणि ॥ विदेशींलागेपाणी ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥२५॥ जळशोषआणिहिवारें ॥ गिरगिरीआणिअंधारें ॥ ज्वरपांचवाआणिशारें ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥२६॥ शैत्यउष्णआणितृषा ॥ क्षुधानिद्राआणिदिशा ॥ विषयतृष्णेचीदुर्दशा ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ २७ ॥ आळसीमूर्खआणिअपेशी ॥ भयउपजेमानसीं ॥ विसराळुदुश्चितअहर्निशीं ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ २८॥ मूत्रकोंडेआणिपरमे ॥ रक्तपितीआणिरक्तपरमे॥खडाचढाचेनिश्रमें ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ २९॥ मुरडाहगवणउन्हाळे॥ दिशाकोंडतांआंदोळे ॥ एकव्यथाअसोननकळे ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥३०॥ गांठढळलीझालेजंत ॥ पडेआंवआणिरक्त ॥ अन्तैसेंचिपडत ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥३१॥ उचकीलागलीउशीतगेला ॥ पित्तउसळलेंउलटझाला ॥ खरेपडसेंआणिखोकला ॥ या

१ कण. २ गुदद्वारोग. ३ मुल ओकतें तो रोग. ४ कमर. ५ मोडशी.

नांवआध्यात्मिक ॥३२॥ पोटफुगीआणितडस ॥ भरलाहीरलाग
लाघांस ॥ फोडीलागतांकासाविस ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥३३॥
उसळलादमआणिधाप ॥ पडजीभढांसीआणिकफ ॥ मोठावातज्व
रआणिसंताप ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥३४॥ कोणीसेंदूरघातला ॥
तेणेंप्राणीनिबुंजला ॥ घशामध्यॆंफोडआला ॥ यानांवआध्यात्मिक
॥३५॥ गळचोट्याआणिजीभझडे ॥ सदामुखींदुर्गंधिपडे ॥ दंतही
नलागतींकिडे ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ३६ ॥ जरंडीघोणाळागंड
माळा ॥ अवचितांस्वयेंफुटेडोळा ॥ आपणाचिकापीअंगुळा ॥ या
नांवआध्यात्मिक ॥३७॥ कळातिडकालागती ॥ कांतेदंतउन्मळती
॥ अधरजिव्हारगडती ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥३८॥ कर्णदुःखने
त्रदुःख ॥ नानादुःखेंघडेशोक ॥ गर्भांधआणिनपुंसक ॥ यानांवआ
ध्यात्मिक ॥३९॥ फुलेंवडसआणिपडळें ॥ कीडगतांरातांधळें ॥ दु
श्चितभ्रमिष्ठआणिखुळें ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ४० ॥ मुकेब
धिरराखोंडे ॥ थोंटेचळलेआणिवेडे ॥ पांगुळकुन्हेआणिपावडे ॥
यानावआध्यात्मिक ॥ ४१ ॥ तारसंधुलेंकानेंकेरें ॥ गारोळेंजा
पुनटापरें ॥ षडांगुळेंगेंगाणेंविदारें ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ४२ ॥
दांतरेंबोंचरेंघाणाळ ॥ घ्राणहीनश्रोत्रहीनबरळ ॥ अतिकृशअतिस्थू
ळ ॥ यानावआध्यात्मिक ॥४३ ॥ तोतिरेंबोबडेंनिर्बळ ॥ रोगीकुरू
पकुटिळ ॥ मतसरीखादाडतपिळ ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ४४ ॥
संतापीअनुतापीमत्सरी ॥ कामिकहेवातिरस्कारी ॥ पापीअवगुणी
विकारी ॥ यानावआध्यात्मिक ॥४५ ॥ उसणवताठाकरक ॥ आव
टलेंआणिचरक ॥ सुजीआणिचाळक ॥ यानांवआध्यात्मिक॥४६॥
सलआडवेंगर्भपात ॥ स्तनगुंतलेसन्निपात ॥ संसारकोडेंअपमृत्य ॥
यानांवआध्यात्मिक ॥४७॥ नखविषआणिहिंगुरडें ॥ वाचडआणि
वावडें ॥ उगीचदांतखीळपडे ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥४८॥ झडती
पातींसुजतीभोंवया ॥ नेत्रींहोतीराजणवाडिया॥ चाळसीलागेप्राणि
या ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥४९॥ वांगतिळसुरमेळासें ॥ चामखीळ

गलंडेमसे ॥ चुकुरहोइजेमानसें ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ५० ॥ नानाफुगेआणिआवाळें ॥ अंगींदुर्गंधीप्रबळे ॥ चाडचाडीलाळगळे ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥५१ ॥ नानाचिंतेचीकाजळी ॥ नानादुःखेंचित्तपोळी ॥ व्याधीवांचूनतळमळी ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ५२ ॥ वृद्धपणींच्याआपदा ॥ नानारोगहोतीसदा ॥ देहक्षीणसर्वदा ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥५३॥ नानाव्याधिनानादुःखें ॥ नानाभोगनानाखांडकें ॥ प्राणीतळमळीशोकें ॥ यानांवआध्यात्मिक ॥ ५४॥ ऐसाआध्यात्मिकताप ॥ पूर्वपापाचासंताप ॥ सांगतांसरेनाअमूप ॥ दुःखसागर ॥५५ ॥ बहुतकायबोलावें ॥ श्रोतींसंकेतेंजाणावें ॥ पुढें बोलिलेंस्वभावें ॥ आधिभौतिक ॥ ५६ ॥ इतिश्रीदा०गुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेआध्यात्मिकतापनिरूपणनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांझालेंनिरूपण ॥ आध्यात्मिकाचेंलक्षण ॥ आतांआधिभौतिकतोकोण ॥ सांगिजेल ॥ १॥ ॥ श्लोक ॥सर्वभूतैःहयोगात्सुखंदुःखंयदाप्यते ॥ द्वितीयंतंविजानीयात्संतापंचाधिभौतिकम् ॥ १ ॥ टी०सर्वभूतांचेनिसंयोगें ॥ तापहोतांमनभंगे ॥ सुखदुःखउपजोंलागे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥२॥ तरीआधिभौतिकाचेंलक्षण ॥ प्रांजळकरूंनिरूपण ॥ जेणेंअनुभवासयेपूर्ण ॥ वोळखीतापत्रयाची ॥३॥ ठेंचालागतीमोडतीकांटे॥ वाजतीशस्त्रांचेघायवटे ॥ सलशिळकाआणिसरांटे ॥ यानावआधिभौतिक ॥ ४ ॥ आग्याआणिकाचकुहिरी ॥ अवचटलागेशरीरीं ॥ गांधीलयेऊनिदंशकरी ॥ यानांवआधिभौतिक ॥५॥ मासीगोमासीमोहळमासी ॥ मुंगीतेलमुंगीडांसदंशी ॥ सोटजळूलागेपायांसी ॥ यानांवआधिभौतिक ॥६॥ पिसापिसोळेचांचण ॥ कुसळेंमुंगळेंढेंकुण ॥ विसीफभोंवरगोंचीडजाण ॥ यानांवआधिभौतिक ॥७ ॥ गोमीविंचूआणिविखार ॥ व्याघ्रलांडगेआणिसूकर ॥ गोसायालआणिसामर ॥यानांवआधिभौतिक ॥८॥ रानगाईरानह्मैसे ॥ रानशकटेंआणिरिसे ॥ रानहस्तीलांवपिसें ॥ यानांवआधिभौतिक ॥९॥ सूसरीनेंवोढूननेलें ॥

कातेंअवचितबुडालें ॥ अथवाखडाळींपडिलें ॥यानांवआधिभौतिक ॥ १० ॥ नानाविखारेंअजगर ॥ नानामगरजळचर ॥ नानावनचरें अपार ॥ यानांवआधिभौतिक ॥११॥ अश्ववृषभआणिखर ॥ श्वानसूकरजंबूकमार्जार ॥ ऐसींबहुविधक्रूर ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ॥ १२ ॥ ऐशींकर्कशेंभयानकें ॥ बहुविधदुःखदायकें ॥ दुःखेंदारुणअनेकें ॥यानांवआधिभौतिक ॥१३॥ भिंतीमाळवदेंपडती ॥ कडेभुयारींकोसळती ॥ वृक्षअंगावरमोडती ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ॥१४॥ कोणीएकाचाशापजडे ॥ कोणीएकेंकेलेचेडे ॥ अधांतरींहोतीवेडे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ १५ ॥ कोणीएकेंचाळविलें ॥ कोणीएकेंभ्रष्टविलें ॥ कोणीएकेंधरूनिनेलें ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ॥१६॥ कोणीएकेंदीधलेंविष ॥ कोणीएकेंलाविलेदोष ॥ कोणीएकेंघातलेपाश ॥ यानांवआधिभौतिक ॥१७॥ अवचितांशेरलागला॥ नेणोंविखवाचिडला॥प्राणीधुरेंजाजावला॥यानांवआधिभौतिक॥१८ इंगळावरीपायपडे ॥ शिळेखालींहातसांपडे ॥ धांवतांअडखळोनिपडे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ १९ ॥ वापीकूपसरोवर ॥ गर्ताकडानदीतीर ॥ अवचितेंपडेशरीर ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ २० ॥ दुर्गाखालेंकोसळती ॥ तेणेंदुःखेंआक्रंदती ॥ झाडावरूनिपडती ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ २१ ॥ शीतेंवोंठतडकती ॥ हातपायटांचाफुटती ॥ चिखल्याजिव्हाळ्यालागती ॥यानांवआधिभौतिक ॥२२॥ अशनपानांचियेवेळे ॥ उष्णरसेंजिव्हापोळे ॥ दांतकरकरेआणिहरळे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥२३॥ पराधीनबाळपणीं ॥ कुशब्दमारजाचणी ॥ अन्नवस्त्रेंविणआळणी ॥ यानांवआधिभौतिक ॥२४॥ सासुरवासगालोरे ॥ ठणकेलासणेचिमोरे ॥ आलेंरुदननधरे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥२५॥ चुकतांकानपिळिती ॥ कांतोडोळांहिंगघालिती ॥ सर्वकाळधारकींधरिती ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ २६ ॥ नानाप्रकारचेमार ॥ दुर्जनमारितीअपार ॥ दु

१ खंदक. २ किल्ल्याखालीं.

रीअंतरेमाहेर ॥ यानांवआधिभौतिक ॥२७॥ कर्णनासिकावेंधिलें॥ बळेंचिधरूनिगोंदिलें ॥ खोडीजायापोळविलें॥यानांवआधिभौतिक ॥२८॥ परचक्रींधरूनिनेलें ॥ नीचयातीसदीधलें ॥ दुर्दशाहोऊनिमेले ॥ यानांवआधिभौतिक ॥२९॥ नानारोगउद्भवले ॥ जेंआध्यात्मिकबोलिलें ॥ वैद्यपंचाक्षरीआणिले ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ॥३०॥नानाव्यथेचेंनिरसन॥व्हावयाऔषधदारुण ॥ बळात्कारेंदेतीजाण ॥ यानांवआधिभौतिक ॥३१॥ नानावल्लींचेरस ॥ काढेगर्गोडकर्कश ॥ घेतांहोयकासाविस ॥ यानांवआधिभौतिक॥३२॥ ढाळआणिउखाळदेती ॥ पथ्यकठिणसांगती ॥ अनुपानचुकवितांविपत्ती ॥यानांवआधिभौतिक॥३३॥फाडरक्तआणिफांसणी॥गुलडागाचीजाचणी ॥ तेणेंदुःखेंदुखवेप्राणी ॥ यानांवआधिभौतिक ॥३४॥ रुचिकबिबवेघालिती ॥ नानादुःखेंदडपेदेती ॥ शिरातोडितीजळवालाविती॥यानांवआधिभौतिक ॥३५॥ बहुरोगबहुऔषधें ॥ सांगतांअपारअगाधें ॥ प्राणीदुखवेतेणेंखेदें॥ यानांवआधिभौतिक॥३६॥बोलाविलापंचाक्षरी ॥ धूरमारपीडाकरी ॥ नानायातनाचतुरीं॥आधिभौतिकजाणिजे॥३७॥दरवडेघालूनियांजना॥ तस्करकरितीयातना॥ तेणेंदुःखहोयमना ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ३८ ॥ अग्नीचेनिज्वाळेंपोळे ॥ तेणेंदुःखेंआरंबळे ॥ हानिझालीविवळे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ३९॥ नानामंदिरेंसुंदरें ॥ नानारत्नांचींभाडारें ॥ दिव्यांबरें[1]मनोहरें ॥ दग्धहोती॥४०॥ नानाधान्येंनानापदार्थ ॥ नानापशूनानास्वार्थ ॥ नानापात्रेंनानाअर्थ ॥ मनुष्यभस्महोती ॥४१॥ ऐसाअग्निलागतांशेतीं ॥ धान्येंबणग्याखडकुती ॥ इक्षुदंडजळोनिजाती ॥ अकस्मात ॥४२॥ ऐसाअग्निलागला ॥ अथवाकोणीलाविला ॥ हानिझालीकापोळला ॥ यानांवआधिभौतिक ॥४३॥ ऐसेंसांगतांबहुत॥ होतीवन्हीचेआघात ॥ तेणेंदुःखेंदुखवेचित्त ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ४४॥ हारपेविसरेआणिसांडे ॥ नासेगाहाळेफुटेपडे॥असाध्यहोय

---

१ उत्तमवस्त्रें.

कोणीकडे॥ यानांवआधिभौतिक ॥४५॥प्राणीस्थानभ्रष्टझाले॥नाना
पशुतेचुकले ॥ कन्यापुत्रगाहाळले॥ यानांवआधिभौतिक ॥४६॥ त
स्करअथवादावेदार ॥ अवचितेंकरितीसंहार ॥लुटतीघरेंनेतीखिल्लार
॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ४७ ॥ नानाधान्येंकेलींकापिती ॥ पानम
ळामीठघालिती ॥ ऐसेनानाआघातकरिती ॥ यानांवआधिभौतिक
॥४८॥ मैंदउचलेखाणोरी ॥ सुवर्णपंथीभुररेकरी॥ठकुसितरुवरपेकरी
॥ वरपाघालिती ॥ ४९ ॥ गठीसोडद्रव्यसोडिती ॥ नानाअलं
कारकाढिती ॥ नानावस्तुमूषकनेती ॥ यानांवआधिभौतिक
॥ ५० ॥ वीजपडेहिंवपडे ॥ आणिपर्जन्यींसांपडे ॥ कांतोमहापू
रींबुडे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥५१॥ भोंवरेवळणेंआणिधार ॥ वो
सणेलाटाअपार ॥ वृश्चिकगोंवीअजगर ॥ वाहूनिजाती ॥५२॥ त
यामध्येंप्राणीसांपडला ॥ खडकींबेटींअडकला॥वुडतबुडतवांचला ॥
यानांवआधिभौतिक ॥५३॥ मनासारिखानसेसंसार ॥ कुरूपकर्क
शस्त्रीक्रूर ॥ विधवाकन्यामूर्खपुत्र ॥ यानांवआधिभौतिक ॥५४॥
भूतपिशाचलागलें ॥ अंगावरूनवारेंगेलें ॥ अबद्धमंत्रेंप्राणीचळले ॥
यानांवआधिभौतिक ॥५५॥ ब्राह्मणसंबंधशरीरीं॥ बहुसालपीडाक
री ॥ शनैश्वराचाधोकाधरी ॥ यानांवआधिभौतिक ॥५६॥ शिंक
पिंगळाआणिपाली ॥ वोखटेहोलाकाककलाली ॥ चित्तींकाळजी
लागली ॥ यानांवआधिभौतिक ॥५७॥ नानाग्रहकाळवार ॥ काळ
तिथिघातचंद्र ॥ काळवेळघातनक्षत्र ॥ यानांवआधिभौतिक ॥५८॥
दिवटासर्वदाभाकूनगेला॥ अंतरींधोकालागला॥दुःस्वप्नेंजाजावला॥
यानांवआधिभौतिक॥५९॥भालुभुंकेश्वानरडे॥पालीअंगावरीपडे॥ना
नाचिन्हेंचिंतापवाडे॥यानांवआधिभौतिक॥६०॥बाहेरानिघतांअपश
कुन॥नानाप्रकारींविच्छिन्न॥तेणेंगुणेंभंगेमन ॥ यानांवआधिभौतिक
६१ प्राणीबंदींसांपडला ॥यातनेवरपडाजाहला॥नानादुःखेंदुखावला
॥यानांवआधिभौतिक॥६२॥प्राणीराजदंडपावत ॥ जेरबंदचाबुकवेत
॥ देमारतळवेमारहोत ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ६३॥ कोरडेपारं

व्याफोक ॥ बहुप्रकारें अनेक ॥ बहुताडिती आधिभौतिक ॥ यानांव बोलिजे ॥ ६४ ॥ मोगरीमार बुधलेमार ॥ चाबुकनिडंगारणेमार ॥ बुक्यागचांड्यागुडघेमार ॥ यानांव आधिभौतिक ॥ ६५ ॥ लाताचपराकाशेणमार ॥ कानखडेदगडमार ॥ नानाप्रकारींचेमार ॥ यानांव आधिभौतिक ॥ ६६ ॥ टांगणेंटिपऱ्यापिछोडे ॥ बेडीबुधनालकोलदांडे ॥ रक्षणनिग्रहचहूंकडे ॥ यानांव आधिभौतिक ॥६७॥ नाकवणीचुकवणी ॥ मिठवणीरायवणी ॥ गुळवणीयांचीजाचणी ॥ यानांव आधिभौतिक ॥ ६८ ॥ जळामध्यें बुचकळती ॥ हस्तीपुढें बांधून टाकिती ॥ हांकितीछळतीयातायाती ॥ यानांव आधिभौतिक ॥६९ कर्णच्छेदघ्राणच्छेद ॥ हस्तच्छेदपादच्छेद ॥ जिव्हाच्छेदअधरच्छेद[१] ॥ यानांव आधिभौतिक ॥ ७० ॥ तीरमारशूळींदेती ॥ नेत्रवृषण काढिती ॥ नखोनखींसुयामारिती ॥ यानांव आधिभौतिक ॥ ७१॥ पारघ्यामध्यें घालणें ॥ कांकडेलोटकरणे ॥ कांभाळ्यामुखीं उडवणें॥ यानांव आधिभौतिक ॥७२॥ भोतआणिबोटाबोटीं ॥ अथवागळलागणें कंठीं ॥ सांडसलावूनिआटाआटी ॥ यानांव आधिभौतिक ॥७३ शिसेंपाजणें विषदेण ॥ अथवाशिरच्छेदकरणें ॥ कांपायांतळीं घालणें ॥ यानांव आधिभौतिक ॥ ७४ ॥ कानींखुंट्याआदळती ॥ अपानींमेखामारिती ॥ सालकाढोनिटाकिती ॥ यानांव आधिभौतिक ॥७५॥ सरडेमार्जोरमारिती ॥ अथवाफांसीनेऊनदेती ॥ नानापरीपीडाकरिती ॥ यानांव आधिभौतिक ॥७६॥ श्वानप्रळयव्याघ्रप्रळय ॥ भूतप्रळयसुसरीप्रळय ॥ शस्त्रप्रळयवीजप्रळय ॥ यानांव आधिभौतिक ॥७७ ॥ शिरावोढोनिघेती ॥ टेंभेलाऊनिभाजती ॥ ऐशानानाविपत्ती ॥ यानांव आधिभौतिक ॥७८॥ मनुष्यहानीवित्तहानी ॥ वैभवहानीमहत्वहानी ॥ पशुहानीपदार्थहानी ॥ यानांव आधिभौतिक ॥७९॥ बाळपणींमरेमाता ॥ तरुणपणींमरेकांता ॥ वृद्धपणींमरेसुता ॥ यानांव आधिभौतिक ॥८० ॥ दुःखदारिद्र्यआणिऋण ॥ वि

१ ओंठ.

देशपळणीनागवण ॥ आपदाअनुपत्तीकदान्न ॥ यानांवआधिभौति
क ॥८१॥ आकांतवाखामळय ॥ युद्धींहोतांपराजय ॥ जिवलगांचा
होयक्षय ॥ यानांवआधिभौतिक ॥८२॥ कठिणकाळआणिदुष्काळ
॥ साशंकआणिवोखटीवेळ ॥ उद्वेगचिंतेचेहळहळ ॥ यानांवआधि
भौतिक ॥ ८३ ॥ घाणाचरकींशिरकला ॥ चाकाखालींसांपडला ॥
नानावन्हींतपडियेला ॥ यानांवआधिभौतिक ॥८४ ॥ नानाशस्त्रेंभे
दिला ॥ नानाश्वापदेंभक्षिला ॥ नानाबंदींपडियेला ॥ यानांवआ
धिभौतिक ॥८५॥ नानाकुवासेंनिर्बुजे ॥ नानाअपमानेंलाजे ॥ ना
नाशोकेंप्राणीझिजे ॥ यानांवआधिभौतिक ॥ ८६ ॥ ऐसेंसांगतांअ
पार ॥ आहेतदुःखाचेडोंगर॥ श्रोतींजाणावाविचार ॥ आधिभौति
काचा ॥ ८७ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेआ
धिभौतिकतापनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ मागांबोलिलेंआध्यात्मिक ॥ त्याउपरीआधिभौ
तिक ॥ आतांबोलिजेलआधिदैविक ॥ तोसावधऐका ॥१॥ ॥ श्लो
क ॥ ॥ शुभाशुभैःकर्मभिस्तैर्देहांतेयमयातना ॥ स्वर्नरकादिभोक्तव्य
मिदंविद्ध्याधिदैविकं ॥१॥ टी०॥ शुभाशुभकर्मेंजना ॥ देहांतीं
यमयातना ॥ स्वर्गनरकभोगनाना ॥ यानांवआधिदैविक ॥२॥नाना
दोषनानापातकें ॥ मदांधपणेंअविवेकें ॥ केलींपरीतींदुःखदायकें ॥
यमयातनाभोगविती॥३॥अंगबळेंद्रव्यबळें ॥ मनुष्यबळेंराजबळें ॥ ना
नासामर्थ्यांचेनिबळें ॥ अकृसैकरिती ॥ ४ ॥ नीतिसांडोनियांतत्त्व
तां ॥ करूनयेतेंचिकरितां ॥ यमयातनाभोगितां ॥ जीवजाय ॥५॥
डोळेझांकूनिस्वार्थबुद्धी ॥ नानाअभिलाषकुबुद्धी॥वृत्तिभूमीसिसाधी
॥ द्रव्यदारापदार्थ ॥६॥ मातलेपणेंउन्मत्त ॥ जीवघातकुटुंबघात ॥
अप्रमाणक्रियाकरित ॥ ह्मणोनियांयमयातना ॥ ७ ॥ मर्यादासांडो
नियांचालती ॥ ग्रामदंडीग्रामाधिपति ॥ देशदंडीदेशाधिपती ॥ नी
तिन्यायसांडितां ॥८॥ देशाधिपतीसिदंडीराव ॥ रायासिदंडितादे

---

१ वाईट अन्न. २वाईट कर्में.

व ॥ राजानकरितांनीतिन्याय ॥ ह्मणोनियांयमयातना ॥९॥ अनी
तीनेंस्वार्थपाहे ॥ राजापापीहोऊनिराहे ॥ राज्यांतीनरकआहे ॥
ह्मणोनियां ॥१०॥ राजासांडितांराजनीती ॥ तयासियमगांजिती ॥
यमेंनीतिसांडितांधांवती ॥ देवगण॥११॥ ऐसीमर्यादाधाविलीदेवें॥
ह्मणोनिनीतीनेंवर्तावें ॥ नीतिन्यायसांडितांभोगावें ॥ यमयातनेंसी
॥१२॥ देवेंप्रेरिलेयम ॥ ह्मणोनिआधिदैविकनाम ॥ तृतीयतापदुर्ग
म ॥ यमयातनेचा १३॥ यमदंडयमयातना ॥ शास्त्रींबोलिलेप्रकारना
ना ॥ तोभोगकदापिचुकेना ॥ यानांवआधिदैविक॥१४॥यमयातने
चेखेद ॥ शास्त्रींबोलिलेविशद ॥ शरीरींघालूनअप्रमाद ॥ नानाप्र
कारें ॥१५॥ पापपुण्याचींशरीरें ॥ स्वर्गीअसतीकलेवरें ॥ त्यांतघा
लोनीनानाप्रकारें ॥ पापपुण्यें भोगविती ॥ १६ ॥ नानापुण्येंनानावि
लास ॥ नानादोषेंयातनाकर्कश ॥ शास्त्रींबोलिलेअविश्वास ॥ मानूं
चिनये ॥१७॥ वेदाज्ञेनेंनचालती ॥ हरिभक्तिनकरिती ॥ त्यांसयम
यातनाकरिती॥ यानांवआधिदैविक॥१८॥अक्षोभनरकांउदंडजीव॥
जुनाटकिडेकरितीरवरव ॥ बांधोनिटाकितीहातपाव ॥ यानांवआधि
दैविक ॥१९॥ उदंडपैसलाहानमुख ॥ कुंभाकारकुंडएक ॥ दुर्गंधीउ
काडाकुंभीपाक ॥ यानांवआधिदैविक ॥२०॥ तप्तभूमिकाताविती
॥ जळतस्तंभपोटाळविती ॥ नानासांडसलाविती ॥ यानांवआधि
दैविक ॥२१॥ यमदंडाचेउदंडमार ॥ यातनेचीसामुग्रीअपार ॥ भो
गभोगितीपापीनर ॥ यानांवआधिदैविक ॥२२॥ पृथ्वीमध्येंमार
नाना ॥ त्यांहूनकठिणयमयातना॥मारितांउसंतांचअसेना ॥ यानां
वआधिदैविक ॥२३॥ चौघेचहूंकडेवोढती ॥ एकतेंझोंकूनपाडिती॥
ताणितीमारितीवोढूननेती ॥ यानांवआधिदैविक ॥२४॥ उठवेनाबै
सवेना ॥ रडवेनापडवेना ॥ यातनेवरीयातना ॥ यानांवआधिदैवि
क ॥२५॥ आक्रंदेरडेआणिफुंजे ॥ धकधकिनेंनिर्बुजे ॥ झुरझरोन
पंजरहोऊनिझिजे ॥ यानांवआधिदैविक ॥२६॥ कर्कशवचनकर्कश
मार ॥ यातनेचेनानाप्रकार ॥ त्रासपावतीदोषीनर ॥ यानांवआधि

दैविक ॥२७॥ मागांबोलिलाराजदंड ॥ त्याहूनियमदंडउदंड ॥ ते थीउयातनाप्रचंड ॥ भीमरूपकर्कश ॥२८॥ आध्यात्मिकआणिआ धिभौतिक ॥ त्याहूनिविशेषआधिदैविक ॥ अल्पसंकेतकांहींएक ॥ कळावयाबोलिलों ॥२९॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयद शकेआधिदैविकतापनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ संसारह्मणजेसवेंचिस्वार ॥ नाहींमरणासि उधार ॥ मापींलागलेंशरीर ॥ घडीनेंघडी ॥१॥ नित्यकाळाचीसंग ती ॥ नकळेहोणाराचीगती ॥ कर्मासारिखेप्राणीपडती ॥ नानादे शींविदेशीं ॥ २ ॥ सरतांसंचिताचेविशेष ॥ नाहींक्षणाचाअवकाश ॥ भरतांभरतांनिमेष ॥ जाणेंलागे ॥३॥ अवचितकाळाचेह्मणियारे ॥ मारीतसुटतीएकसरें ॥ नेऊनघालितीपुढारे ॥ मृत्युपंथें ॥४॥ होतांमृ त्यूचीआटाआटी ॥ कोणीघालूंनशकतीपाठीं ॥ सर्वत्रांसकुटाकुटी ॥ मां गेंपुढेंहोतसे ॥ ५ ॥ मृत्युकाळकठिणकर्मी ॥ बैसेबळियाचेमस्तकीं ॥ महाराजेबळियेलोकीं ॥ राहोंनशकती ॥६॥ मृत्युनह्मणेहाक्रूर ॥ मृ त्युनह्मणेहाझुंजार ॥ मृत्युनह्मणेहासंग्रामशूर ॥ समरंगणीं ॥ ७ ॥ मृत्युनह्मणेहाकोपी ॥ मृत्युनह्मणेहाप्रतापी ॥ मृत्युनह्मणेहाउ ग्ररूपी ॥ महाखळ ॥८॥ मृत्युनह्मणेकींहाबलाढ्य ॥ मृत्युनह्मणेहाधनाढ्य ॥ मृत्युनह्मणेहाआढ्य ॥ सर्वगुणें ॥ ९ ॥ मृत्युनह्मणेहाविख्यात ॥ मृत्युनह्मणेहाश्रीमंत ॥ मृत्युनह्मणेहाअद्भुत ॥ पराक्रमी ॥१०॥ मृत्युन ह्मणेहाभूपती ॥ मृत्युनह्मणेहाचक्रवर्ती ॥ मृत्युनह्मणेहाकरामती ॥ कैवाडजाणे ॥११॥ मृत्युनह्मणेहाहयपती ॥ मृत्युनह्मणेहागजपती ॥ मृत्युनह्मणेहाभूपती ॥ विख्यातराजा ॥१२॥ मृत्युनह्मणेहावरिष्ठज नीं ॥ मृत्युनह्मणेराजकारणी ॥ मृत्युनह्मणेहावेतनी ॥ वेतनधर्ता ॥ ॥१३॥ मृत्युनह्मणेहादेसाई ॥ मृत्युनह्मणेहाव्यवसायी ॥ मृत्युनह्म णेठायींठायीं ॥ पंडूराजे ॥१४॥ मृत्युनह्मणेंमुद्राधारी ॥ मृत्युनह्मणेव्यापा री ॥ मृत्युनह्मणेपरनारी ॥ राजकन्या ॥१५॥ मृत्युनह्मणेकार्याका रण ॥ मृत्युनह्मणेवर्णावर्ण ॥ मृत्युनह्मणेहाब्राह्मण ॥ कर्मनिष्ठ ॥१६

मृत्युनह्मणेहाव्युत्पन्न ॥ मृत्युनम्हणेहासंपन्न ॥ मृत्युनह्मणेहाविद्वज्ज
न॥समुदायीं॥१७॥मृत्युनह्मणेहाधूर्त॥मृत्युनह्मणेहाबहुश्रुत॥मृत्युनह्म
णेहापंडित॥महाभला ॥१८॥मृत्युनह्मणेहापुराणिक॥मृत्युनह्मणेहावै
दिक॥मृत्युनह्मणेहायाज्ञिक ॥अथवाजोशी॥१९॥मृत्युनह्मणेहाअग्नि
होत्री॥ मृत्युनह्मणेहाश्रोत्री ॥ मृत्युनह्मणेहामंत्रयंत्री॥पूर्णागमी॥२०
मृत्युनह्मणेहाशास्त्रज्ञ ॥ मृत्युनह्मणेवेदज्ञ ॥ मृत्युनह्मणेसर्वज्ञ ॥ सर्व
जाणे ॥२१॥ मृत्युनह्मणेब्रह्महत्या ॥ मृत्युनह्मणेगोहत्या ॥ मृत्युन
म्हणेनानाहत्या ॥ स्त्रीबाळकादिक ॥ २२ ॥ मृत्युनह्मणेरागज्ञानी ॥
मृत्युनह्मणेतालज्ञानी ॥ मृत्युनह्मणेतत्त्वज्ञानी ॥ तत्त्ववेत्ता ॥ २३ ॥
मृत्युनह्मणेहायोगाभ्यासी ॥ मृत्युनह्मणेसंन्यासी ॥ मृत्युनह्मणेका
ळासी ॥ वंचूंजाणे ॥२४॥ मृत्युनह्मणेहासावध ॥ मृत्युनह्मणेहासि
द्ध ॥ मृत्युनम्हणेवैद्यप्रसिद्ध ॥ पंचाक्षरी ॥ २५ ॥ मृत्युनह्मणेहागो
सावी ॥ मृत्युनह्मणेहातपस्वी ॥ मृत्युनह्मणेहामनस्वी ॥ उदासीन
॥२६॥ मृत्युनम्हणेऋषीश्वर ॥ मृत्युनह्मणेकवीश्वर ॥ मृत्युनह्मणेदि
गंबर ॥ समाधिस्थ ॥२७॥ मृत्युनह्मणेहठयोगी ॥ मृत्युनह्मणेहारा
जयोगी ॥ मृत्युनह्मणेहावीतरागी ॥ निरंतर॥२८॥मृत्युनम्हणेहाब्र
ह्मचारी ॥ मृत्युनह्मणेजटाधारी ॥ मृत्युनह्मणेनिराहारी ॥ योगी
श्वर ॥२९॥ मृत्युनह्मणेहासंत ॥ मृत्युनह्मणेहामहंत ॥ मृत्युनह्मणेहा
गुप्त ॥ होतअसे ॥३०॥ मृत्युनह्मणेस्वाधीन ॥ मृत्युनह्मणेपराधीन
॥ सकळजीवांसिप्राशन ॥ मृत्युचकरी ॥ ३१ ॥ एकमृत्युमार्गीं
लागले ॥ एकींअर्धपंथक्रमिले ॥ एकतेशेवटासगेले ॥ वृद्धपणीं ॥
॥३२॥ मृत्युनह्मणेबाळतरुण ॥ मृत्युनह्मणेहासुलक्षण ॥ मृत्युनह्म
णेहाविचक्षण ॥ बहुबोलका ॥३३॥ मृत्युनह्मणेहाधीर ॥ मृत्युनह्म
णेहाउदार ॥ मृत्युनह्मणेहासुंदर ॥ चतुरंगजाणे ॥३४॥ मृत्युनह्म
णेहापुण्यपुरुष ॥ मृत्युनह्मणेहरिदास ॥ मृत्युनह्मणेहाविशेष ॥ सु
कृतीनर ॥३५॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ मृत्युपासूनिसुटिजेकोणें ॥
मागेंपुढेंविश्वासजाणें ॥ मृत्युपंथें ॥३६॥ चारीखाणीचारीवाणी ॥

चौऱ्यांशींलक्षजीवयोनी ॥ जन्मआलेतितुकेप्राणी ॥ मृत्युपावती॥
॥३७॥ मृत्युभेणेंपळोनिजातां ॥ तरीमृत्युसोडिनातत्त्वतां ॥ मृत्युस
नयेकींचुकवितां ॥कांहींकेल्या ॥ ३८ ॥ मृत्युनह्मणेहास्वदेशी ॥ मृ
त्युनह्मणेहाविदेशी ॥ मृत्युनह्मणेहाउपवासी ॥ निरंतर ॥३९॥ मृ
त्युनह्मणेथोरथोर ॥ मृत्युनह्मणेहरिहर ॥ मृत्युनह्मणेअवतार ॥ भ
गवंताचे ॥४०॥ श्रोतींकोपनकरावा ॥ हामृत्युलोकसर्वांसठावा ॥उ
पजलाप्राणिजाईलबरवा ॥ मृत्युपंथें॥४१॥ एथेंनमानावाकिंत॥ हा
मृत्युलोकविख्यात ॥ प्रगटजाणतीसमस्त ॥ लहानथोर ॥४२॥ त
थापिकिंतुमानिजेल ॥ तरीमृत्युलोकनव्हेल ॥ याकारणेंनासेल ॥
उपजलाप्राणी ॥४३॥ ऐसेंजाणोनियांजीवें ॥ याचेंसार्थकचिकरावें
॥ जनींमरोनिउरवावें ॥ कीर्तिरूप ॥४४॥ येऱ्हवींप्राणीलहानथोर॥
मृत्युपावतीहानिर्धार ॥ बोलिलेंहेंअन्यथाउत्तर ॥ मानूंचिनये॥४५
गेलेबहुतवैभवाचे ॥ गेलेबहुतआयुष्याचे ॥ गेलेअगाधमहिमेचे ॥ मृ
त्युपंथें ॥४६॥ गेलेबहुतपराक्रमी ॥ गेलेबहुतकपटकर्मी ॥ गेलेबहुत
संग्रामी ॥ संग्रामशूर ॥४७॥ गेलेबहुतबळाचे ॥ गेलेबहुतकाळाचे ॥
गेलेबहुतकुळांचे ॥ कुळवंतराजे ॥४८॥ गेलेबहुतांचेपालक ॥ गेलेबु
द्धीचेचालक ॥ गेलेयुक्तीचेतार्किक ॥ तर्कवादी ॥४९॥ गेलेविद्येचे
सागर ॥ गेलेबळाचेडोंगर ॥ गेलेधनाचेकुबेर ॥ मृत्युपंथें ॥५०॥ गे
लेबहुतपुरुषार्थाचे ॥ गेलेबहुतविक्रमाचे ॥ गेलेबहुतआटोपाचे ॥
कार्यकर्ते ॥ ५१॥ गेलेबहुतशस्त्रधारी॥ गेलेबहुतपरोपकारी ॥ गेले
बहुतनानापरी ॥ धर्मरक्षक ॥५२ ॥गेलेबहुतप्रतापाचे ॥ गेलेबहुतस
त्कीर्तींचे ॥ गेलेबहुतनीतीचे ॥ नीतिवंतराजे ॥५३॥ गेलेबहुतमत
वादी ॥ गेलेबहुतकार्यवादी ॥ गेलेबहुतविवादी ॥ बहुतांपरीचे ॥
॥ ५४ ॥ गेलेपंडितांचेथाटें ॥ गेलीशब्दांचीकचाटें ॥ गेलीवादकेंअ
चाटें ॥ नानामतें ॥५५॥ गेलेतापसांचेभार ॥ गेलेसंन्यासीअपार॥
गेलेविचारकर्तेसाचार ॥ मृत्युपंथें ॥५६॥ गेलेबहुतसंसारी ॥ गेले

---

१ पराक्रमाने

बहुतवेषधारी ॥ गेलेबहुतनानापरी ॥ नानाछंदकरोनी ॥५७॥ गेले ब्राह्मणसमुदाय ॥ गेलेबहुतआचार्य ॥ गेलेबहुतसांगोंकाय ॥ किती ह्मणोनी ॥५८॥ असोंएसेसकळगेले ॥ परंतुएकचिराहिले ॥ जे स्वरूपाकारझाले ॥ आत्मज्ञानी ॥५९॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेमृत्युनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥ ९ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ संसारह्मणिजेमहापूर॥माजीजलचरेंअपार ॥ डंखूंधांवतीविखार ॥ काळसर्प ॥१॥ आशाममतादेहबेडी ॥ सुसरी करितातीताडातोडी ॥ नेऊनिदुःखाचेसांगडी॥माजीघालिती ॥२॥ अहंकारनक्रेंउडविलें ॥ नेंऊनिपाताळींबुडविलें ॥ तेथूनियांसोडविलें ॥ नवचेप्राणी ॥३॥ काममगरमिठीसुटेना ॥ तिरस्कारलागला तुटेना ॥ मदमत्सरवोहटेना ॥ भुलीपडिली ॥४॥ वासनाधामीण पडलीगळां ॥ घालोनिवेंटाळेंवमीगरळा ॥ जिव्हालळलळीवेळोवेळां ॥ भयानक ॥५॥ मायाप्रपंचाचेंवोझें ॥ घेऊनिह्मणेमाझेंमाझें ॥ बुडतांहिनसोडीफुंजे ॥ कुळाभिमानें ॥६॥ पडिलेंभ्रांतीचेंअंधारें ॥ नागविलेंअभिमानचोरें ॥ आलेंअहंतेचेंकाविरें ॥ भूतबाधा ॥७॥ बहुतेकआवर्तीपडिले ॥ प्राणीवाहतचिगेले ॥ जिहींभगवंतासिबोभाइलें ॥ भावार्थबळें ॥८॥ देवआपणघालोनिउडी ॥ तयांसिनेलेंपैलथडी ॥ येरतींअभाविकेंबापुडीं ॥ वाहतचिगेलीं ॥९॥ भगवंतभावाचाभुकेला ॥ भावार्थेदेखोनिभुलला ॥ संकटींपावेभाविकांला॥रक्षितअसे ॥१०॥ जयाभगवंतआवडे ॥ तयाचेंदेवाससांकडेंपडे ॥ संसारदुःखसमूळझडे ॥ निजदासांचें ॥११॥ जेअंकितईश्वराचे ॥ तयांससोहळेनिजसुखाचे ॥ धन्यतेचिदैवाचे ॥ भाविकजन ॥१२॥ जैसाभावजयापाशीं ॥ तैसाचिदेवतयापाशीं ॥ जाणेभावअंतरसाक्षी॥ प्राणिमात्रांचा ॥ ॥१३॥ जरीभावअसलामायिक ॥ तरीदेवहोयमहाठक ॥ नवलतयाचेंकौतुक ॥ जैशासितैसा ॥१४॥ जैसेंजयाचेंभजन ॥ तैसेंचिदेसमाधान ॥ भावहोतांकिंचितन्यून ॥ आपणासिदुरावे॥१५॥दर्पणींप्रतिबिंबदिसे ॥ जैशासितैसेंभासे॥तयाचेंसूत्रअसे॥

आपणाचपाशीं ॥१६॥ जैसेंआपणकरावें ॥ तैसेंचितेणेंव्हावें ॥ ज
रीडोळेपसरोनिपहावें ॥ तरीतेंहिटवकारे ॥१७॥ भृकुटीसघालूनि
यांगांठी ॥ पाहतांतेंहिक्रोधेंउठी ॥ आपणहास्यकरितांपोटीं ॥ तें
हिआनंदे ॥१८॥ जैसाभावप्रतिबिंबला ॥ तयाचाचिदेवझाला ॥
जोजैसाभजेलत्याला ॥ तैसाचिवोळे ॥१९॥ भावेंपरमार्थाचियावा
टा ॥ वाहतीभक्तीचियापेंठा ॥ भरलामोक्षाचाचोहटा ॥ सज्जनसंगें
॥२०॥ भावेंभजनींजेलागले ॥ तेईश्वरींपावनझाले ॥ भावार्थबळेंउ
द्धरले ॥ पूर्वजतेही ॥२१॥ आपणस्वयेंतरले ॥ जनांसिउपयोगाआ
ले ॥ कीर्तिश्रवणेंपावनझाले ॥ अभक्तभावार्थी ॥२२॥ धन्यतयांची
जननी ॥ जेलागलेहरिभजनीं ॥ त्यांहींचएकजन्मजनीं ॥ सार्थकके
ला ॥२३॥ तयांचीवर्णूकायथोरी ॥ जयांचाभगवंतकैवारी ॥ कांसे
लाऊनिउतरी ॥ पारदुःखाचा ॥२४॥ बहुतजन्मांच्याशेवटीं ॥ जे
णेंचुकेआटाआटी ॥ तोहानरदेहभेटी ॥ करीभगवंताची ॥२५॥ ह्म
णोनिधन्यतेभाविकजन ॥ जिहींजोडलेंहरिनिधान ॥ अनंतजन्मां
तरींचेंपुण्य ॥ फळासिआलें ॥२६॥ आयुष्यहेंचिरत्नपेटी ॥ माजी
भजनरत्नेंगोमटीं ॥ ईश्वरींअर्पूनियांलुटी ॥ आनंदाचीकरावी
॥२७॥हरिभक्तवैभवेंकनिष्ठ॥परीतोब्रह्मादिकांवरिष्ठ ॥ सदासर्वदा
संतुष्ट ॥ नैराश्यबोधें ॥२८॥ धरूनिईश्वराचीकांस॥ केलीसंसाराची
निराश ॥ तयाभाविकांजगदीश॥सबाह्यसांभाळी ॥२९॥ जयासंसा
राचेंदुःख ॥ विवेकेंवाढेपरमसुख ॥ संसारदुःखाचेंनिपढतमूर्ख ॥
लोभूनिपडती ॥३०॥ जयांचाईश्वरींजिव्हाळा ॥ तेभोगितीस्वानंद
सोहाळा ॥ जयांचाजनावेगळा ॥ ठेवाअक्षयीं ॥३१॥ तेअक्षयसुखें
सुखावले ॥ संसारदुःखेंविसरले ॥ विषयरंगींवोरंगले ॥ श्रीरंगरंगीं
॥३२॥ तयांसफावलीनरदेहपेटी ॥ केलीईश्वरींसिसाटी ॥ येरेंअभा
विकेंकरंटीं ॥ नरदेहगेला ॥३३॥ अवचटेंनिधानजोडलें ॥ तेंकवडी
चेबदलनेलें ॥ तैसेंआयुष्यनिघोनगेलें ॥ अभाविकाचें ॥३४॥ ब
हुतपाचासांठा ॥ तेणेंलाधलापरिसगोमटा ॥ परीतोठायींचकरंटा॥

भोगूंचिनेणें ॥३५॥ तैंसंसारासिआला ॥ मायाजळींगुंडाळला ॥ अंतींएकलाचगेला ॥ हातझाडोनी॥३६॥ यानरदेहाचेसंगतीं ॥ बहुत पावलेउत्तमगती ॥ एकबापुडींयातायाती ॥ वरपडींजाहलीं ॥३७ यानरदेहाचेनिलागवेगें ॥ सार्थककरावेंसंतसंगें ॥ नीचयोनिदुःख मागें ॥ बहुतभोगिलेंआहे॥३८॥ कोणसमययेईलकैसा ॥ याचानकळेकींभरंवसा ॥ जैसेपक्षीदाहींदिशा ॥ उडोनिजाती ॥३९॥ तैसेंवैभवहेंसकळ ॥ कोणजाणेकैशीवेळ ॥ पुत्रकलत्रादिसकळ ॥ बिघडोनिजाती ॥४०॥ पहिलीघडीनव्हेआपुली ॥ वयसातरीनिघोनिगेली देहपडतांचठेविली ॥ आहेनीचयोनी ॥४१॥ श्वानसूकरादिनीचयातीं ॥ भोगणेंघडेनानाविपत्ती ॥ तेथेंकाहींउत्तमगती ॥ पाविजेतनाहीं ॥४२॥ मागेंगर्भवासींआटाआटी ॥ भोगितांझालासिरेहिंपुटी ॥ तेथोनियांथोरकष्टीं ॥ सुटलासिदैवें॥४३॥ दुःखभोगिलेंआपुलेजीवें ॥ तेथेंकैचींहोतींसवें ॥ तैसेंचिपुढेंएकलेंजावें ॥ लागेलबापा ॥४४॥ कैचीमाताकैचापिता ॥ कैचीवहीणकैचाभ्राता ॥कैचींसुहृदेंकैचीवनिता ॥ पुत्रकलत्रादिक ॥४५॥ हींतूंजाणमावेचीं ॥ अवघींसोयरींसुखाचीं॥ हींतुझ्यादुःखाचीं॥सांगातीनव्हती॥४६॥कैचाप्रपंचकैचेंकुळ ॥ कासयाहोतोसिव्याकुळ ॥धनकणलक्ष्मीसकळ॥ जाईजेणें ॥४७॥ कैचेंघरकैचासंसार ॥ कासयाकरितोसिजोजार ॥ जन्मवरीवाहोनिभार ॥ सेखींसांडोनिजाशी ॥४८॥ कैचेंतारुण्यकैचेंवैभव ॥ कैचेसोहळेहावभाव ॥ हेंसकळहीजाणमाव ॥ मायिकमाया॥४९॥ याचक्षणींमरोनजाशी॥ तरीरघुनाथासिअंतरलासी॥ माझेंमाझेंह्मणतोसी ॥ ह्मणोनियां॥५०॥तुवांभोगिल्यापुनरावृत्ती ॥ऐशींमायबापेंकिती॥स्त्रीकन्यापुत्रहोती ॥ लक्षानुलक्ष ॥५१॥ कर्मयोगेंसकळहींमिळालीं ॥एकेस्थळींजन्मासिआलीं ॥ तींतुवांआपुलींमानिलीं ॥ कैसींरेपढतमूर्खा ॥५२॥तुझेंतुजनव्हेशरीर॥तेथेंइतरांचाकोणविचार ॥आतांएकभगवंत साचार ॥ धरींभावार्थबळें ॥५३॥एकाद्रव्याकारणें ॥ नानानीचांचीसेवाकरणें ॥ नानास्तुतिआणिस्तवनें ॥ मर्यादाधरावी ॥५४॥ जो

अन्नदेतोउदरासी ॥ शरीरविकारेंलागेत्यासी ॥ जेणेंघातलेंजन्मासी ॥ त्यासकैसेंविसरावें ॥ ५५ ॥ अहर्निशींज्याभगवंता ॥ सकळजीवांचीलागलींचिंता ॥ मेघवर्षेजयाचीसत्ता ॥ सिंधुमर्यादाधरावी ॥५६॥ भूमिधरिलीधराधरें ॥ प्रगटहोईजेदिवाकरें ॥ ऐसीसृष्टिसत्तामात्रें ॥ चालवीजोकां॥५७॥ऐसाकृपाळुदेवाधिदेव॥ जोसांभाळीसकळजीव॥ नेणवेजयाचेंलाघव ॥ कृपाळुपणें ॥५८॥ ऐसासर्वात्माश्रीराम ॥ सांडूनिधरितीविषयकाम ॥ तेप्राणीदुरात्मेअधम ॥ केलेंपावती ॥५९॥ रामेंविणजेजेआस ॥ तितुकीजाणावीनिराश ॥ माझेंमाझेंसावकाश ॥ शिणचिउरे ॥६० ॥ जयासिवाटेशीणव्हावा ॥ तेणेंविषयाचेंतींत जावा ॥ बिषयनमिळतांजीवा ॥ तळमळसुटे ॥६१॥ सांडूनिरामआनंदघन ॥ ज्याचेमनींविषयाचिंतन ॥ त्यासिकैंचेंसमाधान ॥ लोलंगतासी ॥६२॥ जयासिवाटेसुखचिअसावें ॥ तेणेंरघुनाथभजनींलागावें ॥ स्वजनसकळहित्यागावे ॥ दुःखमूळजे ॥६३ ॥ जेणेंवासनाझोंबोनिपडे ॥ तेणेंचिअपायेंदुःखजडे ॥ ह्मणोनिविषयवासनामोडे ॥ तोएकसुखी ॥६४॥ विषयजनितजेंजेंसुख ॥ तेथेंचिहोतेंपरमदुःख पूर्वींगोडअंतींशोक ॥ नेमस्तआहे॥६५॥ गळगिळितांसुखवाटे ॥ वोढोनिघेतांघसाफाटे ॥ कांतेंबापुडेंमृगआपटे ॥ चाराघेऊनिपळतां ॥६६॥ तैसींविषयसुखाचीगोडी ॥ गोडवाटेपरीतेकुडी ॥ ह्मणोनियांआवडी ॥ रघुनाथींधरावी ॥६७॥ ऐकोनिबोलेभाविक ॥ कैसेनिघडेजीसार्थक ॥ सांगास्वामीयमलोक ॥ चुकेलजेणें ॥६८॥देवासिवास्तव्यकोठें ॥ तोमजकैसेनिभेटे ॥ दुःखमूळसंसारतुटे ॥ कोणपरीस्वामी ॥६९॥धडफुटीभगवत्प्राप्ती ॥ होऊनिचुकेअधोगती ॥ ऐसाउपायकृपामूर्ती॥ मजदीनासिकरावा॥७०॥वक्ताह्मणेहोएकभावें॥भगवद्भजनकरावें ॥ तेणेंहोईलस्वभावें ॥ समाधान ॥७१ ॥ कैसेंकरावेंभगवद्भजन ॥ कोठेंठेवावेंहेंमन ॥ भगवद्भजनाचेंलक्षण ॥ मजनिरूपावें ॥७२॥ऐसाम्लानवदनबोले ॥ धरीलींसदृढपाउलें ॥ कंठसद्गदितगळाले ॥अश्रुपातदुःखें ॥७३॥ देखोनिशिष्याचीअनन्यता ॥ भावें

वोलिलासद्गुरुदाता ॥ स्वानंदतुंबळेल आतां॥पुढिलियेसमासीं॥७४॥
॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेतृतीयदशकेवैराग्यलक्षण
निरूपणंनामदशमःसमासः ॥ ॥ १० ॥ श्रीसीतारामचंद्रार्पणमस्तु
॥ ॥ श्रीरामसमर्थ ॥ ॥ ओंव्या ॥५७८॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जयजयाजीगणनाथा ॥ तूंविद्यावैभवसम
र्था ॥ अध्यात्मविद्येच्यापरमार्था ॥ मजबोलवावें ॥१॥ नमोशारदा
वेदजननी ॥ सकळसिद्धिजयेचेनीं ॥ मानसप्रवर्तलेंमनीं ॥ स्फूर्तिरू
पें ॥ २ ॥ आतांआठवूंसद्गुरु ॥ जोपराचाहिपरु ॥ जयाचेनिज्ञानवि
चारु ॥ कळोंलागे ॥३॥ श्रोत्यांनींपुसिलेंबरवें ॥ भगवद्भजनकैसेंक
रावें ॥ ह्मणोनिबोलिलेस्वभावें ॥ ग्रंथांतरीं ॥४॥ सावधहोऊनिश्रो
तेजन ॥ ऐकानवविधाभजन ॥ सच्छास्त्रींबोलिलेंपावन ॥ होइजेये
णें ॥ ५ ॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ श्रवणंकीर्तनंविष्णोःस्मरणंपादसेव
नम् ॥ अर्चनंवंदनंदास्यंसख्यमात्मनिवेदनम् ॥ १ ॥ ॥ टी० ॥
श्रवणकीर्तनविष्णुस्मरण ॥ पादसेवनअर्चनवंदन । दास्यसख्यआ
त्मनिवेदन ॥ ऐसेंहेंनवविधा ॥६॥ नवविधाभजनबोलिलें ॥ तेंचिपु
ढेंप्रांजळकेलें ॥ श्रोतींअवधानदीधलें ॥ पाहिजेआतां ॥७॥ प्रथमभ
जनऐसेंजाण ॥ हरिकथापुराणश्रवण ॥ नानाअध्यात्मनिरूपण॥ऐ
कतजावें ॥८॥ कर्ममार्गउपासनामार्ग ॥ ज्ञानमार्गसिद्धांतमार्ग ॥ यो
गमार्गवैराग्यमार्ग ॥ ऐकतजावे ॥९॥ नानाव्रतांचेमहिमे ॥ नानाती
र्थांचेमहिमे ॥ नानादानांचेमहिमे ॥ ऐकतजावे ॥१०॥ नानामाहा
त्म्येंनानास्थानें ॥ नानामंत्रनानासाधनें ॥ नानातपेंपुरश्चरणें ॥
ऐकतजावीं ॥११॥ दुग्धाहारीनिराहारी॥फळाहारीपर्णाहारी ॥ तृ
णाहारीनानाहारी ॥ कैसेतेऐकावे ॥१२॥ उष्णवासजळवास ॥ शी
तवासअरण्यवास ॥ भूगर्भआणिआकाशवास ॥ कैसेतेऐकावे ॥१३
जपीतपीतापसयोगी ॥ नानानिग्रहीहठयोगी ॥ शाक्तागमीअघोर
योगी ॥ कैसेतेऐकावे ॥१४॥ नानामुद्रानानाआसनें ॥ नानादेखणीं
लक्षस्थानें ॥ पिंडज्ञानेंतत्वज्ञानें ॥ कैसींतींऐकावीं ॥१५॥ नानापिं
डांचीरचना ॥ नानाभूगोलरचना ॥ नानासृष्टींचीरचना ॥ कैसी
तीऐकावी ॥१६॥ चंद्रसूर्यतारामंडळें ॥ ग्रहमंडळेंतेजमंडळें ॥ एक
वसिस्वर्गसप्तपाताळें ॥ कैसींतींऐकावीं॥१७॥ ब्रह्मविष्णुमहेशस्थानें
॥ इंद्रदेवऋषिस्थानें ॥ वायुवरुणकुबेरस्थानें ॥ कैसींतींऐकावीं॥१८

नवखंडचौदाभुवनें ॥ अष्टदिक्पालांचींस्थानें ॥ नानाउपवनेंगहने
कैसींतींऐकावीं ॥ १९ ॥ गणगंधर्वविद्याधर ॥ यक्षकिन्नरनारद
तुंबर ॥ अष्टनायकासंगीतविचार ॥ कैसातोऐकावा ॥२०॥ रागज्ञा
नताळज्ञान ॥ नृत्यज्ञानवाद्यज्ञान ॥ अमृतवेळाप्रसंगज्ञान ॥ कैसेंतें
ऐकावें ॥२१॥ चौदाविद्याचौसष्टिकळा ॥ सामुद्रिकलक्षणेंसकळक
ळा ॥ बत्तीसलक्षणेंनानाकळा ॥ कैशात्याऐकाव्या ॥२२॥ मंत्रमे
ह्रेतोडगेसिद्धी ॥ नानावल्लीनानाऔषधी ॥ धातुरसायनेंबुद्धी ॥
नाडिज्ञानेंऐकावीं ॥२३॥ कोण्यादोषेंकोणरोग ॥ कोण्यारोगासको
णप्रयोग ॥ कोण्याप्रयोगासकोणयोग ॥ साधेतोऐकावा ॥२४॥ रौर
वा॰ ॥ नानायातनायमलोक ॥ सुखदुःखादिस्वर्गनरक ॥
कैसातोऐकावा ॥२५॥ कैशानवविधाभक्ती ॥ कैशाचतुर्विधामुक्ती॥
कैसीपाविजेउत्तमगती ॥ ऐसेंहेंऐकावें ॥२६॥ पिंडब्रह्मांडींचीरचना
॥ नानातत्त्वविवेचना ॥ सारासारविचारणा ॥ कैसीतीऐकावी ॥२७
॥ सायुज्यतामुक्तीकैसीहोते ॥ कैसेंपाविजेमोक्षातें ॥ याकारणेंनान
मतें ॥ शोधीतजावीं ॥२८॥ वेदशास्त्रआणिपुराणें ॥ महावाक्यांचें
विवरणें ॥ तनुचतुष्टयनिरसनें ॥ कैसींतींऐकावीं ॥२९॥ ऐसेंहेंअव
घेऐकावें ॥ परंतुसारशोधूनिघ्यावें ॥ असारतेंजाणोनित्यागावें ॥
यानांवश्रवणभक्ती ॥३०॥ सगुणाचींचरित्रेंऐकावीं ॥ कांतेनिर्गुणअ
ध्यात्मेंशोधावीं ॥ श्रवणभक्तीचींजाणावीं ॥ लक्षणेंऐसीं ॥३१॥ सगु
णदेवाचींचरित्रें ॥ निर्गुणाचींतत्त्वयंत्रें ॥ हींदोन्हींपरमपवित्रें ॥ ऐक
तजावीं ॥३२॥ जयंसाउपोषणेंनानासाधनें ॥ मंत्रयंत्रजपध्यानें ॥ की
र्तिस्तुतिस्तवनेंभजनें ॥ नानाविधेंऐकावीं ॥३३॥ ऐसेंश्रवणसगुणाचें
॥ अध्यात्मनिरूपणनिर्गुणाचें ॥ विभक्तीसांडूनभक्तीचें ॥ मूळशोधा
वें ॥३४॥ श्रवणभक्तीचेंनिरूपण ॥ निरूपिलेंअसेजाण ॥पुढेंकीर्तनभ
जनाचेंलक्षण ॥ बोलिलेंअसे ॥३५॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे
चतुर्थदशकेश्रवणभक्तिनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ श्रोतींभगवद्भजनपुसिलें ॥ तेंनवविधाप्रकारेंबोलि

ळें ॥ त्यांतप्रथमश्रवणनिरूपिलें ॥ दुसरेंकीर्तनऐका ॥१॥ सगुणहरि
कथाकरावी ॥ भगवत्कीर्तिवाढवावी ॥ अखंडवाग्गीश्वरीवदवावी ॥
यथायोग्य ॥२॥ बहुतकरावेंपाठांतर ॥ कंठींधरावेंअर्थांतर ॥ भगवत्क
थानिरंतर ॥ करीतजावी ॥३॥ आपुलियासुखस्वार्था ॥ केलीचकरा
वीहरिकथा ॥ हरिकथेविणसर्वथा ॥ राहूंचिनये ॥४॥ नित्यनवाहव्या
सधरावा ॥ साक्षेपअत्यंतचिकरावा ॥ हरिकीर्तनेंभरावा ॥ ब्रह्मगोळ
अवघा ॥५॥ मनापासोनिआवडी ॥ जापासूनअसंतगोडी ॥ सदासर्व
दातांतडी ॥ हरिकीर्तनाची ॥६॥ भगवंतासिकीर्तनप्रिय ॥ कीर्तनेंस
माधानहोय ॥ बहुतजनांसिउपाय ॥ हरिकीर्तनकलियुगीं ॥७॥ विवि
धविचित्रध्यानें ॥ वर्णावींअलंकारभूषणें ॥ ध्यानमूर्ति [illegible] १ण ॥ ल
क्षूनकथाकरावी ॥८॥ यशकीर्तिप्रतापमहिमा ॥ आवडींवर्णावापरमा
त्मा ॥ जेणेंभगवद्भक्तांचाआत्मा ॥ संतुष्टहोय ॥९॥ कथान्वयलापनि
का ॥ नामघोषकरतालिका ॥ प्रसंगेंबोलाव्याअनेका ॥ धाटीमातानें
मस्त ॥१०॥ तालमृदंगहरिकीर्तन ॥ संगीतनृत्यतानमान ॥ नानाक
थाअनुसंधान ॥ तुटोंचिनद्यावें ॥ ११ ॥ करुणाकीर्तनाच्यालोटें ॥ क
थाकरावीघडघडाटें ॥ श्रोतयांचींश्रवणपुटें ॥ आनंदेंभरावीं ॥१२॥ कं
परोमांचस्फुरणें ॥ प्रेमाश्रुसहितगाणें ॥ देवद्वारींलोटांगणें ॥ नमस्का
रघालावे ॥१३॥ पदेंदोहरेश्लोकप्रबंध ॥ धाटीमुद्राअनेकछंद ॥ वीर
भाटीवविनोद ॥ प्रसंगेंकरावे ॥१४॥ नानानवरसिकशृंगारिक ॥ गद्य
पद्यांचेंकौतुक ॥ नानावचनेंप्रस्ताविक ॥ शास्त्राधारेंबोलावीं ॥१५ ॥
भक्तिज्ञानवैराग्यलक्षण ॥ नीतिन्यायस्वधर्मरक्षण ॥ साधनमार्गअध्या
त्मनिरूपण ॥ प्रांजळबोलावें ॥१६॥ प्रसंगींहरिकथाकरावी ॥ सगुणीं
सगुणकीर्तिधरावी ॥ निर्गुणप्रसंगींवाढवावी ॥ अध्यात्मविद्या ॥१७॥
पूर्वपक्षत्यागूनसिद्धांत ॥ निरूपणकरावेंनेमस्त ॥ बहुधाबोलणेंअस्ता
व्यस्त ॥ बोलोंचिनये ॥१८॥ करावेंवेदपारायण ॥ सांगावेंजनासिपु
राण ॥ मायाब्रह्मींचेंविवरण ॥ साकल्यवदावें ॥१९॥ ब्राह्मण्यरक्षावें

१ पांडित्य.

आदरें ॥ उपासनेचींभजनद्वारें ॥ गुरुपरंपरानिर्धारें ॥ चळोंचनधावी ॥२०॥ करावेंवैराग्यरक्षण ॥ रक्षावेंज्ञानाचेंलक्षण ॥परमदक्षविचक्षण ॥ सर्वहिसांभाळी ॥२१ ॥ सत्यसमाधानतेंउडे ॥ नीतिन्यायसाधनमोडे ॥ जेणेंसद्भावबिघडे ॥ ऐसेंनबोलावें ॥२२॥ सगुणहरिकथायानांव कीर्तन ॥ अद्वैतह्मणजेनिरूपण ॥ सगुणरक्षूननिर्गुण ॥ बोलतजावें ॥ ॥२३॥असोवक्तृत्वाचाअधिकार ॥ अल्पासनघडेप्रत्युत्तर॥वक्तापाहिजेसाचार ॥ अनुभवाचा ॥२४॥ सकळरक्षूनज्ञानसांगे ॥ जेणेंवेदाज्ञानभंगे ॥ उत्तमसन्मार्गलागे ॥ प्राणिमात्रांसी ॥२५ ॥ असोहेंसकळहिसांडून ॥ करावेंगुणानुवादकीर्तन ॥ यानांवभगवद्भजन ॥ दुसरीभक्ती ॥२६॥ कीर्तनेंमहादोषजाती ॥ कीर्तनेंहोयउत्तमगती ॥ कीर्तनेंभगवत्प्राप्ती ॥ यदर्थींसंशयनाहीं ॥२७॥ कीर्तनेंवाचापवित्र ॥ कीर्तनेंहोयसत्पात्र ॥ कीर्तनेंप्राणिमात्र ॥ सुशीळहोती ॥ २८ ॥ कीर्तनेंअव्यग्रताघडे ॥ कीर्तनेंनिश्चयसांपडे ॥ कीर्तनेंसंदेहउडे ॥ श्रोत्यावक्त्यांचा ॥ २९ ॥ सदासर्वदाहरिकीर्तन ॥ ब्रह्मसुतकरीआपण ॥ तेणेंनारदतोचिनारायण ॥ बोलिजेतआहे ॥३०॥ ह्मणोनकीर्तनाचाअगाधमहिमा ॥ कीर्तनेंसंतोषेपरमात्मा ॥ सकळतीर्थेंआणिजगदात्मा ॥ हरिकीर्तनींवसे ॥३१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदशके कीर्तनभजननिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांनिरूपिलेंकीर्तन ॥ जेंसकळांसिकरीपावन ॥ आतांऐकाविष्णुस्मरण ॥ तिसरीभक्ती ॥१॥ स्मरणदेवाचेंकरावें ॥ अखंडनामजपतजावें ॥ नामस्मरणेंपावावें ॥ समाधान ॥२॥ नित्यनेमप्रातःकाळीं ॥ मध्यान्हकाळींसायंकाळीं॥नामस्मरणसर्वकाळीं॥ करीतजावें ॥३॥ सुखदुःखउद्वेगचिंता ॥ अथवाआनंदरूपअसतां ॥ नामस्मरणेंविणसर्वथा ॥ राहोंचिनये ॥४॥ हर्षकाळींविषमकाळीं ॥पर्वकाळींप्रस्तावकाळीं ॥ विश्रांतिकाळींनिद्राकाळीं॥ नामस्मरणकरावें ॥५॥ कोडेंसांकडेंसंकट ॥ नानासंसारखटपट ॥ अवस्थालागतांचटपट ॥ नामस्मरणकरावें ॥६॥ चालतांबोलतांधंदाकरितां ॥ खातांजे

वर्ततांसुखीहोतां ॥ नानाउपभोगभोगितां ॥ नामविसरूंनये ॥७॥ संप
त्तिअथवाविपत्ती॥ जैसीपडेलकाळगती॥परीनामस्मरणाचीस्थिती॥
सांडूंचनये ॥८॥ वैभवसामर्थ्यआणिसत्ता ॥ नानापदार्थचालतां ॥उ
त्कटभाग्यश्रीभोगितां ॥ नामसांडूंनये ॥९॥ आधींअवदसामगदशा॥
अथवादशेउपरीअवदसा ॥ प्रसंगअसोभलतैसा ॥ परंतुनामसांडूंनये
॥१०॥ नामेंसंकटेंनासती ॥ नामेंविघ्नेंनिवारिती ॥ नामस्मरणेंपाविजे
ती ॥ उत्तमपद ॥११॥ भूतपिशाचनानाछंद ॥ ब्रह्मग्रहब्राह्मणसमंध॥
मंत्रचळनानाखेद ॥ नामनिष्ठेंनासती ॥१२॥ नामेंविषबाधाहरती ॥
नामेंचेडेचटकेंनासती ॥ नामेंहोयउत्तमगती ॥ अंतकाळीं ॥१३॥ बा
ळपणींतरुणकाळीं ॥ कठिणकाळींवृद्धापकाळीं ॥ सर्वकाळींअंतकाळीं
॥ नामस्मरणअसावें ॥१४॥ नामाचामहिमाजाणेशंकर ॥ जनाउपदे
शीविश्वेश्वर ॥ वाराणसीमुक्तिक्षेत्र ॥ रामनामेंकरूनी ॥ १५ ॥ उपरा
ठ्यानामासाठीं ॥ वाल्मीकतरलाउठाउठी॥ भविष्यवदलाशतकोटी॥
चरित्ररघुनाथाचें ॥१६॥ हरिनामेंप्रल्हादतरला॥नानाआघातांपासून
सुटला ॥ नारायणनामेंपावनझाला ॥ अजामेळ ॥१७॥ नामेंपाषाण
तरले ॥ असंख्यातभक्तउद्धरले ॥ महापापीतेचिझाले ॥ परमपवित्र॥
॥१८॥ परमेश्वराचींअनंतनामें॥स्मरतांतरिजेनित्यनेमें॥ नामस्मरतां
यमें ॥ बाधिजेना ॥१९॥ सहस्रनामांमध्येंकोणीएक ॥ ह्मणतांहोतसे
सार्थक ॥ नामस्मरणेंपुण्यश्लोक ॥ होइजेस्वयें ॥२०॥ कांहींचनकरून
प्राणी ॥ रामनामजपेवाणी ॥ तेणेंसंतुष्टचक्रपाणी ॥ भक्तांलागींसांभा
ळी ॥२१॥ नामस्मरेंनिरंतर ॥ तेंजाणावेंपुण्यशरीर ॥ नानादोषांचेगि
रिवर ॥ रामनामेंनासती ॥२२॥ अगाधमहिमानवचेवदला ॥ नामेंबहु
तजनउद्धरला ॥ हालाहलापासूनसुटला ॥ प्रत्यक्षचंद्रमौळी ॥२३॥
चहूंवर्णांसनामाधिकार ॥ नामींनाहींलहानथोर ॥ जडमूढपैलपार ॥
पावतीनामें ॥२४॥ ह्मणोनिनामअखंडस्मरावें ॥ रूपमनींआठवावें॥
तिसरेभक्तीचेंस्वभावें ॥ लक्षणऐसें॥२५॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसं
वादेचतुर्थदशकेनामस्मरणनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांजाहलेंनिरूपण ॥ नामस्मरणाचेंलक्षण ॥ आतांऐकापादसेवन ॥ चौथीभक्ती ॥१॥ पादसेवनतेंचिजाणावें ॥ कायावाचामनोभावें ॥ सद्गुरुपायसेवावे ॥ सद्गतिकारणें ॥२॥ यानांव पादसेवन ॥ सद्गुरुपदींअनन्यशरण ॥ निरसावयाजन्ममरण ॥ याता याती ॥३॥ सद्गुरुकृपेंविणकांहीं ॥ भवतरणोपायनाहीं ॥ याकारणेंल वलाहीं ॥ सद्गुरुपादसेवावे ॥४ सद्वस्तुदाखवीसद्गुरू॥ सकळसारासार विचारू ॥ परब्रह्माचानिर्धारू ॥ अंतरींबाणे ॥५॥ जेवस्तुदृष्टीसदिसे ना ॥ आणिमनासहिभासेना ॥ संगत्यागेंविणयेईना ॥ अनुभवासी ॥६॥ अनुभवघेतांसंगत्यागनसे ॥ संगत्यागाविणअनुभवनदिसे ॥ हेंअ नुभवियासीचभासे ॥ येरांगाथोगोंवी ॥७॥ संगत्यागआणिनिवेदन ॥ विदेहस्थितिअलिप्तपण ॥ सहजस्थितिउन्मनीविज्ञान ॥ हे सप्तहिएकरूपी ॥ ८ ॥ यांहांवेगळींनामाभिधानें ॥ समाधानाचीं संकेतवचनें ॥ हेंसकळहिपादसेवनें ॥ उमजोंलागे ॥ ९ ॥ वेद श्रुतिगर्भवेदांत ॥ सिद्धभावगर्भसिद्धांत ॥ अनुभवअनिर्वाच्यधा दांत ॥ सत्यवस्तू ॥१०॥ बहुधाअनुभवाचीं अंगें ॥ सकळकळतीसंतसं गें ॥ चौथेभक्तीचेप्रसंगें ॥ गौप्यतेंप्रगटे ॥ ११ ॥ प्रकटअसोनिनसे ॥ गौप्यअसोनिभासे ॥ भासाअभासाहूनिअनारिसें॥गुरुगम्यमार्ग॥१२ मार्गहोयपरीअंतरिक्ष ॥ जेथेंसर्वहिपूर्वपक्ष ॥ पाहूंजातांअलक्ष ॥ लक्ष वेना ॥१३॥ लक्षेंजयासिलक्षावें॥ ध्यानेंजयासिध्यावें ॥ तैसेंतेंचिआ पणव्हावें ॥ त्रिविधाप्रचीती ॥१४ ॥ असोहींअनुभवाचींद्वारें॥ सकळ कळतीसारासारविचारें ॥ सत्संगेंकरूनिसत्योत्तरें ॥ प्रत्ययासियेती ॥१५ ॥ सत्यपहातांनाहींअसत्य ॥ असत्यपहातांनाहींसत्य ॥ सत्यअ सत्यांचेंकृत्य ॥ पाहणारापासीं ॥१६ ॥ पाहणारपाहणेंजयालागलें ॥ तेंतद्रूपत्वेंप्राप्तजाहलें ॥ तरीमगजाणावेंबाणलें ॥ समाधान ॥ १७ ॥ नानासमाधानेंपाहतां ॥ बाणतीसद्गुरुकरितां ॥ सद्गुरुविणसर्वथा ॥स न्मार्गनसे ॥१८ ॥ प्रयोगसाधनेंसायास ॥ नानासाक्षेपेंविद्याभ्यास ॥

---

१ इतरां २ गडबड.

अभ्यासेंकांहींगुरुगम्यास ॥ पाविजेतनाहीं ॥१९॥ जेंअभ्यासेंअभ्या
सितांनय ॥ जेंसाधनेंअसाध्यहोय ॥ तेंसद्गुरुविणकाय ॥ उमजोंजाणे
॥२०॥ याकारणेंज्ञानमार्ग ॥ कळायाधरावासत्संग ॥ सत्संगेंविणप्र
संग ॥ बोलोंचिनये ॥२१ ॥ सेवावेसद्गुरूचेचरण ॥ यानांवपादसेवन
॥ चौथेभक्तीचेंलक्षण ॥ तेंहेंनिरूपिलें ॥२२॥ देवब्राह्मणमहानुभाव
॥ सत्पात्रेंभजनाचाठाव ॥ ऐसियेठायींसद्भाव ॥ सदृढधरावा ॥२३॥
हेंप्रवृत्तीचेंबोलणें ॥ बोलिलेंरक्षायाकारणें ॥ परंतुसद्गुरुपादसेवणें ॥
यानांवपादसेवन ॥२४॥ पादसेवनचौथीभक्ती ॥ पावनकरितसेत्रिज
गती ॥ जयेकरितांसायुज्यमुक्ती ॥ साधकांसिहोय ॥ २५ ॥ ह्मणोनि
थोराहूनिथोर ॥ चौथेभक्तीचानिर्धार ॥ जयाकरितांपैलपार ॥ बहु
तप्राणीपावती ॥२६ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदश
केपादसेवनभक्तिनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥ ४ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागेंजाहलेंनिरूपण ॥ चौथेभक्तीचेंलक्षण ॥
आतांऐकासावधान ॥ पांचवीभक्ती ॥१॥ पांचवीभक्तीतेंअर्चन ॥
अर्चनह्मणजेदेवतार्चन ॥ शास्त्रोक्तपूजाविधान ॥ केलेंपाहिजे ॥२॥
नानासाधनेंउपकरणें ॥ वस्त्रेंअलंकारभूषणें ॥ मानसपूजामूर्तिध्यानें ॥
यानांवपांचवीभक्ती ॥३॥ देवब्राह्मणअग्निपूजन ॥ संतसाधुअतीतपू
जन ॥ यतिमहानुभावगायत्रीपूजन ॥ यानांवपांचवीभक्ती ॥४॥ धा
तुपाषाणमृत्तिकापूजन ॥ चित्रलेपसत्पात्रपूजन ॥ आपुलेगृहींचेंदेव
तार्चन ॥ यानांवपांचवीभक्ती ॥ ५ ॥ शिळासप्तांकितनवांकित ॥ शा
ळग्रामशकलेंचक्रांकित ॥ लिंगेंसूर्यकांतसोमकांत ॥ बाणतांदळेनर्मदे
॥६ ॥ भैरवभगवतीमल्लारी ॥ मुंजानृसिंहबनशंकरी ॥ नागनागिणी
नानापरी ॥ पंचायतनपूजा ॥७ ॥ गणेशशारदाविठ्ठलमूर्ती ॥ रंगना
थजगन्नाथतांडवमूर्ती ॥ श्रीहनुमंतगरुडमूर्ती ॥ देवतार्चनींपूजाव्या
॥८॥ मत्स्यकूर्मवराहमूर्ती ॥ नृसिंहभार्गववामनमूर्ती ॥ रामकृष्णहय
ग्रीवमूर्ती ॥ देवतार्चनींपूजाव्या ॥ ९ ॥ केशवनारायणमाधवमूर्ती ॥
गोविंदविष्णुमधुसूदनमूर्ती ॥ त्रिविक्रमवामनश्रीधरमूर्ती ॥ हृषीकेश

पद्मनाभ ॥ १० ॥ दामोदरसंकर्षणवासुदेवमूर्ती ॥ प्रद्युम्नअनिरुद्धपुरु षोत्तममूर्ती ॥अधोक्षजनारसिंहअच्युतमूर्ती॥जनार्दनआणिउपेंद्र॥११ हरिहरांच्याअनंतमूर्ती ॥ भगवंतजगदात्माजगदीशमूर्ती॥शिवशक्ती च्याबहुधामूर्ती ॥ देवतार्चनींपूजाव्या ॥ १२ ॥ अश्वत्थनारायणसूर्य नारायण ॥ लक्ष्मीनारायणश्रीमल्लनारायण ॥ श्रीहरिनारायणआ दिनारायण ॥ शेषशायीपरमात्मा ॥१३ ॥ ऐशापरमेश्वराच्यामूर्ती ॥ पाहूंजातांउदंडअसती ॥ त्यांचेंअर्चनकरावेंभक्ती॥पांचवीऐसी॥१४॥ यांहिवेगळेंकुळधर्म॥सोडूंनयेअनुक्रम॥उत्तमअथवामध्यम॥करीतजावे १५ ॥जाखमातामायराणी॥बाळाबगलामानवणी॥पूजामागणीजोगि णी ॥ कुळधर्मकरावे ॥१६॥ नानातीर्थींक्षेत्रींजावें ॥ तेथेंत्यादेवांचेंपू जनकरावें ॥ नानाउपचारेंपूजावें ॥ परमात्मयासी ॥ १७ ॥ पंचामृतें गंधाक्षतें ॥ पुष्पेंपरिमळद्रव्यें बहुतें ॥ धूपदीपअसंख्यातें ॥ नीरांजनें कर्पूराचीं ॥ १८ ॥ नानाखाद्यनैवेद्यसुंदर ॥ नानाफळेंतांबूलप्रकार ॥ दक्षिणानानाअलंकार ॥ दिव्यांबरेंवनमाला ॥१९॥ शिबिकाछत्रेंसु खासनें ॥ महामेघडंबरसूर्यपानें ॥ दिंड्यापताकानिशाणें ॥ ता[illegible]ळ मृदंग ॥२०॥ नानावाद्येंनानाउत्साव ॥ नानाभक्तसमुदाव ॥ गातीह रिदाससद्भाव ॥ लागलाभगवंतीं ॥२१॥ वापीकूपसरोवरें ॥ नाना देवालयेंशिखरें ॥ राजांगणमनोहरें ॥ वृंदावनेंभुयारीं ॥२२॥ मठमं डपधर्मशाळा ॥ देवद्वारींपडशाळा ॥ नानाउपकरणेंनक्षत्रमाला ॥ नानावस्त्रसामुग्री ॥२३॥ नानापडदेमंडपचांदवे ॥ नानारत्नेंघोंसलों बतीबरवे ॥ नानादेवालयींसमर्पावे ॥ हस्तीघोडेशकटें ॥२४॥ अलं कारआणिअलंकारपात्रें ॥ द्रव्यआणिद्रव्यपात्रें ॥अन्नोदकआणिअ न्नोदकपात्रें ॥ नानाप्रकारचीं ॥२५॥ वनेंउपवनेंपुष्पवाटिका ॥ ता पसांच्यापर्णकुटिका ॥ ऐसीपूजाजगन्नायका ॥ यथासांगसमर्पावी ॥२६॥ शुकसारिकामयूरें ॥ बदकेंचक्रवाकेंचकोरें ॥ कोकिळाचित ळेसामरें ॥ देवालयींसमर्पावीं ॥२७॥ सुगंधमृगेंआणिमार्जारें ॥ गा ईमहिषीवृषभवानरें ॥ नानापदार्थआणिलेंकुरें ॥ देवालयींसमर्पावीं

॥ २८ ॥ कायावाचाआणिमनें ॥ चित्तेंवित्तेंआणिप्राणें ॥ सद्भावें
भगवदर्चनें ॥ यानांवअर्चनभक्ती ॥ २९ ॥ ऐसेंचिसद्गुरूचेंभजन ॥ क
रूनिअसावेंअनन्य ॥ यानांवभगवद्भजन ॥ पांचवीभक्ती ॥३० ॥ ऐ
सीपूजानघडेबरवी ॥ तरीमानसपूजाकरावी ॥ मानसपूजाअगत्यव्हा
वी ॥ परमेश्वराची ॥३१॥ मनेंभगवंतासिपूजावें ॥ कल्पूनसर्वहिसम
र्पावें ॥ मानसपूजेचेंजाणावें ॥ लक्षणऐसें ॥ ३२ ॥ जेंजेंआपणासिपा
हिजे ॥ तेंतेंकल्पूनवाहिजे ॥ येणेंप्रकारेंकीजे ॥ मानसपूजा ॥ ४३ ॥
इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदशकेअर्चनभक्तिनिरूपणंनाम
पंचमःसमासः ॥५॥ ॥ श्रीरामसमर्थ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः॥ ॥ मागेंझालेंनिरूपण ॥ पांचवेभक्तीचेंलक्षण ॥
आतांऐकासावधान ॥ साहावीभक्ती ॥१॥ साहावीभक्तीतेवंदन ॥ क
रावेंदेवासिनमन ॥ संतसाधुआणिसज्जन ॥ नमस्कारीतजावे ॥ २ ॥
सूर्यासिकरावेनमस्कार ॥ देवासिकरावेनमस्कार ॥ सद्गुरूसकरावेन
मस्कार ॥ साष्टांगभावें ॥३॥ साष्टांगनमस्कारासिअधिकारू ॥ नाना
प्रतिमादेवगुरू ॥ अन्यत्रनमनाचाविचारू ॥ अधिकारेंकरावा ॥ ४॥
छप्पन्नकोटीवसुमती ॥ मध्येंविष्णुमूर्तिअसती ॥ तयासनमस्कारप्री
तीं ॥ साष्टांगघालावे ॥ ५ ॥ पशुपतिश्रीपतिआणिगभस्ती ॥ यांचि
यादर्शनेंदोषजाती ॥ तैसाचिनमावामारुती ॥ नित्यनेमेंविशेष ॥६॥
श्लोक ॥ ॥ शंकरःशेषशायीचमार्तंडोमारुतिस्तथा ॥ एतेषांदर्शनंपु
ण्यंनित्यनेमेविशेषतः ॥१॥ भक्तज्ञानीआणिवीतरागी ॥ महानुभा
वतापसीयोगी ॥ सत्पात्रेंदेखोनिवेगीं ॥ नमस्कारघालावे ॥ ७ ॥ वेद
शास्त्रज्ञआणिसर्वज्ञ ॥ पंडितपुराणिकआणिविद्वज्जन ॥ याज्ञिकवैदि
कपवित्रजन ॥ नमस्कारीतजावे ॥८॥ जेथेंदिसतीविशेषगुण ॥ तेंचि
सद्गुरूचेंअधिष्ठान ॥ याकारणेंतयासिनमन ॥ अत्यादरेंकरावें ॥९ ॥
गणेशशारदानानाशक्ती ॥ हरिहरांच्याअनंतमूर्ती ॥ नानादेवसांगूं
किती ॥ पृथगाकारें॥१०॥सर्वदेवांसिनमस्कारिलें॥तेंएकाभगवंतासि
पावलें ॥ यदर्थींवचनबोलिलें ॥ आहेतेंऐका ॥११॥ ॥श्लोक ॥ आ

काशात्पतितंतोयंयथागच्छतिसागरं ॥ सर्वदेवनमस्कारःकेशवंप्रति गच्छति ॥ १॥ ॥ याकारणेंसर्वदेवांसी ॥ नमस्कारावेंअत्यादरेंसीं ॥ अधिष्ठानमानितांदेवासी॥ परमसौख्यवाटे॥१२॥ नानादेवांचींअधि ष्ठानें ॥ सत्पात्रसद्गुरूंचींस्थानें ॥ याकारणेंनमस्कारकरणें ॥ उभय मार्गीं ॥ १३ ॥ नमस्कारेंलीनताघडे ॥ नमस्कारेंविकल्पमोडे ॥ नम स्कारेंसख्यघडे ॥ सत्पात्रासी ॥१४॥ नमस्कारेंदोषजाती॥ नमस्कारें अन्यायक्षमिती ॥ नमस्कारेंमोडलींजडती ॥ समाधानें ॥१५॥ सीसा परतानाहींदंड ॥ ऐसेंबोलतीउदंड ॥ याकारणेंअखंड ॥ देवभक्तवंदा वे ॥१६॥ नमस्कारेंकृपाउचंबळे ॥ नमस्कारेंप्रसन्नताप्रबळे ॥ नमस्का रेंगुरुदेववोळे ॥ साधकावरी ॥ १७ ॥ विशेषकरितांनमस्कार ॥ नास तीदोषांचेगिरिवर ॥ आणिमुख्यपरमेश्वर ॥ कृपाकरी ॥ १८ ॥ नम स्कारेंपतितपावन ॥ नमस्कारेंसंतांसिशरण ॥ नमस्कारेंजन्ममरण ॥ दूरीदूरावे ॥१९॥ परमअन्यायकरूनआला ॥ आणिसाष्टांगनमस्का रघातला ॥ तरीतोअन्यायक्षमाकेला ॥ पाहिजेश्रेष्ठीं ॥२०॥ याकार णेंनमस्कारापरतें ॥ आणिकनाहींअनुसरतें ॥ नमस्कारेंप्राणियातें ॥ सद्बुद्धिलागे ॥२१॥ नमस्कारासिवेंचावेंनलगे ॥नमस्कारासिकष्टावें नलगे ॥ नमस्कारासिकांहींचनलगे ॥ उपकर्णसामुग्री ॥ २२ ॥ नम स्काराऐसेंनाहींसोपें ॥ नमस्कारकरावाअनन्यरूपें ॥ नानासाधनीं साक्षेपें ॥ कासयाशिणावें ॥२३ ॥ साधकभावेंनमस्कारघाली ॥ त्या चीचिंतासाधूसलागली ॥ सुगमपंथेंनेऊनघाली ॥ जेथीलतेथें ॥२४॥ याकारणेंनमस्कारश्रेष्ठ ॥ नमस्कारेंवोळतीवरिष्ठ॥ येथेंसांगीतलीस्पष्ट ॥ सहावीभक्ती ॥ २५ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदश केवंदनभक्तिनिरूपणंनामषष्ठःसमासः॥६॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागेंजाइलेंनिरूपण ॥ सहावेभक्तीचेंलक्षण ॥ आतांऐकासावधान ॥ सातवीभक्ती ॥१॥सातवेंभजनदास्यजाणावें ॥ पडिलेंकार्यतितुकेंकरावें॥सदासन्निधचिअसावें॥देवद्वारीं॥२॥ देवाचें वैभवसांभाळावें॥न्यूनपूर्णपडूंचिनद्यावें ॥चढतेंवाढतेंवाढवावें ॥ पूजन

देवाचें ॥३॥ भंगलींदेवालयेंकरावीं ॥ मोडलींसरोवरेंबांधावीं ॥ सोपे
धर्मशाळाचालवावीं ॥ नूतनचिकार्यें॥४॥नानारचनाजीर्णजर्जर॥त्यां
चेंकरावेजीर्णोद्धार ॥ पडिलेंकार्यतेंसत्वर॥ चालवीतजावें ॥५॥ गज
रथतुरंगसिंहासनें ॥ चौकियाशिबिकासुखासनें ॥ मंचकडोल्हारेवि
मानें ॥ नूतनचिकरावीं॥६॥ मेघडंबरेंछत्रेंचामरें॥सूर्यपानेंनिशाणेंअ
पारें ॥ नित्यनूतनअत्यादरें॥ सांभाळीतजावीं॥७॥नानाप्रकारचीयानें
॥ बैसावयाचींउत्तमस्थानें ॥ बहुविधसुवर्णासनें ॥ यत्नेंकरीतजावीं
॥८॥भुवनेंपेव्याकोठ्यामांदुसा ॥ राजकोहळीघागरीबहुवसा ॥ संपू
र्णद्रव्यांशिऐसा ॥ अतियत्नेंकरावा ॥९॥ भुयारींतळघरेंआणिविवरें
॥नानास्थळेंगुप्तद्वारें ॥ अनर्घ्यवस्तूंचींभांडारें॥यत्नेंकरीतजावीं॥१०
॥ अलंकारभूषणेंदिव्यांबरें ॥ नानारत्नेंमनोहरें ॥ नानाधातुसुवर्ण
पात्रें॥ यत्नेंकरीतजावीं॥११॥पुष्पवाटिकानानावनें॥नानातरुवरांचीं
बनें ॥ पावतींकरावींजीवनें ॥ तयांवृक्षांसी ॥१२॥ नानापशूंचियाशा
ळा ॥नानापक्षीचित्रशाळा॥नानावाद्येंनाटकशाळा॥ गुणीगायकबहु
साल१३स्वयंपाकगृहेंभोजनशाळा॥सामुग्रीगृहेंधर्मशाळा ॥निद्रिस्था
कारणेंपडशाळा॥विशाळस्थळें ॥१४॥ नानापरिमळद्रव्यांचींस्थळें ॥
नानाखाद्यफळांचींस्थळें॥नानारसांचींनानास्थळें ॥यत्नेंकरीतजावीं
१५नानावस्तूंचींनानास्थानें ॥भंगलींकरावींनूतनें॥देवाचेंवैभववचनें
॥कितीम्हणूनसांगावें ॥१६॥सर्वांठायींअतिसादर॥आणिदास्यत्वास
हितत्पर ॥ कार्यभागाचाविसर॥ पडणारनाहीं॥१७॥जयंत्यापर्वेंमहो
त्साव ॥ असंभाव्यचालवावेंवैभव ॥ जेंदेखतांचिस्वर्गींचेदेव ॥ संतुष्ट
होती ॥१८॥ ऐसेंवैभवचालवावें॥आणिनीचदास्यत्वहिकरावें ॥ पडि
लेप्रसंगींसावधअसावें ॥ सर्वकाळ ॥१९॥ जेंजेंकांहींपाहिजे ॥ तेंतेंत
त्काळचिदीजे ॥ अत्यंतआवडींकीजे ॥ सकळसेवा॥२०॥ चरणक्षाल
नेंस्नानेंआचमनें ॥ गंधाक्षतेंवसनेंभूषणें ॥ आसनेंजीवनेंनानासुमनें ॥
धूपदीपनैवेद्य ॥२१ ॥शयनाकारणेंउत्तमस्थळें ॥ जळेंठेवावींसुशीतळें
॥ तांबूलगायनेंरसाळें ॥ रागरंगेंकरावीं ॥ २२ ॥ परिमळद्रव्येंआणि

फुलें ॥ नानासुगंधिकतेलें ॥ खाद्यफळेंबहुसालें ॥ सन्निधचिअसावीं ॥२३॥ सडेसंमार्जनेंकरावीं ॥ उदकपात्रेंउदकेंभरावीं ॥ वसनेंप्रक्षालू नआणावीं ॥ उत्तमोत्तमें ॥२४॥ सकळांचेंकरावेंपारपत्य ॥ आलिया चेंकरावेंआतिथ्य ॥ ऐसीहेजाणावीसत्य ॥ सातवीभक्ती ॥२५॥ वच नेंबोलावींकरुणेचीं ॥ नानाप्रकारेंस्तुतीचीं ॥ अंतरेंनिवतीसकळांचीं ॥ ऐसेंवदावें ॥ २६ ॥ ऐसीहेसातवीभक्ती ॥ निरूपिलीयथामती ॥ प्र त्यक्षनघडेतरीचित्तीं ॥ मानसपूजाकरावी ॥२७॥ ऐसेंदास्यकरावेंदे वाचें ॥ येणेंचिप्रकारेंसद्गुरूचें ॥ प्रत्यक्षनघडेतरीमानसपूजेचें ॥ करी तजावें ॥२८॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदशकेदास्यभक्ति निरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागेंजाहलेंनिरूपण ॥ सातवेभक्तीचेंलक्षण॥ आतांऐकासावधान॥ आठवीभक्ती ॥१॥ देवासिपरमसख्यकरावें ॥ प्रेमप्रीतीनेंबांधावें ॥ आठवेभक्तीचेंजाणावें ॥ लक्षणऐसें ॥२॥ देवास जयाचीअत्यंतप्रीती ॥ आपणवर्तावेंतेणेंचिरीतीं ॥ येणेंकरितांभगवं तीं ॥ सख्यघडेनेमस्त ॥३॥ भक्तिभावआणिभजन ॥ निरूपणआणि कथाकीर्तन ॥ प्रेमळभक्तांचेंगायन ॥ आवडेदेवा ॥४ ॥आपणतैसेंचि वर्तावें ॥ आपणासितेंचआवडावें ॥ मनासारिखेंहोतांचिस्वभावें ॥स ख्यघडेनेमस्त ॥५॥ देवाच्यासख्यत्वाकारणें ॥ आपुलेंसौख्यसोडून देणें ॥ अनन्यभावेंजिवेंप्राणें ॥ शरीरतेंहिवेंचावें ॥ ६ ॥ सांडूनआप लीसंसारकांता॥ करितजावीदेवाचीचिंता॥निरूपणकीर्तनकथावार्ता देवाच्याचसांगाव्या ॥७॥ देवाच्यासख्यत्वासाठीं ॥ पडाव्याजिव लगांसितुटी ॥ सर्वअर्पावेंशेवटीं ॥ प्राणतोहिवेंचावा ॥८॥ आपुलेंअ वघेंचिजावें ॥ परीदेवासिसख्यरहावें ॥ ऐसीप्रीतिजीवेंभावें ॥ भगव तींलागावी ॥९॥ देवम्हणिजेआपुलाप्राण॥ प्राणासिनकरावेंनिर्वाण ॥ प्रेमप्रीतीचेंलक्षण ॥ तेंहेंऐसेंअसे ॥१०॥ ऐसेंपरमसख्यधरितां ॥ दे वासलागेभक्तांचीचिंता॥ पांडवलाक्षाजोहरींजळतां ॥ विवरद्वारेंका ढिले ॥११॥ देवसख्यत्वेंराहेआपणासी ॥ हेंतोंवर्मआपणाचपासीं ॥

आपणवेंचनेंबोलावींजैसीं ॥ तैसींयेतीपडसादें ॥१२॥ आपणअसतां अनन्यभावें ॥ देवतात्काळचिपावे ॥ आपणत्रासघेतांजीवें ॥ देवहि त्रासे ॥१३॥ ॥ श्लोकार्ध ॥ ॥ येयथामांप्रपद्यंतेतांस्तथैवभजाम्यह म् ॥ ॥ टीका ॥ ॥जैसेंजयाचेंभजन ॥ तैसाचदेवहिआपण ॥ ह्म णोनिहेंअवघेंजाण ॥ आपणाचिपासीं ॥१४॥ आपुल्यामनासारिखें नघडे ॥ तेणेंगुणेंनिष्ठामोडे ॥ तरीगोष्टीआपणाकडे ॥ सहजचिआ ली ॥१५ ॥ मेघचातकावरीवोळेना ॥ तरीचातकपालटेना ॥ चंद्रवेळे सिउगवेना ॥ तरीचकोरअनन्य ॥१६॥ ऐसेंअसावेंसख्यत्व ॥ विवेकें धरावेंसत्व ॥ भगवंतावरीलममत्व ॥ सांडूंनयेकीं ॥१७॥ सखामाना वाभगवंत ॥ मातापितागणगोत ॥ विद्यालक्ष्मीधनवित्त ॥ सकळहिप रमात्मा ॥१८॥ देवावेगळेकोणीनाहीं ॥ ऐसेंबोलतीसर्वही॥ परंतुत्यां चीनिष्ठाकांहीं ॥ तैसीचिनसे ॥१९॥ ह्मणोनिऐसेंनकरावें ॥ सख्यत रीखरेंचकरावें ॥ अंतरींसदृढधरावें ॥ परमेश्वरासी ॥२०॥ आपुलिया मनोगताकारणें ॥ देवावरीक्रोधासियेणें ॥ ऐसींनव्हेतकींलक्षणें ॥ स ख्यभक्तीचीं ॥२१॥ देवाचेंजेंमनोगत ॥ तेंचिआपुलेंहितनिश्चित ॥ इ च्छेसाठींभगवंत ॥ अंतरूंनयेकीं ॥२२॥ देवाचेइच्छेनेंवर्तावें ॥ देवक रीलतेंमानावें ॥ मगसहजचिभावें ॥ कृपाळुदेव ॥२३॥पाहतांदेवाचेकृ पेसी॥ मातेचीकृपाकायसी॥मातावधीबाळकासी॥विपत्तिकाळीं॥२४ देवेंभक्तकोणवधिला॥कधींदेखिलानाऐकिला ॥ शरणागतांसिदेवझा ला॥वज्रपंजरू॥२५॥देवभक्तांचाकैवारी॥देवपतितांसितारी ॥ देवहो यसहाकारी ॥ अनाथांचा ॥२६॥ देवअनाथांचाकैपक्षी ॥ नानासंक टांपासूनरक्षी ॥ धांविन्नलाअंतरसाक्षी ॥ गजेंद्राकारणें ॥२७॥ देव कृपेचासागर ॥ देवकरुणेचाजलधर ॥ देवासिभक्तांचाविसर ॥ पड णारनाहीं ॥२८॥ देवप्रीतिराखोंजाणे ॥ देवासिकरावेंसाजणें ॥ जी वलगेंअवघींपिशुणें ॥ कामानयेती ॥२९॥ सख्यदेवाचेंतुटेना॥ प्रीति देवाचीविटेना ॥ देवकदापालटेना ॥ शरणागतांसी ॥३०॥ ह्मणोनि सख्यदेवासिकरावें ॥ हितगुजतयासिसांगावें ॥ आठवेभक्तीचेंजाणा

वें ॥ लक्षणऐसें ॥३१॥ जैसादेवतैसागुरु ॥ शास्त्रींबोलिलाहाविच
रु ॥ ह्मणोनिसख्यत्वाचानिर्धारु॥ सद्गुरूसिअसावा॥३२॥इतिश्रीद
सबोधेगुरु०चतु०सख्यभक्तिनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागेंजाहलेंनिरूपण ॥ आठवेभक्तीचेंलक्षण
॥ आतांऐकासावधान ॥ नववीभक्ती ॥१॥ नवमींनिवेदनजाणावें ॥
आत्मनिवेदनकरावें ॥ तेंहिसांगिजेलस्वभावें ॥ प्रांजळकरूनी ॥२॥
ऐकानिवेदनाचेंलक्षण ॥ देवासिवाहावेंआपण ॥ करावेंतत्वविवरण॥
ह्मणिजेकळे ॥३॥ मीभक्तऐसेंह्मणावें ॥ आणिविभक्तपणेंभजावें ॥
हेंअवघेंचिजाणावें ॥ विलक्षण ॥४॥ लक्षणअसोनिविलक्षण ॥ ज्ञा
नअसोनअज्ञान ॥ भक्तअसोनविभक्तपण ॥ तेंहेंऐसें॥५॥ भक्तह्मणजे
विभक्तनव्हे ॥ आणिविभक्तह्मणजेभक्तनव्हे ॥ विचारेंविणकांहींच
नव्हे ॥ समाधान ॥६॥ तस्मात्‌विचारकरावा ॥ देवकोणतोओळखा
वा॥ आपलाआपणशोधघ्यावा॥ अंतर्यामीं ॥७॥ मीकोणऐसानिवा
डा ॥ पाहोंजातांतत्वझाडा ॥ विचारपाहतांउघडा॥ आपणनाहीं
८॥ तत्वेंतत्वजेव्हांसरे ॥ तेव्हांआपणकैंचाउरे ॥ आत्मनिवेदनते
प्रकारें ॥ सहजचिझालें ॥९॥ तत्वरूपसकळभासे ॥ विवेकपाहतां
रसे ॥ प्रकृतिनिरसेआत्माअसे ॥ आपणकैंचा ॥१०॥ एकमुख्य
मेश्वर ॥ दुसरीप्रकृतिजगदाकार ॥ तिसराकैंचाआपणचोर ॥ आ
लामध्यें ॥११॥ ऐसेंहेंसहजचिअसतां ॥ नाथिलीचलागेदेहअहंता ॥
परंतुविचारेंपाहतां ॥ कांहींचनाहीं ॥१२॥ पाहतांतत्वविवंचना ॥पिं
डब्रह्मांडरचना ॥ विश्वाकारेंव्यक्तिनाना॥ तत्वेंविस्तारलीं ॥१३॥
तत्वेंसाक्षित्वेंवर्तती ॥ साक्षित्वनिरसेआत्मप्रतीती ॥ आत्माअसेआ
दिअंतीं ॥ आपणकैंचा ॥१४॥ आत्माएकस्वानंदघन ॥ आणिअ
हंआत्माहेंवचन ॥ तरीमगआपणकैंचाभिन्न ॥ उरलातेथें ॥१५॥
सोहंहंसाहेंउत्तर ॥ याचेंपाहावेंअर्थांतर ॥ पाहतांआत्मयाचाविचार
आपणकैंचातेथें ॥१६॥ आत्मानिर्गुणनिरंजन ॥ तयासिअसावेंअ
नन्य ॥ अनन्यह्मणजेनाहींआन ॥ आपणकैंचातेथें ॥१७॥ आत्मा

णिजेतोअद्वैत ॥ जेथंनाहींद्वैताद्वैत ॥ तेथेंमीपणाचाहेत ॥ उरेलक
वा ॥१८॥ आत्मापूर्णत्वेंपरिपूर्ण ॥ तेथेंनाहींगुणागुण ॥ निखळनि
र्गुणीआपण ॥ कोणकैंचा ॥१९॥ त्वंपदतत्पदअसिपद ॥ निरसूनि
सकळभेदाभेद ॥ वस्तुठायींचभेद ॥ आपणकैंचा ॥२०॥ निरसितांजी
वशिवउपाधी ॥ जीवशिवचिकैंचेआधीं ॥ स्वरूपींहोतांदृढबुद्धी ॥
आपणकैंचा ॥२१॥ आपणमिथ्यासाचदेव ॥ देवभक्तअनन्यभाव ॥
यावचनाचाअभिप्राव ॥ अनुभवीजाणती ॥२२॥ यानांवआत्मनिवे
दन ॥ ज्ञानियांचेंसमाधान ॥ नववेभक्तीचेंलक्षण ॥ निरूपिलें ॥२३॥
पंचभूतांमध्येंआकाश ॥ सकळदेवांमध्येंजगदीश ॥ नवविधाभक्तिम
ध्येंविशेष ॥ भक्तिनवमी ॥२४॥ नवमीभक्तिआत्मनिवेदन ॥ नहोतां
नचुकेजन्ममरण ॥ हेंवचनसत्यप्रमाण ॥ अन्यथानव्हे ॥२५॥ ऐसीहे
नवविधाभक्ती ॥ केलियापाविजेसायुज्यमुक्ती ॥ सायुज्यमुक्तीसक
ल्पांतीं ॥ चळणनाहीं ॥२६॥ तिहींमुक्तीसआहेचळण ॥ सायुज्यमुक्ति
अचळजाण ॥ त्रैलोक्यासहोतांनिर्वाण ॥ सायुज्यमुक्तिचळेना ॥२७॥
चधियाचारिमुक्ती ॥ वेदशास्त्रेंबोलती ॥ त्यांमध्येंतीननासती ॥ चौ
थीअविनाश ॥२८॥ पहिलीमुक्तितेसलोकता ॥ दुसरीतेसमीपता ॥
तिसरीतेस्वरूपता ॥ चौथीसायुज्यतामुक्ती ॥ २९ ॥ ऐसीयाचारिमु
क्ती ॥ भगवद्भजनेंप्राणीपाविजेती ॥ हेंनिरूपणप्रांजळश्रोतीं ॥ साव
धपुढेंपरिसावें ॥३०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदशकेआ
त्मनिवेदननिरूपणंनामनवमःसमासः ॥ ९ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥मूळब्रह्मनिराकार ॥ तेथेंस्फूर्तिरूपअहंकार ॥
तोपंचभूतांचाविचार ॥ ज्ञानदशकींबोलिला ॥ १ ॥ तोअहंकारवायु
रूप ॥ तयावरीतेजाचेंस्वरूप ॥ तयातेजाच्याआधारेंआप ॥ आव
र्णोदकदाटलें ॥ २ ॥ तयाआवर्णोदकाच्याआधारें ॥ धराधरिलीफ
णिवरें ॥ वरतीछप्पन्नकोटिविस्तारें ॥ वसुंधराहे ॥३॥ इयेवरीपरिघ
सप्तसागर ॥ मध्येंमेरूमहाथोर ॥ अष्टदिक्पाळपरिवार ॥ अंतरेंवेष्टित
राहिले ॥४॥ तोसुवर्णाचामहामेरु ॥ पृथ्वीतयाचाआधारु ॥ चौऱ्यां

शींसहस्त्रविस्तारु ॥ रुंदीतयाची ॥५॥ उंचतरीमर्यादेवेगळा ॥ भूमी
मध्येंसहस्त्रसोळा ॥ तयाभोंवतावेष्टितपाळा ॥ लोकालोकपर्वतांचा ॥
॥६॥ तयाआलीकडेहिमाचळ ॥ जेथेंपांडवगळालेसकळ ॥ धर्मआणि
तमाळनीळ ॥ पुढेंगेले ॥७॥ तेथेंजावयामार्गनाहीं ॥ मार्गींपसरलेम
हाअही ॥ शीतसुखेंसुखावलेतेही ॥ पर्वतरूपभासती ॥ ८ ॥ तयाआ
लीकडेशेवटींजाण ॥ बद्रिकाश्रमबद्रिनारायण ॥ तेथेंमहातापसीनि
र्वाण ॥ देहत्यागार्थजाती ॥९॥ तयाआलीकडेबद्रिकेदार ॥ पाहूनये
तीलहानथोर ॥ ऐसाहाअवघाविस्तार ॥ मेरुपर्वताचा ॥१०॥ तयामे
रुपर्वतापाठारीं ॥ तीनशृंगेंविषमहारा ॥ परिवारेंराहिलेतयावरी ॥
ब्रह्माविष्णुमहेश ॥११॥ ब्रह्मशृंगतोपर्वताचा ॥ विष्णुशृंगतोमर्गजा
चा ॥ शिवशृंगतोस्फटिकाचा ॥ कैलासनामत्याचें ॥१२॥ वैकुंठनाम
विष्णुशृंगाचें ॥ सत्यलोकनामब्रह्मशृंगाचें ॥ अमरावतीइंद्राचें ॥ स्थ
ळखालतें ॥१३॥ तेथेंगणगंधर्वलोकपाळ ॥ तेहेतीसकोटीदेवसकळ ॥
चौदालोकसुवर्णाचळ ॥ वेष्टितराहिले ॥१४॥ तेथेंकामधेनूंचींखिल्ला
रें ॥ कल्पतरूंचींवनेंअपारें ॥ अमृताचींसरोवरें ॥ ठायींठायींउचंबळ
ती ॥१५॥ तेथेंउदंडचिंतामणी ॥ हिरेपरिसांचियाखाणी ॥ तेथेंसुव
र्णमयधरणी ॥ लखलखायमान ॥१६ परमरमणीयफांकतीकळा ॥
नवरत्नांचियापाषाणशिळा ॥ तेथेंअखंडहर्षवेळा ॥ आनंदमय॥१७॥
तेथेंअमृताचींभोजनें ॥ दिव्यगंधेंदिव्यसुमनें ॥ अष्टनायकागंधर्वगा
यनें ॥ निरंतर ॥१८॥ तेथेंतारुण्यवोसरेना ॥ रोगव्याधिहिअसेना
॥ वृद्धपणआणिमरणयेइना ॥ कदाकाळीं ॥१९॥ तेथेंएकाहूनिएक
सुंदर ॥ एकाहूनिएकचतुर ॥ धीरउदारआणिशूर ॥ मर्यादेवेगळे ॥
॥२०॥ तेथेंदिव्यदेहज्योतिरूपें ॥ विद्युल्लतेसारिखींस्वरूपें ॥ तेथेंय
शकीर्तिप्रतापें ॥ सीमासारिली ॥२१॥ ऐसेंतेंस्वर्गभुवन ॥ सकळदेवां
चेंवसतेंस्थान ॥ तयास्थळाचेंमहिमान ॥ बोलिजेतितुकेंथोडें ॥२२॥
येथेंज्यादेवाचेंभजनकरावें ॥ तेथेंत्यादेवलोकींराहावें ॥ सलोकतामु
क्तीचेंजाणावें ॥ लक्षणऐसें ॥२३॥ लोकींराहावेंतेसलोकता ॥ समी

।असावेंतेसमीपता ॥ स्वरूपींचन्हावेंसरूपता ॥ तिसरीमुक्ती ॥२४॥ देवस्वरूपजाहलादेही ॥ श्रीवत्सकौस्तुभलक्ष्मीनाहीं ॥ स्वरूपतेचेंल क्षणपाहीं ॥ ऐसेंअसे ॥२५॥ सुकृतआहेतेंभोगिती ॥ सुकृतसरतांलो टूनदेती ॥ आपणदेवतेअसती ॥ जैसेतैसे ॥२६ ॥ ह्मणोनितीनमुक्ति नाशवंत ॥ सायुज्यमुक्तितेशाश्वत ॥ तीहीनिरूपिलीसावचित्त ॥ ऐ कआतां ॥२७॥ ब्रह्मांडनासेलकल्पांतीं ॥ पर्वतासहितजळेलक्षिती ॥ तेव्हांअवघेचिदेवजाती ॥ मुक्तिकैंच्यातेथें ॥२८॥ तेव्हांनिर्गुणपरमा त्मानिश्चळ ॥ निर्गुणभक्तितेअचळ ॥ सायुज्यमुक्तिवेकेवळ ॥ जाणि जेऐसी ॥२९॥ निर्गुणींअनन्यअसतां ॥ तेणेंहोयसायुज्यता ॥ सायु ज्यताह्मणजेस्वरूपता ॥ निर्गुणभक्ती ॥ ३० ॥ सगुणभक्तितेचळे ॥ निर्गुणभक्तितेनचळे ॥ हेंअवघेंमांजळकळे ॥ सद्गुरुकेलिया ॥ ३१ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्थदशकेतुक्तिचमुष्टयनिरूपणंना मदशमःसमासः ॥ १० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥जयजयाजीसद्गुरुपूर्णकामा ॥ परमपुरुषाआत्मयारामा ॥ अनिर्वाच्यतुमचामहिमा ॥ वर्णिलानवचे॥१॥जेंवेदासिसांकडें ॥ जेंशब्दासिकानडें ॥ तेंसच्छिष्यासिरोकडें ॥ अलभ्यलाभे ॥२॥ जेंयोगियांचेंनिजवर्म ॥ जेंशंकराचेंनिजधाम ॥ जेंविश्रांतीचेंनिजविश्राम ॥ परमगुह्यअगाध ॥३॥ तेंब्रह्मतुमचेनियोगें ॥ स्वयेंआपणचिहोइजेअंगें ॥ दुर्घटसंसाराचेनिपांगें ॥ पांगिजेनासर्वथा॥४॥आतांस्वामीचेनिलडिवाळपणें ॥ गुरुशिष्यांचींलक्षणें ॥ सांगिजेतीयेणेंप्रमाणें ॥ मुमुक्षेंशरणजावें ॥५॥ गुरुतोसकळांसिब्राह्मण ॥ जरीतोजाहलाक्रियाहीन ॥ तरीतयासिशरण ॥ अनन्यभावेंअसावें ॥६॥ अहोयाब्राह्मणाकारणें॥ अवतारघेतलानारायणें ॥ विष्णूनेंश्रीवत्समिरवणें ॥ तेथेंइतरतेंकिती ॥७॥ ब्राह्मणवचनेंप्रमाण ॥ होतीशूद्राचेब्राह्मण ॥ धातुपाषाणींदेवपण ॥ ब्राह्मणाचेनिमंत्रें ॥८॥ मुंजीबंधनाविरहित ॥ तोशूद्रचिनिभ्रांत ॥ द्विजन्माह्मणोनिसतत ॥ द्विजऐसेंनामत्याचें ॥ ९ ॥ सकळांसिपूज्यब्राह्मण ॥ हेमुख्यवेदाज्ञाप्रमाण ॥ वेदविरहिततेंअप्रमाण ॥ अप्रियभगवंता॥१०॥ब्राह्मणींयोगयागव्रतेंदानें ॥ ब्राह्मणींसकळतीर्थाटणें ॥ कर्ममार्गब्राह्मणाविणें ॥ होणारनाहीं ॥११॥ ब्राह्मणवेदमूर्तिमंत ॥ ब्राह्मणतोचिभगवंत ॥ पूर्णहोतीमनोरथ ॥ विप्रवाक्येंकरूनी॥१२॥ब्राह्मणपूजनेंशुद्धवृत्ती ॥ होऊनिजडेभगवंतीं ॥ ब्राह्मणतीर्थेंउत्तमगती ॥ पावतीप्राणी ॥१३॥ लक्षभोजनींपूज्यब्राह्मण ॥ अन्ययातींसपुसेकोण ॥ परीभगवंतासिभावप्रमाण॥ येरांचाडनाहीं ॥१४॥ असोब्राह्मणासुरवरवंदिती ॥ तेथेंमानवबापुडेकिती ॥ जरीब्राह्मणमूढमती ॥ तरीतोजगद्वंद्य ॥१५॥ अंत्यजशब्दज्ञाताबरवा ॥ परीतोनेऊनिकायकरावा ॥ ब्राह्मणासन्निधपूजावा ॥ हेंतोंघडेनांकीं ॥१६॥ जेंजेंजनावेगळेंकेलें ॥ तेंतेंवेदेंअव्हेरिलें ॥ ह्मणोनितयासनामठेविलें ॥ पाखांडमत ॥१७ ॥ असोजोहरिहरदास ॥ तयासब्राह्मणींविश्वास ॥ ब्राह्मणभजनेंबहुतांस ॥ पावन

१ आधीन पणानें.

केलें ॥१८॥ ब्राह्मणेंपाविजेदेवाधिदेवा ॥ तरीकिमर्थसद्गुरुकरावा॥
ऐसेंह्मणालतरीनिजठेवा ॥ सद्गुरुविणनाहीं ॥ १९ ॥ स्वधर्मकर्मींपू
ज्यब्राह्मण ॥ परीज्ञानन्हेसद्गुरुविण ॥ ब्रह्मज्ञाननसतांशीण ॥ ज
न्ममृत्यूचुकेना ॥२०॥ सद्गुरुविणज्ञानकाहीं ॥ सर्वथाहोणारनाहीं॥
अज्ञानप्राणीप्रवाहीं ॥ वाहतचिगेले ॥२१॥ ज्ञानविरहितजेंजेंकेलें॥
तेंतेंजन्मासिमूळझालें ॥ ह्मणोनिसद्गुरूचींपाउलें ॥ सदृढधरावीं ॥
॥२२॥ जयासवाटेदेवव्हावा ॥ तेणेंसत्संगधरावा ॥ सत्संगेंविणदे
वाधिदेवा ॥ पाविजेतनाहीं ॥२३॥ नानासाधनेंबापुडीं॥ सद्गुरुवि
णकरितीवेडीं ॥ गुरुकृपेविणकुडकुडीं ॥ व्यर्थचिहोती ॥२४॥ का
र्तिकस्नानेंमाघस्नानें ॥ व्रतेंउद्यापनेंदानें ॥ गोरांजनेंधूम्रपानें ॥ सा
धितीपंचाग्नी ॥२५॥ हरिकथापुराणश्रवण ॥ आदरेंकरितीनिरूप
ण ॥ सर्वतीर्थेंपरमकठिण ॥ करितीप्राणी ॥२६॥ झळफळीतदेवता
र्चनें ॥ स्नानसंध्यादर्भासनें ॥ टिळेमाळागोपीचंदनें ॥ ठसेश्रीमुद्रांचे
॥२७॥ अर्घ्यपात्रेंसंपुष्टगोकर्णें ॥ मंत्रयंत्राचींताम्रपर्णें ॥ नानाप्रका
रींउपकर्णें ॥ साहित्यशोभा ॥२८॥ घंटाघणघणावाजती ॥ स्तोत्रें
स्तवनेंआणिस्तुती ॥ आसनेंमुद्राध्यानेंकरिती ॥ प्रदक्षिणानमस्का
र ॥२९॥ पंचायतनपूजाकेली ॥ मृत्तिकेचींलिंगेंलाखोली ॥ फळें
नारिकेळेंभरलीं ॥ संपूर्णसांगपूजा ॥३०॥ उपोषणेंनिष्ठानेम ॥ पर
मसायासींकेलेंकर्म ॥ फळचिपावतीवर्म ॥ चुकेलप्राणी ॥ ३१ ॥ य
ज्ञादिककर्मेंकेलीं ॥ हृदयींफळाशाकल्पिली ॥ आपुलेइच्छेनेंघेतलीं
॥ सूतिजन्माची ॥३२॥ करूनिनानासायास ॥ केलाचौदाविद्यांचा
अभ्यास ॥ ऋद्धिसिद्धीसावकाश ॥ वोळल्याजरी ॥३३॥ तरीसद्गु
रुकृपेविरहित ॥ सर्वथानघडेस्वहित ॥ यमपुरीचाअनर्थ ॥ चुकेना
येणें ॥३४॥ जंवनाहींज्ञानप्राप्ती ॥ तंवचुकेनायातायाती ॥ गुरुकृपे
विणअधोगती ॥ गर्भवासचुकेना ॥३५॥ ध्यानधारणामुद्राआसन॥
भक्तिभावआणिभजन ॥ सकळहिफोलब्रह्मज्ञान ॥ जंवतेंप्राप्तनाहीं
॥३६॥सद्गुरुकृपानजोडे ॥ आणिभलतिकडेवावडे॥ जैसेंआंधळेंचा

चरूनिपडे ॥ गारींआणिगड्ढदरा ॥३७॥ जैसेंनेत्रींघालितांअंजन ॥ पडेदृष्टीसनिधानतैसें ॥सद्गुरुवचनेंज्ञान ॥ प्रकाशहोय ॥३८॥ सद्गुरुविणजन्मनिर्फळ ॥ सद्गुरुविणदुःखसकळ॥सद्गुरूविणतळमळ ॥ जाणारनाहीं ॥३९॥सद्गुरूचेनिअभयकरें॥ प्रकटहोइंजेईश्वरें ॥ जन्मदुःखेंअपारें ॥ नासोनिजाती ॥४०॥ मार्गांझालेथोरथोर ॥ संतमहंतमुनीश्वर ॥ तयांसहिज्ञानविचार ॥ सद्गुरूचेनी॥४१॥ श्रीरामकृष्णादिकरूनी ॥ अतितत्परगुरुभजनीं ॥ सिद्धसाधुआणिसज्जनीं ॥ गुरुदास्यकेलें ॥४२॥ सकळसृष्टीचेचाळक ॥ हरिहरब्रह्मादिक॥ तेहिसद्गुरुपदींरंक ॥महत्वाचढती ॥४३॥ असोजयासमोक्षव्हावा॥ तेणेंसद्गुरुकरावा ॥सद्गुरुविणेंमोक्षपावावा॥हेंकल्पांतींनघडे ॥४४ आतांसद्गुरुतेंकैसे॥नव्हेतइतरगुरुऐसे ॥ जयांचेकृपेनेंप्रकाशे ॥ शुद्धज्ञान ॥४५ ॥ त्यासद्गुरूचीवोळखण ॥ पुढिलेसमासींनिरूपण ॥ बोलिलेंअसेश्रवण ॥ अनुक्रमेंकरावें ॥४६॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचमदशकेगुरुनिश्चयनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ श्रीगणेशायनमः॥ ॥ जेकरामतीदाखविती ॥ तेहिगुरुह्मणिजेती ॥ परंतुसद्गुरुनव्हेती ॥ मोक्षदाते ॥१॥ सभामोहनभुरखेचेटके ॥ साबरीमंत्रकौटाळेअनेके ॥ नानाचमत्कारकौतुकें॥ असंभाव्यसांगती॥ ॥२॥ सांगतीऔषधीप्रयोग ॥ कांसुवर्णधातूचामार्ग ॥ दृष्टिबंधनलागवेग ॥ अभिलाषाचा ॥३॥ साहित्यसंगीतरागज्ञान॥गीतनृत्यतानमान ॥ नानावाद्यैंशिकवितीजन ॥ तेहिएकगुरू ॥४॥ विद्याशिकवितीपंचाक्षरी ॥ तोडेतोटकेनानापरी ॥ कांपोटभरेजयावरी ॥ तेविद्याशिकविती ॥५॥ जेजातीचाजोव्यापार ॥ शिकवितीभरावया उदर ॥ तेहिगुरुपरीसाचार॥सद्गुरुनव्हेती ॥६॥ आपुलीमाताआणिपिता ॥ तेहिगुरूचितत्वतां॥परीपैलपारपाववितां॥तोसद्गुरुवेगळाची ॥७॥ गायत्रीमंत्राचाउच्चारू॥ सांगेतोसाचारकुळगुरू॥ परीज्ञानेंविणपैलपारू ॥ पाविजेतनाहीं ॥ ८ ॥ जोब्रह्मज्ञानउपदेशी ॥ अज्ञानअंधारनिरसी ॥ जीवात्मयाशिवात्मयाशी ॥ ऐक्यताकरी॥

॥९॥ बिघडेदेवआणिभक्त ॥ जीवशिवपणेंद्वैत ॥ तयादेवभक्तांएकांत ॥ करीतोसद्गुरू ॥१०॥ भवव्याघ्रेंघालूनिउडी॥गोवत्सांसताडातोडी ॥ केलीदेखोंनिशीघ्रसोडी ॥ तोसद्गुरुजाणावा॥११ ॥ वासनानदीमहापूरीं ॥ प्राणीबुडतांग्लानिकरी ॥ तेथेंउडीघालूनितारी ॥ तोसद्गुरुजाणावा ॥१२॥प्राणीमायाजाळींपडिले ॥ संसारदुःखेंदुखवले ॥ ऐसेजेणेंमुक्तकेले॥तोसद्गुरुजाणावा ॥१३॥ गर्भवासअतिसांकडी ॥ इच्छाबंधनाचीबेडी ॥ ज्ञानदेऊनिशीघ्रसोडी ॥तोसद्गुरुजाणावा ॥१४॥ फोडूनिशब्दांचेंअंतर ॥ वस्तुदाखवीनिजसार॥ तोचिसद्गुरुमाहेर ॥ अनाथाचें ॥१५॥ जीतएकदेशीबापुडें ॥ तयासिब्रह्मचिकरीरोकडें ॥ फेडीसंसारसांकडें ॥ वचनमात्रें ॥१६॥ जेंवेदाचेअभ्यंतरीं ॥ तेंकाढूनिअपत्यापरी ॥ शिष्यश्रवणींकवळभरी॥ उदारवचनें ॥१७॥ वेदशास्त्रमहानुभाव ॥ पाहतांएकचिअनुभव ॥ तोचिएकगुरुराव ॥ ऐक्यरूपें ॥१८॥ संदेहनिःशेषजाळी ॥ स्वधर्मआदरेंप्रतिपाळी ॥ वेदविरहितटवाळी ॥ करूंचिनेणे ॥१९॥ जेंजेंमनअंगिकारी ॥ तेंतेंस्वयेंमुक्तकरी ॥ तोगुरुनव्हेभिकारी ॥ झडेआला ॥२०॥ शिष्यांसिनलावितीसाधन ॥ नकरवितीइंद्रियदमन ॥ऐसेगुरुअडक्याचेतीन ॥ मिळालेतरीटाकावे ॥२१॥ जोकोणीज्ञानबोधी ॥ समूळअविद्याछेदी॥इंद्रियदमनप्रतिपादी॥ तोचिसद्गुरुजाणावा ॥२२॥ एकद्रव्याचेविकिले ॥ एकशिष्याचेआंखिले ॥ ऐसेदुराशेनेंकेलें ॥ दीनरूप ॥२३॥ जेंजेंरुचेशिष्याचेमनीं ॥ तैसींचकरीमनधरणी ॥ ऐसीकामनापापिणी ॥ पडिलीगळां ॥२४॥ जोगुरुभीडसारू ॥ तोअधमाहूनिअधमथोरू ॥ चोरटाभेंदपामरू॥ द्रव्यभोंदू ॥ ॥२५॥ जैसावैद्यदुगचारी ॥ केलीसर्वस्वेंबोहरी ॥ आणिशेखींभीडकरी ॥ घातघेणार॥२६॥ तैसासद्गुरुनसावा ॥ जेणेंअंतरपडेदेवा ॥ भीडकरूनियांगोंवा ॥ घालीबंधनाचा ॥२७॥ जेथेंशुद्धब्रह्मज्ञान ॥ आणिस्थूळक्रियेचेंसाधन ॥ तोचिसद्गुरुनिधान ॥ दाखवीडोळां ॥

१ लोभास्तव.

॥२८॥ देखणेदाखवितीआदरें ॥ मंत्रफुंकितीकर्णद्वारें ॥ इतुकेंचज्ञानें तींपामरें ॥ अंतरलींभगवंता ॥२९॥ बाणेतिहींचीखुण ॥ तोचिगुरु सुलक्षण ॥ तेथेंचिरिघावेंशरण ॥ अत्यादरेंमुमुक्षीं ॥३०॥ अद्वैतनिरू पणींअगाधवक्ता॥ परी[१]विषयींलोलंगता॥ऐसियागुरूचेनिसार्थकता॥ होणारनाहीं ॥३१॥ जैसानिरूपणसमय ॥ तैसेंचिमनहिकरीवाय ॥ कृतबुद्धीचानिश्चय ॥ जाहलाचिनाहीं॥३२॥ निरूपणींसामर्थ्येंसिद्धी ॥ श्रवणहोतांदुराशाबाधी ॥ नानाचमत्कारेंबुद्धी ॥ डळमळूंलागे ॥ ॥३३॥ पूर्वींज्ञातेविरक्तभक्त ॥ जयांससाद्दश्यभगवंत ॥ आणिसाम र्थ्यहिअद्भुत ॥ सिद्धीचेनियोगें ॥३४॥ ऐसेंतयांचेंसामर्थ्य ॥ आमु चेंज्ञाननुसतेंव्यर्थ ॥ ऐसासामर्थ्याचास्वार्थ ॥ हृदयींवसे ॥३५॥ वि शेषदुराशातुटे ॥ तरीचभगवंतभेटे ॥ दुराशाधरितीतेखोटे ॥ शब्द ज्ञातेकामिक ॥३६॥ बहुतज्ञानीनागवलीं ॥ कामनेनेंवेडींकेलीं ॥का मनाइच्छितांचमेलीं॥बापुडींमूर्खें ॥३७॥ निःशेषकामनारहित॥ ऐसा तोविरळासंत ॥ अवघियांवेगळेंमत ॥ अक्षयज्याचें ॥३८॥ अक्षयठे वासकळांचा ॥ तरीपांगफिटेनाशरीराचा ॥ तेणेंमार्गेंईश्वराचा ॥ चु कोनिजातो ॥३९॥ सिद्धिआणिसामर्थ्यजाहलें ॥ सामर्थ्येंदेहासमह त्वआलें ॥ पुढेंबेचाडबळकाविलें ॥ देहबुद्धीचें ॥४०॥ सांडूनिअक्ष यसुख ॥ सामर्थ्यइच्छितीतेमूर्ख ॥ कामनेसारिखेंदुःख ॥ आणिक नाहीं ॥४१॥ ईश्वराविणजेकामना ॥ तेणेंगुणेंनानायातना॥ पावती होतीपतना ॥ वरपडेप्राणी ॥४२॥ होतांशरीराचाअंत ॥ सामर्थ्य हिनिघोनजात ॥ शेखींअंतरलाभगवंत ॥ कामनागुणें ॥४३॥ ह्मणो निनिष्कामनाविचारू ॥ दृढबुद्धीचानिर्धारू॥ तोचिसद्‌गुरुपैलपारू ॥ पाववीभवाचा ॥४४॥ मुख्यसद्‌गुरूचेंलक्षण ॥ आधींपाविजेविम ळज्ञान ॥ निश्चयाचेंसमाधान ॥ स्वरूपस्थिती ॥४५॥ याहिवरीवै राग्यप्रबळ॥वृत्तिउदासिनकेवळ ॥ विशेषआचारेंनिर्मळ॥स्वधर्मविष यीं ॥४६॥ याहिवरीअध्यात्मश्रवण ॥ हरिकथानिरूपण ॥ जेथेंप

---

१ आसक्त.

रमार्थविवरण ॥ निरंतर ॥ ४७ ॥ जेथेंसारासारविचार ॥ तेथेंहोय जगदुद्धार ॥ नवविधभक्तीचाआधार॥बहुतजनांसी॥४८॥ ह्मणोनि नवविधाभजन ॥ जेथेंप्रतिष्ठिलेंसाधन ॥ हेंसद्गुरूचेंलक्षण ॥श्रोतीं वोळखावें ॥४९॥ अंतरींशुद्धब्रह्मज्ञान ॥ बाह्यनिष्ठेचेंभजन ॥ तेथेंब हुतभक्तजन ॥ विश्रांतिपावती ॥५०॥ नाहींउपासनेचाआधार ॥ तो परमार्थनिराधार ॥ कर्मेंविणअनाचार ॥ भ्रष्टहोती ॥५१॥ ह्मणो निज्ञानवैराग्यआणिभजन॥स्वधर्मकर्मआणिसाधन॥कथानिरूपणश्र वणमनन॥नीतिन्यायमर्यादा॥५२॥यामध्येंएकउणेंअसे॥तेणेंतेंविलक्ष णदिसे॥ह्मणोनिसर्वहिविलसे॥सद्गुरुपासीं ॥५३॥जोबहुतांचेंपाळण कर्ता ॥ त्यासबहुतांचीअसेचिंता ॥ नानासाधनेंसमर्था ॥ सद्गुरूपा सीं ॥५४॥ साधनेंविणपरमार्थप्रतिष्ठे ॥ तोमागुतासवेंचिभ्रष्टे ॥ या कारणेंदूरद्रष्टे ॥ महानुभाव ॥५५॥ आचारउपासनासोडिती ॥ ते भ्रष्टअभक्तदिसती ॥ जळोतयांचीमहंती ॥ कोणपुसे ॥५६॥ कर्मउ पासनेचाअभाव ॥ तेथेंभक्ताध्यासझालाठाव ॥ तोकानकोंडासमुदा व ॥ प्रपंचींहांसती ॥५७॥ नीचयातीचागुरू ॥ तोहीकानकोंडावि चारू ॥ ब्रह्मसभेसिजैसाचोरू ॥ तैसादडे ॥५८॥ ब्रह्मसभेंतदेखतां॥ तयाचेंतीर्थनयेघेतां ॥ अथवाप्रसादसेवूंजातां ॥ प्रायश्चित्तपडे ॥५९॥ तीर्थप्रसादाचीसांडीकेली ॥ तेथेंनीचतादिसोनआली ॥ गुरुभक्ति तेसटवली ॥ एकाएकीं ॥ ६० ॥ गुरूचीमर्यादाराखतां ॥ ब्राह्म णक्षोभतीतत्वतां ॥ तेथेंब्राह्मण्यरक्षूंजातां ॥ गुरुक्षोभघडे ॥ ६१ ॥ ऐसींसांकडींदोहींकडे ॥ तेथेंप्रस्तावाघडे ॥ नीचयातीससद्गुरुत्वन घडे ॥ याकारणें ॥ ६२ ॥ तथापिआवडीघेतलीजीवें ॥ तरीआप णचिभ्रष्टावें ॥ बहुतजनासभ्रष्टवावें ॥ हेंदूषणांचकीं ॥ ६३ ॥ आ तांअसोहाविचारू ॥ स्वयातीचापाहिजेगुरू ॥ नाहींतरीभ्रष्टाकारू ॥नेमस्तघडे ॥६४॥ जेजेकांहींउत्तमगुण ॥ तेंतेंसद्गुरूचेंलक्षण ॥ त थापिसांगोंवोळखण ॥ होयजेणें ॥ ६५ ॥ एकगुरुएकमंत्रगुरू ॥ ए कयंत्रगुरुएकतंत्रगुरू ॥ एकवस्तादगुरुएकराजगुरू ॥ ह्मणतीजनीं

॥ ६६ ॥ एककुळगुरुएकमानिलागुरू ॥ एकविद्यागुरुएककुविद्या
गुरू ॥ एकअसद्गुरुएकयातिगुरू ॥ दंडकर्ते ॥६७॥ एकमातागुरुए
कपितागुरू ॥ एकराजगुरुएकदेवगुरू॥एकबोलिजेजगद्गुरू॥सकळ
कळा ॥ ६८ ॥ ऐसेहेसत्रागुरू ॥ याहिवेगळेआणिकगुरू ॥ ऐकतयां
चाविचारू ॥ सांगिजेल ॥ ६९ ॥ एकस्वप्नगुरुएकदीक्षागुरू ॥ ए
कह्मणतीप्रतिमागुरू ॥ एकह्मणतीस्वयेंगुरू ॥ आपुलाआपण ॥
७० ॥ जेजेयातीचाजोव्यापारू ॥ तेतेयातीचेतितुकेगुरू ॥ याचाप्र
स्तांविचारू ॥ उदंडेआहे ॥ ७१ ॥ असाऐसेउदंडगुरू ॥ नानामतां
चाविचारू ॥ परिमोक्षदातासद्गुरू ॥तोवगळाचिअसे ॥७२ ॥ ना
नासद्विद्येचेगुण ॥ याहिवरीकृपाळुपण॥सद्गुरूचेंहेंलक्षण ॥ जाणि
जेश्रोतीं ॥७३॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचमदशकेसद्गुरु
लक्षणनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ मागांसद्गुरूचेंलक्षण ॥ विशदकेलेंनिरूपण॥
अतांसच्छिष्याचीवोळखण ॥ सावधऐका ॥१॥ सद्गुरुविणसच्छि
ष्य॥ तोवायांजायनिःशेष ॥ कांसच्छिष्येंविणविशेष॥सद्गुरुशिणे
॥ २ ॥ उत्तमभूमिशोधिलीशुद्ध ॥ तेथेंबीजपेरिलेंकिडखाद ॥ कां
तेंउत्तमबीजपेरीसंबंध ॥ खडकेसिपडिला ॥ ३ ॥ तैसासच्छिष्यतो
सत्पात्र ॥ परीगुरुसांगेमंत्रतंत्र ॥ तेथेंअरत्रनापरत्र ॥ कांहींचनाहीं
॥ ४ ॥ अथवागुरुपूर्णकृपाकरी ॥ परीशिष्यअनधिकारी ॥ भाग्य
पुरुषाचाभिकारी ॥ पुत्रजैसा ॥ ५ ॥ तैसेंएकाविणएक ॥ होतसे
निरर्थक ॥ परलोकींजेंजेंसार्थक ॥ तेंदूरिदुरावें ॥ ६॥ ह्मणोनिसद्
गुरुआणिसच्छिष्य ॥ तेथेंनलगतीसायास ॥ त्याउभयतांचाहव्यास
॥ पुरेएकसरां ॥ ७ ॥ सुभूमिआणिउत्तमकण ॥ उगवेनापर्जन्येंवि
ण ॥ तैसेंअध्यात्मनिरूपण ॥ नसतांहोय ॥ ८ ॥ शेतपेरिलेंआणि
उगवलें ॥ परंतुनिगेविणगेलें ॥ साधनेंविणतैसेंझालें ॥ साधकासी
॥ ९ ॥ जोंवरीपीकआपणासिभोगे ॥ तोंवरीअवघेंचिकरणेंलागे ॥
पीकआलियाहिउगें ॥ राहूंचनये ॥ १० ॥ तैसेंआत्मज्ञानझालें ॥

तरीसाधनपाहिजेकेलें ॥ एकवेळउदंडजेविलें ॥ तरीसामुग्रीपाहिजे ॥ ११॥ ह्मणोनिसाधनअभ्यासआणिसद्गुरू ॥ सच्छिष्यआणिस च्छास्त्रविचारू ॥ सत्कर्मआणिसद्वासनापारु ॥ पाववीभवाचा ॥ १२ ॥ सदुपासनाआणिसत्कर्म ॥ सच्छिष्यसत्क्रियाआणिस्वधर्म॥ सत्संगआणिनित्यनेम ॥ निरंतर ॥ १३ ॥ ऐसेंहेंअवघेंचिमिळे ॥ तरीचविमळज्ञाननिवळे ॥ नाहींतरीपाषांडसंचरेबळें ॥ समुदायीं ॥१४॥ येथेंशब्दनाहींशिष्यासी ॥ हेंअवघेंसद्गुरुपाशीं ॥ सद्गुरुपाल टीअवगुणांसी ॥ नानायत्नेंकरूनी ॥१५॥ सद्गुरूचेनिअसच्छिष्य पालटे ॥ परंतुसच्छिष्येंअसद्गुरुचपालटे ॥ कांजेथोरपणतुटे ॥ ह्म णोनियां॥१६ ॥ याकारणेंसद्गुरुपाहिजे ॥ तरीचसन्मार्गलाहिजे ॥ नाहींतरीहोइजे ॥ पाषांडावरपडे ॥१७ ॥ येथेंसद्गुरूचेंकारण ॥ येर सर्वनिष्कारण ॥ तथापिसांगोंवोळखण ॥ सच्छिष्याची ॥१८ ॥ मु ख्यसच्छिष्याचेंलक्षण ॥ सद्गुरुवचनींविश्वासपूर्ण ॥ अनन्यभावेंश रण ॥ त्यानांवसच्छिष्य ॥ १९ ॥ शिष्यपाहिजेनिर्मळ ॥ शिष्यपा हिजेआचारशीळ ॥ शिष्यपाहिजेकेवळ ॥ विरक्तअनुतापी ॥२०॥ शिष्यपाहिजेनिष्ठावंत ॥ शिष्यपाहिजेशुचिष्मंत ॥ शिष्यपाहिजेने मस्त ॥ सर्वप्रकारीं ॥२१॥ शिष्यपाहिजेसाक्षेपीविशेष ॥ शिष्यपा हिजेपरमदक्ष ॥ शिष्यपाहिजेअलक्ष्य ॥ लक्षीऐसा ॥२२॥ शिष्यपा हिजेअतिधीर ॥ शिष्यपाहिजेअतिउदार ॥ शिष्यपाहिजेअतितत्प र ॥ परमार्थविषयीं ॥२३॥ शिष्यपाहिजेपरोपकारी ॥ शिष्यपाहि जेनिर्मत्सरी ॥ शिष्यपाहिजेअर्थांतरीं ॥ प्रवेशकर्ता ॥२४॥ शिष्य पाहिजेपरमशुद्ध ॥ शिष्यपाहिजेपरमसावध ॥ शिष्यपाहिजेआगा ध ॥ उत्तमगुणाचा ॥२५॥ शिष्यपाहिजेप्रज्ञावंत ॥ शिष्यपाहिजे प्रेमळभक्त ॥ शिष्यपाहिजेनीतिवंत ॥ मर्यादेचा ॥२६॥ शिष्यपाहि जेयुक्तिवंत ॥ शिष्यपाहिजेबुद्धिवंत ॥ शिष्यपाहिजेसतत ॥ विचा रघेता ॥२७॥ शिष्यपाहिजेधारिष्ठाचा ॥ शिष्यपाहिजेदृढव्रताचा शिष्यपाहिजेउत्तमकुळींचा॥ पुण्यशीळ ॥२८॥ शिष्यअसावासात्वि

क ॥ शिष्यअसावाभजक ॥ शिष्यअसावासाधक ॥ साधनकर्ता ॥२९॥ शिष्यअसावाविश्वासी ॥ शिष्यअसावाकायाक्लेशी ॥ शिष्य असावापरमार्थासी ॥ वाढवूंजाणे ॥ ३० ॥ शिष्यअसावास्वतंत्र ॥ शिष्यअसावाजगन्मित्र ॥ शिष्यअसावासत्पात्र ॥ सर्वगुणें ॥३१॥ शिष्यअसावासद्विद्येचा ॥ शिष्यअसावासद्भावाचा ॥ शिष्यअसावाअंतरींचा ॥ परमशुद्ध ॥ ३२ ॥ शिष्यनसावाअविवेकी ॥ शिष्य नसावागर्भसुखी ॥ शिष्यअसावासंसारदुःखी ॥ संतप्तदेही ॥३३॥ जोसंसारदुःखेंदुखवला ॥ जोत्रिविधतापेंपोळला ॥ तोचिअधिकारीझाला ॥ परमार्थासी ॥ ३४ ॥ बहुतदुःखभोगिलेंजेणें ॥ तयासीचपरमार्थबाणे ॥ संसारदुःखाचेनिगुणें ॥ वैराग्यउपजे ॥ ३५ ॥ जयासंसाराचात्रास ॥ तयासीचउपजेविश्वास ॥ विश्वासबळेंदृढकांस ॥ धरिलीसद्गुरूची ॥३६॥ अविश्वासेंकांससोडिली ॥ ऐसींबहुतेकेंभवींबुडालीं ॥ नानाजळचरींतोडिलीं ॥ मध्येंचिसुखदुःखें ॥ ३७ याकारणेंदृढविश्वास ॥ तोचिजाणासच्छिष्य ॥ मोक्षाधिकारीविशेष ॥ अग्रगण्य ॥३८॥ जोसद्गुरुवचनेंनिवाला ॥ तोसायुज्यतेचाआखिला ॥ संसारपांगेंपांगिला ॥ नवचेकदा ॥ ३९ ॥ सद्गुरूहूनिदेवमोठा ॥ जयासवाटेतोशिष्यकरंटा ॥ सुटलावैभवाचाफांटा ॥ सामर्थ्यपिसें ॥ ४० ॥ सद्गुरुस्वरूपतेसंत ॥ आणिदेवासमांडेकल्पांत ॥ तेथेंकैचेंउरेलसामर्थ्य ॥ हरिहरांचें ॥४१॥ ह्मणोनिसद्गुरुसामर्थ्य अधिक ॥ जेथेंअटतीब्रह्मादिक ॥ अल्पबुद्धिमानवरंक ॥ तयासिहें कळेना ॥ ४२ ॥ गुरुदेवांबराबरी ॥ करीतोशिष्यदुराचारी ॥ भ्रांतिबैसलीअभ्यंतरी ॥ सिद्धांतनेणवे ॥ ४३ ॥ देवमनुसिभाविला ॥ मंत्रींदेवपणासिआणिला ॥ सद्गुरुतोनवचेकल्पिला ॥ ईश्वराचेनी ॥ ४४॥ ह्मणोनिसद्गुरुपूर्णपणें ॥ देवाहूनिअधिककोटिगुणें ॥ जयासवर्णितांभांडणें ॥ वेदशास्त्रांलागलीं ॥ ४५ ॥ असोसद्गुरुपदापुढें ॥ दुजेंकांहींचनचढे ॥ देवसामर्थ्यतेंकेवढें ॥ मायाजनित ॥ ४६ ॥ असोसद्गुरुकृपाजयासी॥सामर्थ्यनचलेतयापाशीं ॥ ज्ञानबळेंवैभवा

सी ॥ तृणतुल्यकेलें ॥ ४७ ॥ सदगुरुकृपेचेंनिवळें ॥ अपरोक्षज्ञानाचे निउसाळें ॥ मायेसहितब्रह्मांडसगळें ॥ दृष्टीसनये ॥ ४८ ॥ ऐसें सच्छिष्याचेंवैभव ॥ सद्गुरुवचनींदृढभाव॥तेणेंगुणेंदेवराव ॥ स्वयें व्हिहोती ॥ ४९ ॥ अंतरींअनुतापेंतापले ॥ तेणेंअंतरशुद्धझाले ॥ पुढेंसद्गुरुवचनेंनिवाले ॥ सच्छिष्यऐसे ॥५० ॥ लागतांसद्गुरुवच पंथें ॥ झालेंब्रह्मांडपालथें ॥ तरीजयाच्याशुद्धभावार्थें ॥ पालटनध रिजे ॥५१॥ शरणसद्गुरुसिगेले ॥ तेसच्छिष्यऐसेंनिवडले॥क्रिया पालटेंझाले ॥ पावनईश्वरीं ॥ ५२ ॥ ऐसासद्भावअंतरीं॥तेचिमुक्ती चेवांटेकरी ॥ येरमायिकवेषधारी ॥ असच्छिष्य ॥ ५३ ॥ वाटेविष यांचेंसुख ॥ परमार्थसंपादणेंलौकिक ॥ देखादेखीपढतमूर्ख ॥शरण गेले ॥ ५४ ॥ झालीविषयींवृत्तिअनावर ॥ दृढधरिलासंसार ॥ प रमार्थचर्चेचाविचार ॥ मलिनजाहला ॥ ५५ ॥ मोडघेतलापरमा र्थाचा॥ हव्यासधरिलाप्रपंचाचा ॥ भारवाहीकुटुंबाचा ॥ कावाडी जाहला ॥ ५६ ॥ मानिलाप्रपंचींआनंद ॥ केलापरमार्थींविनोद ॥ भ्रांतमूढमतिमंद ॥ लाधलाकामीं ॥ ५७ ॥ सूकरपूजिलेविलेपनें ॥ म्हैसामर्दिलाचंदनें ॥ तैसाविषयीब्रह्मज्ञानें ॥ विवेकेंबोधिला ॥ ५८ रासभउकरडांलोळे ॥ तयासपरिमळसोहळे ॥ उलूकअंधारींपळे ॥ तयाकेवींहंसपंगती ॥ ५९ ॥ तैसाविषयदरीचावऱ्हाडी ॥ घालीअ धःपतनींउडी ॥ तयासभगवंताआवडी ॥ सत्संगकैंचा ॥ ६० ॥ वर्तीकरूनदांताळी ॥ श्वानपुत्रहाडेंचघळी ॥ तैसाविषयींतळमळी ॥ विषयसुखाकारणें ॥ ६१ ॥ तयाश्वानसुखींपरमान्न ॥ मर्कटासिसिं हासन ॥ तैसेंविषयासक्तासज्ञान ॥ जिरेलकैचें ॥ ६२ ॥ रासभेंरा खतांजन्मगेला ॥ तोपंडितांमध्येंप्रतिष्ठिला ॥ नवचेतैसेंअभक्ताला परमार्थनाहीं ॥ ६३ ॥ मिळालाराजहंसांचामेळा ॥ तेथेंआलाडोंब कावळा ॥ लक्षूनियांविष्ठेचागोळा ॥ हंसम्हणवी ॥ ६४ ॥ तैसेंस ज्जनाचेसंगतीं ॥ विषयीसज्जनम्हणविती ॥ विषयअभेदचित्तीं ॥

---

१ घुनब.

गोळालक्षिला ॥ ६५ ॥ कांखेघेऊनियांदारा ॥ ह्मणेमजसंन्यासीक
रा ॥ तैसाविषयींसैरावैरा ॥ ज्ञानबडबडी ॥ ६६ ॥ असोऐसेपढत
मूर्ख ॥ तेकायजाणतीअद्वैतसुख ॥ नरकींप्राणीनरक ॥ भोगितीस्व
इच्छें ॥ ६७ ॥ वेश्येचीकरीलसेवा ॥ तोकैसामंत्रीह्मणावा ॥ तैसा
विषयांदासमानावा ॥ भक्तराजकेवीं ॥ ६८ ॥ तैसेविषयींबापुडे ॥
तयांसज्ञानकोणीकडे ॥ वाचाळशाब्दिकबडबडे ॥ वरपडेजाहले ॥
॥ ६९ ॥ ऐसेशिष्यपरमनष्ट ॥ कनिष्ठांमध्येंकनिष्ठ ॥ हीनअविवे
कीआणिदुष्ट ॥ खळखोटेदुर्जन ॥ ७० ॥ ऐसेजेकांपापरूप ॥ दीर्घ
दोषीपापीवज्रलेप ॥ तयांसप्रायश्चित्तअनुताप ॥ उद्भवतांआहे ॥ ७१ ॥
तिहींपुनःशरणजावें ॥ सद्गुरूसिसंतोषवावें ॥ कृपादृष्टीजाहलिया
व्हावें ॥ पुन्हाशुद्ध ॥ ७२ ॥ स्वामिद्रोहजयासघडे ॥ तोयावच्चंद्रसू
र्यनरकींपडे ॥ तयासिउपावचिनघडे ॥ स्वामीतुष्टल्यावांचूनी ॥ ७३
श्मशानवैराग्यआलें ॥ ह्मणोनलोटांगणघातलें ॥ तेणेंगुणेंउपति
ष्ठलें ॥ नाहींचज्ञान ॥ ७४ ॥ भावआणिलाजयांचा ॥ मं
त्रघेतलागुरूचा ॥ शिष्यझालादोंदिवसांचा ॥ मंत्राकारणें ॥ ७५ ॥
ऐसेकेलेगुरुउदंड ॥ शब्दांशिकलापाषांड ॥ झालातोंडाळतंमुंड[1] ॥
महापाषांडी ॥ ७६ ॥ घडीएकरडेआणिपडे ॥ घडीएकवैराग्यचढे ॥
घडीएकअहंभावजडे ॥ ज्ञातेपणाचा ॥ ७७ ॥ घडीएकविश्वासधरी ॥
सर्वेचिघडीएकगुर्गुरी ॥ ऐसेनानाछंदकरी ॥ पिसाटजैसा ॥ ७८ ॥
कामक्रोधमदमत्सर ॥ लोभमोहनानाविकार ॥ अभिमानकापथ्यवि
कार ॥ हृदयींनांदती ॥ ७९ ॥ अहंकारआणिदेहपांग ॥ अनाचार
आणिविषयसंग ॥ संसारप्रपंचउद्वेग ॥ अंतरींवसे ॥ ८० ॥ दीर्घ
दोषीकृतघ्नपापी ॥ कृत्रिमकुतर्कीविकल्पी ॥ भक्तअभावीशीघ्रको
पी ॥ निष्ठुरपणेंघातकी ॥ ८१ ॥ हृदयशून्यआणिआळसी ॥ अवि
वेकीआणिअविश्वासी ॥ अधीरअविचारसंदेहासी ॥ दृढधर्ता ॥
॥ ८२ ॥ आशाममताकल्पना ॥ कुबुद्धिदुर्बुद्धिदुर्वासना ॥ अल्पबु

---

१ डोयखुपशा.

द्धिविषयकामना ॥ हृदयींवसे ॥ ८३ ॥ ईषणाअसूयातिरस्कारें ॥ निंदेसिमवर्तेआदरें ॥ देहाभिमानींहुंबरें ॥ जाणतपणें ॥८४॥ क्षुधा तृषाआवरेना ॥ निद्रासहसाधरवेना ॥ कुटुंबचिंतावोसरेना ॥ भ्रांति पडिली ॥८५॥ शाब्दिकबोलेउदंडवाचा ॥ लेशनाहींवैराग्याचा ॥ अनुतापधारिष्टसाधनांचा ॥ मार्गनधरी ॥८६॥ भक्तिविरक्तिनाशां ती ॥ सद्वृत्तिलीनतानानांदती ॥ कृपादयानातृप्ती ॥ सद्बुद्धिअसेचि ना ॥८७॥ कायाक्लेशीशरीरहीन ॥ धर्माविषयींपरमकृपण ॥ क्रिया पालटेनाकठिण ॥ हृदयजयाचें ॥८८॥ आर्जवनाहींजनांसी ॥ जोअ प्रियसज्जनांसी ॥ जयाचेजीवींअहर्निशीं ॥ परन्यूनवसे ॥ ८९ ॥ स दासर्वकाळलटिका ॥ बोलेमायिकलापणिका ॥ क्रियाविचारपाहतां एका ॥ वचनींसत्यनाहीं ॥ ९० ॥ परपीडेविषयींतत्पर ॥ जैसाविंचु आणिविखार ॥ तैसाकुशब्देंजिव्हार ॥ भेदीसकळांचें ॥९१॥ आपु लेझांकीअवगुण ॥ पुढिलासिबोलेकठिण ॥ मिथ्यागुणदोषविण ॥ दोषलावी ॥ ९२ ॥ स्वयेंपापात्माअंतरीं ॥ पुढिलांचीकणवनकरी ॥ जैसाहिंसकदुराचारी ॥ परदुःखेंशिणेना ॥ ९३ ॥ दुःखपराचेंनेण ती ॥ दुर्जनगांजिलेचिगांजिती ॥ श्रमपावतांआनंदती ॥ आ पुलेमनीं ॥९४॥ स्वदुःखेंझुरेअंतरीं ॥ आणिपरदुःखेंहास्यकरी ॥ त यासप्राप्तयमपुरी ॥ यमदूतझोडिती ॥९५॥ असोऐसेमदांधबापुडे ॥ तयांसभगवंतकैंचाजोडे ॥ जयांसस्तुबुद्धिनावडे ॥ पूर्वपातकेंकरूनी ॥ ॥ ९६ ॥ तयांसदेहाच्याअंतीं ॥ गात्रेंक्षीणतापावती ॥ जिवलगेंवोसं डिती ॥ जाणवेलतेव्हां ॥९७॥ असोऐसेगुणावेगळे ॥ तेसाच्छिष्यआ गळे ॥ दृढभावार्थेंसोहळे ॥ भोगितीस्वानंदाचे ॥९८॥ जयेस्थळींवि कल्पजागे ॥ कुळाभिमानपाठीलागे ॥ तेप्राणीप्रपंचसंगें ॥ हिंपुटीहो ती ॥९९॥ जेणेंकरितांदुःखजाहलें ॥ तेंचिमनींसदृढधरिलें ॥ तेणेंगु णेंप्राप्तझालें ॥ दुःखविशेष ॥१००॥ संसारसंगेंदुःखनजाहलें ॥ ऐसें देखिलेंनाऐकिलें ॥ ऐसेंजाणोनिअनहितकेलें ॥ तेदुःखीहोतीस्वयें॥

१ इच्छा. २ गुणावर दोषारोप करणें.

॥१॥ संसारींसुखमानिती ॥ तेप्राणीमूढमती ॥ जाणोनिडोळेझांकि
ती ॥ तेपढतमूर्ख ॥२॥ प्रपंचसुखेंकरावा ॥ परीकांहींपरमार्थवाढवा
वा ॥ परमार्थअवघाचबुडवावा ॥ हेंविहितनव्हे ॥३॥ मागांझालेंनि
रूपण ॥ गुरुशिष्यांचीओळखण ॥ आतांउपदेशाचेंलक्षण ॥ सांगि
जेल ॥४॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचमदशकेशिष्यल
क्षणनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकाउपदेशाचींलक्षणें ॥ बहुविधाकोणको
णें ॥ सांगतोंतेंअसाधारणें ॥ परीकांहींएकसांगों ॥१॥ बहुतमंत्रउपदे
शिती ॥ कोणीनाममंत्रसांगती ॥ एकतेजपकरविती ॥ ओंकाराचा॥
॥२॥ शिवमंत्रभवानीमंत्र ॥ विष्णुमंत्रमहालक्ष्मीमंत्र ॥ अवधूतमंत्रग
णेशमंत्र ॥ मार्तंडमंत्रसांगती ॥३॥ मत्स्यकूर्मवराहमंत्र॥ नृसिंहमंत्रवा
मनमंत्र ॥ भार्गवमंत्ररघुनाथमंत्र ॥ कृष्णमंत्रसांगती ॥४॥ भैरवमंत्रम
ल्लारीमंत्र ॥ हनुमंतमंत्रयक्षिणीमंत्र ॥ नारायणमंत्रपांडुरंगमंत्र ॥ अ
घोरमंत्रसांगती ॥५॥ शेषमंत्रगरुडमंत्र ॥ वायुमंत्रवेताळमंत्र ॥ झोटिं
गमंत्रबहुधामंत्र ॥ कितीह्मणोनिसांगावे ॥६॥ बाळामंत्रबगळामंत्र ॥
काळीमंत्रकंकाळीमंत्र ॥ बेडूकमंत्रनानामंत्र ॥ नानाशक्तींचे ॥७॥ पृ
थकाकारेंस्वतंत्र ॥ जितुकेदेवतितुकेमंत्र ॥ सोपेअवघडविचित्र ॥ खे
चरदारुणबीजांचे ॥८॥ पाहूंजातांपृथ्वीवरी ॥ देवांचिगणनाकोण
करी ॥ तितुकेमंत्रवैखरी ॥ कितीह्मणोनिवदावे ॥९॥ असंख्यातमंत्र
माळा ॥ एकाहूनिएकआगळा ॥ विचित्रमायेचीकळा ॥ कोणजाणे॥
॥१०॥ कित्येकमंत्रींभूतेंजाती ॥ कित्येकमंत्रींव्यथानासती॥ कित्येक
मंत्रेंउतरती ॥ सितेंविंचूविखार ॥११॥ ऐसेनानापरीचेमंत्री ॥ उपदे
शितीकर्णपात्रीं ॥ जपध्यानपूजायंत्रीं ॥ विधानयुक्तसांगती ॥१२॥
एकशिवशिवसांगती ॥ एकहरिहरह्मणविती ॥ एकउपदेशिती ॥
विठ्ठलविठ्ठलह्मणोनि॥१३॥ एकसांगतीकृष्णकृष्ण ॥ एकसांगतीवि
ष्णुविष्णु ॥ एकनारायणनारायण ॥ ह्मणोनिउपदेशिती ॥१४॥ ए
कह्मणतीअच्युतअच्युत ॥ एकह्मणतीअनंतअनंत ॥ एकसांगतीदत्त

दत्त ॥ ह्मणतजावें ॥१५॥ एकसांगतीरामराम ॥ एकसांगतीओम्
ओम् ॥एकह्मणतीमेघःश्याम ॥ बहुतांनामींस्मरावा॥१६॥एकसांगती
गुरुगुरू॥एकह्मणतीपरमेश्वरू॥एकह्मणतीविघ्नहरू॥चिंतीतजावा॥१७
एकसांगतीसोमराज ॥ एकसांगतीगरुडध्वज॥एकसांगतीअधोक्षज॥
ह्मणतजावें ॥१८॥ एकसांगतीदेवदेव ॥ एकह्मणतीकेशवकेशव ॥ ए
कह्मणतीभार्गवभार्गव ॥ ह्मणतजावें ॥१९॥ एकविश्वनाथह्मणविती
एकमल्लारीसांगती ॥ एकतेजपकरविती ॥ तुकाईतुकाईह्मणोनी ॥
॥ २० ॥ हेंकितीह्मणोनिसांगावें ॥ शिवशक्तीचींअनंतनावें ॥ इच्छे
सारिखेंस्वभावें ॥ उपदेशिती ॥ २१ ॥ एकसांगतीमुद्राचारी ॥ खेच
रीभूचरीचाचरीअगोचरी ॥ एकआसनेंपरोपरी ॥ उपदेशिती ॥
॥ २२ ॥ एकदाखवितीदेखणी ॥ एकअनुहतध्वनी ॥ एकगुरुपिं
डज्ञानी ॥ पिंडज्ञानसांगती ॥ २३ ॥ एकसांगतीकर्ममार्ग ॥
एकसांगतीउपासनामार्ग ॥ एकसांगतीअष्टांगयोग ॥ नानाचक्रें॥२४
एकतपेंसांगती॥एकअजपाजपनिरूपिती॥एकतत्वेंविस्तारिती ॥ तत्व
ज्ञान ॥२५॥ एकसांगतीसगुण ॥ एकनिरूपितीनिर्गुण ॥ एकउपदे
शितीतीर्थाटण ॥ फिरतजावें ॥२६॥ एकमहावाक्यसांगती ॥ साचा
जपकरावाह्मणती ॥ एकउपदेशकरिती ॥ सर्वब्रह्मह्मणोनी ॥२७॥
एकशाक्तमार्गसांगती ॥ एकमुक्तमार्गप्रतिष्ठिती ॥ एकइंद्रियेंपूजन
करविती ॥ एकभावें ॥२८॥ एकसांगतीवशीकरण ॥ स्तंभनमोहन
उच्चाटण ॥ नानाचेटकेंआपण ॥ स्वयेंनिरूपिती ॥२९॥ ऐशीउपदे
शाचीस्थिती ॥ पुरेआतांसांगोंकिती ॥ ऐसेहेउपदेशअसती ॥ असं
ख्यात॥३०॥ऐसेउपदेशअनेक॥परीज्ञानेंविणनिरर्थक॥येविषयींअसे
एक ॥ भगवद्वचन ॥३१॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ नानाशास्त्रंपठेल्लोकोना
नादैवतपूजनम् ॥ आत्मज्ञानंविनापार्थसर्वकर्मनिरर्थकम् ॥१॥ शैव
शाक्तागमाद्यायेअन्येचबहवोमताः॥ अपभ्रंशसमास्तेपिजीवानांभ्रां
तिचेतसाम् ॥ नहिज्ञानेनसदृशंपवित्रमिदमुत्तमम् ॥२॥ ॥ टीका ॥
याकारणेंज्ञानासमान ॥ पवित्रउत्तमनदिसेआन ॥ यास्तवआधींआ

त्मज्ञान ॥ साधिलेंपाहिजे॥३२॥ सकळउपदेशींविशेष ॥ आत्मज्ञाना चाउपदेश ॥ एतद्विषयींजगदीश ॥ बहुतांठायींबोलिला ॥ ३३ ॥ श्लोक ॥ ॥ यस्यकस्यचवर्णस्यज्ञानंदेहेप्रतिष्ठितम् ॥तस्यदासस्यदा सोहंभवेजन्मनिजन्मनि ॥३॥ ॥ टी० ॥ ॥ आत्मज्ञानाचामहिमा ॥ नेणचतुर्मुखब्रह्मा ॥ प्राणीबापुडाजीवात्मा ॥ कायजाणे ॥३४॥ सक ळतीर्थांचीसंगती ॥ स्नानदानाचीफळश्रुती ॥ साहूनिज्ञानाचीस्थि ती ॥ विशेषकोटिगुणें ॥३५॥ ॥ श्लोक ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानि स्नानदानेषुयत्फलम् ॥ तत्फलंकोटिगुणितंब्रह्मज्ञानसमोपमं ॥४॥ ॥ टीका ॥ ॥ ह्मणोनजेंआत्मज्ञान ॥ तेंगहनाहूनगहन ॥ ऐकतयाचेंल क्षण ॥ सांगिजेल ॥३६॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचमद शकेउपदेशलक्षणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ जंवतेंज्ञाननाहींप्रांजळ ॥ तंवसर्वकांहींनिष्फळ ॥ ज्ञानरहिततळमळ ॥ जाणारनाहीं ॥१॥ ज्ञानह्मणतांवाटेभ्रम ॥ काय रेबाअसेलवर्म ॥ ह्मणोनिहाअनुक्रम ॥ सांगिजेल ॥२॥ भूतभविष्य वर्तमान ॥ ठाउकेंआहेपरिच्छिन्न ॥ त्यासीचह्मणिजेलेंज्ञान ॥ परीतें ज्ञाननव्हे३बहुतकेलेंविद्यापठण॥संगीतशास्त्ररागज्ञान॥वैदिकशास्त्रवे दाध्ययन॥हेंहिज्ञाननव्हे४नानाव्यवसायांचेंज्ञान॥नानादीक्षेचेंज्ञान॥ नानापरीक्षेचेंज्ञान ॥ हेंज्ञाननव्हे॥५॥ नानावनितांचीपरीक्षा ॥नाना मनुष्यांचीपरीक्षा ॥ नानाव्यवहारांचीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥६॥ना नाअश्वांचीपरीक्षा ॥ नानागजांचीपरीक्षा ॥ नानाश्वापदांचीपरीक्षा हेंज्ञाननव्हे ॥७॥ नानापशूंचीपरीक्षा॥नानापक्ष्यांचीपरीक्षा ॥ नाना भूतांचीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥८॥ नानायोनिचीपरीक्षा ॥ नानाव स्त्रांचीपरीक्षा ॥ नानाशस्त्रांचीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥९॥ नानाधातूं चीपरीक्षा॥ नानानाण्यांचीपरीक्षा॥नानारत्नांचीपरीक्षा॥हेंज्ञाननव्हे ॥१०॥ नानापाषाणपरीक्षा ॥ नानाकाष्ठांचीपरीक्षा ॥ नानावाद्यां चीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥११॥ नानाभूमींचीपरीक्षा ॥ नानाजळां चीपरीक्षा ॥ नानासतेजपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥१२॥ नानारसांची

परीक्षा ॥ नानाबीजांचीपरीक्षा ॥ नानाअंकुरपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥१३॥ नानापुष्पांचीपरीक्षा ॥ नानाफळांचीपरीक्षा ॥ नानावल्लीं चीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥१४॥ नानादुःखांचीपरीक्षा ॥ नानारोगां चीपरीक्षा ॥ नानाचिन्हांचीपरीक्षा॥हेंज्ञाननव्हे॥१५॥ नानामंत्रांची परीक्षा॥ नानायंत्रांचीपरीक्षा॥नानामूर्तींचीपरीक्षा॥हेंज्ञाननव्हे॥१६ नानाक्षेत्रांचीपरीक्षा॥नानागृहांचीपरीक्षा॥नानापात्रांचीपरीक्षा ॥ हें ज्ञाननव्हे॥१७॥नानाहोणारपरीक्षा ॥नानासमयांचीपरीक्षा॥नानात र्कांचीपरीक्षा॥हेंज्ञाननव्हे ॥१८॥ नानाअनुमानपरीक्षा॥नानानेमस्त परीक्षा ॥ नानाप्रकारींपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥१९॥ नानाविद्यांचीप रीक्षा ॥ नानाकळांचीपरीक्षा ॥ नानाचातुर्यपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥ ॥२० ॥ नानाशब्दांचीपरीक्षा ॥ नानाअर्थांचीपरीक्षा ॥ नानाभाषां चीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२१॥ नानास्वरांचीपरीक्षा ॥ नानावर्णां चीपरीक्षा ॥ नानालेखनपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२२॥ नानामतांची परीक्षा ॥ नानाज्ञानांचीपरीक्षा ॥ नानावृत्तींचीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२३॥ नानारूपांचीपरीक्षा ॥ नानारसनेंचीपरीक्षा ॥ नानासुगंधां चीपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२४॥ नानासृष्टींचीपरीक्षा ॥ नानाविस्ता रपरीक्षा ॥ नानापदार्थपरीक्षा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२५॥ नेमकेंचिबोलणें ॥ तत्काळचिप्रतिवचनदेणें ॥ शीघ्रचिकवित्वकरणें ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥ ॥२६॥ नेत्रपल्लवीनादकळा ॥ करपल्लवीभेदकळा ॥ स्वरपल्लवीसंके तकळा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२७॥ काव्यकुशलसंगीतकळा ॥ गीतप्रबंधनृ त्यकळा ॥ सभाचातुर्यशब्दकळा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥ २८ ॥ वाग्विलास मोहनकळा ॥ रम्यरसाळगायनकळा ॥ हास्यविनोदकाव्यकळा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥२९॥ नानालाघवेंचित्रकळा ॥ नानावाद्येंसंगीतकळा ॥ नानाप्रकारेंविचित्रकळा ॥ हेंज्ञाननव्हे ॥३०॥ आदिकरूनिचौस ष्टकळा ॥ यांहिवेगळ्यानानाकळा ॥ चौदाविद्यासिद्धिकळा ॥ हें ज्ञाननव्हे ॥३१॥ असोसकळकळाप्रवीण ॥ विद्यामात्रपरिपूर्ण ॥ प रीतेंकौशल्यज्ञान ॥ म्हणोंचिनये ॥ ३२ ॥ हेंज्ञानहोयसेंभासे ॥

परंतुमुख्यज्ञानवेंअनारिसें ॥ जेथंप्रकृतीचेंपिसें॥समूळवाव॥२३॥जाणावेंदुसऱ्याचेजीवींचें ॥ हेंज्ञानआटेसाचें ॥ परंतुहेंआत्मज्ञानाचें ॥ लक्षणनव्हे ॥२४॥ महानुभावेंमहाभला ॥ मानसपूजाकरितांचुकला ॥ कोणीएकेंपाचारिला ॥ ऐसेंनव्हेह्मणोनी ॥ २५ ॥ ऐसीजाणेअंतरस्थिती ॥ तयासपरमज्ञाताह्मणती ॥ परंतुजेणेंमोक्षप्राप्ती ॥ तेंहेंज्ञाननव्हे ॥२६॥ बहुतप्रकारींचींज्ञानें ॥ सांगोंजातांअसाधारणें ॥ सायुज्यप्राप्तिहोयजेणें ॥ तेंज्ञानवेगळें[1] ॥२७॥ तरीतेंकैसेंआहेज्ञान॥ कैसेंसमाधानाचेंलक्षण ॥ ऐसेंहेंविशदकरून ॥ मजनिरूपावें ॥२८॥ ऐसेंशुद्धज्ञानपुशिलें ॥ तेंपुढिलियेसमासींनिरूपिलें ॥ श्रोतींअवधानदीधलें ॥ पाहिजेपुढें ॥२९॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचमदशकेबहुधाज्ञाननिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ एकज्ञानाचेंलक्षण ॥ ज्ञानह्मणिजेआत्मज्ञान ॥ पहावेंआपणासआपण ॥ यानांवज्ञान ॥१॥ मुख्यदेवासजाणावें ॥ सत्यस्वरूपओळखावें ॥ नित्यानित्यविचारावें ॥ यानांवज्ञान॥२॥ जेथेंदृश्यप्रकृतिसरे ॥ पंचभौतिकहेंवोसरे ॥ समूळद्वैतनिवारे ॥ यानांवज्ञान ॥३॥ मनोबुद्धिअगोचर ॥ नचलेतर्काचाविचार ॥ उल्लेखपरेहूनपर ॥ यानांवज्ञान ॥४॥ जेथेंनाहींदृश्यभान ॥ जेथेंजाणीवहेंअज्ञान ॥ विमळशुद्धस्वरूपज्ञान ॥ यासिबोलिजे ॥५॥ सर्वसाक्षिणीअवस्थातुर्या ॥ ज्ञानऐसेंह्मणतीतया ॥ परीतेंजाणिजेवायां ॥ पदार्थज्ञान ॥६॥ दृश्यपदार्थजाणिजे॥त्यासपदार्थज्ञानबोलिजे॥शुद्धस्वरूपजाणिजे ॥ यानांवस्वरूपज्ञान ॥७॥ जेथेंसर्वचिनाहींठायींचें ॥ तेथेंसर्वसाक्षित्वकैंचें ॥ ह्मणोनिशुद्धज्ञानतुर्येचें॥ मानूंचिनये॥८॥ज्ञानह्मणिजेअद्वैत ॥ तुर्याप्रत्यक्षद्वैत ॥ ह्मणोनिशुद्धज्ञानतेंसतत ॥ वेगळेंचिअसे ॥९॥ ऐसेंशुद्धज्ञानाचेंलक्षण ॥ शुद्धस्वरूपींचआपण॥ यानांवशुद्धस्वरूपज्ञान ॥ जाणिजेश्रोतीं ॥१०॥ महावाक्यउपदेशभला ॥ परीत्याचाजपनाहींबोलिला ॥ तेथींचातोविचारकेला ॥ पाहिजेसाध

[1] वेगळें.

कें ॥११॥ महावाक्यउपदेशसार ॥ परीघेतलापाहिजेविचार ॥ त्या च्याजपेंअंधकार ॥ नफिटेभ्रांतीचा ॥१२॥ महावाक्याचाअर्थघेतां ॥ आपणवस्तुचितत्वतां ॥ त्याचाजपकरितां ॥ वृथाशिणहोय ॥ ॥ १३ ॥ महावाक्याचेंविवरण ॥ हेंमुख्यज्ञानाचेंलक्षण ॥ शुद्धल क्षांशेंआपण ॥ वस्तुचिआहे ॥ १४ ॥ आपलाआपणासिलाभ ॥ हेंज्ञानपरमदुर्लभ ॥ जेंआदिअंतींस्वयंभ ॥ स्वरूपचिस्वयें ॥ १५ ॥ जेथूनिहेंसर्वहिप्रगटे ॥ आणिसकळहिजेथेंआटे ॥ तेंज्ञानझालियाफि टे ॥ भ्रांतिबंधन ॥१६ ॥ मतेंआणिमतांतरें ॥ जेथेंहोतीनिर्विकारें ॥ अतिसूक्ष्मविचारें ॥ पाहातांऐक्य ॥१७॥ जेंयाचराचराचेंमूळ ॥ शु द्धस्वरूपनिर्मळ ॥ यानांवज्ञानकेवळ ॥ वेदांतमतें ॥ १८ ॥ शोधितां आपुलेंमूळस्थान ॥ सहजचिउडेअज्ञान ॥ यानांवब्रह्मणिजेब्रह्मज्ञान ॥ मोक्षदायक ॥१९॥ आपणासिओळखोंजातां ॥ अंगींबाणेसर्वज्ञता ॥ तेणेंएकदेशिवार्ता ॥ निःशेषउडे ॥२०॥ मीकोणऐसाहेत ॥ धरूनि पाहतांदेहातीत ॥ अवलोकितांनेमस्त ॥ स्वरूपचिहोय ॥ २१ ॥ ऐ सेपूर्वीथोरथोर ॥ जेणेंज्ञानेंपैलपार ॥ पावलेतेसाचार ॥ ऐकआतां ॥२२॥ व्यासवसिष्ठमहामुनि ॥ शुकनारदसमाधानी ॥ जनकादि कमहाज्ञानी ॥ येणेंचिज्ञानें ॥ २३ ॥ वामदेवादिकयोगीश्वर ॥ वा ल्मीकअत्रिऋषीश्वर ॥ शौनकादिअध्यात्मसार ॥ वेदांतमतें ॥२४॥ सनकादिकमुख्यकरूनी ॥ आदिनाथमीनगोरक्षमुनी ॥ आणिबोल तांवचनीं ॥ अगाधअसती ॥ २५ ॥ सिद्धमुनिमहानुभाव ॥ सकळां चाजोअंतर्भाव ॥ जेणेंसुखेंमहादेव ॥ डुल्लतोसदा ॥ २६ ॥ जेंवेदशा स्त्राचेंसार ॥ सिद्धांतधादांतविचार ॥ ज्याचीप्राप्तीभावानुसार ॥ भाविकांसीहोय ॥२७॥ साधुसंतआणिसज्जन ॥ भूतभविष्यवर्तमान ॥ सर्वत्रांचेंगुह्यज्ञान ॥ सांगिजेलआतां ॥ २८ ॥ तीर्थेंव्रतेंतपेंदानें ॥ धूम्रपानें ॥ पंचाग्निगोरांजनें ॥ जेंप्राप्तनव्हे ॥२९ ॥ सकळ साधनांचेंफळ ॥ ज्ञानचिसांगेकेवळ ॥ जेणेंसंशयाचेंमूळ ॥ निःशेष तुटे ॥ ३० ॥ छप्पन्नभाषातितुकेग्रंथ ॥ आदिकरूनिवेदांत ॥ याहतु

कथांचागहनार्थ ॥ एकचिअसे ॥३१॥ जेंनेणवेपुराणीं ॥ जेथेंशिण ल्यावेदवाणी ॥ तेंचिआतांयेचक्षणीं ॥ बोधिनगुरुकृपें ॥३२॥ पाहि लेंनसतांसंस्कृतीं ॥ रीगनाहींमाहाराष्ट्रग्रंथीं ॥ हृदयींवसिल्याकृपामू र्ती ॥ सद्गुरुस्वामी॥३३॥ आतांनलगेसंस्कृत ॥ अथवाग्रंथप्राकृत ॥ माझास्वामीकृपेसहित ॥ हृदयींवसे ॥ ३४ ॥ नकरितांवेदाभ्यास ॥ अथवाश्रवणसायास ॥ प्रयत्नेंविणसुरस ॥ सद्गुरुकृपा ॥३५॥ ग्रंथ मात्रमहाराष्ट्र ॥ त्याहूनसंस्कृतश्रेष्ठ ॥ त्यासंस्कृतामध्येंश्रेष्ठ ॥ थोर तोवेदांत ॥३६॥ त्यावेदांतापरतेंकांहीं ॥ सर्वथाश्रेष्ठनाहीं ॥ जेथेंवेद गर्भसर्वही ॥ प्रगटजाहला ॥३७॥ असोऐसाजोवेदांत ॥ त्याचाचि मथितार्थ ॥ अतिगहनजोपरमार्थ ॥ तोतूंऐकआतां ॥३८॥ अरेगह नाचेंहिगहन ॥ तेंतूंजाणसद्गुरुवचन ॥ सद्गुरुवचनेंसमाधान॥ नेम स्तआहे ॥३९॥ सद्गुरुवचनतोचिवेदांत॥सद्गुरुवचनतोचिसिद्धांत ॥ सद्गुरुवचनतोचिधादांत॥सप्रतीतआतां ॥ ४० ॥ जेंअत्यंतगहन॥ माझेस्वामीचेंवचन ॥ जेणेंमाझेंसमाधान ॥ अत्यंतजाहलें ॥४१॥ तें हेंमाझेंजीवींचेंगुज ॥ मीसांगेनह्मणतोंतुज ॥ जरीअवधानदेशीमज ॥ तरीआतांयेचक्षणीं ॥४२॥ तंवशिष्यम्लानवदनेंबोले ॥ धरिलींसद्द ढपाउलें ॥ मगबोलोंआरंभिलें ॥ गुरुदेवें ॥४३॥ अहंब्रह्मास्मिमहा वाक्य ॥ तेथींचाअर्थअतर्क्य ॥ तोहिसांगतोंऐक्य ॥ गुरुशिष्यजे थें ॥४४॥ ऐकाशिष्यायेथींचेंवर्म ॥ स्वयेंतूंचिआहेसिब्रह्म ॥ येविष यींसंदेहभ्रम ॥ धरूंचनको ॥४५॥ नवविधाप्रकारेंभजन ॥ त्यांतमु ख्यआत्मनिवेदन ॥ तेंसमग्रप्रकारेंकथन ॥ कीजेलआतां ॥ ४६ ॥ निर्माणपंचभूतेंइंद्रियें ॥ कल्पांतींनासतीयथान्वयें ॥ प्रकृतिपुरुषजि यें ॥ तेहिब्रह्महोती ॥४७॥ दृश्यपदार्थआटतां ॥ आपणहिनुरेतत्व तां ॥ ऐक्यरूपेंऐक्यता ॥ मुळींचआहे ॥४८॥ सृष्टीचीनाहींवार्ता ॥ तेथेंसर्वहिऐक्यता ॥ पिंडब्रह्मांडपाहोंजातां ॥ दिसेलकोठें ॥ ४९ ॥ ज्ञानवन्हिप्रगटे ॥ तेणेंदृश्यकेरआटे ॥ तदाकारेंमूळतुटे ॥ भिन्नत्वाचें ॥५०॥ मिथ्यात्वेंवृत्तिफिरे ॥ तोदृश्यआतांचवोसरे ॥ सहजचियेणें

प्रकारें ॥ झालेंआत्मनिवेदन ॥ ५१ ॥ ऐसीसद्गुरूचेठायींअनन्य
ता ॥ तरीतुजकायसीरेचिंता ॥ वेगळेपणेंअभक्ता ॥ उरोंचिनेदी
॥ ५२ ॥ आतांहेंचिदृढीकरण ॥ व्हावयाकरींसद्गुरुभजन ॥ सद्गु
रुभजनेंतेंसमाधान ॥ नेमस्तपावसी ॥ ५३ ॥ यानांवशिष्याआत्म
ज्ञान ॥ येणेंपाविजेसमाधान ॥ भवभयाचेंबंधन ॥ समूळमिथ्या
॥ ५४ ॥ देहींमीवाटेज्यानरा ॥ तोजाणावाआत्महत्यारा ॥ देहा
भिमानेंयेरझारा ॥ भोगिल्याचभोगी ॥५५॥ असेचतूंदेहावेगळा ॥
जन्मकर्मानिराळा ॥ सकळअबळगोंवळा ॥ सबाह्यतूं ॥५६॥ कोणा
सीचनाहींबंधन ॥ भ्रांतिस्तवभुललेजन ॥ दृढघेतलादेहाभिमान ॥
ह्मणोनियां ॥ ५७ ॥ शिष्याएकांतींबैसावें ॥ स्वरूपींविश्रांती
सजावें ॥ तेणेंगुणेंदृढव्हावें ॥ परमार्थसदा ॥ ५८ ॥ अखंडघडे
श्रवणमनन ॥ तरीचपाविजेसमाधान ॥ पूर्णझालियाब्रह्मज्ञान ॥
वैराग्यभरेअंगीं ॥ ५९ ॥ शिष्यामुक्तपणेंअनर्गल ॥ करिसीइं
द्रियेंवरळ ॥ तेणेंतुझीतळमळ ॥ जाणारनाहीं ॥ ६० ॥ विषयींवै
राग्यउपजलें ॥ तयासीचपूर्णज्ञानझालें ॥ मनींटाकितांलाधलें ॥ रा
ज्यजेवीं ॥६१॥ ऐकशिष्यासावधान ॥ आतांभविष्यमीसांगेन ॥ ज
यापुरुषासजेंध्यान ॥ तयासतेंचप्राप्त ॥६२॥ ह्मणोनिजेअविद्या ॥
सांडूनिधरावीसुविद्या ॥ तेणेंगुणेंजगद्वंद्या ॥ पाविजेशीघ्र ॥६३॥ स
न्निपाताचेनिदुःखें ॥ भयानकदृष्टीसदेखें ॥ औषधघेतांचिसुखें ॥
आनंदपावे ॥६४॥ तैसेंअज्ञानसंन्निपातें ॥ मिथ्यादृष्टीसांदिसतें ॥ ज्ञा
नऔषधघेतांचित्तें ॥ जेंमुळींचनाहीं ॥६५॥ मिथ्यास्वप्नेंवोरुणझाला
॥ तोजागृतीसआणिला ॥ तेणेंपूर्वदशापावला ॥ निर्भयजे ॥ ६६ ॥
मिथ्याचपरीसत्यवाटलें ॥ तेणेंगुणेंदुःखझालें ॥ मिथ्यात्वेंसत्यनि
रसिलें ॥ हेंतोंघडेना ॥६७॥ मिथ्याआहेजागृतीसी ॥ परीवेडलावि
लेंनिद्रितासी ॥ जागाझालियातयासी ॥ भयचिनाहीं ॥६८॥ परी
अविद्याझोंपयेतेभरें ॥ भरेसर्वांगींकाविरें ॥ पूर्णजागृतिश्रवणद्वारें ॥
मननकरावी ॥६९॥ जागतीचींवोळखण ॥ ऐकतयाचेंलक्षण ॥ जो

विषयींविरक्तपूर्ण ॥ अंतरापासूनी ॥७०॥ जेणेंविरक्तीसनयावें॥तो साधकऐसेंजाणावें ॥ तेणेंसाधनकरावें ॥ थोरीवसांडूनी ॥७१॥ साधननमानेंजयाला ॥ तोसिद्धपणेंबद्धझाला ॥ त्याहूनिमुमुक्षुभला ॥ ज्ञानाधिकारी ॥७२॥ तंवशिष्येंकेलाप्रश्न ॥ कैसेंबद्धमुमुक्षूंचेंलक्षण॥ साधकसिद्धवोळखण ॥ कैसीजाणावी ॥७३॥ याचेंउत्तरश्रोतयांसी दीधलेंपुढिलेसमासीं ॥ सावधश्रोतींकथेसी ॥ अवधानद्यावें ॥७४॥ इतिश्रीदास०गुरु०पंच० शुद्धज्ञानलक्षणनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६

श्रीगणेशायनमः ॥ सृष्टींजेकांचराचर ॥ जीवदाटलेअपार ॥ परीते अवघेचार ॥ बोलिजेती॥१॥ऐकतयांचेंलक्षण ॥ चारतेकोणकोण॥ बद्धमुमुक्षुसाधकजाण ॥ चौथातोसिद्ध ॥२ ॥ याचौघांविरहितकांहीं ॥ चराचरींपांचवानाहीं ॥ आतांअसोहेंसर्वहीं ॥विशदकरूं॥३॥ बद्धम्हणिजेतोकोण ॥ कैसेंमुमुक्षुचेंलक्षण ॥ साधकसिद्धवोळखण ॥ कैसीजाणावी ॥४॥ श्रोतींव्हावेंसावध ॥ प्रस्तुतऐकाबद्ध ॥ मुमुक्षु साधकआणिसिद्ध ॥ पुढेंनिरूपिले ॥५॥ आतांबद्धतोजाणिजेऐसा॥ अंधारीचाअंधजैसा ॥ चक्षुविणदाहीदिशा ॥ शून्याकार ॥ ६ ॥ भक्तज्ञातातापसी ॥ योगीवीतरागीसंन्यासी ॥ पुढेंदेखतांदृष्टीसी ॥ येणारनाहीं ॥७॥ नदिसेनेणेकर्माकर्म ॥ नदिसेनेणेधर्माधर्म ॥ नदिसेनेणेसुगम ॥ परमार्थपंथ ॥८॥ तयासनदिसेसच्छास्त्र ॥ सत्संगति सत्पात्र ॥ सन्मार्गजोकांपवित्र ॥ तोहिनदिसे ॥९॥ नकळेसारासार विचार ॥ नकळेस्वधर्मआचार ॥ नकळेकैसापरोपकार ॥ दानपुण्य ॥ १० ॥ नाहींपोटींभूतदया ॥ नाहींशुचि[1]मंतकाया ॥ नाहींजनांसिनिववावया ॥ वचनमृदु ॥ ११ ॥ नकळेभक्तिनकळेज्ञान ॥ न कळेवैराग्यनकळेध्यान॥नकळेमोक्षनकळेसाधन॥यानांवबद्ध ॥१२॥ न कळेदेवांनिश्चयात्मक॥नकळेसंतांचाविवेक॥नकळेमायेचेंकौतुक॥यानांवबद्ध॥१३॥नकळेंपरमार्थाचीखुण ॥ नकळेअध्यात्मनिरूपण ॥नकळे आपणासिआपण॥यानांवबद्ध॥१४॥नकळेजीवाचेंजन्ममूळ ॥ नकळे

१ पवित्र.

साधनांचेंफळ॥नकळेतत्त्वकेवळ॥यानांवबद्ध॥१५॥नकळेकैसेंतेंबंधन॥ नकळेमुक्तीचेंलक्षण ॥ नकळेवस्तुविलक्षण ॥ यानांवबद्ध ॥१६॥ नकळेशास्त्रार्थबोलिला ॥ नकळेनिजस्वार्थआपुला ॥ नकळेसंकल्पेंबांधिला ॥ यानांवबद्ध ॥१७॥ जयासनाहींआत्मज्ञान ॥ हेंमुख्यबद्धाचेंलक्षण ॥ तीर्थेंव्रतेंदानपुण्य ॥ कांहींचनाहीं ॥१८॥ दयानाहींकरुणानाहीं ॥ आर्जवनाहींमैत्रीनाहीं ॥ शांतिनाहींक्षमानाहीं ॥ यानांवबद्ध ॥१९॥ जेंज्ञानाविषयींउणें ॥ तेथेंकैचींज्ञानाचींलक्षणें ॥ बहुसालकुलक्षणें ॥ यानांवबद्ध ॥२०॥ नानाप्रकारचेदोष ॥ करितांवाटेपरमसंतोष ॥ बाष्कळपणाचाहव्यास ॥ यानांवबद्ध ॥२१॥ बहुकामक्रोध ॥ बहुगर्वबहुमद ॥ बहुद्वंद्वबहुखेद ॥ यानांवबद्ध ॥२२॥ बहुदर्पबहुदंभ ॥ बहुविषयबहुलोभ॥ बहुकर्कशबहुअशुभ ॥ यानांवबद्ध ॥२३॥ बहुग्रा[1]मणीबहुमत्सर ॥ बहुअसूयातिरस्कार ॥ बहुपापीबहुविकार ॥ यानांवबद्ध ॥२४॥ बहुअभिमानबहुताठा ॥ बहुअहंकारबहुफांटा ॥ बहुकुकर्मांचासांठा ॥ यानांवबद्ध ॥२५॥ बहुकापट्यवादविवाद ॥ बहुकुतर्कभेदाभेद ॥ बहुक्रूरकृपामंद ॥ यानांवबद्ध ॥२६॥ बहुनिंदाबहुद्वेष ॥ बहुअधर्मबहुअभिलाष ॥ बहुप्रकारींचेदोष ॥ यनांवबद्ध ॥२७॥ बहुभ्रष्टअनाचार ॥ बहुनष्टएकाकार ॥ बहुअनीतिअविचार ॥ यानांवबद्ध ॥२८॥ बहुनिष्ठुरबहुघातकी ॥ बहुहत्याराबहुपातकी ॥ बहुतपिळकुविद्याअनेकी ॥ यानांवबद्ध॥२९ बहुदुराशाबहुस्वार्थी ॥ बहुकलहबहुअनर्थी ॥ बहुडाईकदुर्मती ॥ यानांवबद्ध ॥३०॥ बहुकल्पनाबहुकामना ॥ बहुतृष्णाबहुवासना ॥ बहुममताबहुभावना ॥ यानांवबद्ध ॥३१॥ बहुविकल्पीबहुविषादी बहुप्रपंचीबहुउपाधी ॥ बहुकुविद्येचीबुद्धी॥ यानांवबद्ध ॥३२॥ बहुवाचाळबहुपाषांडी ॥ बहुतदुर्जनबहुथोतांडी ॥ बहुपैशून्यबहुखोडी ॥ यानांवबद्ध ॥३३॥ बहुअभावबहुभ्रम ॥ बहुभ्रांतिबहुतम ॥बहुविक्षेपबहुविराम ॥ यानांवबद्ध ॥३४ बहुकृपणबहुसंदस्तां ॥ बहुअदे

१ हरामीपणा. २ दांडगाई करणारा.

खणावहुमस्ती ॥ बहुअसक्रियाअव्यवस्थी ॥ यानांवबद्ध ॥२५॥ पर मार्थाविषयींअज्ञान ॥ प्रपंचाचेंउदंडज्ञान ॥ नेणेस्वयेंसमाधान ॥ या नांवबद्ध ॥२६॥ परमार्थाचाअनादर ॥ प्रपंचाचाअत्यादर ॥ संसार भारजोजार ॥ यानांवबद्ध ॥ ३७॥ सत्संगाचीनाहींगोडी ॥ संतनिंदे चीआवडी ॥ देहबुद्धीचीघातलीबेडी ॥ यानांवबद्ध॥३८॥हातींद्रव्या चीजपमाळ ॥ कांताध्यानसर्वकाळ ॥ सत्संगाचादुष्काळ ॥ यानांव बद्ध ॥२९॥ नेत्रींद्रव्यदारापहावी ॥ श्रवणींद्रव्यदारापेकावी ॥ चिंत नींद्रव्यदाराचिंतावी ॥ यानांवबद्ध ॥४०॥ कायावाचाआणिमन ॥ चित्तवित्तजीवप्राण ॥ द्रव्यदारेचेंकरीभजन ॥ यानांवबद्ध ॥४१॥ इं द्रियेंकरूनिनिश्चळ ॥ चंचळहोउंनेदीपळ ॥ द्रव्यदारेसिलावीसकळ॥ यानांवबद्ध ॥४२॥ द्रव्यदारातेंचितीर्थ ॥ द्रव्यदारातोचिपरमार्थ ॥ द्रव्यदारासकळस्वार्थ ॥ यानांवतोबद्ध ॥४३॥ व्यर्थजाउंनेदीकाळ ॥ संसारचिंतासर्वकाळ ॥ कथावार्तातेंचिसकळ ॥ यानांवबद्ध ॥ ४४ ॥ नानाचिंतानानाउद्वेग ॥ नानादुःखांचेसंसर्ग ॥ करीपरमार्थाचात्याग ॥ यानांवबद्ध ॥४५॥ घटिकानिमेषपळभरी ॥ दुश्चितनव्हतांअंतरीं ॥ सर्वकाळध्यानधरी ॥ द्रव्यदाराप्रपंचाचें ॥४६॥ तीर्थयात्रादानपुं ण्य ॥ हरिकथानिरूपण ॥ मंत्रपूजाजपध्यान ॥ सर्वहिद्रव्यदारा ॥४७ जागृतींस्वप्नींरात्रदिवस ॥ ऐसालागलाविषयींध्यास ॥ नाहिंक्षणाचा अवकाश ॥ यानांवबद्ध ॥४८॥ ऐसेंबद्धाचेंलक्षण ॥ मुमुक्षुपणींपाल टेजाण ॥ ऐकतेंहिवोळखण ॥ पुढिलेसमासीं ॥४९॥ इतिश्रीदासबोधे गुरु० पंचमदशकेबद्धलक्षणनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ संसारमदाचेनिगुणें॥नानाहीनेंकुलक्षणें॥जयाचे मुखावलोकनें॥दोषचिलागे ॥१॥ऐसाप्राणीजोकांबद्ध॥संसारींवर्तता अबद्ध॥ तयासप्राप्तझालाखेद ॥ काळांतरीं॥२॥संसारदुःखेंदुखावला ॥त्रिविधतापेंपोळला ॥ निरूपणेंपालटला ॥ अंतर्यामीं ॥३॥ झाला प्रपंचींउदास॥मनेंघेतलाविषयत्रास ॥ ह्मणेआतांपुरेसोस॥संसाराचा ४प्रपंचजाईलसकळ॥तेथीलश्रमतोनिष्फळ॥आतांकांहींआपुलाकाळ

॥सार्थककरूं॥५॥ऐसीबुद्धीप्रस्तावली॥पोटींअवस्थालागली॥ह्मणेमा
झीवयसागेली ॥ व्यर्थचिअवघी॥६॥पूर्वीनानादोषकेले ॥ तेअवघेच
आठवले ॥ पुढेंयेऊनिउभेठेले ॥ अंतर्यामीं ॥७॥ आठवेयमाचीयात
ना ॥ तेणेंभयचित्राटेमना ॥ नाहींपापाचीगणना ॥ ह्मणेनियां ॥
॥८॥ नाहींपुंण्याचाविचार ॥ झालेपापाचेडोंगर ॥ आतांदुस्तरहा
संसार ॥ कैसातरूं ॥९॥ आपलेदोषआच्छादिले ॥ भल्यासगुणदो
षलाविले ॥ देवाम्यांव्यर्थचिनिंदिले ॥ संतसाधुसज्जन ॥१०॥ निं
देऐसेनाहींदोष ॥ तेमजघडलेविशेष ॥ माझेअवगुणींआकाश ॥
बुडोंपाहे ॥११॥ नाहींवोळखिलेसंत ॥ नाहींअर्चिलाभगवंत ॥ ना
हींअतीतअभ्यागत॥संतुष्टकेले॥१२॥नाहींकष्टविलेंशरीर ॥नाहींकेला
परोपकार॥नाहींरक्षिलाआचार॥काममदें॥१३॥पूर्वपापवोढवलें ॥मज
पुंण्यनाहींघडलें ॥मनअव्हाटींपडिलें ॥ सर्वकाळ ॥१४॥ भक्तिमाता
हेबुडविली॥शांतिविश्रांतिमोडिली ॥मूर्खपणेंम्यांविधडिली ॥ सद्बु
द्धिसद्वासना ॥१५॥ आतांकैसेनिघडेलसार्थक॥दोषकेलेनिरर्थक॥पा
हींजातांविवेक॥उरलानाहीं ॥१६॥कोणउपायकरावा॥कसापरलोक
पावावा ॥ कोण्यागुणेंदेवाधिदेवा ॥ पाविजेल ॥१७॥ नाहींसद्भाव
उपजला ॥ अवघालौकिकसंपादिला ॥ दंभवरपंगेंकेला ॥ खटाटो
पकर्माचा ॥१८॥ कीर्तनकेलेंपोटासाठीं ॥ देवमांडिलेहाटवटीं ॥ अ
हादेवाबुद्धिखोटी ॥ माझीमीचजाणें ॥१९॥ पोटींधरूनिअभिमान॥
शाब्दिकबोलिलोंनिरभिमान ॥ अंतरींवांछूनियांधन ॥ ध्यानस्थ
जाहलों ॥२०॥ व्युत्पत्तीनेंलोकभोंदले ॥ पोटासाठींसंतींनदिले ॥
माझेपोटींदोषभरले ॥ नानाप्रकारीं ॥२१॥ सत्यतेंचिउच्छेदिलें ॥
मिथ्यातेंचिप्रतिपादिलें ॥ ऐसेंनानाकर्मकेलें ॥ उदरभरायाकारणें
॥२२ ॥ ऐसापोटींप्रस्तावला ॥ निरूपणेंपालटला ॥ तोचिमुमुक्षुबो
लिला ॥ ग्रंथांतरीं ॥२३॥ सन्मार्गपोटींधरी ॥ सत्संगाचीवांछाकरी
विरक्तझालासंसारीं ॥ यानांवमुमुक्षु ॥२४॥ गेलेराजेचक्रवर्ती ॥ मा
झेंवैभवतेंकिती ॥ ह्मणेधरूंसत्संगाचीगती ॥ यानांवमुमुक्षु ॥२५॥

आपलेअवगुणदेखे ॥ विरक्तिवळेंवोळखे ॥ आपणासिंनिंदीदुःखें॥ यानांवमुमुक्षु ॥२६॥ ह्मणेमीकायदंभधारी ॥ ह्मणेमीकायअनाचारी ॥ ह्मणेमीकायअनुपकारी॥ यानांवमुमुक्षु॥२७॥ह्मणेमीपतितचांडाळ ॥ ह्मणेमीदुराचारीखळ॥ ह्मणेमीपापीकेवळ॥ यनांवमुमुक्षु ॥ २८ ॥ णेमीअभक्तदुर्जन ॥ ह्मणेमीहीनाहूनिहीन ॥ ह्मणेमीजन्मलोंपाषाण ॥ यानांवमुमुक्षु ॥२९॥ ह्मणेमीदुरभिमानी ॥ ह्मणेमीतपिळजनीं ॥ ह्म ह्मणेमीनानाव्यसनी ॥ यानांवमुमुक्षु ॥३०॥ ह्मणेमीआळसीअंगचोर ॥ ह्मणेमीकपटीकातर ॥ ह्मणेमीमूर्खअविचार॥ यानांवमुमुक्षु॥३१ ह्मणेमीनिकामीवाचाळ॥ ह्मणेमीपाषांडीतोंडाळ ॥ ह्मणेमीकुबुद्धिकुटिळ ॥ यानांवमुमुक्षु ॥३२॥ ह्मणेमीकांहींचनेणें ॥ ह्मणेमीसकळांहूनिउणें॥ आपलींवर्णींकुलक्षणें॥ यानांवमुमुक्षु ॥३३॥ ह्मणेमीकुश्चिळअघोरी ॥ ह्मणेमीनीचनानापरी ॥ ह्मणेमीअनधिकारी ॥ यानांवमुमुक्षु ॥३४॥ ह्मणेमीकायआपस्वार्थी ॥ ह्मणेमीकायअनर्थी ॥ ह्मणेमीनव्हेपरमार्थी ॥ यानांवमुमुक्षु ॥३५॥ ह्मणेमीअवगुणांचीराशी ॥ ह्मणेमीकुकर्मीआळशी ॥ ह्मणेमीभारझालोंभूमीशी ॥ यानांवमुमुक्षु॥ ॥३६॥ आपणासिंनिंदीसावकाश ॥ पोटींसंसाराचात्रास ॥ धरीसत्संगाचाहव्यास ॥ यानांवमुमुक्षु ॥३७॥ नानातीर्थंधुंडाळिलीं ॥ शमदमादिसाधनेंकेलीं ॥ नानाग्रंथांतरेंपाहिलीं ॥ शोधूनियां ॥३८॥ तेणें नव्हेसमाधान ॥ वाटेअवघाचअनुमान ॥ ह्मणेरिघूंसंतांसशरण ॥ यानांवमुमुक्षु ॥३९॥ देहाभिमानकुलाभिमान ॥द्रव्याभिमानमानाभिमान ॥ सांडूनिसंतचरणींअनन्य ॥ यानांवमुमुक्षु ॥४०॥ अहंतासांडूनि दूरी ॥ आपणासिंनिंदीनानापरी ॥ मोक्षाचीअपेक्षाकरी ॥ यानांवमुमुक्षु ॥४१॥ ज्याचेंमनथोरपणालाजे ॥ तोपरमार्थीकारणेंझिजे ॥संतांपायींविश्वासउपजे ॥ यानांवमुमुक्षु ॥४२॥ स्वार्थसांडूनिप्रपंचाचा ॥ हव्यासधडविलापरमार्थाचा॥अंकितहोईनसज्जनांचा ॥ यानांवमुमुक्षु ॥४३॥ ऐसामुमुक्षुजाणिजे ॥ संकेतचिन्हेंओळखिजे॥ पुढेंश्रोतीं अवधानदीजे ॥ साधकलक्षणीं ॥ ४४ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसं

वादेपंचमदशकेमुमुक्षुलक्षणनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांमुमुक्षूचेंलक्षण ॥ संकेतेंकेलेंकथन ॥
आतांपरिसासावधान ॥ साधकतोकैसा ॥१॥ अवगुणांचाकरूनित्या
ग ॥ जेणेंधरिलासंतसंग ॥ तयासिबोलिजेमग ॥ साधकऐसा ॥२॥
जोसंतांशींशरणगेला ॥ संतजनींआश्वासिला ॥ मगतोसाधकबोलि
ला ॥ ग्रंथांतरीं ॥३॥ उपदेशिलेंआत्मज्ञान ॥ तुटलेंसंसारबंधन ॥ दृ
ढतेकारणेंकरीसाधन ॥ यानांवसाधक ॥४॥ धरीश्रवणाचीआवडी॥
अद्वैतनिरूपणाचीगोडी ॥ मननेंअर्थांतरकाढी ॥ यानांवसाधक ॥५
होतांसारासारविचार ॥ ऐकेहोऊनितत्पर ॥ संदेहछेदूनिदृढोत्तर॥
आत्मज्ञानपाहे ॥६॥ नानासंदेहनिवृत्ती ॥ व्हावयाधरीसत्संगती ॥
आत्मशास्त्रगुरुप्रतीती ॥ ऐक्यतेसिआणी ॥७॥देहबुद्धिविवेकेंवारी॥
आत्मबुद्धिदृढधरी ॥ श्रवणमननकेलेंचिकरी ॥ यानांवसाधक॥८ ॥
विवंचूनिदृश्यभान ॥ दृढधरीआत्मज्ञान ॥ विचारेंराखेसमाधान ॥
यानांवसाधक ॥९॥ तोडूनद्वैताचीउपाधी ॥ अद्वैतवस्तुसाधनेंसाधी ॥
लावीऐक्यतेचीसमाधी ॥ यानांवसाधक ॥१०॥ आत्मज्ञानजीर्णज
र्जर ॥ त्याचाकरीजीर्णोद्धार ॥ विवेकेंपावेपैलपार ॥ यानांवसाधक॥
॥११॥ उत्तमसाधूचींलक्षणें ॥ अंगीकारीनिरूपणें ॥ बळेंचस्वरूपा
कारहोणें ॥ यानांवसाधक॥१२॥ असत्क्रियातेसोडिली ॥ आणिस
त्क्रियातेवाढविली ॥ स्वरूपस्थितिबळावली ॥ यानांवसाधक॥१३॥
अवगुणत्यागीदिवसेंदिवस ॥ करीउत्तमगुणांचाअभ्यास ॥ स्वरू
पींलावीनिजध्यास ॥ यानांवसाधक ॥ १४ ॥ दृढनिश्चयाचेनिबळें
॥ दृश्यअसतांचनाडळे ॥ सदास्वरूपींमिसळे ॥ यानांवसाधक
॥ १५ ॥ प्रत्यक्षमायाअलक्षकरी ॥ अलक्षवस्तुलक्षीअंतरीं ॥ आत्म
स्थितीचीधारणाधरी ॥ यानांवसाधक ॥ १६ ॥ जेंयाजनासचोर
लें ॥ मनासिनवचेअनुमानलें ॥ तेंचिजेणेंदृढकेलें ॥ यानांवसाध
क ॥ १७ ॥ जेंबोलतांचवाचाधरी ॥ जेंपाहतांचिअंधकरी ॥तेंचि
साधिनानापरी ॥ यानांवसाधक ॥ १८ ॥ जेंसाधूंजातांसाधवेना

जेंलक्षूंजातांलक्षवेना ॥ तेंचिअनुभवेंआणीमना ॥ यानांवसाधक ॥
॥१९॥ जेथेंमनचिमावळे ॥ जेथेंतर्कचिपांगुळे ॥ तेंचिअनुभवाआणी
बळें ॥ यानांवसाधक ॥२०॥ स्वानुभवाचेनियोगें ॥ वस्तुसाधीला
गवेगें ॥ तेंचिवस्तुहोयअंगें ॥ यानांवसाधक ॥२१॥ अनुभवाचींअं
गेंजाणे ॥ योगियांचेंखुणेबाणे ॥ काहींचनसोनअसणें ॥ यानांवसा
धक ॥२२॥ परतीसारूनिउपाधी ॥ असाध्यवस्तुसाधनेंसाधी ॥ स्व
रूपींकरीदृढबुद्धी ॥ यानांवसाधक ॥२३॥ देवभक्तांचेंमूळ ॥ शोधू
निपाहेसकळ ॥ साध्यचिहोयतत्काळ ॥ यानांवसाधक ॥२४॥ वि
वेकबळेंगुप्तझाला ॥ आपेंआपमावळला ॥ दिसतोपरीदेखिला ॥
नाहींचकोणीं ॥२५॥ मीपणमागेंसांडिलें ॥ स्वयेंआपणासिधुंडिलें
तुर्यैसहितवोलांडिलें ॥ यानांवसाधक ॥२६॥ पुढेंउन्मनीच्याशेवटीं
॥ आपलीआपणासअखंडभेटी ॥ अखंडअनुभवींज्याचीदृष्टी ॥ या
नांवसाधक ॥२७॥ द्वैताचातडकातोडिला ॥भासाचाभासमोडिला॥
देहींअसोनिविदेहीझाला ॥ यानांवसाधक ॥२८॥जयासअखंडस्वरू
पस्थिती ॥नाहींदेहाचीअहंकृती ॥सकळसंदेहनिवृत्ती॥यानांवसाधक
॥२९॥ पंचभूतांचाविस्तार ॥ जयासवाटेस्वप्नाकार ॥ निर्गुणींजया
चानिर्धार ॥ यानांवसाधक ॥३०॥ स्वप्नींभयजेंवाटलें ॥ तेंजागृती
सनाहींआलें ॥ सकळमिथ्यानिर्धारिलें ॥ यानांवसाधक ॥३१॥ मा
येचेंजेंप्रत्यक्षपण ॥ जनासवाटेहेंप्रमाण ॥ स्वानुभवेंअप्रमाण ॥ सा
धकेंकेलें ॥३२॥ निद्रासांडूनिचेइरा[1]झाला ॥ तोस्वप्नभयापासूनिसु
टला ॥ मायासांडूनितैसागेला ॥ साधकस्वरूपीं ॥ ३३ ॥ ऐसीअंत
रस्थितिबाणली ॥ बाह्यनिस्पृहताअवलंबिली ॥ संसारउपाधिसा
गिली ॥ यानांवसाधक ॥३४॥ कामापासूनिसुटला ॥ क्रोधापासू
निपळाला मदमत्सरसांडिला ॥ एकीकडे ॥ ३५ ॥ कुळाभिमाना
सिसांडिलें ॥ लोकलाजेसिलाजविलें ॥ परमार्थासिमाजविलें ॥
विवेकबळें ॥३६॥ अविद्येपासूनिफटकला ॥ प्रपंचापासूनिनिष्टला

[1] जागृत.

॥ लोभाचेंहातींचागेला ॥ अकस्मात ॥३७॥ थोरपणासिपाडिलें ॥ वैभवासिलिथाडिलें ॥ महत्त्वासिझिंजाडिलें ॥ विरक्तिबळें ॥३८॥ भेदाचामडगामोडिला ॥ अहंकारझोडूनिपाडिला ॥ पायींधरूनि आपटिला ॥ संदेहशत्रु ॥ ३९ ॥ विकल्पाचाकेलावधू ॥ थापेंमारि लाभवसिंधू ॥ सकळभूतांचाविरोधू ॥ तोडूनिटाकिला ॥४० ॥ भ वभयासिभडकाविलें ॥ काळाचेंटांगेंमोडिलें ॥ मस्तकहाणोनिपा डिलें ॥ जन्ममृत्यूंचें ॥४१॥ देहसंबंधावरीलोटला ॥ संकल्पावरी उठावला ॥ कल्पनेचाघातकेला ॥ अकस्मात ॥४२॥ अपधाकासि ताडिलें ॥ लिंगदेहासिविभांडिलें ॥ पाषांडासिपछाडिलें ॥ विवेक बळें ॥ ४३ ॥ गर्वावरीगर्वकेला ॥ स्वार्थअनर्थीघातला ॥ अनर्थतो हिनिर्दाळिला ॥ नीतिन्यायें ॥४४॥ मोहासिमध्येंचितोडिलें ॥ दुः खासिदुधडचिकेलें ॥ शोकासिखंडूनिसांडिलें ॥ एकीकडे ॥४५॥ द्वेषकेलादेशधडी ॥ अभावाचीचेंपलीनरडी ॥ धाकेंउदरतडाडी ॥ कुतर्काचें ॥ ४६ ॥ ज्ञानेंविवेकमाजला ॥ तेणेंनिश्चयबळावला ॥ अवगुणांचासंहारकेला ॥ वैराग्यबळें ॥४७॥ अधर्मासस्वधर्मेंटाकि लें ॥ कुकर्मासतकर्मेंझुगाडिलें ॥ लोटूनिवाटांलाविलें ॥ विचारें अविचारासी ॥४८॥ तिरस्कारतोचिरडिला ॥ द्वेषखिरडूसांडिला ॥ विषादअविषादेंघातला ॥ पायांतळीं ॥४९॥ कोपावरीघालणेंघा तलें ॥ कापट्यअंतरींकुटिलें ॥ सख्यआपुलेंमानिलें ॥ विश्वजनीं ॥ ॥ ५०॥ प्रवृत्तीचाकेलात्याग ॥ सुहृदांचासोडिलासंग ॥ निवृत्तिपं थेंज्ञानयोग ॥ साधिताजाहला ॥५१॥ विषयभेंदासिसिंतरिलें ॥ कु विद्येसिवेढाविलें ॥ आपणासिसोडविलें ॥ आप्तस्करांपासूनी ॥ ॥५२॥ पराधीनतेवरीकोपला ॥ ममतेवरीसंतापला ॥ दुराशेचात्या गकेला ॥ एकाएकीं ॥ ५३ ॥ स्वरूपींघातलेंमना ॥ यातनेसिकेली यातना ॥ साधनआणिप्रयत्ना ॥ प्रतिष्ठिलें ॥५४॥ अभ्यासाचासं गधरिला ॥ साक्षेपासरिसानिघाला ॥ प्रयत्नसांगातीघेतला ॥ सा धनपंथें ॥५५॥ सावधदक्षतोसाधक ॥ पाहेनित्यानित्यविवेक ॥ सं

गत्यागूनिएक ॥ सत्संगधरी ॥५६॥ बळेंचिसारिलासंसार ॥ विवेकेंटाकिलाजोजार ॥ शुद्धाचारेंअनाचार ॥ भ्रष्टविला ॥५७॥ विसरासविसरला ॥ आळसाचाआळसकेला ॥ सावधनाहींदुश्चित्तझाला ॥ दुश्चित्तपणासी ॥५८॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ अवगुणसांडीनिरूपणें ॥ तोसावधऐसायेणें॥प्रमाणेंबुझावा ॥५९॥ बळेंचअवघात्यागकीजे ॥ म्हणोनिसाधकबोलिजे ॥ आतांसिद्धतोचिजाणिजे ॥ पुढिलेसमासीं ॥६०॥ येथेंसंशयउठिला ॥ निस्पृहतोचिसाधकझाला ॥ त्यागनघडेसंसारिकाला ॥ तरीतोसाधकनव्हेकीं ॥६१॥ ऐसेंश्रोतयांचेंउत्तर ॥ त्याचेंकैसेंप्रत्युत्तर ॥ पुढिलेसमासींतत्पर ॥ होऊनिऐका ॥ ६२ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे पंचमदशकेसाधकलक्षणनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागेंबोलिलासंसारिक ॥ त्यागेंविणनव्हेकींसाधक ॥ ऐकायाचाविवेक ॥ ऐसाअसे ॥१॥ सन्मार्गतोचिजीवींधरणें॥ असन्मार्गाचात्यागकरणें ॥ संसारिकात्यागयेणें ॥ प्रकारेंऐसा ॥२॥ कुबुद्धित्यागाविणेंकांहीं ॥ सुबुद्धिलागणारनाहीं ॥ संसारिकात्यागपाहीं ॥ ऐसाअसे ॥३॥ प्रपंचींवीटमानिला ॥ मनेंविषयत्यागकेला॥ तरीचपुढेंअवलंबिला ॥ परमार्थमार्ग ॥४॥ त्यागघडेअभावाचा ॥त्यागघडेसंशयाचा ॥ त्यागघडेअज्ञानाचा ॥ शनैःशनैः ॥५॥ ऐसासूक्ष्मअंतरत्याग ॥ उभयतांसघडेसांग॥ निस्पृहासबाह्यत्याग॥ विशेषघडे ॥६॥ संसारिकाठायींठायीं ॥ बाह्यत्यागघडेकांहीं ॥ नित्यनेमश्रवणनाहीं ॥ त्यागेंविण ॥७॥ फिटलीआशंकास्वभावें ॥ त्यागेंविणसाधकनव्हे ॥ पुढेंकथेच्याअन्वयें ॥ सावधऐका ॥८॥ मागांझालेंनिरूपण ॥ साधकाचीवोळखण॥ आतांसांगिजेलखुण ॥ सिद्धलक्षणाची ॥९ साधुवस्तुहोऊनिठेला ॥ संशयेंब्रह्मांडाबाहेरिगेला ॥ निश्चयेंचळेनाऐसाझाला ॥ यानांवसिद्ध ॥१०॥ बद्धपणाचेअवगुण ॥ मुमुक्षुपणींनाहींजाण ॥ मुमुक्षुपणाचेंलक्षण॥साधकपणींनाहीं ॥११॥ साधकास

१ हळहळ.

संदेहवृत्ती ॥ पुढेंहोतसेनिवृत्ती ॥ याकारणेंसंदेहश्रोतीं ॥ साधुवोळखा
वा ॥१२॥ संशयेंरहितजेंज्ञान ॥ तेंचिसाधूचेंलक्षण ॥ सिद्धाअंगींसंश
यजाण ॥ लागेलकैसा ॥१३॥ कर्ममार्गसंशयेंभरला ॥ साधनींसंशय
कालवला॥सर्वांमध्येंसंशयेंभरला ॥ साधुतोनिःसंदेह॥१४॥ संशयाचें
ज्ञानखोटें ॥ संशयाचेंवैराग्यपोरटें ॥ संशयाचेंभजनखोटें ॥ निष्फ
ळहोय ॥१५॥ व्यर्थसंशयाचादेव ॥ व्यर्थसंशयाचाभाव ॥ व्यर्थसंश
याचास्वभाव ॥ निश्चयेंविण ॥१६॥ व्यर्थसंशयाचेंव्रत ॥ व्यर्थसंशया
चेंतीर्थ॥व्यर्थसंशयाचापरमार्थ ॥ निश्चयेंविण ॥१७॥व्यर्थसंशयाची
भक्ती ॥ व्यर्थसंशयाचीप्रीती ॥ व्यर्थसंशयाचीसंगती ॥ संशयेंवाढ
वी ॥१८॥ व्यर्थसंशयाचेंजिणें ॥ व्यर्थसंशयाचेंधरणें ॥ व्यर्थसंशया
चेंकरणें ॥ सर्वकाहीं ॥१९॥ व्यर्थसंशयाचीपोथी ॥ व्यर्थसंशयाची
व्युत्पत्ती ॥ व्यर्थसंशयाचीगती ॥निश्चयेंविण॥२०॥ व्यर्थसंशयाचा
दक्ष ॥ व्यर्थसंशयाचापक्ष॥ व्यर्थसंशयाचामोक्ष ॥ होणारनाहीं॥२१
व्यर्थसंशयाचासंत॥ व्यर्थसंशयाचापंडित॥व्यर्थसंशयाचाबहुश्रुत ॥
निश्चयेंविण ॥२२॥ व्यर्थसंशयाचीश्रेष्ठता ॥ व्यर्थसंशयाचीव्युत्पन्न
ता ॥ व्यर्थसंशयाचाज्ञाता ॥ निश्चयेंविण ॥२३॥ निश्चयेंविणसर्वका
हीं ॥ अणुमात्रतेंप्रमाणनाहीं ॥ व्यर्थचिपडिलेंप्रवाहीं ॥ संदेहाचे ॥
॥२४॥ निश्चयेंविणजेंबोलणें ॥ तेंअवघेंचिकंटाळवाणें ॥ बाष्कळबो
लिजेवाचाळपणें ॥ निरर्थक ॥२५॥ असोनिश्चयेंविणजेवल्गना ॥ ते
अवघीविटंबना ॥ संशयेंकाहींसमाधाना ॥ उरेनाहीं॥२६॥ ह्मणोनि
संदेहरहितज्ञान ॥ निश्चयाचेंसमाधान ॥ तेंचिसिद्धाचेंलक्षण ॥निश्च
येंसीं ॥२७॥ तंवश्रोताकरीप्रश्न ॥ निश्चयकरावाकवण ॥ मुख्यनिश्च
याचेंलक्षण ॥ मजनिरूपावें॥२८॥ऐकनिश्चयतोऐसा ॥ मुख्यदेवआहे
कैसा ॥ नानादेवांचावळसा ॥ करूंचिनये ॥२९॥ जेणेंनिर्मिलेंचराच
र ॥ त्याचाकरावाविचार ॥ शुद्धविवेकेंपरमेश्वर ॥ वोळखावा ॥
॥३०॥ मुख्यदेवतोकोण ॥भक्तांचेंकैसेंलक्षण ॥ असत्यसांडूनवोळ
खण ॥ सत्याचीधरावी ॥३१॥ आपल्यादेवासवोळखावें ॥ मगमी

कोणहेंपाहावें ॥ संगत्यागूनराहावें ॥ वस्तुरूप ॥३२॥ तोडावाबंध
नाचासंशय ॥ करावामोक्षाचानिश्चय ॥ पाहावाभूतांचाअन्वय ॥
व्यतिरेकें ॥ ३३ ॥ पूर्वपक्षेंसिद्धांत ॥ पाहावाप्रकृतीचाअंत ॥ मगपा
वावानिवांत ॥ निश्चयदेवाचा ॥३४॥ देहाचेनियोगेंसंशय ॥ करीस
माधानाचाक्षय ॥ तरीचळोंनद्यावानिश्चय ॥ आत्मत्वाचा ॥ ३५ ॥
सिद्धअसतांआत्मज्ञान ॥ संदेहवाढवीदेहाभिमान ॥ याकारणेंस
माधान ॥ आत्मनिश्चयेंराखावें ॥ ३६ ॥ आठवतांदेहबुद्धी ॥ उ
डेविवेकाचीशुद्धी ॥ याकारणेंआत्मबुद्धी ॥ सदृढधरावी ॥ ३७ ॥
आत्मबुद्धिनिश्चयाची ॥ तेचिदशामोक्षश्रीची ॥ अहमात्माहेकधीं
ची ॥ विसरोंचिनये ॥३८॥ निरूपिलेंनिश्चयाचेंलक्षण ॥ परीहेंन
कळेसत्संगेंविण ॥ संतांसिगेलियाशरण ॥ संशयतुटती ॥३९॥ आ
तांअसोहेंबोलणें ॥ ऐकासिद्धाचीं लक्षणें ॥ मुख्यसंदेहपणें ॥ सिद्ध
बोलिजे ॥ ४० ॥ सिद्धस्वरूपींनाहींदेहो ॥ तेथेंकैचाहोसंदेहो ॥
याकारणेंसिद्धपाहाहो ॥ निःसंदेही ॥ ४१ ॥ देहसंबंधाचेनि
गुणें ॥ लक्षणासिकायउणें ॥ देहातीतांचींलक्षणें ॥ कायह्मणो
निसांगावीं ॥ ४२ ॥ जेंलक्षवेनाचक्षूंसी ॥ त्याचींलक्षणेंसांगावींकै
सीं ॥ निर्मळवस्तुसिद्धत्यासी ॥ लक्षणेंकैचीं ॥४३॥ लक्षणेंह्मणिजेके
वळगुण ॥ वस्तुठायींचनिर्गुण ॥ तेंचिसिद्धाचेंलक्षण ॥ वस्तुरूपें ॥
॥४४॥ तथापिज्ञानदशकीं बोलिलें ॥ ह्मणोनिवक्तृत्वआटोपिलें॥न्यू
नपूर्णक्षमाकेलें ॥ पाहिजेश्रोतीं ॥४५॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि
ष्यसंवादेपंचमदशकेसिद्धलक्षणनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥ १० ॥

॥ इतिपंचमदशकः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ चित्तसुचित्तकरावें ॥ बोलिलेंतेंजीवींधरावें ॥ सावधहोऊनबैसावें ॥ निमेषएक ॥१॥ कोणीएकेग्रामींअथवादे शीं ॥ राहणेंआहेआपणाशी ॥ नभेटतांतेथिल्याप्रभूशी ॥ सौख्य कैचें ॥२॥ ह्मणोनज्यासजेथेंराहणें ॥ तेणेंत्याप्रभूचीभेटीघेणें ॥ ह्म णिजेहोयश्लाघ्यवाणें ॥ सर्वकांहीं ॥३॥ प्रभूचीभेटीनघेतां ॥ तेथेंकै चीमान्यता ॥ आपुलेंमहत्त्वजातां ॥ वेळनाहीं ॥ ४ ॥ ह्मणोनराया पासूनरंक ॥ कोणीएकतरीनायक ॥ त्यासभेटणेंहाविवेक ॥ विवे कीजाणती ॥५॥ त्यासनभेटतांत्याचेचघरीं ॥ राहतांधरीलबेगारी ॥ तेथेंनकरितांचोरी ॥ अंगीलागे ॥६ ॥ याकारणेंजोशाहणा ॥ ते णेंप्रभूसभेटावेंजाणा ॥ ऐसेंनकरितांदैन्यवाणा ॥ संसारत्याचा ॥ ॥७॥ ग्रामींथोरग्रामाधिपती ॥ त्याहूनथोरदेशाधिपती ॥ देशाधिप तीहूननृपती ॥ थोरजाणावा ॥ ८॥ राष्ट्राचाप्रभूतोराजा ॥ बहुराष्ट्र तोमहाराजा ॥ महाराजाचाहिराजा ॥ तोचक्रवर्ती ॥ ९ ॥एकनर पतिएकगजपती ॥ एकहयपतिएकभूपती ॥ सकळांमध्येंचक्रवर्ती थोरराजा ॥१०॥ असोऐसीयासमस्तां ॥ एकब्रह्मानिर्माणकर्ता ॥ त्या ब्रह्मयासहिनिर्मिता ॥ कोणआहे ॥११॥ ब्रह्माविष्णुआणिहर ॥ त्यां सिनिर्मितातोचिथोर ॥ तोवोळखावापरमेश्वर ॥ नानायत्नें ॥१२॥ तोदेवठायींपडेना ॥ तरीयमयातनाचुकेना ॥ ब्रह्मांडनायकाचोजवे ना ॥ हेंबरेंनव्हे ॥१३॥ जेणेंसंसारींघातलें ॥ अवघेंब्रह्मांडनिर्माणके लें ॥ त्यासिनाहींवोळखिलें ॥ तोचिपतित॥१४॥ ह्मणोनिदेववोळखा वा ॥ जन्मसार्थकचिकरावा ॥ नकळेतरीसत्संगधरावा ॥ ह्मणजेकळे ॥१५॥ जोजाणेलभगवंत ॥ तयानांवबोलिजेसंत ॥ जोशाश्वतआणि अशाश्वत ॥ निवाडाकरी ॥१६॥ चळेनाटळेनादेव ॥ ऐसाज्याचाअं तर्भाव ॥ तोचिजाणिजेमहानुभाव ॥ तोचिसाधू ॥१७॥ जोजनांमध्यें वागे ॥ परीजनांवेगळीगोष्टीसांगे ॥ ज्याचेअंतरींज्ञानजागे ॥ तोचि साधु ॥१८॥ जाणिजेपरमात्मानिर्गुण ॥ त्यासीचह्मणावेंज्ञान ॥ त्या वेगळेंतेंअज्ञान ॥ सर्वकांहीं ॥१९॥ पोटभरावयाकारणें ॥ नानाविद्या

अभ्यासकरणें ॥ त्यासज्ञानह्मणतीपरीतेणें ॥ सार्थकनव्हे ॥२०॥ देव
वोळखावाएक ॥ तेंचिज्ञानतेंचिसार्थक॥ येरअवघेंचिनिरर्थक ॥ पोट
विद्या ॥२१॥ जन्मवरीपोटभरिलें ॥ देहाचेंसंरक्षणकेलें ॥ पुढेंअवघें
चिव्यर्थगेलें ॥ अंतकाळीं ॥२२॥ एवंपोटभरायाचीविद्या ॥ तयेसि
ह्मणोंनयेसद्विद्या ॥ सर्वव्यापकवस्तुसद्या ॥ पाविजेतेंज्ञान ॥२३॥ ऐ
सेंजयापाशींज्ञान ॥ तोचिजाणावासज्ञान ॥ तयापाशींसमाधान ॥
पुशिलेंपाहिजे ॥२४॥ अज्ञानासभेटतांअज्ञान ॥ तेथेंकैंचेंसांपडेलज्ञा
न ॥ करंट्यासकरंट्याचेंदर्शन ॥ होतांभाग्यकैंचें ॥२५ ॥ रोग्यापा
शींरोगीगेला ॥ तेथेंकैंचेंआरोग्यत्याला ॥ निर्बळापाशींनिर्बळाला
॥ पाठीकैंची ॥२६॥ पिशाच्यापाशींपिशाचगेलें ॥ तेथेंकोणसार्थ
कझालें ॥ उन्मत्तासउन्मत्तभेटले ॥ त्यासउमजवीकवण ॥२७॥ भि
काऱ्यापाशींमागतांभिक्षा ॥ दीक्षाहीनापाशींदीक्षा ॥ उजेडपाहतां
कृष्णपक्षा ॥ पाविजेकैंचा ॥२८॥ अबुद्धापाशींगेलाअबुद्ध ॥ तोकै
सेनिहोईलसुबुद्ध ॥ बद्धासभेटतांबद्ध ॥ सिद्धनव्हे॥२९॥देह्यापाशीं
गेलादेही ॥ तोकैसेनिहोईलविदेही ॥ ह्मणोनिज्ञात्यावांचूनिनाहीं ॥
ज्ञानमार्ग ॥३०॥ याकारणेंज्ञातापाहावा ॥ त्याचाअनुग्रहघ्यावा ॥
सारासारविचारेंजीवा ॥ मोक्षप्राप्त ॥३१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि
ष्यसंवादेषष्ठदशकेदेवशोधननिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकाउपदेशाचींलक्षणें ॥ सायुज्यप्राप्तिहो
यजेणें ॥ नानामतांचेंपेखणें ॥ कामानयेसर्वथा ॥१॥ ब्रह्मज्ञानावि
णउपदेश ॥ तोह्मणोंनयेविशेष ॥ धान्येंविणजैसेंभूस ॥ खातांनये
॥२॥ नानाकाबाडबडविलें ॥ नातरीतक्रचिघुसळिलें ॥ अथवाधुव
णचिसेविलें॥सावकाश॥३॥नानासालीभक्षिल्या ॥अथवाचोइट्याचो
खिल्या॥ खोबरेंसांडूनखादल्या ॥ नरोट्याजैशा ॥४॥ तैसेंब्रह्मज्ञाना
विण ॥ नानाउपदेशांचाशिण ॥ सारसांडूनअसारकोण ॥ शाहणा
सेवी ॥५॥ आतांब्रह्मजेंकांनिर्गुण ॥ तेंचिकेलेंनिरूपण ॥ सुचितक
रावेंअंतःकरण ॥ श्रोतेजनीं॥६॥सकळसृष्टीचीरचना ॥ तेंहेंपंचभौति

कजाणा ॥ परंतुहेंतगेना ॥ सर्वकाळ ॥७॥ आदिअंतींब्रह्मनिर्गुण ॥
तेंचिशाश्वताचीखुण ॥ येरपंचभौतिकसगुण ॥ नाशवंत ॥८॥ येरवीं
हींपाहतांभूतें ॥ देवकैसेंह्मणावेत्यांतें ॥ भूतह्मणतांमनुष्यांतें ॥ विं
षादवाटे ॥९॥ मातोजगन्नायकपरमात्मा ॥ त्यासिआणींभूतउपमा ॥
ज्याचीकळेनामहिमा ॥ ब्रह्मादिकांसी ॥१०॥ भूतांऐसाजगदीश ॥
ह्मणतांउत्पन्नहोतोदोष ॥ याकारणेंमहापुरुष ॥ सर्वजाणती ॥११॥
पृथ्वीआपतेजवायुआकाश ॥ यासबाह्यजगदीश ॥ पंचभूतांसआहे
नाश ॥ आत्माअविनाशरूपी ॥१२॥ जेंजेंरूपआणिनाम ॥ तोतो
अवघाचभ्रम ॥ नामरूपातीतवर्म ॥ अनुभवेंजाणावें ॥१३॥ पंचभूतें
आणित्रिगुण ॥ ऐसीअष्टधाप्रकृतिजाण ॥ अष्टधाप्रकृतीसनामाभिधा
न ॥ दृश्यऐसें ॥१४॥ तेंहेंदृश्यनाशवंत ॥ ऐसेंवेदश्रुतिबोलत ॥ नि
र्गुणब्रह्मशाश्वत ॥ जाणतीज्ञानी ॥१५॥ जेंशस्त्रेंतोडितांतुटेना ॥ जें
पावकेंजाळितांजळेना ॥ जेंकालवितांकालवेना ॥ आपेंकरूनी ॥१६
जेंवायूचेनिउडेना ॥ जेंपडेनानाझडेना ॥ जेंघडेनानादडेना ॥ परब्र
ह्मतें ॥१७॥ ज्यासिवर्णचिनसे ॥ जेंसर्वांहूनिअनारिसें ॥ परंतुअस
तचिअसे ॥ सर्वकाळ ॥१८॥ दिसेनातरीकायझालें ॥ परंतुसर्वत्रसं
चलें ॥ सूक्ष्मचिकोंदाटलें ॥ जेथेंतेथें ॥१९॥ दृष्टीसलागलीसवे ॥ जें
दिसेलतेंचिपहावें ॥ परंतुगुजतेंजाणावें ॥ गोप्यआहे ॥२०॥ प्रगटतें
जाणावेंअसार ॥ आणिगुप्ततेंजाणावेंसार ॥ गुरुमुखेंहाविचार ॥ उ
मजोंलागे ॥२१॥ उमजेनातेंउमजवावें ॥ दिसेनातेंपाहावें ॥ जेंकळे
नातेंजाणावें ॥ विवेकबळें ॥२२॥ गुप्ततेंचिप्रगटवावें ॥ असाध्यतेंचि
साधावें ॥ कांनडेंचिअभ्यासावें ॥ सावकाश ॥२३॥ वेदविरंचिआ
णिशेष ॥ जेथेंशिणलेनिःशेष ॥ तेंचिसाधावेंविशेष ॥ परब्रह्मांतें ॥
॥२४॥ तरीतेंकोणपरिसावें ॥ तेंचिबोलिलेंस्वभावें ॥ अध्यात्मश्रव
णेंपावावें ॥ परब्रह्मतें ॥२५॥ पृथ्वीनव्हेआपनव्हे ॥ तेजनव्हेवायुन
व्हे ॥ वर्णव्यक्तिऐसेंनव्हे ॥ अव्यक्ततें ॥२६॥ तयासह्मणावेंदेव ॥

१ मगतर.

वरकडलोकांचास्वभाव ॥ जितुकेगांवतितुकेदेव ॥ जनाकारणें॥२७
ऐसादेवाचानिश्चयझाला ॥ देवनिर्गुणप्रत्ययाआला ॥ आतांआपण
चिआपला ॥ शोधघ्यावा ॥२८॥ माझेंशरीरऐसेंह्मणतो ॥ तरीतो
जाणदेहावेगळाचिहोतो ॥ मनमाझेंऐसेंजाणतो ॥ तरीतोमनर्नाहिनव्हे
॥२९॥पाहतांदेहाचाविचार ॥ अवघातत्त्वांचाविस्तार ॥ तत्वेंतत्त्वा
झाडितांसार ॥ आत्माचिउरे ॥३०॥ आपणासिठावचिनाहीं ॥ ते
थेंपाहणेंनलगेकांहीं ॥ तत्त्वेंठायींच्याठायीं ॥ विभागूनिगेलीं ॥३१
बांधलीआहेतोंगांठोडी ॥ जोकोणीविचारेंसोडी ॥ विचारपाहतांगां
ठोडी ॥ आढळेना ॥३२॥ तत्वांचेंगांठोडेंशरीर ॥ याचापाहतांविचा
रँ ॥ एकआत्मानिरंतर ॥ आपणनाहीं ॥३३॥ आपणासिठावचि
नाहीं ॥ जन्ममृत्युकैंचेकाई ॥ पाहतांवस्तूच्याठायीं ॥ पापपुण्यनसे
॥३४॥ पापपुण्ययमयातना ॥ हेंनिर्गुणींतोंअसेना ॥ आपणतोचित
रीजन्ममरणा ॥ ठावकैंचा ॥३५॥ देहबुद्धीनेंबांधला ॥ तोविवेकेंमो
कळाकेला ॥ देहातीतहोतांपावला ॥ मोक्षपद ॥३६॥ झालेंजन्माचें
सार्थक ॥ निर्गुणआत्माआपणएक ॥ परंतुहाविवेक ॥ पाहिलाचि
पाहावा ॥३७॥ जागेंहोतांस्वप्नसरे ॥ विवेकपाहतांदृश्यवोसरे ॥ स्व
रूपानुसंधानेंतरे ॥ प्राणिमात्र ॥३८॥ आपणासिनिवेदावें ॥ आपण
विवेकेंनुरावें ॥ आत्मनिवेदनजाणावें ॥ याचेंनांव ॥३९॥ आधींअ
ध्यात्मश्रवण ॥ मगसद्गुरूपादसेवन ॥ पुढेंआत्मनिवेदन ॥ सद्गुरुप्र
सादें ॥४०॥ आत्मनिवेदनाउपरी ॥ निखळवस्तूनिरंतरी ॥ आपण
आत्माहाअंतरीं॥बोधजाहला॥४१॥याब्रह्मबोधेंब्रह्मचिझाला॥संसार
खेदतोउडाला॥देहप्रारब्धींटाकिला॥सावकाश ॥४२॥ यासिह्मणिजे
आत्मज्ञान ॥ येणेंपाविजेसमाधान॥परब्रह्मींअभिन्न॥भक्तचिजाहला
॥४३॥ आतांहोणारतेंहोइनाकां ॥ आणिजाणारतेंजाइनाकां ॥ तुट
लीमनांतीलआशंका॥जन्ममृत्यूंची॥४४॥संसारींबुडावेंचुकलें ॥ देवां
भक्तांऐक्यझालें॥मुख्यदेवासओळखिलें॥सत्संगेंकरूनी॥४५॥इतिश्री
दासबोधेगुरु० षष्ठदशकेब्रह्मप्रतिपादनानिरूपणंनामद्वितीयःसमासः२

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ निर्गुणआत्मातोनिर्मळ॥जैसेंआकाशअंतराळ ॥ घनदाटनिर्मळनिश्चळ ॥ सदोदित ॥ १ ॥ जेंखंडलेंचिनाहींअखं ड ॥ जेंउदंडाहूनिउदंड ॥ जेंगगनाहूनिवाड ॥ अतिसूक्ष्म ॥२॥ जें दिसेनानाभासेना ॥ जेंउपजेनानासेना ॥ जेंयेईनानाजाईना ॥ पर ब्रह्मतें ॥३॥ जेंचळेनानाढळेना ॥ जेंतुटेनानाफुटेना ॥ जेंरचेनानाख चेना ॥ परब्रह्मतें ॥४॥ जेंसन्मुखचिसर्वकाळ ॥ जेंनिष्कलंकआणि निखळ ॥ सर्वांतरआकाशपाताळ ॥ व्यापूनिअसे ॥५॥ अविनाशतें ब्रह्मनिर्गुण ॥ नासेतेमायासगुण ॥ सगुणआणिनिर्गुण ॥ कालवलें ॥६॥ याकर्दमाचाविचार ॥ करूंजाणतीयोगीश्वर ॥ जैसेंक्षीरआणि नीर ॥ राजहंसनिवडिती ॥७॥ जडसकळपंचभौतिक ॥ सामर्थ्येंआ त्माव्यापक ॥ तोनित्यानित्यविवेक ॥ पाहातांकळे ॥८॥ उसांमधी लघेईजेरस ॥ येरतेंसांडिजेबाकस ॥ तैसाजगामध्येंजगदीश ॥ विवे केंवोळखावा ॥९॥ रसनाशवंतपातळ ॥ आत्माशाश्वतनिश्चळ ॥ रस अपूर्णआत्माकेवळ ॥ परिपूर्णजाणावा ॥१०॥ आत्म्यासारिखेंएक असावें ॥ मगतेंदृष्टांतासिद्यावें ॥ दृष्टांतमिषेंसमजावें ॥ कैसेंतरी ॥ ११॥ ऐसीआत्मस्थितिसंचली ॥ तेथेंमायाकैसीझाली ॥ जैशीआका शींवाहिली ॥ झुळुकवायूची ॥१२॥ वायूपासूनतेजझालें ॥ तेजापा सूनआपनिपजलें ॥ आपापासूनआकारलें ॥ भूमंडळ ॥१३॥ भूमंड ळापासूनउत्पत्ती ॥ जीवनेणोंझालेकिती ॥ परंतुब्रह्मआदिअंतीं ॥ व्यापूनिआहे ॥१४॥ जेंजेंकांहींनिर्माणझालें ॥ तेंतेंअवघेंचिनासलें ॥ परीमूळींब्रह्मतेंसंचलें ॥ जैसेंतैसें ॥१५॥ घटापूर्वीआकाशअसे ॥ घ टामध्येंहिआकाशभासे ॥ घटफुटतांननासे॥आकाशजैसें ॥१६॥ तैसें परब्रह्मकेवळ ॥ अचळआणिअढळ ॥ मध्येंहोतजातसकळ॥ चराचर ॥१७॥ जेंजेंकाहींनिर्माणझालें ॥ तेंतेंआधींब्रह्मेंव्यापिलें ॥ सर्वनास तांउरलें ॥ अविनाशब्रह्म ॥१८॥ ऐसेंब्रह्मअविनाश ॥ तेंचिसेविती ज्ञातेपुरुष ॥ तत्वनिरसनेंआपणास ॥ आपणाकाभे ॥१९॥ तळेंतळ

१ चिपाड.

मेळविलें॥यासिदेहऐसेंनामठेविलें॥तेंजाणतेपुरुषीं शोधिलें॥तत्वेंतत्व॥ ॥२०॥तत्वझाडानिःशेषहोतां॥तेथेंनिमालीदेहअहंता॥ निर्गुणब्रह्मींऐ क्यता॥विवेकेंजाहली॥२१॥विवेकेंदेहाकडेपाहिलें॥तोंतत्वेंतत्वओसर लें॥आपणाकांहींनाहींआलें॥प्रत्ययासी॥२२॥ आपलाआपणशोधघे तां ॥ आपलीतोंमायिकवार्ता ॥ तत्वांतींउरलेंतत्वतां ॥ निर्गुणब्रह्म ॥२३॥ आपणाविणेंनिर्गुणब्रह्म ॥ हेंचिनिवेदनाचेंवर्म ॥ तत्वासरि सागेलाभ्रम ॥ मीतूंपणाचा ॥२४॥ मीपणपाहतांआढळेना ॥ निर्गु णब्रह्मतेंचळेना ॥ आपणतेंचिपरीकळेना ॥ सद्गुरुविण ॥२५॥ सा रासारअवघेंशोधिलें ॥ तोंअसारतेंनिघूनगेलें ॥ पुढेंसारतेंउरलें ॥नि र्गुणब्रह्म ॥२६॥ आधींब्रह्मनिरूपिलें ॥ तेंचिसकळांमध्यें व्यापिलें॥ सकळअवघेंचिनासलें ॥ उरलेंतेंकेवळब्रह्म॥२७॥होतांविवेकेंसंहार॥ तेथेंनिवडेसारासार ॥ आपलाआपणासिविसर ॥ ठायींपडे ॥२८॥ आपणकल्पिलेंमीपण ॥ मीपणशोधितांनुरेजाण ॥ मीपणगेलिया निर्गुण ॥ आत्माचिस्वयें ॥२९॥ झालियातत्वांचेंनिरसन॥ निर्गुण आत्माचिआपण ॥ कांदाखवावेंमीपण ॥ तत्वनिरसनाउपरी ॥३० तत्वांमध्येंमीपणगेलें ॥ तरीनिर्गुणसहजचीउरलें ॥ सोहंभावेंप्रत्यया आलें ॥ आत्मनिवेदन ॥ ३१ ॥ आत्मनिवेदनहोतां ॥ देवभक्तां सऐक्यता॥साचारभक्तविभक्तता ॥ सांडूनिजाहला ॥३२॥ निर्गुणा सिनाहींजन्ममरण ॥ निर्गुणासिनाहींपापपुण्य ॥ निर्गुणींअनन्यहो तांआपण ॥ मुक्तजाहला ॥३३॥ तत्वींवेंटाळूनिघेतला ॥ आणीसं शयेंगुंडाळला ॥ आपणासआपणभुलला ॥ कोऽहंह्मणे ॥३४॥ तत्वीं गुंतलाह्मणेकोहं ॥ विवेकेंपाहतांह्मणेसोहं ॥ अनन्यहोतांअहंसोहं॥ मावळली ॥३५॥ याउपरीउर्वरितें ॥ तेंचिसत्स्वरूपसंत ॥ देहींअ सोनिदेहातीत॥जाणिजेऐसा॥३६॥संदेहवृत्तितेनभंगे॥ह्मणोनिबोलि लेंचबोलावेंलागे॥आह्मासीहेंघडलेंप्रसंगें॥श्रोतींक्षमाकेलीपाहिजे३७ इतिश्रीदा०गुरुशि०षष्ठदशकेमायोद्भवनिरूपणंनामतृतीयःसमासः३

---

१ मी कोण. २ तोच मी, ३ मी. ४ तो मी. ५ शेष राहिलेलें.

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ कृतयुगसत्रालक्षअठ्ठावीससहस्र ॥ त्रेतायु
गबारालक्षशाहण्णवसहस्र ॥ द्वापरआठलक्षचौसष्टसहस्र ॥ आतां
कलियुगऐका ॥१ ॥ कलियुगचारलक्षबत्तीससहस्र ॥ चतुर्युगेंबेचा
ळीसलक्षवीससहस्र ॥ ऐशींचतुर्युगेंसहस्र॥ तोब्रह्मयाचाएकदिवस॥
॥२॥ ऐसेंब्रह्मेसहस्रदेखा ॥ तेव्हांविष्णूचीएकघटिका ॥ विष्णुसह
स्रहोतांऐका ॥ पळएकईश्वराचें ॥ ३ ॥ ईश्वरजायसहस्रवेळ ॥ तैंश
क्तीचेंअर्धपळ ॥ ऐसीसंख्याबोलिलीसकळ ॥ शास्त्रांतरीं ॥४॥ ऐ
शाअनंतशक्तिहोती ॥ अनंतरचनाहोतीजाती ॥ तरीअखंडखंडेना
स्थिती ॥ परब्रह्माची ॥५॥ परब्रह्मासिकैचीस्थिती ॥ परीहीबोला
वयाचीरीती ॥ वेदश्रुतीनेतिनेती ॥ परब्रह्मीं ॥६॥ चारसहस्रसात
शेंसाठी ॥ इतुकींकलियुगाचीराहाटी ॥ उरल्याकलियुगाचीगोष्टी
॥ ऐसीअसे ॥७॥ चारलक्षसत्तावीससहस्र ॥ दोनशेंचाळीससंवत्सर
॥ पुढेंअन्योन्यवर्णसंकर ॥ होणारआहे ॥८॥ ऐसेंरचलेंचराचर ॥
येथेंएकाहूनिएकथोर ॥ पाहतांयेथींचाविचार ॥ अंतनलगे ॥९॥
एकह्मणतीविष्णुथोर ॥ एकह्मणतीरुद्रथोर ॥ एकह्मणतीशक्तिथो
र ॥ सकळांमध्यें ॥ १० ॥ ऐसेआपुलालेपरीबोलती ॥ परंतुअवघें
चिनासेलकल्पांतीं ॥ यद्दृष्टंतन्नष्टंहेश्रुती ॥ बोलतसे ॥११॥ आपुला
लीउपासना ॥ अभिमानलागलाजना ॥ याचानिश्चयनिवडेना ॥
साधुविण ॥१२॥ साधुनिश्चयकरितीएक ॥ आत्मासर्वत्रव्यापक ॥
येरहेंअवघेंचिमायिक ॥ चराचर ॥१३॥ चित्रींलिहिलीसेना ॥ सां
तकोणथोरकोणसानां ॥ हेंकांतुह्मींविचारानां ॥ आपुलेठायीं ॥
॥१४॥ स्वप्नींउदंडदेखिलें ॥ लहानथोरहिकल्पिलें ॥ परंतुजागेंझा
लियाझालें ॥ कैसेंपाहा ॥१५॥ पाहतांजागृतीचाविचार ॥ कैचेंल
हानकैचेंथोर ॥ झालाअवघाविचार ॥ स्वप्नरचनेचा ॥१६॥ अवघा
चिमायिकविचार ॥ कैचेंलहानकैचेंथोर ॥ लहानथोरहानिर्धार ॥
जाणतीज्ञानी ॥१७॥ जोजन्मासप्राणीगेला ॥ तोमीथोरह्मणतांचमे

१ जें पाहिलें. २ तें नाशिवंत.

ला ॥ परीयाचाविचारपाहिला ॥ पाहिजेश्रेष्ठीं ॥ १८॥ जयांसज्ञा
लेंआत्मज्ञान ॥ तेचिथोरमहाजन ॥ वेदशास्त्रपुराण ॥ साधुसंतबो
लिले ॥१९॥ एवंसकळांमध्येंथोर ॥ तोएकचिपरमेश्वर ॥ तयामध्यें
हरिहर ॥ होतीजाती ॥२०॥ तोनिर्गुणनिराकार ॥ तेथेंनाहींउत्प
त्तिस्थितिसंहार ॥ स्थानमानांचाविचार ॥ ऐलीकडे ॥२१॥ नाव
रूपस्थानमान ॥ हातोअवघाचिअनुमान ॥ तथापिहोईलनिदान ॥
ब्रह्मप्रलयीं ॥२२ ॥ ब्रह्मप्रलयावेगळें ॥ ब्रह्मनांवरूपावेगळें ॥ ब्रह्म
कोणीएक्याकाळें ॥ जैसेंतैसें ॥२३॥ करितीब्रह्मनिरूपण ॥ जाण
तीब्रह्मसंपूर्ण ॥ तेचीजाणावेब्राह्मण ॥ ब्रह्मविद ॥२४॥ इतिश्रीदा
सबोधेगुरुशिष्यसंवादेषष्ठदशकेब्रह्मनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोतेपुसतीऐसें ॥ मायाब्रह्मतेंकैसें ॥ श्रो
तावक्तयाचेमिषें॥निरूपणऐका ॥१॥ब्रह्मनिर्गुणनिराकार॥मायासगु
णसाकार॥ब्रह्मासिनाहींपारावार॥मायेसिआहे ॥२॥ब्रह्मनिर्मळनिश्च
ळ॥मायाचंचळचपळ॥ब्रह्मनिरुपाधिकेवळ॥मायाउपाधिरूप॥३॥ मा
यादिसेब्रह्मदिसेना॥मायाभासेब्रह्मभासेना॥मायानासेब्रह्मनासेना॥
कल्पांतकाळीं ४॥मायारचेब्रह्मरचेना॥मायाखचेब्रह्मखचेना॥मायारु
चेब्रह्मरुचेना॥अज्ञानासी॥५॥मायाउपजेब्रह्मउपजेना॥मायामरेब्रम्ह
मरेना॥मायाधरेब्रह्मधरेना॥धारणेसी॥६॥मायाफुटेब्रह्मफुटेना ॥ मा
यातुटेब्रह्मतुटेना॥ मायाविटेब्रह्मविटेना॥ अविटतें ॥७॥ मायाविका
रीब्रह्मनिर्विकारी ॥ मायाकरीब्रह्मकांहींचनकरी ॥ मायानानारूपें
धरी ॥ ब्रह्मतेंअरूप ॥८॥ मायापंचभौतिकअनेक ॥ ब्रह्मतेंशाश्वत
एक ॥ मायाब्रम्हांचाविवेक ॥ विवेकीजाणती ॥९॥ मायालहानब्र
ह्मथोर ॥ मायाअसारब्रह्मसार ॥ मायाअतिपारावार ॥ ब्रह्मासना
हीं ॥१०॥ सकळमायाविस्तारली ॥ ब्रह्मस्थितिआच्छादिली ॥ प
रीतेनिवडूनघेतली ॥ साधुजनीं ॥११॥ गोंडाळसांडूननीरघेइजे ॥
नीरसांडूनक्षीरसेविजे ॥ मायासांडूनअनुभविजे ॥ परब्रह्मतैसें ॥१२॥
ब्रह्मआकाशाऐसेंनिवळ ॥ मायावसुंधराढह्ळ ॥ ब्रह्मसूक्ष्मकेवळ ॥

मायास्थूळरूप ॥१३॥ ब्रह्मतेंअप्रत्यक्षअसे ॥ मायातेंप्रत्यक्षदिसे ॥ ब्र
ह्मतेंसमचिअसे ॥ मायातेंविषमरूप ॥१४॥ मायालक्षब्रह्मअलक्ष ॥
मायासाक्षब्रह्मअसाक्ष ॥ मायेमध्येंदोनीपक्ष ॥ ब्रह्मींपक्षचिनाहीं ॥
१५॥ मायापूर्वपक्षब्रह्मसिद्धांत ॥मायाअसतब्रह्मसत ॥ ब्रह्मासिना
हींकरणेंहेत ॥ मायेसिआहे ॥१६॥ ब्रह्मअखंडघनदाट ॥ मायापंच
भौतिकपोचट ॥ ब्रह्मतेंनिरंतरनिघोट ॥ मायातेजुनीजर्जरी ॥१७॥
मायाघडेब्रह्मघडेना ॥ मायापडेब्रह्मपडेना ॥ मायाविघडेब्रह्मविघ
डेना ॥ जैसेंतैसें॥१८॥ब्रह्मअसतचिअसे ॥ मायानिरसतांचनिरसे ॥
ब्रह्मसंकल्पांतनसे ॥ मायेसिअसेसंकल्प ॥१९॥ मायाकठिणब्रह्मको
मळ ॥ मायाअल्पब्रह्मविशाळ ॥ मायानसेसर्वकाळ ॥ ब्रह्मचिअसे
॥२०॥ वस्तुनव्हेबोलिजेऐशी ॥ मायाजैशीबोलिजेतैसी ॥ काळपा
वेनावस्तूसी ॥ मायेसिझडपी ॥२१॥ नानारूपनानारंग ॥ तितुका
मायेचाप्रसंग ॥ मायाभंगेब्रह्मअभंग ॥ जैसेंतैसें ॥ २२ ॥ आतांअसो
हाविस्तार ॥ चालतजातेंसचराचर ॥ तितुकीमायापरमेश्वर ॥ सबा
ह्यअभ्यंतरीं ॥२३ ॥ सकळउपाधिवेगळा ॥ तोपरमात्मानिराळा ॥
जळींअसोननातळेजळा ॥ आकाशजैसें ॥२४॥ मायाब्रह्माचेंविवरण
॥ करितांचुकेजन्ममरण ॥ संतांसिगेलियाशरण ॥ मोक्षलाभे॥२५॥
अरेयासंतांचामहिमा ॥ बोलावयानाहींसीमा ॥ जयाचेनिजगदात्मा
॥ अंतरींचहोय ॥२६॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषष्ठदशके
मायाब्रह्मनिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ सृष्टिपूर्वींचब्रह्मअसे ॥ तेथेंसृष्टिमूळींचनसे ॥ आ
तांसृष्टिदिसतअसे ॥ तेंसत्यकींमिथ्या ॥१॥ तुह्मीसर्वज्ञगोसांवी ॥ मा
झीआशंकाफेडावी ॥ ऐसाश्रोताविनवी ॥ वक्तयासी ॥ २॥ आतांऐ
कामत्युत्तर ॥ कथेसिव्हावेंतत्पर ॥ वक्तासर्वज्ञउदार ॥ बोलताजाह
ला ॥३॥ जीवभूतसनातन ॥ ऐसेंगीतेचेंवचन ॥ येणेंवाक्येंसत्यपण ॥
सृष्टीसआलें ॥४॥ यद्दृष्टंतन्नष्टंयेणें ॥ वाक्येंसृष्टिमिथ्यापणें ॥ सत्यमि
थ्याऐसेंकोणें ॥ निवडावें ॥५॥ सत्यह्मणोंतरीनासे ॥ मिथ्याह्मणों

तरीदिसे ॥ आतांजैसेंआहेतैसें ॥ बोलिजेल ॥६॥ सृष्टिमध्यंबहुजन ॥ अज्ञानआणिसज्ञान ॥ ह्मणोनियांसमाधान ॥ होतनाहीं ॥ ७॥ ऐकाअज्ञानाचेंमत ॥ सृष्टिआहेतेशाश्वत ॥ देवधर्मतीर्थव्रत ॥ सत्यचिआहे ॥८॥ बोलेसर्वज्ञाचाराजा ॥ मूर्खस्यप्रतिमापूजा ॥ ब्रह्मभलयाच्यापैजा ॥ घालूंपाहे ॥९॥ तंवबोलेतोअज्ञान ॥ तरीकांकरिसीसंध्यास्नान ॥ गुरुभजनतीर्थाटण ॥ कासयाकरावें ॥ १० ॥ ॥ श्लोक ॥ तीर्थेतीर्थेनिर्मलंब्रह्मवृंदंवृंदेवृंदेतत्त्वचिंतानुवादः॥ वादेवादेजायतेतत्त्वबोधोबोधेबोधेभासतेचंद्रचूडः॥१॥ऐसेंचंद्रचूडाचेंवचन ॥ सद्गुरूचेंउपासन ॥ गुरुगीतानिरूपण ॥ बोलिलेंहरें ॥ ११ ॥ गुरूसिकैसेंभजावें ॥ आधींतयासिओळखावें ॥ त्याचेंसमाधानघ्यावें ॥ विवेकेंस्वयें ॥ १२ ॥ ॥ श्लोक ॥ ब्रह्मानंदंपरमसुखदंकेवलंज्ञानमूर्तिं द्वंद्वातीतंगगनसदृशंतत्त्वमस्यादिलक्ष्यं ॥ एकंनित्यंविमलमचलंसर्वधीसाक्षिभूतंभावातीतंत्रिगुणरहितंसद्गुरुंतंनमामि ॥ १॥ गुरुगीतेचेंवचन॥ऐसेंसद्गुरूचेंध्यान॥ तेथेंसृष्टिमिथ्याभान ॥ उरेलकैचें॥१३॥ ऐसेंसज्ञानबोलिला ॥ सद्गुरुतोवोळखिला ॥ सृष्टिमिथ्याऐसाकेला ॥ निश्चितार्थ ॥१४॥ श्रोताऐसेंनमानीकदा ॥ अधिकउठिलाविवादा ॥ ह्मणेकैसारेगोविंदा ॥ अज्ञानह्मणतोसी ॥१५॥ जीवभूतसनातन ॥ ऐसेंगीतेचेंवचन ॥ तयासितूंअज्ञान ॥ ह्मणतोसिकैसा ॥१६॥ ऐसाश्रोताआक्षेपकरी ॥ विषादमानिलाअंतरी ॥ याचेंप्रत्युत्तरचतुरीं ॥ सावधपरिसावें ॥१७॥ गीतेंतबोलिलागोविंद ॥ त्याचानकळेतुजभेद ॥ ह्मणोनियांव्यर्थखेद ॥ वाहतोसी ॥१८॥॥ श्लोक॥ अश्वत्थः सर्ववृक्षाणां ॥ ॥टी०॥ माझीविभूतीपिंपळ ह्मणोनिबोलिलागोपाळ ॥ वृक्षतोडितांतात्काळ॥तुटतआहे ॥१९॥ ॥श्लोक ॥ नैनंछिंदंतिशस्त्राणिनैनंदहतिपावकः ॥ नचैनंक्लेदयंत्यापोनशोषयतिमारुतः॥१॥ ॥टी०॥ ॥शस्त्रांचेनीतुटेना ॥ अग्नीचेनीजळेना ॥ उदकामध्यंकालवेना ॥ स्वरूपमाझें ॥२०॥ पिंपळतुटेशस्त्रानें ॥ पिंपळजळेपावकानें ॥ पिंपळकालवेउदकानें ॥ नाशवंत ॥२१॥ तुटेजळेबुडेउडे ॥ आतांऐ

क्यकैसेंघडे ॥ ह्मणोनिहेंउजेडे ॥ सद्गुरुमुखें॥२२॥ इंद्रियाणांमनश्च स्मि ॥ कृष्णह्मणेमनतोमी ॥ तरीकांआवरावीऊर्मी ॥ चंचळमनाचं ॥२३॥ ऐसेंकृष्णकांबोलिला ॥ साधनमार्गदाखविला ॥ खडेमांडूनि शिकविला ॥ ओनामाजेवीं ॥२४॥ ऐसाआहेवाक्यभेद ॥ सर्वजाणं तोगोविंद ॥ देहबुद्धीचाविवाद ॥ कामानये ॥२५॥ वेदशास्त्रश्रुति स्मृती ॥ तेथेंवाक्यभेदपडती ॥ तेसर्वहिनिवडती ॥ सद्गुरूचेनिवच नें ॥२६॥ वेदशास्त्रांचेंभांडण ॥ शस्त्रेंतोडीऐसाकोण॥ हेंनिवडेनास धूविण ॥ कदाकल्पांतीं ॥२७॥ पूर्वपक्षआणिसिद्धांत ॥ शास्त्रींबो लिलासंकेत ॥ याचाहोयनिश्चितार्थ ॥ साधुमुखें ॥२८॥ येऱ्हवींव दाचींउत्तरें ॥ एकाहूनिएकथोरें ॥ बोलूंजातांअपारें ॥ वेदशास्त्रें । ॥२९॥ ह्मणोनिवादविवाद ॥ सांडूनिकीजेसंवाद ॥ तेणेंहोय[illegible]आनं द ॥ स्वानुभवें ॥३०॥ एकेकल्पनेचेपोटीं ॥ होतीजातीअनंतसृष्टी । तयासृष्टीचीगोष्टी ॥ साचकेंवी ॥३१॥ कल्पनेचाकेलादेव ॥ तेथें[illegible] लादृढभाव ॥ देवालागींयेतांखेव ॥ भक्तदुःखेंदुखवला ॥३२॥ पा षाणाचादेवकेला ॥ एकेदिवशींभंगोनिगेला ॥ तेणेंभक्तदुखवला ॥ रडेपडेआक्रंदे ॥ ३३॥ देवहारपलाघरचेघरीं ॥ एकदेवनेलाचोरीं॥ एकदेवदुराचारीं ॥ फोडिलावळें ॥३४॥एकदेवजायांचाआणिला॥ एकदेवउदकींटाकिला॥ एकदेवनेऊनघातला॥पायांतळीं॥३५॥काय सांगोंतीर्थमहिमा ॥ मोडोनिगेलादुरात्मा॥ थोरसत्वहोतेंनेमा ॥ का यजाहलेंकळेना ॥३६॥ देवघडिलासोनारीं ॥ देवओतिलाओतारीं ॥ एकदेवघडिलापाथारीं ॥ पाषाणाचा ॥३७॥ नर्मदागंडिकातीरीं ॥ देवपडिलेलक्षवरी ॥ त्यांचीसंख्याकोणकरी ॥ असंख्यातगोटे॥३८ चक्रतीर्थीचक्रांकित ॥ देवअसतीअसंख्यात ॥ नाहींमनींनिश्चितार्थ एकदेव॥३९॥ बाणतांदळेताम्रनाणें ॥ स्फटिकदेव्हारांपूजनें ॥ ऐसे देवकोणजाणे॥खरेकींखोटे ॥४०॥ देवरेशिमाचाकेला ॥ तोहितुटो नियांगेला ॥ आतांनवानेमधरिला ॥ मृत्तिकेच्यालिंगाचा ॥४१॥ आमचादेवबहुसत्य ॥ आह्मांसआकांतींपावत ॥ पूर्णकरीमनोरथ ॥

सर्वकाळ ॥४२॥ अतांयाचेंसत्वगेलें ॥ प्राप्तहोतेंतेंझालें ॥ प्राक्तनन वचेपालटिलें ॥ ईश्वराचेनीं ॥४३॥ धातुपाषाणमृत्तिका ॥ चित्रलेप काष्ठदेखा ॥ तेथेंदेवकैंचामूर्खा ॥ भ्रांतिपडिली ॥४४॥ हेआपुलाली कल्पना ॥ प्राक्तनाऐशींफळेंजाणा ॥ परीत्यादेवाचियाखुणा ॥ वे गळ्याची ॥४५॥ ॥श्लो०॥ ॥ नानाशास्त्रविदोलोकानानादैवतपूज काः॥आत्मज्ञानंविनापार्थसर्वकर्मनिरर्थकं॥१॥ह्मणोनिहेमायाभ्रमणें ॥ सृष्टिमिथ्याकोटिगुणें ॥ वेदशास्त्रपुराणें ॥ ऐसींचबोलती॥४६॥सा धुसंतमहानुभाव ॥ त्यांचाऐसाचअनुभव ॥ पंचभूतातीतदेव ॥ सृष्टि मिथ्या ॥४७॥ सृष्टिपूर्वींसृष्टिचालतां ॥ सृष्टिअवघींसंहारतां ॥ शा श्वतदेवतत्वतां ॥ आदिअंतीं ॥४८॥ ऐसासर्वांचानिश्चय ॥ यदर्थीं नाहींसंशय ॥ व्यतिरेकआणिअन्वय ॥ कल्पनारूप ॥४९॥ एकेक ल्पनेचेपोटीं ॥ बोलिजेतीअष्टसृष्टी ॥ तयेसृष्टीचीगोष्टी ॥ सावधऐका ॥५०॥ एककल्पनेचीसृष्टी ॥ दुसरीशाब्दिकसृष्टी ॥ तिसरीप्रत्यक्ष सृष्टी ॥ जाणतांसर्व ॥५१॥ चौथीचित्रलेपसृष्टी ॥ पांचवीस्वप्नसृष्टी ॥ साहावीगंधर्वसृष्टी ॥ ज्वरसृष्टीसातवी ॥५२॥ आठवीदृष्टिबंधन ॥ ऐशाअष्टसृष्टीजाण ॥ यांमध्येंश्रेष्ठकोण ॥ कोणसत्यमानावी ॥५३॥ ह्मणोनसृष्टीनाशवंत ॥ जाणतीसंतमहंत ॥ सगुणभजावेंनिश्चित ॥नि निश्चयालागीं ॥५४॥ सगुणाचेनिआधारें ॥ निर्गुणपाविजेनिर्धारें॥ सारासारविचारें ॥ संतसंगें ॥५५॥ आतांअसोहेंबहुत ॥ संतसंगेंके लेंनेमस्त ॥ येरवींचित्तदुश्चित ॥ संशयींपडे ॥५६॥ तंवशिष्यें आ क्षेपिलें ॥ सृष्टिमिथ्याऐसेंकळलें ॥ परीहेंदृश्यअवघेंनाथिलें ॥ तरी दिसतेंकां ॥५७॥ दृश्यप्रत्यक्षदिसतें ॥ ह्मणोनिसत्यचिवाटतें ॥ या सिकायकरावेंतें ॥ सांगास्वामी ॥५८॥ याचेंप्रत्युत्तरभलें ॥ पुढिले समासींबोलिलें ॥ श्रोतींश्रवणकेलें ॥ पाहिजेपुढें ॥५९॥ एवंसृष्टि मिथ्याजाण ॥ जाणोनरक्षावेंसगुण ॥ ऐसीहेअनुभवाचीखूण ॥ अ नुभवीजाणती ॥ ६० ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषष्ठदशकेसृ ष्टिकथानिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ज्ञानेंदृश्यमिथ्याझालें ॥ तरीकांपाहिजेभ
जनकेलें ॥ तेणेंकायप्राप्तझालें ॥ हेंमजनिरूपावें ॥१॥ ज्ञानाहूनथो
रअसेना ॥ तरीकांपाहिजेउपासना ॥ उपासनेनेंजना ॥ कायप्राप्त
॥२॥ मुख्यसारतेंनिर्गुण ॥ तेथेंदिसेचिनासगुण॥भजनकेलियाचागु
ण ॥ मजनिरूपावा ॥३॥ जेंप्रत्यक्षनाशवंत ॥ त्यासिभजावेंकिंनि
मित्त ॥ सत्यसांडूनअसत्य ॥ कोणेंभजावें ॥४॥ असत्याचाप्रत्यय
आला ॥ तरीमगनेमकांलागला ॥ सत्यसांडूनगलबला ॥ का
सयाकरावा ॥५॥ निर्गुणानेंमोक्षहोतो ॥ प्रत्यक्षप्रत्यययेतो ॥ सगु
णकायदेऊंपाहातो ॥ सांगास्वामी ॥६॥ सगुणनाशवंतऐसेंसांगतां
॥ पुनःभजनकरावेंह्मणतां ॥ तरीकासयासाठींआतां ॥ भजनकरूं
॥७॥ स्वामीचेभिडेनेंबोलवेना ॥ येऱ्हवींकांहींचमानेना ॥ साध्य
चिझालियासाधना ॥ कांप्रवर्तावें ॥८॥ ऐसेंश्रोतयांचेंबोलणें ॥ श
ब्दबोलेंनिर्बुजलेपणें ॥ याचेंउत्तरऐकणें ॥ ह्मणेवक्ता ॥९॥ गुरूचें
वचनप्रतिपाळण ॥ हेंमुख्यपरमार्थाचेंलक्षण ॥ वचनभंगकरितांवि
लक्षण ॥ सहजचिजाहलें ॥१०॥ ह्मणोनिआज्ञेसिवंदावें ॥ सगुणभ
जनमानावें ॥ श्रोताह्मणेहेंदेवें ॥ कांप्रयोजिलें ॥ ११ ॥ कायमानि
लाउपकार ॥ कोणझालासाक्षात्कार ॥ किंवाप्रारब्धाचेंअक्षर ॥ पु
सिलेंदेवें ॥१२॥ होणारहेंतोंपालटेना ॥ भजनेंकायकरावेंजना ॥ हें
तोंपाहतांअनुमाना ॥ कांहींचनये ॥१३॥ स्वामीचीआज्ञाप्रमाण ॥
कोणकरीलअप्रमाण॥ परंतुयाचाकायगुण ॥ मजनिरूपावा ॥१४॥
वक्ताह्मणेसावधपणें ॥ सांगज्ञानाचींलक्षणें ॥ तुजकांहींलागेकरणें
॥ किंवानाहीं ॥१५ ॥ करणेंलागेभोजन ॥ करणेंलागेउदकप्राशन
॥ मळमूत्रत्यागलक्षण ॥ तेंहिसुटेना ॥ १६ ॥ जनाचेंसमाधानराखा
वें ॥ आपुलेंपारिखेंवोळखावें ॥ आणिभजनचिमोडावें ॥ हेंकोण
ज्ञान ॥१७॥ ज्ञानेंविवेकेंमिथ्याझालें ॥ परंतुअवघेंनाहींटाकिलें ॥
तरीमगभजनेंचिकायकेलें ॥ सांगबापा ॥१८॥ साहेबासलोटांगणीं
जावें ॥ नीचासारिखेंव्हावें ॥ आणिदेवासनमानावें ॥ हेंकोणज्ञान

॥१९॥ हरिहरब्रह्मादिक ॥ हेजयाचेआज्ञाधारक ॥ तूंएकमानवीरंक ॥ भजसीनातरीकायगेलें ॥ २० ॥ आम्हुचेकुळींरघुनाथ ॥ रघुनाथआयुचापरमार्थ ॥ जोसमर्थांचाहिसमर्थ ॥ देवांसोडविता ॥ २१ ॥ त्याचेआम्हीसेवकजन ॥ सेवाकरितांझालेंज्ञान ॥ तेथेंअभावधरितांपतन ॥ पाविजेलकीं ॥२२॥ गुरूसांगतीसारासार ॥ त्यासकैसेंह्मणावेंअसार ॥ तुजकायसांगणेंविचार॥ शाहाणेजाणती ॥ ॥२३॥ समर्थांचेमनींचेंतुटे ॥ तेंचिजाणावेंअदृष्टखोटें ॥ राज्यपदापासूनकरंटे ॥ चेवलेजैसे ॥२४॥ मीथोरवाटेमनीं ॥ तोनव्हेब्रह्मज्ञानी ॥ विचाररूपाहतांदेहाभिमानी ॥ प्रत्यक्षदिसे ॥२५॥ वस्तुभजनकरीना ॥ नानकरींऐसेंहिम्हणेना ॥ तरीहेजाणावीकल्पना ॥ दंडोनराहिली ॥ २६ ॥ नातेंज्ञाननातेंभजन ॥ उगाचीआलादेहाभिमान ॥ तेथेंनाहींकीं अनुमान ॥ प्रत्ययतुझा ॥ २७ ॥ तरीआतांऐसेंनकरावें ॥ रघुनाथभजनींलागावें ॥ तेणेंचिज्ञानबोलावें ॥ चळेनाऐसें ॥ २८॥ करीदुर्जनाचासंहार ॥ भक्तजनाचाआधार ॥ ऐसाहातोचमत्कार ॥ रोकडाचाले ॥ २९ ॥ मनींधरावेंतेंहोतें ॥ विघ्नअवघेंचिनासोनिजातें ॥ कृपाकेलियारघुनाथें ॥ प्रतीतयेते ॥३०॥ रघुनाथभजनेंज्ञानझालें ॥ रघुनाथभजनेंमहत्त्ववाढलें ॥ म्हणोनितुवांकेलें ॥ पाहिजे आधीं ॥३१॥ हेंतोंआहेसप्रतीत ॥ आणितुजवाटेनाप्रतीत ॥ साक्षात्कारेंनेमस्त ॥ प्रत्ययकरावा ॥३२॥ रघुनाथस्मरोनकार्यकरावें ॥ तें तात्काळचिसिद्धिपावे ॥ कर्तारामहेंअसावें ॥ अभ्यंतरीं ॥३३॥ कर्तारामभीनव्हेआपण ॥ ऐसेंसगुणनिवेदन ॥ निर्गुणींतेंअनन्य ॥ निर्गुणचिहोइजे ॥३४॥ मीकर्ताऐसेंम्हणतां ॥ कांहींचघडेनासर्वथा ॥ प्रतीतपहासितरीआतां ॥ शीघ्रचिआहे ॥३५॥ मीकर्ताऐसेंह्मणसी ॥ तेणेंतूंकष्टीहोसी ॥ रामकर्ताम्हणतांपावसी ॥ यशकीर्तिप्रताप ॥ ॥३६॥एकेभावनेसाठीं ॥ देवासिपडेतुटी ॥ कांतेहोयकृपादृष्टी ॥ देवकर्ताभावितां ॥३७॥ आपणआहेदोंदिवसांचा ॥ आणिदेवबहुतांकाळांचा ॥ आपणथोडेबोलखीचा ॥ देवासत्रैलोक्यजाणे ॥३८॥ या

कारणेंरघुनाथभजन॥त्यासिमानितीबहुतजन॥ब्रह्मादिकआदिकरून ॥रामभजनींतत्पर॥३९॥ज्ञानबळेंउपासना॥ आह्मींभक्तजरीमानूंना॥ तरीयादोषाचियापतना ॥ पावोंअभक्तपणें ॥४०॥ देवउपेक्षीधोरप णें ॥ तरीमगत्याचेंतोचिजाणे ॥ अप्रमाणतेंश्लाघ्यवाणें ॥ नव्हेचि कींश्रेष्ठा ॥४१॥ देहासलागलीउपासना ॥ आपणविवेकेंउरेना ॥ ऐ शीस्थितिसज्जना ॥ अंतरींची ॥ ४२ ॥ सकळमिथ्याहोऊनजातें ॥ हेंरामभजनेंकळोंयेतें ॥ दृश्यज्ञानियांचेनिमतें ॥ स्वप्नजैसें ॥४३॥ मि थ्यास्वप्नविवंचना ॥ तसीहेसृष्टिरचना ॥ दृश्यमिथ्यासाधुजना ॥ क ळोंआलें ॥४४॥ आक्षेपझालाश्रोतयांसी ॥ मिथ्यातरीकांदिसतेंआ ह्मासी ॥ याचेंउत्तरपुढिलेसमासीं ॥ बोलिलेंअसे ॥४५॥ इतिश्री दा०गुरु०षष्ठदशकेसगुणभजननिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांश्रोतींपुसिलेंहोतें ॥ दृश्यमिथ्यातरी कांदिसतें ॥ त्याचेंउत्तरबोलिजेतें ॥ तेंसावधऐका ॥ १ ॥ देखि लेंतेंसत्यचिमानावें ॥ हेंज्ञात्याचेंदेखणेनव्हे ॥ जडमूढअज्ञानजी वें ॥ हेंसत्यमानिजे ॥ २ ॥ एकादेखिल्यासाठीं ॥ लटिक्या कराव्याग्रंथकोटी ॥ संतमहंतांच्यागोष्टी ॥ त्याहिमिथ्यामानाव्या ॥ ३ ॥ माझेंदिसतेंहेंखिरें ॥ तेथेंचालेनादूसरें ॥ ऐशिया संशयाच्याभरें ॥ भरोंचिनये ॥४॥ मृगेंदेखिलेंमृगजळ ॥ तेथेंधांवे तेबरळ ॥ जळनव्हेमिथ्यासकळ ॥ त्यापशूसिकायह्मणावें ॥५॥ रा त्रौस्वप्नदेखिलें ॥ बहुतद्रव्यसांपडलें ॥ बहुतजनासिवेव्हारिलें ॥ तें खरेंकैसेनिमानावें ॥६॥ कुशळचितारीविचित्र ॥ तेणेंनिर्माणकेलें चित्र ॥ देखतांउठेप्रीतिमात्र ॥ परंतुतेथेंमृत्तिका ॥ ७ ॥ नानावनि ताहस्तीघोडे ॥ रात्रौदेखतांमनबुडे ॥ दिवसापाहतांकातडें ॥ कंटा ळवाणें ॥८ काष्ठीपाषाणीपुतळ्या ॥ नानाप्रकारेंनिर्मिल्या ॥ परम सुंदरवाटल्या ॥ परंतुतेथेंपाषाण ॥ ९॥ नानागोपुरींपुतळ्याअसती ॥वक्रांगेंवक्रदृष्टींपाहाती॥लाघवदेखतांभरेवृत्ती॥परंतुतेथेंक्रियाभाग॥ ॥१०॥खेळतांनेटकेंदशावतारीं॥तेथेंयेतीसुंदरनारी॥नेत्रमोडितीकळा

कुसरीं ॥ परीतेअवघेधांटिंगण॥११॥सृष्टिबहुरंगीअसत्य॥ बहुरूपाचेंहें कृत्य ॥ तुजवाटेदृश्यसत्य ॥ परीहेंजाणअविद्या ॥ १२ ॥ मिथ्यासाचासारिखेंदेखीलें॥ परीतेंपाहिजेविचारिलें ॥ दृष्टितरळतांभासलें॥ तेंसाचकैसेंमानावें ॥ १३ ॥ वरीपाहतांपालथेंआकाश ॥ उदकींपाहतांउताणेंआकाश ॥ मध्येंचांदण्याचाहिप्रकाश ॥ परीतेंअवघेंमिथ्या ॥१४॥ नृपतीनेंचितारीआणले ॥ ज्याचेत्याऐसेपुतळेकेले ॥ पाहतां तेचिऐसेगमले ॥ परीतेंअवघेंमायिक ॥१५॥ नेत्रींकांहींबाहुलीनसे॥ जेव्हांजेंपाहवेंतेव्हांतेंभासे ॥ डोळांप्रतिबिंबदिसे॥ तेंसाचकैसेंना॥१६ जितुकेबुडबुडेउठती ॥ तितुक्यांमध्येंरूपेंदिसती ॥ क्षणामध्येंफुटोन जाती ॥ रूपेंमिथ्या ॥ १७॥ लघुदर्पणेंदोनिचारीहातीं ॥ तितुकींरूपेंप्रतिबिंबती ॥ परीतेमिथ्याअंतीं ॥ एकचिमुख ॥ १८ ॥ नदीतीरींभारजातां ॥ दुसराभारदिसेपालथा ॥ [illegible]पडसादाचाअवचितां ॥ गजरउठे ॥१९ ॥ वापीसरोवरांचेंनीर ॥ तेथेंपशुपक्षीनरवानर ॥ नानापत्रेंवृक्षविस्तार ॥ दिसेदोंहींसवा ॥२०॥ एकरजुझाडूंजातां ॥दोनदिसतीतत्वतां ॥ नानातंतुटणत्कारितां ॥ द्विधाभासली ॥२१॥ कांतेदर्पणाच्येमंदिरीं ॥ बैसलीसभादिसेदुसरी ॥ बहुतदीपांचियेहारीं ॥ बहुतछायादीसती ॥२२॥ ऐसेंहेंबहुविधभासे ॥ साचासारिखेंदिसे ॥ परीहेंसत्यह्मणोनकैसें ॥ विश्वासावें ॥२३॥ मायामिथ्याबाजेगिरी ॥ दिसेसाचाचियेपरी ॥ परीहेजाणत्यानेंखरी ॥ मानूंचिनये ॥२४॥ लटिकेंसाचाऐसेंभावावें ॥ तरीमगपारखीकासयाअसावें ॥ एवंयेअविद्येचेंगोवे ॥ ऐसेचिअसती ॥२५ ॥ मनुष्यांचीबाजेगिरी ॥ बहुतजनावाटेखरी ॥ शेवटपाहतांनिर्धारीं ॥ मिथ्याहोय ॥२६॥ तैशीचमावराक्षसांची ॥ देवांसहिवाटेसाची ॥ पंचवटीकेसिमृगाची ॥ पाठीघेतली रामें ॥२७ ॥ पूर्वकायापालटिती ॥ एकाचेचिबहुतहोती ॥ रक्तबिंद्वीं जन्मती ॥ रजनीचर ॥२८॥ नानापदार्थफळेंचिझाले ॥ द्वारकेमध्यें प्रवेशले ॥ कृष्णेंदैत्यकितीवधिले ॥ कपटरूपी ॥२९॥ कैसेंकपटरावणाचें ॥ शिरकेलेंमावेचें ॥ काळनेमीच्याआश्रमाचें ॥ अपूर्वकैसें

॥ ३० ॥ नानादैत्यकपटमती ॥ जेदेवांसहिनाटोपती ॥ मगनिर्माण होऊनशक्ती ॥ संहारकेला ॥३१ ॥ ऐसीराक्षसांचीमाव ॥ जाणोंन शकतीदेव ॥ कपटविद्येचेंलाघव ॥ अघटितज्यांचें ॥३२॥ मनुष्यां चीबाजेगिरी ॥ राक्षसांचीवोडंबरी ॥ भगवंताचीनानापरी ॥ वि चित्रमाया ॥३३॥ हेसाचासारिखीचदिसे ॥ विचारितांचिनिरसे ॥ मिथ्याचपरीआभासे ॥ निरंतर ॥३४ ॥ साचह्मणावीतरीहेनासे ॥ मिथ्याह्मणावीतरीहेदिसे ॥ दोहींपदार्थीअविश्वासे ॥ सांगतांमन ॥३५॥ परंतुहेंनव्हेसाचार ॥ मायेचामिथ्याविचार ॥ दिसतेंहेंस्वप्ना कार ॥ जाणबापा ॥३६ ॥ तथापिअज्ञानतुजला ॥ भासचिसत्यवा टला ॥ तरीयेथेंचुकापडिला ॥ ऐकबापा ॥३७॥ दृश्यभासअविद्या त्मक ॥ तुह्माहिदेहतदात्मक ॥ ह्मणोनिहाअविवेक ॥ तेथेंसंचरला ॥३८॥ दृष्टीनेंदृश्यदेखिलें ॥ मनभासावरीबैसलें ॥ परीतेंलिंगदेहझा लें ॥ अविद्यात्मक ॥ ३९ ॥ अविद्येनेंअविद्यादेखिली ॥ ह्मणोनगो ष्टीविश्वासली ॥ तुझीकायाअवघीसंचली ॥ अविद्येची ॥ ४० ॥ तेचिकायामीआपण ॥ देहबुद्धीचेंलक्षण ॥ येणेंकरितांझालेंप्रमा ण ॥ दृश्यअवघें ॥ ४१ ॥ हिकडेसत्यमानिलादेह ॥ तिकडेदृ श्यसत्यहानिर्वाह ॥ दोहींमध्येंमहासंदेह॥ पैसावलाबळें॥४२॥देहबु द्धिकेलीबळकट ॥ आणिब्रह्मपाहोंगेलाधीट ॥ तोंदृश्यानेंरोधिली वाट ॥ परब्रह्माची ॥४३॥ तेथेंसाचमानिलेंदृश्याला ॥ निश्चयेंचि बाणोनिगेला ॥ पाहाहोकेव्हडाचुकापडिला ॥ अकस्मात ॥४४॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ ब्रह्मनपाविजेमीपणें ॥ देहबुद्धीचींलक्षणें ॥ दृश्यभाविती ॥४५ ॥ अस्थींच्यादेहींमांसाचागोळा ॥ पाहेनह्मणेब्र ह्मींचासोहळा ॥ तोज्ञातानव्हेअंधळा ॥ केवळमूर्ख ॥४६॥ दृष्टीसदि सेमनासभासे ॥ तितुकेंकाळांतरीनासे ॥ ह्मणोनिदृश्यातीतअसे ॥ परब्रह्मतें ॥४७॥ परब्रह्मतेंशाश्वत ॥ मायातेचिअशाश्वत ॥ ऐसाबो लिलानिश्चितार्थ ॥ नानाशास्त्रीं ॥४८॥ आतांपुढेंनिरूपण ॥ देह बुद्धीचेंलक्षण ॥ चुकापडिलातोमीकोण ॥ बोलिलेंअसे ॥ ४९ ॥

मीकोणहेंजाणावें ॥ मीपणत्यागून अनन्यव्हावें ॥ मगसमाधानतेंस्व
भावें ॥ अंगींबाणे ॥५०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषष्ठ
दशकेदृश्यनिरसनंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः॥ ॥ गुप्तआहेउदंडधन ॥ कायजाणतीसेवकजन
॥ तयांसआहेतेंज्ञान ॥ बाह्यात्काराचें ॥१॥ गुप्तठेविलेउदंडअर्थ ॥
आणिप्रगटदिसतीपदार्थ ॥ शाहणेशोधितीस्वार्थ ॥ अंतरींअसे ॥
॥२॥ तैसेंदृश्यहेंमायिक ॥ पाहतअसतीसकळलोक ॥ परीजयासठा
उकाविवेक ॥ तेअंतरजाणती ॥३॥ द्रव्यठेवूनजळसोडिलें ॥ लोक
ह्मणतीसरोवरभरलें ॥ तयाचेंअभ्यंतरकळलें ॥ समर्थजनासी ॥
॥ ४ ॥ तैसेज्ञातेजेसमर्थ ॥ तिहींवोळखिलापरमार्थ ॥ इतरतेकरिती
स्वार्थ ॥ दृश्यपदार्थांचा ॥५॥ काबाडीवाहतीकाबाड ॥ श्रेष्ठभोगि
तीरत्नेंजोड ॥ हेंजयाचेंत्यासगोड ॥ कर्मयोगें ॥६॥ एककाष्ठस्वा
र्थकरिती ॥ एकशुभाएकवटिती ॥ तैसेनव्हेकींनृपती ॥ सारभोक्ते
॥७॥ जयांसआहेविचार ॥ तेसुखासनींझालेस्वार ॥ इतरतेजवळी
लभार ॥ वाहातचिमेले ॥८॥ एकदिव्यान्नेंभक्षिती ॥ एकविष्ठासा
वडिती ॥ आपणवर्तल्याचाघेती ॥ साभिमान ॥९॥ सारसेविजेश्रे
ष्ठीं ॥ असारघेइजेवृथापुष्टीं ॥ सारासारांचीगोष्टी ॥ सज्ञानजाणती
॥१०॥ गुप्तपरिसचिंतामणी ॥ प्रगटखडेकांचमणी ॥ गुप्तहेमरत्नखा
णी ॥ प्रगटपाशाणमृत्तिका ॥११॥ अव्हशंखअव्हावेल ॥ गुप्तवन
स्पतीअमूल्य ॥ एरंडधोत्रेबहुसाल ॥ प्रगटशिपी ॥१२॥ कोठेंादसे
नाकल्पतरू ॥ उदंडशेरांचाविस्तारू ॥ पाहतांनाहींमैलागरू ॥ बो
रीबाभळीउदंड ॥१३॥ कामधेनुजाणिजेइंद्रें ॥ सृष्टींतउदंडखिल्लारें
॥ महद्भाग्यभोगिजेनृपवरें ॥ इतरांकर्मानुसार ॥१४॥ नानाव्यापा
रकरितीजन ॥ अवघेचह्मणतीसकांचन ॥ परंतुकुबेराचेंमहिमान ॥
कोणासीचनये ॥१५॥ तैसाज्ञानीयोगीश्वर ॥ गुप्तार्थलाभाचाईश्वर॥
इतरतेपोटाचेकिंकर ॥ नानामतेंधुंडिती ॥ १६ ॥ तस्मात्सारतेंदिसे
ना ॥ आणिअसारतेंदिसेजना ॥ सारासारविवंचना ॥ साधुजाण

ती ॥१७॥ इतरांसहेंकायसांगणें ॥ खरेंखोटेंकोणजाणें ॥ साधुसंतां
चियेखुणें ॥ साधुसंतजाणती ॥१८॥ दिसेनाजेंगुप्तधन ॥ तयासक
रणेंलागेअंजन ॥ गुप्तपरमात्मासज्जन ॥ संगतींशोधावा ॥१९॥ रा
याचेसन्निधहोतां ॥ सहजचिलाभेश्रीमंतता ॥ तैसाहासत्संगधरितां
॥ सद्वस्तुलाभे ॥२०॥ सद्वस्तूसलाभेसद्वस्तु ॥ अव्यवस्थासिअव्यव
स्थू ॥ पाहतांप्रशस्तासिप्रशस्तू ॥ विचारलाभे ॥२१॥ ह्मणोनिहेंदृ
श्यजात ॥ अवघेंचिआहेअशाश्वत ॥ परमात्माअच्युतअनंत ॥ तो
यादृश्यावेगळा ॥२२॥ दृश्यवेगळादृश्याअंतरीं ॥ सर्वात्मातोचराच
रीं ॥ विचारपाहतांअंतरीं ॥ निश्चयबाणे ॥२३ ॥ संसारत्यागनक
रितां ॥ प्रपंचउपाधिनसांडतां ॥ जनांमध्येंसार्थकता ॥ विचारेंचि
होय ॥२४॥ हेंप्रचीतीचेंबोलणें ॥ विवेकेंप्रचीतबाणे ॥ प्रचीतपाह
तीलतेशाहणे ॥ अन्यथानव्हे ॥ २५ ॥ प्रचीतआणिअनुमान ॥ उ
धारआणिरोकडेंधन ॥ मानसपूजाप्रत्यक्षदर्शन ॥ यांसमहदंतर ॥
॥२६॥ पुढेंजन्मांतरींहोणार ॥ होतोअवघाचउद्धार ॥ तैसेंनव्हेसा
रासार ॥ तात्काळलाभे ॥२७॥ तात्काळचिलाभहोतो ॥ प्राणीसं
सारींसुटतो ॥ संशयअवघाचितुटतो ॥ जन्ममरणांचा ॥ २८ ॥ या
चिजन्मेंयेणेंचिकाळें ॥ संसारींहोइजेनिराळें ॥ मोक्षपाविजेनिश्चळें
स्वरूपाकारें ॥२९॥ येगोष्टीसकरीअनुमान ॥ तोशीघ्रचिपावेलपतन
॥ मिथ्यावदेलत्यासआण ॥ उपासनेची ॥ ३० ॥ हेंयथार्थचिआहे
बोलणें ॥ विवेकेंशीघ्रचिमुक्तहोणें ॥ असोनिकांहींचनसणे ॥ जनां
मध्यें ॥३१ ॥ देवपदआहेनिर्गुण ॥ देवपदींअनन्यपण ॥ हाचिअ
र्थपाहतांपूर्ण ॥ समाधानबाणे ॥ ३२ ॥ देहींचविदेहहोणे ॥ करून
कांहींचनकरणें ॥ जीवन्मुक्तांचींलक्षणें ॥ जीवन्मुक्तजाणती ॥३३॥
येरवींहेंखरेंनवाटे ॥ अनुमानेंचिसंदेहवाटे ॥ संदेहाचेंमूळतुटे ॥ स
द्गुरुवचनें ॥ ३४ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषष्ठदशकेसारशो
धननिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ समाधानपुसतांकांहीं ॥ ह्मणतीबोलिजेऐसें

नाहीं ॥ तरीतेंकैसेंआहेसर्वही ॥ मजनिरूपावें ॥१॥ मुक्यानेंगूळखा
दला ॥ गोडीनयेसांगायाला ॥ याचाअभिप्रायमजला ॥ निरूपण
कीजे ॥२॥ अनुभवहिपुसोंजातां ॥ ह्मणतीनयेकोंसांगतां ॥ तरीको
णापाशींपुसोंआतां ॥ समाधान ॥३॥ जेतेअगम्यसांगती ॥ नयेमा
झियेप्रचीती ॥ विचारबैसेमाझेचित्तीं ॥ ऐसेंकरावें ॥ ४ ॥ ऐसेंश्रोत
याचेंउत्तर ॥ याचेंकैसेंप्रत्युत्तर ॥ निरूपिजेलतत्पर ॥ होऊनऐका
॥ ५ ॥ जेंसमाधानाचेंस्थळ ॥ कींतोअनुभवाचिकेवळ ॥ तेंचिस्वरूप
प्रांजळ ॥ बोलूनदावूं ॥ ६ ॥ जेंबोलासआकळेना ॥ बोलिल्याविण
हिकळेना ॥ जयासकल्पितांकल्पना ॥ हिपुटीहोय ॥७ ॥ तेंजाणावें
परब्रह्म ॥ जेंवेदाचेंगुह्यपरम ॥ धरितांसंतसमागम ॥ सर्वहिकळे॥८॥
तेंचिआतांसांगिजेल ॥ जेंसमाधानसखोल ॥ ऐकअनुभवाचेबोल॥
अनिर्वाच्यवस्तू ॥९॥ सांगतांनयेतेंसांगणें ॥ गोडीकळायागुळदेणें॥
ऐसेंहेंसद्गुरुविणें ॥ होणारनाहीं ॥१०॥ सद्गुरुकृपाकळेत्यासी ॥
जोशोधीलआपणासीं ॥ पुढेंकळेलअनुभवासी ॥ आपेंआपवस्तू११
हढकरूनियांबुद्धी ॥ आधींघ्यावीआपुलीशुद्धी ॥ तेणेंलागेसमाधी॥
अकस्मात ॥१२॥ आपुलेंमूळबरेंशोधितां ॥ आपुलीतोंमायिकवार्ता
॥ पुढेंवस्तूचतत्वतां ॥ समाधान ॥१३॥ आत्माआहेसर्वसाक्षी ॥ हें
बोलिजेपूर्वपक्षीं ॥ जोकोणीसिद्धांतलक्षी ॥ तोचिसाधू ॥१४॥ सि
द्धांतवस्तूलक्षूंजातां ॥ सर्वसाक्षिणीतेअवस्था ॥ आत्मात्याहूनपरता
॥ अवस्थातीत ॥१५॥ पदार्थज्ञानजेंव्हांसरे ॥ द्रष्टाद्रष्टेपणेंनुरे ॥ ते
समयींफुंजउतरे ॥ मीपणाचा ॥१६॥ जेथेंमुरालेंमीपण ॥ तेचिअनु
भवाचीखुण ॥ अनिर्वाच्यसमाधान ॥ याकारणेंबोलिजे ॥ १७ ॥
अत्यंतविचाराचेबोल ॥ तरीतेमायिकचिफोल ॥ शब्दासबाह्यसखो
ल ॥ अर्थचिअवघा ॥ १८ ॥ शब्दाकरितांकळेअर्थ ॥ पाहतांशब्द
व्यर्थ ॥ शब्दसांगेयथार्थ ॥ परीआपणमिथ्या ॥१९॥ शब्दकरितां
वस्तुभासे ॥ वस्तुपाहतांशब्दनासे ॥ शब्दफोलअर्थअसे ॥ घनदाट
पणें ॥ २० ॥ भूसाकरितांधान्यनिपजे ॥ धान्यघेऊनभूसटाकिजे ॥

तैसाभूसशब्दजाणिजे ॥ अर्थधान्य ॥२१॥ पोंचटांमध्येंघनवट ॥ घ
नवटींउडेपोंचट ॥ तैसाशब्दहाफलगट ॥ परब्रह्मीं ॥२२॥ शब्दबो
लूनिराहे ॥ अर्थशब्दापूर्वींचआहे ॥ याकारणेंनसाहे ॥ उपमातया
अर्थासी ॥ २३ ॥ भूससांडूनकणघ्यावा ॥ तैसावाच्यांशसजावा ॥
कणलक्षांशलक्षावा ॥ शुद्धस्वानुभवें ॥२४ ॥ दृश्यावेगळेंबोलिजे ॥
त्यासवाच्यांशह्मणिजे ॥ त्याचाअर्थतोजाणिजे ॥ शुद्धलक्षांश॥२५
ऐसाजोशुद्धलक्षांश ॥ तोचिजाणावापूर्वपक्ष ॥ स्वानुभवतोअलक्ष
॥ लक्षिलानवचे ॥२६ ॥ जेथेंगाळूनसांडिलेंनभा ॥ जोअनुभवाचा
गाभा ॥ ऐसातोहिउभा ॥ कल्पितकेला ॥ २७ ॥ मिथ्याकल्पनेपा
सूनझाला ॥ खरेपणकैसेंअसेलत्याला ॥ ह्मणोनितेथेंअनुभवाला ॥
ठावचिनाहीं ॥२८॥ दुजेंविणअनुभव ॥ हेंबोलणेंचतोवाव ॥ या
कारणेंनाहींठाव ॥ अनुभवासी ॥२९॥ अनुभवेंत्रिपुटीउपजे ॥ अद्वै
तींद्वैतेंचिलाजे ॥ ह्मणोनियांबोलणेंसाजे ॥ अनिर्वाच्य॥३०॥दिवस
रजनींचेंपरिमित॥करावयामूळआदित्य॥ तोआदित्यगेलियाउर्वरित
॥ त्यासिकायह्मणावें ॥३१॥ शब्दमौनांचाविचार ॥ व्हावयामूळओं
कार ॥ तोओंकारगेलियाउच्चार ॥ कैसाकरावा ॥३२॥ अनुभव
आणिअनुभविता ॥ सकळयेमायेचिकरितां ॥ तेमायामुळींचनस
तां ॥ त्यासकायह्मणावें ॥३३॥ वस्तुएकआपणएक ॥ ऐशीअसती
वेगळीक ॥ तरीअनुभवाचाविवेक ॥ बोलोंयेतांसुखें ॥ ३४ ॥ वे
गळेपणाचीमाता ॥ तेलटिकींवंध्येचीसुता ॥ ह्मणूनियांअभि
न्नता ॥ मुळींचआहे ॥ ३५ ॥ अजन्माहोतांनिजला ॥ तेणें
स्वप्नींस्वप्नदेखिला ॥ सद्गुरूसिशरणगेला ॥ संसारदुःखें ॥३६॥स
द्गुरुकृपेस्तव ॥ झालासंसारवाव ॥ ज्ञानझालियाठाव ॥ पुसेअज्ञा
नाचा ॥३७॥ आहेंततुकेंनाहींझालें ॥ नाहींनाहींपणेंनिमालें ॥ आ
हेनाहींजाऊनउरलें ॥ नसोनकांहीं ॥३८॥ शून्यत्वातीतशुद्धज्ञान ॥
तेणेंझालेंसमाधान ॥ ऐक्यरूपेंअभिन्न ॥ सहजस्थितीं ॥ ३९॥ अद्वैत
निरूपणहोतां ॥ निमालीद्वैताचीवार्ता ॥ ज्ञानचर्चाबोलेंजातां ॥जा

गृतिआली ॥४०॥ श्रोतीं व्हावें सावधान ॥ अर्थी घालावें मन ॥ खुणे
पावतां समाधान ॥ अंतरीं कळे ॥४१॥ तेणें जितुकें ज्ञान कथिलें ॥ ति
तुकें स्वप्नावरी गेलें ॥ अनिर्वाच्य सुख उरलें ॥ शब्दातीत ॥४२॥ तेथें
शब्दें विण ऐक्यता ॥ अनुभवना अनुभावता ॥ ऐसा निवांत तो मागुता
॥ जागृति आला ॥४३ ॥ तेणें स्वप्नीं स्वप्न देखिला ॥ जागा होऊन जा
गृतीस आला ॥ तेथें तर्क कुंठित जाहला ॥ अंत न लगे ॥४४॥ या निरूप
णाचें मूळ ॥ केलें चक रूपांजळ ॥ तेणें अंतरीं निवळ ॥ समाधान कळे
॥४५॥ तवां शिष्यें विनविलें ॥ जी हें आतां निरूपिलें ॥ तरी पाहिजे बो
लिलें ॥ मागुतें स्वामी ॥४६ ॥ मज कळाया कारण ॥ केलें च करावें नि
रूपण ॥ तेथील जे कां निजखूण ॥ ते मज अनुभवावी ॥४७॥ अजन्मा
तो सांग कवण ॥ तेणें देखिला कैसा स्वप्न ॥ येथें कैसें निरूपण ॥ बोलि
लें आहे ॥४८ ॥ जाणोनि शिष्याचा आदर ॥ स्वामी देती प्रत्युत्तर ॥
तें चि आतां अतितत्पर ॥ श्रोतीं येथें परिसावें ॥४९ ॥ ऐक शिष्या साव
धान ॥ अजन्मा तो तूं चि जाण ॥ तुवां देखिला स्वप्नीं स्वप्न ॥ तो हि आ
तां सांगतों ॥५०॥ स्वप्नीं स्वप्नाचा विचार ॥ तो तूं जाण हा संसार ॥ ते
थें तुवां सारासार ॥ विचार केला ॥५१ ॥ रिघोनि सद्गुरूसि शरण ॥
काढून शुद्ध निरूपण ॥ याची करिसी ऊणखूण ॥ प्रत्यक्ष आतां ॥५२॥
याचा चि घेतां अनुभव ॥ बोलणें तितुकें होतें वाव ॥ निवांत विश्रांतीचा
ठाव ॥ तें तूं जाण जागृती ॥५३॥ ज्ञानगोष्टी चागलबला ॥ सरोन अर्थ
प्रगटला ॥ याचा विचार घेतां आला ॥ अंतरीं अनुभव ॥५४॥ तुज वा
टे हे जागृती ॥ मज झाली अनुभवप्राप्ती ॥ या नांव केवळ भ्रांती ॥ फिटली
च नाहीं ॥५५॥ अनुभव अनुभवीं विराला ॥ अनुभवें विण अनुभव आला
॥ हा हि स्वप्नींचा चेइला ॥ नाहीं च बापा ॥५६॥ जागा झालिया स्वप्न
ऊर्मी ॥ स्वप्नीं ह्मणसी अजन्मा तो मी ॥ जागेपणें स्वप्नऊर्मी ॥ गेली च
नाहीं ॥५७॥ स्वप्नीं वाटे जागेपण ॥ तैसी अनुभवाची खूण ॥ आली
परी तें सत्य स्वप्न ॥ भ्रमरूप ॥५८॥ जागृतिया पलीकडे ॥ तें सांगणें के
वीं घडे ॥ जेथें धारणा चि मोडे ॥ विवेकाची ॥५९॥ ह्मणोनि तें समा

धान ॥ बोलतांचिनयेअसेंजाण ॥ निःशब्दाचीऐसीखूण ॥ वोळखावी ॥६०॥ ऐसेंआहेसमाधान ॥ बोलतांचनयेजाण॥ इतुकेनबाणलीखूण ॥ निःशब्दाची ॥६१॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषष्ठदशकेअनिर्वाच्यनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥१०॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ विद्यावंतांचापूर्वज ॥ गजाननएकद्विज ॥ त्रिनयनचतुर्भुज ॥ परशुपाणी ॥१॥ कुबेरापासूनअर्थ ॥ वेदांपासूनपरमार्थ ॥ लक्ष्मीपासूनसमर्थ ॥ भाग्यासीआले ॥२॥ तैशीमंगळमूर्तीआद्या ॥ तियेपासूनझालीसकळविद्या ॥ तेणेंलाघवकविगद्या ॥ सत्पात्रेंजाहलीं ॥३॥ तैशींसमर्थाचींलेंकुरें ॥ नानाअलंकारींसुंदरें ॥ मूळपुरुषाचेनिद्वारें ॥ तैसेकवी ॥४॥ नमूंऐसियागणेंद्रा ॥ विद्याप्रकाशपूर्णचंद्रा ॥ जयाचेनबोधसमुद्रा ॥ भरितेंदाटे ॥५॥ जोकर्तृत्वासआरंभ ॥ मूळपुरुषमूळारंभ ॥ जोपरात्परस्वयंभ ॥ आदिअंतीं ॥६॥ तयापासूनप्रमदा ॥ इच्छाकुमारीशारदा ॥ आदित्यापासूनगोदा ॥ मृगजळवाहे ॥७॥ जेमिथ्याम्हणतांगोवी ॥ मायिकपणेंलाघवी ॥ वक्तयासवेढालावी ॥ वेगळेपणें ॥८॥ जेद्वैताचीजननी ॥ कींतेअद्वैताचीखाणी ॥ मूळमायागवसणी ॥ अनंतब्रह्मांडांची ॥९॥ कींतेऔदुंबरीवेली ॥ अनंतब्रह्मांडेंलगडलीं ॥ मूळपुरुषाचीमाउली ॥ दुहितारूपें ॥१०॥ वंदूंऐशीवेदमाता ॥ आदिपुरुषाचीजेसत्ता ॥ आतांआठवीनसमर्था ॥ सद्गुरूसी ॥११॥ जयाचेनिकृपादृष्टीं ॥ होयआनंदाचीवृष्टी ॥ तेणेंगुणेंसर्वसृष्टी ॥ आनंदमय ॥१२॥ कींतोआनंदाचाजनक ॥ सायुज्यमुक्तीचानायक ॥ कैवल्यपददायक ॥ अनाथबंधू ॥ ॥१३॥ मुमुक्षुचातकसुस्वर ॥ करुणापाहिजेअंबर ॥ बोलेकृपेचाजलधर ॥ साधकांवरी ॥१४॥ कींतेंभवार्णवींचेंतारूं ॥ बोधेंपाविजेपैलपारू ॥ महाआवर्तीआधारू ॥ भाविकांसी ॥१५॥ कींतोकाळाचानियंता ॥ नानासंकटींसोडविता ॥ किंतेभाविकांचीमाता ॥ परमस्नेहाळ ॥१६॥ कींतोपरत्रींचाआधारू ॥ कींतोविश्रांतीचाथारू ॥ नातरीसुखाचेंमाहेरू ॥ सुखरूप ॥१७॥ ऐसासद्गुरुपूर्णपणीं ॥ तुटेभेदाचीकडसणी ॥ देहेंविणलोटांगणीं ॥ तयाप्रभूसी ॥१८॥ साधूसंतआणिसज्जन ॥ वंदूनियांश्रोतेजन ॥ आतांकथानुसंधान ॥ सावधऐका ॥१९॥ संसारहाचीदीर्घस्वप्न ॥ लोभेंवोसणतीजन ॥ माझीकांतामाझेंधन ॥ कन्यापुत्रमाझे ॥२०॥ ज्ञानसूर्यमावळला ॥ तेणेंप्रकाशलो

पला ॥ अंधकारपूर्णझाला ॥ ब्रह्मगोळअवघा ॥२१॥ नाहींसत्त्वाचें चांदणें ॥ कांहींमार्गदिसेजेणें ॥ सर्वभ्रांतीचेनिगुणें ॥ आपेंआपनदिसे॥२२॥ देहबुद्धिअहंकार ॥ निजलेघोरतीघोर ॥ दुःखेंआक्रंदतोथोर ॥ विषयसुखाकारणें ॥२३॥ निजलेअसतांमेले ॥ पुनःउपजतांचनिजले ॥ ऐसेआलेआणिगेले ॥ बहुतलोक ॥२४॥ निदसुरेपणेंचिसैरावैरा ॥ बहुतांकेल्यायेरझारा ॥ नेणोनियांपरमेश्वरा ॥ भोगिलेकष्ट ॥२५॥ तयाकष्टाचेंनिरसन ॥ व्हावयापाहिजेआत्मज्ञान ॥ ह्मणोनिहेंनिरूपण ॥ अध्यात्मग्रंथीं ॥२६॥ सकळविद्येमध्येंसार ॥ अध्यात्मविद्येचाविचार ॥ दशमाध्यायींशार्ङ्गधर ॥ भगवद्गीतेंतबोलिला ॥२७॥ ॥श्लोक॥ ॥ अध्यात्मविद्याविद्यानांवादःप्रवदतामहम् ॥ याकारणेंअद्वैतग्रंथ ॥ अध्यात्मविद्येचापरमार्थ ॥ पावावयातोचिसमर्थ ॥ जोसर्वांगेंश्रोता ॥२८॥ जयाचेंचंचळहृदय ॥ तेणेंग्रंथसोडूंचिनये ॥ सोडितांअलभ्यहोय ॥ अर्थयेथींचा ॥२९॥ जयासजोडलापरमार्थ ॥ तेणेंपाहावाहाग्रंथ ॥ अर्थशोधितांपरमार्थ ॥ निश्चयवाणे ॥३०॥ जयासनाहींपरमार्थ ॥ तयासनकळेयेथींचाअर्थ ॥ नेत्रेंविणनिधानस्वार्थ ॥ अंधासनकळे ॥३१॥ एकह्मणतीमराठेंकायें ॥ हेंतोभल्यानेंऐकोनये ॥ तींमूर्खेंनेणतीसोयें ॥ अर्थान्वयांची ॥३२ लोहाचीमांदूसकेली ॥ नानारत्नेंसांठविली ॥ तीअभाग्यानेंत्यागिली ॥ लोखंडह्मणोनी ॥३३॥ तैशीभाषाप्राकृत ॥ अर्थवादआणिसिद्धांत ॥ नेणोनित्यागितीभ्रांत ॥ मंदबुद्धीस्तव ॥३४॥ आहाचसांपडतांधन ॥ त्यागकरणेंमूर्खपण ॥ द्रव्यघ्यावेंसांठवून ॥ पाहोंचिनये ॥३५॥ परिसदेखिलाअंगणीं ॥ मार्गींसांपडलाचिंतामणी ॥ अव्हावेळमहागुणी ॥ कूपामध्यें ॥३६॥ तैसेंप्रकृतींअद्वैत ॥ सुगमआणिसुप्रचीत ॥ अध्यात्मलाभेंअकस्मात ॥ तरीअवश्यघ्यावें ॥ ३७ ॥ नकरितांव्युत्पत्तीचाश्रम ॥ सकळशास्त्रार्थहोयसुगम ॥ सत्समागमाचेंवर्म ॥ तेहेंऐसेंअसे ॥ ३८ ॥ जेंव्युत्पत्तीनेंनकळे ॥ तेंसत्समागमेंकळे ॥ सकळशास्त्रार्थआकळे ॥ स्वानुभवासी

॥३९॥ ह्मणोनिकारणसत्समागम ॥ तेथेंनलगेव्युत्पत्तिश्रम ॥ ज न्मसार्थकाचेंवर्म ॥ वेगळेंचिअसे ॥४०॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ भाषाभेदा श्चवर्तंतेअर्थएकोनसंशयः ॥ पात्रद्वयेयथाखाद्यंस्वादभेदोनविद्यते ॥ ॥१॥ ॥ टी० ॥ ॥ भाषापालटेंकांहीं ॥ अर्थवायांजातनाहीं ॥ कार्यसिद्धितेसर्वही ॥ अर्थाचपासीं ॥ ४१ ॥ तथापिप्राकृताकरितां ॥ संस्कृताचीसार्थकता ॥ येऱ्हवींत्यागुप्तार्था ॥ कोणजाणे ॥४२॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ भाषात्यागूनअर्थघेणें ॥ उत्तमघेऊनत्यागकरणें ॥ सालीटरफलांचा ॥४३॥ अर्थसारभाषापोंचट ॥ अभिमानेंकरावी खटपट ॥ नानाअहंतेनेंवाट ॥ रोधिलीमोक्षाची ॥४४॥ शोधघेतांलक्षांशाचा ॥ तेथेंआधींवाच्यांशकैंचा ॥ अगाधमहिमाभगवंताचा ॥ कळलापाहिजे ॥ ४५ ॥ मुकेपणाचेंबोलणें ॥ हेंजयाचेंतोचिजाणे ॥ स्वानुभवाचियेखुणें ॥ स्वानुभवीपाहिजे ॥४६॥ अर्थजाणेआध्यात्माचा ॥ ऐसाश्रोतामिळेलकैंचा ॥ जयासिबोलतांवाचेचा ॥ हव्यासचिपुरे ॥४७॥ परीक्षवंतापुढेंरत्न ॥ ठेवितांहोयसमाधान ॥ तैसेंज्ञानियापुढेंज्ञान ॥ बोलावेंवाटे ॥४८॥ मायाजाळेंदुश्चितहोये ॥ तेंनिरूपणीं कामानये ॥ संसारिकांकळेकाये ॥ अर्थयेथींचा ॥४९॥ ॥ श्लोक ॥ व्यवसायात्मिकाबुद्धिरेकेहकुरुनंदन ॥बहुशाखाह्यनंताश्चबुद्धयोव्यवसायिनाम् ॥१॥ ॥टीका॥ व्यवसायींजोमलिन ॥ त्यासिनकळेनिरूपण ॥येथेंपाहिजेसावधपण ॥ अतिशयेंसी ॥५०॥ नानारत्नेंनाना[1]णी ॥ दुश्चितपणेंघेतांहानी ॥ परीक्षानेणतांप्राणी ॥ ठकलातेथें ॥५१॥ तैसेंनिरूपणींजाणा ॥ आद्यांचपाहतांकळेना॥मराठेंचिउमजेना ॥ कांहींकेल्या ॥५२॥ जेथेंनिरूपणाचेबोल ॥ आणिअनुभवाचीबोल ॥ तेंसंस्कृतापरीसखोल ॥ अध्यात्मश्रवण ॥५३॥ मायाब्रह्मओळखावें ॥ तयासअध्यात्मह्मणावें ॥ तरीतेंमायेचेंजाणावें ॥ स्वरूपआधीं ॥५४॥ मायासगुणसाकार ॥ मायासर्वविकार ॥ माया जाणिजेविस्तार ॥ पंचभूतांचा ॥५५॥ मायादृश्यदृष्टीसदिसे ॥ मा

[1] श्रम

याभासमनासभासे ॥ मायाक्षणभंगुरनासे ॥ विवेकेंपाहतां॥५६॥मा
याअनेकविश्वरूप ॥ मायाविष्णूचेंस्वरूप ॥ मायेचीसीमाअमुप॥बो
लिजेतितुकीथोडी ॥५७॥ मायाबहुरूपबहुरंग ॥ मायाईश्वराचासंग
॥ मायापाहतांअभंग ॥ अखिलवाटे ॥५८॥ मायासृष्टीचीरचना ॥
मायाआपुलीकल्पना ॥ मायातोडितांतुटेना ॥ ज्ञानेंविण ॥५९॥ ऐ
सीमायानिरूपिली ॥ स्वल्पसंकेतेंबोलिली ॥ पुढेंवृत्तिसावधकेली ॥
पाहिजेश्रोतीं ॥६०॥ पुढेंब्रह्मनिरूपण ॥ निरूपिलेंब्रह्मज्ञान ॥ जेणें
तुटेमायाभान ॥ एकसरें ॥६१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्त
मदशकेमंगलाचरणनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्रह्मनिर्गुणनिराकार ॥ ब्रह्मनिःसंगनिर्वि
कार ॥ ब्रह्मासनाहींपारावार ॥ बोलतीसाधू ॥१॥ ब्रह्मसर्वांसव्याप
क ॥ ब्रह्मअनेकींएक ॥ ब्रह्मशाश्वतहाविवेक ॥ बोललाशास्त्रीं॥२॥
ब्रह्मअच्युतअनंत ॥ ब्रह्मसदोदितसंत ॥ ब्रह्मकल्पनेरहित ॥ निर्वि
कल्प ॥ ३ ॥ ब्रह्मदृश्यावेगळें ॥ ब्रह्मशून्यत्वानिराळें ॥ ब्रह्मइंद्रियां
च्यामेळें[1]॥चोजवेना ॥४॥ ब्रह्मदृष्टीसदिसेना ॥ ब्रह्ममूर्खासअसेना ॥
ब्रह्मगुरुविणयेईना ॥ अनुभवासी ॥५॥ ब्रह्मसकळांहूनिथोर ॥ब्रह्मा
ऐसेंनाहींसार ॥ ब्रह्मसूक्ष्मअगोचर॥ब्रह्मादिकांसी ॥६॥ब्रह्मशब्दीं
ऐसेंतैसें॥ बोलिजेत्याहूनअनारिसें ॥ परीतेंश्रवणअभ्यासें ॥ पाविजे
ब्रह्म ॥ ७ ॥ ब्रह्मासनामेंअनंत ॥ परीतेंब्रह्मनामातीत ॥ ब्रह्मा
सहेदृष्टांत ॥ देतांनशोभती॥८॥ब्रह्मासारिखेंदुसरें ॥ पाहतांकायआ
हेखरें ॥ ब्रह्मींदृष्टांतउत्तरें ॥ कदानसाहे ॥ ९ ॥ जेथेंवाचानिवर्त
ती ॥ मनासनाहींब्रह्मप्राप्ती ॥ ऐसीबोलिलीश्रुती ॥ सिद्धांतवचनीं
॥१०॥ कल्पनारूपमनपाही ॥ ब्रह्मींकल्पनाचिनाहीं ॥ ह्मणोनिहें
वाक्यकांहीं ॥ अन्यथानव्हे ॥११ ॥ आतांमनासिजेंअप्राप्त ॥ तेंकै
सेनिहोईलप्राप्त ॥ ऐसेंह्मणालतरीकृत्य ॥ सद्गुरुविणनाहीं ॥ १२ ॥
भांडारगृहेंभरलीं ॥ परीअसतीअडकलीं ॥ हातासनयेतींकिल्ली ॥

---

१ वेगळें

सर्वहीअप्राप्त ॥१३॥ तरीतेकिल्लीतेकवण ॥ मजकरावीनिरूपण ॥ ऐसाश्रोतापुसेखुण ॥ वक्तयासी ॥१४॥ सद्गुरुकृपातेचिकिल्ली ॥ जेणेंबुद्धिप्रकाशली ॥ द्वैतकपाटेंउघडलीं ॥ एकसरां ॥१५॥ तेथेंसुखअसेकाड ॥ नाहींमनासिपवाडं ॥ मनेंविणकैवाड ॥ साधनाचा ॥ १६ ॥ त्याचीमनाविणप्राप्ती ॥ कींवासनेविणतृप्ती ॥ तेथेंनचले व्युत्पत्ती ॥ कल्पनेची ॥१७॥ तेंपरेहूनिपर ॥ मनबुद्धिअगोचर ॥ संगसोडितांसत्वर ॥ पाविजेतें ॥१८॥ संगसोडावाआपुला ॥ मग पाहावेंतयाला ॥ अनुभवितांयाबोला ॥ सुखावेलगा ॥ १९॥ आपणह्मणिजेमीपण ॥ मीपणह्मणजेजीवपण ॥ जीवपणह्मणिजेअज्ञान ॥ संगजडला ॥२०॥ सोडितांतयासंगासी ॥ ऐक्यहोयनिःसंगासी ॥ कल्पनेविणप्राप्तीसी ॥ अधिकारऐसा ॥२१॥ मीकोणऐसेंनेणिजे ॥ तयानावअज्ञानबोलिजे ॥ अज्ञानगेलियापाविजे ॥ परब्रह्मतें ॥२२॥ देहबुद्धीचेंथोरपण ॥ परब्रह्मींनचलेजाण ॥ तेथेंहोतसेनिर्वाण ॥ अहंभावासी ॥२३॥ उंचनीचनाहींपरी ॥ रायारंकांएकचसरी ॥ ज्ञालापुरुषअथवानारी ॥ तरीएकचिपद ॥२४॥ ब्राह्मणाचें ब्रह्मतेंसोंवळें ॥ शूद्राचेंब्रह्मतेंवोवळें ॥ ऐसेंवेगळेंआगळें ॥ तेथेंअसेचिना ॥२५॥ उंचब्रह्मतेंरायासी ॥ नीचब्रह्मतेंपरिवारांसी ॥ ऐसा भेदतयापासी ॥ मुळींचनाहीं ॥२६॥ सकळांसमिळोनब्रह्मएक ॥ तेथेंनाहींअनेक ॥ रंकअथवाब्रह्मादिक ॥ तेथेंचिजाती ॥२७॥ स्वर्गमृत्युआणिपाताळ ॥ तिहींलोकींचेज्ञातेसकळ ॥ सकळांसिमिळोनि एकचिस्थळ ॥ विश्रांतीचें ॥२८॥ गुरुशिष्यांएकचिपद ॥ तेथेंनाहीं भेदाभेद ॥ परीयादेहाचासंबंध ॥ तोडिलापाहिजे ॥२९॥ देहबुद्धिच्याअंतीं ॥ सकळांसिएकचिप्राप्ती ॥ एकब्रह्मद्वितीयंनास्ति ॥ हेंश्रुतीचेंवचन ॥३०॥ साधुदिसतीवेगळाले ॥ परीतेस्वस्वरूपींमिळाले ॥ अवघेमिळोनिएकचिझाले ॥ देहातीतवस्तू ॥३१॥ ब्रह्मनाहींनवेंजुनें ॥ ब्रह्मनाहींअधिकउणें ॥ उणेंभावीलतेंसुणें ॥ देहबुद्धीचें ॥३२॥

---

१ ठाव

देहबुद्धीचानिश्चय ॥ करीसमाधानाचाक्षय ॥ चुकेसमाधानसमय ॥
देहबुद्धियोगें ॥३३॥ देहाचेंजेंथोरपण ॥ तेंचिदेहबुद्धीचेंलक्षण ॥मि
थ्याजाणोनविचक्षण ॥ निंदितीदेह ॥३४॥ देहपावेजंववरीमरण ॥
तंववरीधरीदेहाभिमान ॥ पुन्हादाखवीपुनरागमन ॥ देहबुद्धिमागु
ती ॥३५॥ देहाचेनिथोरपणें ॥ समाधानासिआणिलेंउणें ॥ देहपडे
लकोण्यागुणें ॥ हेंहिकळेना ॥ ३६ ॥ हितआहेदेहातीत ॥ ह्मणोनि
निरूपितीसंत ॥ देहबुद्धीनेंअनहित ॥ होऊंचिलागे ॥३७॥ सामर्थ्यें
बळेंदेहबुद्धी ॥ योगियांसतेहिबाधी ॥ देहबुद्धीचीउपाधी ॥ पैसावों
लागे ॥३८॥ ह्मणोनदेहबुद्धीझडे ॥ तरीचपरमार्थघडे ॥ देहबुद्धीनें
विघडे ॥ ऐक्यताब्रह्मींची ॥३९॥ विवेकवस्तुकडेवोढी ॥ देहबुद्धि
तेथूनिपाडी ॥ अहंतालावूनिनिवडी ॥ वेगळेपणें ॥४०॥ विचक्षणें
याकारणें ॥ देहबुद्धित्यजावीश्रवणें ॥ सत्यब्रह्मींसाचारपणें ॥ मि
ळोनजावें ॥४१॥ सत्यब्रह्मतेंकवण ॥ ऐसाश्रोताकरीप्रश्न ॥ प्रत्युत्त
रदेआपण ॥ वक्ताश्रोतयासी ॥४२ ॥ ह्मणेब्रह्मएकचिअसे ॥ परी
तेंबहुविधाभासे ॥ अनुभवदेहाअनारिसें ॥ नानामतीं ॥४३॥ जेंजें
जयाअनुभवलें ॥ तेंचितयासिमानलें ॥ तेथेंचित्याचेंविश्वासलें ॥
अंतःकरण ॥४४ ॥ ब्रह्मनामरूपातीत ॥ असोनिनामेंबहुत ॥ निर्म
ळनिश्चळनिवांत ॥ निजानंद ॥४५॥ अरूपअलक्षअगोचर ॥ अच्यु
तअनंतअपार ॥ अदृश्यअतर्क्यअपार ॥ ऐसींनामें ॥ ४६ ॥ नाद
रूपज्योतिरूप ॥ चैतन्यरूपसत्तारूप ॥ स्वस्वरूपसाक्षरूप ॥ ऐ
सींनामें ॥ ४७ ॥ शून्यआणिसनातन ॥ सर्वेश्वरआणिसर्वज्ञ
॥ सर्वात्माजगज्जीवन ॥ ऐसींनामें ॥ ४८ ॥ सहजआणिसदोदित
॥ शुद्धबुद्धसर्वातीत ॥ शाश्वतआणिशब्दातीत ॥ ऐसींनामें॥४९॥
विशाळविस्तीर्णविश्वंभर ॥ विमळवस्तुव्योमाकार ॥ आत्मापरमा
त्मापरमेश्वर ॥ ऐसींनामें ॥५०॥ परमात्माज्ञानघन ॥ एकरूपपुरात
नं ॥ चिद्रूपचिन्मात्रजाण ॥ नामेंअनाम्यचीं ॥५१ ॥ ऐसींनामेंअ

---

१ निरनिराळें

संख्यात ॥ परीतोपरेशनामातीत ॥ त्याचाकरावयानिश्चितार्थ ॥ ठेविलींनामें ॥५२॥ तोविश्रांतीचाविश्राम ॥ आदिपुरुषआत्माराम ॥ तेंएकचिपरब्रह्म ॥ दुसरेंनाहीं ॥५३॥ तेंचिकळायाकारणें ॥ चौदाब्रह्मांचींलक्षणें ॥ सांगिजेतीतेणेंश्रवणें ॥ निश्चयबाणें ॥ ५४ ॥ खोटेंनिवडितांएकसरें ॥ उरलेंतेंजाणिजेखरें ॥ चौदाब्रह्मेंशास्त्राधारें ॥ बोलिजेती ॥५५॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तमदशकेब्रह्मनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोतींव्हावेंसावधान ॥ आतांसांगतोंब्रह्मज्ञान ॥ जेणहोयसमाधान ॥ साधकांचें ॥१॥ रत्नेंसाधायाकारणें ॥ मृत्तिकालागेएकवटणें ॥ चौदाब्रह्मांचींलक्षणें ॥ जाणिजेतैसीं ॥२॥ पदार्थेंविणसंकेत ॥ द्वैतावेगळादृष्टांत ॥ पूर्वपक्षेविणसिद्धांत ॥ बोलतांचिनये ॥३॥ आधींमिथ्याउभारावें ॥ मगतेंवोळखोनसांडावें ॥ पुढेंसत्यतेंस्वभावें ॥ अंतरींबाणे ॥४॥ ह्मणोनचौदाब्रह्मांचासंकेत ॥ बोलिलाकळावयासिद्धांत ॥ येथेंश्रोतींसावचित्त ॥ क्षणएकअसावें ॥५॥ पहिलेंतेंशब्दब्रह्म ॥ दुजेंओमित्येकाक्षरंब्रह्म ॥ तिसरेंखंब्रह्म ॥ बोलिलीश्रुती ॥६॥ चौथेंजाणसर्वब्रह्म ॥ पांचवेंचैतन्यब्रह्म ॥ साहावेंसत्ताब्रह्म ॥ साक्षिब्रह्मसातवें ॥ ७ ॥ आठवेंसगुणब्रह्म ॥ नववेंनिर्गुणब्रह्म ॥ दाहावेंवाच्यब्रह्म ॥ जाणावेंपैं ॥८॥ अनुभवतेंअक्रावें ॥ आनंदब्रह्मतेंबारावें ॥ तदाकारतेंतेरावें ॥ चौदावेंअनिर्वाच्य ॥९॥ ऐसींहींचौदाब्रह्में ॥ यांचींनिरूपिलींनामें ॥ आतांस्वरूपाचींवर्में ॥ संकेतेंदावूं ॥१०॥ अनुभवेंविणभ्रम ॥ यानांवशब्दब्रह्म ॥ आतांओमित्येकाक्षरंब्रह्म ॥ तेंएकाक्षर ॥११॥ खंशब्दें आकाशब्रह्म ॥ महदाकाशव्यापकब्रह्म ॥ आतांबोलिजेलसूक्ष्मब्रह्म ॥ सर्वब्रह्म ॥१२॥ पंचभूतांचेंकुवेडें ॥ जेंजेंतत्वदृष्टीसपडे ॥ तेंतें ब्रह्मचिरोकडें ॥ बोलिजेतआहे ॥१३॥ यानांवसर्वब्रह्म ॥ श्रुतिआश्रयाचेंवर्म ॥ आतांचैतन्यब्रह्म ॥ बोलिजेल ॥१४॥ पंचभूतादिमा

येतें ॥ चैतन्यचिचेतवितें ॥ ह्मणोनियांचैतन्यातें ॥ चैतन्यब्रह्मबो
लिजे ॥१५॥ चैतन्यासज्याचीसत्ता ॥ तेंसत्ताब्रह्मतत्वतां ॥ तयेसत्ते
सजाणता ॥ यानांवसाक्षिब्रह्म ॥१६॥ साक्षित्वजयापासूनी ॥ तेंहि
आकळिलेंगुणीं ॥ सगुणब्रह्महेवाणी ॥ तयासिवदे ॥१७॥ जेथेंना
हींगुणवार्ता ॥ तेंनिर्गुणब्रह्मतत्वतां ॥ वाच्यब्रह्मतेंहिआतां ॥ बोलि
जेल ॥१८॥ जेंवाचेबोलतांआलें ॥ तेंवाच्यब्रह्मबोलिलें ॥ अनुभ
वासिकथिलें ॥ नवचेसर्वथा ॥१९॥ यानांवअनुभवब्रह्म ॥ आनंद
वृत्तीचाधर्म ॥ परंतुयाचेंहिवर्म ॥ बोलवेना ॥२०॥ ऐसेंहेंब्रह्मआनंद
॥ तदाकारतेंअभेद ॥ अनिर्वाच्यसंवाद ॥ तुटोनिगेला ॥ २१ ॥ ऐ
सींहींचौदाब्रह्में ॥ निरूपिलींअनुक्रमें ॥ साधकेंपाहतांभ्रमें ॥ बोधि
जेना ॥२२॥ ब्रह्मजाणावेंशाश्वत ॥ मायातेचिअशाश्वत ॥ चौदाब्र
ह्मांचासिद्धांत ॥ होईलआतां ॥२३॥ शब्दब्रह्मतेंशाब्दिक ॥ अनु
भवेंविणमायिक ॥ शाश्वताचाविवेक ॥ तेथेंनाहीं ॥ २४ ॥ जेथेंक्षर
नाअक्षर ॥ तेथेंकैचेंओमित्येकाक्षर ॥ शाश्वताचाविचार ॥ तेथेंनदि
से ॥२५॥ खंब्रह्मऐसेंवचन ॥ तरीशून्यातेंनाशीज्ञान ॥ शाश्वताचेंअ
धिष्ठान ॥ तेथेंनदिसे ॥२६॥ सर्वत्रांसहोतोअंत ॥ हेंतोमगटचिदिस
त ॥ प्रळयबोलिलानिश्चित ॥ वेदांतशास्त्रीं ॥२७॥ ब्रह्मप्रळयमांडेल
जेथें ॥ भूतान्वयकैंचातेथें ॥ ह्मणोनियांसर्वब्रह्मातें ॥ नाशआहे ॥
॥ २८ ॥ अचळासिआणीचळण ॥ निर्गुणासलावितांगुण ॥ आ
कारासविचक्षण ॥ मानीतना ॥ २९ ॥ जेंनिर्माणपंचभूत ॥ तें
प्रत्यक्षनाशवंत ॥ सर्वब्रह्महेमात ॥ घडेकेवीं ॥ ३० ॥ असोआ
तांहेंबहुत ॥ सर्वब्रह्मनाशवंत ॥ वेगळेपणासअंत ॥ पाहणेंकैचें॥३१॥
आतांजयासचेतवावें ॥ तेंविमायिकस्वभावें ॥ तेथेंचैतन्याच्यानांवें
॥ नाशआला ॥३२॥ परिवारेंविणसत्ता ॥ तेसत्तानव्हेतत्वतां ॥ प
दार्थेंविणसाक्षता ॥ तेहिमिथ्या ॥३३॥ सगुणासनाशआहे ॥ प्रत्य
क्षासप्रमाणकाये ॥ सगुणब्रह्मनिश्चयें ॥ नाशवंत ॥३४॥ निर्गुणऐ

सेजेंनांव ॥ शान्तांवासकैंचाठाव॥ गुणेंविणगौरव ॥ येईलकैंचें॥३५॥ मायाजैसेंमृगजळ ॥ ऐसेंबोलतीसकळ ॥ कांतेंकल्पनेचेंआभाळ ॥नाथिलेंची ॥३६॥ग्रामोनास्तिकुतःसीमा ॥ जन्मेंविणजीवात्मा॥अद्वैतासिउपमा ॥ द्वैताची ॥३७॥ मायेविरहितसत्ता ॥ पदार्थाविणजाणता ॥ अविद्येविणचैतन्यता ॥ कोणासआली ॥३८॥ सत्ताचैतन्यतासाक्षी ॥ सर्वहिगुणांचियेपाशीं ॥ ठायींचेनिर्गुणत्यासी ॥ गुणकैंचे ॥३९॥ ऐसेजेगुणरहित ॥ तेथेंनामाचासंकेत ॥ तोचिजाणावाअशाश्वत ॥ निश्चयेंसी ॥४०॥ निर्गुणब्रह्मासिसंकेतें ॥ नामेंठेविलींबहुतें ॥ तेंवाच्यब्रह्मसारतें ॥ नाशआहे ॥४१॥ आनंदाचाअनुभव ॥ हाहि वृत्तीचाचभाव ॥ तदाकारींठाव ॥ वृत्तीसनाहीं॥४२॥अनिर्वाच्यया कारणें ॥ संकेतवृत्तीच्यागुणें ॥ तयासंकेतासउणें ॥ वृत्तीनेंआणिलें ॥४३॥ अनिर्वाच्यतेनिवृत्ती ॥ तेचिउन्मनीचीस्थिती ॥ निरूपाधिविश्रांती ॥ योगियांची ॥४४॥ वस्तुजेंकांनिरुपाधी ॥ तेचिसहजसमाधी ॥ जेणेंतुटेआधिव्याधी ॥ भवदुःखाची ॥४५॥ जोउपाधीचाअंत॥तोचिजाणावासिद्धांत॥सिद्धांतआणिवेदांत॥धादांतआत्मा ॥४६॥ असोऐसेंजेंशाश्वतब्रह्म ॥ जेथेंनाहींमायाभ्रम॥अनुभवीजाणेवर्म॥स्वानुभवें॥४७॥आपुलेनिअनुभवें ॥ कल्पनेसिमोडावें ॥मगसुकाळींपडावें ॥ अनुभवाचे ॥४८॥ निर्विकल्पासिकल्पावें ॥ कल्पनामोडेस्वभावें ॥ मगनसोनिअसावें॥ कल्पकोटी॥४९॥ कल्पनेचेंएकबरें॥ मोहवितांचमोहरे ॥ स्वरूपींघालितांभरे ॥ निर्विकल्पीं ॥५०॥ निर्विकल्पासकल्पितां ॥ कल्पनेचिनुरेवार्ता ॥ निःसंगासभेटोंजातां॥निःसंगहोइजे ॥५१॥ पदार्थाऐसेंब्रह्मनव्हे ॥ मातेंहातींधरूनिद्यावें ॥ असोहेंअनुभवावें॥ सद्गुरुमुखें ॥५२॥ पुढेंकथेच्याअन्वयें ॥ केलाचिकरूंनिश्चयें॥जेणेंअनुभवासये॥केवळब्रह्म ॥५३॥ इतिश्रीदासबोधे गुरुशिष्य०सप्तमदशकेचतुर्दशब्रह्मनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्रह्मनभाहूनिनिर्मळ॥ पाहतांतैसेंचिपोकळ

१ गांवच नाहीं मग सीमा कोठून.

॥ अरूपआणिविशाळ ॥ मर्यादेवेगळें ॥१॥ एकवीसस्वर्गसप्तपाताळ ॥ मिळोनएकब्रह्मगोळ ॥ ऐसेंअनंततेंनिर्मळ ॥ व्यापूनअसे ॥२॥ अनंतब्रह्मांडाखालतें ॥ अनंतब्रह्मांडावरुतें ॥ तेणेंविणस्थळरितें ॥ अणुमात्रनाहीं ॥३॥ जळींस्थळींकाष्ठींपाषाणीं ॥ ऐशीवदेलोकवाणी ॥ तेणेंविणरिताप्राणी ॥ एकहिनाहीं ॥४॥ जळचरांसजैसेंजळ ॥ बाह्यअभ्यंतरींनिखळ ॥ तैसेंब्रह्महेंकेवळ ॥ जीवमात्रांसी ॥५॥ जळावेगळाठावआहे ॥ ब्रह्माबाहेरिजातांनये ॥ ह्मणोनिउपमानसाहे॥जळाचीतया ॥६॥ आकाशाबाहेरिपळोंजातां ॥ पुढेंआकाशचितत्वतां॥ तसातयाअनंता ॥ अंतचिनाहीं ॥७॥ परीजेंअखंडभेटलें ॥ सर्वांगासलिगडिलें ॥ अतिनिकटपणींचोरलें ॥ सकळांसिजें ॥८॥ तयामध्येंचिआसिजे ॥ परीतयासिनेणिजे ॥उपजेभासनुपजे ॥ परब्रह्मतें॥९॥ आकाशमध्येंआभाळ॥तेणेंआकाशवाटेडहुळ॥ परीतेंमिथ्यानिवळ॥ आकाशचिअसे॥१०॥न्याहारदेतांआकाशीं ॥चक्रेंदिसतीडोळ्यांशीं तैसेंदृश्यज्ञानियांशी ॥ मिथ्यारूप॥११॥मिथ्याचिपरीआभासे ॥ निद्रितासिस्वप्नजैसें ॥ जागाझालियाआपैसें ॥ बुझोंलागे॥१२॥ तैसेंआपुलेनिअनुभवें ॥ ज्ञानेंजागृतीसयावें ॥ मगमायिकस्वभावें ॥ कळोंलागे ॥१३॥ आतांअसोहेकुवाडें ॥ जेंब्रह्मांडापैलीकडे ॥ तेंचिआतां निवाडें ॥ उमजोनद्यावूं ॥१४॥ ब्रह्मब्रह्मांडींकालवलें ॥ पदार्थमात्रासिव्यापूनिठेलें ॥ सर्वांमध्येंविस्तारलें ॥ अंशमात्रें॥१५॥ ब्रह्मामध्येंसृष्टिभासे ॥ सृष्टिमध्येंब्रह्मअसे ॥ अनुभवघेतांआभासे॥अंशमात्रें ॥१६॥ अंशमात्रेंसृष्टिभीतरी ॥ बाहेरिमर्यादाकोणकरी ॥ सगळेंब्रह्मब्रह्मांडोदरीं ॥ मायीलकैसें ॥१७॥ आवृत्तिमध्येंआकाश ॥ सगळें सांठवतांप्रयास ॥ ह्मणोनतयाचाअंश॥ बोलिजेतो ॥१८॥ ब्रह्मतैसें कालवलें ॥ परीतेंनाहींहालवलें ॥ सर्वांतपरीसंचलें ॥ संचलेपणें ॥ ॥१९॥ पंचभूतींअसेमिश्रित॥ परंतुतेंपंचभूतातीत ॥ पंकींआकाशअलिप्त ॥ असोनिजैसें ॥२०॥ ब्रह्मांसदृष्टांतनघडे॥बुझावयादेणेंघडे ॥

---

१ कोडें.

॥ परीदृष्टांतींसाहिसपडे ॥ विचारितांआकाश ॥२१॥ खंब्रह्मऐसी श्रुती ॥ गगनसदृशहेस्मृती ॥ ह्मणोनब्रह्मासदृष्टांतीं ॥ आकाशघडे॥ ॥२२॥ काळिमानसतांपितळ ॥ मगतेंसोनेंचिकेवळ ॥ शून्यत्वनसतां निर्मळ ॥ आकाशब्रह्म ॥२३॥ ह्मणोनब्रह्मजैसेंगगन॥आणिमायाजैसा पवन ॥ आढळेपरीदर्शन ॥ नव्हेयाचें ॥२४॥ शब्दसृष्टीचीरचना ॥ होतजातक्षणक्षणा ॥ परंतुतेंस्थिरावेना ॥ वायूचीऐसी ॥२५॥ असो ऐसीमायामायिक ॥ शाश्वततेंब्रह्मएक ॥ पाहोंजातांअनेक ॥ व्यापून असे ॥२६॥ पृथ्वीसिभेदूनिआहे ॥ परीतेंब्रह्मकठिणनव्हे ॥ दुजीउप मानसाहे ॥ तयामृदुत्वासी ॥२७॥ पृथ्वीहूनिमृदुजळ ॥ जळाहूनि तोअनळ ॥ अनळाहूनिकोमळ ॥ वायुजाणावा ॥२८ ॥वायुहूनितें गगन ॥ अत्यंतचिमृदुजाण ॥ गगनाहूनिमृदुपूर्ण ॥ ब्रह्मजाणावें ॥२९॥वज्रासअसेभेदलें॥परीमृदुत्वनाहींगेलें ॥ उपमेरहितसंचलें॥ कठिणनामृदु॥३०॥पृथ्वीमध्येंव्यापूनिअसे॥ पृथ्वीनासेतेंननासे॥ज ळशोषेतेंनशोषे॥जळींअसोनी॥३१॥तेजींअसेपरीजळेना॥पवनींअसे परीचळेना॥गगनींअसेपरीकळेना॥परब्रह्मतें ॥३२॥शरीरींअवघेंव्या पलें ॥ परीतेंनाहींआढळलें ॥ जवळीचदूरावलें ॥ नवलकैसें॥३३॥ संमुखचिचहूंकडे ॥ तयामध्येंपाहणेंघडे ॥ बाह्याभ्यंतरींरोकडें ॥ सिद्धचिआहे॥ ३४॥ तयामध्येंचआपण ॥ आपणसबाह्यतेंजाण॥ दृश्यावेगळीखूण ॥ गगनासारिखी ॥३५॥ कांहींनाहींसेंवाटलें ॥ते थेंचतेंकोंदाटलें ॥ जैसेंनदिसेआपुलें ॥ आपणासिधन ॥३६॥ जो जोपदार्थदृष्टीसपडे ॥ तेंसापदार्थापैलीकडे ॥ अनुभवेंहेंकुवाडें ॥ उ कलावें ॥३७॥ मागेंपुढेंआकाश ॥ पदार्थेविणजोपैस ॥ पृथ्वीविण भकाश ॥ एकरूप ॥३८॥ जेंजेंरूपआणिनाम ॥ तोतोनाथिलाचि भ्रम ॥ नामरूपातीतवर्म ॥ अनुभवीजाणती ॥३९॥ नभींधूम्राचे डोंगर ॥ उचलतीथोरथोर ॥ तैसेंदावीवोडंबर ॥ मायादेवी ॥४०॥ ऐसीमायाअशाश्वत ॥ ब्रह्मजाणावेंशाश्वत ॥ सर्वांठायींसदोदित ॥ भरलेंअसे ॥४१॥ पोथीवाचूंजातांपाहे ॥ मातृकामध्येंभरलेंआहे ॥

नेत्रींरिघोनियांराहे ॥ मृदुपणें ॥४२॥ श्रवणेंशब्दऐकतां ॥ मनेंविचारपाहतां॥मनासबाह्यतत्वतां ॥परब्रह्मतें ॥४३॥चरणेंचालतांमार्गीं ॥ जेंआढळेसर्वांगीं ॥ करेंघेतांवस्तुलागीं ॥ आडवेंब्रह्म॥४४॥असोइंद्रियसमुदाव ॥ तयामध्येंवर्तेसर्व ॥ जाणोंजातांमोडेहाव ॥ इंद्रियांची ॥४५॥ जेंजवळीचअसे ॥ पाहों।जातांनदिसे ॥ नदिसोनवसे ॥ कांहींएक ॥४६॥ जेंअनुभवेंचिजाणावें ॥ सृष्टीचेनिअभावें॥आपुलेनिस्वानुभवें ॥ पाविजेब्रह्म ॥४७॥ ज्ञानदृष्टीचेंदेखणें॥चर्मदृष्टींपाहोंनेणे ॥ अंतरवृत्तीचियेखुणे ॥ अंतरवृत्तीसाक्ष ॥४८॥ जाणेब्रह्मजाणेमाया ॥ जाणेअनुभवाच्याठाया ॥ तेएकजाणावीतुर्या ॥ सर्वसाक्षिणी ॥४९ ॥ साक्षित्ववृत्तीचेंकारण ॥ उन्मनीतेनिवृत्तिजाण ॥ तेथेंविरेजाणपण ॥ विज्ञानतें ॥५०॥ जेथेंअज्ञानसरे ॥ ज्ञानतेंहिनुरे विज्ञानवृत्तिमुरे ॥ परब्रह्मीं ॥५१॥ ऐसेंब्रह्मशाश्वत ॥ जेथेंकल्पनेसिअंत ॥ योगिजनाचाएकांत ॥ अनुभवेंजाणावें ॥५२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि०विमलब्रह्मनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥ ४ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ केवळब्रह्मजेंबोलिलें ॥ तेंअनुभवासआलें ॥ आणिमायेचेंलागलें ॥ अनुसंधान ॥१॥ ब्रह्मअंतरींप्रकाशे ॥ आणिमायाहिप्रत्यक्षदिसे ॥ आतांहेंद्वैतनिरसे ॥ कवणेपरी ॥२॥ तरीआतांसावधान ॥ एकाग्रकरूनियांमन ॥ मायाब्रह्महेंकवण ॥ जाणताहे ॥३॥ सत्यब्रह्माचासंकल्प॥ मिथ्यामायेचाविकल्प॥ऐशियाद्वैताचाजल्प[१] ॥ मनचिकरी ॥४॥ जाणेब्रह्मजाणेमाया ॥ तेएकजाणावीतुर्या॥सर्वजाणेह्मणोनियां॥ सर्वसाक्षिणी॥५॥ऐकतुर्येचेंलक्षण ॥ जेथेंसर्वजाणपण ॥ सर्वाचनाहींकवण ॥ जाणेलगा ॥६॥ संकल्पविकल्पांचीसृष्टी ॥ झालीमनाचियेपोटीं ॥ तेंमनचिमिथ्याशेवटीं ॥ साक्षीकवण ॥७॥साक्षित्वचैतन्यसत्ता ॥ हेगुणब्रह्माचियामाथां ॥आरोपलेजाणवृथा ॥ मायागुणें॥८॥घटामठांचेनिगुणें॥त्रिविधआकाशहेंबोलणें ॥ मायेचेनिखरेपणें ॥ गुणब्रह्मीं॥९॥जंवखरेपणमायेसी ॥

---

१ विचार, तर्क.

तेंवाचिसाक्षित्वब्रह्मासी ॥ मायाअविद्येचेनिरासी ॥ द्वैतकैंचें ॥१०॥ ह्मणोनसर्वसाक्षिमन ॥ तेंचिझालियाउन्मन ॥ मगतुर्यारूपज्ञान ॥तें मावळोनगेलें ॥११॥ जयासद्वैतभासलें ॥ तेंमनउन्मनझालें ॥ द्वैता द्वैतांचेंतुटलें ॥ अनुसंधान ॥१२॥ एवंद्वैतआणिअद्वैत ॥ होयवृत्ती चासंकेत ॥ वृत्तिझालियानिवृत्त॥ द्वैतकैंचें ॥१३॥ वृत्तिरहितजेंज्ञा न॥तेंचिपूर्णसमाधान ॥ जेथेंतुटेअनुसंधान ॥ मायाब्रह्मींचें ॥१४॥ मायाब्रह्मऐसाहेत॥ मनेंकल्पिलासंकेत ॥ ब्रह्मकल्पनेरहित ॥ जाण तीज्ञानी ॥१५॥ जेंमनबुद्धिअगोचर ॥ जेंकल्पनेहूनपर ॥ तेंअनुभ वितांसाचार ॥ द्वैतकैंचें ॥१६॥ द्वैतपाहतांब्रह्मनसे ॥ ब्रह्मपाहतांद्वै तनासे ॥ द्वैताद्वैतभासे॥कल्पनेसी ॥१७॥ कल्पनामायानिवारी ॥क ल्पनाब्रह्मथावरी ॥ संशयधरीआणिवारी ॥तेंहिकल्पना ॥१८॥ क ल्पनाकरीबंधन ॥ कल्पनादेसमाधान ॥ ब्रह्मींलावीअनुसंधान ॥ते हिकल्पना ॥१९॥ कल्पनाद्वैताचीमाता ॥ कल्पनाज्ञप्तितत्वता॥ ब द्धताआणिमुक्तता ॥ कल्पनागुणें ॥२०॥कल्पनाअंतरींसबळ ॥ न सतेदावीब्रह्मगोळ ॥ क्षणएकांतेंनिर्मळ ॥ स्वरूपकल्पी ॥२१॥ क्षण एकधोकावाहे ॥ क्षणएकस्थिरराहे ॥ क्षणएकपाहे ॥ विस्मितहोउ नी ॥२२॥ क्षणएकांतउमजे ॥ क्षणएकनिर्बुजे॥नानाविकारकरिजे॥ तेकल्पनाजाणावी ॥२३॥ कल्पनाजन्माचेंमूळ ॥ कल्पनाभक्तीचेंफ ळ ॥ कल्पनातेचिकेवळ ॥ मोक्षदात्री ॥२४॥ असोऐशीहेकल्पना ॥ साधनेंदेसमाधाना ॥ येऱ्हवींहेपतना ॥ मूळींचकीं ॥२५॥ ह्मणोनि सर्वांचेंमूळ ॥ तेहेकल्पनाचिकेवळ ॥ इचेंकेलियानिर्मूळ ॥ ब्रह्मप्रा प्ती ॥२६॥ श्रवणआणिमनन ॥ निजध्यासेंसमाधान ॥ मिथ्याक ल्पनेचेंभान ॥ उडोनिजाय ॥२७॥ शुद्धब्रह्माचानिश्चय॥ करीकल्प नेचाजय ॥ निश्चितार्थेसंशय ॥ तुटोनिजाय ॥२८॥ मिथ्याकल्पने चेंकोडें ॥ कैसेंराहेसाचापुढें ॥ जैसेंसूर्याचेनिउजेडें ॥ नासेतम॥२९ ॥ तैसेंज्ञानाचेनिप्रकाशें ॥ मिथ्याकल्पनाहेनासे ॥ मगहेंतुटेआपैसें ॥ द्वैतानुसंधान ॥३०॥ कल्पनेनेंकल्पनाउडे ॥ जैसामृगेंमृगसांपडे॥

कांशरेंशरआतुडे ॥ आकाशमार्गी॥३१॥शुद्धकल्पनेचेंबळ ॥ म्हाल
यानासेसबळ ॥ हेंचिवचनप्रांजळ ॥ सावधऐका॥३२॥ शुद्धकल्पने
चीखुण ॥ स्वयेंकल्पिजेंनिर्गुण ॥ स्वस्वरूपीं विस्मरण ॥ पडोंचने
दी ॥३३॥ सदास्वरूपानुसंधान ॥ करींद्वैताचेंनिरसन ॥ अद्वैतनिश्च
याचेंज्ञान ॥ तेंचिशुद्धकल्पना ॥३४॥अद्वैतकल्पीतेंशुद्ध ॥ द्वैतकल्पी
तेंअशुद्ध ॥ अशुद्धतेंचिप्रसिद्ध ॥ शबल[1]जाणावें ॥३५॥ शुद्धकल्प
नेचाअर्थ ॥ अद्वैताचानिश्चितार्थ ॥ आणिशबलतेंव्यर्थ ॥ द्वैतक
ल्पी ॥३६॥ अद्वैतकल्पनाप्रकाशे ॥ तेचिक्षणीं द्वैतनासे ॥ द्वैतासरिसी
निरसे ॥ शबलकल्पना ॥३७॥ कल्पनेनेंकल्पनासरे ॥ ऐसेंजाणावें
चतुरें ॥ शबलगेलयानंतरें ॥ शुद्धउरली ॥ ३८ ॥ शुद्धकल्पनेचें
रूप ॥ तेंचिकल्पीस्वरूप ॥ स्वरूपकल्पितांतद्रूप ॥ होयआपण
॥ ३९ ॥ कल्पनेसिमिथ्यात्वआलें ॥ सहजचितद्रूपझालें ॥ आ
त्मनिश्चयेंनाशिलें ॥ कल्पनेसी ॥४०॥ जेचिक्षणींनिश्चयचळे ॥ ते
चिक्षणींद्वैतउफाळे ॥ जैसाअस्तमानींप्रबळे ॥ अंधकार ॥४१॥ तै
सेंज्ञानहोतांमलिन ॥ अज्ञानप्रबळेजाण ॥ याकारणेंश्रवण ॥ अखं
डअसावें ॥४२॥ आतांअसोहेंबोलणेंझालें ॥ आशंकाफेडूंएकाबोलें
॥ जयासद्वैतभासलें ॥ तेंतूंनव्हेसीसर्वथा ॥४३॥मागीलआशंकाफि
टली ॥ इतुकेनहेकथासंपली ॥ पुढेंवृत्तिसावधकेली ॥ पाहिजेश्रोतीं
॥४४॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तमदशकेद्वैतकल्पनानि
रसननिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अद्वैतब्रह्मनिरूपिलें ॥ जेंकल्पनेरहितसंचलें
क्षणएकतदाकारकेलें ॥ मजयानिरूपणें ॥१॥परीम्यांतदाकारव्हावें
॥ ब्रह्मचिहोऊनअसावें ॥ पुनःसंसारासनयावें ॥ चंचळपणेंसर्वथा
॥२॥ कल्पनेरहितजेंसुख॥तेथेंनाहींसंसारदुःख ॥ म्हणोनितेंचिएक
॥ होऊनअसावें॥३॥ ब्रह्मचहोइजेश्रवणें ॥ पुन्हांवृत्तीवरीलागेयेणें
॥ ऐसेंसदायेणें ॥ चुकेनाकीं ॥४॥ मनेंअंतरींजावें ॥ क्षणएकब्रह्म

---

[1] उपाधियुक्त.

चिव्हावें ॥ पुन्हातेथूनकोसळावें ॥ वृत्तिवरीमागुती ॥२॥ प्रत्यावृत्तिसरावेंरा ॥ कितीकरूंयेरझारा ॥ पायींलावूनियांदोरा ॥ कीटक जैसा ॥६॥ उपदेशकाळींतदाकार ॥ होतांपडेहेंशरीर ॥ अथवानेणेंआपपर ॥ ऐसेंझालेंपाहिजे ॥७॥ ऐसेंनसतांजेंबोलणें ॥ तेंचिवाटेलाजिरवाणें ॥ ब्रह्महोऊनसंसारकरणें ॥ हेंहिविपरीतदिसे ॥८॥ जोस्वयेंब्रह्मचिझाला ॥ तोमागुताकैसाआला॥ऐसेंज्ञानमाझेंमजला॥ प्रशस्तनवाटे ॥९॥ ब्रह्महोऊनजावें ॥ कांतेंसंसारींचअसावें ॥ दोहींकडेभरंगळावें॥कितीह्मणोनी ॥१०॥ निरूपणींज्ञानप्रबळे ॥ उठोनजातांतेंमावळे ॥ मागुताकामक्रोधखवळे ॥ ब्रह्मरूपासी ॥११॥ ऐसाकैसाब्रह्मझाला ॥ दोहींकडेअंतरला॥वोडगस्तपणेंचिगेला ॥ संसारत्याचा ॥१२॥ घेतांब्रह्मसुखाचीगोडी ॥ संसारिकमार्गेवोढी ॥ संसारकरितांआवडी ॥ ब्रह्मीं उपजे ॥ १३॥ ब्रह्मसुखनेलेंसंसारें ॥ संसारगेलाज्ञानद्वारें ॥ दोन्हींअपुरींपुरें ॥ एकांहिनाहीं ॥१४॥ याकारणेंमाझेंचित्त ॥ चंचळझालेंदुश्चित ॥ याकारणेंनिश्चितार्थ ॥ एकांहिनाहीं ॥१५॥ ऐसाश्रोताकरीविनंती ॥ आतांराहावेंकोणेरीतीं ॥ ह्मणे अखंडमाझीमती ॥ ब्रह्माकारनाहीं॥१६॥आतांयाचेंप्रत्युत्तर॥ वक्तादेईलसुंदर ॥ श्रोतींव्हावेंनिरुत्तर ॥ क्षणएकआतां ॥ १७॥ ब्रह्मचिहोऊनजेपडिले ॥ तेचिमुक्तिपदासगेले ॥ येरतेकायबुझाले ॥ व्यासादिक ॥१८॥ श्रोताविनंतीकरीपुढती ॥ शुकमुक्तवामदेववाहेश्रुती ॥ दोघेचमुक्तआदिअंतीं ॥ बोलतअसे ॥१९॥ वेदेंबद्धकेले सर्व ॥ मुक्तशुकवामदेव ॥ वेदवचनींअभाव ॥ कैसाधरावा ॥२०॥ ऐसाश्रोतावेदाधारें ॥ देताझालाप्रत्युत्तरें॥दोघेचमुक्तअत्यादरें ॥ प्रतिपाद्यकेले ॥२१॥ वक्ताबोलेयाउपरी ॥ दोघेचमुक्तसृष्टिवरी ॥ ऐसेंबोलतांजरी ॥ कोणासआहे ॥२२॥ बहुरूपीबहुमुनी ॥ सिद्धयोगीआत्मज्ञानी ॥ झालेपुरुषसमाधानी ॥ असंख्यात ॥२३॥ श्लोक ॥ प्रह्लादनारदपराशरपुंडरीकव्यासांबरीषशुकशौनकभीष्मदाल्भ्या

१ इकडे तिकडे.

नू ॥ रुक्मांगदार्जुनवसिष्ठबिभीषणादीन्पुण्यानिमान्परमभागवता
न्स्मरामि ॥१॥ कविर्हरिरंतरिक्षःप्रबुद्धःपिप्पलायनः ॥आविर्होत्रो
थद्रुमिलश्चमसःकरभाजनः ॥२॥ यांहिवेगळेथोरथोर ॥ ब्रह्माविष्णु
महेश्वर ॥ आदिकरूनदिगंबर ॥ विदेहादिक ॥२४॥ शुकवामदेवमु
क्तझाले ॥ येरहेअवघेचबुडाले ॥ यावचनेंविश्वासले ॥ तेपढतमूर्ख॥
॥२५॥ तरीवेदकैसाबोलिला ॥ तोकायतुह्मींमिथ्याकेला ॥ ऐकोन
वक्तादेताझाला ॥ प्रत्युत्तर ॥२६॥ वेदबोलिलापूर्वपक्ष ॥ मूर्खतेथें
चिलावीलक्ष ॥ साधूआणिव्युत्पन्नदक्ष ॥ त्यांसहेंनमानें ॥२७॥ त
थापिहेंजरीमानलें ॥ तरीवेदसामर्थ्यबुडालें ॥ वेदाचेनिउद्धरिलें ॥
नवचेकोणा ॥ २८ ॥ वेदाअंगींसामर्थ्यनसे ॥ तरीयावेदांसिको
णपुसे ॥ ह्मणोनिवेदींसामर्थ्यअसे ॥ जनउद्धरावया ॥ २९ ॥
वेदाक्षरघडेज्यासी ॥ तोबोलिजेपुण्यराशी ॥ ह्मणोनिवेदींसाम
र्थ्यासी ॥ कायउणें ॥३०॥ वेदशास्त्रपुराण ॥ भाग्यैंझालियाश्रव
ण ॥ तेणेंहोइजेपावन ॥ हेंबोलतीसाधू ॥३१॥ श्लोकअथवाश्लोका
र्ध ॥ नाहींतरीश्लोकपाद ॥ श्रवणहोतांएकशब्द ॥ नानादोषजाती
॥३२॥ वेदशास्त्रींपुराणीं ॥ ऐशावाक्यांच्याअयनीं ॥ अगाधमहिमा
व्यासवाणी ॥ वदोनिगेली ॥३३॥ एकाक्षरहोतांश्रवण ॥ तात्काळ
चिहोइजेपावन ॥ ऐसेंग्रंथाचेंमहिमान ॥ ठायींठायींबोलिलें ॥३४ ॥
दोहांवेगळातिजानुद्धरे ॥ तरीमहिमाकैंचाउरे ॥ असोहेंजाणिजेचतु
रें ॥ येरांगाथागोंवी ॥३५॥ वेदशास्त्रेंपुराणें ॥ कैशींहोतींअप्रमाणें
॥ दोघांवांचूनितिसराकोणें ॥ उद्धरावा ॥३६॥ ह्मणसीकाष्ठहोऊ
निपडिला ॥ तोचिएकमुक्तझाला ॥ शुकतोहिअनुवादला ॥ नाना
निरूपणें ॥३७॥ शुकमुक्तऐसेंवचन ॥ वेदबोलिलाहेंप्रमाण ॥ परी
तोनव्हताअचेतन ॥ ब्रह्माकार ॥३८॥ अचेतनब्रह्माकार ॥ असता
शुकयोगीश्वर ॥ तरीसारासारविचार ॥ बोलणेंनघडे ॥३९॥ जोब्र
ह्माकारझाला ॥ तोकाष्ठहोऊनपडिला ॥ शुकभागवतबोलिला ॥प
रीक्षितीपुढें ॥४०॥ निरूपणहेंसारासार ॥ बोलिलापाहिजेविचार॥

धांडोळावेंचराचर ॥ दृष्टांताकारणें ॥४१॥ क्षणएकब्रह्मचिन्हावें ॥ क्षणएकदृश्यधांडोळावें ॥ नानादृष्टांतींसंपादावें ॥ वक्तृत्वासी ॥ ॥४२॥ असोभागवतनिरूपण ॥ शुकबोलिलाआपण ॥ तयाअंगींबद्धपण ॥ लावूंनयेकीं ॥४३॥ ह्मणोनिबोलतांचालतां ॥ निचेष्टितपडिलेंनसतां ॥ भक्तिलाभेसायुज्यता ॥ सद्गुरुबोधें ॥४४॥ एकमुक्तएकनित्यमुक्त ॥ एकजाणावेजीवन्मुक्त ॥ एकयोगींविदेहमुक्त ॥ समाधानीं ॥ ४५ ॥ सचेतनतेजीवन्मुक्त ॥ अचेतनतेविदेहमुक्त ॥ दोहींवेगळेंनित्यमुक्त ॥ योगीश्वरजाणावे ॥४६॥ स्वरूपबोधेंस्तब्धता ॥ तेजाणावीतटस्थता ॥ तटस्थताआणिस्तब्धता ॥ हादेहसंबंध ॥ ॥४७॥ येथेंअनुभवासीचकारण ॥ येरसर्वनिष्कारण ॥ तृप्तिपावावीआपण ॥ आपुल्यास्वानुभवें ॥४८॥ कंठमर्यादजेविला ॥ त्यास ह्मणतीभुकेला ॥ तेणेंशब्देंजाजावला ॥ हेंतोघडेना ॥४९॥ स्वरूपींनाहींदेह॥तेथेंकायसासंदेह ॥ बद्धमुक्तऐसाभाव॥ विदेहाचकडे ॥ ॥ ५० ॥ देहबुद्धीधरूनचित्तीं ॥ मुक्तब्रह्मादिकनव्हेती ॥ तेथेंशुकाचीकोणगती ॥ मुक्तपणाची ॥५१॥ मुक्तपणेंयेणेंचिबद्ध ॥ मुक्तबद्धेंअबद्ध ॥ स्वस्वरूपस्वतःसिद्ध ॥ बद्धनामुक्त ॥५२॥ मुक्तपणाचेपोटींशिळा ॥ बांधतांजाइजेपाताळा ॥ देहबुद्धीचीअर्गला ॥ स्वरूपींनसंटे ॥ ५३॥ मीपणापासूनसुटला ॥ तोचिएकमुक्तजाहला॥ मुकाअथवाबोलिला ॥ तरीतोमुक्त ॥५४॥ जयासबाधावेंतेंवाव ॥ तेथेंकैंचामुक्तभाव ॥ पाहोंजातांसकळवाव ॥ गुणवार्ता ॥ ५५॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ बद्धोमुक्तइतिव्याख्यागुणतोमेनवस्तुतः ॥ गुणस्यमायामूलत्वान्नमेमोक्षोनबंधनम् ॥१॥ ॥ टीका ॥ तत्त्वज्ञातापरमशुद्ध ॥ तयासिनाहींमुक्तबद्ध ॥ मुक्तबद्धहाविनोद ॥ मायागुणें॥५६॥ जेथेंनामरूपहेंसरे ॥ तेथेंमुक्तपणकैंचेंउरे ॥ मुक्तबद्धहेंविसरे ॥ विसरपणेंसी ॥५७॥ बद्धमुक्तझालाकोण ॥ ऐसाश्रोताकरीप्रश्न ॥ बाधकजाणावेंमीपण ॥ धर्त्यासबाधी ॥५८॥ एवंहाअवघाभ्रम ॥ अहंतेचाजाणभ्रम ॥ मायातीतजोविश्राम ॥ सेविलानाहीं ॥५९॥ असो

बद्धताआणिमुक्तता ॥ आलीकल्पनेच्यामाथां ॥ तेकल्पनातरीतत्व तां ॥ साचआहे ॥६०॥ म्हणोनिहेंमृगजळ ॥ मायानाथिलेंआभाळ ॥ स्वप्नमिथ्यातात्काळ ॥ जागृतीसहोय ॥ ६१ ॥ स्वप्नींबद्धमुक्तझा ला ॥ तोजागृतीसनाहींआला ॥ कैंचाकोणकायझाला ॥ कांहींक ळेना ॥६२॥ म्हणोनमुक्तविश्वजन ॥ जयांसझालेंआत्मज्ञान ॥ शु द्धज्ञानेंमुक्तपण ॥ समूळवाव ॥ ६३ ॥ बद्धमुक्तहासंदेह ॥ धरीकल्प नेचादेह ॥ साधुसदानिःसंदेह ॥ देहातीतवस्तू ॥६४॥ आतांअसोहे पुढती ॥ पुढेंकळावेंकोणेरीतीं ॥ तेंचिनिरूपणश्रोतीं ॥ सावधपरि सावें ॥६५॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तमदशकेबद्धमु क्तनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः॥वस्तूमिजरीकल्पावें॥तरीतेंनिर्विकल्पस्वभावें॥तेथें कल्पनेच्यानावें॥शून्याकार॥१॥तथापिकल्पूंजातां॥ नयेकल्पनेच्या हातां ॥ वोळखीठायींनपडेचित्ता॥ भ्रंशपडे ॥२॥ कांहींदृष्टीसनदि से ॥ नानामतेंहिनभासे ॥ नभासेनदिसेकैसें ॥ वोळखावें ॥३॥ पा होंजातांनिराकार ॥ मनासिपडेशून्याकार ॥ कल्पूंजातांअंधकार॥ भरलावाटे ॥४॥ कल्पूंजातांवाटेकाळें॥ परीतेंकाळेंनापिवळें ॥ आर क्तनिळेंनाढवळें ॥ वर्णरहित ॥५॥ जयासवर्णव्यक्तीनसे ॥ भासाहू निअनारिसें ॥ रूपचिनाहींकैसें ॥ वोळखावें ॥६॥ नदिसतांवोळख ण ॥ कितीधरावीआपण ॥ हेंतोंश्रमासीचकारण ॥ होतअसे ॥७॥ जोनिर्गुणगुणातीत ॥ जोअदृश्यअव्यक्त ॥ जोअचिंत्यचिंतनातीत ॥ परमपुरुष ॥८॥ ॥ श्लो० ॥ अचिंत्याव्यक्तरूपायनिर्गुणायगुणा त्मने॥समस्तजगदाधारमूर्तयेब्रह्मणेनमः॥१॥टी०॥अचिंत्यातेंचिंतावें॥ अव्यक्तासआठवावें॥निर्गुणासओळखावें॥कोणेपरी॥९॥जेंदृष्टीसनि मपडे॥जेंमनासहिनातुडे॥तयाचेंसंपादणेंघडे॥निर्गुणाचें॥१०॥अस्व गाचासंगधरणें ॥ निरावलंबींवासकरणें ॥ निःशब्दासिअनुवादणें ॥ कोणेपरी॥११॥ अचिंत्यासीचिंतूंजातां ॥ निर्विकल्पासिकल्पि तां ॥ अद्वैतासिविचारितां ॥ द्वैतउठे ॥१२॥ [illegible]

डावें ॥ अनुसंधानतें मोडावें ॥ तरीमागुतें पडावें ॥ महासंशयीं ॥१३॥ द्वैताच्या भेणें अंतरीं ॥ वस्तुनपाहिजे तरी ॥ तेणें समाधानउरी ॥ कदाअसेचिना ॥१४॥ सर्वेंलावितांसवेंपडे ॥ सर्वेंपडतांवस्तुआतुडे ॥ नित्यानित्यविचारेंघडे ॥ समाधान ॥१५॥ वस्तुचिंतितांद्वैतउप जे ॥ सोडीकरितांकांहींनुमजे ॥ शून्यत्वेंसंदेहींपडिजे ॥ विवेकेंवि ण ॥१६॥ ह्मणोनिविवेकधरावा ॥ ज्ञानेंप्रपंचसांडावा ॥ अहंभाव वोसरावा ॥ परीतोवोसरेना ॥१७॥ परब्रह्मतें अद्वैत ॥ कल्पितांचउ ठेद्वैत ॥ तेथें हेतुआणिदृष्टांत ॥ कांहींचनचले ॥१८॥ तेंआठवितांवि सरिजे ॥ कांतेंविसरोनआठविजे ॥ जाणोनियांनेणिजे ॥ परब्रह्म तें ॥१९॥ त्यासनभेटतांहोयभेटी ॥ भेटोंजातांपडेतुटी ॥ ऐशीहेनव लगोष्टी ॥ मुकेपणाची ॥२०॥ तेसाधूंजातांसाधवेना ॥ नातरीसो डितांसुटेना ॥ लागलासंबंधतुटेना ॥ निरंतर ॥२१॥ तेअसतचिस दाअसे ॥ नातरीपाहतांदुराशे ॥ नपाहतांप्रकाशे ॥ जेथेंतेथें ॥२२॥ जेथें अपायतोचिउपाय ॥ आणिउपायतोचिअपाय ॥ हेंअनुभवेंवि णकाय ॥ उमजोंजाणे ॥२३॥ तेंनुमजतांचिउमजे ॥ उमजोनकांहीं चनुमजे ॥ तेंवृत्तिविणपाविजे ॥ निवृत्तिपद ॥२४॥ तेंध्यानींधरितां नये ॥ चिंतनींचिंतावेंतेंकाये ॥ मनामध्यें नसमाये ॥ परब्रह्मतें ॥२५ त्यासउपमेद्यावेंजळ ॥ तरीतेंनिर्मळनिश्चळ ॥ विश्वबुडालेंसकळ ॥ परी तेंकोरडेंचिअसे ॥२६॥ नव्हेप्रकाशासारिखें ॥ अथवानव्हेकाळोखें ॥ आतांतेंकासयासारिखें ॥ सांगावेंहो ॥२७॥ ऐसेंब्रह्मनिरंजन ॥ कदानव्हे दृश्यमान ॥ लावावेंतेंअनुसंधान ॥ कोणेपरीं ॥२८॥ अनुसंधानलावूंजा तां ॥ कांहींनाहींवाटेआतां ॥ नेणपनाचियेमाथां ॥ संदेहवाजे ॥२९॥ ल टिकेंचिकायपाहावें ॥ कोठेंजाऊनराहावें ॥ अभावघेतलाजावें ॥ [illegible] ॥३०॥ अभावचिह्मणोंसत्य ॥ तरीवेदशास्त्रेंकैसेंमि थ्य ॥ आणिव्यासादिकांचेंकृत्य ॥ वावुगेंनव्हे ॥३१॥ ह्मणोनिमिथ्या [illegible] ॥ [illegible] ॥ बहुतांनीमिळेलेंकाय ॥ मिथ्या [illegible] ॥३२॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ सांपडा

होयपार्वतीस ॥ महाज्ञान॥३३॥ अवधूतगीताकेली ॥ गोरक्षासनि
पिली ॥ तेअवधूतगीताबोलिली ॥ ज्ञानमार्ग॥३४॥ विष्णुहोऊनर
जहंस॥विधीसकेलाउपदेश॥तेहंसगीताजगदीश॥बोलिलास्वमुखें३५
ब्रह्मानारदातेंउपदेशित॥चतुःश्लोकीभागवत ॥ पुढेंव्यासमुखेंबहुत॥वि
स्तारलें ॥३६॥वासिष्ठसारवसिष्ठऋषी ॥ सांगताझालारघुनाथासी॥
कृष्णसांगेअर्जुनासी ॥ सप्तश्लोकीगीता ॥३७॥ ऐसेंसांगावेंतेंकिती
॥बहुतऋषिबोलिलेबहुती॥अद्वैतज्ञानआदिअंती॥सत्यचिअसे ॥३८॥
ह्मणोनमिथ्याअत्मज्ञान॥ह्मणतांपाविजेपतन॥मज्ञेरहिततेजन॥तयांस
हेंकळेना ॥३९॥ जेथेंशेषाचीमज्ञामंदली ॥ श्रुतीसमौनमुद्रापडिली ॥
जाणपणेंनवचेवदली ॥ स्वरूपस्थिती ॥४०॥ आपणासनुमजेबरवें ॥
ह्मणोनिमिथ्याकैसेंकरावें ॥ नातरीसदृढधरावें ॥ सद्गुरुमुखें ॥४१॥
मिथ्यातेंचिसत्यझालें ॥ सत्यअसोनिमिथ्याकेलें॥ संदेहसागरींबुडा
लें ॥ अकस्मातमन ॥४२॥मनासकल्पायाचीसवे ॥ मनेंकल्पिलेंतेंन
व्हे ॥ तेणेंगुणेंसंदेहधांवे ॥ मीपणाचेनिपंथें॥४३॥तरीतोपंथचिमोडा
वा ॥ मगपरमात्माजोडावा ॥ समूळसंदेहतोडावा ॥ साधूचेनिसं
गतीं ॥४४॥ मीपणशस्त्रेंतुटेना ॥ मीपणफोडितांफुटेना ॥ मीपणसो
डितांसुटेना॥कांहींकेल्या॥४५॥मीपणेंवस्तुनाकळे ॥ मीपणेंभक्तिमाव
ळे ॥ मीपणेंशक्तिगळे ॥ वैराग्याची ॥ ४६॥ मीपणेंप्रपंचनघडे॥मी
पणेंपरमार्थबुडे ॥ मीपणेंसकळहिउडे ॥ यशकीर्तिप्रताप ॥४७॥ मी
पणेंमैत्रीतुटे ॥ मीपणेंप्रीतिआटे ॥ मीपणेंलिगटे ॥ अभिमानअंगीं॥
॥४८॥ मीपणेंविकल्पउठे ॥ मीपणेंकलहसुटे ॥ मीपणेंसंमोहफुटे ॥
ऐक्यतेचा ॥४९॥ मीपणकोणांसीचनसाहे ॥ तेंभगवंतींकैसेनिसाहे
॥ ह्मणूनमीपणसांडूनराहे ॥ तोचिसमाधानी ॥५०॥ मीपणकैसेंत्या
गावें ॥ ब्रह्मकैसेंअनुभवावें ॥ समाधानकैसेंपावावें ॥ कोण्याप्रकारें
॥५१॥ मीपणजाणोनत्यागावें ॥ ब्रह्महोऊनअनुभवावें ॥ समाधान
तेंपावावें ॥ निःसंगपणें ॥५२॥आणिकएकसमाधान॥ मीपणेंविणसा
धन ॥ करूंजाणेंतोचिधन्य॥समाधानी॥५३॥मीब्रह्मचिझालोंस्वतां॥

साधनकोणकरीलआतां ॥ ऐसेंमनींकल्पूंजातां ॥ कल्पनाचिउठे ॥
५४॥ ब्रह्मींकल्पनानसाहे ॥ तेंचितेथेंउभीराहे॥ तयेसीशोधूनिपाहे॥
तोचिसाधु ॥५५॥ निर्विकल्पासिकल्पावें ॥ परीकल्पिलेंतेंआपणन
व्हावें ॥ मीपणासत्यागावें ॥ येणेंरीतीं ॥५६॥ ब्रह्मविद्येच्यालपणीं
॥ कांहींचनव्हावेंअसोनी ॥ दक्षआणिसमाधानी ॥ तोचिहेंजाणें ॥
५७॥जयासआपणकल्पावें ॥ तेंचिआपणस्वभावें ॥ येथेंकल्पनेच्या
नावें ॥ शून्यआलें ॥५८॥ पदींहूनचळोंनये ॥ करावेंसाधनउपायें॥
तरीचसांपडेसोये ॥ अलिप्तपणाची ॥५९॥ राजाराज्यपदींअसतां॥
उगीचचालेसर्वसत्ता ॥ साध्यचिहोऊनतत्वतां ॥ साधनकरावें॥६०॥
साधनआलेंदेहाच्यामाथा ॥ आपणदेहनव्हेसर्वथा ॥ ऐसाकरून
अकर्ता ॥ सहजचिआहे ॥६१॥ देहआपणऐसेंकल्पावें ॥ तरीचसाध
नत्यागावें ॥ देहातीतअसतांस्वभावें ॥ देहकैंचा ॥६२॥नातंसाधनना
तेंदेह ॥ आपणआपलानिःसंदेह ॥ देहींचअसोनविदेह ॥ स्थितिऐ
शी ॥६३॥ साधनेंविणब्रह्महोतां ॥ लागोंपाहेदेहममता ॥ आळसप्र
बळेतत्वतां ॥ ब्रह्मज्ञानमिसें॥६४॥ परमार्थमिसेंआळसजाणे ॥ ध्या
नमिसेंनिद्रालागे ॥ मुक्तिमिसेंदोषभागे ॥ अनर्गळता ॥६५॥ निरू
पणमिसेंनिंदाघडे ॥ संवादमिसेंविवादपडे ॥ उपाधिमिसेंयेऊनजडे॥
अभिमानअंगीं ॥६६॥ तैसाब्रह्मज्ञानामिसें ॥ आळसअंतरींप्रवेशे ॥
ह्मणेसाधनाचेंपिसें ॥ कायकरावें ॥६७॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ किंक
रोमिक्कगच्छामिकिंगृण्हामित्यजामिकिं ॥ आत्मनापूरितंसर्वंमहाक
ल्पांबुनायथा ॥१॥ ॥ वचनआधारींलाविलें ॥ जैसेंशस्त्रफिरविलें
॥ स्वतांह्मणोनिघेतलें ॥ जयापरी ॥६८॥ तैसाउपायाचाउपाय ॥
विपरीतपणेंस्वहितजाय ॥ साधनसोडितांहोय ॥मुक्तपणेंबद्ध॥६९॥
साधनकरितांसिद्धपण ॥ हातींचेंजाईलनिघोन ॥ तेणेंगुणेंसाधन ॥
करूंचनावडे ॥७०॥ लोकह्मणतीहासाधक ॥ हेचिलज्जावाटेएक ॥
साधनकरितीब्रह्मादिक ॥ हेंठाउकेंनाहीं ॥७१॥ आतांअसोहेअवि
द्या ॥ अभ्याससारिणीविद्या ॥ अभ्यासेंपाविजेआद्या ॥ पूर्णब्रह्म

॥७२॥ अभ्यासकरावाकवण ॥ ऐसाश्रोताकरीप्रश्न ॥ परमार्थाचें साधन ॥ बोलिलेंपाहिजे ॥७३॥ याचेंउत्तरश्रोतयांशी ॥ दीधलेंपु ढिलियेसमासीं॥निरूपिलेंसाधनासी॥परमार्थाच्या॥७४॥ इतिश्रीदा सबोधेगु०सप्तमदशकेसाधनप्रतिष्ठानिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकपरमार्थाचेंसाधन ॥ जेणेंहोयसमा धान ॥ तेंतूंजाणगाश्रवण ॥ निश्चयेंसी ॥ १ ॥ श्रवणेंआतुडेभक्ती ॥ श्रवणेंउद्भवेविरक्ती ॥ श्रवणेंतुटेआसक्ती ॥ विषयांची ॥ २ ॥ श्रवणेंघडेचित्तशुद्धी ॥ श्रवणेंहोयदृढबुद्धी ॥ श्रवणेंतुटेउपाधी ॥आ भिमानाची ॥३॥ श्रवणेंनिश्चयघडे ॥ श्रवणेंममतामोडे ॥ श्रवणेंअं तरींजडे ॥ समाधान ॥४॥ श्रवणेंआशंकाफिटे॥ श्रवणेंसंशयतुटे ॥ श्रवणहोनांपालटे ॥ पूर्वगुणआपुला ॥५॥ श्रवणेंआवरेमन॥ श्रवणें घडेसमाधान ॥ श्रवणेंतुटेवंधन ॥ देहबुद्धीचें॥६॥ श्रवणेंमीपणजाय ॥ श्रवणेंधोकानय ॥ श्रवणेंनानाअपाय ॥भस्महोती ॥७॥ श्रवणेंहो यकार्यसिद्धी ॥ श्रवणेंलागेसमाधी ॥श्रवणेंघडसर्वसिद्धी ॥समाधाना ची ॥८॥ सत्संगावरीश्रवण ।तेणेंकळेनिरूपण ॥श्रवणेंहोइजेआपण । तदाकार ॥९॥ श्रवणेंप्रवोधवाढे ॥ श्रवणेंप्रज्ञाचढे ॥ श्रवणेंविष यांचेवोढे ॥ तुटोनिजाती ॥१०॥ श्रवणेंविचारकळे ॥ श्रवणेंज्ञानहें प्रबळे ॥ श्रवणेंवस्तुनिवळे ॥ साधकांसी ॥११॥श्रवणेंसद्बुद्धिलागे ॥ श्रवणेंविवेकजागे ॥ श्रवणेंमनहेंमागे ॥ भगवंतासी ॥१२ ॥ श्रव णेंकुसंगतुटे ॥ श्रवणेंकामवोहटे ॥ श्रवणेंधोकाआटे॥एकसरां॥१३॥ श्रवणेंमोहनासे ॥ श्रवणेंस्फूर्तिप्रकाशे ॥ श्रवणेंसद्वस्तुभासे ॥ निश्चयात्मक ॥१४॥ श्रवणेंहोयउत्तमगती ॥ श्रवणेंआतुडेशांती ॥ श्रवणेंपाविजेनिवृत्ती ॥ अचळपद ॥ १५ ॥ श्रवणाऐसेंसारनाहीं ॥ श्रवणेंघडेसर्वकांहीं ॥ भवनदीच्याप्रवाहीं ॥ तरणोपायश्रवणें॥१६॥ श्रवणभजनाचाआरंभ ॥ श्रवणसर्वांसर्वारंभ ॥ श्रवणेंहोयस्वयंभ ॥ सर्वकांहीं ॥१७॥ प्रवृत्तिअथवानिवृत्ती ॥ श्रवणेंविणनघडेमासी ॥

---

१ बुद्ध.

हेतोंसकळांसप्रचीती ॥ प्रत्यक्ष आहे ॥१८॥ ऐकिल्याविणकळेना ॥
हेंठाउकेंआहेजना ॥ त्याकारणेंमूळप्रयत्ना ॥ श्रवणआधीं ॥१९॥
जेंजन्मींऐकिलेंचिनाहीं ॥ तेथेंपडिजेसंदेहीं ॥ ह्मणोनियांदुजेंकांहीं
॥ साम्यतानघडे ॥२०॥ बहुतसाधनेंपाहतां ॥ श्रवणासनघडेसाम्य
ता ॥ श्रवणेंविणतत्त्वतां ॥ कार्यनचले ॥२१॥ नदेखतांदिनकर ॥
पडेअवघाअंधकार ॥ श्रवणेंविणप्रकार ॥ तसाहोय ॥२२॥ कैसीन
वविधाभक्ती ॥ कैसीचतुर्विधामुक्ती ॥ कैसीआहेसहजास्थती ॥ हें
श्रवणेंविणनकळे॥२३॥ नकळेषट्कर्माचरण ॥ नकळेकैसेंपुरश्चरण ॥
नकळेकैसेंउपासन ॥ विधियुक्त ॥२४॥ नानाव्रतेंनानादानें ॥ नाना
तपेंनानासाधनें ॥ नानायोगतीर्थाटणें ॥ श्रवणेंविणनकळती॥२५॥
नानाविद्यापिंडदान ॥ नानातत्त्वांचेंशोधन ॥ नानाकळाब्रह्मज्ञान॥
श्रवणेंविणनकळे ॥२६॥ अठराभारवनस्पती ॥ एक्याजळेंप्रबळती॥
एक्यारसेंउत्पत्ती ॥ सकळजीवांची ॥२७॥ सकळजीवांएकपृथ्वी ॥
सकळजीवांएकरवी ॥ सकळजीवांवर्तवी ॥ एकवायू ॥२८॥ सकळ
जीवांएकपैस ॥ जयासबोलिजेआकाश ॥ सकळजीवांचावास ॥ ए
कपरब्रह्मीं ॥२९॥ तैसेंसकळजीवांसमिळोन ॥ सारएकचिसाधन
तेंहेंजागश्रवण ॥ प्राणिमात्रांसी ॥३०॥ नानादेशभाषातें ॥ भूमं
ळींअसंख्यातें ॥ सर्वांसश्रवणापरतें ॥ साधनचिनाहीं ॥३१॥ श्रव
णेंघडेउपरती ॥ बद्धाचेमुमुक्षुहोती ॥ मुमुक्षूचेसाधकअंतीं ॥ नेमेंसि
चालती ॥ ३२ ॥ साधकांचेहोतीसिद्ध ॥ अंगींबाणतांप्रबोध ॥ हेंतों
आहेप्रसिद्ध ॥ सकळांसठाउकें ॥३३॥ ठायींचेखळचांडाळ ॥ तेचि
होतीपुण्यशीळ ॥ ऐसाहागुणतात्काळ ॥ श्रवणाचा ॥३४ ॥ जोदुर्बु
द्धिदुरात्मा ॥ तोचिहोयपुण्यात्मा ॥ अगाधश्रवणाचामहिमा ॥ बो
लिलानवचे॥३५॥तीर्थव्रतांचीफळश्रुती ॥पुढेंहोणारसांगती॥तैसेंनव्हे
हातींच्याहातीं॥सप्रचीतश्रवणें ॥३६॥नानारोगनानाव्याधी॥तात्का
ळतोडिजेऔषधीं॥तैसीआहेश्रवणसिद्धी॥अनुभवीजाणती॥३७॥श्रव
णाचाविचारकळे॥तरीचभाग्यश्रीप्रबळे॥मुख्यपरमात्माआकळे॥स्वा

नुभवासी॥३८॥यानांवजाणावेंमनन॥अर्थीलागींसावधान॥निदिध्या
सेंसमाधान ॥ होतअसे ॥३९॥ बोलिल्याचाअर्थकळे ॥ तरीचसमा
धाननिवळे ॥ अकस्मातअंतरींबोळे ॥ निःसंदेह ॥४०॥ संदेहजन्मा
चेंमूळ॥तेंश्रवणेंहोयनिर्मूळ ॥ पुढेंसहजचिप्रांचळ ॥ समाधान॥४१॥
जेथेंनाहींश्रवणमनन ॥ तेथेंकैचेंसमाधान ॥ मुक्तपणाचेंबंधन ॥ ज
डलेंपायीं ॥४२॥ मुमुक्षुसाधकअथवासिद्ध ॥ श्रवणेंविणतोबद्ध ॥
श्रवणमननेंशुद्ध ॥ चित्तवृत्तिहोय ॥४३॥ जेथेंनाहींनित्यश्रवण ॥ तें
जाणावविलक्षण ॥ तेथेंसाधकेंएकक्षण ॥ क्रमुंनयेसर्वथा ॥४४॥ जे
थेंनाहींश्रवणस्वार्थ ॥ तेथेंकैचाहोपरमार्थ ॥ मागेंकेलेंतितुकेंव्यर्थ ॥
श्रवणेंविणहोय ॥४५॥ तस्मात्श्रवणकरावें ॥ साधनमनींधरावें ॥
नित्यनेमेंतरावें ॥ संसारसागरीं ॥४६॥ सेविलेंचिसेवावेंअन्न ॥ घेत
लेंचिघ्यावेंजीवन ॥ तैसेंश्रवणमनन ॥ केलेंचकरावें ॥४७॥ श्रवणा
चाअनादर ॥ आळसकरीजोनर ॥ त्याचाहोयअपहार ॥ स्वहितावि
षयीं ॥४८॥ आळसाचेंसंरक्षण ॥ परमार्थाचीबुडवण ॥ याकारणें
नित्यश्रवण ॥ केलेंचिपाहिजे ॥४९॥ आतांश्रवणकैसेंकरावें ॥ कों
ण्यापंथासपावावें॥ पुढिलियेसमासीं आघवें॥सांगिजेल॥५०॥इतिश्री
दासबोधेगुरुशि०सप्तमदशकेश्रवणनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांश्रवणकैसेंकरावें ॥ तेंहीसांगिजेलस्व
भावें ॥ श्रोतींअवधानद्यावें ॥ एकचित्तें॥१॥ एकवक्तृत्वश्रवणींपडे॥
तेणेंझालेंसमाधानमोडे ॥ केलानिश्चयविघडे ॥ अकस्मात ॥२॥ तें
वक्तृत्वत्यागावें ॥ जेंमायिकस्वभावें॥ तेथेंनिश्चयाच्यानावें॥ शून्या
कार ॥३॥ एक्याग्रंथेंनिश्चयकेला ॥ तोदुजयानेंउडविला ॥ तेणेंसं
शयचिवाढला ॥ जन्मवरी ॥४॥ जेथेंसंशयतुटती ॥ होयआशंका
निवृत्ती ॥ अद्वैतग्रंथपरमार्थीं ॥ श्रवणकरावे ॥५॥ जोमोक्षाचाअधि
कारी ॥ तोपरमार्थपंथधरी ॥ प्रीतिलागलीअंतरीं ॥ अद्वैतग्रंथाची
॥६॥ जेणेंसांडिलाइहलोक ॥ जोपरलोकींचासाधक ॥ तेणेंपाहावा
विवेक ॥ अद्वैतशास्त्रीं ॥७॥ जयासपाहिजेअद्वैत ॥ तयापुढेंठेवितांद्वैत

॥ तेणेंक्षोभलेंउठेचित्त ॥ श्रोतयांचें ॥ ८ ॥ आवडीसारिखेंमिळे ॥ तेणेंसुखचिउचंबळे ॥ नाहींतरीकंटाळे ॥ मानसऐकतां ॥ ९ ॥ ज्याची उपासनाऐसी ॥ त्यासिप्रीतिवाढेतैसी ॥ तेथेंवर्णितांदुजयासी ॥ प्रशस्तनवाटे ॥१०॥ प्रीतीचेंलक्षणऐसें ॥ अंतरींउठेअनायासें ॥ पाणीपाणवाटेजैसें ॥ आपणचिधांवे ॥११॥ तैसाजोआत्मज्ञानीनर ॥ तयासनावडेइतर ॥ तेथेंपाहिजेसारासार ॥ विचारणाते ॥ १२ ॥ जेथें कुळदेवीभगवती ॥ तेथेंपाहिजेसप्तशती ॥ इतरदेवांचीस्तुती ॥ कामानयेसर्वथा ॥१३॥ घेतांअनंताच्याव्रता ॥ तेथेंनलागेभगवद्गीता ॥ साधुजनांसिवार्ता ॥ फळाशेचीनाहीं ॥१४॥ वीरकंकणघालितांनाकीं॥ परीतेंशोभापावेनाकीं ॥ जेथीलतेथेंआणिकीं ॥ कामानयेसर्वथा ॥ ॥१५॥ नानामाहात्म्येंबोलिलीं ॥ जेथीलतेथेंवंद्यझालीं ॥ विपरीतकरूनवाचिलीं ॥ तरीतेंविलक्षण ॥१६॥ मल्लारिमाहात्म्यद्वारकेसी ॥ द्वारकामाहात्म्यनेलेंकाशीसी॥ काशीमाहात्म्यव्यंकटेशीं ॥ शोभानपावे ॥१७॥ ऐसेंसांगतांअसेवाड ॥ परीजेथीलतेथेंचिगोड ॥ तैशीज्ञानियांसचाड ॥ अद्वैतग्रंथाची ॥१८॥ योगियांपुढेंआरोहण ॥ परीक्षवंतांपुढेंपाषाण ॥ पंडितांपुढेंडफगाण ॥ शोभानपावे ॥१९॥ वेदज्ञापुढेंजती ॥ निस्पृहापुढेंफळश्रुती ॥ ज्ञानियापुढेंपोथी ॥ कोकशास्त्राची ॥२०॥ ब्रह्मचर्यापुढेंनाचणी ॥ रासक्रीडानिरूपणी ॥ राजहंसापुढेंपाणी ॥ ठेविलेंजैसें ॥२१॥ तैसेंअंतर्निष्ठापुढें ॥ ठेविलेंशृंगारिदीपडें ॥ तेणेंत्याचेंकैसेंघडे ॥ समाधान ॥२२॥ रायासरंकाचीआशा ॥ तक्रसांगणेंपीयूषा ॥ संन्याशासवोवसा॥ उच्छिष्टचांडाळीचा॥२३॥ कर्मनिष्ठावशीकरण ॥ पंचाक्षरीयानिरूपण ॥ तेथेंभंगेअंतःकरण ॥ सहजचियाचें ॥२४॥ तैसेपारमार्थिकजन ॥ तयासनसतांआत्मज्ञान ॥ ग्रंथवाचितांसमाधान ॥ होणारनाहीं ॥२५॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ जयासस्वहितकरणें ॥ तेणेंसदाविवरणें ॥ अद्वैतग्रंथीं ॥२६॥ आत्मज्ञानीएकचित्त ॥ तेणेंपाहणेंअद्वैत ॥ एकांतस्थळींनिवांत ॥ समाधान ॥२७॥बहुतप्रकारेंपाहतां ॥ ग्रंथनाहींअद्वैतापरता॥ परमार्थास

तत्त्वतां ॥ तारूंचकीं॥२८॥ इतरजेप्रापंचिक ॥ हास्यविनोदनवरसिक ॥ हितनव्हेतेंपुस्तक ॥ परमार्थासी ॥२९॥ जेणेंपरमार्थवाढे ॥ अंगींअनुतापचढे ॥ भक्तिसाधनआवडे ॥ त्यानांवग्रंथ ॥३०॥ जोऐकतांचगर्वगळे ॥ कांतेभ्रांतीचमावळे ॥ नातरीएकसरेंवोळे ॥ मनभगवंतीं ॥ ३१ ॥ जेणेंहोयउपरती ॥ अवगुणअवघेपालटती ॥ जेणें चुकेअधोगती ॥ त्यानांवग्रंथ ॥३२॥ जेणेंधारिष्टचढे ॥ जेणेंपरोपकारघडे ॥ जेणेंविषयवासनामोडे ॥ त्यानांवग्रंथ ॥ ३३ ॥ जेणेंपरत्रसाधन ॥ जेणेंग्रंथेंहोयज्ञान ॥ जेणेंहोइजेपावन ॥ त्यानांवग्रंथ ॥३४॥ ग्रंथबहुतअसती ॥ नानाविधानेंफळश्रुती ॥ जेथेंनुपजेविरक्ती ॥ तो ग्रंथचिनव्हे ॥३५॥ मोक्षेंविणफळश्रुती ॥ तेदुराशेचीपोथी ॥ ऐकतांऐतांपुढती ॥ दुराशावाढे ॥३६॥ श्रवणींलोभउपजेलजेथें ॥ विवेकैचाअसेलतेथें ॥ वैसलींदुराशेचींभूतें ॥ तयाअधोगती ॥३७॥ ऐकोनीचफळश्रुती ॥ पुढेंतरीपावेंह्मणती ॥ तयाजन्मअधोगती ॥सहजचिजाहली॥३८॥नानाफळेंपक्षीखाती ॥तेणेंचितयांहोततृप्ती॥परी त्याचकोरांचेंचित्तीं ॥ अमृतवसे ॥३९॥ तैसेसंसारीमनुष्य ॥ पाहेसंसाराचावास॥परीजेभगवंताचेअंश॥तेभगवंतइच्छिती॥४०॥ज्ञानियांसपाहिजेज्ञान ॥ भजकासपाहिजेभजन॥साधकासपाहिजेसाधन॥ इच्छेसारिखें ॥४१॥ परमार्थ्यासपाहिजेपरमार्थ ॥ स्वार्थ्यासपाहिजेस्वार्थ ॥ कृपणासपाहिजेअर्थ ॥ मनापासूनी ॥४२ योगियासपाहिजेयोग ॥ भोगियासपाहिजेभोग ॥ रोगियासपाहिजेरोग॥हरतीमात्रा ॥४३॥ कवीसपाहिजेप्रबंध ॥ तार्किकासपाहिजेतर्कवाद ॥भाविकाससंवाद ॥ गोडवाटे ॥४४॥पंडितांसपाहिजेव्युत्पत्ती ॥ विद्वानांसअध्ययनप्रीती ॥ कलावंतांआवडती ॥ नानाकळा ॥४५॥ हरिदासांआवडेकीर्तन ॥ शुचिर्भूतांससंध्यास्नान॥कर्मनिष्ठांविधिविधान ॥ पाहिजेतें ॥४६॥ प्रेमळासपाहिजेकरुणा ॥ दक्षतापाहिजेविचक्षणा ॥ चातुर्यासपाहिजेशाहाणा ॥ आदरेंसी ॥४७॥ भक्तपाहेमूर्तिध्यान ॥ संगीतपाहेतालज्ञान ॥ रागज्ञानीतानमान ॥ मूर्च्छना

पाहे ॥४८॥ योगाभ्यासीपिंडज्ञान॥तत्त्वज्ञानीतत्त्वज्ञान ॥ नाडिज्ञा
नीमात्राज्ञान ॥ पाहतसे ॥४९॥ कामिकपाहेकोकशास्त्र ॥ चेटकी
पाहेचेटकमंत्र ॥ यंत्रीपाहेनानायंत्र ॥ आदरेंसी ॥५०॥ टवाळासि
आवडेविनोद ॥ उन्मत्तासनानाछंद ॥ तामसासअप्रमाद ॥ गोड
वाटे ॥५१॥ मूर्खहोयनादलुब्धी ॥ निंदकपाहेउणीसंधी ॥ पापीपा
हेपापबुद्धी ॥लावूनअंगीं ॥५२॥ एकांपाहिजेरसाळ ॥ एकांपाहिजे
पाल्हाळ ॥ एकांपाहिजेकेवळ ॥ साबडीभक्ती ॥५३ ॥ आगमीपाहे
आगम ॥ शूरपाहेसंग्राम ॥एकपाहतीनानाधर्म ॥ इच्छेसारिखे॥५४
मुक्तपाहेमुक्तलीला ॥ सर्वज्ञपाहेसर्वज्ञकळा ॥ ज्योतिषीभविष्यापिंग
ळा ॥ वर्णूंपाहे ॥५५॥ ऐसेंसांगावेंतेंकिती ॥ आवडीसारिखेंऐकती॥
नानापुस्तकेंवाचिती ॥ सर्वकाळ ॥५६ ॥ परीपरत्रसाधनेंविण॥ ह्म
णौनयेतेंश्रवण ॥ जेथेंनाहींआत्मज्ञान ॥ तयानांवकर्मणुक॥५७॥गो
डीविणगोडपण॥नाकेंविणसुलक्षण॥ ज्ञानेंविणनिरूपण ॥ बोलोंचि
नये ॥५८॥ आतांअसोहेंबहुत ॥ ऐकावापरमार्थग्रंथ ॥ परमार्थग्रंथें
विणव्यर्थ ॥ गाथागोंवी ॥५९॥ ह्मणोनिनित्यानित्यविचार ॥ जेथें
बोलिलासारासार ॥ तोचिग्रंथपैलपार ॥ पाववीविवेकें ॥ ६०॥ इ
तिश्रीदासबोधेगुरु०सप्त०श्रवणनिरूपणंनामनवमःसमासः॥९॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मिथ्यातेंचिझालेंसत्य ॥ सत्यतेंचिझालेंअस
त्य ॥ मायाविभ्रमाचेंकृत्य ॥ ऐसेंअसेपाहतां ॥ १ ॥ सत्यकळावया
कारणें ॥ बोलिलोंनानानिरूपणें ॥ तरीउठेनाधरणें ॥ असत्याचें
॥२॥ असत्यअंतरींबिंबलें ॥ नसांगतांतेंदृढझालें ॥ सत्यअसोनहरप
लें ॥ जेथीलतेथें ॥३॥ वेदशास्त्रेंपुराणेंसांगती ॥ सत्याचानिश्चयकरि
ती ॥ तरीनयेआत्मप्रचीती ॥ सत्यस्वरूप ॥४॥ सत्यअसोनआच्छा
दलें ॥ मिथ्याआसोनसत्यझालें ॥ ऐसेंविपरीतवर्तलें ॥देखतदेखतां
॥५॥ ऐशीमायेचीकरणी ॥ कळोंआलीतत्क्षणीं ॥ संतसंगेंनिरूपणीं
॥ विचारघेतां ॥६॥ मागझालेंनिरूपण॥ देखिलेंआपणासिआपण
॥ तेणेंबाणलीखूण ॥ परमार्थाची ॥७॥ तेणेंसमाधानझालें ॥ चित्त

चैतन्यींमिळालें ॥ निजरूपेंवोळखिलें ॥ निजवस्तूसी ॥८॥ प्रारब्धें
टाकिलादेहो ॥ बोधेंफिटलासंदेहो ॥ आतांचिपडोअथवाराहो॥मि
थ्याकलेवर ॥९॥ ज्ञानियांचेंजेंशरीर ॥ तेंमिथ्यात्वेंनिर्विकार ॥ जे
थेंपडेतेचिसार ॥ पुण्यभूमी ॥१०॥ साधुदर्शनेंपावनतीर्थ ॥ पुरती
त्यांचेमनोरथ ॥ साधूनयेतांजिणेंव्यर्थ ॥ तयापुण्यक्षेत्राचें ॥११॥ पु
ण्यनदीचेंजेंतीर ॥ तेथेंपडावेंहेंशरीर ॥ हाइतरजनांचाविचार ॥ सा
धुतोचिनित्यमुक्त ॥१२॥ उत्तरायणतेंउत्तम ॥ दक्षिणायनतेंअधम
॥ हासंदेहींवसेभ्रम ॥ साधुतोनिःसंदेही ॥१३॥ शुक्लपक्षउत्तरायण
॥ गृहींदीपदिवामरण ॥ अंतींराहावेंस्मरण ॥ गतिकारणें ॥१४॥ इ
तुकेंनलगेयोगियासी ॥ तोजिताचिमुक्तपुण्यराशी ॥ तिळांजलीपाप
पुण्यासीं ॥ दीधलीतेणें ॥१५॥ देहाचाअंतबराआला ॥ देहसुखरू
पगेला ॥ त्यासह्मणतीधन्यझाला ॥ अज्ञानजन ॥१६॥ जनाचेंवि
परीतमत ॥ अंतींभेटतोभगवंत ॥ ऐसेंकल्पूनघात ॥ करितीआपुला
स्वयें ॥१७॥ जितांसार्थकनाहींकेलें ॥ व्यर्थआयुष्यनिघोनगेलें ॥
मूळींधान्यचिनाहींपेरिलें ॥ तेंउगवेलकैंचें ॥१८॥ जरीकेलेंईश्वरभज
न ॥ तरीतोहोइजेपावन ॥ जैसेंवेव्हारितांधान्य ॥ राशीमाथालाभे
॥१९॥ दीधल्याविणपाविजेना ॥ पेरिल्याव्रिणउगवेना॥ऐसेंहेंवाक्य
जना ॥ ठाउकेंचिआहे ॥२०॥ नकरितांसेवेच्याव्यापारा ॥ स्वामी
सह्मणेकोठेंमुशारा ॥ तैसेंअंतींअभक्तनरा ॥ स्वहितनघडे ॥२१॥
जितांनाहींभगवद्भक्ती ॥ मेल्याकैंचीहोईलमुक्ती ॥ असोजेजेंजैसेंक
रिती ॥ तेतेपावतीतैसें ॥२२॥ एवंनकरितांभगवद्भजन ॥ अंतीनहो
इजेपावन ॥ जरीआलेंबरवेंमरण ॥ तरीभक्तिविणअधोगती ॥२३॥
ह्मणोनसाधूनेंआपुलें ॥ जीतअसतांचसार्थककेलें ॥शरीरकारणींला
विलें ॥ धन्यत्याचें ॥२४॥जेकांजीवन्मुक्तप्राणी॥त्यांचेंशरीरपडोरा
नीं ॥ अथवापडोश्मशानीं ॥ तरीधन्यझाले ॥२५॥साधूचादेहदुःखि
तपडला ॥ अथवाश्वानादिकींभक्षिला ॥ हेंमशस्तनवाटेमनाला ॥
मंदबुद्धीस्तव ॥२६॥ अंतबरानव्हेचिह्मणोन ॥ कष्टीहोतीइतरजन ॥

परीतेबापुडेअज्ञान ॥ नेणतीवर्म ॥२७॥ जोजन्मलाचिनाहींठायींचा ॥ त्यासमृत्युयेईलकैंचा ॥ विवेकबळेंजन्ममृत्यूंचा ॥ घोटभरिलाजेणें ॥२८॥ स्वरूपानुसंधानबळें ॥ सगळीमायानाढळे ॥ तयाचापार नकळे ॥ ब्रह्मादिकांसी ॥२९॥ तोजिताचिअसतांमेला ॥ मरणास मारूनव्याला ॥ जन्ममृत्यूनस्मरेयाला ॥ विवेकबळे ॥३० ॥ तोज नींदिसतोपरीवेगळा ॥ वर्ततांभासेनिराळा ॥ दृश्यपदार्थत्यानिर्मळा ॥ स्पर्शिलाचिनाहीं ॥३१॥ असोऐसेसाधुजन ॥ यांचेंघडलियाभज न ॥ तेणेंभजनेंपावन ॥ इतरजनहोती ॥ ३२ ॥ सद्गुरूचाजोअंकित साधक ॥ तेणेंकेलाचकरावाविवेक ॥ विवेककेलियातर्क ॥ पुढेंनि रूपणीं ॥३३॥ हेंचिसाधकासीनिरवणें ॥ अद्वैतप्रांजळनिरूपणें ॥ तु मचेंहिसमाधानबाणें॥साधूचऐसें३४॥जोसंतांसशरणगेला ॥तोसंतचि होऊनठेला॥इतरजनाउपयोगाआला॥कृपाळूपणें ॥३५॥ऐसेंसंतांचेंम हिमान॥संतसंगेंहोतेंज्ञान॥सत्संगापरतेंसाधन॥आणिकनाहीं ३६गुरु भजनाचेनिआधारें ॥ निरूपणाचेनिविचारें॥क्रियाशुद्धनिर्धारें॥ पा विजेपद३७परमार्थाचेंजन्मस्थान ॥ तेंचिसद्गुरूचेंभजन॥सद्गुरुभजनें समाधान ॥ अकस्मातबाणे ॥३८॥ देहमिथ्याजाणोनिजीवें ॥ या चेंसार्थकचिकरावें ॥ भजनभावेंतोषवावें ॥ चित्तसद्गुरूचें ॥३८॥श रणांगताचीवाहेचिंता ॥ तोएकसद्गुरूदाता ॥ जैसेंबाळकवाढवीमा ता ॥ नानायत्नेंकरूनी ॥४०॥ यस्यदेवेपराभक्तिर्यथादेवेतथागुरौ ॥ ह्मणोनसद्गुरूचेंभजन ॥ जयासघडेतोचिधन्य ॥ सद्गुरुविणसमाधान ॥ आणिकनाहीं ॥४१॥ सरलीशब्दाचीखटपट ॥ आलाग्रंथाचाशे वट ॥ तेथेंसांगितलेंस्पष्ट ॥ सद्गुरुभजन ॥४५॥ सद्गुरुभजनापरतेंकां हीं ॥ मोक्षदायकदुसरेंनाहीं ॥ जयासनमनेंतेंहीं ॥ अवलोकावीगुरु गीता ॥४३॥ तेथेंनिरूपिलेंबरवें ॥ पार्वतिप्रतीसदाशिवें ॥ याकार णेंसद्भावें ॥ सद्गुरुचरणसेवावे ॥४४॥ जोयेग्रंथींचाविवेक ॥ विवंचू नपाहेसाधक ॥ तयाससांपडेएक ॥ निश्चयज्ञानाचा ॥४५॥ ज्याग्रं थींबोलिलेंअद्वैत ॥ तोह्मणूंनयेप्राकृत ॥ सत्यजाणावावेदांत ॥ अ

र्थांविषयीं ॥४६॥ प्राकृतेंवेदांतकळे ॥ सकळशास्त्रींपाहतांमिळे ॥
आणिसमाधाननिवळे ॥ अंतर्यामीं ॥४७॥ तेंप्राकृतह्मणोंनये ॥ ते
थेंज्ञानाचाउपाय ॥ मूर्खासिहेंकळेकाय ॥ मर्कटानारिकेळजैसें ॥४८
॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ अधिकारपरत्वेंघेणें ॥ शिंपीमधीलमुक्तउ
णें ॥ ह्मणोंनये ॥४९॥ जेथेंनेतिनेतिश्रुती ॥ तेथेंनचलेभाषाव्युत्प
त्ती ॥ परब्रह्मआदिअंतीं ॥ अनिर्वाच्य ॥५०॥ इतिश्रीदासबोधेगु
रुशिष्यसंवादेसप्तमदशकेदेहातीतनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥१०॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोतींव्हावेंसावध ॥ विमळज्ञानबाळबोध
॥ गुरुशिष्यांचासंवाद ॥ अतिसुगमपरियेसा १॥ नानाशास्त्रंधांडो
ळितां ॥ आयुष्यपुरेनासर्वथा ॥ अंतरींसंशयाचीव्यथा ॥ वाढोंचि
लागे ॥२॥ नानातीर्थंथोरथोरें ॥ सृष्टीमध्येंअपारें ॥ सुगमेंदुर्गमेंदु
ष्करें ॥ पुण्यदायकें ॥३॥ ऐसींतीर्थंसर्वहिकरी ॥ ऐसाकोणरेसंसा
रीं ॥ फिरोंजातांजन्मवरी ॥ आयुष्यपुरेना॥४॥ नानातपेंनानादानें
॥ नानायोगनानासाधनें॥हींसर्वहिदेवाकारणें॥ करिजेतआहे ॥५॥
पावावयादेवाधिदेवा ॥ बहुविधश्रमकरावा ॥ तेणेंदेवठायींपडावा॥
हेंसर्वमत ॥६॥ पावावयाभगवंतातें ॥ नानापंथनानामतें ॥ तयादे
वाचेंस्वरूपतें ॥ कैसेंआहे ॥७॥ बहुतदेवसृष्टीवरी ॥ त्यांचीगणना
कोणकरी ॥ एकदेवकोणेपरी ॥ ठायींपडेना ॥८॥ बहुविधउपास
ना ॥ ज्याचीजेथपुरेकामना ॥ तोतेथेंचिराहिलामना ॥ सदृढकरू
नी ॥९॥ बहुदेवबहुभक्त ॥ इच्छाझालेअसक्त ॥ बहुऋषिबहुमत ॥
वेगळाले ॥१०॥ बहुनिवडितांनिवडेना ॥ एकनिश्चयघडेना ॥ शा
स्त्रंभांडतीपडेना ॥ निश्चयठायीं ॥ ११ ॥ बहुतशास्त्रींबहुतभेद ॥ म
तामतांसिविरोध ॥ ऐसाकरितांविवाद ॥ बहुतगेले ॥१२॥ सहस्रां
मध्येंकोणीएक ॥ पाहेदेवाचाविवेक ॥ परीत्यादेवाचेंकौतुक ॥ ठा
यींनपडे ॥ १३ ॥ ठायींनपडऐसेंह्मणतां ॥ तेथेंचिलागलीअहंता ॥
देवराहिलापरता ॥ अहंतागुणें ॥१४॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ नाना
योगज्याकारणें ॥ तोदेवकोण्यागुणें ॥ ठायींपडे ॥१५॥ देवकोणास
ह्मणावें ॥ कैसेंतयासजाणावें ॥ तेंचिबोलणेंस्वभावें ॥ बोलिजेल
॥१६॥ जेणेंकेलेंचराचर ॥ केलेसृष्ट्यादिव्यापार ॥ सकळकर्तानिरं
तर ॥ नामजयाचें ॥ १७ ॥ जेणेंकेल्यामेघमाळा ॥ चंद्रबिंबींअमृतक
ळा ॥ तेजदीधलेंरविमंडळा ॥ जयादेवें ॥ १८ ॥ ज्याचीमर्यादासाग
रा ॥ जेणेंस्थापिलेंफणिवरा ॥ जयाचेनिगुणेंतारा[1]॥अंतरिक्ष॥१९॥
चारीखाणीचारीवाणी ॥ चौऱ्यांयशींलक्षयोनी॥ जेणेंनिर्मिलेलो

---

१ नक्षत्रें.

कर्तिन्ही ॥ तयानावदेव ॥२० ॥ ब्रह्माविष्णुआणिहर ॥ हेजयाचेअ
वतार ॥ तोचिदेवहानिर्धार ॥ निश्चयेंसी॥२१॥ देव्हारांचाउठोनि
देव ॥ करूंनेणेसर्वजीव ॥ तयाचेनिब्रह्मकटाव ॥निर्मिलानवचे॥२२
ठायींठायींदेवअसती ॥ तिहींकेलीनाहींक्षिती ॥ चंद्रसूर्यताराजीमू
ती ॥ तयांचेनिनव्हे ॥२३॥ सर्वकर्तातोचिदेव॥ पाहूंजातांनिरवयव
॥ ज्याचीकळालीलालाघव ॥ नेणतीब्रह्मादिक ॥२४॥ येथेंआशंका
उठिली ॥ तीपुढिलियेसमासींफिटली ॥ आतांवृत्तिसावधकेली ॥
पाहिजेश्रोतीं ॥२५॥ पैसअवकाशआकाश ॥ कांहींचनाहींतेंभकाश
॥ तयानिर्मळींवायूस ॥ जन्मजाहला ॥२६॥ वायूपासूनिझालावन्ही
॥ वन्हिपासूनझालेंपाणी ॥ ऐशीजयाचीकरणी ॥ अघटितघडली
॥२७॥ उदकापासूनसृष्टिझाली ॥ स्तंभेंविणउभारिली॥ ऐशीविचि
त्रकळाकेली ॥ त्यानांवदेव ॥२८॥ देवेंनिर्मिलीहेक्षिती॥ तिचेपोटीं
पाषाणहोती ॥ तयांसीचदेवह्मणती ॥ विवेकहीन ॥ २९ ॥ जोसृष्टि
निर्माणकर्ता ॥ तोयेसृष्टिपूर्वीहोता ॥ मगहेतयाचीसत्ता ॥निर्माणजा
हली ॥३०॥ कुलालपात्रपूर्वीआहे ॥ पात्रकांहींकुलालनव्हे ॥ तैसा
देवपूर्वीचआहे ॥ पाषाणनव्हेसर्वथा ॥३१॥ मृत्तिकेचेंसैन्यकेलें ॥क
र्तेवेगळेराहिले ॥ कार्यकारणएककेलें ॥ तरीहोणारनाहीं ॥ ३२ ॥
तथापिहोईलपंचभौतिक ॥ निर्गुणनव्हेकांहींएक ॥ कार्यकारणाचा
विवेक ॥भूतांपरतानाहीं ॥ ३३ ॥ अवघीसृष्टिजोकर्ता ॥ तोएकसृ
ष्टीहूनिपरता ॥ तेथेंसंशयाचीवार्ता ॥ काढूंचनये ॥३४॥ खांबसूत्रीं
चबाहुली ॥ जेणेंपुरुषेंनाचविली ॥ तोचिबाहुलीहेबोली ॥ घडेके
वीं ॥३५॥ छायामंडपींचीसेना॥ सृष्टिसारिखीरचना ॥ सूत्रेंचाळीप
रीतोनाना ॥ व्यक्तिनव्हे ॥ ३६ ॥ तैसासृष्टिकर्तादेव ॥ परीतोनव्हे
सृष्टिभाव॥ जेणेंकेलेनानाजीव॥तोजीवकैसेनी ॥३७॥जेंजयाकरणेंपडे
तोतेंनोहेकैसेंघडे॥ह्मणोनिवायांचिबापुडे॥संदेहींपडती ॥३८॥सृष्टिचे
सेंचिस्वभावें॥गोपुरानिर्मिलेंबरवें॥परीतोगोपुरकर्तानव्हे ॥ निश्चयेंसी
॥३९॥ तैसेंजगनिर्मिलेंजेणें ॥ तोवेगळापूर्णपणें ॥ एकह्मणतीमूर्खप

णें ॥ जगतोचिजगदीश ॥४०॥ एवंजगदीशतोवेगळा ॥ जगनिर्माणज्याचीकळा ॥ तोसर्वांमध्येंनिराळा ॥ असोनिसर्वीं ॥४१॥ ह्मणोनिभूतांचाकर्दम ॥ त्यासिअलिप्तआत्माराम ॥ अविद्यागुणेंमायाभ्रम ॥ सत्यचिवाटे ॥४२॥ मायोपाधिजगडंबर ॥ आहेसर्वहिसाचार ॥ ऐसाविपरीतविचार ॥ कोठेंचिनाहीं ॥ ४३ ॥ ह्मणोनिजगमिथ्यासाचआत्मा ॥ सर्वांपरजोपरमात्मा ॥ अंतरबाह्यअंतरात्मा ॥ व्यापूनिअसे ॥४४॥ तयासह्मणावेंदेव ॥ येरहेंअवघेंचिवाव ॥ ऐसाआहेअंतरभाव ॥ वेदांतींचा ॥४५॥ पदार्थवस्तुनाशवंत ॥ हेंतोंअनुभवासयेत ॥ याकारणेभगवंत ॥ पदार्थावेगळा ॥ ४६ ॥ देवनिर्मळआणिअचळ ॥ शास्त्रेंबोलतीसकळ ॥ तयानिश्चळासचंचळ ॥ ह्मणोंनयेसर्वथा ॥४७॥ देवआलादेवगेला ॥ देवउपजलादेवमेला ॥ ऐसेंबोलतांदुरितांला ॥ कायउणें ॥४८॥ जन्ममरणांचीवार्ता ॥ देवासनलागेसर्वथा ॥ देवअमरजयाचीसत्ता ॥ त्यासमृत्युकैसेनी ॥४९ ॥ उपजणेंआणिमरणें ॥ येणेंजाणेंदुःखभोगणें ॥ हेंत्यादेवाचेंकरणें ॥ तोकारणावेगळा ॥५०॥ अंतःकरणपंचप्राण ॥ बहुतत्वींपिंडज्ञान ॥ यासर्वांसआहेचळण ॥ ह्मणोनिदेवनव्हती ॥५१ ॥ एवंकल्पनेरहित ॥ तयानांवभगवंत ॥ तेथेंदेवपणाचीमात ॥ भासतनाहीं ॥५२ ॥ तंवशिष्यें आक्षेपिलें ॥ तरीहेंकैसेंब्रह्मांडझालें ॥ कर्तेपणेंकारणपडिलें ॥ कार्यामध्यें ॥५३॥ द्रष्टेपणेंद्रष्टादृश्यीं ॥ जैसांपडेअनायासीं ॥ कर्तेपणेंनिर्गुणासी ॥ गुणतैसे ॥५४॥ ब्रह्मांडकर्ताकवण ॥कैसीत्याचीवोळखण ॥ देवसगुणकींनिर्गुण ॥ मजनिरूपावा ॥५५ ॥ एकह्मणतीत्याब्रह्मातें ॥ इच्छामात्रेंसृष्टिकरितें॥सृष्टिकरतेंत्यापरतें॥कोणआहे ॥५६॥ आतांअसोहेबहुबोली ॥ सकळमायाकोठूनिझाली ॥ तेहेआतांनिरूपिली ॥ पाहिजेस्वामी ॥५७ ॥ ऐसेंऐकूनवचन ॥ वक्ताह्मणेसावधान ॥ पुढिलियेसमासींनिरूपण ॥ सांगिजेल ॥५८ ॥ ब्रह्मींमायाकैसीझाली ॥ पुढेंअसेनिरूपिली ॥ श्रोतींवृत्तिसावधकेली॥

१ दोषाला.

पाहिजेआतां ॥५९॥ पुढेंहेंचिनिरूपण ॥ विशदकेलेंश्रवण ॥ जेणें होयसमाधान ॥ साधकांचें ॥६०॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टमदशकेदेवदर्शननिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ मागांश्रोतींआक्षेपिलें ॥ तेंपाहिजेनिरूपिलें ॥ निरवयवींकैसेंझालें ॥ चराचर ॥१॥ याचेंऐसेंप्रतिवचन ॥ ब्रह्मजें कांसनातन ॥ तेथेंमायामिथ्याभान ॥ विवर्तरूप[1]भासे ॥२॥ आदिएकपरब्रह्म ॥ नित्यमुक्तअक्रियपरम ॥ तेथेंअव्याकृतसूक्ष्म ॥ जाहलीमूळमाया ॥३॥ ॥ श्लो० ॥ ॥ आद्यमेकंपरंब्रह्मनित्यमुक्तमविक्रियम् ॥तस्यमायासमावेशोजीवमव्याकृतात्मकम्॥१॥एकब्रह्मनिराकार ॥ मुक्तअक्रियनिर्विकार ॥ तेथेंमायाबोडंबेर[2] ॥ कोठूनिजाहली ॥४॥ ब्रह्मअखंडनिर्गुण ॥ तेथेंइच्छाधरीकोण ॥ निर्गुणींसगुणें विण ॥ इच्छानाहीं ॥५॥ मूळींअसेचिनासगुण ॥ ह्मणोनिनामेंनिर्गुण ॥ तेथेंझालेंसगुण ॥ कोणेपरी ॥६॥निर्गुणचिगुणाआलें ॥ ऐसेंजरीअनुवादलें ॥ लागोंपाहेयेणेंबोलें ॥ मूर्खपण ॥७॥ एकह्मणती निरवयव ॥ करूनअकर्तातोदेव ॥ त्याचीलीलाबापुडेजीव ॥ काय जाणती ॥८॥ एकह्मणतीतोपरमात्मा ॥ कोणजाणेत्याचामहिमा ॥ प्राणीबापुडाजीवात्मा ॥ कायजाणे ॥९ ॥ उगाचमहिमासांगती ॥ शास्त्रार्थअवघाचलोपिती ॥ बळेंचनिर्गुणासह्मणती ॥ करूनिअकर्ता ॥१०॥ मूळींनाहींकर्तव्यता ॥ कोणकरूनिअकर्ता ॥ कर्ताअकर्ताहेवार्ता ॥ समूळमिथ्या ॥११॥ जेंठायींचेंनिर्गुण ॥ तेथेंकैचेंकर्तेपण ॥ तरीहेइच्छाधरीकोण ॥ सृष्टिरचावयाची ॥१२॥ इच्छापरमेश्वराची॥ ऐसीयुक्तीबहुतेकांची ॥ परीत्यानिर्गुणासइच्छाकैंची ॥ हेंकळेना ॥ ॥१३॥ तरीहेंइतुकेंकोणेंकेलें ॥ किंवाआपणचिझालें ॥ देवेंविणउभारलें ॥ कोणेपरी ॥१४॥ देवेंविणझालेंसर्व ॥ मगदेवासकैंचाठाव ॥ येथेंदेवाचाअभाव ॥ दिसोनआला ॥१५॥ देवह्मणोंसृष्टिकर्ता ॥ तरीयेऊंपाहेसगुणता ॥ निर्गुणपणाचीवार्ता ॥देवाचीबुडाली॥१६॥

१ जळांतीलभोंवऱ्यासारखी. २ पसारा.

देवठायींचानिर्गुण ॥ तरीसृष्टिकर्ताकोण ॥ कर्तेपणाचेंसगुण ॥ ना
शवंत ॥१७॥ येथेंपडिलाकींविचार ॥ कैसेंझालेंचराचर ॥ मायाह्म
णोंस्वतंत्र ॥ तरीहेंविपरीतदिसे ॥१८॥ मायाकोणीनाहींकेली ॥ हे
आपणचिविस्तारली ॥ ऐसेंबोलतांबुडाली ॥ देवाचीवार्ता ॥ १९ ॥
देवनिर्गुणस्वतःसिद्ध ॥ त्यासिमायेसिकायसंबंध ॥ ऐसेंबोलतांविरु
द्ध ॥ दिसोनआलें ॥२०॥ सकळकांहींकर्तव्यता ॥ आलीमायेच्या
माथां ॥ तरीभक्तांसिउद्धरिता ॥ देवनाहींकीं ॥२१॥ देवेंविणनुस
तीमाया॥कोणनेईलविलया ॥ आह्मांभक्तांससांभाळाया॥कोणीचना
हीं ॥२२॥ ह्मणोनिमायास्वतंत्र ॥ ऐसानघडेकींविचार ॥ मायेसि
निर्मितासर्वेश्वर ॥ तोएकचिआहे ॥२३॥ तरीकैसाआहेईश्वर ॥ मा
येचाकैसाविचार ॥ तरीहेंआतांसविस्तर ॥ बोलिलेंपाहिजे ॥२४॥
श्रोतींव्हावेंसावधान ॥ एकाग्रकरूनियांमन ॥ आतांकथानुसंधान॥
सावधऐका ॥२५॥ ऐकेंआशंकेचाभाव ॥ जनींवेगळालेअनुभव ॥ते
हिबोलिजेतीसर्व ॥ यथानुक्रमें ॥२६॥ एकह्मणतीदेवेंकेली ॥ ह्मणो
निहेविस्तारली ॥ देवासइच्छानसतीझाली ॥ तरीहेमायाकैंची॥२७॥
एकह्मणतीदेवनिर्गुण ॥ तेथेंइच्छाकरीकोण ॥ मायामिथ्याहेआपण
जाहलीचनाहीं ॥२८॥ एकह्मणतीप्रत्यक्षदिसे ॥ तयेसिनाहींह्मण
तांकैसें॥मायाहेअनादिअसे ॥शक्तिईश्वराची ॥२९॥ एकह्मणतीसाच
असे ॥ तरीहेज्ञानेंकैसीनिरसे ॥ साचासारिखीचदिसे ॥ परीहेमि
थ्या ॥३०॥ एकह्मणतीमिथ्यास्वभावें ॥ तरीसाधनकासयाकरावें॥
भक्तिसाधनबोलिलेंदेवें ॥ मायात्यागाकारणें ॥३१॥ एकह्मणतीमि
थ्यादिसतें ॥ भयअज्ञानसन्निपातें ॥ साधनऔषधघेइजेतें ॥ परीतें
दृश्यमिथ्या ॥३२॥ अनंतसाधनेंबोललीं ॥ नानामतेंभांबावलीं ॥ त
रीमायानवचेत्यागिली ॥ मिथ्याकैसीह्मणावी ॥३३॥ मिथ्याबोले
योगवाणी ॥ मिथ्यावेदशास्त्रींपुराणीं ॥ मिथ्यानानानिरूपणीं ॥बो
लिलीमाया ॥३४॥ मायामिथ्याह्मणतांगेलां ॥ हेवार्तानाहींऐकिली
मिथ्याह्मणतांचलागली ॥ समागमें ॥३५॥ जयाचेअंतरींअज्ञान ॥

नाहींवोळखिलेसज्जन ॥ तयासमायामिथ्याभान ॥ सत्यचिवाटे ॥
॥३६॥ जेणेंजैसानिश्चयकेला ॥ तयासितैसाचफावला ॥ पाहेतोचि
दिसेंबिंबला ॥ तैसीमाया ॥३७॥ एकह्मणतीमायाकैंची ॥ आहेतेंस
र्वब्रह्मचीं ॥ थिजल्याविघुरल्याघृताची ॥ ऐक्यतानमोडे ॥३८॥ थि
जलेंआणिविघुरलें ॥ हेंस्वरूपींनाहींबोलिलें ॥ साहित्यभंगलेंयेणेंबो
लें॥ह्मणतीएक ॥३९॥ एकह्मणतीसर्वब्रह्म॥ हेंनकळेज्यासवर्म ॥ तया
चेअंतरींचाभ्रम ॥ गेलाचिनाहीं ॥४०॥ एकह्मणतीएकचिदेव ॥ ते
थेंकैंचेंआणिलेंसर्व ॥ सर्वब्रह्महेंअपूर्व ॥ आश्चर्यवाटे ॥ ४१॥ एकह्म
णतीएकचिखरें ॥ तेथेंनाहींदुसरे ॥ सर्वब्रह्मयेणेंप्रकारें ॥ सहजचि
जाहलें ॥४२॥ सर्वमिथ्याएकसरें ॥ उरलेंतेंचिब्रह्मखरें ॥ऐसींवाक्यें
शास्त्राधारें ॥ बोलतीएक ॥४३॥ अलंकारआणिसुवर्ण ॥ तेथेंनाहीं
भिन्नपण ॥ आटाआटीव्यर्थशिण ॥ ह्मणतीएक ॥४४॥ हीउपमाए
कदेशी ॥ कैसीसाहेलवस्तूसी ॥ वर्णव्यक्तअव्यक्तासी ॥ साम्यतान
घडे ॥४५॥ सुवर्णीदृष्टीघालितां ॥ मूळींचआहेव्यक्तता ॥ अलंकार
सोनेंप[illegible] ॥ सोनेंचिअसे ॥४६॥ मूळींसोनेंचिव्यक्त ॥ जडएकदे
शिपीत ॥ पूर्णासअपूर्णाचादृष्टांत ॥ केवींघडे ॥४७॥ दृष्टांततितका
एकदेशी ॥ देणेंलागेकळायासी ॥ सिंधुआणिलहरींसी ॥ भिन्न
त्वकैंचें ॥ ४८ ॥ उत्तममध्यमकनिष्ठ ॥ एकादृष्टांतेंकळेस्पष्ट ॥
एकादृष्टांतेंनष्ट ॥ संदेहवाटे ॥ ४९ ॥ कैंचासिंधुकैंचीलहरी॥
अचळासचंचळाचीसरी ॥ साचाऐसीवोडंबरी ॥ मानूंचनये ॥
॥५०॥ वोडंबरीहेकल्पना ॥ नानाभासदाखवीजना ॥ येरव्हींहेंज
णा ॥ ब्रह्मचिअसे ॥५१॥ ऐसावादएकमेकां ॥ लागतांराहिलीआश
का ॥ तेचिआतांपुढेंऐका ॥ सावधहोउनी ॥५२॥ मायामिथ्याकळं
आली ॥ परीतेब्रह्मींकैसीझाली ॥ह्मणावीतेनिर्गुणेंकेली ॥ तरीतेमुळं
चमिथ्या ॥५३॥ मिथ्याशब्दींकांहींचनाहीं ॥ तेथेंकेलेंकोणेंकाइ॥क
रणेंनिर्गुणाच्याठायीं ॥ हेंहिअघटित ॥५४॥ कर्ताठायींचाअरूप ॥
लेंतेंहिमिथ्यारूप॥तथापिफेडूंआक्षेप॥ श्रोतयांचा ॥५५॥ इतिश्री

सबोधेगुरुशि० अष्टमदशकेआशंकानिरूपणंनामद्वितीयःसमासः॥२॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अरेजेंझालेंचिनाहीं ॥ त्याचीवार्तापुससीकाई
॥ तथापिसांगोंजेणेंकांहीं ॥ संशयनुरे ॥१॥ दोरींकरितांभुजंग ॥ ज
ळाकरितांतरंग ॥ मार्तंडाकरितांचांग ॥ मृगजळवाहे ॥२॥ कल्पनेक
रितांस्वप्नदिसे ॥ शिंपीकरितांरुपेंभासे ॥ जळाकरितांगारवसे ॥नि
मिषएक ॥३॥ मातीकरितांभिंतीझाली ॥ सिंधूकरितांलहरीआली॥
तिळाकरितांपुतळी ॥ दिसोंलागे ॥४॥ सोन्याकरितांअलंकार ॥ तं
तूकरितांझालेंचीर ॥ कांसवाकरितांविस्तार ॥ हातांपायांचा॥५॥
तूपहोतेंतरीथिजलें ॥ तरीकरितांमीठझालें ॥ बिंबाकरितांबिंबझालें
॥ प्रतिबिंब ॥६॥ पृथ्वीकरितांझालेंझाड ॥ झाडाकरितांछायावाड
॥ धातूकरितांपवाड ॥ उंचनीचवर्णांचा ॥७॥ आतांअसोहेदृष्टांत॥
अद्वैतासकैंचेंद्वैत ॥ द्वैतेंविणअद्वैत ॥ बोलतांचनये॥८॥ भासाकरितां
भासभासे ॥ दृश्याकरितांदृश्यदिसे ॥ अदृश्यासउपमानसे ॥ ह्मणों
निनिरुपम ॥९॥ कल्पनेविरहितहेत ॥ दृश्यावेगळादृष्टांत ॥ द्वैतावेग
ळेंअद्वैत ॥ कैसेंजाहलें ॥१०॥ विचित्रभगवंताचीकरणी ॥ वर्णवेना
सहस्रफणी ॥ तेणेंकेलीउभवणी ॥ अनंतब्रह्मांडांची ॥११॥ परमा
त्मापरमेश्वर ॥ सकळकर्ताजोईश्वर ॥ तयापासूनिविस्तार ॥ सकळ
जाहला ॥१२॥ ऐसोंअनंतनामेंधरी ॥ अनंतशक्तीनिर्माणकरी ॥तो
चिजाणावाचतुरीं ॥ मूळपुरुष ॥१३॥ त्यामूळपुरुषाचीवोळखण॥ते
मूळमायाचआपण ॥ सकळकांहींकर्तेपण ॥ तेथेंचिआलें ॥ १४ ॥
श्लोक ॥ ॥कार्यकारणकर्तृत्वेहेतुःप्रकृतिरुच्यते॥ ॥हेंउघडबोलतां
नय ॥ मोडोंपाहतोउपाय ॥ येऱ्हवींहेंपाहतांकाय ॥ साचआहे॥१५
॥ देवापासूनसकळझालें ॥ हेंसर्वांसमानलें ॥ परीत्यादेवासवोळखि
लें ॥ पाहिजेकीं ॥१६॥ सिद्धाचेंजेंनिरूपण ॥ तेंसाधकांनमनेंजाण॥
पक्कनाहींअंतःकरण ॥ ह्मणोनियां ॥१७॥ अविद्यागुणेंबोलिजेजीव॥
मायागुणेंबोलिजेशिव॥मूळमायागुणेंदेव॥ बोलिजेतो॥१८॥ ह्मणोनि
कारणमूळमाया ॥ अनंतशक्तीवरावया ॥ तेथींचाअर्थजाणावया ॥

अनुभवीपाहिजे ॥१९॥ मूळमायातोचिमूळपुरुष ॥ तोचिसर्वांचाईश॥ अनंतनामीजगदीश ॥ तयासीचबोलिजे ॥२०॥ अवघीमायाविस्तारली ॥ परीहेनिःशेषनाथिली ॥ ऐशीयावचनाचीखोली ॥ विरळा जाणे ॥२१॥ ऐसेंअनिर्वाच्यबोलिजे ॥ परीहेंस्वानुभवेंजाणिजे ॥संतसंगेंविणनुमजे ॥ कांहींकेल्या ॥२२॥ मायातोचिमूळपुरुष ॥ साधकांनमनेंहेंनिःशेष ॥ परीअनंतनामांजगदीश ॥ कोणासह्मणावें॥२३॥ नामरूपमायेसलागलें ॥ तरीहेंबोलणेंनीटचिझालें ॥ तेथंश्रोतींअनुमानिलें ॥ कासयासी ॥२४॥ आतांअसोहेसकळबोली ॥मागीलआशंकाराहिली ॥ निराकारींकैशीझाली ॥ मूळमाया ॥२५॥ दृष्टिबंधनमिथ्यासकळ ॥ परीतोकैसाझालाखेळ ॥ हेंअवघेंनिवळ ॥ करूनि दाऊं ॥२६॥ आकाशअसतांनिश्चळ ॥ मध्येंझालावायूचंचळ ॥ तैसी जाणावीकेवळ ॥ मूळमाया ॥२७॥ रूपवायूचेंझालें ॥ तेणेंआकाशभंगलें ॥ ऐसेंहेंसत्यमानिलें॥ नवचेकींकदा॥२८॥तैसीमूळमायाझाली॥ आणिनिर्गुणतासंचली॥ येणेंदृष्टांतेंतुटली॥मागीलआशंका॥२९॥वायूनव्हेपुरातन ॥ तैसीमूळमायाजाण ॥ साचह्मणतांपुनःलीन॥होतअसे ॥३०॥ वायूरूपेंकैसाआहे ॥ तैसीमूळमायापाहे॥ असेपरीतेनलाहे ॥ रूपतयेचें ॥३१॥ वायूससह्मणोंजातां ॥ परीतोनयेदाखवितां ॥ तयाकडेपाहोंजातां ॥ धुळीचदिसे ॥३२॥ तैसीमूळमायाभासे ॥ भासेपरीतेनदिसे ॥ पुढेंविस्तारिलीअसे ॥ मायाअविद्या ॥३३ ॥ जैसेंवायूचेनियोगें ॥ दृश्यउडेगगनमार्गें ॥ मूळमायेच्यासंयोगें ॥ तैसेंजग ॥३४॥ गगनींआभाळनाथिलें ॥ अकस्मातउद्भवलें॥मायेचेंनिर्गुणेंझालें ॥ तैसेंजग ॥३५॥ नाथिलेंचिगगननव्हते ॥ अकस्मातआलेंतेथें ॥ तैसेंदृश्यझालेंयेथें ॥ तैसीयापरी ॥३६ ॥ परीतयाआभाळाकरितां ॥ गगनाचीगेलीनिश्चळता ॥ वाटेपरीतेंतत्वतां ॥ तैसेंचिआहे ॥३७॥तैसेंमायेकरितांनिर्गुण ॥वाटेझालेंसगुण ॥ परीतेंपाहतांसंपूर्ण ॥ जैसेंतैसें ॥३८॥ आभाळआलेंआणिगेलें ॥ तरीगगनतेंसंचलें ॥ तैसेंगुणानाहींआलें ॥ निर्गुणब्रह्म ॥३९ ॥ नभमाथांलागलेंदिसे ॥ परीतेंजैसें

तैसेंअसे ॥ तैसेंजाणावेंविश्वासें ॥ निर्गुणब्रह्म॥४०॥ ऊर्ध्वपाहतांआकाश ॥ नीलिमादिसेसावकाश ॥ परीतोजाणिजेमिथ्याभास ॥भासलाअसे ॥४१॥ आकाशपालथेंघातलें ॥ चहूंकडेआटोपलें ॥ वाटेविश्वासकोंडिलें ॥ परीतेंमोकळेंचिअसे ॥४२॥ पर्वतींनिळारंगदिसे ॥ परीतोतयालागलानसे ॥ अलिप्तजाणावेंतैसें ॥ निर्गुणब्रह्म॥४३॥ रथधांवतांपृथ्वीचंचळ ॥ वाटेपरीतेअसेनिश्चळ ॥ तैसेंपरब्रह्मकेवळ॥ निर्गुणजाणावें ॥४४ ॥ आभाळाकरितांतोमृयंक ॥ वाटेधांवतोनिःशंक ॥ परीतेंअवघेंमायिक॥ आभाळचळे॥४५॥जळअथवाअग्निज्वाळ ॥ तेणेंकंपितदिसेअंतराळ ॥ वाटेपरीतेंनिश्चळ ॥ जैसेंतैसें ॥ ४६ ॥ तैसेंस्वरूपहेंसंचले ॥ असतांवाटेगुणाआलें ॥ ऐसेंकल्पनेसिगमलें॥परीतेंमिथ्या ॥४७॥ दृष्टिबंधनाचाखेळ ॥ तैसीहेमायाचंचळ ॥ वस्तुशाश्वतनिश्चळ ॥ जैसीतैसी ॥४८॥ ऐसीवस्तुनिरवयव ॥ मायादाखवीअवयव ॥ इचाऐसाचिस्वभाव ॥ नाथिलीचिहे ॥४९॥ मायापाहतामुळींचनसे ॥ परीहेसाचाऐसीभासे ॥ उद्भवेआणिनिरसे ॥ आभाळजैसें ॥ ५० ॥ ऐसीमायाउद्भवली ॥ वस्तुनिर्गुणसंचली ॥ अहंऐसीस्फूर्तिझाली ॥ तेचिमाया ॥५१॥ गुणमायेचेपवाडे ॥ निर्गुणींहेंकांहींचनघडे ॥ परीहेंघडेआणिमोडे ॥ स्वस्वरूपीं ॥५२ ॥ जैसीदृष्टितरळली ॥ तेणेंसेनाचभासली ॥ पाहतांआकाशींचझाली ॥ तरीतेमिथ्या ॥५३ ॥ मिथ्यामायेचाखेळ ॥ उद्भवबोलिलासकळ ॥ नानातत्वांचापाल्हाळ ॥ मांडूनियां ॥५४ ॥ तत्वेंमुळींचआहेती ॥ ओंकारवायूचीगती ॥ तेथींचाअर्थजाणती ॥ दक्षज्ञानी ॥ ॥५५॥ मूळमायेचेंचळण ॥ तेंचिवायूचेंलक्षण ॥ सूक्ष्मतत्वेंतेंचिजाण ॥ जडत्वपावली ॥५६॥ ऐसींपंचमहाभूतें ॥ पूर्वींहोतींअव्यक्तें॥ पुढेंझालींव्यक्तें ॥ सृष्टिरचनेसी ॥५७॥ मूळमायेचेंलक्षण ॥ तेंचिपंचभौतिकजाण ॥ तेंचिपाहतांलक्षून ॥ सूक्ष्मदृष्टीं ॥५८॥ आकाशींवायूविण ॥ इच्छाशब्दकरीकोण ॥ इच्छाशक्तितेचिजाण ॥ तेज

१ चंद्र.

स्वरूप ॥५९॥ मृदुपणतेंचिजळ ॥ जडत्वपृथ्वीकेवळ ॥ ऐसीमूळमा
यासकळ ॥ पंचभौतिकजाणावी ॥६०॥ एकएकाभूतापोटीं ॥ पंच
भूतांचीराहाटी ॥ सर्वकळेसूक्ष्मदृष्टी ॥ घालूनपाहतां ॥६१॥ पुढेंज
डत्वासआली ॥ तरीअसतीकालवली ॥ ऐसीमायाविस्तारली ॥
पंचभौतिक ॥६२॥ मूळमायापाहतांमूळीं ॥ अथवाअविद्याभूमंडळीं
॥ स्वर्गमृत्युपाताळीं ॥ पांचचिभूतें ॥६३ ॥ ॥श्लोक ॥ ॥ स्वर्गेमृ
त्यौचपातालेयत्किंचित्सचराचरं ॥ सर्वतत्पांचभौतिक्यंषष्ठंकिंचिन्न
दृश्यते ॥ ॥टीका॥ ॥सत्यस्वरूपआदिअंतीं ॥ मध्येंपंचभूतेंवर्तती
॥ पंचभौतिकजाणिजेश्रोतीं ॥ मूळमाया ॥ ६४ ॥ जेथेंउठलीआशं
का ॥ सावधहोऊनऐका ॥ पंचभूतेंझालींएका ॥ तमोगुणापासूनी
॥६५॥ मूळमायागुणापरती ॥ तेथेंभूतेंकैंचींहोतीं ॥ ऐसीआशंकाश्रो
तीं ॥ घेतलीमागां ॥६६॥ ऐसेंश्रोतींआक्षेपिलें ॥ संशयासउभेंकेलें
॥ याचेंउत्तरदीधलें॥ पुढिलियेसमासीं ॥६७॥ इतिश्रीदासबोधेगु०
अष्टमदशकेसूक्ष्मआशंकानिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागिलआशंकेचेंमूळ ॥ आतांहोईलप्रांज
ळ ॥ वृत्तिकरावीनिवळ ॥ निमिषएक ॥१॥ ब्रह्मींमूळमायाझाली॥
तिच्यापोटींगुणमायाआली ॥ मगतेगुणासप्रसवली ॥ ह्मणोनिगुण
क्षोभिणी ॥२ ॥ पुढेंतिजपासावकोण ॥ सत्वरजतमोगुण ॥ तमोगु
णापासूननिर्माण ॥ जाहलींपंचभूतें ॥३॥ ऐसींभूतेंउद्भवलीं ॥ पुढें
तत्वेंविस्तारलीं ॥ एवंतमोगुणापासूनझालीं ॥ पंचमहाभूतें ॥ ४ ॥
मूळमायागुणापरती ॥ तेथेंभूतेंकैंचींहोतीं ॥ ऐसीआशंकाश्रोतीं ॥
घेतलीमागें ॥५॥ आणीकएकएकेभूतीं ॥ पंचभूतेंआसती ॥ तेंहआ
तांकैशीस्थिती ॥ प्रांजळकरूं ॥६॥ सूक्ष्मदृष्टीचेंकौतुक ॥ मूळमाया
पंचभौतिक ॥ श्रोतींविमळविवेक ॥ केलापाहिजे ॥७ ॥ आधिभूतें
तोंजाणावीं ॥ रूपेंकैसींवोळखावीं ॥ मगतींशोधूनपाहावीं ॥ सू
क्ष्मदृष्टीं ॥८॥ वोळखीनाहींअंतरीं ॥ तेवोळखावीकोणेपरी ॥ ह्मणो
निवोळखीचतुरीं ॥ नावेकपरिसावी ॥९॥ जेंजेंजडआणिकठिण ॥

तेंतेंपृथ्वीचेंलक्षण ॥ मृदुआणिवोलेपण ॥ तितुकेंआर्प ॥१०॥ जेंजें उष्णआणिसतेज ॥ तेंतेंजाणावेंपैंतेज ॥ आतांवायूहिसहज ॥ निरूपिजेल ॥११॥ चैतन्यआणिचंचळ ॥ तोहावायूचिकेवळ ॥ शून्य अवकाशनिर्मळ ॥ आकाशजाणावें ॥१२॥ ऐशींपंचमहाभूतें ॥ ओळखीधरावींसंकेतें ॥ आतांएकींपंचभूतें ॥ सावधऐका ॥१३॥ जेत्रिगुणाहूनिपर ॥ त्याचासूक्ष्मविचार ॥ यालागींअतितत्पर ॥ होऊनिऐका ॥१४॥ सूक्ष्मआकाशींकैसीपृथ्वी ॥ तेचिआधींनिरूपावी ॥ येथेंधारणाधरावी ॥ श्रोतेजनीं ॥१५ ॥ आकाशह्मणजेअवकाशशून्य ॥ शून्यह्मणिजेतेंअज्ञान ॥ अज्ञानह्मणिजेजडत्वजाण ॥ तेंचिपृथ्वी ॥१६॥ आकाशस्वयेंआहेमृद ॥ तेंचिआपस्वतःसिद्ध ॥ आतांतेजहिविशद ॥ करूनदाऊं ॥१७॥ अज्ञानेंभासलाभास ॥ तोचितेजाचाप्रकाश ॥ आतांवायूसावकाश ॥ साकल्यसांगों ॥१८॥ वायूआकाशानाहींभेद ॥ आकाशाइतुकाअसेस्तब्ध ॥ तथापिआकाशींनिरुद्ध ॥ तोचिवायू ॥१९॥ आकाशींआकाशमिसळलें ॥ हेंतोंनलगेचिबोलिलें ॥ येणेंप्रकारेंनिरूपिलें ॥ आकाशपंचभूत ॥२० ॥ वायूमध्येंपंचभूतें ॥ तींहींऐकाएकचित्तें ॥ बोलिजेतींसमस्तें ॥ यथान्वयें ॥२१॥ हळफुलतरीजड ॥ हळवारातरीनिबिड ॥ वायूलागतांकडाड ॥ मोडतीझाडें ॥२२॥ तोलेंविणझाडमोडे ॥ ऐसेंहेंकाहींचनघडे ॥ तोलतोचितयेजडे ॥ पृथ्वीचाअंश ॥ २३ ॥ येथेंश्रोतेआशंकाघेती ॥ तेथेंकैचींझाडेंहोतीं ॥ झाडेंनव्हतींतरीशक्ती ॥ कठिणरूपआहे ॥२४॥ वन्हिस्फुलिंगलहान ॥ कांहींतरीअसेउष्ण ॥ तैसेंसूक्ष्मींजडपण ॥ सूक्ष्मरूपें ॥२५॥ मृदुपणतेंचिआप ॥ भासेतेजाचेंस्वरूप ॥ वायूतेथेंचंचळरूप ॥ सहजचिआहे ॥२६॥ सकळांसमिळोनआकाश ॥ सहजचिआहेअवकाश ॥ पंचभूतांचेअंश ॥ वायूमध्येंनिरूपिले ॥ २७ ॥ आतांतेजाचेंलक्षण ॥ भासलेंपरीतेंचिकठिण ॥ तेजींऐसीवोळखण ॥ पृथ्वीयेची ॥२८॥ भासलाभासवाटे

१ पाणी.

मृद ॥ तेजीं आपतें चि प्रसिद्ध ॥ तेजीं तेज स्वतःसिद्ध ॥ सांगणें नलगे
॥२९॥ तेजीं वायु चंचळ ॥ तेजीं आकाश निश्चळ ॥ तेजीं पंचभूतें सक
ळ ॥ निरूपिलीं ॥३०॥ आतां आपाचें लक्षण ॥ आप तेजीं मृदुपण॥
मृदुपणतें कठिण ॥ ते चि पृथ्वी ॥३१॥ आपें आप सहजचि असे॥ तेज
मृदुपणें भासे ॥ वायु स्तब्धपणें दिसे ॥ मृदुत्वा अंगीं ॥३२॥ आकाश
नलगे सांगावें ॥ तें व्यापकचि स्वभावें ॥ आणि पंचभूतांचीं नावें ॥ सू
क्ष्में निरूपिलीं॥३३॥आतां पृथ्वीचें लक्षण ॥कठिण पृथ्वी आप जाण ॥
कठिणत्वीं मृदुपण॥तें चि आप ॥३४॥ कठिणत्वाचा जो भास ॥तो चि
तेजाचा प्रकाश ॥ कठिणत्वीं निरोधांश ॥तो चि वायू ॥३५॥ आका
श सकळांस व्यापक ॥ हा तों प्रगट चि विवेक॥ आकाशीं च कांहीं एक॥
भास भासे ॥३६॥ आकाश तोडितां तुटेना ॥ आकाश फोडितां फुटे
ना ॥ आकाश परतें होईना ॥ तिळमात्र ॥३७॥ असो आतां पृथ्वी
आंत ॥ दाविला भूतांचा संकेत ॥ एके भूतीं पंचभूत ॥ तें हें निरूपिलें॥
॥३८॥ परी हें आहाच पाहतां नातुडे ॥ बळें चि पोटीं संदेह पडे॥ भ्रांतिरू
पें अहंता चढे ॥ अकस्मात ॥३९॥ सूक्ष्मदृष्टीनें पाहतां ॥ वायूचि वाटे
तत्वतां॥सूक्ष्म वायु शोधूं जातां॥पंचभूतें दिसती॥४०॥एवं पंचभौतिकप
वन॥ते चि मूळमाया जाण॥माया आणि सूक्ष्म त्रिगुण ॥तें चि पंचभौतिक
॥४१॥भूतें गुण मेळविजे॥यांसि अष्टधा बोलिजे॥पंचभौतिक जाणिजे॥
अष्टधा प्रकृती ॥४२॥शोधून पाहिल्याविण॥संदेह धरणें मूर्खपण॥ या
चीं पाहावीं वोळखण ॥ सूक्ष्मदृष्टीं ॥४३॥ गुणापासून भूतें ॥ पावलीं
स्पष्टदशेतें ॥ जडत्वा येऊनि समस्तें ॥ तत्वें जाहलीं ॥४४॥ पुढें तत्व
विवंचना ॥ पिंडब्रह्मांडतत्त्वरचना ॥ बोलली सेते जना ॥ प्रगट चि
आहे ॥४५॥ हा भूतकर्दम बोलिला ॥ सूक्ष्मसंकेतें दाविला ॥ ब्रह्मगो
ळउभारा हिला ॥ तत्पूर्वीं ॥४६॥ या ब्रह्मांडापैलीकडील गोष्टी ॥जैं
झाली नव्हती सृष्टी ॥ मूळमाया सूक्ष्मदृष्टीं ॥ वोळखावी ॥४७॥ सप्त
कंचुक प्रचंड ॥ झालें नव्हतें ब्रह्मांड ॥ माया अविद्येचें बंड॥ ऐलीकडे
॥४८॥ब्रह्मा विष्णु महेश्वर ॥ हा ऐलीकडील विचार ॥ पृथ्वी मेरु सप्त

सागर ॥ ऐलीकडे ॥४९॥ नानालोकनानास्थानें ॥ चंद्रसूर्यताराग
णें ॥ सप्तद्वीपेंचौदाभुवनें ॥ ऐलीकडे ॥५०॥ शेषकूर्मसप्तपाताळ ॥
एकवीसस्वर्गअष्टदिक्पाल ॥ तेहतीसकोटिदेवसकळ ॥ ऐलीकडे ॥
॥५१॥ बाराआदित्यअकरारुद्र ॥ नवनागसप्तऋषीश्वर ॥ नानादे
वांचेअवतार ॥ऐलीकडे॥५२॥ मेघमनुचक्रवर्ती॥नानाजीवांचीउत्प
त्ती ॥ आतांअसोसांगोंकिती ॥ विस्तारहा ॥५३॥ सकळविस्तारा
चेंमूळ ॥ तेमूळमायाचकेवळ ॥ मागांनिरूपिलेंसकळ ॥ पंचभौतिक
॥५४॥ सूक्ष्मभूतंजेबोलिली ॥ तेचिपुढेंजडत्वाआली॥ तेंहेसकळहि
बोलिली ॥ पुढिलियेसमासीं ॥५५॥ पंचभूतंपृथगाकारें ॥ पुढेंनिरू
पिलींविस्तारें ॥ वोळखीकारणेंअत्यादरें ॥ श्रोतींश्रवणकरावीं॥५६
पंचभौतिकब्रह्मगोळ ॥ जेणेंकळेहाप्रांजळ ॥ दृश्यसांडूनिकेवळ ॥व
स्तूचिपाविजे ॥५७॥ महाद्वारवोलांडावें ॥ मगदेवदर्शनघ्यावें ॥ तै
सेंदृश्यहेंसांडावें ॥ जाणोनियां॥५८॥ह्मणोनिदृश्याचेपोटीं॥ आहेपं
चभूतांचीदाटी ॥ एकपणेंपाडिलीमिठी ॥ दृश्यपंचभूतां॥५९॥पंच
भूतांचेंचदृश्य ॥ सृष्टिरचिलीसावकाश ॥ श्रोतींकरूनिअवकाश ॥
श्रवणकरावें ॥६०॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टमदश
केंसूक्ष्मपंचभूतनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ केवळमूर्खतेंनेणे ॥ ह्मणोनिघडलेंसांगणें ॥
पंचभूतांचींलक्षणें ॥ विशदकरूनी ॥१॥ पंचभूतांचाकर्दमजाहला॥
आतांनवचेवेगळाकेला ॥ परंतुकांहींवेगळाला ॥ करूनदावूं ॥२॥
पर्वतपाषाणशिळाशिखरें ॥ नानावर्णेंलहानथोरें ॥ खडेगुंडेबहुप्र
कारें ॥ जाणिजेपृथ्वी ॥३॥ नानारंगांचीमृत्तिका॥ नानास्थळीस्थ
ळींजेकां ॥ वाळुकेवाळूअनेका ॥ मिळोनपृथ्वी ॥४॥ पुरेंपट्टणेंम
नोहरें ॥ नानामंदिरेंदामोदरें ॥ नानादेवालयेंशिखरें ॥ मिळोनपृ
थ्वी ॥५॥ सप्तद्वीपवतीपृथ्वी ॥ कायह्मणोनिसांगावी ॥ नवखंडेंमि
ळोनिजाणावी ॥ वसुंधरा ॥६॥ नानादेशनानानृपती ॥ नानाभा
षानानारीती ॥ लक्षचौऱ्यांशींउत्पत्ती ॥ मिळोनपृथ्वी ॥७॥ नाना

उद्वसेंवनें ॥ नानातरुवरांचींवनें ॥ गिरिकंदरेंनानास्थानें ॥ मिळो
नपृथ्वी॥८॥नानारचनाकेलीदेवीं ॥ जेजेनिर्मिलीमानवीं॥ सकळमि
ळोनपृथ्वी ॥ जाणिजेश्रोतीं ॥९॥ नानाधातुसुवर्णादिक ॥ नानार
त्नेंजींअनेक ॥ नानाकाष्ठवृक्षादिक ॥ मिळोनपृथ्वी ॥१०॥आतांअ
सोहेंबहुवस ॥ जडांशआर्तिकर्णिणांश ॥ सकळपृथ्वीहाविश्वास ॥
मानिलापाहिजे ॥११॥ बोलिलेंपृथ्वीचेंरूप ॥आतांसांगिजेलआप॥
श्रोतींओळखावेंरूप ॥ सावधहोऊनी ॥१२॥ वापीकूपसरोवर ॥
नानासरितांचेंजेंनीर ॥ मेघआणिसप्तसागर ॥ मिळोनआप ॥१३
॥ श्लोकार्द्ध॥ ॥ क्षारःक्षीरंसुरासर्पिर्दधिइक्षुर्जलंतथा ॥ ॥ क्षारसमु
द्रदिसताहे ॥ सकळजनदृष्टीसपाहे ॥ जेथेंलवणहोतआहे ॥तोचिक्षा
रसिंधू ॥१४॥ एकदुधाचासागर ॥ त्यानांवक्षीरसागर ॥ देवेंदीधला
निरंतर ॥ उपमन्यूसी ॥१५॥ एकसमुद्रमद्याचा॥ एकजाणाघृताचा
॥ एकनिखळदह्यांचा ॥ समुद्रअसे ॥१६॥ एकउसाच्यारसाचा ॥
एकतोशुद्धजळाचा ॥ ऐसासातांसमुद्रांचा ॥ वेढापृथ्वीसी ॥१७॥
एवंभूमंडळींचेंजळ ॥ नानास्थळींचेंजेंसकळ ॥ मिळोनअवघेंकेवळ॥
आपजाणावें ॥१८॥ पृथ्वीगर्भींकितीक ॥पृथ्वीतळींआवरणोदक ॥
तिहींलोकींचेंउदक ॥ मिळोनआप ॥१९॥ नानावल्लीबहुवस॥ ना
नातरुवरांचेरस ॥ मदपाराअमृतविष॥ मिळोनआप ॥२०॥ नाना
रसस्नेहादिक ॥ यांहींवेगळेअनेक॥ जळाऐसेआवश्यक ॥ आपबो
लिजे ॥२१॥ सार्द्रआणिशीतळ ॥ जळासारिखेंपातळ ॥शुक्रशोणि
तमूत्रलाळ॥आपबोलिजे॥२२॥आपसंकेतेंजाणावें॥पातळओलेंओळ
खावें॥मृदुशीतळस्वभावें॥आपबोलिजे ॥२३॥झालाआपाचासंकेत ॥
पातळमृदूगुळगुळीत॥स्वेदश्लेष्माअश्रुसमस्त॥आपजाणावें॥२४॥तेज
ऐकासावधपणें ॥ चंद्रसूर्यतारागणें ॥ दिव्यदेहसतेजपणें ॥ तेजबो
लिजे ॥२५॥ वन्हिमेघींविद्युल्लता ॥ वन्हिसृष्टिसंहारिता ॥ वन्हि
सागराजाळिता ॥ वडवानळ ॥२६॥ वन्हिशंकराचेनेत्रींचा ॥वन्हि
काळाचक्षुवचा ॥ वन्हिपरिघभूगोळाचा ॥ तेजबोलिजे॥२७॥ जेंजें

सतेजप्रकाशरूप ॥ तेंतेंतेजाचेंस्वरूप ॥ शोषकउष्णादिआरोप ॥ तेजजाणावें ॥२८॥ वायुजाणावाचंचळ ॥ चैतन्यचेतवीकेवळ ॥ बोलणेंचालणेंसकळ ॥ वायूमुळें ॥२९॥ डोलेहालेतितुकापवन ॥ कांहींचनचलेपवनेंविण ॥ सृष्टीच्यालयाकारण ॥ मूळतोवायू ॥३० ॥ चलणवलनप्रसरण ॥ निरोधनआणिआकुंचन ॥ सकळजाणावापवन ॥ चंचळरूपी ॥३१॥ प्राणापानआणिव्यान ॥ चौथाउदानपांचवासमान ॥ नागकूर्मकृकरजाण ॥ देवदत्तधनंजय ॥३२॥ जितुकेंकांहींहोतेंचळण ॥ तितुकेंवायूचेंलक्षण ॥ चंद्रसूर्यतारागण ॥ वायूचिधर्ता ॥३३॥ आकाशजाणावेंपोकळ ॥ निर्मळआणिनिश्चळ ॥ अवकाशरूपसकळ ॥ आकाशजाणावें ॥३४॥ आकाशसकळांसव्यापक ॥ आकाशअनेकींएक ॥ आकाशामध्येंकौतुक ॥ चहूंभूतांचें ॥३५ ॥ आकाशाऐसेंनाहींसार ॥ आकाशसकळांहूनिथोर ॥ पाहतांआकाशाचाविचार ॥ स्वरूपासारिखा ॥३६॥ तंवश्रोतींकेलाआक्षेप ॥ दोहींचेंसारखेंचिरूप ॥ तरीआकाशचिस्वरूप ॥ कांह्मणोंनये ॥३७ ॥ आकाशस्वरूपाकोणभेद ॥ पाहतांदिसतीअभेद ॥ आकाशवस्तुस्वतःसिद्ध ॥ कांनह्मणावी ॥३८॥ वस्तुअचळअढळ ॥ वस्तूनिर्मळनिखळ॥तैसेंचआकाशकेवळ ॥ वस्तूसारिखें ॥३९ ॥ ऐकोनिवक्ताबोले वचन ॥ वस्तुनिर्गुणपुरातन ॥ आकाशाअंगींसप्तगुण ॥ शास्त्रींनिरूपिले ॥४०॥ कामक्रोधशोकमोहो ॥ भयअज्ञानशून्यत्वपाहो ॥ ऐसासप्तविधस्वभावो ॥ आकाशाचा ॥४१॥ ऐसेंशास्त्रकारेंबोलिलें ॥ ह्मणोनिआकाशभूतझालें ॥ स्वरूपनिर्विकारसंचलें ॥ उपमेरहित॥४२ कांचबंदीआणिजळ ॥ सारिखेंचिवाटेसकळ ॥ परीएककांचएकजळ ॥ शाहणेजाणती ॥४३॥ रुवामध्येंस्फटिकपडिला ॥ लोकींतद्रूपदेखिला ॥ तेणेंकपाळमोक्षझाला ॥ कापूसनकरी ॥४४॥ तांदुळांमध्येंश्वेतखडे ॥ तांदुळासारिखेवांकडे ॥ चाऊंजातांदांतपडे ॥ तेव्हांकळे ॥४५॥ त्रिभागामध्येंखडाअसे ॥ त्रिभागासारिखाचिभासे ॥ शोधूंजातांवेगळादिसे ॥ कठिणपणें ॥४६॥ गुळासारिखागुळदगड ॥ प

रीतोकठिणनिवाड ॥ नागकांडीआणिवेखंड ॥ एकह्मणोंनये ॥४७
सोनेंआणिसोनपितळ॥एकचिवाटतीकेवळ॥ परीपितळेसलागतांज्वा
ळ ॥ काळिमाचढे ॥४८॥ असोहेहीनदृष्टांत ॥ आकाशह्मणिजेकेव
ळभूत ॥ तेंभूतआणिअनंत ॥ एककैसें ॥४९॥ वस्तूसिवर्णचिनसे ॥
आकाशश्यामवर्णभासे ॥दोहींससाम्यताकैसे॥करितीविचक्षण॥५०॥
श्रोतेह्मणतीकैंचेंरूप ॥ आकाशठायींचेंअरूप ॥ आकाशवस्तूचतद्रूप
॥ भेदनाहीं ॥५१॥ चहूंभूतांसनाशआहे ॥ आकाशकैसेंनाशताहे ॥
आकाशोंनसाहे ॥ वर्णव्यक्तिविचार ॥५२॥ आकाशअचळदिसतें॥
त्याचेंकायनासोंपाहतें ॥ पाहतांअमुचेंनिमतें ॥ आकाशशाश्वत॥५३
ऐसेंऐकोनवचन॥ वक्ताबोलेप्रतिवचन ॥ ऐकआतांलक्षण ॥ आका
शाचें ॥५४॥ आकाशतमापासूनझालें ॥ ह्मणोनिकामक्रोधेंवेष्टिलें ॥
अज्ञानशून्यत्वबोलिलें ॥ नामतयाचें ॥५५॥ अज्ञानेंकामक्रोधादिक
॥ मोहभयआणिशोक॥हाज्ञानाचाविवेक ॥ आकाशगुणें ॥५६॥ ना
स्तिकनकारवचन ॥ तेंचिशून्याचेंलक्षण ॥ तयासह्मणतीहृदयशून्य
॥ अज्ञानप्राणी ॥५७॥ आकाशस्तब्धपणेंशून्य ॥ शून्यह्मणिजेतेंअ
ज्ञान ॥ अज्ञानह्मणिजेकठिण ॥ रूपतयाचें ॥५८ ॥ कठिणशून्यवि
कारवंत ॥ तयांसकैसेंह्मणावेंसंत ॥ मनासवाटेहेंतद्वत ॥ आहाचदृष्टीं
॥ ५९ ॥ अज्ञानकालवलेंआकाशीं ॥ तयाकर्दमाज्ञाननाशीं ॥ ह्मणो
नियांआकाशासीं ॥ नाशआहे ॥६०॥ तैसेंआकाशआणिस्वरूप ॥
पाहतांवाटतीएकरूप ॥ परीदोहींमध्येंविक्षेप ॥ शून्यत्वाचा ॥६१॥
आहाचपाहतांकल्पनेसी ॥ सारिखेंचवाटेनिश्चयेंसीं ॥ परीआकाश
स्वरूपासी ॥ भेदआहे ॥६२॥ उन्मनीआणिसुषुप्तिअवस्था ॥ सारि
खीचवाटेतत्वतां ॥ परीविवेचूनपाहूंजातां ॥ भेदआहे ॥६३ ॥ खोटें
खऱ्यासारिखेंभावितीं ॥ परीपरीक्षवंतनिवडिती ॥ कांकुरंगेंदेखोनि
भुलती ॥ मृगजळासी ॥६४॥ आतांअसोहेदृष्टांत ॥ बोलिलोंकळाया
संकेत ॥ ह्मणोनिभूतआणिअनंत ॥ एकनव्हेती ॥६५॥ आकाशवेग
ळेपणेंपाहावें॥स्वरूपींस्वरूपचिव्हावें ॥ वस्तूचेंपाहणेंस्वभावें॥ऐसेंअसे

॥६६॥ येथेंआशंकाफिटली ॥ संदेहवृत्तिमावळली ॥ भिन्नपणेंनवचे अनुभविली ॥ स्वरूपस्थिती ॥६७॥ आकाशअनुभवायेतें ॥ स्वरूप अनुभवापरतें ॥ ह्मणोनियांआकाशातें ॥ साम्यतानघडे ॥६८॥ दुग्धासारिखाजळांश ॥ निवडूंजाणतीराजहंस ॥ तैसेंस्वरूपआणिआकाश ॥ संतजाणती ॥६९॥ सकळमायागाथागोंवी ॥ संतसंगेंहेंउगवावी ॥ पाविजेमोक्षपदवी ॥ सत्समागमें ॥ ७० ॥ इतिश्रीदा०गु० अष्टम० पंचमहाभूतस्वरूपाकाशभेदनिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोताविनवीवक्तयासी ॥ सत्संगाचीमहिमाकैसी ॥ मोक्षलाभेंकितीदिवसीं ॥ हेंमजनिरूपावें ॥ १ ॥ धरितां साधूचीसंगती ॥ कितीदिवसींहोतेमुक्ती ॥ हानिश्चयकृपामूर्ती ॥ मजदीनासकरावा ॥२॥ मुक्तिलाभेतत्क्षणीं ॥ विश्वासतांनिरूपणीं ॥ दुश्चितपणेंहानी ॥ होतअसे ॥३॥ सुचितपणेंदुश्चित ॥ मनहोतेंअकस्मात ॥ त्यासकरावेंनिवांत ॥ कोणेपरी ॥४॥ मनाच्यातोडूनवोढी ॥ श्रवणींबैसावेंआवडीं ॥ सावधपणेंघडीनेंघडी ॥ काळसार्थककरावा ॥५॥ अर्थप्रमेयग्रंथांतरीं ॥ शोधूनिघ्यावेअभ्यंतरीं ॥ दुश्चितपण आलेंतरी ॥ पुन्हांश्रवणकरावें ॥६॥ अर्थांतरपाहिल्याविण ॥ उगेंचिकरीजोश्रवण॥तोश्रोतानव्हेपाषाण ॥ मनुष्यवेषें ॥७॥ येथेंश्रोतेमानितीलशिण ॥ आह्मांसिकेलेंपाषाण ॥ तरीपाषाणाचेंलक्षण ॥ सावधऐका ॥८॥ वांकुडातिकुडाफोडिला ॥ पाषाणघडूननीटकेला ॥ दुसरेवेळेसपाहिला ॥ तरीतोतैसाचिअसे ॥९॥ टांकीनेंखपलीफोडिली ॥ तेमागुतीनाहींजडली ॥ मनुष्याचीकुबुद्धिझाडिली ॥तरीतेपुनःलागे ॥१०॥ सांगतांअवगुणगेला ॥ पुनःमागुताजडला ॥ याकारणेंमहाभला ॥ पाषाणगोटा ॥११॥ ज्याचाअवगुणझडेना ॥ तोपाषाणाहूनउणा ॥ पाषाणआगळाजाणा ॥ कोटिगुणें ॥१२॥ कोटिगुणेंकैसापाषाण ॥ त्याचेंहिऐकालक्षण ॥ श्रोतींकरावेंश्रवण ॥ सावधहोऊनी ॥१३॥ माणीकमोतींप्रवाळ ॥ पाचवैडूर्यवज्रनीळ ॥ गोमेदआणिपरिसकेवळ॥ पाषाणबोलिजे ॥१४॥ यांहीवेगळेबहुत ॥

सूर्यकांतसोमकांत ॥ नानामोहोरेसप्रचीत ॥ औषधाकारणें ॥१५॥
यांहीवेगळेपाषाणभले ॥ नानातीर्थीजेलागले ॥ वापीकूपसेवीझाले
॥ हरिहरमूर्ती ॥१६॥ याचापाहतांविचार ॥ पाषाणाऐसेंनाहींसार
॥ मनुष्यतेंकायपामर ॥ पाषाणापुढें ॥१७॥ तरीतोऐसानव्हेपाषाण
॥ जोंअपवित्रनिष्कारण ॥ तयासारिखादेहजाण ॥ दुश्चितअभक्तां
चा ॥१८॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ घातहोतोदुश्चितपणें ॥ दुश्चितप
णाचेनिगुणें ॥ प्रपंचनापरमार्थ ॥१९॥ दुश्चितपणेंकार्यनासे ॥ दुश्चि
तपणेंचिंतावसे ॥ दुश्चितपणेंस्मरणनसे ॥ क्षणएकपाहतां ॥२०॥ दु
श्चितपणेंशत्रुजिणें ॥ दुश्चितपणेंजन्ममरणें ॥ दुश्चितपणाचेनिगुणें ॥
हानिहोय ॥२१॥ दुश्चितपणेंनव्हेसाधन ॥ दुश्चितपणेंनघडेभजन ॥
दुश्चितपणेंनव्हेज्ञान ॥ साधकासी ॥२२॥ दुश्चितपणेंनव्हेनिश्चय ॥
दुश्चितपणेंनघडेजय ॥ दुश्चितपणेंहोयक्षय ॥ आपुल्यास्वहिताचा ॥
२३॥ दुश्चितपणेंनघडेश्रवण ॥ दुश्चितपणेंनघडेविवरण ॥ दुश्चितप
णेंनिरूपण ॥ हातिचेंजाय ॥२४॥ दुश्चितपणेंबैसलाचिदिसे ॥ परी
तोअसतचिनसे ॥ चंचळचक्रींपडिलेंअसे ॥ मानसतयाचें ॥२५॥ वे
डेंपिशाचनिरंतर ॥ अंधमूकेआणिबधिर ॥ तैसाजाणावासंसार ॥
दुश्चितप्राणियांचा ॥२६॥ सावधअसोनिउमजेना ॥ श्रवणअसोन
ऐकेना ॥ ज्ञानअसोनकळेना ॥ सारासारविचार ॥२७॥ ऐसाजोदु
श्चितआळसी ॥ परलोककैंचातयासी ॥ जयाचेजीवींअहर्निशीं ॥ आ
ळसवसे ॥२८॥ दुश्चितपणापासूनसुटला ॥ तरीतोसवेंचिआळसआला
॥ आळसाहातींप्राणियाला ॥ उसंतचिनाहीं ॥२९॥ आळसेंराहिला
विचार ॥ आळसेंबुडालाआचार ॥ आळसेंनव्हेपाठांतर ॥ कांहीं
केल्या ॥३०॥ आळसेंघडेनाश्रवण ॥ आळसेंनव्हेनिरूपण ॥ आळ
सेंपरमार्थाचीखुण ॥ मलिनजाहली ॥३१॥ आळसेंनित्यनेमराहिला
॥ आळसेंअभ्यासबुडाला ॥ आळसेंआळसवाढला ॥ असंभाव्य ॥
३२॥ आळसेंगेलीधारणाधृती ॥ आळसेंमलिनझालीवृत्ती ॥ आळसें
विवेकाचीगती ॥ मंदजाहली ॥३३॥ आळसेंनिद्रावाढली ॥ आळ

सेंवासनाविस्तारली ॥ आळसेंशून्याकारझाली॥ सद्बुद्धिनिश्चयाची ॥३४॥ दुश्चितपणासवेंआळस ॥ आळसेंनिद्राविलास ॥ निद्राविलासेंकेवळनाश ॥ आयुष्याचा ॥३५॥ निद्राआळसदुश्चितपण ॥ हेंचि मूर्खाचेंलक्षण ॥ येणेंकरितांनिरूपण ॥ उमजेचिना ॥३६॥ हींतिन्हींलक्षणेंजेथें ॥ विवेककैंचाअसेलतेथें ॥ अज्ञानासयापरतें ॥ सुख चिनाहीं ॥३७॥ क्षुधालागतांचजेविला ॥ जेऊनउठतांआळसआला ॥ आळसयेतांचनिजला ॥ सावकाश ॥३८॥ निजोनउठतांचदुश्चित ॥ कदानाहींसावचित ॥ तेथेंकैचेंआत्महित ॥ निरूपणीं ॥३९॥ मर्कटापाशींदिलेंरत्न ॥ पिशाचाहातींनिधान ॥ दुश्चितापुढेंनिरूपण ॥ तयापरीहोय ॥४०॥ आतांअसोहेउपपत्ती ॥ आशंकेचीकोणगती ॥ कितीदिवसांहोतेमुक्ती ॥ सज्जनाचेनिसंगें ॥४१॥ऐकायाचेंप्रत्युत्तर॥ श्रोतींव्हावेंनिरुत्तर ॥ संतसंगाचाविचार ॥ ऐसाअसे ॥४२॥ लोह परिसासिलागला ॥ थेंबुटासागरींमिळला ॥ गंगेसरितेसंगमझाला ॥ ॥ तत्क्षणींच ॥ ४३ ॥ सावधसाक्षेपीआणिदक्ष ॥ तयांसतत्काळचि मोक्ष ॥ इतरांसितेंअलक्ष ॥ लक्षिलेंनवचे ॥४४ ॥ येथेंशिष्यप्रज्ञाच केवळ ॥ प्रज्ञावंतानलगेवेळ ॥ अनन्यासतत्काळ ॥ मोक्षलाभे॥४५॥ प्रज्ञावंतआणिअनन्य ॥ तयांसनलगेएकक्षण ॥ अनन्यभावार्थेंविण ॥ प्रज्ञाखोटी ॥४६॥ प्रज्ञेविणअर्थनकळे ॥ विश्वासेंविणवस्तुनाकळे ॥ प्रज्ञाविश्वासेंगळे ॥ देहाभिमान ॥४७॥ देहाभिमानाचेअंतीं ॥ सहजचिवस्तुप्राप्ती ॥ सत्संगेंहोयसद्गती ॥ विलंबचिनाहीं ॥ ४८ ॥ सावधसाक्षेपीआणिदक्ष ॥ प्रज्ञावंतअणिविश्वास ॥ तयासमाधानींसायास ॥ करणेंचिनलगे ॥४९॥ इतरभाविकसाबडे ॥ तयाससाधनींमोक्षजोडे ॥ साधुसंगेंतत्काळउघडे ॥ विवेकदृष्टी ॥ ॥५०॥ परीतेंसाधनमोडूंनये ॥ निरूपणाच्याउपायें ॥ निरूपणेंलागेसोये ॥ सर्वत्रांसी ॥५१॥ आतांमोक्षआहेकैसा ॥ कैसीस्वरूपाचीदशा ॥ त्याचेप्राप्तीचाभरंवसा ॥ सत्संगेंकेवीं ॥ ५२ ॥ ऐसेंनिरूपण प्रांजळ ॥ पुढेंबोलिलेंअसेकेवळ ॥ श्रोतींहोवोनियांनिश्चळ ॥ अव

धानद्यावें ॥५३॥ अवगुणत्यागावयाकारणें ॥ न्यायेंनिष्ठुरलागेबोल णें ॥ श्रोतींकोपनधरणें ॥ ऐसियावचनाचा ॥५४॥ इतिश्रीदासबो धेगुरु० अष्टम०दुश्चितलक्षणनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांश्रोतयांचापक्ष ॥ कितीदिवसांहोतो मोक्ष॥तेचिकथाश्रोतेदक्ष ॥ होऊनऐका ॥१॥ मोक्षासकैसेंजाणावें ॥ मोक्षकोणासह्मणावें ॥ सत्संगेंपावावें ॥ मोक्षासकैसें ॥२॥ तरीबद्ध ह्मणिजेतोबांधला ॥ आणिमोक्षह्मणिजेमोकळाझाला ॥ तोसंतसंगें कैसालाधला ॥ तेंहिऐका ॥३॥ प्राणीसंकल्पेंबांधला ॥ जीवपणेंब द्धझाला ॥ तोविवेकेंमुक्तकेला ॥ साधुजनीं ॥४॥ मीजीवऐसासंक ल्प ॥ दृढधरितांगेलेकल्प ॥ तेणेंप्राणीझालाअल्प ॥देहबुद्धीचा॥५॥ मीजीवमजबंधन ॥ मजआहेजन्ममरण ॥ केल्याकर्माचेंफळआपण ॥ भोगीनआतां ॥६॥ पापाचेंफळतेंदुःख ॥ आणिपुण्याचेंफळतेंसुख ॥ पापपुण्यआवश्यक ॥ भोगणेंलागे॥७॥ पापपुण्यभोगसुटेना॥आणि गर्भवासहितुटेना ॥ ऐसीजयाचीकल्पना ॥ दृढजाहली ॥८॥ तया नांवबांधला ॥ जीवपणेंबद्धझाला ॥ जैसास्वयेंबांधोनिकोसळला ॥ मृत्युपावे ॥९॥ तैसाप्राणीतोअज्ञान ॥ नेणेभगवंताचेंज्ञान ॥ ह्मणे माझेंजन्ममरण ॥ सुटेचिना ॥१०॥ आतांकांहींदानकरूं ॥ पुढिलि याजन्मासआधारू ॥ तेणेंसुखरूपसंसारू ॥ होईलमाझा ॥११॥ पूर्वी दाननाहींकेलें ॥ ह्मणोनिदरिद्रप्राप्तझालें ॥ आतांतरीकांहींकेलें ॥ पाहिजेकीं ॥१२॥ ह्मणोनिदिलेंवस्त्रजुनें ॥ आणिएकताम्रनाणें ॥ ह्मणे आतांकोटिगुणें ॥ पावेनपुढें ॥१३॥ कुशावर्तीकरुक्षेत्रीं ॥ महि माऐकोनदानकरी॥ आशाधरिलीअभ्यंतरीं ॥ कोटिगुणाची ॥१४॥ रुकाअडकादानकेला ॥ अतीतासतुकडाघातला ॥ ह्मणेमाझाढीग झाला ॥ कोटितुकड्यांचा ॥१५॥ तोमीखाईनपुढिलेजन्मीं ॥ ऐसेंसंक ल्पीअंतर्यामीं ॥ वासनागुंतलीजन्मकर्मीं ॥ प्राणियाची ॥१६॥ आ तांमीजेंदेईन ॥ तेंपुढिलेजन्मींपावेन ॥ ऐसेंकल्पीतोअज्ञान ॥ बद्धजा णावा ॥१७॥ बहुतांजन्मांचेअंतीं ॥ होयनरदेहाचीप्राप्ती ॥ येथेंनहो

तांज्ञानेंसद्गती ॥ गर्भवासचुकेना ॥१८॥ गर्भवासनदेहींचघडे ॥ ऐसें हेंसर्वथानघडे ॥ अकस्मातभोगणेंपडे ॥ पुन्हांनीचयोनी ॥१९॥ ऐसानिश्चयशास्त्रांतरीं ॥ बहुतींकेलाबहुतांपरी ॥ नरदेहसंसारीं ॥ परमदुर्लभअसे ॥२०॥ पापपुण्यसमताघडे ॥ तरीचनरदेहजोडे ॥ येर व्हींजन्मनघडे ॥ हेंव्यासवचनभागवतीं ॥२१॥ ॥श्लो०॥ नृदेहमाद्यं सुलभंसुदुर्लभंप्लवंसुकल्पंगुरुकर्णधारं॥ मयानुकूलेननभस्वतेरितंपुमान् भवाब्धिनतरेत्सआत्महा ॥१॥ ॥टी०॥ नरदेहपरमदुर्लभ ॥ अल्पसंकल्पाचालाभ ॥ गुरुकर्णधारस्वयंभ॥ सुखपाववी ॥२२॥ देवअनुकूळ नव्हेजया ॥ स्वयेंपापीतोप्राणिया ॥ भवाब्धिनतरवेतया ॥ आत्महत्याराबोलिजे ॥ २३ ॥ ज्ञानेंविणप्राणियासी ॥ जन्ममृत्यूलक्षचौ ऱ्याशीं ॥ तितुक्याआत्महत्यातयासी ॥ ह्मणोनिआत्महत्यारा॥२४॥ नरदेहींज्ञानेंविण ॥ कदानचुकेजन्ममरण ॥ भोगणेंलागतीदारुण ॥ नानानीचयोनी ॥२५॥ रीसमर्कटश्वानसूकर ॥ अश्ववृषभह्मैसाखर॥ काककुक्कुटजंबूकमार्जार॥सरडेबेडूकमक्षिका॥२६॥इत्यादिकनीचयोनी॥ज्ञाननसतांभोगणेंजनीं॥आशाधरीमूर्खप्राणी॥पुढिलियाजन्माची ॥२७॥हानरदेहपडतां॥तोचिपावीजेमागुता॥ऐसाविश्वासधरितां॥लाजनाहीं२८कोणपुण्याचासंग्रहो॥जेपुन्हांपाविजेनरदेहो ॥ दुराशाधरिलीपाहाहो॥पुढिलियाजन्माची॥२९॥ऐसेमूर्खअज्ञानजन॥केलेंसंकल्पेंबंधन ॥ शत्रुआपणासआपण॥होऊनिठेला ॥३०॥ ॥श्लोक॥ ॥ आत्मैवह्यात्मनोबंधुरात्मैवरिपुरात्मनः ॥ ॥ टीका ॥ ऐसेंसंकल्पाचेंबंधन ॥ संतसंगेंतुटेजाण ॥ ऐकतयाचेंलक्षण ॥ सांगिजेल ॥३१॥ पांचांभूतांचेंशरीर ॥ निर्माणझालेंचराचर ॥ प्रकृतिस्वभावेंजगदाकार ॥ वर्तोंलागे ॥३२॥ देहींअवस्थाअभिमान ॥ स्थानेंभोगमात्रागुण ॥ शक्तिआदिकरूनिलक्षण ॥ चौपुटीतत्वांची ॥३३॥ ऐसीपिंडब्रह्मांड रचना ॥ विस्तारेंवाढलीकल्पना ॥ निर्धारितांतत्वज्ञाना ॥ मतेंभांबावलीं ॥३४॥ नानामतींनानाभेद ॥ भेदेंवाढतीविवाद ॥ परीतो ऐक्यतेचासंवाद ॥ साधुजाणती ॥३५॥ तयासंवादाचेंलक्षण ॥ पंच

भौतिकदेहजाण ॥ तयादेहामध्येंकारण ॥ आत्मावोळखावा ॥३६॥ देहअंतींनासोनिजाये ॥ त्यासआत्माह्मणोनये॥नानातत्वांचेसमुदाये॥ देहामध्येंआले ॥३७॥ अंतःकरणप्राणादिक ॥ विषयइंद्रियेंदशक ॥ हासूक्ष्ममात्रांचाविवेक ॥ बोलिलाशास्त्रीं ॥ ३८ ॥ घेतांसूक्ष्माची शुद्धी ॥ भिन्नअंतःकरणमनबुद्धी ॥ नानांतत्वांचीउपाधी ॥ वेगळा आत्मा॥३९॥ स्थूळसूक्ष्मकारण ॥ महाकारणविराटहिरण्य॥अव्या कृतमूळप्रकृतिजाण ॥ ऐसेअष्टदेह ॥४०॥ चारीपिंडींचारीब्रह्मांडीं ॥ ऐसीअष्टदेहांचीमौढी॥प्रकृतिपुरुषांचीवाढी ॥ दशदेहबोलिजे॥४१॥ ऐसेंतत्वांचेंलक्षण ॥ आत्मासाक्षीविलक्षण ॥ कार्यकर्ताकारण ॥ दृ श्यतयाचें ॥४२॥ जीवशिवपिंडब्रह्मांड ॥ मायाअविद्येचेंबंड ॥ हेंसां गतांअसेउदंड ॥ परीतोआत्मावेगळा ॥४३॥पाहोंजातांआत्मेचारी ॥ त्यांचेंलक्षणअवधारी ॥ हेंजाणोनिअभ्यंतरीं ॥ सदृढधरावें ॥ ४४॥ एकजीवात्मादुसराशिवात्मा॥तिसरापरमात्माजोविश्वात्मा ॥ चौथा जाणिजेनिर्मळात्मा ॥ ऐसेचारीआत्मे ॥४५॥ भेदेंउंचनीचभासती॥ परीचारीएकचिअसती ॥ येविषयींदृष्टांतसंमती ॥ सावधऐका ॥ ४६॥ घटाकाशमठाकाश ॥ महदाकाशचिदाकाश ॥ अवघेंमिळोन आकाश ॥ एकचिअसे ॥४७॥ तैसाजीवात्माआणिशिवात्मा ॥ पर मात्माआणिनिर्मळात्मा ॥ अवघामिळोनआत्मा ॥ एकचिअसे ॥ ॥४८॥ घटींव्यापकजेंआकाश ॥ तयानावघटाकाश॥ पिंडींव्यापक जोब्रह्मांश ॥ त्यासिजीवात्माबोलिजे ॥४९॥ मठींव्यापकजेंआकाश ॥ तयानांवमठाकाश ॥ तैसाब्रह्मांडींजोब्रह्मांश ॥ त्यासशिवात्माबो लिजे ॥५०॥ मठाबाहेरीलआकाश ॥ तयानांवमहदाकाश ॥ ब्र ह्मांडाबाहेरीलजोब्रह्मांश ॥ त्यासिपरमात्माबोलिजे ॥ ५१ ॥ उपा धिवेगळेंआकाश ॥ तयानांवचिदाकाश ॥ तैसानिर्मळात्मापरेश ॥ उपाधिवेगळा ॥५२॥ उपाधियोगेंवाटेभिन्न ॥ परीतेंआकाशअभि न्न ॥ तैसाआत्मास्वानंदघन ॥ एकचिअसे ॥५३॥ दृश्यासबाह्यअं तरीं ॥ सूक्ष्मात्मानिरंतरीं ॥ त्याचीवर्णावयाथोरी ॥ शेषसमर्थनव्हे

॥५४॥ ऐसेंआत्म्याचेंलक्षण ॥ जाणतांनाहींजीवपण ॥ उपाधिशो
धितांअभिन्न ॥ मुळींचआहे ॥५५॥ जीवपणएकदेशीं ॥ अहंकारेंज
न्मसोसी ॥ विवेकेंपाहतांप्राणियांसी ॥ जन्मकैंचा ॥५६॥ जन्ममृत्यू
पासूनसुटला ॥ यानांवजाणिजेमोक्षझाला ॥ तत्वशोधितांपावला॥
तत्ववस्तु ॥५७॥ तेंचिवस्तूतेंआपण ॥ हेंमहावाक्याचेंलक्षण ॥ साधु
करितीनिरूपण ॥ आपुलेनिमुखें ॥५८॥ जेचिक्षणींअनुग्रहकेला ॥
तेचिक्षणींमोक्षझाला ॥ बंधनकांहींआत्मयाला ॥ बोलोंचिनये ॥५९
आतांआशंकाफिटली ॥ संदेहवृत्तिमावळली ॥ संतसंगेंतात्काळझा
ली ॥ मोक्षपदवी ॥६०॥ स्वप्नामध्येंजोबांधला ॥ तोजागृतीनेंमोक
ळाकेला ॥ ज्ञानविवेकेंप्राणियाला ॥ मोक्षप्राप्ती ॥६१॥ अज्ञाननि
शीच्याअंतीं ॥ संकल्पदुःखेंनासती ॥ तेणेंगुणेंहोयप्राप्ती॥ तत्काळमो
क्षाची ॥६२॥ तोडावयास्वप्नबंधन ॥ नलगेआणिकसाधन ॥ तया
सप्रयत्नजागृतिविण ॥ बोलेंचिनये॥६३॥ तैसासंकल्पेंबांधलाजवि
॥ त्यासआणीकनाहींउपाव ॥ विवेकपाहतांवाव ॥ बंधनहोय॥६४॥
विवेकपाहिल्याविण॥जोजोउपायतोतोशिण ॥ विवेकपाहतांआपण
आत्माचअसे ॥६५॥ आत्मयाच्याठायींकांहीं॥ बंधमोक्षदोनीनाहीं॥
जन्ममृत्यूहेसर्वेहीं ॥ आत्मत्वींनघडे ॥ ६६ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु
शिष्यसंवादेअष्टमदशकेमोक्षलक्षणनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांझालेंनिरूपण ॥ परमात्मातोचितूंजा
ण ॥ तयापरमात्मयाचेंलक्षण ॥ तेंहेंऐसेंअसे ॥१ ॥ जन्मनाहींमृत्यु
नाहीं॥ येणेंनाहींजाणेनाहीं॥बंधमोक्षदोन्हींनाहीं॥परमात्मयासी॥२॥
परमात्मानिर्गुणनिराकार॥परमात्माअनंतअपार ॥परमात्मानित्यनि
रंतर ॥ जैसातैसा ॥३॥ परमात्मासर्वांसव्यापक ॥ परमात्माअनेकीं
एक ॥ परमात्मयाचाविवेक ॥ अतर्क्यआहे ॥४ ॥ ऐसीपरमात्मया
चीस्थिती ॥ बोलतातिवेदश्रुती ॥ परमात्मापाविजेभक्तीं ॥ येथेंसं
शयनाहीं ॥५॥ तयेभक्तीचेंलक्षण ॥ भक्तिनवविधाभजन ॥ नववि
धाभजनेंपावन ॥ बहुभक्तजाहले ॥६॥ तयेनवविधेमध्येंसार ॥ आ

त्मनिवेदनथोर ॥ तयेचाकरावाविचार ॥ स्वानुभवेंस्वयें ॥७॥ आ
पुलियास्वानुभवें ॥ आपणासनिवेदावें ॥ आत्मनिवेदनजाणावें ॥
ऐसेंअसे ॥८॥ महत्पूजेच्याअंतीं ॥ देवासमस्तकवाहती ॥ तैसीआहे
निकटभक्ती ॥ आत्मनिवेदनाची ॥९॥ आपणासनिवेदिती ॥ ऐ
सेभक्तथोरअसती ॥ तयांसपरमात्मामुक्ती ॥ तात्काळदेतो ॥१०॥
आपणासकैसेंनिवेदावें ॥ कोठेंजाऊनपडावें ॥ किंवामस्तकतोडावें॥
देवापुढें ॥११॥ ऐसेंऐकोनबोलणें ॥ वक्तावदेसर्वज्ञपणें ॥ श्रोतींसा
वधानहोणें ॥ एकाग्रचित्तें ॥१२॥ आत्मनिवेदनाचेंलक्षण ॥ आधीं
पाहावेंमीकोण ॥ मगपरमात्मानिर्गुण ॥ तोवोळखावा ॥१३॥ देवा
भक्तांचेंशोधन ॥ करितांहोतेंआत्मनिवेदन ॥ देवआहेपुरातन ॥ भ
क्तपाहे ॥१४॥ देवासओळखोंजातां ॥ तेथेंझालीतद्रूपता ॥ देवभक्तां
चीविभक्तता ॥ मूळींचनाहीं ॥१५॥ विभक्तनाहींम्हणोनभक्त ॥ ब
द्धनाहींम्हणोनमुक्त ॥ अयुक्तनाहींबोलणेंयुक्त ॥ शास्त्राधारें ॥१६॥
देवांभक्तांचेंपाहतांमूळ ॥ होयभेदाचेंनिर्मूळ ॥ एकपरमात्मासकळ ॥
दृश्यावेगळा ॥१७॥ तयासिहोतांमिळणी ॥ उरीनाहींदुजेपणीं ॥ दे
वभक्तहेकडसणी ॥ निरसोनिगेली ॥१८॥ आत्मनिवेदनाच्याअंतीं
॥ जेकांघडलीअभेदभक्ती ॥ तयेनांवसायुज्यमुक्ती ॥ सत्यजाणावी॥
॥१९॥ जोसंतांसिशरणगेला ॥ अद्वैतनिरूपणेंबोधला ॥ मगजरीवे
गळाकेला॥तरीहोणारनाहीं ॥२०॥ नदीमिळालीसागरीं ॥ तेनिवडा
वीकोणेपरी ॥ लोहसोनेंहातामाघारी ॥ काळिमानये ॥२१॥ तैसाभ
गवंतींमिळाला ॥ तोनवचेवेगळाकेला ॥ देवआपणभक्तझाला ॥ वि
भक्तनव्हे ॥२२॥ देवभक्तदोनीएक ॥ ऐसेंज्ञानजयानिश्चयात्मक ॥
साधुजनींमोक्षदायक ॥ तोचिजाणावा ॥२३॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥
देवपाहावाभक्तपणें ॥ तेणेंसाचेंऐश्वर्यबाणे ॥ तत्काळअंगीं ॥ २४॥
देहचिहोऊनिराहिजे ॥ तेणेंदेहदुःखसाहिजे ॥ देहातीतहोतांपावि
जे ॥ परब्रह्मतें ॥२५॥ देहातीतकैसेंहोणें ॥ कैसेंपरब्रह्मपावणें ॥ ऐ
श्वर्याचींलक्षणें ॥ कवणसांगिजे ॥२६॥ ऐसेंश्रोतींआक्षेपिलें ॥ याचें

उत्तरकायबोलिलें ॥ तेंचिआतांनिरूपिलें ॥ सावधऐका ॥२७॥ देहातीतवस्तुआहे ॥ तेंतूंपरब्रह्मपाहे ॥ देहसंगहानसाहे ॥ तुजविदेहासी ॥२८॥ ज्याचीबुद्धिऐसी ॥ वेदवर्णितीतयासी ॥ शोधितांनाना शास्त्रांसी ॥ नपडेठायीं ॥२९॥ ऐश्वर्यऐसेंतत्वतां ॥ बाणेदेहबुद्धिसोडितां ॥ देहमीऐसेंभावितां ॥ अधोगती ॥३०॥ याकारणेंसाधुवचन ॥ मानूंनयेअप्रमाण ॥ मिथ्यामानितांदूषण ॥ लागोंपाहे ॥३१॥साधुवचनतेंकैसें ॥ कायधरावेंविश्वासें ॥ एकवेळस्वामीऐसें ॥ मजनिरूपावें ॥३२॥ सोहंआत्मास्वानंदघन ॥ अजन्मातोतूंचिजाण ॥ हेंचि साधूचेंवचन ॥ सदृढधरावें ॥३३॥ महावाक्याचेंअंतर ॥ तूंचिब्रह्म निरंतर ॥ ऐशियावचनाचाविसर ॥ पडोंचिनये ॥३४॥ देहासहोईलअंत ॥ मगमीपावेनअनंत ॥ ऐसेंबोलणेंनिभ्रांत॥मानूंचिनये॥३५॥ एकमूर्खऐसेंह्मणती ॥ मायानासेलकल्पांतीं ॥ मगआह्मांसब्रह्मप्राप्ती ॥ येरवींनाहीं ॥३६॥ मायेसिहोईलकल्पांत ॥ अथवादेहासहोईलअंत ॥ तेकाळींपावेननिवांत ॥ परब्रह्ममी ॥३७॥ हेंबोलणेंअप्रमाण ॥ ऐसेंनव्हेसमाधान ॥ समाधानाचेंलक्षण ॥ वेगळेंचिअसे॥३८॥ सैन्य अवघेंचिमरावें ॥ मगराज्यपदप्राप्तव्हावें ॥ सैन्यअसतांचराज्यकरावें ॥ हेंकळेना ॥३९॥ मायाअसोनीचनाहीं ॥ देहअसतांचविदेही ॥ ऐसेंसमाधानकांहीं ॥ वोळखावें ॥४०॥ राज्यपदहातासिआलें ॥ मगपरिवारेंकायकेलें ॥ परिवारदेखतांराज्यगेलें ॥ हेंतोंघडेना॥४१॥ प्राप्तझालियाआत्मज्ञान ॥ तैसेंदृश्यदेहभान ॥ दृष्टीपडतांसमाधान॥ जाणारनाहीं ॥४२॥ मार्गीमुळीसर्पाकार ॥ देखतांभयआलेंथोर ॥कळतांतेथींचाविचार ॥ मगमारणेंकाय ॥४३॥ तैसीमायाभयानक ॥ विचारपाहतांमायिक ॥ मगतयेचाधाक ॥ कासयाधरावा ॥४४॥देखतांमृगजळाचापूर ॥ ह्मणेकैसापाऊंपैलपार ॥ कळतांतेथींचाविचार ॥ मगसांकडेंकैंचें ॥४५॥ देखतांस्वप्नभयानक ॥ स्वप्नींवाटेपरमधाक ॥ जागृतिझालियासाशंक ॥ कासयाव्हावें ॥४६॥ तथापिमायाकल्पनेसिदिसे ॥ आपणकल्पनेतीतअसे ॥ तेथेंउद्वेगकायसे ॥ नि

विकल्पासी ॥४७॥ अंतींमतितेचिगती ॥ ऐसेंसर्वत्रबोलती ॥ तुझ्या
अंतींतुझीप्राप्ती ॥ सहजचिझाली ॥४८॥ चौदेहांचाअंत ॥ आणिज
न्ममूळाचाप्रांत ॥ आतांप्रांतासिअलिप्त ॥ तोतूंआत्मा ॥४९॥ जया
सऐसीआइमती ॥ तयासज्ञानेंआत्मगती ॥ गतिआणिअवगती ॥वे
गळाचितूं ॥५०॥ मतिखुंटलीवेदांची ॥ तेथेंगतिआणिअवगतीकैंची
आत्मशास्त्रगुरुप्रचीतीची ॥ ऐक्यताआली ॥५१॥ जीवपणाचीफिट
लीभ्रांती ॥ वस्तुआलीआत्मप्रचीती ॥ प्राणीपावलाउत्तमगती ॥स
द्गुरुबोधें ॥५२॥ सद्गुरुबोधजेव्हांझाला ॥ चौदेहासअंतआला ॥ ते
णेंनिजध्यासलागला ॥ स्वस्वरूपीं ॥५३॥ तेणेंनिजध्यासेंप्राणी ॥
व्ययचिझालानिर्वाणीं ॥सायुज्यमुक्तीचाधनी॥होऊनिबैसला॥५४॥
दृश्यपदार्थवोसरतां ॥ अवघाआत्माचितत्वतां ॥ नेटूनविचारेंपाहतां
॥ दृश्यमूळींचनाहीं ॥५५॥ मिथ्यामिथ्यात्वेंपाहिलें ॥ मिथ्यापणेंअ
नुभवाआलें ॥ श्रोतींपाहिजेऐकिलें ॥ यानांवमोक्ष ॥५६॥ सद्गुरुव
चनहृदयींधरी ॥ तोचिमोक्षाचाअधिकारी ॥ श्रवणमननकेलेंचिक
री ॥ अत्यादरें ॥५७॥ जेथेंआटतीदोनीपक्ष ॥ तेथेंलक्षनाअलक्ष ॥
यानांवजाणिजेमोक्ष ॥ नेमस्तआत्मा ॥५८॥ जेथेंध्यानधारणासरे॥
कल्पनानिर्विकल्पींमुरे॥केवळज्ञप्तिमात्रउरे॥सूक्ष्मब्रह्म॥५९॥भवमृगज
ळआटलें॥लंटिकेंबंधनतुटलें॥आजन्मासमुक्तकेलें॥जन्मदुःखापासूनी
॥६०॥निःसंगाचीसंगव्याधी॥विदेहाचीदेहबुद्धी॥विवेकेंतोडिलीउपा
धी॥ निष्प्रपंचाची॥६१॥ अद्वैताचेंतोडिलेंद्वैत ॥ एकांतासिदीधलाए
कांत ॥ अनंतासदीधलाअंत ॥ अनंताचा ॥६२॥ जागृतीसचेवविलें
॥ चेइल्याससावधकेलें ॥ निजबोधासिप्रबोधिलें॥आत्मज्ञान॥६३॥
अमृतासकेलेंअमर ॥ मोक्षासमुक्तीचेंघर ॥संयोगासनिरंतर॥ योगके
ला ॥६४॥ निर्गुणासनिर्गुणकेलें॥सार्थकाचेंसार्थकझालें ॥ बहुतांदि
वसांभेटलें ॥ आपणासआपण ॥६५॥ तुटलाद्वैताचापडदा ॥ अभे
देंतोडिलेंभेदा ॥ भूतपंचकाचीबाधा ॥ निरसोनिगेली ॥६६॥ झालें
साधनांचेंफळ ॥ निश्चळासकेलेंनिश्चळ ॥ निर्मळाचागेलामळ ॥ वि

वेकबळें ॥६७॥ होतेंसन्निधचुकलें ॥ ज्याचेंत्यासमाप्तझालें॥ आपणा देखतांफिटलें ॥ जन्मदुःख ॥६८॥ दुःस्वप्नेंजाजावला ॥ ब्राह्मणनी- चयातीझाला ॥ आपणांसिआपणसांपडला ॥ जागेपणें ॥६९॥ ऐ सेंजयासझालेंज्ञान ॥ तयापुरुषाचेंलक्षण ॥ पुढिलेसमासींनिरूपण॥ बोलिलेंअसे ॥ ७० ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टम दशकेआत्मनिदर्शननिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥ ८ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ अंतरींगेलियाअमृत॥बाहेरीकायालखलखित ॥ अंतरस्थितिबाणतांसंत॥लक्षणेंकैसीं॥१॥झालेंआत्मज्ञानबरवें ॥हेंकैसें निपांजाणावें॥ह्मणोनिबोलिलींस्वभावें॥साधुलक्षणें॥२॥ ऐकासिद्धा चेंलक्षण॥सिद्धह्मणिजेस्वरूपजाण॥तेथेंपाहतांवेगळेपण॥मुळींचनाहीं ॥३॥ स्वरूपहोऊनिराहिजे ॥ तयानांवसिद्धबोलिजे ॥ सिद्धस्वरू पींचसाजे ॥ सिद्धपण॥४॥ वेदशास्त्रींजेंप्रसिद्ध॥स्वस्वरूपस्वतःसिद्ध ॥ तयासीचबोलिजेसिद्ध ॥ अन्यथानघडे ॥५॥ तथापिबोलोंकांहीं एक ॥ साधकाकळावयाविवेक ॥ सिद्धलक्षणांचेंकौतुक ॥ तेंहेंऐसें असे ॥६॥ अंतरस्थितिस्वरूपझाली ॥ पुढेंकायाकैसीवर्तली ॥ जैशी स्वप्नींचीनाथिली ॥ स्वप्नरचना ॥७॥ तथापिसिद्धांचेंलक्षण ॥ कां हींकरूंनिरूपण ॥ जेणेंबाणेंअंतरखूण ॥ परमार्थाची ॥८॥ सदास्व रूपानुसंधान ॥ हेंमुख्यसाधूचेंलक्षण ॥ जनींअसोनिआपण ॥ ज नावेगळा ॥९॥ स्वरूपींदृष्टिपडतां ॥ तुटोनगेलीसंसारचिंता ॥ पुढें लागलीममता ॥ निरूपणाची ॥१०॥ हेंसाधकाचेंलक्षण ॥ परीसि द्धाअंगींअसेजाण ॥ सिद्धलक्षणेंसाधनेंविण ॥ बोलोंचनये ॥११॥ बाह्यसाधकाचेपरी ॥ आणिस्वरूपाकारअंतरीं ॥ सिद्धलक्षणतेंच तुरीं ॥ जाणिजेऐसें ॥१२॥ संदेहरहितसाधन ॥ तेंचिसिद्धांचेंलक्षण ॥ अंतर्बाह्यसमाधान ॥ चळेनाऐसें ॥१३॥ अचळझालीअंतरस्थिती ॥ तेथेंचळणासकैंचीगती ॥ स्वरूपींलागतांवृत्ती ॥ स्वरूपचिजाहली ॥१४॥ मगतोचळतांचअचळ ॥ चंचळपणेंनिश्चळ॥निश्चळअसोनिचं चळ ॥ देहसाचा ॥१५॥ स्वरूपींस्वरूपचिझाला ॥ मगतोपडोनीच

राहिला ॥ अथवाउठोनपळाला ॥ तरीतोचळेना ॥१६॥ येथेंकार
णअंतरस्थिती ॥ अंतरींचपाहिजेनिवृत्ती ॥ अंतरलागलेंभगवंतीं ॥
तोचिसाधु ॥१७॥ बाह्यभलतैसेंअसावें ॥ परीअंतरस्वरूपींलागावें
॥ मगलक्षणेंदिसतीस्वभावें ॥ साधुअंगीं ॥१८॥ राज्यींबसतांअवली
ळा ॥ अंगींबाणेराज्यकळा ॥ स्वरूपींलागतांजिव्हाळा ॥ लक्षणेंबा
णती ॥१९॥ येरवींअभ्यासकरितां ॥ हातांनचढतीसर्वथा ॥ स्वरू
पींराहावेंतत्वतां ॥ स्वरूपहोउनी॥२०॥अभ्यासाचामुगुटमणी ॥ वृत्ति
राहावीनिर्गुणीं ॥ संतसंगेंनिरूपणीं ॥ स्थितिबाणे ॥२१॥ ऐसींल
क्षणेंबरवीं ॥ स्वरूपाकारेंअभ्यासावीं॥स्वरूपसोडितांगोसावी ॥ भा
बावती ॥२२॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ ऐकासाधूंचींलक्षणें ॥ जेणेंस
माधानबाणे ॥ साधुअंगीं ॥२३॥ स्वरूपींभरतांकल्पना ॥ तेथेंकैंची
उरेलकामना ॥ ह्मणोनियांसाधुजना ॥ कामचिनाहीं ॥२४॥ कल्पि
लाविषयहातींचाजावा ॥ तेणेंगुणेंक्रोधयावा ॥ साधुजनाचाअक्षयी
ठेवा ॥ जाणारनाहीं॥२५ ह्मणोनितेक्रोधरहित॥जाणतीस्वस्वरूपसंत
नाशवंतहेपदार्थ ॥ सांडूनियां ॥२६॥ जेथेंनाहींदुसरीपरी ॥ क्रोधया
वाकोणावरी ॥ क्रोधरहितचराचरीं ॥ साधुजनवर्तती ॥२७॥ आपु
लाआपणस्वानंद ॥ कोणावरीकरावामद ॥ याकारणेंवादविवाद ॥
तुटोनिगेला ॥२८॥ साधुस्वरूपनिर्विकार ॥ तेथेंकैंचातिरस्कार॥ आ
पलाआपणमत्सर ॥ कोणावरीकरावा ॥२९॥ साधुवस्तुअनायासें ॥
याकारणेंमत्सरनसे ॥ मदमत्सरांचेंपिसें ॥ साधूसिनाहीं ॥३०॥ सा
धुस्वरूपस्वयंभ ॥ तेथेंकैंचाअसेलदंभ ॥ जेथेंद्वैताचाआरंभ ॥ जाह
लाचिनाहीं ॥ ३१ ॥ जेणेंदृश्यकेलेंविसंच ॥ तयासकैंचाहोयप्रपंच
॥ याकारणेंनिष्प्रपंच ॥ साधुजाणावा ॥३२॥ अवघेंब्रह्मांडत्याचेंघ
र ॥ पंचभौतिकहाजोजार ॥ मिथ्याजाणोनिसत्वर ॥ त्यागकेला
॥३३॥ याकारणेलोभनसे ॥ साधुसदानिर्लोभअसे॥ जयाचीवासना
समरसें ॥ शुद्धस्वरूपीं ३४॥ आपलाआपणआघवा॥ शोककोणाचा
करावा ॥ ह्मणोनिसाधूतोजाणावा ॥ शोकरहित॥३५॥दृश्यसांडूनि

नाशवंत ॥ स्वरूपसेविलेंशाश्वत ॥ याकारणेंशोकरहित ॥ साधूजाणा
वा ॥ ३६ ॥ शोकेंदुखवार्विवृत्ती ॥ तरीतेझालीनिवृत्ती ॥ ह्मणोनि
साधूआदिअंतीं ॥ शोकरहित ॥३७॥ मोहेंझळंबावेंमन ॥ तरीतेंमन
चिझालेंउन्मन ॥ याकारणेंसाधुजन ॥ मनातीत ॥३८॥ साधुवस्तुअ
द्वय ॥ तेथेंकैंचेंवाटेलभय ॥ परब्रह्मतेंनिर्भय ॥ तोचिसाधू ॥३९॥या
कारणेंभयातीत ॥ साधूनिर्भयनिवांत ॥ सकळांसमांडेलअंत ॥ सा
धूअनंतरूपी ॥४०॥ सत्यस्वरूपींअमरझाला ॥ भयकैंचेंवाटेलत्याला॥
याकारणेंसाधूजनाला ॥ भयचिनाहीं ॥ ४१ ॥ जेथेंनाहींद्वैतभेद ॥
आत्माआपणअभेद ॥ तेथेंकैंचाउठेलखेद ॥ देहबुद्धीचा ॥४२॥ बु
द्धीनवमिलेंनिर्गुणा ॥ त्यासकोणीचनेइना ॥ याकारणेंसाधूजना ॥
खेदचिनाहीं ॥४३॥ साधुआपणएक ॥ तेथेंकैंचादुःखशोक ॥ दुजे
विणअविवेक ॥ येणारनाहीं ॥४४॥ आशाधरितांपरमार्थाचि ॥दुरा
शातुटलीस्वार्थाचि ॥ ह्मणोनिनैराश्यतासाधूची ॥ ओळखावी ॥४५
मृदुपणेंजैसेंगगन॥तैसेंसाधूचेंलक्षण॥याकारणेंसाधुवचन॥कठिणनाहीं
॥४६॥स्वरूपाच्यासंयोगीं॥स्वरूपचिझालायोगी॥याकारणेंवितरागी
॥निरंतर॥४७॥स्थितिबाणतांस्वरूपाची ॥ चितासोडिलीदेहाची ॥
याकारणेंहोणाराची॥चिंतानाहीं॥४८॥स्वरूपींलागसांबुद्धी ॥ तुटेअ
वघीउपाधी ॥ याकारणेंनिरुपाधी ॥ साधुजन ॥४९॥ साधुस्वरूपीं
चराहे ॥ तेथेंसंगतिनसाहे ॥ ह्मणोनिसाधुतोनपाहे ॥ मानापमान॥
॥५०॥ अलक्षासलाविताेलक्ष ॥ ह्मणोनसाधूपरमदक्ष ॥ ओढूंजाण
तीकैंपक्ष ॥ परमार्थाचा ॥५१॥ स्वरूपींनसाहेमळ ॥ ह्मणोनिसाधूतो
निर्मळ ॥ साधुस्वरूपाचकेवळ॥ ह्मणोनिर्या ॥५२॥ सकळधर्मामध्यें
धर्म ॥ स्वरूपींराहणेंहास्वधर्म ॥ हेंचिजाणिजेमुख्यवर्म ॥ साधुलक्ष
णाचें॥५३॥धरितांसाधूचीसंगती॥आपैसेंचलागेस्वरूपस्थिती॥स्वरूप
स्थितीनेंबाणती ॥ लक्षणें॥५४॥ऐसींसाधुचींलक्षणें॥आंगींबाणतीनि
रूपणें॥परंतुस्वरूपींराहणें ॥निरंतर॥५५॥निरंतरस्वरूपींराहतां॥स्वरू
पचिहोइजेतत्वतां॥मगलक्षणेंअंगींबाणतां॥वेळनाहीं ॥ ५६ ॥स्वरूपीं

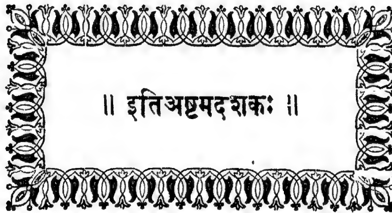
राहिल्यामती ॥ अवगुणअवघेचसांडती ॥ परंतुयासिसत्संगती ॥नि
रूपणपाहिजे ॥५७॥ सकळसृष्टीच्याठायीं ॥ अनुभवएकचिनाहीं ॥
तोबोलिजेलसर्वही ॥ पुढिलेसमासीं ॥५८॥ कोणेस्थितीनेंराहती ॥
कैसाअनुभवपाहती ॥ रामदासह्मणेश्रोतीं ॥ अवधानद्यावें ॥ ५९॥
इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टमदशकेसिद्धलक्षणनिरूपणंनाम
नवमःसमासः ॥९॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जयाचेअनुभवपुसतां ॥ कलहउठलाअव
चिता ॥ हाकथाकल्लोळश्रोतां ॥ कौतुकेंएकावा ॥१॥ एकह्मणतीहा
संसारू ॥ करितांपाविजेपैलपारू ॥ आपुलानव्हेकींजोजारू ॥ जी
वदेवाचे ॥२॥ एकह्मणतीहेंनघडे ॥ लोभयेऊनिअंगींजडे ॥ पोटा
स्तवकरणेंपडे ॥ सेवाकुटुंबाची ॥३॥ एकह्मणतीस्वभावें ॥ संसारक
रावासुखेंनावें ॥ कांहींदानपुण्यकरावें ॥ सद्गतिकारणें ॥४॥ एकह्म
णतीसंसारखोटा ॥ वैराग्येंध्यावादेशवटा ॥ तेणेंस्वर्गींच्यावाटा ॥
मोकळ्याहोती ॥५॥ एकह्मणतीकोठेंजावें ॥ उगेंचकासयाहिंडावें ॥
आपुलेआश्रमींअसावें ॥ आश्रमधर्मकरूनी ॥६॥ एकह्मणतीकैंचाध
र्म ॥ अवघाहोतसेअधर्म ॥ येसंसारींनानाकर्म ॥ करणेंलागे ॥७॥
एकह्मणतीबहुतांपरी ॥ वासनाअसावीबरी ॥ येणेंचतरिजेसंसारीं
॥ अनायासें ॥८॥ एकह्मणतीकारणभाव ॥ भावेंचपाविजेदेव ॥
येरहेंअवघेंचवाव ॥ गाथागोंवी ॥९॥ एकह्मणतीवडिलेंजावीं ॥ अ
वघींदेवचिमानावीं ॥ मायबापेंपूजितजावीं ॥ एकभावें ॥१०॥एक
ह्मणतीदेवब्राह्मण ॥ सांचेंकरावेंपूजन ॥ मायबापनारायण ॥ विश्व
जनाचा ॥११॥ एकह्मणतीशास्त्रपाहावें ॥ तेथेंनिरूपिलींदेवें ॥ तेणें
प्रमाणेंचिजावें ॥ परलोकासी ॥१२॥ एकह्मणतीअहोजना ॥ शा
स्त्रपाहतांपुरवेना॥याकारणेंसाधुजना॥ शरणजावें॥१३॥ एकह्मणती
सांडागोष्टी॥वायांचिकरितांचावटी॥सर्वांसकारणपोटीं ॥ भूतदयाअ
सावी॥१४॥एकह्मणतीएकचिबरवें॥आपुलेआचारेंअसावें ॥अंतका
ळींनामघ्यावें॥देवाचें॥१५॥एकह्मणतीपुण्यअसेल॥तरीचवाचेनामये

ईल॥नाहींतरीभुलीपडेल ॥ अंतकाळीं ॥१६॥ एकह्मणतीजीतअसावें ॥ तंवचिसार्थककरावें ॥ एकह्मणतीफिरावें ॥ तीर्थाटण ॥ १७ ॥ एकह्मणतीहेअटाटी ॥ पाणीपाषाणाचीभेटी ॥ बुचकळ्यामारितां हिंपुटी ॥ कासयाव्हावें ॥ १८ ॥ एकह्मणतीसांडावाचाळी ॥ अगाधमहिमाभूमंडळीं ॥ दर्शनमात्रेंहोयहोळी ॥ महापातकांची ॥१९ ॥ एकह्मणतीतीर्थस्वभावें ॥ कारणमनचिअसावें ॥ एकह्मणतीकीर्तनकरावें ॥ सावकाश ॥२०॥ एकह्मणतीयोगबरवा ॥ मुख्यतोचि आधींसाधावा ॥ देहअमरचिकरावा ॥ अकस्मात ॥२१॥ एकह्मणतीऐसेंकाय ॥ काळविवंचनाकरूंनय ॥ एकह्मणतीधरावीसोय ॥ भक्तिमार्गाची ॥२२ ॥ एकह्मणतीज्ञानबरवें ॥ एकह्मणतीसाधनकरावें ॥ एकह्मणतीमुक्तअसावें ॥ निरंतर ॥२३॥ एकह्मणतीअनर्गळा ॥ धरीपापाचाकंटाळा ॥ एकह्मणतीरेमोकळा ॥ मार्गआमुचा॥ ॥२४॥एकह्मणतींहेंविशेष ॥ करूंनयेनिंदाद्वेष ॥ एकह्मणतीसावकाश ॥ दुष्टसंगत्यागावा ॥२५॥ एकह्मणतीज्याचेंखावें ॥ त्यासन्मुखचिमरावें ॥ तेणेंतत्काळचिपावावें ॥ मोक्षपद ॥ २६ ॥ एकह्मणतीसांडागोष्टी॥आधींपाहिजेतेरोटी ॥ मगकरावीचावटी ॥ सावकाश ॥२७॥ एकह्मणतीउपासअसावा ॥ मगसकळयोगबरवा ॥ कारण दुष्काळनपडावा ॥ ह्मणिजेबरें ॥२८॥ एकह्मणतीतपोनिधी ॥ होतांबोलतीसकळसिद्धी ॥ एकह्मणतीरेआधीं ॥ इंद्रपदसाधावें॥२९॥ एकह्मणतीआगमपाहावा ॥ वेताळप्रसन्नकरूनघ्यावा ॥ तेणेंपाविजेदेवा ॥ स्वर्गलोकीं ॥३०॥ एकह्मणतीअघोरमंत्र ॥ तेणेंहोइजेस्वतंत्र ॥ श्रीहरिजयाचेंकलत्र ॥ तेंचिबोले ॥३१॥ तिळागळेस्वधर्म ॥ तेथेंकैंचेंक्रियाकर्म ॥ एकह्मणतीकुकर्म ॥ तिच्यामदें ॥३२॥ एकह्मणतीएकसाक्षेप ॥ करावामृत्युंजयाचाजप ॥ तेणेंगुणेंसर्वसंकल्प ॥ सिद्धीतेंपावती ॥ ३३ ॥ एकह्मणतीबटुभैरव ॥ तेणेंपाविजेवैभव ॥ एकह्मणतीझोटिंगसर्व ॥ पुरवितसे ॥३४॥ एकह्मणतीकाळी ॥ एकह्मणतीभद्रकाळी ॥ एकह्मणतीउच्छिष्टचांडाळी ॥ साह्यकरावी ॥

॥३५॥ एकह्मणतीविघ्नहर ॥ एकह्मणतीभोळाशंकर ॥ एकह्मणती
सत्वर ॥ पावेभगवती ॥३६॥ एकह्मणतीमल्लारी ॥ सत्वरचिसभा
ग्यकरी ॥ एकह्मणतीमहाबरी ॥भक्तिव्यंकटेशाची ॥ ३७ ॥ एकह्म
णतीपूर्वठेवा ॥ एकह्मणतीप्रयत्नकरावा ॥ एकह्मणतीभारघालावा
॥ देवावरी ॥३८॥ एकह्मणतीदेवकैंचा ॥ अंतचिपाहतोभल्यांचा॥
एकह्मणतीहायुगाचा ॥ युगधर्म ॥३९॥ एकआश्चर्यमानिती ॥ एक
विस्मयकरिती ॥ एककंटाळोनह्मणती ॥ कायहोईलतेंपाहावें ॥
॥ ४० ॥ ऐसेप्रपंचिकजन ॥ लक्षणेंसांगतांगहन ॥ परंतुकांहींएक
चिन्ह ॥ अल्पमात्रबोलिलें ॥४१॥ आतांअसोहास्वभाव ॥ ज्ञाता
चाकैसाअनुभव ॥ तोहिसांगिजेलसर्व ॥ सावधऐका ॥४२॥ एक
ह्मणतीकरावीभक्ती ॥ श्रीहरिदेईलसद्गती ॥ एकह्मणतीब्रह्मप्राप्ती ॥
कर्मेंचिहोय ॥४३॥ एकह्मणतीभोगसुटेना ॥ जन्ममरणहेंतुटेना ॥
एकह्मणतीऊर्मीनाना ॥ अज्ञानाच्या ॥४४॥ एकह्मणतीसर्वब्रह्म ॥
तेथेंकैंचेंक्रियाकर्म ॥ एकह्मणतीहाअधर्म ॥ बोलोंचनये ॥४५॥ ए
कह्मणतीसर्वनासे ॥ उरलेंतेंचिब्रह्मअसे ॥ एकह्मणतीऐसेंनसे ॥ स
माधान ॥४६॥ सर्वब्रह्मकेवळब्रह्म ॥ दोन्हींपूर्वपक्षाचेभ्रम ॥ अनुभ
वाचेंवेगळेंवर्म ॥ ह्मणतीएक ॥४७॥ एकह्मणतीहेंनघडे ॥ अनिर्वा
च्यवस्तुनजोडे ॥ जेंबोलतांमौनपडे ॥ वेदशास्त्रांसी ॥४८॥ तंवश्रो
ताअनुवादला ॥ ह्मणेनिश्चयकोणेंकेला ॥ सिद्धांतमतेंअनुभवाला ॥
उरीकैंची ॥४९॥ अनुभवदेहींवेगळाले ॥ हेंपूर्वींचबोलिलें ॥ आतां
कांहींएककेलें॥नवचेकीं॥५०॥एकसाक्षिलेंवर्तती ॥साक्षीवेगळाचीह्म
णती॥आपणद्रष्टाऐसीस्थिती॥स्वानुभवाची॥५१ ॥दृश्यापासूनदृष्टा
वेगळा॥ऐसीअलिप्तपणाचीकळा॥आपणसाक्षित्वेंनिराळा॥स्वानुभवें
॥५२॥ सकळपदार्थजाणता ॥तोपदार्थाहूनिपरता ॥ देहींअसोनिअ
लिप्तता ॥ सहजचिजाहली ॥५३॥ एकऐसेंस्वानुभवें ॥ ह्मणतीसा
क्षित्वेंवर्तावें ॥ दृश्यअसोनिवेगळेंव्हावें ॥ द्रष्टेपणें ॥५४॥ एकह्मण
तीनाहींभेद ॥ वस्तुठायींचीचअभेद ॥ तेथेंकैंचामतिमंद ॥ द्रष्टाआ

णिला ॥५५॥ अवघीसाकरचिस्वभावें ॥ तेथेंकडूकायनिवडावें ।
ष्ठाकैंचास्वानुभवें ॥ अवघेंचिब्रह्म ॥५६ ॥ प्रपंचपरब्रह्मअभेद ॥
दवादीमानितीभेद ॥ परीहाआत्मास्वानंद ॥ आकारला ॥५७॥
घरलेंतूपथिजलें ॥ तैसेंनिर्गुणचिगुणाआलें ॥ तेथेंकायवेगळेंकेलें
ष्टेपणें॥५८॥म्हणोनिद्रष्टाआणिदृश्य॥अवघाएकचिजगदीश ॥ द्रां
णाचासायास ॥ कासयासी ॥५९॥ ब्रह्मचिआकारलेंसर्व ॥ ऐस
काचाअनुभव ॥ ऐसेहेदोनिस्वभाव ॥ निरूपिले ॥६०॥ अवघा
त्माआकारला ॥ आपणभिन्नकैंचाउरला ॥ दुसराअनुभवबोलि
॥ ऐसीयापरी ॥६१॥ ऐकतिसराअनुभव ॥ प्रपंचसारूनियांसर्व
कांहींनाहींतोचिदेव ॥ ऐसेंम्हणती ॥६२॥ दृश्यअवघेंवेगळेंकेलें ॥
वळअदृश्यचिउरलें ॥ तेंचिब्रह्मअनुभवलें ॥ म्हणतीएक ॥६३॥प
तेंब्रह्मम्हणोनय ॥ उपायासारिखाअपाय ॥ शून्यत्वासब्रह्मकाय॥
णोंयेईल ॥६४॥ दृश्यअवघेंओलांडिलें ॥ अदृश्यशून्यत्वींपडिलें
ब्रह्मम्हणोनिमुरडिलें ॥ तेथूनचिमागें ॥६५॥ जिकडेदृश्यतिकडेदे
॥ मध्येंशून्यत्वाचाठाव ॥ तयासमंदबुद्धीसत्व ॥ प्राणीब्रह्मम्हणे
६६॥ रायासिनाहींवोळखिलें ॥ सेवकासरावऐसेंकल्पिलें ॥ परी
अवघेंव्यर्थगेलें ॥ राजादेखतां ॥६७॥ तैसेंशून्यत्वकल्पिलेंब्रह्म ॥
हेंदेखतांपरब्रह्म ॥ शून्यत्वाचाअवघाभ्रम ॥ तुटोनिगेला ॥६८॥
रीहासूक्ष्मअडथळा ॥ वारीविवेकेंवेगळा ॥ जैसेंदुग्धघेऊनिजळा
राजहंससांडिती ॥६९ ॥ आधींदृश्यहेंसोडिलें ॥ मगशून्यत्वबोल
डिलें ॥ मूळमायेपरतेंदेखिलें ॥ परब्रह्म ॥७०॥वेगळेपणेंपाहणेंघडे।
तेणेंवृत्तिशून्यत्वींपडे ॥ पोटींसंदेहपवाडे ॥ शून्यत्वाचे ॥७१॥ भि
न्नपणेंअनुभविलें ॥ तयासशून्यत्वऐसेंबोलिलें ॥ वस्तुलक्षींअभि
झालें ॥ पाहिजेआधीं ॥७२॥ वस्तुआपणचिहोणें ॥ ऐसेंवस्तूचेंपा
हणें ॥ निश्चयेंसिभिन्नपणें ॥ शून्यत्वलाभे ॥७३॥ याकारणेंशून्यत्व
कांहीं ॥ परब्रह्महोणारनाहीं ॥ वस्तुस्वरूपहोऊनिपाही ॥ स्वानुभ
वें ॥७४॥ आपणवस्तुसिद्धचिआहे ॥ मनमींऐसेंकल्पूंनये ॥ साधूसां

गतीउपायें॥तूंचिआत्मा ॥७५॥ मनमीऐसेंनाथिलें ॥ संतींनाहींनिरू
पिलें ॥ मानावेंकोणाच्याबोलें ॥ मनमीऐसें ॥७६ ॥ संतवचनींठेवि
तांभाव ॥ तोचिशुद्धस्वानुभव ॥ मनाचातैसाचस्वभाव ॥ आपणव
स्तू ॥७७ ॥ जयाचाघ्यावाअनुभव ॥ तोचिआपणनिरवयव॥ आपु
लालाघेतीअनुभव ॥ विश्वजन ॥७८॥ लोभीधनसाधूंगेले॥तंवतेलो
भीधनचिझाले॥मगतेंभाग्यपुरुषींभोगिलें॥सावकाश ॥७९॥ तैसेंदेहबु
द्धिसोडितां॥साधकांसझालेंतत्वतां ॥ अनुभवाचीमुख्यवार्ता ॥ तेहे
ऐसी ॥८०॥ आपणवस्तुमूळींएक ॥ ऐसाज्ञानाचाविवेक॥ येथूनहा
ज्ञानदशक॥संपूर्णजाहला॥८१॥आत्मज्ञाननिरूपिलें ॥यथामतीनेंबो
लिलें॥न्यूनपूर्णक्षमाकेलें ॥ पाहिजेश्रोतीं ॥ ८२ ॥ ॥ इतिश्रीदा
सबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टमदशकेशून्यत्वनिरसननिरूपणंनामदश
मःसमासः ॥ १० ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इतिअष्टमदशकः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ निराकारह्मणिजेकाय ॥ निराधारह्मणिजेकाय ॥ निर्विकल्पह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥१॥ निराकारह्मणिजेंआकारनाहीं ॥ निराधारह्मणिजेआधारनाहीं ॥ निर्विकल्पह्मणिजेकल्पनानाहीं ॥ परब्रह्मीं ॥ २ ॥ निरामयह्मणिजेकाय ॥ निराभासह्मणिजेकाय ॥ निरवयवह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥ ३॥ निरामयह्मणिजेआमयनाहीं ॥ निराभासह्मणिजेभासचिनाहीं ॥ निरवयवह्मणिजेअवयवनाहीं ॥ परब्रह्मीं ॥४॥ निष्प्रपंचह्मणिजेकाय ॥ निष्कलंकह्मणिजेकाय ॥ निरुपाधिह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें॥५ ॥ निष्प्रपंचह्मणिजेप्रपंचनाहीं ॥ निष्कलंकह्मणिजेकलंकनाहीं ॥ निरुपाधिह्मणिजेउपाधिनाहीं ॥ परब्रह्मीं ॥६॥ निरुपमह्मणिजेकाय ॥ निरालंबह्मणिजेकाय ॥ निरपेक्षह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥७॥ निरुपमह्मणिजेउपमानाहीं ॥ निरालंबह्मणिजेअवलंबनाहीं ॥ निरपेक्षह्मणिजेअपेक्षानाहीं ॥ परब्रह्मासी ॥८ ॥ निरंजनह्मणिजेकाय ॥ निरंतरह्मणिजेकाय ॥ निर्गुणह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥९॥ निरंजनह्मणिजेअंजनाचिनाहीं ॥ निरंतरह्मणिजेअंतरनाहीं ॥ निर्गुणह्मणिजेगुणाचिनाहीं ॥ परब्रह्मासी ॥१०॥ निःसंगह्मणिजेकाय ॥ निर्मळह्मणिजेकाय ॥ निश्चळह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥११॥ निःसंगह्मणिजेसंगचिनाहीं ॥ निर्मळह्मणिजेमळचिनाहीं ॥ निश्चळह्मणिजेचळनाहीं ॥ परब्रह्मासी ॥१२॥ निःशब्दह्मणिजेकाय ॥ निर्दोषह्मणिजेकाय ॥ निवृत्तिह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥१३ ॥ निःशब्दह्मणिजेशब्दचिनाहीं ॥ निर्दोषह्मणिजेदोषचिनाहीं ॥ निवृत्तिह्मणिजेवृत्तिचनाहीं ॥ परब्रह्मासी ॥१४॥ निष्कामह्मणिजेकाय॥ निर्लेपह्मणिजेकाय ॥ निष्कर्मह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें॥१५॥ निष्कामह्मणिजेकामाचनाहीं ॥ निर्लेपह्मणिजेलेपचिनाहीं ॥ निष्कर्मह्मणिजेकर्मचिनाहीं ॥ परब्रह्मासी ॥१६॥ अनामह्मणिजेकाय ॥ अजन्मा

१ रोग

ह्मणिजेकाय ॥ अप्रत्यक्षह्मणिजेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥ १७ ॥
अनामह्मणिजेनामचिनाहीं ॥ अजन्माह्मणिजेजन्मचिनाहीं ॥
॥ अप्रत्यक्षह्मणिजेप्रत्यक्षनाहीं ॥ परब्रह्मतें ॥ १८ ॥ अग
णितह्मणिजेकाय ॥ अकर्तव्यह्मणिजेकाय ॥ अक्षयह्मणिजेका
य ॥ मजनिरूपावें ॥ १९ ॥ अगणितह्मणिजेगणितनाहीं ॥
अकर्तव्यह्मणिजेकर्तव्यनाहीं ॥ अक्षयह्मणिजेक्षयनाहीं ॥ परब्रह्मा
सी ॥२०॥ अरूपह्मणिजेकाय ॥ अलक्षह्मणिजेकाय ॥ अनंतह्मणि
जेकाय ॥ मजनिरूपावें ॥२१ ॥ अरूपह्मणिजेरूपचिनाहीं ॥ अल
क्षह्मणिजेलक्षचिनाहीं ॥ अनंतह्मणिजेअंतचिनाहीं ॥ परब्रह्मासी
॥ २२॥ अपारह्मणिजेकाय ॥ अढळह्मणिजेकाय ॥ अतर्क्यह्मणिजे
काय ॥ मजनिरूपावें ॥२३ ॥ अपारह्मणिजेपारचिनाहीं ॥ अढळ
ह्मणिजेढळचिनाहीं ॥ अतर्क्यह्मणिजेतर्कचिनाहीं॥ परब्रह्मतें॥२४
अद्वैतह्मणिजेकाय ॥ अदृश्यह्मणिजेकाय ॥ अच्युतह्मणिजेकाय ॥
मजनिरूपावें ॥ २५ ॥ अद्वैतह्मणिजेद्वैतचिनाहीं ॥ अदृश्यह्मणिजेदृ
श्यचिनाहीं ॥ अच्युतह्मणिजेच्युतनाहीं ॥ परब्रह्मतें ॥२६॥ अच्छे
द्यह्मणिजेकाय ॥ अदाह्यह्मणिजेकाय ॥ अक्लेद्यह्मणिजेकाय ॥ मज
निरूपावें ॥२७॥ अच्छेद्यह्मणिजेछेदेना ॥ अदाह्यह्मणिचेजळेना॥
अक्लेद्यह्मणिजेकालवेना ॥ परब्रह्मतें ॥२८॥ परब्रह्मह्मणिजेसकळां
परतें ॥ तयासपाहतांआपणचितें ॥ हेंकळेअनुभवमतें ॥ सद्गुरुकेलि
या ॥२९॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेनवमदशकेआशं
कानिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जेंजेंकांहींसाकारदिसे ॥ तेंतेंकल्पांतींनासे
॥ स्वरूपतेंअसतचिअसे ॥ सर्वकाळ ॥१॥ जेंसकळांमध्येंसार ॥ मि
थ्यानव्हेतेंसाचार ॥ जेंकांनित्यनिरंतर ॥ संचलेंचिअसे ॥२॥ तेंभ
गवंताचेंनिजरूप ॥ त्यासिबोलिजेस्वरूप ॥ याहिवेगळींअमूप ॥ना
मेंतयाचीं॥३॥त्यासनामाचासंकेत॥कळावयाहादृष्टांत ॥परीतेंस्वरूप
नामातीत॥असतचिअसे॥४॥ दृश्यासबाह्यसंचलें ॥ परीतेंविश्वासचो

रलें ॥ जवळींचनाहींसेंझालें ॥ असतचिकैसें ॥५॥ ऐसाऐकोनियां
देव ॥ उठेदृष्टीचाभाव ॥ पाहोंजातांदिसेसर्व ॥ दृश्यचिअवघें ॥६॥
दृष्टीचाविषयदृश्य ॥ तोचिझालियासादृश्य ॥ तेणेंदृष्टीपावेसंतोष ॥
परीतेंदेखणेंनव्हे ॥७॥ दृष्टीसदिसेतेंनासे ॥ एतद्विषयीश्रुतिअसे ॥
ह्मणोनिजेंदृष्टीसदिसे ॥ तेंस्वरूपनव्हे ॥ ८ ॥ स्वरूपतेंनिराभास ॥
आणिदृश्यभासलेंसाभास ॥ भासासबोलिलानाश ॥ वेदांतशास्त्रीं ॥
॥९॥आणिपाहतांदृश्यचिभासे ॥ वस्तुदृश्यावेगळीअसे ॥ स्वानुभवें
पाहतांदिसे ॥ दृश्यासबाह्य ॥१०॥जेंनिराभासनिर्गुण ॥ त्याचीकाय
सांगावीखुण ॥ परीतेंस्वरूपजाण ॥ सन्निधचिअसे ॥११॥ जैसाआ
काशींभासलाभास॥आणिसकळांमध्येंआकाश ॥तैसाजाणिजेजगदी
श ॥ सबाह्यअभ्यंतरीं ॥१२॥उदकामध्येंपरीभिजेना॥पृथ्वीमध्येंपरी
शिरेना ॥ वन्हिमध्येंपरीजळेना ॥ स्वरूपदेवाचें ॥१३॥ तेंरेघांमध्यें
परीबुडेना ॥ तेंवायुमध्येंपरीउडेना ॥ सुवर्णीं असेपरीघडेना ॥ सुव
र्णासारिखें ॥१४॥ ऐसेंजेंसंचलेंसर्वदा ॥ परीतेंआकळेनाकदा ॥ अ
भेदामाजीवाढवीभेदा॥तेहे अहंता ॥१५॥ तिच्यास्वरूपाचीखुण॥ सां
गोंकांहींवोळखण ॥ अहंतेचेंनिरूपण ॥ सावधऐका ॥१६॥ जेस्वरू
पाकडेपावे ॥ अनुभवासतेंझेंपावे ॥ अनुभवाचेशब्दअघवे ॥ बोलो
नदावी ॥१७॥ ह्मणेआतांमीचस्वरूप ॥ तेंचिअहंतेचेंरूप ॥ निराका
रीआपेंआप ॥ वेगळीपडे ॥१८॥ स्वयेंमीचआहेंब्रह्म ॥ ऐसाअहंते
चाभ्रम ॥ ऐसींयेसूक्ष्मींसूक्ष्म ॥ पाहतांदिसे॥१९॥ कल्पनाआकळी
हेत ॥ वस्तुकल्पनातीत ॥ ह्मणोननाकळेअंत ॥ अनंताचा ॥२०॥
अन्वयआणिव्यतिरेक ॥ हाशब्दभेदकोणीएक ॥ निःशब्दाचाअंत
विवेक ॥ शोधिलापाहिजे ॥२१॥ आधींघेइजेवाच्यांश ॥ मगवोळ
खिजेलक्षांश ॥ लक्षांशींपाहतांवाच्यांश ॥ असेलकैंचा ॥२२॥ सर्व
ब्रह्मआणिविमळब्रह्म ॥ हावाच्यांशाचाअनुक्रम ॥ शोधितांलक्षांशा
चेंवर्म ॥ वाच्यांशनासे ॥२३॥ सर्वविमळदोन्हीपक्ष ॥ वाच्यांशींआ
टतीप्रत्यक्ष ॥ लक्षांशींलावितांलक्ष ॥ पक्षपातघडे ॥२४॥ हेंलक्षांशें

अनुभवणें ॥ तेथेंनाहींवाच्यांशबोलणें ॥ मुख्यअनुभवाचेखुणें ॥ वा
चारंभकैंचा ॥२५॥ परापश्यंतीमध्यमावैखरी ॥ जेथेंवोसरतांवाऱ्ही
॥ तेथेंशब्दकळाकुसरी ॥ कोणकाज॥२६॥शब्दबोलतांसर्वचिनासे ॥
तेथेंशाश्वताकोठेंअसे ॥ प्रत्यक्षासप्रमाणनसे ॥ बरेंपाहा ॥२७॥ शब्द
प्रत्यक्षनाशवंत ॥ ह्मणोनघडेपक्षपात ॥सर्वविमळऐसाहेत ॥ अनुभ
वीनाहीं ॥२८॥ ऐकअनुभवाचेंलक्षण ॥ अनुभवह्मणिजेअनन्यपण
॥ ऐकअनन्याचेंलक्षण ॥ ऐसेंअसे ॥२९॥ अनन्यह्मणिजेअन्यनसे
॥ आत्मनिवेदनजैसें ॥ संगभंगेंअसतचिअसे ॥ आत्माआत्मपणें
॥३०॥ आत्म्यासनाहींआत्मपण ॥ हेंचिनिःसंगाचेंलक्षण ॥ हेंवा
च्यांशेंबोलिलेंजाण ॥ कळावयाकारणें ॥३१॥ येऱ्हवींलक्षांशतोवा
च्यांशें ॥ सांगिजेलहेंघडेकैसें ॥ वाक्यविवरणेंआपैसें ॥ कळोंलागे
॥३२॥करावेंतत्त्वविवरण ॥ शोधावेंब्रह्मनिर्गुण ॥ पाहावेंआपणास
आपण ॥ ह्मणजेकळे ॥३३॥ हेंनबोलतांचिविवरिजे ॥ विवरोनवि
वरोनराहिजे ॥ मगअबोलणेंचिसाजे ॥ महापुरुषीं॥ ३४॥ शब्दचि
निःशब्दहोती ॥ श्रुतिनेतिनेतिह्मणती॥ हेंतोंआलेंआत्मप्रचीती॥प्र
त्यक्षआतां ॥३५॥ प्रचीतआणिअनुमान ॥ हातोंप्रत्यक्षदुरभिमान॥
तरीआतांमीअज्ञान ॥ मजकांहींचनकळे ॥३६॥ मीलटिकामाझेंबो
लणेंलटिकें ॥ मीलटिकामाझेंचालणेंलटिकें॥ मीमाझेंअवघेंचिलटि
कें ॥ कल्पनिक ॥ ३७ ॥ मजमुळींचनाहींठाव ॥ माझेंबोलणेंअवघें
चिवाव ॥ हाप्रकृतीचास्वभाव ॥ प्रकृतिलटिकी ॥३८ ॥ प्रकृतिआ
णिपुरुष॥यादोहींसजेथेंनरास॥तेथेंमीपणविशेष ॥ हेंकेवींघडे॥३९॥
जेथेंसर्वहिअशेषझालें॥तेथेंविशेषकैंचेंआलें ॥मीमौनीह्मणतांभंगलें ॥
मौनजैसें ॥ ४० ॥ आतांमौनभंगावें ॥ करूनकांहींचनकरावें ॥ अ
सोननिःशेषअसावें ॥ विवेकबळें ॥ ४१ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु
शिष्यसंवादेनवमदशकेब्रह्मनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोतींकेलेंअनुमान ॥ ऐसेंकैसेंब्रह्मज्ञान ॥
कांहींचनाहींअसोन ॥ हेंकेवींघडे ॥१॥ सकळकरूनिअकर्ता ॥ सक

ळभोगूनअभोक्ता ॥ सकळांमध्येंअलिप्तता ॥ येईलकैंची ॥२॥तथापि तुह्मीह्मणतां ॥ योगीभोगूनअभोक्ता ॥ तरीस्वर्गनरकहिआतां ॥येणें चिन्यायें ॥३॥ जन्ममृत्युभोगिलेचभोगी ॥ परीतोभोगूनअभोक्तायो गी ॥ पातकनाहींतयालागीं ॥ येणेंचिपाडें ॥४॥कुटूननाहींकुटिला॥ रडोननाहींरडला ॥ कुंथोननाहींकुंथिला ॥ योगीश्वर ॥५॥ जन्मन सोनघातला ॥ पतितनसोनझाला ॥ यातनानसोनपावला ॥ नाना परी ॥६॥ ऐसेंश्रोतयांचेंअनुमान ॥ श्रोतींघेतलेंआडरान ॥ आतां याचेंसमाधान ॥ केलेंपाहिजे ॥७॥ वक्ताह्मणेसावधव्हावें ॥ तुह्मींबो लतांबरवें ॥ परीहेंतुमच्याअनुभवें ॥ तुह्मांसघडे ॥ ८ ॥ ज्याचाअनु भवजैसा ॥ तोतोबोलतोतैसा ॥ संपदेविणजोधीवसा ॥ तोनिरर्थक ॥९॥ नाहींज्ञानाचीसंपदा ॥ आज्ञानदरिद्रेंआपदा ॥ भोगिल्याचभो गीसदा ॥ शब्दज्ञानें ॥ १० ॥ ज्ञानीओळखावाज्ञानेश्वरें ॥ यो गीओळखावायोगीश्वरें ॥ महाचतुरतोचतुरें ॥ वोळखावा ॥११॥ अ नुभवीअनुभवीयासिकळे ॥ अलिप्तअलिप्तपणेंनिवळे ॥ विदेहाचादे हभावगळे ॥ विदेहादेखतां ॥१२॥ बद्धासारिखासिद्ध ॥ आणिसि द्धासारिखाबद्ध ॥ एकभावीलतोअबद्ध ॥ ह्मणावानलगे ॥ १३॥ झ डपलातोदेहधारी ॥ आणिदेहधारकपंचाक्षरी ॥ परंतुदोघांएकसरी ॥ कैसीद्यावी ॥१४॥ तैसाअज्ञानपतित ॥ आणिज्ञानीजीवन्मुक्त ॥ दोघांसमानमानीतोयुक्त ॥ कैसाह्मणावा ॥१५॥ आतांअसोहेदृष्टांत ॥ प्रचितबोलोंकांहींहित ॥ येथेंश्रोतीसावचित्त ॥ क्षणएकव्हावें॥१६ जोज्ञानेंमुक्तझाला ॥ जोविवेकेंविराला ॥ जोअनन्यपणेंउरला ॥ ना हींचकांहीं ॥१७॥ तयासकैसेंगवसावें ॥ शोधूंजातांतोचिव्हावें ॥ तो चिहोतांह्मणावें ॥ नलगेकांहीं ॥१८॥ देहींपाहतांदिसेना ॥ तत्त्वेंशो धितांभासेना ॥ ब्रह्मआहेनिवडेना ॥ कांहींकेल्या ॥१९॥दिसतोतरी देहधारी ॥ परीकांहींचनाहींअंतरीं ॥ तयापाहतांवरिवरी ॥ कळेल कैसा ॥२०॥ कळायाशोधावेंअंतर ॥ तंवतोनिसनिरंतर ॥ जयासधैं

१ धैर्य

डितांविकार ॥ निर्विकारहोती ॥२१॥ तोपरमात्माकेवळ ॥ तयास नाहींमायामळ ॥ अखंडहेतूचाविटाळ ॥ झालाचनाहीं ॥२२॥ ऐसा जोकांयोगिराज ॥ तोआत्मासहजींसहज ॥ पूर्णब्रह्मवेदबीज ॥ देहाकारेंकळेना ॥२३॥ देहभावितांदेहचिदिसे ॥ अंतरअनारिसेंअसे ॥ तयासशोधितांनसे ॥ जन्ममरण ॥२४॥ जयासजन्ममरणव्हावें ॥ तें तोनव्हेचिस्वभावें ॥ नाहींचतेंआणावें ॥ कोठूनकैचें॥२५॥ निर्गुणासजन्मकल्पिला ॥ अथवानिर्गुणउडविला ॥ तरीउडालाआणिजन्मला ॥ आपलाआपण ॥२६॥ मध्यान्हींथुंकितांसूर्यावरी ॥ तोथुंकापडेआपणावरी ॥ दुसऱ्यासाचिंतितांअंतरीं॥आपणासघडे ॥२७॥ समर्थरायाचेंमहिमान ॥ जाणतांहोतेंसमाधान ॥परंतुभुंकोंलागलेंश्वान ॥ तरीतेंश्वानचिअसे ॥२८॥ ज्ञानीतोसभ्यस्वरूप ॥ अज्ञानदेखेमनुष्यरूप ॥ भावासारिखाफळद्रूप ॥ देवतैसा ॥२९॥ देवनिराकारनिर्गुण ॥ लोकभावितीपाषाण ॥ पाषाणफुटतोनिर्गुण ॥ फुटेलकैंसा ॥३०॥ देवसदोदितसंचला ॥ लोकींबहुविधकेला ॥ परंतुबहुविधझाला ॥ हेंतोंघडेना ॥३१॥ तैसासाधुआत्मज्ञानी ॥ बोधेंपूर्णसमाधानी ॥ विवेकेंआत्मनिवेदनी ॥ आत्मरूपी ॥३२॥ जळोनकाष्ठाचाआकार॥अग्निदिसेकाष्ठाकार॥परीकाष्ठहोईलहाविचार॥बोलाचनये॥३३॥कर्पूरअसेतोजळतांदिसे॥तैसाज्ञानीदेहींभासे ॥ तयासिजन्मवितांकैसें ॥ कर्दळीउदरीं॥३४॥ बीजभाजलेंउगवेना ॥वस्त्रजळालें उकलेना ॥बोधनिवडितांनिवडेना॥गंगेमध्यें॥३५॥वोघगंगेमार्गेंदिसे॥गंगाएकदेशींअसे॥साधुकांहींचनभासे॥आत्मासर्वगत ॥३६॥ सुवर्णनव्हेलोखंड॥साधूसजन्मथोतांड॥अज्ञानप्राणीजडमूढ ॥ तयांसिहेंउमजेना ॥३७॥ अंधासकांहींचनदिसे ॥ तरीतेलोकआंधळेकैसे ॥ सन्निपातेंबरळतसे ॥ सन्निपाती ॥३८॥ जोस्वप्नामध्येंभ्याला ॥ तोस्वप्नभयेंवोसणला ॥ तेंभयजागत्याला ॥ केवींलागे ॥३९ ॥ मुलींसर्पाकारदेखिली॥ एकेंभ्यालेएकेंवोळखिली॥दोघांचीअवस्थालेखिली॥

१ वेगळे.

सारिखीचकैसी ॥४०॥ हातींधरितांडसेना ॥ हेंएकासभासेना ॥ तरीतेयाचीकल्पना ॥ तयासीचबाधी ॥४१॥ विंचूसर्पडसला ॥ तेणेंतोचिजाकळला ॥ तयाचेनिलोकझाला ॥ कासावीसकैसा ॥४२ आतांतुटलेंअनुमान ॥ ज्ञानियासकळेंज्ञान ॥ अज्ञानासजन्ममरण ॥ चुकेनाकीं ॥४३॥ एकाजाणण्यासाठीं ॥ लोकपाडलेआटाआटी ॥ नेणतपणेंहिंपुटी ॥ होतीजन्ममृत्यू ॥४४॥ तेंचकथानुसंधान ॥ पुढेंकेलेंपरिच्छिन्न॥सावधानसावधान॥ह्मणेवक्ता ॥४५॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसं० नवमदशकेनिःसंदेहनिरूपणंनामतृतीयःसमासः॥३

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पृथ्वीमध्येलोकसकळ ॥ एकसंपन्नएकदुर्बळ ॥ एकनिर्मळएकवोंगळ ॥ कार्यानिमित्तें ॥ १ ॥ कित्येकराजेनांदती ॥ कित्येकदरिद्रभोगिती ॥ कित्येकांचीउत्तमस्थिती ॥ कित्येकअधमाधम ॥२॥ ऐसेंकार्यनिमित्तझालें ॥ हेंमजपाहिजेनिरूपिलें ॥ याचेंउत्तरऐकिलें ॥ पाहिजेश्रोतीं ॥३ ॥ हेसकळगुणापासींगती ॥ सगुणभाग्यश्रीभोगिती ॥ अवगुणासदरिद्रप्राप्ती ॥ यथार्थसंदेहनाहीं ॥४॥ जोजेथेंउपजला ॥ तोतेथेंव्यवसायींउमजला ॥ तयासलोकह्मणतीभला ॥ कार्यकर्ता ॥५॥ जाणतातोकार्यकरी ॥ नेणताकांहींचनकरी ॥ जाणतातोपोटभरी ॥ नेणताभीकमागे ॥ ६ ॥ हेंतोंप्रगटचिअसे ॥ जनींपाहतांप्रत्यक्षदिसे ॥ विद्येविणकरंटावसे ॥ अविद्यातोभाग्यवंत ॥७॥ आपुलीविद्यानसिकसी ॥ तरीकायभीकमागसी ॥ जेथेंतेथेंबुद्धिऐसी ॥ वडिलेंसांगती ॥८॥वडीलआहेकरंटा॥ आणिसमर्थहोयधाकुटा ॥कांजेविद्येनेंमोठा॥ह्मणोनियां ॥९॥ विद्यानाहींबुद्धिनाहीं ॥ विवेकनाहींसाक्षेपनाहीं ॥ कुशळतानाहींव्यापनाहीं ॥ ह्मणोनप्राणीकरंटा ॥१०॥ इतुकेंहिजेथेंवसे ॥ तेथेंवैभवासउणेंनसे ॥ वैभवसोडितांआपैसें ॥ पाठीलागे ॥११॥ वडीलसमर्थधाकुटाभिकारी ॥ ऐकायाचीकैसीपरी ॥ वांडलांऐसाव्यापनकरी॥ ह्मणोनियां ॥१२॥ जैसीविद्यातैसीहांव ॥ जैसाव्यापतैसेंवैभव ॥तो

१ दारिद्री. २ बावरे.

लासारिखाहावभाव ॥ लोककरिती ॥१३॥ विद्यानसेवैभवनसे ॥ते
थेंनिर्मळकैंचाअसे ॥ करंटपणेंवोखटादिसे॥ वोंगळआणिविकारी॥
१४॥ पशुपक्षीगुणवंत ॥ त्यांसग्रहणकरितीसमर्थ ॥ गुणनसतांजि
णेंव्यर्थ ॥ प्राणिमात्रांचें ॥१५॥ मुणनाहींगौरवनाहीं ॥ सामर्थ्यना
हींमहत्वनाहीं ॥ कुशलतानाहींतर्कनाहीं ॥ प्राणिमात्रांसी ॥१६ ॥
याकारणेंउत्तमगुण ॥ तेंचिभाग्याचेंलक्षण ॥ लक्षणेंविणअवलक्षण
॥ सहजचिझालें ॥१७॥ जनामध्येंजोजाणता ॥ त्यासआहेमान्यता
॥ कोणीएकविद्याअसतां ॥ महत्वपावे ॥१८ ॥ प्रपंचअथवापरमा
र्थ ॥ जाणतातोचिसमर्थ ॥ नेणताजाणिजेव्यर्थ ॥ निष्कारण॥१९
॥ नेणतांविंचूसर्पडसे ॥ नेणतांजीवघातअसे ॥ नेणतांकार्यनासे ॥
कांहींएक ॥२०॥ नेणतांप्राणीसितरे ॥ नेणतपणेंतन्हेभरे ॥ नेणतप
णेंठकेविसरे ॥ पदार्थकांहीं ॥ २१ ॥ नेणतांवैरीजिंकिती ॥ नेणतां
अपायींपडती ॥ नेणतांसंहारिती ॥ घडतीजीवनाश ॥ २२ ॥ आ
पुलेंस्वहितकळेजनां ॥ तेणेंभोगितीयातना ॥ ज्ञाननेणतांअज्ञाना
नां अधोगती ॥ २३ ॥ मायाब्रह्मजीवशिव ॥ सारासारभावाभाव॥
जाणिल्यासाठींहोतेंनांव ॥ जन्ममरण ॥२४॥ कोणकर्तानिश्चयेंसी॥
बद्धमोक्षतोकोणासी ॥ ऐसेंजाणतांप्राणियासी ॥ सुटकाघडे ॥२५॥
जाणिजेदेवनिर्गुण ॥ जाणिजेमीतोकोण ॥ जाणिजेअनन्यलक्षण॥
ह्मणिजेमुक्त ॥२६ ॥ जितुकेंजाणोनसांडिलें ॥ तितुकेंदृश्यवोलांडि
लें ॥ जाणत्यासजाणतांतुटलें ॥ मूळमीपणाचें ॥२७ ॥ नजाणतांको
टिवरी ॥ साधनेंकेलींपरोपरीं ॥ तरीमोक्षासअधिकारी ॥ होणारना
हीं ॥ २८ ॥ मायाब्रह्मवोळखावें ॥ आपणासआपणजाणावें ॥ इतु
क्यासाठींस्वभावें ॥ चुकेजन्म ॥२९॥ जाणतांसमर्थाचेंअंतर ॥ प्रसं
गेंवर्तेतदनुसार ॥ भाग्यवैभवअपार ॥ तेणेंचिपावे ॥ ३० ॥ ह्मणोन
जाणणेंनव्हेसामान्य ॥ जाणतांहोईजेसर्वमान्य ॥ कांहींचनेणेतोअ
मान्य ॥ सर्वत्रकरिती ॥३१॥ पदार्थदेखोनभूतभावी ॥ नेणतांझड
पोनप्राणठेवी॥मिथ्याआहेउठाठेवी॥जाणतेजाणती॥३२॥जाणत्या

सकळेंवर्म॥नेणत्याचेंखोटेंकर्म॥सकळकांहींधर्माधर्म॥जाणतांकळे३३
नेणत्यासयमयातना॥जाणत्यासकांहींचलागेना॥सकळजाणोनविवं
चना॥ करीतोमुक्त॥३४॥ नेणतांकाहींराजकारण॥ अपमानकरू
नघेतीप्राण॥ नेणतांकठिणवर्तमान॥ समस्तांसहोय॥३५॥ ह्मणो
नियांनेणणेंखोटें॥ नेणतेंप्राणीतेंकरंटे॥ जाणतांविवरतांतुटे॥ ज
न्ममरण॥३६॥ ह्मणोनअलक्षकरूंनये॥ जाणणेंहाचिउपाय॥जा
णतांसांपडेसोय॥ परलोकाची॥३७॥ जाणणेंसकळांसप्रमाण॥ मू
र्खासवाटेअप्रमाण॥ परंतुअलिप्तपणाचीखूण॥ जाणतांकळे॥ ३८
एकजाणणेंकरूनपरतें॥ कोणसोडीलप्राणियातें॥कोणीएककार्यजेतें॥
जाणल्याविणनकळे॥३९॥ जाणणेंह्मणिजेस्मरण॥ नेणणेंह्मणिजे
विस्मरण॥ दोहींमध्येंकोणप्रमाण॥ शाहणेजाणती॥४०॥ जाणते
लोकशाहणे॥ नेणतेवेडेदैन्यवाणे॥ विज्ञानतेंहिजाणपणें॥ कळों
आलें॥४१॥ जेथेंजाणतपणखुंटलें॥ तेथेंबोलणेंहि[illegible]॥ हेतुरहि
तजाहलें॥ समाधान॥४२॥ श्रोतेह्मणतीहेंप्रमाण॥ झालेंपरमसमा
धान॥ परीपिंडब्रह्मांडऐक्यलक्षण॥ आह्मांनिरूपावें॥४३॥ब्रह्मां
डींतेंचिपिंडींअसे॥ बहुतबोलतीऐसें॥ परंतुयाचाप्रत्ययविलसे॥ऐ
सेंकेलेंपाहिजे॥४४॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेनवमदशकेजा
णपणनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः॥४॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः॥ ॥ पिंडासारिखीब्रह्मांडरचना॥ नयेआमुच्याअ
नुमाना॥ प्रचीतपाहतांनाना॥ मतेंभांबावती॥१॥ जेंपिंडीतेंचिब्र
ह्मांडीं॥ ऐसीबोलावयाचीप्रौढी॥ हेंवचनघडीनेंघडी॥ तत्वज्ञबो
लती॥२॥ पिंडब्रह्मांडएकराहाटी॥ ऐसीलोकांचीधाटी॥ परीप्र
त्ययाचेपरिपाठी॥ तगोंनशके॥३॥ स्थूलसूक्ष्मकारणमहाकारण॥
हेपिंडीचेचारदेहजाण॥विराटहिरण्यगर्भअव्याकृतिमूळप्रकृतिहेखूण
॥ ब्रह्मांडाची॥४॥ हेशास्त्रधाटीजाणावी॥ परीप्रचीतीकैसीआणा
वी॥ प्रचीतपाहतांगाथागोंवी॥ होतआहे॥५॥ पिंडींआहेअंतःकर
ण॥ तरीब्रह्मांडींविष्णुजाण॥ पिंडींबोलिजेतेंमन॥ ब्रह्मांडींचंद्रमा

॥६॥ पिंडींबुद्धिऐसेंबोलिजे ॥ तरीब्रह्मांडींब्रह्माऐसेंजाणिजे ॥ पिं
डींचित्तब्रह्मांडींवोळखिजे ॥ नारायण ॥७॥ पींडींबोलिजेअहंकार
॥ ब्रह्मांडींरुद्रहानिर्धार ॥ ऐसाबोलिलाविचार ॥ शास्त्रांतरीं ॥८॥
तरीकोणविष्णूचेंअंतःकरण ॥ चंद्राचेंकैसेंमन ॥ ब्रह्मयाचेंबुद्धिल
क्षण ॥ मजनिरूपावें ॥९॥ नारायणाचेंकैसेंचित्त ॥ रुद्रअहंकाराच
हेत ॥ हाविचारपाहोननेमस्त ॥ मजनिरूपावें ॥१०॥ प्रचीतनिश्च
यापुढेंअनुमान ॥ जैसेंसिंहापुढेंआलेंश्वान ॥ खऱ्यापुढेंखोटेंप्रमाण
होईलकैसें ॥११॥ परीयासिपारखीपाहिजे ॥ पारखीनेंनिश्चयलाहि
जे ॥ परीक्षानसतांराहिजे ॥ अनुमानसंशयीं ॥ १२ ॥ विष्णु
चंद्रमाआणिब्रह्मा ॥ नारायणआणिरुद्रनामा ॥ यापांचांचीं अं
तःकरणपंचकेंआह्मां ॥ स्वामीनिरूपावीं ॥ १३ ॥ येथेंप्रची
तआहेप्रमाण ॥ नलगेशास्त्राचेंअनुमान ॥ अथवाशास्त्रींतरीपाहो
प्रत्ययआणावा ॥१४॥ प्रचीतीविणजेंबोलणें ॥ तेंअवघेंचकंटाळ
॥ तोंडपसरोनजैसेंसुणें ॥ रडोनगेलें ॥१५॥ तेथेंकायहोऐकावें॥अ
र्थिकायशोधूनिपहावें ॥ जेथेंप्रत्ययाच्यानांवे ॥ शून्याकार ॥१६
अवघेआंधळेचिमिळाले ॥ तेथेंडोळसांचेंकायचाले ॥ अनुभवाचे
त्रगेले ॥ तेथेंअंधकार ॥१७ ॥ नाहींदूधनाहींपाणी ॥ केलीविष्टेच
सारणी॥तेथेंनिवडायाचेधनी ॥ तेएकडोंबकावळे ॥१८॥आपुलेइच्छ
नेंबोलिलें ॥ पिंडाऐसेंब्रह्मांडकल्पिलें ॥ तरीतेंप्रचितीसआलें ॥ कं
ण्याप्रकारें ॥१९॥ ह्मणोनहेंअवघेंचअनुमान ॥ अवघेंकल्पनेचेंरान
भल्यानींनघ्यावेंआडरान ॥ तस्करींघ्यावें ॥२०॥ कल्पूनिर्मिले
त्र ॥ देवतेकल्पनामात्र ॥ देवनाहींस्वतंत्र ॥ मंत्राधीन ॥२१॥ ये
नबोलतांचजाणावें ॥ बोलणेंविवेकाआणावें ॥ आंधळेपाउलीं
ळखावें ॥ विचक्षणें ॥२२॥ जयासजैसेंभासलें ॥ तेणेंतैसेंकवित्वके
॥ परीहेंपाहिजेनिवडिलें ॥ प्रचीतीनें ॥२३॥ ब्रह्मयानेंसकळनिर्मि
लें ॥ ब्रह्मयासकोणेंनिर्माणकेलें ॥ विष्णूनेंविश्वपाळिलें ॥ विष्णू
पाळितकोण ॥२४॥ रुद्रविश्वसंहारकर्ता ॥ परीसारुद्रासकोणसं

रिता ॥ कोणकाळाचानियंता ॥ कळलापाहिजे ॥२५॥ याचाकळे नाविचार ॥ तोअवघाअंधकार ॥ ह्मणोनियांसारासार ॥ विचार करणें ॥२६॥ ब्रह्मांडस्वभावेंचिझालें ॥ परंतुहेंपिंडाकारकल्पिलें ॥ कल्पिलेंपरीप्रत्ययाआलें ॥ नाहींकदा ॥२७॥ पाहतांब्रह्मांडाचीप्रची ती ॥ कित्येकसंशयउठती ॥ हेंकाल्पनिकश्रोतीं ॥ नेमस्तजाणावें ॥ ॥२८॥ पिंडासारिखीब्रह्मांडरचना ॥ कोणआणितोअनुमाना ॥ ब्र ह्मांडींपदार्थनाना ॥ तेपिंडींकैंचे ॥२९॥ औटकोटीभूतावळी ॥ औ टकोटीतीर्थावळी ॥ औटकोटीमंत्रावळी ॥ पिंडींकोठें ॥३०॥ तेहती सकोटीसुरवर ॥ अठ्यांयशींसहस्रऋषीश्वर ॥ नवकोटीकात्यायनीचा विचार ॥ पिंडींकोठें ॥३१॥ चामुंडाछप्पन्नकोटी ॥ कित्येकजीव कोट्यानकोटी ॥ चौऱ्यांशींलक्षयोनीचीदाटी ॥ पिंडींकोठें ॥३२॥ ब्रह्मांडींपदार्थनिर्माणझाले ॥ पृथगाकारेंवेगळाले ॥ तेहितितुकेनिरू पिले ॥ पाहिजेतापिंडीं ॥३३॥ जितुक्याऔषधीतितुकींफळें ॥ नाना प्रकारचींरसाळें ॥ नानाबीजेंधान्येंसकळें ॥ पिंडींनिरूपावीं ॥३४॥ हेंसांगतांपुरवेना ॥ तरीउगेंचबोलवेना ॥ बोलिलेंनयेतांअनुमाना ॥ लाजिरवाणें ॥३५॥ तरीहेंनिरूपिलेंनवचे ॥ फुकटबोलतांकायवेंचे ॥ याकारणेंअनुमानाचें ॥ कार्यनाहीं ॥३६॥ पांचभूतेंतींब्रह्मांडीं ॥ आणिपांचचिवर्ततीपिंडीं ॥ यांचीपाहावीरोकडी ॥ प्रचीतआतां ॥ ॥३७॥ पांचांभूतांचेंब्रह्मांड ॥ आणिपंचभौतिकहेंपिंड ॥ यावेगळें तेंउदंड ॥ अनुमानज्ञान ॥३८॥ जितुकेंअनुमानाचेंबोलणें ॥ तितुकें वमनप्रायत्यागणें ॥ निश्चयात्मकतेंचिबोलणें ॥ प्रत्ययाचें ॥३९॥ जें पिंडींतेंचिब्रह्मांडीं ॥ प्रचीतनाहींकींरोकडी ॥ पंचभूतांचीतांतडी ॥ दोहींकडे ॥४०॥ ह्मणोनदोहींचेंस्थानमान ॥ हेंतेंअवघेंचिअनुमान ॥ आतांएकसमाधान ॥ मुख्यतेंकैसें ॥४१॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु शिष्य०नवं०अनुमाननिरसननिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आकाशजैसेंनिराकार ॥ तैसाब्रह्माचाविचा र ॥ तेथेंवायूचाविकार ॥ तैसीमूळमाया ॥१॥ देहासबोधीअसेबोलिलें

॥ ज्ञानदशकीं प्रांजळ केलें ॥ मूळमायेतें दाखविलें ॥ पांचभौतिक ॥२॥
तेथें जाणीव तो सत्वगुण ॥ मध्यें तो रजोगुण ॥ नेणीव तो तमोगुण ॥ जा
णिजे श्रोतीं ॥३॥ ह्मणाल तेथें कैंची जाणीव ॥ तरी ऐका याचा अभिप्रा
व ॥ पिंडीं महाकारण देहीं सर्व ॥ साक्षिणी अवस्था ॥४॥ तैसी मूळप्रकृ
ति ब्रह्मांडींचें ॥ देह महाकारण साचें ॥ ह्मणोनि तेथें जाणीवेचें ॥ अ
धिष्ठान आलें ॥५॥ असो मूळमायेभीतरीं ॥ गुप्त त्रिगुण वास करी ॥ स्प
ष्ट होती संधि चतुरीं ॥ जाणावी गुणक्षोभिणी ॥६॥ जैसा तृणाचा पेटा
रा केला ॥ पुढें उकलोन होय मोकळा ॥ तैसी मूळमाया अवलीला ॥
गुणा प्रसवली ॥७॥ मूळमाया वायुस्वरूप ॥ ऐका गुणक्षोभिणीचें रूप
॥ गुणविकार होतां अल्प ॥ गुणक्षोभिणी बोलिजे ॥८॥ पुढें जाणीव
मध्यस्थ नेणीव ॥ मिश्रित चालिला स्वभाव ॥ तेथें मातृकांस ठाव ॥
शब्द जाहला ॥९॥ तो शब्द गुण आकाशींचा ॥ ऐसा अभिप्राय येथीं
चा ॥ शब्देंचि वेद शास्त्रांचा ॥ आकार जाहला ॥१०॥ पंचभूतें त्रिगु
णाकार ॥ अवघा वायूचा विकार ॥ जाणीव नेणीवेचा विचार ॥ वा
यूच करितां ॥११॥ वायु नसतां कैंची जाणीव ॥ जाणीव नसतां कैंची
नेणीव ॥ जाणीव नेणीवेसि ठाव ॥ वायुगुणें ॥१२॥ जेथें मुळींच ना
हीं चळण ॥ तेथें कैंचें जाणीव लक्षण ॥ ह्मणोन वायूचा गुण ॥ नेमस्त
जाणावा ॥१३॥ एकापासून एक झालें ॥ हें एक जगेंच दिसोन आलें ॥
स्वरूप मुळींच भासलें ॥ त्रिगुण भूतांचें ॥१४॥ ऐसा हा मुळींचा कर्दम ॥
पुढें स्पष्ट तेचा अनुक्रम ॥ सांगतां एकापासून एक उगम ॥ हें हि खरें ॥१५॥
वायूचा कर्दम बोलिला ॥ तयापासून अग्नि झाला ॥ तो हि पाहतां देखि
ला ॥ कर्दमची ॥१६॥ अग्नीपासून झालें आप ॥ तें हि कर्दमस्वरूप ॥
आपापासून पृथ्वीचें रूप ॥ तें हि कर्दमरूपी ॥१७॥ येथें आशंका उठ
ली ॥ भूतांत जाणीव कोठें देखिली ॥ तरी भूतांत जाणीव ऐकिली ॥
नाहीं वार्ता ॥१८॥ जाणीव ह्मणजे जाणतें चळण ॥ तेंचि वायूचें लक्षण
॥ वायुअंगीं सकळ गुण ॥ मार्गीं निरूपिले ॥१९॥ ह्मणोन जाणीव ने
णीव मिश्रित ॥ अवघें चालिलें पंचभूत ॥ ह्मणोनियां भूतांत ॥ जाणी

वअसे ॥२०॥ कोठेंदिसेकोठेंनदिसे ॥ परीतेंभूतींव्यापूनअसे ॥ ती क्ष्णबुद्धिकरितांभासे॥स्थूलसूक्ष्म ॥२१॥ पंचभूतेंआकारलीं ॥ भूतीं भूतेंकालवलीं॥परीपाहतांभासलीं॥एकस्थूलएकसूक्ष्म ॥२२॥ निरोधें वायुनभासे ॥तैसीजाणीवनदिसे॥नदिसेपरीतेंअसे॥भूतरूपें ॥२३॥का ष्ठींअग्निदिसेना॥निरोधींवायुभासेना॥जाणीवतैसीलक्षेना॥एकाएकीं ॥२४॥ भूतेंवेगळालींदिसतीं ॥ पाहतांएकचिभासती ॥ बहुतधूर्तपणें प्रचीतीं ॥ ओळखावीं ॥२५॥ब्रह्मापासूनमूळमाया ॥ मूळमायेपासून गुणमाया ॥ गुणमायेपासूनतयां ॥ गुणांसजन्म ॥२६॥ गुणापासूनि यांभूतें ॥ पावलींस्पष्टदशेतें ॥ ऐसींयांचींरूपेंसमस्तें ॥ निरूपिलीं॥ ॥२७॥आकाशगुणापासूनजाहलें ॥ हेंकदापिनाहींघडलें॥ शब्दगुणा सकल्पिलें ॥ आकाशवायां॥२८॥एकसांगतांएकचिभावी ॥ उगीच करीगाथागोंवी ॥ तयावेडयाचीउगवी ॥ कोणेंकरावी ॥२९॥ शि कविल्याहीकळेना ॥ उमजविल्याहिउमजेना ॥ दृष्टांतेंहितर्केना ॥ मं दरूप ॥३०॥ भूतांहूनभूतथोर ॥ हाहिदाखविलाविचार ॥ परीभू तांवडीलस्वतंत्र ॥ कोणआहे ॥३१ ॥ जेथेंमूळमायापांचभौतिक ॥ तेथेंकायराहिलाविवेक ॥ मूळमायेपरतेंएक ॥ निर्गुणब्रह्म ॥ ३२ ॥ ब्रह्मींमूळमायाझाली ॥ तिचीलीलापरीक्षिली ॥तंवतेनिखळवोतिली ॥ भूतेंत्रिगुणांची ॥३३ ॥ भूतेंविकारवंतचार ॥ आकाशपाहतांनि र्विकार ॥ आकाशभूतहाविचार ॥ उपाधिकरितां ॥ ३४ ॥ पिंडीं व्यापकह्मणोनजीव ॥ ब्रह्मांडींव्यापकह्मणोनशिव ॥ तैसाचिहाहि अभिप्राव ॥ आकाशाचा ॥३५॥ उपाधिमध्येंसांपडलें ॥ सूक्ष्मपणा हतांभासलें ॥ इतुक्यासाठींआकाशझालें ॥ भूतरूप ॥३६॥ आका शअवकाशतेंअकाश ॥ परंतुब्रह्मतेंनिराभास ॥ उपाधिनसतांजेंआ काश ॥ तेंचिब्रह्म ॥३७॥ जाणीवनेणीवमध्यमान ॥ हेंचिगुणांचें प्रमाण ॥ येथेंनिरूपिलेंत्रिगुण ॥ रूपेंसहित ॥३८॥ प्रकृतिपावली विस्तारातें ॥ पुढेंएकाचेंएकचिहोतें ॥ विकारवंतचितयातें ॥ नेमके चा ॥३९॥ काळेंपांढरेंमेळवितां ॥ पारवेंहोयतत्वतां ॥ काळेंपिंवळें

ळवितां ॥ हिरवेंहोय ॥४०॥ ऐसेरंगनानापरी॥ मेळवितांपालटघरी ॥ तैसेंदृश्यहेंविकारी ॥ विकारवंत ॥४१॥ एकाजीवनेंनानारंग ॥ उमटोंलागतीतरंग ॥ पालटाचालागवेग ॥ कितीह्मणोनपाहावा ॥ ॥ ४२ ॥ एकाउदकाचेविकार ॥ पाहतांदिसतीअपार ॥ पांचभूतांचाविस्तार ॥चौऱ्यांशींलक्षयोनी ॥४३॥ नानादेहांचेंबीजउदक ॥ उदकापासूनसकळलोक ॥ किडामुंगीश्वापदादिक ॥ उदकेंचिहोय ॥ ४४॥शुक्रशोणितह्मणिजेनीर ॥ त्यानीराचेंहेंशरीर ॥ नखेंदंतअस्थिमात्र ॥ उदकाच्याहोती ॥४५॥ मूळाचेबारीकपांगोरे ॥ तेणेंपथेंउदकभरे ॥ त्याउदकेंचिविस्तारे ॥ वृक्षमात्र ॥४६॥ आम्रवृक्षमोहराआले ॥ अवघेउदकाकरितांझाले ॥ फळींफुलींलगडले ॥ सावकाश ॥ ४७॥ खोडफोडूनआंबेपाहतां ॥ तेथेंदिसेनासर्वथा ॥ खांद्यांचेढपळेकाढितां ॥ बोलीसाल ॥४८॥ मूळापासूनशेवटवरी ॥ फळनाहींतदनंतरी ॥ जळरूपफळचतुरीं ॥ विवेकेंजाणावें ॥४९॥ तेंचिजळशेंड्यासिचढे ॥ तेव्हांवृक्षमात्रलिगडे ॥ एकाचेंएकचिघडे ॥ येणेंप्रकारें ॥५०॥ पत्रेंपुष्पेंफळेंभेद ॥ कितीकरावाअनुवाद ॥ सूक्ष्मदृष्टीनेंविशद ॥ होतआहे ॥५१॥ भूतांचेविकारसांगूंकिती ॥ क्षणक्षणापालटती ॥ एकाचेएकचिहोती ॥ नानावर्ण ॥५२॥ त्रिगुणभूतांचीलटपट ॥ पाहोंजातांहेखटपट ॥ बहुरूपबहुपालट ॥ कितीह्मणोनसांगावा ॥ ॥५३॥येप्रकृतीचानिरास ॥ विवेकेंकरावासावकाश ॥ मगपरमात्मापरेश ॥ अनन्यभावेंभजावा ॥५४॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेनवमदशकेगुणरूपनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आधींस्थूळआहेएक ॥ तरीमगअंतःकरणपंचक ॥ जाणतेपणाचाविवेक॥स्थूळाकरितां ॥१॥ तैसेंब्रह्मांडेंविणकांहीं ॥ मूळमायेसिजाणीवनाहीं ॥ तयास्थूळाच्याआधारेंसर्वही ॥ कार्यचाले ॥२॥ तेंस्थूळचिनसतांनिर्माण ॥ कोठेंराहीलअंतःकरण ॥ ऐसाश्रोतींकेलाप्रश्न ॥ याचेंप्रत्युत्तरआइका ॥३॥ कोसलेअथवाकाटेबरें ॥ नानापृष्ठभागींचालतीघरें ॥जीवकरितीलहानथोरें ॥ श

त्यनुसार ॥४॥ शेळीपांपीगुळाकवडे ॥ आधींसांचेंघरघडे ॥ किंवा आधींनिर्माणकिडे ॥ हें विचारावे ॥५॥ आधींप्राणीतेहोती ॥ मगघ रेंनिर्माणकरिती ॥ हेतोंप्रत्यक्षप्रचीती ॥ सांगणेंनलगे ॥६॥ तैसेंआ धींसूक्ष्मजाण ॥ मगस्थूळहोतेंनिर्माण ॥ येणेंदृष्टांतेंप्रश्न ॥ फिटला श्रोतयांचा ॥७॥ तंवश्रोतापुसेआणिक ॥ जीआठवलेंकांहींएक ॥ जन्ममृत्यूचाविवेक ॥ मजनिरूपावा ॥८॥ कोणजन्मासघालितें ॥ आणिमागुताकोणजन्मघेतें ॥ हेंप्रत्ययाकैसेंयेतें ॥ कोण्याप्रकारें ॥ ९॥ ब्रह्माजन्मासघालितो ॥ विष्णुप्रतिपाळकरितो ॥ रुद्रअवघेंसं हारितो ॥ ऐसेंबोलती॥१०॥तरीहेंप्रवृत्तीचेंबोलणें ॥ प्रत्ययासआणी उणें ॥ प्रत्ययेंपाहतांश्लाघ्यवाणें ॥ होणारनाहीं ॥११॥ ब्रह्म्यास कोणेंजन्मासघातलें ॥ विष्णूसकोणेंप्रतिपाळिलें ॥ रुद्रासकोणेंसंहा रिलें ॥ महाप्रळयीं ॥१२॥ ह्मणोनिहासृष्टिभाव ॥ अवघामायेचास्व भाव ॥ कर्ताह्मणोनिनिर्गुणदेव ॥ तरीतोनिर्विकारी ॥१३॥ ह्मणा वेंमायाजन्मासघाली ॥ तरीहेआपणचिविस्तारली ॥ आणिविचा रितांथारली ॥ हेंचिघडेना ॥१४॥ आतांजन्मतोकोण ॥ कैसीत्या चीवोळखण ॥ आणिसंचिताचेंलक्षण ॥ तेंहिनिरूपावें ॥ १५ ॥ पु ण्याचेंकैसेंरूप ॥ आणिपापाचेंकैसेंस्वरूप ॥ याहिशब्दाचाआक्षेप॥ कोणकर्ता ॥१६॥ हेंकांहींचनयेअनुमाना ॥ ह्मणतीजन्मघेतेवासना ॥ तरीतेपाहतांदिसेना ॥ नाधरितांनये ॥१७॥ वासनाकामनाआणि कल्पना ॥ हेतुभावनामतिनाना ॥ ऐशाअनंतवृत्तिजाणा ॥ अंतःक रणपंचकाच्या ॥ १८ ॥ असोहेंअवघेंजाणीवयंत्र ॥ जाणीवह्मणजे स्मरणमात्र ॥ त्यास्मरणासजन्मसूत्र ॥ कैसेंलागे ॥१९ ॥ देहनिर्मा णपांचभूतांचा ॥ वायूचाळकतयांचा ॥ जाणणेंहामनाचा ॥ मनो भाव ॥२०॥ ऐसेंहेंसहजचिघडलें ॥ तत्वाचेंगुथाडेंझालें ॥ कोणास कोणेंजन्मविलें ॥ कोण्याप्रकारें ॥२१ ॥ तरीहेंपाहतांदिसेना ॥ ह्म णोनिजन्मचिअसेना ॥ उपजताप्राणीयेइना ॥ मागुतीजन्मा ॥२२॥ कोणासीचजन्मनाहीं ॥ तरीसंतसंगेंकेलेंकाई ॥ ऐसाअभिप्रायसर्व

ही ॥ श्रोतयांचा ॥२३ ॥ पूर्वीस्मरणनाविस्मरण ॥ मध्येंचिहेंझालें
स्मरण ॥ अंतर्यामीअंतःकरण ॥ जाणतीकळा ॥२४॥ सावधानआ
हेतोंस्मरण ॥ विकळहोतांविस्मरण ॥ विस्मरणपडतांमरण ॥ पाव
तीप्राणी ॥२५॥ स्मरणविस्मरणराहिलें ॥ मगदेहासमरणआलें ॥
पुढेंजन्मासघातलें ॥ कोणासकोणें ॥२६॥ ह्मणोनिजन्मचिअसेना॥
आणियातनाहिदिसेना ॥ अवघीव्यर्थचिकल्पना ॥बळावली॥२७॥
ह्मणोनिजन्मचिनाहींकोणासी ॥ श्रोतयांचीआशंकाऐसी ॥ मरोन
गेलेतेजन्मासी ॥ मागुतेंनये ॥२८॥ वाळलेंकाष्ठहिरवळेना ॥ पडि
लेंफळपुन्हांलागेना ॥ तैसेंपडिलेंशरीरयेईना ॥जन्मासमागुतें॥२९॥
मडकेंअवचितेंफुटलें ॥ फुटलेंतेंफुटोनीचगेलें ॥ तैसेंचिपुन्हांजन्म
लें ॥ नाहींमनुष्य ॥३०॥ येथेंअज्ञानआणिसज्ञान ॥ सारिखेंचिझा
लेंसमान ॥ ऐसेंबळावलेंअनुमान ॥ श्रोतयांसी ॥३१॥वक्ताह्मणेहो
ऐका ॥ अवघेंथोतांडकरूंनका ॥ सावधहोऊनविवेका ॥ अवलोका
वें ॥३२॥ प्रयत्नेंविणकार्यझालें ॥ जेविल्याविणपोटभरलें ॥ ज्ञानें
विणमुक्तझाले ॥ हेंतोंघडेना ॥३३॥ स्वयेंआपणजेविला ॥ त्यासवा
टेलोकधाला ॥ परंतुहेंसमस्तांला ॥ घडलेंपाहिजे ॥३४॥ पोहणेंशि
कलातोतरेल ॥ पोहणेंनेणेतोबुडेल ॥ येथेंहिअनुमानकरील ॥ ऐसा
कवणू ॥३५॥तैसेंजयासज्ञानझालें ॥ तेतेतितुकेचतरले ॥ ज्याचेंबंध
नतुटलें ॥ तोचिमुक्त ॥३६॥ मोकळाह्मणेनाहींबंधन ॥ आणिप्रत्य
क्षबंदींपडिलेजन ॥ त्यांचेंकैंचेंसमाधान ॥ तेंतुह्मीपाहा ॥३७॥ नेणे
दुसऱ्याचीतळमळ ॥ तेंमनुष्यपरदुःखेंशीतळ ॥ तैसाचिहाहिकेवळ
॥ अनुभवजाणावा ॥ ३८ ॥ जयासआत्मज्ञानझालें ॥ तत्वें
तत्वविवंचिलें ॥ खुणेसिपावतांबाणलें ॥ समाधान ॥ ३९ ॥ ज्ञानेंचु
केजन्ममरण ॥ सगटबोलणेंअप्रमाण ॥ वेदशास्त्रआणिपुराण ॥ म
गकासयासी ॥४०॥ वेदशास्त्रविचारबोली ॥ महानुभवांचीमंडळी॥
भूमंडळींलोकसकळीं ॥ हेतोमानीतना ॥४१॥ अवघेंहोतांअप्रमाण ॥
मगआपुलेंचकायप्रमाण ॥ ह्मणोनिजेथेंआत्मज्ञान ॥ तोचिमुक्त

॥४२॥ अवघेचमुक्तपाहतांनर ॥ हाहिज्ञानाचाउद्गार ॥ ज्ञानेंविण तोंउद्धार ॥ होणारनाहीं ॥४३॥ आत्मज्ञानकळोंआलें ॥ ह्मणोनि दृश्यमिथ्याझालें ॥ परंतुवेढांलाविलें ॥ सकळांसयेणें ॥४४॥ आतांप्रश्नफिटला ॥ ज्ञानीज्ञानेंमुक्तझाला ॥ अज्ञानतोबांधला ॥ आपुलेकल्पनेनें ॥४५॥ विज्ञानासारिखेंअज्ञान ॥ आणिमुक्तासारिखें बंधन ॥ निश्चयासारिखेंअनुमान ॥ मानूंचिनये ॥४६॥ बंधनह्मणि जेकांहींचनाहीं ॥ परीवेढांलाविलेंसर्वेही ॥ यासिउपायचिनाहीं ॥ कळल्यावांचूनी ॥४७॥ कांहींचनाहींआणिबाधी ॥ हेंचिनवलपाहतांआधी ॥ मिथ्याजाणिजेनाबाधी ॥ ह्मणोनिबद्ध ॥४८॥ भोळा भावसिद्धिसजाव ॥ हाउद्धाराचाउपाव ॥ रोकडामोक्षाचाअभिप्राव ॥ विवेकेंजाणावा ॥४९॥ प्राणीव्हावयामोकळा ॥ आधींपाहिजे जाणीवकळा ॥ सकळजाणतांनिराळा ॥ सहजचिहोय ॥५०॥ कांहींचनेणिजेतेंअज्ञान ॥ सकळजाणिजेतेंज्ञान ॥ जाणिवराहतांविज्ञान ॥ स्वयेंचिआत्मा ॥५१॥ अमृतसेवूनअमरझाला ॥ तोह्मणेमृत्यू कैसायेतोजनालां ॥ ऐसाविवेकीह्मणेबद्धाला ॥ जन्मतोकैसा॥५२॥ जाणताह्मणेजनातें ॥ तुह्मांसभूतकैसेंझडपितें ॥ तुह्मासविषकैसेंचढतें ॥ निर्विषह्मणे ॥५३॥ आधींबद्धासारिखेंव्हावें ॥ मगहेंनलगेचिपुसावें ॥ विवेकदूरीठेऊनपहावें ॥ लक्षणबद्धाचें ॥५४॥ निजल्यासचेइलातो ॥ ह्मणेहाकांरेवोसणतो ॥ अनुभवपाहणेंचिआहेतो ॥ तरीमगनिजोनपाहावें ॥५५॥ ज्ञात्याचीउठावलीवृत्ती ॥ बद्धाऐसीनपडेमुती ॥ भुकेल्याचीअनुभवप्राप्ती ॥ धाल्यासनये॥५६॥ इतुकेंनआशंकातुटली ॥ ज्ञानेंमोक्षप्राप्तिझाली ॥ विवेकपाहतांबाणली ॥ अंतरस्थिती ॥५७॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेनवमदशकेविकल्पनिरसननिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ज्ञानीसुटलाज्ञानमतें ॥ परंतुजन्मकैसाबद्धातें ॥ बद्धाचेंकायजन्मतें ॥ अंतकाळीं ॥१॥ बद्धप्राणीमरोनगेले ॥ तेथेंकांहींचनाहींउरलें ॥ जाणीवेचेंविस्मरणझालें ॥ मरणापूर्वी॥२॥

ऐसीघेतलीआशंका ॥ याचेंउत्तरऐका ॥ आतांदुश्चितहोऊंनका ॥ ह्मणेवक्ता ॥ ३ ॥ पंचप्राणस्थळेंसोडिती ॥ प्राणरूपवासनावृत्ती ॥ वासनामिश्रितप्राणजाती ॥ देहसोडूनियां ॥४॥ वायूसरिसीवासना गेली ॥ तेवायुरूपेंचिराहिली ॥ पुन्हांजन्मघेऊनिआली ॥ हेतुपरसें ॥५॥ कित्येकप्राणीनिःशेषमरती ॥ पुन्हांमागुतेजीवयेती ॥ टाकूनदिल्हेतेणेंदुखवर्ती ॥ हस्तपादादिक ॥६ ॥ सर्पदंशझालियावरी ॥ तीनदिवसांउठवीधन्वंतरी ॥ तेव्हांतेमाघारीं ॥ वासनायेतेकीं॥७ कित्येकशवेंहोऊनपडती ॥ कित्येकतयांसउठविती ॥ यमलोकींहून आणिती ॥ माघारेप्राणी ॥८॥ कित्येकपूर्वीशापिले ॥ तेशापदेहपावले ॥ उःशापकाळींपुनःआले ॥ पूर्वदेहीं ॥९॥ कित्येकींबहुजन्मघेतले ॥ कित्येकपरकायाप्रवेशले ॥ ऐसेआलेआणिगेले ॥ बहुतलोक ॥१०॥ फुंकिल्यासरिसावायुगेला ॥ तेथेंवायुसुतनिर्माणझाला॥ ह्मणोनवायुरूपवासनेला ॥ जन्मआहे ॥११॥ मनाच्यावृत्तिनाना॥ त्यांतजन्मघेतेवासना ॥ वासनापाहतांदिसेना ॥ परंतुआहे ॥१२ ॥ वासनाजाणिजेजाणीवहेतू ॥ जाणीवमुळींचामूळतंतू ॥ मूळमायेंतअसेमिश्रितू ॥ कारणरूपें ॥१३ ॥ कारणरूपेंआहेब्रह्मांडीं ॥ कार्यरूपें वर्तेपिंडीं ॥ अनुमानितांतांतडी ॥ अनुमानेना ॥ १४ ॥ परंतुआहेसूक्ष्मरूप ॥ जैसेंवायूचेंस्वरूप ॥ सकळदेववायुरूप ॥ आणिभूतसृष्टी ॥१५॥ वायूमध्येंविकारनाना ॥ वायुतरीपाहतांदिसेना ॥ तैसीजाणीववासना ॥ अतिसूक्ष्म ॥१६॥ त्रिगुणआणिपंचभूतें ॥ हींवायूमध्येंमिश्रितें ॥ अनुमानेनाह्मणोनित्यांतें ॥ मिथ्याह्मणोंनये ॥१७॥ सहजवायुचाले ॥ तरीसुगंधदुर्गंधकळोंआले ॥ उष्णशीतळतपनिवाले ॥ प्रत्यक्षप्राणी ॥ १८ ॥ वायूचेनिमेघवोळती ॥ वायूचेनिनक्षत्रें चालती ॥ सकळसृष्टीचीवर्ततीगती ॥ सकळतोवायू ॥ १९ ॥ वायुरूपेंदैवतेंभूतें ॥ अंगींभरतीअकस्मातें ॥ वधकेलियाप्रेतें ॥ सावधहोती ॥२०॥ राहणेंब्राह्मणसंबंधजाती ॥ राहणेंठेवणीसांपडती ॥ नाना गुंतलेउगवती ॥ प्रत्यक्षराहणें ॥ २१ ॥ वारेंनिराळेंनबोले ॥ देहम

ध्येंभरोनडोले ॥ आळीघेऊनजन्माआले ॥ कित्येकप्राणी ॥ २२ ॥
ऐसावायूचाविकार ॥ एवंचकळेनाविस्तार ॥ सकळकांहींचराचर॥
वायूमूळें ॥२३॥ वायुस्तब्धरूपेंसृष्टिधर्ता ॥ वायुचंचळरूपेंसृष्टिकर्ता
॥ नकळेतरीविचारींप्रवर्तता ॥ म्हणिजेकळे ॥२४॥ मूळापासूनशेव
टवरी ॥ वायूचिसकळांहीकरी ॥ वायुवेगळेंकर्तृत्वचतुरीं ॥ मज्ञवि
रूपावें ॥२५॥ जाणीवरूपमूळमाया ॥ जाणीवजातेआपुल्याठाया॥
गुप्तप्रगटहोऊनियां ॥ विश्वींवर्ते ॥२६ ॥ कोठेंगुप्तकोठेंप्रगटे ॥ जैसें
जीवनउफाळेआटे ॥ पुढेंमागुतांओघलोटे ॥ भूमंडळीं ॥ २७ ॥ तै
साचवायूमध्येंजाणीवप्रकार ॥ उमटेआटेनिरंतर ॥ कोठेंविकारें
कोठेंसमीर ॥ उगाचवाजे ॥२८॥ वारींअंगावरूनजाती ॥ तेणेंहा
तपायवाळती ॥ वारावाजतांकरपती ॥ आलींपिकें ॥२९॥ नानारो
गांचींनानावारीं ॥ पीडाकरितीपृथ्वीवरी ॥ वीजकडाडीअंबरीं ॥
वायुमुळें ॥३०॥ वायुकरितांरागोद्धार ॥ कळेवोळखीचानिर्धार ॥
दीपलागेमेघपडेहाचमत्कार ॥ रागोद्धारीं ॥ ३१ ॥ वायुफुंकितांभु
लीपडती ॥ वायुफुंकितांखोडकेंकरपती ॥ वायुकरितांचालती ॥
नानामंत्र ॥३२॥ मंत्रींदेवप्रगटती ॥ मंत्रींभूतेंआवरती ॥ बाजीगि
रीवोडंबरीकरिती ॥ मंत्रसामर्थ्यें ॥ ३३ ॥ राक्षसांचीमावरचना ॥
तेहेंदेवादिकांकळेना ॥ विचित्रसामर्थ्यैंनाना ॥ स्तंभनमोहनादिकें
॥३४॥ धडचिपिसेंकरावें ॥ पिसेंचउमजवावें ॥ नानाविकारसांगा
वे ॥ कितीम्हणोनी ॥३५॥ मंत्रींसंग्रामदेवांचा ॥ मंत्रींसाभिमानऋ
षींचा ॥ महिमामंत्रसामर्थ्याचा ॥ कोणजाणे ॥३६ ॥ मंत्रींपक्षीआ
ढोपिती ॥ मूषकेंश्वापदेंबांधिती ॥ मंत्रींमहासर्पखिळिती ॥ आणि
धनलाभ ॥३७॥ आतांअसोहाप्रश्नझाला ॥ वद्धाचाजन्मप्रत्यया
आला ॥ मागीलप्रश्नफिटला ॥ श्रोतयांचा ॥३८॥इतिश्रीदासबोधे
गुरुशि०नवमदशकेदेहातीतनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥ ८ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ब्रह्मवारितांवारेना ॥ ब्रह्मसारितांसरेना ॥
ब्रह्मकांहींचोसरेना ॥ एकीकडे ॥१॥ ब्रह्मभेदितांभेदेना ॥ ब्रह्मछे

दिवांछेदेना ॥ ब्रह्मपरतेंहोईना ॥ केलेंतरी ॥२॥ ब्रह्मखंडेनाअखं
ड ॥ ब्रह्मींनाहींदुसरेंबंड ॥ तरीकैसेंहेंब्रह्मांड ॥ शिरकलेंमध्यें ॥
॥३॥ पर्वतपाषाणशिळाशिखरें ॥ नानास्थळेंस्थळांतरें ॥ भूगोलर
चनाकोण्याप्रकारें ॥ झालीपरब्रह्मीं ॥४॥ भूगोलआहेब्रह्मामध्यें ॥
ब्रह्मआहेभूगोलामध्यें ॥ पाहतांएकमेकांमध्यें ॥ प्रत्यक्षदिसे ॥५ ॥
ब्रह्मींभूगोलपैसकेला ॥ आणिभूगोलहिब्रह्मेंभेदिला ॥ विचारपाह
तांप्रत्ययआला ॥ प्रत्यक्षआतां ॥६॥ ब्रह्मेंब्रह्मांडभेदिलें ॥ हेंतोंपा
हतांनीटचिझालें ॥ परीब्रह्मासब्रह्मांडेंभेदिलें ॥ हेंविपरीतदिसे ॥
॥७॥ भेदिलेंनाहींह्मणावें ॥ तरीब्रह्मींब्रह्मांडस्वभावें ॥ हेंसकळांस
अनुभवें ॥ दिसतचिआहे ॥८॥ तरीहेंआतांकैसेंझालें ॥ विचारून
पाहिजेबोलिलें ॥ ऐसेंश्रोतींआक्षेपिलें ॥ आक्षेपवचन ॥९॥ आतां
याचेंप्रत्युत्तर ॥ सावधऐकानिरुत्तर ॥ येथेंपडिलेकींविचार ॥ संदे
हाचे ॥१०॥ ब्रह्मांडनाहींह्मणोंतरीदिसे ॥ आणिदिसेह्मणोंतरीना
से ॥ आतांहेंसमजतीकैसे ॥ श्रोतेजन ॥११॥ तंवश्रोतेझालेउदित॥
अहोह्मणतीसावचित्त॥ प्रसंगेंबोलोंउचित ॥ प्रत्युत्तर ॥१२ ॥ आ
काशींदीपासिलाविलें ॥दीपेंआकाशपरतेंकेलें॥ हेंतोंघडेनापाहिलें
॥ पाहिजेश्रोतीं ॥१३॥ आपतेजअथवापवन ॥ सारूंनशकतीगगन
॥ गगनपाहतांसघन ॥ चळेलकैसें ॥१४॥ अथवाकठिणझालीमेदिनी
तरीगगनेंकेलीचाळणी ॥ पृथ्वीचेंसर्वांगभेदूनी ॥ राहिलेंगगन ॥
॥१५॥याचीप्रचीतऐसीअसे ॥ जेंजडत्वाआलेंतितुकेंनासे ॥ आका
शजैसेंतैसेंअसे ॥ चळणारनाहीं ॥१६॥ वेगळेपणेंपाहावें ॥ तयास
आकाशह्मणावें ॥ अभिन्नहोतांस्वभावें ॥ आकाशब्रह्म ॥१७॥ त
स्मात्आकाशचळेना॥भेदगगनाचाकळेना ॥ भासलेंब्रह्मयासजाणा॥
आकाशह्मणावें ॥१८॥ निर्गुणब्रह्मसेंभासलें ॥ कल्पूंजातांअनुमा
नलें ॥ ह्मणोनआकाशबोलिलें ॥ कल्पनेसाठीं ॥१९॥ कल्पनेसि
भासेभास ॥ तितुकेंजाणावेंआकाश ॥ परब्रह्मनिराभास ॥ निर्वि
कल्प ॥२०॥ पंचभूतांमध्येंवास ॥ ह्मणोनिबोलिजेआकाश ॥ भूतां

तरीजोब्रह्मांश ॥ तेंचिगगन ॥२१॥ प्रत्यक्षहोतेंआणिजातें ॥ अचळ कैसेंह्मणावेंत्यातें ॥ ह्मणोनियांगगनातें ॥ भेदिलेंचिनाहीं ॥२२॥ पृथ्वीविरोनउरेजीवन ॥जीवननसतांउरेअग्न ॥ अग्निविझतांउरेपवन ॥ तोहिनासे ॥२३॥मिथ्याआलेंआणिगेलें ॥ तेणेंखरेंतेंभंगलें ॥ ऐसेंहेंप्रचीतीसआलें ॥ कोणेपरी ॥२४॥ भ्रमेंप्रत्यक्षदिसतें ॥ विचार पाहतांकायतेथें ॥ भ्रममूळयाजगातें ॥ खरेंकैसेंह्मणावें ॥२५॥ भ्रम शोधितांकाहींचनाहीं ॥ तेथेंभेदिलेंकोणेठायीं ॥ भ्रमेंभेदिलेंह्मणतां ठायीं ॥ भ्रमचिमिथ्या ॥२६॥ भ्रमाचेंरूपमिथ्याझालें ॥ मगमुखें ह्मणावेंभेदिलें ॥ मुळींलटिकेंत्याणेंकेलें ॥ तेंहितैसें ॥२७॥ लटिक्यानेंउदंडकेलें ॥ तरीआमुचेंकायगेलें ॥ केलेंह्मणतांचनाथिलें ॥ शाहणेजाणती ॥२८॥ सागरामध्येंखसखस ॥ तैसेंपरब्रह्मींदृश्य ॥ मतिसारिखामतिप्रकाश ॥ अंतरींवाटे ॥२९॥ मतिकरितांविशाळ ॥ कवळोंलागेअंतराळ ॥ पाहतांभासेब्रह्मगोळ ॥ कावेंठजैसें ॥३०॥ वृत्तियाहूनिविशाळ ॥ करितांब्रह्मांडबदरीफळ ॥ ब्रह्माकारहोतांकेवळ ॥ कांहींचनाहीं ॥३१॥ आपणविवेकेंविशाळला॥ मर्यादेवेगळा झाला ॥ मगब्रह्मगोलदेखिला ॥ वटबीजन्यायें ॥३२॥ होतांत्याहुनविस्तीर्ण ॥ वटबीजकोटिप्रमाण ॥ आपणहोतांपरिपूर्ण ॥ कांहींचनाहीं ॥३३॥ आपणभ्रमेंलहानला ॥ केवळदेहधारीझाला ॥तरी मगब्रह्मांडत्याला ॥ कवळेलकैसें ॥३४॥ वृत्तिऐसीवाढवावी ॥पसरूननाहींचकरावी ॥ पूर्णब्रह्मासपुरवावी॥चहूंकडे ॥३५॥जवएकसुवर्ण आणितां ॥ तेणेंब्रह्मांडमढवितां ॥ कैसेंहोईलतत्वतां ॥ बरेंपाहा ॥३६॥ वस्तुवृत्तीसकवळे ॥ तेणेंवृत्तिफाटोनवितुळे ॥ निर्गुणआत्मानिवळे ॥ जैसातैसा ॥३७॥ येथेंफिटलीआशंका ॥ श्रोतेहोसंदेहधरूंनका ॥ अनुमानअसेलतरीविवेका॥अवलोकावें ॥३८॥ विवेकें तुटेअनुमान ॥ विवेकेंहोतेंसमाधान ॥ विवेकेंआत्मनिवेदन ॥ मोक्षलाभे ॥३९॥ केलीमोक्षाचीअपेक्षा ॥ विवेकेंसारिलेंपूर्वपक्षा ॥ सिद्धांतआत्माप्रत्यक्ष ॥ प्रमाणनलगे ॥४०॥ हींप्रचीतीचींउत्तरें ॥क

त्तीसारासारविचारें ॥ मननध्यासेंसाक्षात्कारें ॥ पावनहोइजे ॥४१
इतिश्रीदा०गु०नव०संदेहवारणनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ देउळामध्येंजगन्नायक ॥ आणिदेउळावरी
बैसलाकाक ॥ तरीतोदेवाहूनअधिक ॥ ह्मणोंनये ॥१॥ सभाबैसली
राजद्वारीं ॥ आणिमर्कटबैसलेस्तंभावरी ॥परीतेसभेहूनश्रेष्ठचतुरीं॥
कैसेमानावे ॥२॥ ब्राह्मणस्नानसंध्याकरूनगेले॥आणिबकतैसेचिबैस
ले ॥ परीतेब्राह्मणापरीसभले ॥ कैसेमानावे ॥३॥ ब्राह्मणामध्येंको
णीनेमस्त ॥ कोणीजाहलेअस्ताव्यस्त॥आणिश्वानसदाध्यानस्थ ॥
परीतेउत्तमनव्हे॥४॥ब्राह्मणलक्षमुद्रानेणे ॥ मार्जारलक्षाविषयींजाण
णे॥परीब्राह्मणापरीसविशेषकोणें ॥ ह्मणावेंतयांसी॥५॥ब्राह्मणपाहे
भेदाभेद ॥ मक्षिकासर्वांसिअभेद ॥ परीतीसजाहलाज्ञानबोध ॥ हें
तोंनघडे ॥६॥ उंचवस्त्रेंनीचल्याला ॥ आणिसमर्थउघडाचबैसला॥
परीतोआहेपरीक्षिला ॥ परीक्षवंतीं ॥७॥ बाह्यात्कारकेलाअधिक॥
परीतोअवघालौकिक ॥ येथेंपाहिजेमुख्यएक ॥ अंतर्निष्ठ ॥८॥ लौ
किकबरासंपादिला ॥ परीअंतरींसावनाहींजाहला ॥ मुख्यदेवासचु
कला ॥ तोआत्मघातकी ॥९॥ देवासभजतांदेवलोक ॥ पित्रांसभज
तांपितृलोक॥ भूतांसभजतांभूतलोक ॥ पाविजेती ॥१०॥ जेणेंजया
सभजावें ॥ तेणेंत्यालोकासजावें ॥ निर्गुणींभजतांव्हावें ॥ निर्गुण
चिस्वयें ॥११॥ निर्गुणाचेंकैसेंभजन ॥ निर्गुणींअसावेंअनन्य ॥ अ
नन्यहोतांहोइजेधन्य ॥ निश्चयेंसीं ॥१२॥ सकळकेलियाचेंसार्थक ॥
देवओळखावाएक ॥ आपणकोणहाविवेक ॥ पाहिलापाहिजे॥१३॥
देवपाहतांनिराकार ॥ आपलातोमायिकविचार ॥ सोहंआत्माहा
निर्धार ॥ बाणोनगेला ॥१४॥ आतांअनुमानतोकाई ॥ वस्तुआहे
वस्तुच्याठायीं ॥ देहभावकांहींचनाहीं ॥ धांडोळितां ॥१५॥ सिद्धा
सआणीसाधन ॥ हेंतोंअवघेंचअनुमान॥मुक्तासआणीबंधन ॥ आ
ढळेना ॥ १६ ॥ साधनेंजेंकांहींसाधावें ॥ तेंतोंआपणचिस्वभावें ॥
आतांसाधकाच्यानांवें ॥ शून्याकार ॥१७॥ कुलालपावलापंचत्व
दवी ॥ आतांरासभेंकासयाराखावीं ॥ कुलालचमातीचाठेवी ॥

कासयापाहिजे ॥१८॥ जैसाअवधाव्वत्तिभाव ॥ नानासाधनांचाउपा
व ॥ साध्यझालियाकैंचाठाव ॥ साधनासी ॥१९॥साधनेंकायसाधा
वें ॥ नेमेंकायफळघ्यावें ॥ आपणवस्तुभरंगळावें ॥ कासयासी॥२०॥
देहतरीपांचांभूतांचा ॥ जीवतरीअंशब्रह्माचा ॥ परमात्मातरीअन
न्याचा॥ठावपाहा ॥२१॥ उगेंचपाहतांमीपणदिसे ॥ शोधघेतांकांहीं
चनसे॥तत्वेंतत्वनिरसे ॥ पुढेंनिखीलआत्मा ॥२२ ॥ आत्माआहेआ
त्मपणें ॥ जीवआहेजीवपणें ॥ मायाआहेमायापणें ॥ विस्तारली ॥
॥२३॥ ऐसेंहेंअवघेंचिआहे ॥ आणिआपणहिकोणीएकआहे ॥ हेंस
कळशोधूनपाहे ॥ तोचिज्ञानी ॥२४ ॥ शोधूंजाणेसकळांसी ॥ परी
पाहोंनेणेआपणासी ॥ ऐसाज्ञानीएकदेशी ॥ वृत्तिरूपें ॥२५ ॥ तेंवृ
त्तिरूपजरीपाहिलें ॥ तरीमगकांहींचनाहींराहिलें ॥ प्रकृतिनिरासें
अवघेंचिगेलें ॥ विकारवंत ॥ २६ ॥ उरलेंतेंनिखिळनिर्गुण ॥ विवं
चितांतेंचिआपण ॥ ऐसीहेपरमार्थाचीखूण ॥ अगाधआहे ॥२७॥
फळएकआपणएक ॥ ऐसानाहींहाविवेक ॥ फळाचेंफळकोणी
एक ॥ स्वयेंचिहोइजे ॥ २८ ॥ रंकहोतांतोराजाजाहला ॥
बरेंपाहतांप्रत्ययआला ॥ रंकपणाचागलवला ॥ रंकींकरावा॥२९॥
वेदशास्त्रेंपुराणें ॥ नानासाधनेंनिरूपणें ॥ सिद्धसाधूत्यांकारणें॥ना
नासायासकरिती ॥३०॥ तेंब्रह्मरूपआपणचिअंगें ॥ सारासारवि
चारप्रसंगें ॥ करणेंनकरणेंवाउगें॥कांहींचनाहीं ॥३१ ॥ रंकराजआ
ज्ञेसिभ्याले ॥ तेचिपुढेंराजेजाहले ॥ मगतेंभयचिउडालें॥ रंकपणा
सरिसें ॥३२॥ वेदेंवेदाज्ञेनेंचालावें ॥ सच्छास्त्रेंशास्त्रअभ्यासावें ॥ती
र्थेंतीर्थासजावें ॥ कोण्याप्रकारें ॥३३ ॥ अमृतेंसेवावेंअमृत ॥ अनंतें
पाहावाअनंत ॥ भगवंतेंलक्षावाभगवंत ॥ कोण्याप्रकारें ॥३४॥ संतें
असंतत्यागावें॥निर्गुणेंनिर्गुणासभावावें॥स्वरूपेंस्वरूपींरंगावें ॥ को
ण्याप्रकारें ॥३५॥ अंजनेंल्यावेंअंजन॥धनेंसाधावेंधन॥ निरंजनेंनिरं
जन ॥ कैसेंअनुभवावें ॥३६॥ साध्येंचिकरावेंसाधनासी॥ ध्येयेंचि
धरावेंध्यानासी ॥ उन्मनेंआवरावेंमनासी॥कोण्याप्रकारें ॥३७॥इति
श्रीदा०शि०स०आत्मस्थितिनिरूपणंनामदशमःसमासः॥१०॥ ॥

रक॥आणिप्रवृत्तीचेहिलोक ॥ प्रत्ययपुसतांकित्येक ॥आकांतकरिती
॥ ७ ॥ ह्मणोनिसांसपुरेना ॥ सांचेनप्रत्ययआणवेना ॥ प्रत्ययें
विणप्रयत्ननाना ॥ ठकाठकी ॥ ८ ॥ प्रचीतीविणवैद्यह्मणवी ॥
उगीचकरांउठाठेवी ॥ तयामूर्खालागोंवी ॥ प्राणिमात्र ॥ ९ ॥
तैसाचहाहिविचार ॥ प्रत्ययेंकरावानिर्धार ॥ प्रयत्ननसतांअंधकार
॥ गुरुशिष्यांशी ॥१०॥ बरेंलोकांसिकायह्मणावें ॥ लोकह्मणतीतें
चिबरवें ॥ परंतुस्वामीनेंसांगावें ॥ विशदकरूनी ॥११॥ ह्मणोंदेवीं
मायाकेली ॥ तरीदेवांचींरूपेंमायेंतआलीं ॥ जरीह्मणोंमायेनेंमाया
केली ॥ तरीदुसरीनाहीं ॥१२॥ जरीह्मणोंभूतींकेली ॥ तरीतेभूतां
चीचवळली॥ ह्मणावीजरीपरब्रह्मेंकेली ॥ तरीब्रह्मींकर्तृत्वनाहीं ॥१३
आणिमायाखरीअसावी ॥ तरीब्रह्मींकर्तृत्वाचीगोंवी ॥ मायामिथ्या
ऐसीजाणावी ॥ तरीकर्तृत्वकैंचें ॥१४॥ आतांहेंअवघेंचउगवे ॥ आ
णिमनासिप्रत्ययफावे ॥ ऐसेंकेलेंपाहिजेदेवें ॥ कृपाळूपणें ॥ १५ ॥
वेदमातृकेविणनाहीं ॥ मातृकादेहाविणनाहीं ॥ देहनिर्माणहोतनाहीं ॥देहावेगळा ॥१६॥ तयादेहामध्येंनरदेहो ॥ त्यानरदेहांतब्राह्म
णदेहो ॥ तयाब्राह्मणदेहासपाहो ॥ अधिकारवेदीं ॥१७॥ असेवेद
कोठूनझाले ॥ देहकासयाचेकेले ॥ देवकैसेप्रगटले॥कोण्याप्रकारें ॥
॥१८॥ ऐसेंबळावलेंअनुमान ॥ केलेंपाहिजेसमाधान ॥ वक्ताह्मणेसा
वधान॥होईआतां॥१९॥प्रत्ययपाहतांसांकडी॥अवघीहोतेबिघडाबिघ
डी॥अनुमानितांघडीनेंघडी ॥ काळजातो ॥२०॥ लोकधाटीशास्त्रनि
र्णय ॥ येथेंबहुविधनिश्चय ॥ ह्मणोनियांएकप्रत्यय ॥ येणारनाहीं ॥
॥२१॥ आतांशास्त्रांचीभीडधरावी ॥ तरीसुटेनाहीगाथागोवी ॥ गा
थागोवीहेउगवी ॥ तरीशास्त्रभेददिसे ॥२२॥ शास्त्ररक्षूनप्रत्ययआणि
ला ॥ पूर्वपक्षत्यागूनसिद्धांतपाहिला॥शाहणामूर्खसमजाविला ॥ ए
कावचनें॥२३॥शास्त्रींचपूर्वपक्षबोलिला॥ पूर्वपक्षह्मणावेंलटिक्याला
विचारपाहतांआह्मालां ॥ शब्दनाहीं॥२४॥तथापिबोलोंकांहींएक॥
शास्त्ररक्षूनकौतुक॥श्रोतींसादरेंविवेक॥केलापाहिजे॥२५॥इतिश्रीदा
स०गुरु०दशमदशकेदेहआशंकानिरूपणंनामद्वतीयःसमासः ॥२॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ उपाधिविणेंजेंकांआकाश ॥ तेंचिब्रह्मनि
राभास ॥ तेंनिराभासींमूळमायेस ॥ जन्मजाहलें ॥१॥ तेंमूळमायेचें
लक्षण ॥ वायुस्वरूपचिजाण ॥ पंचभूतेंआणित्रिगुण ॥ वायुअंगीं
॥२॥ आकाशापासूनवायुझाला ॥ तोवायुदेवबोलिला ॥ वायूपासू
नअग्निझाला ॥ तोअग्निदेव ॥ ३ ॥ अग्नीपासूनझालेंआप ॥ तेंनारा
यणाचेंस्वरूप ॥ आपापासूनपृथ्वीचेंरूप ॥ तेंबीजाकारें ॥ ४ ॥
तेपृथ्वीचेपोटींपाषाण ॥ बहुदेवांचेंलक्षण ॥ नानाप्रचीतप्रमाण
॥ पाषाणदेवीं ॥ ५ ॥ नानाकाष्ठवृक्षमृत्तिका ॥ प्रचीतरो
कडीविश्वलोका ॥ समस्तदेवांचाथाराएका ॥ वायुमध्यें ॥ ६ ॥
देवयक्षिणीकात्यायनी ॥ चामुंडाजखिणीमानविणी ॥ नानाशक्ति
नानास्थानीं ॥ देशपरत्वें ॥ ७ ॥ पुरुषनामेंकितीएक ॥ देवअसती
अनेक ॥ भूतेंदेवतेंनपुंसक ॥नामेंबोलिजेती॥८॥देवदेवतादेवतेंभूतें ॥
पृथ्वीमध्यें‌असंख्यातें॥परंतुयासमस्तांतें॥वायुस्वरूपबोलिलें ॥९॥वा
युस्वरूपसदांअसणें॥प्रसगेंनानादेहधरणें ॥गुप्तप्रगटहोणेंजाणें ॥ सम
स्तांसी ॥१०॥ वायुस्वरूपेंविचरती॥वायुमध्यें‌जगज्योती ॥ जाणती
कळावासनावृत्ती ॥नानाभेदें ॥ ११ ॥ आकाशापासूनवायुझाला
॥ तोदोंप्रकारेंविभागला ॥ सावधपणेंविचारकेला ॥ पाहिजेश्रोतीं
॥१२॥ एकवारासकळजाणती ॥ एकवायुमधीलजगज्योती ॥ जग
ज्योतीच्याअनंतमूर्ती ॥ देवदेवतांच्या ॥१३॥ वायुबहुतविकारला
॥ परंतुदोंप्रकारेंविभागला ॥ आतांविचारऐकिला॥पाहिजेतेजाचा
॥१४॥ वायूपासूनतेजझालें ॥ उष्णशीतळप्रकाशलें ॥ द्विधारूपऐकि
लें ॥ पाहिजेतेजाचें॥१५॥उष्णापासूनझालाभानू ॥ प्रकाशरूपेंदेदी
प्यमानू ॥ सर्वभक्षहुताशनू ॥ आणिविद्युल्लता ॥१६॥ शीतळापासू
नआपअमृत ॥ चंद्रताराआणिशीत ॥ आतांपरिसासावचित्त ॥
होऊनश्रोते ॥१७॥ तेजबहुतविकारलें ॥ परंतुद्विधाचबोलिलें ॥
आपहिद्विधाचनिरूपिलें ॥ आपआणिअमृत ॥१८॥ ऐकापृथ्वीचा
विचार ॥ पाषाणमृत्तिकानिरंतर ॥ आणिकदुसराप्रकार ॥ सुवर्ण

परिसनानारत्नें ॥१९॥ बहुरत्नावसुंधरा ॥ कोणखोटाकोणखरा॥ अवघेंकळेविचारा ॥ रूढहोतां॥२०॥मनुष्येंकोठूनझालीं॥हेमुख्यआ शंकाराहिली॥पुढेंवृत्तिसावधकेली॥पाहिजेश्रोतीं ॥२१॥ इतिश्रीदा० गुरुशिष्य०दश०देहआंशकानिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांपाहांजातांउत्पत्ती ॥ मनुष्यापासूनम नुष्येंहोती॥पशूपासूनपशुनिपजती ॥ प्रत्यक्षआतां ॥१॥ खेचरेंआणि भूचरें ॥ वनचरेंआणिजळचरें ॥ नानाप्रकारचींशरीरें ॥ शरीरापा सूनहोती ॥२॥ प्रत्यक्षासआणीप्रमाण ॥ निश्चयासआणीअनुमान ॥ मार्गसांडोनआडरान ॥ घेऊंचनये ॥३॥ विपरीतापासूनविपरीत होती ॥ परीशरीरेंबोलिजेती ॥ शरीरावांचूनउत्पत्ती ॥ होणारनाहीं ॥४॥तरीहेउत्पत्तिकैसीझाली ॥ कासयाचीकोणेंकेली ॥ जेणेंकेली त्याचीनिर्मिली ॥ कायाकोणें॥५॥ऐसेंपाहतांउदंडलांबलें ॥ परीमूळीं शरीरकैसेंझालें ॥ कासयाचेंउभारिलें ॥ कोणेंकैसें ॥६॥ ऐसीहेमा गीलआशंका ॥ राहतगलीतेऐका ॥ कदापिजाजुघेऊंनका ॥ प्रत्यय आलियानें ॥७॥ प्रत्ययचिआहेप्रमाण ॥ मूर्खासवाटेअप्रमाण ॥ पिं डेंप्रचीतशब्देंजाण ॥ विश्वासासी ॥८॥ ब्रह्मींमूळमायाझाली ॥ ते चिअष्टधाप्रकृतिबोलिली ॥ भूतींत्रिगुणींकालवली ॥ मूळमाया ॥९ ॥ तेमूळमायावायुस्वरूप ॥ वायूमध्येंजाणीवेचेंरूप ॥ तेचिइच्छाप रीआरोप ॥ ब्रह्मींनघडे ॥१०॥ तथापिब्रह्मींकल्पिला ॥ तरीतोश ब्दचिवायांगेला ॥ आत्मानिर्गुणसंचला ॥ शब्दातीत ॥११॥ आ त्मानिर्गुणवस्तुब्रह्म ॥ नाममात्रतितुकाभ्रम ॥ कल्पूनलाविलासंभ्रम ॥ तरीलागणारनाहीं ॥१२॥ तथापिआग्रहेंलाविला ॥ तरीधोंडाअं तरींमारिला आकाशावरीकुंथिला ॥ तरीतेंतुटेना ॥१३॥ तैसेंब्रह्म निर्विकार ॥ निर्विकारींलावितीविकार ॥ विकारनासेनिर्विकार ॥ जैसेंतैसें ॥ १४ ॥ आतांऐकावाप्रत्यय ॥ जाणोनिधरावानिश्चय ॥ तरीचपाविजेजय ॥ अनुभवाचा ॥ १५ ॥ मायाब्रह्मींजोसमीर ॥ त्याचेंजाणतातोईश्वर ॥ ईश्वरआणिसर्वेश्वर ॥ तयासीचबोलिजे ॥

॥ १६ ॥ तोचिईश्वरगुणासआला ॥ त्याचात्रिगुणभेदझाला ॥ ब्रह्माविष्णुमहेशउपजला ॥ तयेठायीं ॥ १७ ॥ सत्वरजआणितम ॥ हेत्रिगुणउत्तमोत्तम ॥ यांच्यास्वरूपाचाअनुक्रम ॥ मागांनिरूपिला ॥१८॥ जाणताविष्णुभगवान ॥ जाणतानेणताचतुरानन ॥ नेणता महेशपंचानन ॥ अत्यंतभोळा ॥१९॥ त्रिगुणत्रिगुणींकालवले ॥ कैसेहोतीवेगळाले ॥ परीविशेषन्यूनभासले ॥ तेबोलावेलागती॥२०॥ वायुमध्येंविष्णुहोता ॥ तोवायुस्वरूपचितलता ॥ पुढेंझालादेहधर्ता ॥ चतुर्भुज ॥२१॥ तैसाचब्रह्माआणिमहेश ॥ देहधरितीसावकाश ॥ गुप्तप्रगटहोतांतयांस ॥ वेळनाहीं ॥२२॥ आतांरोकडीप्रचीती ॥ मनुष्येंगुप्तप्रगटती ॥ त्यादेवांच्यामूर्ती ॥ सामर्थ्यवंत ॥२३॥ देवदेवताभूतेंदैवतें ॥ चढतेंसामर्थ्यआहेतेथें ॥ येणेंचिन्यायेंराक्षसांतें॥सामर्थ्यकळा ॥ २४ ॥ झोटिंगवायुस्वरूपआसती ॥ सवेंचिखुळखुळांचळती ॥ खोबरींखारिकाटाकूनिदेती ॥ अकस्मात ॥ २५ ॥ अवघेंचन्यालअभावें ॥ तरीहेंबहुतेकांसठावें ॥ आपुल्यालाअनुभवें ॥ विश्वलोकजाणती ॥२६॥ मनुष्येंधरितीशरीरवेष ॥ नानापरकायाप्रवेश ॥ मगतोपरमात्माजगदीश ॥ कैसानधरी ॥२७॥ म्हणोनवायुस्वरूपदेहधरिले॥ब्रह्माविष्णुमहेशझाले ॥ पुढेंतेचिविस्तारले ॥ पुत्रपौत्रीं ॥२८॥अंतरींचस्त्रियाकल्पिल्या॥तोंत्याकल्पितांचनिर्माणझाल्या ॥ परीतयांपासूनप्रजानिर्मिल्या॥नाहींतकदा॥२९॥ इच्छूनपुत्रकल्पिले ॥ तेतेप्रसंगींनिर्माणझाले ॥ येणेंप्रकारेंवर्तले ॥ हरिहरादिक ॥३०॥ पुढेंब्रह्मयानेंसृष्टिकेली ॥ इच्छेसरिसीसृष्टिझाली ॥ जीवसृष्टिनिर्माणकेली ॥ ब्रह्मदेवें ॥३१॥ नानाप्रकारचेप्राणीकल्पिले॥ इच्छेसरिसेंनिर्माणझाले ॥ अवघेंजोडेंचिउदेलें ॥ अंडजजारजादिक ॥३२॥ एकजळस्वेदापासूनझाले ॥ तेप्राणीस्वेदजबोलिले ॥ एकावायूकरितांझाले ॥ अकस्मातउद्भिज ३३ मनुष्यांचीगौणविद्या ॥ राक्षसांचीवोडंबरीविद्या ॥ ब्रह्मयाचीसृष्टिविद्या ॥ येणेंप्रकारें ॥ ॥३४॥कांहींएकमनुष्यांची ॥ त्याहूनविशेषराक्षसांची॥त्याहूनविशेष

ब्रह्मयाची ॥ सृष्टिविद्या ॥३५॥ जाणतेनेणतेप्राणीनिर्मिले ॥ वेदव दोनमार्गेलाविले॥ब्रह्मयानेंनिर्माणकेलें ॥ येणेंप्रकारें ॥३६॥ मगश रीरापासूनशरीरें ॥ सृष्टिवाढलीविकारें ॥ सकळशरीरेंयेणेंप्रकारें ॥ निर्माणजाहलीं ॥३७॥ येथेंआशंकाफिटली ॥ सकळसृष्टिविस्ता रली ॥ विचारपाहतांप्रत्ययाआली ॥ यथान्वयें ॥३८॥ ऐसीसृष्टि निर्माणकेली ॥ पुढेंविष्णूनेंकैसीप्रतिपाळिली ॥ हेहिविवंचनापाहि ली ॥ पाहिजेश्रोतीं॥३९॥सकळप्राणीनिर्माणझाले ॥तेमूळरूपेंजाणो नपाळिले॥शरीरेंदैत्यनिर्दाळिले॥नानाप्रकारींचे ॥ ४० ॥ नानाअव तारधरणें ॥ दुष्टांचासंहारकरणें ॥ धर्मस्थापावयाकारणें ॥ विष्णू सजन्म ॥ ४१ ॥ ह्मणोनधर्मस्थापनेचेनर ॥ तेहिविष्णूचेअवतार ॥ अभक्तदुर्जनरजनीचर ॥ सहजचिजाहले ॥ ४२ ॥ आतांप्राणी जेजन्मले ॥ तेनेणोनसंहारले ॥ मूळरूपेंसंहारिले ॥ येणेंप्रकारें ॥ ४३ ॥ शरीरेंरुद्रखवळेल ॥ तैंजीवसृष्टिसंहारेल ॥ अवघेंब्रह्मांड चिजळेल ॥ संहारकाळीं ॥४४ एवंउत्पत्तिस्थितिसंहार ॥ यांचाऐ साआहेविचार ॥ श्रोतींहोऊनतत्पर ॥ अवधानद्यावें ॥४५॥ कल्पां तींसंहारघडेल ॥ तोचिपुढेंसांगिजेल ॥ पंचप्रळयओळखेल ॥ तो चिज्ञानी ॥४६॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेदशमदशकेबीजल क्षणनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ऐकप्रळयाचेंलक्षण ॥ पिंडींदोनीप्रळयजाण ॥ एकनिद्राएकमरण ॥ देहांतकाळीं ॥१॥ देहधारकतीनमूर्ती ॥ निद्रा जेव्हांसंपादिती ॥ तोनिद्राप्रळयश्रोतीं ॥ ब्रह्मांडींचाजाणावा.॥२॥ तिहींमूर्तींसहोईलअंत ॥ ब्रह्मांडासमांडेलकल्पांत ॥ तेव्हांजाणावा नेमस्त ॥ ब्रह्मप्रळयजाहला ॥ ३ ॥ दोनीपिंडींदोनीब्रह्मांडीं ॥ चा रीप्रळयनवखंडीं ॥ पांचवाप्रळयउदंडीं ॥ जाणिजेविवेकाचा ॥४॥ ऐसेहेपांचप्रळये ॥ सांगीतलेयथान्वयें ॥ आतांहेंअनुभवासये ॥ ऐ सेंकर्क ॥५॥ निद्राजेव्हांसंचरे ॥ तेव्हांजागृतिव्यापारसरे॥सुषुप्तिअ वस्थाप्रभरे ॥ अकस्मातअंगीं ॥६॥ यानांवनिद्राप्रळय ॥ जागृती

चाहोयक्षय ॥ आतांऐकादेहांतसमय ॥ म्हणिजेमृत्युप्रळय ॥७॥ हे हीरोगबळावती ॥ अथवाकठिणप्रसंगपडती ॥ तेणेंपंचप्राणजाती॥ व्यापारसांडूनी ॥८॥ तिकडेगेलामनपवनू ॥ इकडेराहिलीनुसतीत नू ॥ दुसराप्रळयअनुमानू ॥ असेंचिना ॥ ९ ॥ तिसराब्रह्मानिजे ला ॥ तोहांमृत्युलोकगोळाझाला ॥ अवघाव्यापारखुंटला ॥ प्रा णिमात्रांचा ॥ १० ॥ तेव्हांप्राणियांचेसूक्ष्मांश ॥ वायुचक्रींकरि तीवास ॥ कित्येककाळजातांब्रह्मयास ॥ जागृतीघडे ॥११ ॥ पुनः मागुतीसृष्टिरची ॥ विसंचलेजीवमागुतेसंची ॥ सीमाहोतांआयु ष्याची ॥ ब्रह्मप्रळयमांडे ॥१२ ॥ शतवरुषेंमेघजाती ॥ तेणेंप्राणीमृ त्युपावती ॥ असंभाव्यतर्कींक्षती ॥ मर्यादेवेगळी॥१३॥सूर्यतपेबाराक ळीं ॥ तेणेंपृथ्वीचीहोयहोळी ॥ अग्निपावतांपाताळीं ॥ शेषविषव मी ॥१४॥ आकाशींसूर्याच्याज्वाळा ॥ पाताळींशेषवमीगरळा ॥दो हींकडूनजळतांभूगोळा ॥ उरीकैंची ॥१५॥ सूर्यासखडतरताचढे॥हल कल्लोळचहूंकडे ॥ कोसळतीमेरूचेकडे ॥ घडघडायमान ॥१६॥ अ मरावतीसत्यलोक ॥ वैकुंठकैलासादिक ॥ यांहिवेगळेनानालोक ॥ भस्मोनजाती ॥१७॥ मेरूअवघाचघसरे ॥ तेथीलमहिमाचवोसरे ॥ देवसमुदायवावरे ॥ वायुचक्रीं ॥१८॥ भस्मझालियाधरित्री ॥ पर्ज न्यपडेशुंडाधारीं ॥ महीविरेजळांतरीं ॥ निमिषमात्रें ॥१९ ॥ पुढेंनु सतेंउरलेंजळ ॥ तयासशोषीलअनळ ॥ पुढेंएकवटतीलज्वाळ ॥ म र्यादेवेगळे ॥२०॥ समुद्रींचावडवानळ ॥ शिवनेत्रींचानेत्रानळ ॥ स प्तकंचुकीचाआवर्णानळ ॥ सूर्यआणिविद्युल्लता ॥२१॥ ऐसेज्वाळए कवटती ॥ तेणेंदेवदेहसोडिती ॥ पूर्वरूपींमिळोनजाती ॥ प्रभंजनीं ॥२२॥ तोवाराझडपीवैश्वानरा ॥ वन्हिहीवझेलएकसरां ॥ वायुधांवे भैरावैरा ॥ परब्रह्मीं ॥२३॥ धूम्रवितळेआकाशीं ॥ तैसेंहोईलसमी रासी ॥ बहुतांमध्येंथोडियासी ॥ नाशबोलला ॥२४॥ वायुवित ळतांजाण ॥ सूक्ष्मभूतेंआणित्रिगुण ॥ ईश्वरसांडीअधिष्ठान ॥ नि र्विकल्पीं ॥२५॥ तेथेंजाणीवराहिली ॥ आणिजगज्योतिनिमाली॥

शुद्धसारांशउरली ॥ स्वरूपस्थिती ॥२६॥ जितुकीं कांहीं नामाभिधा
नें ॥ तयेप्रकृतीचेनिगुणें ॥ प्रकृतिनसतां बोलणें ॥ कैसें बोलावें॥२७
प्रकृतिअसतांविवेककीजे ॥ त्यासविवेकप्रळयबोलिजे॥पांचहिप्रळय
वोजें॥तुजनिरूपिलें ॥२८॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद
शमदशकेपंचप्रळयनिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ उत्पत्तिस्थितिसंहार ॥यांचानिरूपिलाव्य
वहार ॥ परमात्मानिर्गुणनिराकार ॥ जैसातैसा ॥१॥ होतेंवर्ततेंआ
णिजातें ॥ यांचासंबंधनाहींतेथें ॥ आदिमध्यें अवसानीं तें ॥ संचलें
चिआहे ॥२॥ परब्रह्मअसतांचिअसे ॥ मध्येंचिहाभ्रमभासे ॥ भा
सेपरंतुअवधानासे ॥ काळांतरीं॥३॥ उत्पत्तिस्थितिसंहारत ॥ मध्यें
हें अखंडहोतजात ॥ पुढेंशेवटींकल्पांत ॥ सकळांसआहे ॥४॥ याम
ध्येंज्यासविवेकआहे ॥ तोआधींचजाणताआहे ॥ सारासारविचारें
पाहें ॥ म्हणोनियां ॥५॥ बहुतभ्रमिष्टमिळाले ॥ त्यांतउमजल्याचेंका
यचाले ॥ सृष्टीमध्येंउमजले ॥ ऐसेथोडे ॥६॥ याउमजल्याचेंलक्षण
॥ कांहींकरूननिरूपण ॥ भ्रमाहूनविलक्षण ॥ महापुरुष ॥७॥ भ्र
महानसेलजयासी ॥ मनींवोळखावेंतयासी ॥ ऐकाआतांभ्रमासी ॥
निरूपिजेल ॥८॥ एकपरब्रह्मसंचलें ॥ कदापिनाहींविकारलें ॥ त्या
वेगळेंजेंभासलें ॥ तेंभ्रमरूप ॥९॥ जयासबोलिलाकल्पांत ॥ त्रिगु
णआणिपंचभूत ॥ हेंअवघेंचसमस्त ॥ भ्रमरूप ॥१०॥ मीतूंहाभ्रम
॥ उपासनाहिभ्रम ॥ ईश्वरहाहिभ्रम ॥ निश्चयेंसीं ॥११॥ श्लोक ॥
भ्रमेणाहंभ्रमेणत्वंभ्रमेणोपासकाजनाः ॥ भ्रमेणेश्वरभावत्वंभ्रममूल
मिदंजगत् ॥१॥ टीका ॥ याकारणेंसृष्टिभासत ॥ परंतुभ्रमचिहास
मस्त ॥ यामध्येंजेविचारवंत ॥ तेचिधन्य ॥१२॥ आतांभ्रमाचावि
चारू ॥ अत्यंतचिप्रांजळकरूं ॥ दृष्टांतद्वारेंविवरूं ॥ श्रोतयांसी ॥
॥१३॥ भ्रमणकरितांदूरदेशीं ॥ दिशाभुलीआपणासी॥कांओळखी
मांडेजिवलगासी ॥ यानांवभ्रम ॥१४॥ कांउन्मत्तद्रव्यसेविलें ॥ ते
णेंअनेकभासोंलागलें ॥ नानाव्यथाकांझडपिलें ॥ भूतेंतोभ्रम॥१५

॥ दशावतारींवाटतीनारी ॥ कांतेमांडलीबाजीगिरी ॥ उगाचसंदे हअंतरीं ॥ यानांवभ्रम ॥ १६ ॥ ठेविलाठावतोविसरला ॥ कांमा र्गींजातांमार्गचुकला ॥ पट्टणामध्यॆंभांबावला ॥ यानांवभ्रम॥१७॥ वस्तुआपणापासिअसतां ॥ गेलीह्मणोनहोयदुश्चिता ॥ आपुलेंआ पणविसरतां ॥ यानांवभ्रम ॥ १८ ॥ कांहींपदार्थविसरोनगेला ॥ कांजेंशिकलातेंविसरला ॥ स्वप्नदुःखेंघाबिराझाला ॥ यानांवभ्रम ॥ १९ ॥ दुश्चिन्हअथवाअपशकुन॥मिथ्यावार्तेनेंभंगेमन ॥ वच केपदार्थदेखोन ॥ यानांवभ्रम॥२०॥वृक्षकाष्ठपशुदेखिले ॥मनांतवाटे भूतआलें ॥ कांहींचनसतांहडबडिलें ॥ यानांवभ्रम ॥२१ ॥ आतां कांचह्मणोनउदकांतपडे ॥ कांसभादेखोनदर्पणीवावडे ॥ द्वारचुको नभलतीकडे ॥ यानांवभ्रम ॥२२॥ एकअसतांएकवाटे ॥ एकसांग तांएकनिवटे ॥ एकदिसतांएकउठे ॥ यानांवभ्रम ॥२३ ॥ आतांजें जेंदेइजेतें ॥ तेंतेंपुढेंपावजेतें॥मेलेंमाणूसभोजनायेतें ॥ यानांवभ्रम॥ ॥२४॥ येजन्मींचेंपुढलेजन्मीं ॥ कांहींएकपावेनमी ॥ प्रीतिगुंतली मनुष्याचेनामीं ॥ यानांवभ्रम ॥२५॥ मेलेंमनुष्यस्वप्नाआलें ॥ तेणें कांहींमागीतलें ॥ मनींअखंडबैसलें ॥ यानांवभ्रम ॥२६॥ अवघेंमि थ्याह्मणोनबोले ॥ आणिसामर्थ्यावरीमनचाले ॥ ज्ञातेवैभवेंदडपिले ॥ यानांवभ्रम ॥२७ ॥ कर्मठपणेंज्ञानविटे ॥ कांज्ञातेपणेंबळेंचिभ्रष्टे ॥ कोणीएकसीमाफिटे ॥ यानांवभ्रम ॥ २८ ॥ देहाभिमानकर्माभि मान ॥ जात्याभिमानकुळाभिमान ॥ ज्ञानाभिमानमोक्षाभिमान ॥ यानांवभ्रम ॥२९॥ कैसान्यायतोनकळे ॥ केलाअन्यायतोनाढळे ॥ उगाचअभिमानेंखवळे ॥ यानांवभ्रम ॥३०॥ मागीलकांहींआठवेना ॥ पुढीलकांहींचसुचेना ॥ अखंडआरूढअभिमाना ॥ यानांवभ्रम॥ ॥३१॥प्रचीतिविणऔषधघेणें ॥ प्रचीतनसतांपथ्यकरणें ॥ प्रचीती विणज्ञानसांगणें ॥ यानांवभ्रम ॥३२॥ फलश्रुतीविणप्रयोग ॥ ज्ञा नेंविणनुस्तायोग॥ उगाचशरीरेंभोगीभोग ॥ यानांवभ्रम॥३३॥ ब्र ह्मलिहितोअदृष्टीं ॥ आणिवाचूनजायेसठी ॥ ऐशाप्रकारींच्या

गोष्टी ॥ यानांवभ्रम ॥३४॥ उदंडभ्रमविस्तारला ॥ अज्ञानजनींचे सावला ॥ अल्पसंकेतेंबोलिला ॥ कळावयाकारणें ॥३५॥ भ्रमरूप विश्वस्वभावें ॥ तेथेंकायह्मणोनसांगावें ॥ निर्गुणब्रह्मावेगळेंआघवें ॥ भ्रमरूप ॥३६॥ ज्ञात्यासनाहींसंसार ॥ ऐसेंबोलताअपार ॥ गतज्ञात्यांचेचमत्कार ॥ यानांवभ्रम॥३७॥ येथेंआशंकाउठिली ॥ ज्ञात्याचीसमाधिपूजिली ॥ तेथेंकाहींप्रचीतआली ॥ किंवानाहीं ॥३८॥ तैसेचिअवतारसंपले ॥ त्यांचेंहिसामर्थ्यउदंडचाले ॥ तरीतेकायगुंतले ॥वासनाधरूनी ॥३९॥ ऐसीआशंकाउद्भवली ॥ समर्थेंपाहिजेनिरूपिली ॥ इतुकेनहेसंपली ॥ कथाभ्रमाची ॥४०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु० दशमदशकेभ्रमनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अवतारादिकज्ञानीसंत ॥ सारासारविचारेंमुक्त ॥ त्यांचेंसामर्थ्यचालत ॥ कोण्याप्रकारें ॥ १॥ हेश्रोतयांचीआशंका ॥ पाहतांप्रश्नकेलानिका ॥ सावधहोऊनऐका ॥ ह्मणेवक्ता ॥२॥ ज्ञानीमुक्तहोऊनगेले ॥ मागेंत्यांचेंसामर्थ्यचाले ॥ परंतुतेनाहींआले ॥ वासनाधरूनी ॥३॥ लोकांसहोतोचमत्कार ॥ लोकमानितीसाचार ॥ परंतुयाचाविचार ॥ पाहिलापाहिजे ॥४॥ जितअसतांनेणोंकिती ॥ जनांमध्येंचमत्कारहोती ॥ ऐसीयांचीसद्यःप्रचीती ॥ रोकडीपाहावी ॥५॥ तोतरीआपणनाहींगेला ॥ लोकींप्रत्यक्षदेखिला ॥ ऐसाहाचमत्कारझाला ॥ यासकायह्मणावें ॥६॥ तरीहालोकांचाभावार्थ ॥ भाविकांदेवयथार्थ ॥ अन्यत्रकल्पनाव्यर्थ ॥ कुतर्कांची ॥७॥ आवडेतेंस्वप्नींदेखिलें ॥ तरीकायतेथुनिआलें ॥ ह्मणालतेंणेंआठविलें ॥ तरीद्रव्यकांदिसे ॥८॥ एवंआपलीकल्पना ॥ स्वप्नींयेतीपदार्थनाना ॥ तरीतेपदार्थचालतीना ॥ अथवाआठवूंनाहीं ॥ ९ ॥ येथेंतुटलीआशंका ॥ ज्ञात्यासजन्मकल्पूंनका ॥ उमजेनातरीविवेका ॥ बरेंपाहा ॥१०॥ ज्ञातेमुक्तहोऊनगेले ॥ त्यांचेंसामर्थ्यउर्मेंचिचाले ॥ कांजेपुण्यमार्गेंचालिले ॥ ह्मणोनियां ॥११॥ याकारणेंपुण्यमार्गेंचालावें ॥ भजनदेवाचेंवाढवावें ॥ न्यायसोडून

जावें ॥ अन्यायमार्गें ॥१२॥ नानापुरश्चरणेंकरावीं ॥ नानातीर्थाट
णेंफिरावीं ॥ नानासामर्थ्येंवाढवावीं ॥ वैराग्यबळें ॥ १३ ॥
निश्चयवैसेवस्तूकडे ॥ तरीज्ञानमार्गेंहिसामर्थ्यचढे ॥ कोणीएक
एकांतमोडे ॥ ऐसेंनकरावें ॥ १४ ॥ एकगुरुएकदेव ॥ को
ठेंतरीअसावाभाव ॥ भावार्थनसतांवाव ॥ सर्वकांहीं ॥ १५ ॥
निर्गुणज्ञानझालें ॥ म्हणोनसगुणअलक्षकेलें ॥ तरीतेंज्ञानेंनागवलें ॥
दोहींकडे ॥१६॥ नाहींभक्तिनाहींज्ञान ॥ मध्येंचिपैसावलेंअनुमान
॥ म्हणोनियांजपध्यान ॥ सांडूंचिनये ॥१७॥ सांडीलसगुणभजना
सी ॥ तरीतोज्ञातापरीअपेशी ॥ म्हणोनियांसगुणभजनासी ॥ सां
डूंचनये ॥१८॥ निष्कामबुद्धीचियाभजना ॥ त्रैलोकींनाहींतुळणा ॥
सामर्थ्येंविणघडेना ॥ निष्कामभजन ॥१९॥ कामनेनेंफळघडे ॥ नि
ष्कामभजनेंभगवंतजोडे ॥ फळभगवंतासिकोणीकडे ॥ महदंतर॥२०
नानाफळेंदेवापाशीं ॥ आणिफळअंतरींभगवंतासी ॥ याकारणेंपरमे
श्वरासी ॥ निष्कामभजावें ॥२१॥ निष्कामभजनाचेंफळआगळें ॥
सामर्थ्यचढेमर्यादेवेगळें ॥ तेथेंबापुडींफळें ॥ कोणीकडे ॥२२॥ भक्तें
जेंमनींधरावें ॥ तेंदेवेंआपणचिकरावें ॥ तेथेंवेगळेंभावावें ॥ नलगेक
दा ॥२३॥ दोनीसामर्थ्यैंएकहोतां ॥ काळासिनाटोपेसर्वथा ॥ तेथेंइ
तरांचीकायकथा ॥ कीटकन्यायें ॥२४ ॥ म्हणोनिनिष्कामभजन ॥
वरीविशेषब्रह्मज्ञान ॥ तयासतुळितांत्रिभुवन ॥ उणेंवाटे ॥ २५॥ ये
थेंबुद्धीचाप्रकाश ॥ आणिकनचढेविशेष ॥ प्रतापकीर्तिआणियश ॥
निरंतर ॥ २६ ॥ निरूपणाचाविचार ॥ आणिहरिकथेचागजर ॥
तेथेंहोतीतत्पर ॥ प्राणिमात्र ॥२७ ॥ जेथेंभ्रष्टाकारघडेना ॥ तोपर
मार्थहिदडेना ॥ समाधानविघडेना ॥ निश्चयाचें ॥२८॥ सारासार
विचारकरणें ॥ न्यायअन्यायअखंडपाहणें ॥ बुद्धिभगवंताचेंदेणें ॥
पालटेना ॥ २९ ॥ भक्तभगवंतींअनन्य ॥ त्यासिबुद्धिदेतोआपण ॥
यदर्थींभगवद्वचन ॥ सावधऐका ॥ ३० ॥ श्लोकार्द्ध ॥ ददामिबुद्धि
योगंतंयेनमामुपयांतिते ॥ म्हणोनसगुणभजन ॥ वरीविशेषब्रह्मज्ञान

॥ प्रत्ययाचेंसमाधान ॥ दुर्लभजगीं ॥ ३१ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि
ष्यसंवादेदशमदशकेसगुणभजननिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकाप्रचीतीचींलक्षणें ॥ प्रचीतपाहतीलते
शाहणे ॥ येरवेडेदैन्यवाणे ॥ प्रचीतिविण ॥१॥ नानारत्नेंनानाना
णीं ॥ परीक्षूननघेतांहोयहानी ॥ प्रचीतनयेतांनिरूपणीं ॥ बैसोंच
नये ॥२॥ तुरंगशस्त्रदमूनपाहिले ॥ बरेंपाहतांप्रचीतीसआले ॥ त
रीमगपाहिजेघेतले ॥ जाणतेपुरुषीं ॥ ३ ॥ बीजउगवेलऐसेंपा
हावें ॥ तरीमगद्रव्यघालूनघ्यावें ॥ प्रचीतआलियाऐकावें ॥
निरूपण ॥४॥ देहींआरोग्यताझाली ॥ ऐसीजनासप्रचीतआली ॥
तरीमगअगस्यघेतली ॥ पाहिजेमात्रा ॥५॥ प्रचीतीविणऔषधघेणें॥
तरीमगधडचिविघडणें ॥ अनुमानेंजेंकार्यकरणें ॥ तेंचिमूर्खपण ॥६॥
प्रचीतीसनाहींआलें ॥ आणिसुवर्णकरविलें ॥ तरीमगजाणावेंठ
किलें ॥ देखतदेखितां ॥ ७ ॥ शोधूनपाहिल्याविण ॥ कांहींतरीए
कक्कारण ॥ होणारनाहींनिर्वाण ॥ प्राणासघडे ॥ ८ ॥म्हणोनअनु
मानाचेंकार्यें ॥ भल्यानेंकदापिकरूंनये ॥ उपायपाहतांअपाये ॥
नेमस्तघडे ॥ ९ ॥ पाण्यांतीलम्हैसीचीसाठी ॥ करणेंहेबुद्धिचखोटी
॥ शोधिल्याविणहिंपुटी ॥ होणेघडे ॥ १० ॥ विश्वासेंघरघेतलें ॥
ऐसेंकधींनाहींऐकिलें ॥ मैंदेंमैंदावेंकेलें ॥ परीतेंशोधिलेंपाहिजे
॥ ११ ॥ शोधिल्याविणअन्नवस्त्रघेणें ॥ तेणेंप्राणासमुकणें ॥ लटि
क्याचाविश्वासधरणें ॥ हेंचिमूर्खपण॥१२॥ संगतिचोरांचीधरितां ॥
घातहोईलतत्वतां ॥ ठकसितरूशोधितां ॥ ठायींपडे ॥१३॥ गैरसा
क्तालमगिरी ॥ कोणीनवीमुद्राकरी ॥ नानाकपटपरोपरी ॥ शोधू
नपहावें ॥१४॥ दिवाळखोराचामांड ॥ पाहतांवैभवहिदिसेउदंड ॥
परीतेंअवघेंथोतांड ॥ भंडपुढें ॥१५॥ तैसेंप्रचीतिविणज्ञान ॥ तेथें
नाहींसमाधान ॥ करूनबहुतांचेंअनुमान ॥ अनहितकेलें ॥१६॥मंत्र
यंत्रउपदेशिले ॥नेणतेप्राणीगोंविले ॥ जैसेंझांकूनमारिलें॥दुखणाइत
॥१७॥वैद्यपाहिलापरीकाचा॥तरीप्राणगेलापोराचा ॥ येथेंउपायदुस

च्याचा॥कायचाले ॥१८॥स्वदुःखें अंतरीं झिजे ॥ आणिवैद्यपुसतांला
जे ॥तरीमगत्यासिसाजे ॥ आत्महत्यारेपण ॥१९॥ जाणत्यावरी
गर्वगेला ॥ परीतोनेणत्याकरितांबुडाला॥येथेंकोणाचाघातझाला॥
बरेंपाहा ॥ २० ॥ पापाचीखंडणाझाली ॥ जन्मयातनाचुकली ॥
ऐसीस्वयेंप्रचीतआली ॥ ह्मणिजेबरें ॥ २१ ॥ परमेश्वरासीओळ
खिलें ॥ आपणकोणऐसेंकळलें ॥ आत्मनिवेदनझालें ॥ ह्मणाजे
बरें ॥ २२ ॥ ब्रह्मांडकोणेकेलें ॥ कासयाचेंउभारलें ॥ मुख्यक
र्त्यासओळखिलें ॥ ह्मणिजेबरें ॥ २३ ॥ जेथेंअनुमानराहिलें ॥ त
रीपरमार्थकेलातेवांयांगेले ॥ प्राणीसंशयींबुडाले ॥ प्रचीतीविण
॥२४॥ हेंचिपरमार्थाचेंवर्म ॥ लटिकेंबोलेलतोअधम ॥ लटिकेंमानी
लतोअधमाधम ॥ यथार्थजाणावा ॥२५॥ येथेंबोलण्याचीझालीसी
मा ॥ नेणतांनकळेपरमात्मा ॥ असत्यनाहींसर्वोत्तमा ॥ तूंचिजा
णसी ॥२६॥ माझेउपासनेचाबडिवार ॥ ज्ञानसांगावेंसाचार ॥
मिथ्याबोलतांउत्तर ॥ प्रभूसिलागे ॥ २७ ॥ ह्मणोनिसत्यचिबोलि
लें ॥ कर्त्यासपाहिजेओळखिलें ॥ मायोद्भवाचेंशोधिलें ॥ पाहिजे
मूळ ॥२८॥ तेंचिपुढेंनिरूपण ॥ बोलिलेंबोलिजेप्रमाण॥श्रोतींसावध
अंतःकरण ॥ घातलेंचिघालावें ॥२९॥ सूक्ष्मनिरूपणलागलें ॥ ते
थेंबोलिलेंचिमागुतीबोलिलें ॥ श्रोतयांसपाहिजेउमजलें॥ह्मणोनियां
॥३०॥प्रचीतपाहतांनिकट॥उठोनजातीपरिपाठ॥ह्मणोनहेखटपट॥क
रणेंलागे॥३१॥परीपाठेंचिजरीबोलिलें॥तरीप्रचीतसमाधानबुडालें॥
प्रचीतसमाधानराखिलें ॥ तरीपरिपाठउडे ॥३२॥ ऐसींसांकडींदो
हींकडे॥ह्मणोनिबोलिलेंचिबोलणेंघडे ॥दोन्हींराखोनियांकोडें॥उक
लूनदाऊं॥३३॥परिपाठआणिप्रचीतप्रमाण ॥दोन्हीराखोननिरूपण
॥श्रोतेपरमविचक्षण॥विवरोतपुढें॥३४॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसं
वादेदशमदशकेप्रचीतनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आकाशींवायुझालानिर्माण ॥ तैसीब्रह्मींमू
ळमायाजाण ॥ त्यावायुमध्येंत्रिगुण ॥ आणिपंचभूतें॥१॥ वटबीजीं

असेवड ॥ फोडूननपाहतांनदिसेझाड ॥ नानावृक्षांचेजुंबाड ॥बीजा पासूनहोती ॥२॥तैसीबीजरूपमूळमाया ॥ विस्तारझालातेथूनियां ॥ तिचेंस्वरूपशोधूनियां ॥ बरेंपाहा ॥३॥ तेथेंदोनीभेददिसती ॥ वि वेकेंपाहातीप्रचीती ॥ निश्चळींजेचंचळस्थिती ॥ तोचिवायु ॥४॥ त यामध्येंजाणीवकळा ॥ जगज्योतीचाजिवाळा ॥ वायुजाणीवमिळो नमेळा ॥ मूळमायाबोलिजे ॥५॥ सरिताह्मणतांबायकोभासे ॥ तेथें पाहतांपाणीचअसे॥विवेकीहोसमजातैसें॥मूळमायेसी ॥६॥वायुजाणी वजगज्योती ॥ तयासिमूळमायाह्मणती॥पुरुषआणिप्रकृती॥याचेंच नांव ॥७॥ वायूसह्मणतीप्रकृती ॥ आणिपुरुषह्मणतीजगज्योती ॥ पुरुषप्रकृतिशिवशक्ती ॥ याचेंचनांव ॥८॥ वायुमध्येंजाणीवविशेष ॥ तोचिप्रकृतिपुरुष ॥ येगोष्टीचाविश्वास ॥ धरिलापाहिजे ॥९॥ वायुशक्तिजाणीवईश्वर ॥ अर्धनारीनटेश्वर ॥ लोकह्मणतीनिरंतर॥ येणेंप्रकारें ॥१०॥ वायुमध्येंजाणीवगुण ॥ तेंचिईश्वराचेंलक्षण ॥ त यापासूनत्रिगुण ॥ पुढेंजाहले ॥११॥ तयागुणामध्येंसत्वगुण ॥ नि खिलजाणीवलक्षण ॥ त्याचादेहधारीआपण ॥ विष्णूजाहला ॥१२॥ त्याच्याअंशेंजगचाले ॥ ऐसेंभगवद्गीताबोले ॥ गुंतलेंतेंचिउगवलें ॥ विचारपाहतां ॥१३॥ एकजाणीववांटली ॥ प्राणिमात्रासविभाग ली ॥ जाणजाणोंवांचविली॥सर्वकाया॥१४॥तयेचेंनावजगज्योती॥ प्राणिमात्रतिचेनिजगती ॥ याचीरोकडीप्रचीती ॥ प्रत्यक्षपाहावी ॥१५॥ पक्षीश्वापदकिडामुंगी ॥ कोणीएकप्राणीजगीं ॥ जाणीवखे ळेत्यांचेअंगीं ॥ निरंतर ॥१६॥ जाणोनकायापळविती ॥ तेणेंगुणें प्राणीवांचती ॥ दडतीआणिलपती ॥ जाणजाणों ॥१७॥ अवघ्या जगासवांचविती ॥ ह्मणोननामेंजगज्योती ॥ तेगेलियाप्राणीमरती ॥ जेथीलतेथें ॥१८॥ मूळींचजाणीवेचाविकार॥पुढेंझालाविस्तार॥ जैसेउदकाचेतुषार॥अनंतरेणू॥१९॥ तैसेदेवदेवतादेवतेंभूतें॥ मिथ्या ह्मणोनयेसांतें ॥ आपुलाल्यासामर्थ्यें ॥ तेसृष्टिमध्येंफिरती ॥२०॥ सदाविचरतीवायुस्वरूपें ॥ स्वइच्छापालटतीरूपें ॥ अज्ञानप्राणी

भ्रमेंसंकल्पें ॥ त्यांसिबाधिती ॥२१॥ ज्ञात्यासंसंकल्पचिअसेना॥ ह्म णोनत्याचेनिबांधवेना ॥ याकारणेंआत्मज्ञाना ॥ अभ्यासावें॥२२॥ अभ्यासिल्याआत्मज्ञान ॥ सर्वकर्मेंहोयखंडण ॥ हेरोकडीप्रचीतिप्र माण ॥ संदेहनाहीं ॥२३॥ ज्ञानेंविणकर्मविघडे ॥ हेंतोंकल्पांतींन घडे ॥ सद्गुरुविणज्ञानजोडे ॥ हेंहिअघटित ॥२४॥ ह्मणोनसद्गुरुक रावा ॥ सत्संगशोधूनधरावा ॥ तत्वविचारविवरावा ॥ अंतर्यामीं॥ २५॥ तत्वेंतत्वनिरसोनजातां ॥ आपलाआपणचितत्वतां ॥ अनन्य भावेंसार्थकता ॥ सहजचिजाहली ॥२६॥ विचारनकरितांजेंजेंकेलें ॥ तेंतेंवाउगेंचव्यर्थगेलें ॥ ह्मणोनिविचारींप्रवर्तलें ॥ पाहिजेआधीं॥ २७ ॥ विचारपाहीलतोपुरुषु ॥ विचारनपाहेतोपशू ॥ ऐसींवचनेंस वेंशू ॥ ठायींठायींबोलिला ॥२८॥ सिद्धांतसाधावयाकारणें ॥ पूर्व पक्षलागेउठवणे ॥ परंतुसाधकांचेनिरूपणें ॥ साक्षात्कार ॥२९॥ श्र वणमनननिदिध्यास ॥ प्रचीतीनेंबाणतांविश्वास ॥ रोकडासाक्षात्का रसायास ॥ करणेचिनलगे ॥३०॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवा देदशमदशकेप्रकृतिपुरुषनिदर्शननिरूपणंनामनवमःसमासः ॥ ९ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ गगनासारिखेंब्रह्मपोकळ॥उदंडउंचअंतराळ॥नि र्गुणनिर्मळनिश्चळ ॥ सदोदित ॥१॥ त्यासपरमात्माह्मणती ॥ आणि कनामेंसांगोंकिती ॥ परीतेंजाणिजेआदिअंतीं॥जैसेंतैसें॥२॥विस्ती र्णपसरलापैस ॥ भोंवतादाटलाअवकाश ॥ भासचिनाहींनिराभास ॥ जैसेंतैसें ॥३॥ चहूंकडेपाताळातळीं ॥ अंतचिनाहींअंतराळीं ॥क ल्पांतकाळींसर्वकाळीं ॥ संचलेंचिअसे ॥४॥ ऐसेंकांहींएकचंचळ ॥ तेंअचंचळींभासेचंचळ ॥ त्यासनामेंहींसकळ ॥ त्रिविधप्रकारें ॥५॥ नदिसतांनामेंठेवणें ॥ नदेखतांखूणसांगणें ॥ असींहींजाणायाकार णें ॥ नामाभिधानें ॥ ६ ॥ मूळमायामूळप्रकृति ॥ मूळपुरु षऐसेंह्मणती ॥ शिवशक्तिनामेंकिती ॥ नानाप्रकारें॥७॥परीजेंनाम ठेविलेंजया ॥ आधींओळखावेंतया॥प्रचीतिविणकासया ॥ वल्गना करावी ॥८॥ रूपाचीनधरितांसोय ॥ नामासरिसेंभरंगळोंनय ॥ म

सर्वेविण्गळंगाहोय ॥ अनुमानज्ञानें ॥९॥ निश्चळगगनींचंचळवारा ॥ वाजोंलागलाभरारां ॥ परीत्यागगनाआणिसमीरा ॥ भेदआहे ॥१०॥ तैसेंनिश्चळपरब्रह्म ॥ चंचळमायाभासलाभ्रम ॥ याभ्रमाचा संभ्रम ॥ करूनदावूं ॥११॥ जैसागगनींचालिलापवन ॥ तैसेंनिश्चळींझालेंचळण ॥ इच्छास्फूर्तिलक्षण ॥ स्फुरणरूप ॥१२॥ अहंपणें जाणीवझाली ॥ तेचिमूळप्रकृतिबोलली ॥ महाकारणकायारचिली ॥ ब्रह्मांडाची ॥१३॥ महामायामूळप्रकृती ॥ कारणतेअव्याकृती ॥ सूक्ष्महिरण्यगर्भेह्मणती ॥ विराटतेंस्थूळ ॥१४॥ ऐसेंपंचीकरणशास्त्रप्रमेय ॥ ईश्वरतनुचतुष्टय ॥ ह्मणोनहेंबोलणेंहोय॥जाणीवमूळमाया ॥१५॥ परमात्मापरमेश्वर ॥ परेशज्ञानघनईश्वर ॥ जगदीशजगदात्माजगदीश्वर ॥ पुरुषनाम ॥ १६ ॥ आत्माअंतरात्माविश्वात्मा ॥ द्रष्टासाक्षीसर्वात्मा ॥ क्षेत्रज्ञशिवात्माजीवात्मा ॥ देहींकूटस्थबोलिजे ॥ १७ ॥ इंद्रात्माब्रह्मात्माहरिहरात्मा ॥ यमात्माधर्मात्मानैर्ऋतात्मा ॥ तरुणवायुकुबेरात्मा ॥ ऋषिदेवमुनिधर्ता ॥१८॥ गणगंधर्वविद्याधर॥यक्षकिन्नरनारदतुंबर॥सर्वलोकांचेंअंतर ॥तोसर्वात्माबोलिजे॥१९॥चंद्रसूर्यतारामंडळें॥भूमंडळेंमेघमंडळें॥एकवीसस्वर्गेंसप्तपाताळें ॥ अंतरात्माचवर्तवी ॥२०॥ गुप्तवल्लीपाल्हाळली ॥ तीचींपुरुषनामेंघेतलीं ॥ आतांस्त्रीनामेंऐकिलीं ॥ पाहिजेश्रोतीं ॥ २१ ॥ मूळमायाजगदीश्वरी ॥ परमविद्यापरमेश्वरी ॥ विश्वविद्याविश्वेश्वरी ॥ त्रैलोक्यजननी ॥ २२ ॥ अंतर्हेतुअंतर्कळा ॥ मौन्यगर्भजाणीवकळा ॥ चपळाजगज्योतिजीवनकळा ॥ परापश्यंतीमध्यमा ॥ २३ ॥ युक्तिबुद्धिमतिधारणा ॥ सावधानतानानाचाळणा ॥ भूतभविष्यवर्तमाना ॥ उकलूनदावी ॥२४॥ जागृतिस्वप्नसुषुप्तिजाणें ॥ तुर्यातटस्थअवस्थाजाणें ॥ सुखदुःखसकळजाणें ॥ मानापमान ॥२५॥ तेपरमकठिणकृपाळू ॥ तेपरमकोमळस्नेहाळू ॥ तेपरमक्रोधीकोभाळू ॥ मर्यादेवेगळी ॥ २६ ॥ शांतिक्षमाविरक्तिभक्ती ॥ अध्यात्मविद्यासायुज्यमुक्ती ॥ विचारणासहजस्थिती ॥ जयेचेनी ॥

२७॥ पूर्वीपुरुषनामेंबोलिलीं ॥ उपरिस्त्रीनामेंनिरूपिलीं ॥ आतांन पुंसकनामेंऐकिलीं ॥ पाहिजेचंचळाचीं ॥२८॥ सत्तारूपज्ञानस्वरूप ॥ प्रकाशरूपज्योतिरूप ॥ कारणरूपचिद्रूप ॥ शुद्धसूक्ष्मअलिप्त ॥ २९॥ जाणणेंअंतःकरणचित्त ॥ श्रवणमननचैतन्यजीवित॥ येतेंजा तेंसुचित ॥ होऊनऐका ॥३० ॥ मीपणतूंपणजाणपण ॥ ज्ञातेपणस र्वज्ञपण ॥ जीवपणशिवपणईश्वरपण ॥ अलिप्तपणबोलिजे ॥३१ ॥ ऐसींनामेंउदंडअसती ॥ परीतेएकचिजगज्योति ॥ विचारवंततेजा णती ॥ सर्वअंतरात्मा ॥३२॥ आत्माजगज्योतिसर्वज्ञपण ॥ तिन्ही मिळोनिएकचिजाण ॥ अंतर्कळाचिप्रमाण ॥ ज्ञप्तिमात्र ॥३३॥ ढी गझालेपदार्थांचे ॥ पुरुषस्त्रीनपुंसकनामांचे ॥ परंतुसृष्टिरचनेचे॥कि तीह्मणोनसांगावे ॥३४॥ सकळांचाळिताएक ॥ अंतरात्मावर्तवीअ नेक ॥ मुंगीपासूनब्रह्मादिक ॥ तेणेंचिचालती ॥३५॥ तोअंतरात्मा आहेकैसा ॥ प्रस्तुतओळखानाआभासा ॥ नानाप्रकारींचातमाशा॥ येथेंचिआहे ॥३६॥ तोकळतोपरीदिसेना ॥प्रचीतयेत्येपरीभासेना॥ शरीरींअसेपरीवसेना ॥ एकेठायीं ॥३७॥ तीक्ष्णपणेंगगनींभरे ॥स रोवरदेखतांचपसरे ॥ पदार्थरक्षूनउरे ॥ चहूंकडे ॥३८ ॥ जैसापदा र्थदृष्टीसदिसतो ॥ तोत्यापदार्थासारिखाचहोतो॥वायुहूनविशेषतो ॥ चंचळविषयीं ॥३९॥ कित्येकदृष्टीनेंदेखे ॥ कित्येकरसनेनेंचाखे ॥ कित्येकतेंओळखे ॥ मनेंकरूनी ॥४०॥ श्रोत्रींबैसोनशब्दऐकतो ॥ घ्राणेंद्रियेंवासघेतो ॥ त्वचेंद्रियेंजाणतो ॥ शीतोष्णादिक ॥४१॥ऐ साजाणेअंतरकळा ॥ सकळांमध्येंपरीनिराळा ॥ पाहतांत्याचीअ गाधलीला ॥ तोचिजाणे ॥ ४२ ॥ तोपुरुषनासुंदरी ॥ बाळतरुण नाकुमरी ॥ नपुंसकाचादेहधारी ॥ परीनपुंसकनव्हे ॥ ४३ ॥ तो चाळवीसकळदेहांसी ॥ करूनअकर्ताह्मणतीत्यासी ॥ तोक्षेत्रज्ञक्षेत्र वासी ॥ देहींकूटस्थबोलिजे ॥ ४४ ॥ श्लोक ॥ ॥द्वाविमौपुरुषौ लोकेक्षरश्चाक्षरएवच ॥ क्षरःसर्वाणिभूतानिकूटस्थोक्षरउच्यते ॥१॥ टीका ॥ ॥ दोनीपुरुषलोकींअसती ॥ क्षराक्षरबोलिजेती ॥ सव

भूतेंक्षरह्मणती ॥ अक्षरकूटस्थबोलिजे ॥४५ ॥ उत्तमपुरुषतोआणि
क ॥ निष्प्रपंचआणिनिष्कलंक ॥ निरंजनपरमात्माएक ॥ निर्वि
कारी ॥४६॥ चारिदेहनिरसावे ॥ साधकेंदेहातीतव्हावें ॥ देहाती
तहोतांजाणावें ॥ अनन्यभक्त ॥४७ ॥ देहमात्रनिरसोनगेला ॥ ते
थेंअंतरात्माकैंचाउरला ॥ निर्विकारीविकाराला ॥ विकारचिना
हीं ॥४८॥ निश्चळपरब्रह्मएक ॥ चंचळजाणावेंमायिक ॥ ऐसाप्रत्य
यनिश्चयात्मक ॥ विवेकेंपाहावा ॥४९॥ येथेंबहुतनलगेखळखळ ॥
एकचंचळएकनिश्चळ ॥ शाश्वतकोणहेंकेवळ ॥ ज्ञानेंओळखावें॥५०
॥ असारत्यागूनघेइजेसार ॥ ह्मणोनसारासारविचार ॥ नित्यानित्य
निरंतर ॥ पाहतीज्ञानी ॥५१ जेथेंज्ञानाचेंहोतेंविज्ञान॥ जेथेंमनचि
होतेंउन्मन ॥ तेथेंकैंचेंचंचळपण ॥ आत्मयासी ॥५२ ॥ सांगणीवा
गणीचेंकामनव्हे ॥ आपुल्याअनुभवेंजाणावें ॥ प्रत्ययेंविणसिणावें॥
तेंचिपाप ॥५३॥ सत्याएवढेंसुकृतनाहीं ॥ असत्याएवढेंपापनाहीं ॥
प्रचीतिविणकोठेंचिनाहीं ॥ समाधान ॥५४॥सत्यह्मणिजेस्वरूपजा
ण ॥ असत्यमायाहेंप्रमाण ॥ येथेंनिरूपिलेंपापपुंण्य ॥ रूपेंसहित ॥
५५॥दृश्यपापवोसरलें ॥ पुण्यपरब्रह्मउरलें॥अनन्यहोतांचझालें॥ना
मातीत ॥५६ ॥ आपणवस्तूचस्वतःसिद्ध ॥ तेथेंनाहींदेहसंबंध पाप
राशीहोतीदग्ध ॥ येणेंप्रकारें ॥५७॥ येऱ्हवीब्रह्मज्ञानेंविण ॥ जेंजें
साधनतोतोसिण ॥ नानादोषांचेंक्षालण ॥ होईलकैसें ॥ ५८॥ पा
पाचेंवळलेंशरीर॥ पापेंचिघडेतदनंतर ॥ अंतरींरोगवरीउपचार ॥
कायकरी ॥५९ ॥ नानाक्षेत्रींहेंमुंडलें ॥ नानातीर्थीहेंदंडिलें॥ नाना
निग्रहींखंडिलें ॥ ठायींठायीं ॥६०॥ नानामृत्तिकेनेंघासिलें ॥ अथ
वातप्तमुद्रेनेंलांशिलें ॥ जरीहेंवरीवरीतासिलें ॥ तरीशुद्धनव्हे॥६१॥
शेणाचेगोळेगिळिलें ॥ गोमूत्राचेमोघेघेतले ॥ माळारुद्राक्षघातले ॥
काष्ठमणी ॥६२॥ वेषवरिवरीकेला ॥ अंतरींदोषभरला ॥ त्यादोषा
च्यादहनाला ॥ आत्मज्ञानपाहिजे ॥६३॥ नानाव्रतेंनानादानें ॥ना
नायोगतीर्थाटणें ॥ सर्वांहूनकोटिगुणें॥महिमाआत्मज्ञानाचा ॥६४॥

आत्मज्ञानपाहेसदा ॥ त्याच्यापुण्यासनाहींमर्यादा ॥ दुष्टपातकांची बाधा ॥ निरसोनगेली ॥ ६५ ॥ वेदशास्त्रींसत्यस्वरूप ॥ तेंचि ज्ञानियाचेंरूप ॥ पुण्यझालेंअमुप ॥ सुकृतेंसीमासांडिली ॥६६॥ आ प्रचीतीच्यागोष्टी ॥ प्रचीतपाहावीआत्मदृष्टीं ॥ प्रचीतिवेगळेंकष्टी॥ होऊंनये ॥६७॥ अगाहेप्रचीतीचेलोकहो ॥ प्रचीतनसतांअवघाचो कहो॥रघुनाथकृपेंनेंराहो॥प्रत्ययनिश्चयाचा॥६८॥ ॥इतिश्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादेदशमदशकेचलाचलनिरूपणंनामदशमःसमासः॥१०

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आकाशापासूनवायुहोतो ॥ हातोंप्रत्यया येतो ॥ वायुपासूनअग्निहोतो ॥ सावधऐका ॥१॥ वायूचीकठिणघसणी ॥ तेथेंनिर्माणझालावन्ही ॥ मंदवायुशीतळपाणी ॥ तेथूनजाहलें ॥२॥ आपापासूनझालीपृथ्वी ॥ तेनानाबीजरूपजाणावी ॥ बीजापासूनिउत्पत्तिव्हावी ॥ हास्वभावचिआहे ॥३॥ मूळींसृष्टिकल्पनेची ॥ कल्पनाआहेमूळची ॥जयापासूनदेवत्रयांची ॥ कायाजाहली ॥४॥ निश्चळांमध्येंचंचळ ॥ तेचिकल्पनाकेवळ ॥ अष्टधाप्रकृतीचेंमूळ ॥ कल्पनारूप ॥५॥ कल्पनेचीअष्टधाप्रकृती ॥ अष्टधातेचिकल्पनामूर्ती ॥ मूळाग्रापासूनउत्पत्ती ॥अष्टधाजाणावी ॥६॥ पंचभूतेंतीनगुण ॥ आठझालींदोनीमिळोन ॥ ह्मणोनिअष्टधाप्रकृतिजाण ॥ बोलिजेते ॥७ ॥ मूळींकल्पनारूपझाली ॥ पुढेंतेचिफांपावली ॥ केवळजडत्वाआली ॥ सृष्टिरूपें ॥ ८ ॥ मूळींझालीतेमूळमाया ॥ त्रिगुणझालेतेगुणमाया ॥ जडत्वपावलीतेअविद्यामाया ॥ सृष्टिरूपें ॥९॥ पुढेंच्यारीखाणीझाल्या ॥ च्यारीखाणीविस्तारल्या ॥ नानायोनिप्रगटल्या ॥ नानाव्यक्ती ॥१०॥ ऐशीझालीउभारणी ॥ आतांऐकासंहारणी ॥ मागिलेदशकींविशदकरूनी॥ बोलिलेंअसे॥११ परंतुआतांसंकलित ॥ बोलिजेतसंहारसंकेत ॥ श्रोतेवक्तेएकचित्त॥ होऊनऐका ॥ १२ ॥ शतवरुषेंअनावृष्टी ॥ तेणेंआटेलजीवसृष्टी ॥ ऐशाकल्पांताच्यागोष्टी ॥ शास्त्रींनिरूपिल्या ॥१३ ॥ बाराकळींतपेसूर्य ॥ तेणेंपृथ्वीचीरक्षाहोय ॥ मगतेरक्षाविरोनजाय ॥ जळांतरीं ॥१४ ॥ तेंजळशोषीवैश्वानर ॥ वन्हिझडपीसमीर ॥ समीरवितुळेनिराकार ॥ जैसेंतैसें ॥१५॥ ऐशीसृष्टीसंहारिणीझाली ॥ मागेंविस्तारेंबोलिली ॥ मायानिरासेंउरली ॥ स्वरूपस्थिती ॥१६ ॥ तेथेंजीवशिवपिंडब्रह्मांड ॥ आटोनिगेलेंथोतांड ॥ मायेअविद्येचेंबंड ॥ वितळोनगेलें ॥१७ ॥ विवेकेंचिबोलिलाक्षय ॥ ह्मणोनविवेकप्रळय ॥ विवेकीजाणतीसोय ॥ मूर्खासकळेना ॥१८॥ सृष्टिशोधितांसकळ ॥

---

१ आठप्रकारनी.

एकचंचळएकनिश्चळ ॥ चंचळासकर्ताचंचळ ॥ चंचळरूपी ॥ १९॥ जोसकळशरीरींवर्ते ॥ सकळकर्तृत्वासप्रवर्ते ॥ करूनअकर्ताह्मणवितें ॥ शब्दजया ॥ २० ॥ रावरंकब्रह्मादिक ॥ सकळांमध्येंवर्तेएक ॥ नानाशरीरींचाळक ॥ इंद्रियद्वारें ॥२१ ॥ त्यासपरमात्माबोलती ॥ सकलकर्ताऐसेंह्मणती ॥ परीतोनासेलप्रचीती ॥ विवेकेंपाहावी ॥२२ जोश्वानामध्येंगुरगुरकरितो ॥ जोसूकरामध्येंकुर्कुरितो ॥ गाढवींभरोनभुंकितो ॥ अट्टहास्यें ॥२३॥ लोकनानादेहदेखती ॥ विवेकीदेहांतरपाहती ॥ पंडितसमदर्शनेंघेती ॥ येणेंप्रकारें ॥२४॥॥ श्लोक॥ विद्याविनयसंपन्नेब्राह्मणेगविहस्तिनि ॥ शुनिचैवश्वपाकेचपंडिताः समदर्शिनः ॥१॥ ॥ टीका ॥ ॥ देहपाहतांवेगळाले ॥ परंतुअंतरएकचिझालें ॥ प्राणिमात्रादेखिलें ॥ एकाअंतरें ॥ २५ ॥ अनेकप्राणीनिर्माणहोती ॥ परीएकचिकळावर्तती ॥ तयानांवजगज्योती ॥ जाणतीकळा ॥२६॥ श्रोत्रींनानाशब्दजाणे ॥ त्वचेमध्येंशीतोष्णजाणे ॥ चक्षुमध्येंपाहोंजाणे ॥ नानापदार्थ ॥२७॥ रसनेमध्येंरसजाणे ॥ घ्राणामध्येंवासतोजाणे ॥ कर्मेंद्रियामध्येंजाणे ॥ नानाविषयस्वाद ॥ २८॥ सूक्ष्मरूपेंस्थूळरक्षी ॥ नानासुखदुःखेंपरीक्षी ॥ त्यासह्मणतीअंतरसाक्षी ॥ अंतरात्मा ॥२९॥ आत्माअंतरात्माविश्वात्मा ॥ चैतन्यसर्वात्मासूक्ष्मात्मा ॥ जीवात्माशिवात्मापरमात्मा॥ द्रष्टासाक्षीसत्तारूप ॥३०॥ विकारांमधीलविकारी ॥ अखंडनानाविकारकरी ॥ तयासवस्तुह्मणतीभिकारी ॥ परमहीन ॥३१॥ सर्वएकचिदेखती ॥ अवघाएकाकारकरिती ॥ अवघीमायिकस्थिती ॥ चंचळामध्यें ॥ ३२ ॥ चंचळमायातेमायिक ॥ निश्चळपरब्रह्मएक ॥ त्यासिनित्यानित्यविवेक ॥ याकारणें ॥३३॥ जाणताजीवतोज्ञान ॥ नेणताजीवतोअज्ञान ॥ जन्मतोजीवतोजाण ॥ वासनात्मक ॥ ३४ ॥ ऐक्यजीवतोब्रह्मांश ॥ जेथेंपिंडब्रह्मांडनिरास ॥ येथेंसांगीतलेविशेष ॥ चारजीव ॥ ३५ ॥ असोहेंअवघेंचंचळ ॥ चंचळजाईलसकळ ॥ निश्चळतेंनिश्चळ ॥ आदिअंतीं ॥३६॥ आद्यमध्यअवसान ॥ जेव

स्तुसमसमान ॥ निर्गुणनिर्विकारिनिरंजन ॥ निःसंगनिष्प्रपंच॥ ३७
उपाधिनिरासेंतत्वतां ॥ जीवशिवासऐक्यता ॥ विवंचूनपाहूंजातां॥
उपाधिकैंची॥३८॥असोजाणणेंतितुकेंज्ञान ॥ परंतुहोतसेविज्ञान॥म
नेंओळखावेंउन्मन ॥ कोण्याप्रकारें ॥ ३९ ॥ वृत्तीसनकळेनिवृत्ती॥
गुणासकैंचीनिर्गुणप्राप्ती ॥ गुणातीतसाधकसंतीं॥विवेकेंकळे ॥४०॥
श्रवणापरीसमननथोर ॥ मननेंकळेसारासार ॥ निदिध्यासेंसाक्षा
त्कार ॥ निःसंगवस्तू ॥ ४१ ॥ निर्गुणीजेअनन्यता ॥ तेचिमुक्ती
सायुज्यता ॥ लक्षांशवाच्यांशआतां ॥ पुरेझाला ॥४२ ॥ अलक्षीं
राहिलेंलक्ष ॥ सिद्धांतींकैंचापूर्वपक्ष ॥ अप्रत्यक्षासकैंचेंप्रत्यक्ष ॥ अ
सोननाहीं ॥ ४३ ॥ असोनमायिकउपाधी ॥ तेचिसहजसमाधी
॥ श्रवणेंबळावलीबुद्धी ॥ निश्चयाची ॥ ४४ ॥ इतिश्रीदासबोधे
गुरुशिष्यसं०एकादशदशकेसिद्धांतनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥
श्रीगणेशायनमः ॥ एकनिश्चळएकचंचळ ॥ चंचळींगुंतलेंसकळ ॥
निश्चळतेंनिश्चळ ॥ जैसेंतैसें ॥१॥ पाहेनिश्चळाचाविवेक ॥ ऐसालक्षां
मध्येंएक ॥ निश्चळाऐसानिश्चयात्मक ॥ निश्चळचितो ॥२॥ यानि
श्चळाच्यागोष्टीसांगती ॥ पुनःचंचळाकडेधांवती ॥ चंचळचक्रींनि
घोनजाती ॥ ऐसेथोडे ॥ ३ ॥ चंचळींचंचळजन्मलें ॥ चंचळामध्यें
वाढलें ॥ अवघेंचंचळचिबिंबलें ॥ जन्मवरी ॥४॥ पृथ्वीअवघीचंच
ळाकडे ॥ करणेंतितुकेंचंचळींघडे ॥ चंचळसांडूननिश्चळींपवाडे ॥
ऐसाकैंचा ॥ ५ ॥ चंचळकांहींनिश्चळेना ॥ निश्चळकदापिचळेना॥
नित्यानित्यविवेकेंजना ॥ उमजेकांहीं ॥६॥ कांहींउमजलेंतरीनुमजे॥
कांहींसमजलेंतरीनसमजे ॥ कांहींबुझेतरीनिर्बुजे ॥ किंचितमात्र ॥७
संदेहअनुमानआणिभ्रम ॥ अवघाचंचळामध्येंभ्रम ॥ निश्चळींकदा
नाहींवर्म ॥ समजलेंपाहिजे ॥८॥ चंचळाकारतितुकीमाया ॥ मायि
कजायविलया ॥ लहानथोरम्हणावया ॥ कार्यनाहीं ॥९॥ सगटमा
याविस्तारली ॥ अष्टधाप्रकृतिफांपावली॥चित्रविचित्रविकारली ॥
नानारूपें॥१०॥नानाउत्पत्तिनानाविकार ॥नानाप्राणीलहानथोर ॥

नानापदार्थचमत्कार॥नानारूपें॥११॥ विकारवंतविकारलें॥सूक्ष्मज
डत्वासआलें॥अमर्यादिसोंलागलें॥कांहींच्याबाहीं १२॥मगनानाश
रीरेंनिर्माणझालीं॥नानानामाभिधानेंठेविलीं॥भाषापरत्वेंकळोंआलीं
॥कांहींकांहीं॥१३॥मगनानारीतीनानादंडक॥आचारएकाहूनिएक॥
वर्तोंलागलेसकळलोक ॥ लोकाचारें॥१४॥ अष्टधाप्रकृतीच्यांशरीरें॥
निर्माणझालींलहानथोरें ॥ पुढेंआपल्याप्रकारें ॥ वर्तोंलागती ॥१५॥
नानामतेंनिर्माणझालीं ॥ नानापाषांडेंवाढलीं ॥ नानाप्रकारचींउठि
लीं ॥ नानाबंडें॥१६॥ जैसाप्रवाहपडिला ॥ तैसाचलोकचालिला॥
कोणवारीलकोणाला ॥ एकनाहीं ॥१७॥ पृथ्वीचाझालागलांठा ॥
एकलहानएकमोठा ॥ कोणखराकोणखोटा ॥ कोणजाणे ॥१८॥आ
चारबहुचकितपडिला ॥ कित्येकपोटासाठींबुडाला॥ अवघावरपंग
चिझाला ॥ साभिमानें ॥१९॥ देवझालेउदंड ॥ देवांचेंमांडिलेंभंड
भूतांदेवतांचेंथोतांड ॥ एकजिजाहलें ॥२०॥ मुख्यदेवतोकळेना ॥
कशासकांहींचमिळेना ॥ एकासएकवळेना ॥ अनावर ॥२१॥ ऐसा
नासलाविचार ॥ कोणपाहतोसारासार ॥ कैंचालहानकैंचाथोर ॥
कळेचिना ॥२२॥ शास्त्रांचाबाजारभरला ॥ देवांचागलबलाझाला
॥ लोककामनेच्याव्रताला ॥ झोंबोनपडती ॥२३॥ ऐसेंअवघेंनास
लें ॥ सत्यासत्यहारपलें ॥ अवघेंजनाएकझालें ॥ चहूंकडे ॥२४॥
मतांमतांचागलबला॥कोणीपुसेनाकोणाला ॥ जोजेमतींसांपडला ॥
तयासितोचिथोर ॥२५॥ असत्याचासाभिमान॥ तेणेंपाविजेपतन॥
म्हणोनियांज्ञातेजन॥सत्यशोधिती ॥२६॥लोकवर्ततीसकळ॥तेंज्ञात्यां
सकरतळामळ॥आतांऐकाकेवळ ॥ विवेकीहो॥२७॥ लोककोण्यापंथें
जाती॥आणिकोण्यादेवासभजती॥ऐसीहेरोकडीप्रचीती॥सावधऐका
२८॥मृत्तिकाधातुपाषाणादिक॥ऐसीयाप्रतिमाअनेक॥ बहुतेकलोकां
चादंडक ॥ प्रतिमादेवीं ॥२९॥ नानादेवांचेअवतार ॥ चरित्रेंऐक
तीएकनर ॥ जपध्याननिरंतर ॥ करितीपूजा ॥३०॥ एकसकळांचा
अंतरात्मा ॥ विश्वींवर्तेजोविश्वात्मा ॥ द्रष्टासाक्षीज्ञानात्मा ॥ मानि

तीएक ॥३१॥ एकतेनिर्मळनिश्चळ ॥ कदापिनव्हेतिचंचळ ॥ अन
न्यभावेंकेवळ ॥ वस्तूचते ॥३२॥ एकनानाप्रतिमा ॥ दुसराअवतार
महिमा ॥ तिसरातोअंतरात्मा ॥ चौथातोनिर्विकारी ॥३३॥ऐसेहेचा
रदेव ॥ सृष्टिमधीलस्वभाव ॥ यावेगळाअंतर्भाव ॥ कोठेंचिनाहीं
॥ ३४ ॥ अवघेएकचिमानती ॥ तेसाक्षदेवजाणती ॥ परंतुअष्टप्रम
कृती ॥ वोळखिलीपाहिजे ॥ ३५ ॥ प्रकृतीमधीलदेव ॥ तो
प्रकृतीचास्वभाव ॥ भावातीतमहानुभाव ॥ विवेकेंजाणावा ॥ ३६॥
जोनिर्मळासध्यायील ॥ तोनिर्मळचिहोयील ॥ जोजयासभजेल ॥
तोतद्रूपजाणावा ॥३७॥ क्षीरनीरनिवडिती॥ तेराजहंसबोलिजेती॥
सारासारजाणती॥महानुभाव॥३८॥अरेजोचंचळासभजेल ॥तोसहज
चिचळेल॥ जोनिश्चळासभजेल॥तोनिश्चळची ॥ ३९ ॥ प्रकृतिसारि
खेंचालावें॥परी अंतरींशाश्वतओळखावें ॥सत्यहोऊनवर्तावें ॥ लोकां
ऐसें ॥४०॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकादशदशकेचत्वारदेव
निरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ बहुतांजन्मांचाशेवट ॥ नरदेहसांपडेअवचट ॥
येथेंवर्तावेंचोखट ॥ नीतिन्यायें ॥१॥ प्रपंचकरावानेमक ॥ पाहावा
परमार्थविवेक ॥ जेणेंकरितांउभयलोक ॥ संतुष्टहोती ॥२॥ शतवरु
षेंवयनेमिलें ॥ त्यांतबाळत्वनेणतांगेलें ॥ तारुण्यअवघेंवेचलें ॥ वि
षयांकडे ॥३॥ वृद्धपणींनानारोग ॥ भोगणेंलागेकर्मभोग ॥ आतां
भगवंताचायोग ॥ कोणेवेळे ॥४॥ राजिकदैविकउद्वेगचिंता॥ अन्न
वस्त्रदेहममता ॥ नानाप्रसंगेंअर्वाचिता ॥ जन्मगेला ॥५॥ लोकमरम
रोंजाती ॥ वडिलेंगेलींहेप्रचीती ॥ जाणतजाणतनिश्चितीं ॥ काय
मानिलें ॥६॥ अग्निगृहासिलागला ॥ आणिसावकाशनिजला ॥तो
कैसाह्मणावाभला ॥ आत्महत्यारा ॥७॥ पुण्यमार्गअवघाबुडाला ॥
पापसंग्रहउदंडजाहला ॥ यमयातनेचाझोला ॥ कठिणआहे ॥८॥त
रीआतांऐसेंनकरावें ॥ बहुतविवेकेंवर्तावें ॥ इहलोकपरत्रसाधावें ॥
दोहींकडे ॥९॥ आळसाचेंफळरोकडें ॥ जांभयादेऊननिद्रापडे ॥सु

खचमोनआवडे ॥ आळसीलोकां ॥ १० ॥ साक्षेपकरितांकष्टती ॥
परंतुपुढेंसुरवाडती ॥ खातीजेवितीसुखीहोती ॥ यत्नेंकरूनी ॥११॥
आळसउदासनागवणा॥आळसप्रयत्नबुडवणा ॥आळसेंकरंटपणाच्या
खुणा ॥ प्रगटहोती ॥१२॥ ह्मणोनआळसनसावा ॥ तरीचपाविजे
वैभवा ॥ अरत्रींपरत्रींजीवा ॥ समाधान॥१३॥ प्रयत्नकरावातोको
ण ॥ हेंचिऐकानिरूपण ॥ सावधकरूनिअंतःकरण ॥ निमिषएक
॥१४॥ प्रातःकाळींउठावें ॥ कांहींपाठांतरकरावें ॥ यथानुशक्तिआ
ठवावें ॥ सर्वोत्तमासी ॥१५॥ मगदिशेकडेजावें ॥ जेंकोणासीचन
व्हेठावें ॥ शौचआचमनकरावें ॥ निर्मळजळें ॥१६॥ मुखमार्जनप्रा
तःस्नान ॥ संध्यातर्पणदेवतार्चन ॥ पुढेंवैश्वदेवउपासन ॥ यथासां
ग ॥१७॥ कांहींफळाहारघ्यावा ॥ मगसंसारधंदाकरावा ॥ सुशब्दें
राजीराखावा ॥ सकळलोक ॥१८॥ ज्याचाजोव्यापार ॥तेथेंअसावेंख
बरदार॥ दुश्चितपणेंतरीपोर ॥ओढालावी ॥१९ ॥चुकेठकेविसरीसांडी
आठवणझालियाचरफडी ॥दुश्चितआळसाचीरोकडी ॥प्रचीतपाहा॥
॥२०॥ याकारणेंसावधान॥एकाग्रअसावेंमन॥ तरीमगजेवितांभोजन
॥गोडवाटे॥२१॥ पुढेंभोजनझालियावरी ॥ कांहींदेवाचीचर्चाकरी॥
एकांतींजाऊनविवरीं॥ नानाग्रंथ ॥२२॥ तरीचप्राणीशाहाणाहोतो॥
नाहींतरीमूर्खचिराहतो॥लोकखातीआपणपाहतो॥दैन्यवाणा॥२३॥
एकासदैवपणाचेंलक्षण ॥ रिकामाजाऊंनेदीक्षण ॥ प्रपंचव्यवसाया
चेंज्ञान ॥ बरेंपाहे ॥२४॥ कांहींमेळवीमगजेवी ॥ गुंतल्यालोकाउग
वी ॥ शरीरकारणींलावी ॥ कांहींतरी ॥२५॥ कांहींधर्मचर्चापुराण
॥ हरिकथानिरूपण ॥ वायांजाऊंनेदीक्षण ॥ दोहींकडे ॥२६॥ ऐ
साजोसर्वसावध ॥ त्यासकैंचाअसेलखेद ॥ विवेकेंतुटलासंबंध ॥ दे
हबुद्धीचा ॥२७॥ आहेतितुकेंदेवाचें ॥ ऐसेंवर्तणेंनिश्चयाचें॥ मूळतुट
लेंउद्वेगाचें ॥ येणेरीती ॥२८॥ प्रपंचींपाहिजेसुवर्ण ॥ परमार्थींपंची
करण ॥ महावाक्याचेंविवरण ॥ करितांसुटे ॥२९॥ कर्मउपासना
आणिज्ञान ॥ येणेंराहेसमाधान ॥ परमार्थाचेंसाधन ॥ तेंचिऐकत

जावें ॥२०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकादशदशकेशि
क्षानिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्रह्मह्मणिजेनिराकार ॥ गगनासारिखावि
चार ॥ विकारनाहींनिर्विकार ॥ तेंचिपरब्रह्म॥१॥ब्रह्मह्मणिजेनिश्च
ळ ॥ अंतरात्मातोचंचळ ॥ द्रष्टासाक्षीकेवळ ॥ बोलिजेतया ॥२॥
तोअंतरात्माह्मणिजेदेव ॥ याचाचंचळस्वभाव ॥ पाळिताहेसकळ
जीव ॥ अंतरींवसोनी ॥३॥ त्यावेगळेजडपदार्थ ॥ तेणेंविणदेहव्य
र्थ ॥ तेणेंचिकळेपरमार्थ ॥ सकळकांहीं ॥४॥ कर्ममार्गउपासनामार्ग
॥ ज्ञानमार्गसिद्धांतमार्ग ॥ प्रवृत्तिमार्गनिवृत्तिमार्ग ॥ देवचिचालवी
॥५॥ चंचळेंविणनिश्चळकळेना ॥ चंचळतरीस्थिरावेना ॥ ऐसेहेवि
चारनाना ॥ बरेंपाहा ॥६॥ चंचळनिश्चळांचीसंधी ॥ तेथेंभांबावतेबु
द्धी ॥ कर्ममार्गाचाजोविधी ॥ तोमगएलीकडे ॥७॥ देवयासकळां
चेंमूळ ॥ देवासमूळनाडाहाळ ॥ परब्रह्मतेंनिश्चळ ॥ निर्विकारी॥८॥
निर्विकारीआणिविकारी ॥ एकह्मणेलतोभिकारी ॥ विचाराचीहो
तेवारी ॥ देखतदेखतां ॥९॥ सकळपरमार्थाचेंमूळ ॥ पंचीकरणमहा
वाक्यकेवळ ॥ तेंविवरावेंभांजळ ॥ पुनःपुन्हां ॥१०॥ पहिलादेहस्थू
ळकाया ॥ आठवादेहमूळमाया ॥ अष्टदेहनिरसलिया॥ विकारकैंचा
॥११॥ याकारणेंविकारी ॥ साचाऐशीबाजीगिरी ॥ एकसमजेएक
खरी ॥ मानिताहे ॥१२॥ उत्पत्तिस्थितिसंहार ॥ यांवेगळानिर्विका
र ॥ कळायासाठींसारासार ॥ विचारकेला ॥१३॥ सारअसारदो
न्हीएक ॥ तेथेंकैंचाउरलाविवेक ॥ परीक्षानेणतीरंक ॥ पापीकरंटे॥
१४॥ जोएकचिविस्तारला ॥ तोअंतरात्माबोलिला ॥ नानाविका
रींविकारला ॥ निर्विकारी ॥१५॥ ऐसेंहेंप्रगटचिआहे ॥ आपुल्या
अनुभवेंपाहे ॥ कायराहेकायनराहे ॥ हेंहीकळेना ॥१६॥ जेंअखंडहो
तजातें ॥ जेंसर्वदासंहारतें ॥ रोकडेंप्रचीतीसयेतें ॥ जनांमध्यें॥१७॥
॥ एकरडेएकचरफडी ॥ एकाचीएकधरीनरडी ॥ एकमेकांसंवती
बराडी ॥ हुकुळेंजैसें ॥१८॥ नाहींन्यायनाहींनीती ॥ ऐसेहेलोकवर्त

सी ॥ आणिअवघेंचसारह्मणती ॥ विवेकहीन ॥१९॥ धोंडेसांडून सोनेंघ्यावें ॥ मातीसांडूनअन्नखावें ॥ आणिअवघेंचसारह्मणावें ॥ बाष्कळपणें ॥२०॥ ह्मणोनहाविचारकरावा ॥ सत्यमार्गतोचिधरावा ॥ लाभजाणोनघ्यावा ॥ विवेकाचा ॥२१॥ सारमारएकचिसरी ॥ तेथेंपरीक्षेसकैंचीउरी ॥ याकारणेंचतुरीं ॥ परीक्षाकरावी ॥२२॥ जेथेंपरीक्षेचाअभाव ॥ तेथेंदेघावघेघाव ॥ सगटसारिखास्वभाव ॥ लौंदपणाचा ॥२३॥ देऊंनयेतेंचिद्यावें ॥ घेऊंनयेतेंसांडावें ॥ उंचनीचओळखावें ॥ यानांवज्ञान ॥ २४ ॥ संसारसांतेसिआलें॥ एकलाभेंअभरझालें ॥ एकतेंकरंटेंठकलें ॥ मुद्दलगेलें ॥२५॥ जाणत्यानेंऐसेंनकरावें ॥ सारतेंचिशोधूनघ्यावें ॥ असारतेंजाणोनत्यागावें ॥ वमनजैसें ॥२६॥ तेंवमनकरीप्राशन ॥ तरीतेंश्वानाचेंलक्षण ॥ तेथेंशुचिष्मंतब्राह्मण ॥ कायकरी ॥२७॥ जिहीं जैसेंसंचितकेलें ॥ तयांसतैसेंचघडलें ॥ जेंअभ्यासिपडोनजडलें ॥ तेंतोंसुटेना ॥२८॥ एकदिव्यान्नेंभक्षिती ॥ एकविष्ठासावडिती ॥ आपल्यावडिलांचाघेती ॥ साभिमान ॥ २९ ॥ असोविवेकेंविण ॥ बोलणेंतितुकाशिण ॥ कोणीएकेंश्रवणमनन ॥ केलेंचिकरावें॥३०॥ इतिश्रीदा० गुरु०एकादशदशकेंविवेकनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ कर्मकेलेंचिकरावें॥ध्यानधरिलेंचिधरावें॥ विवरलेंचिविचारावें ॥ पुनःनिरूपण ॥१॥ तैसेंआह्मासघडलें ॥ बोलिलेंचिबोलणेंपडिलें ॥ कांजवींविघडलेंचिघडलें॥पाहिजेसमाधान ॥२॥ अनन्यराहेसमुदाव॥इतरजनासउपजेभाव॥ऐसाआहेअभिप्राव ॥ उपायाचा ॥३॥ एकहरिकथानिरूपण ॥ दुसरेंतेंराजकारण ॥ तिसरेंतेंसावधपण ॥ सर्वविषयीं ॥४॥ चौथाअत्यंतसाक्षेप ॥ फेडावेनानाआक्षेप ॥ अन्यायथोरअथवाअल्प॥क्षमाकरीतजावे॥५॥ जाणावेंपराचेंअंतर ॥ उदासीनतानिरंतर ॥ नीतिन्यायासअंतर॥ पडोंचनद्यावें ॥६॥ संकेतेंलोकवेधावा ॥ एकेंअनेकबोधावा ॥ प्रपंचहिसांवरावा ॥ यथानुशक्त्या ॥ ७ ॥ प्रसंगसमयवोळखावा ॥ धीरबहुतअ

सावा ॥ संबंधपडोनद्यावा ॥ अतिपरिचयाचा ॥ ८ ॥ उपाधीसनि स्तारावें ॥ उपाधींतनसांपडावें ॥ नीचत्वपहिलेंघ्यावें ॥ आणिमूर्खपण ॥९॥ दोषदेखोनझांकावे ॥ अवगुणअखंडनबोलावे ॥ दुर्जन सांपडोनसोडावे ॥ परोपकारकरूनी ॥ १० ॥ तऱ्हेभरोंचनय ॥ सुचावेनानाउपाय ॥ नव्हेतेंचिकरावेंकार्य ॥ दीर्घप्रयत्नें॥११॥फडनासोंचनद्यावा ॥ पडिलाप्रसंगसांवरावा ॥ अतिवादनकरावा ॥ कोणीएकासी ॥ १२ ॥ दुसऱ्याचेंअभीष्टजाणावें ॥ बहुतांचेंबहुतसोसावें ॥ नसोसेतरीजावें ॥ दिगंतरासी॥१३॥दुःखदुसऱ्याचेंजाणावें॥ऐकोनतरीवांटोनघ्यावें ॥ बरेंवाईटसोसावें ॥ समुदायाचें॥१४॥अपार असावेंपाठांतर ॥ सांन्निधअसावाविचार॥ सर्वदासर्वतत्पर ॥ परोपकारासी ॥१५॥ शांतिकरूनकरवावी ॥ तऱ्हेसांडूनसांडवावी ॥ क्रियाकरूनकरवावी ॥ बहुतांकरवी॥१६॥ करणेंअसलाअपाय ॥ तरी बोलोनदाखऊंनय ॥ परस्परेंचिप्रत्यय ॥ प्रचीतीसआणावा ॥१७॥ जोबहुतांचेंसोसीना ॥ त्यासबहुतलोकमिळेना ॥ बहुतसोसितांउरेना ॥ महत्वआपुलें ॥१८॥ राजकारणबहुतकरावें ॥ परंतुकळोंचनद्यावें ॥ परपीडेवरीनसावें ॥ अंतःकरण ॥ १९ ॥ लोकपारखूनसोडावे ॥ राजकारणेंअभिमानझाडावे ॥ पुनःमेळवूनिघ्यावे ॥ दुरिल्यादोरें ॥२०॥ हिरवटासदूरीधरावें ॥ कचरटासिनबोलावें ॥ संबंधपडतांसांडूनिजावें ॥ एकीकडे ॥२१॥ ऐसेंअसेराजकारण ॥ सांगतांतेंअसाधारण ॥ सुचितअसतांअंतःकरण ॥ राजकारणजाणिजे ॥२२॥ वृक्षारूढासउचलावें॥युद्धकर्त्यासिढकलूनद्यावें ॥कारभाराचेंसांगावें ॥अंगकेंसेंह्मणोनी ॥ २३ ॥ पाहतांतरीसांपडेना ॥ कीर्तिकरूंतरीराहेना ॥ आलेंवैभवअभिलाषिना ॥ कांहींकेल्या ॥ २४ ॥ एकाचीपाठीराखणें ॥ एकासदेखोनशकणें ॥ ऐसींनव्हेतांकिलक्षणें ॥ चातुर्याचीं ॥२५॥ न्यायेंबोलतांहिमानेना ॥ हिततेंचिनयेमना ॥ येथेंकांहींचचालेना॥त्यागाविण॥२६॥श्रोतींकळोनआक्षेपिलें॥ह्मणोनिबोलिलेंचबोलिलें॥न्यूनपूर्णक्षमाकेलें॥पाहिजेश्रोतीं ॥२७॥ इति

श्रीदा०गु०एकादशदशकेराजकारणनिरूपणंनामपंचमःसमासः॥५॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नेटकेंल्याहावें ॥ लिहोनशुद्धशोधावें ॥शो
धूनशुद्धवाचावें ॥ चुकोंनये ॥१॥ विस्कळितमातृकानेमस्तकराव्या
॥ धाष्टर्यजाणोनिसदृढधराव्या ॥ रंगराखोनभराव्या ॥ नानाकथा
॥२॥जाणायाचेंसांगतांनये॥सांगायाचेंनेमस्तनये ॥समजल्याविणकां
हींचनये॥कोणीएक ॥३॥ हरिकथानिरूपण ॥नेमस्तपणेंराजकारण॥
वर्तायाचेंलक्षण॥तेंहिअसावें ॥४॥ पुसोंजाणेसांगोंजाणे॥अर्थांतरकरूं
जाणे॥सकळिकांचेंराखोंजाणे॥समाधान॥५॥दीर्घसूचनाआधींचकळे
॥सावधपणेंतर्कप्रबळे ॥ जाणजाणोनिवळे ॥यथायोग्य ॥६॥ ऐसाजा
णेजोसमस्त ॥ तोचिमहंतबुद्धिवंत ॥ यावेगळेंअंतवंत॥ सकळकांहीं
॥७॥ तालवेळतानमानें ॥ प्रबंधकविताजाडवचनें ॥ मजालसीनाना
चिन्हें ॥ सुचतजावीं ॥८॥ जोएकांतासतत्पर ॥ आधींकरीपाठांतर
॥ अथवाशोधीअर्थांतर ॥ ग्रंथगर्भींचें ॥९॥ आधींचशिकोनजोशि
कवी ॥ तोचिपावेश्रेष्ठपदवी ॥ गुंतल्यालोकांसउगवी ॥ विवेकब
ळें॥१०॥अक्षरसुंदरवाचणेंसुंदर ॥ बोलणेंसुंदरचालणेंसुंदर ॥ भक्ति
ज्ञानवैराग्यसुंदर ॥ करूनिदावी ॥११॥ जयासप्रयत्नचिआवडे ॥
नानाप्रसंगींपवाडे ॥ धीटपणेंप्रगटेदडे॥ऐसानव्हे॥१२॥सांकडींमध्यें
वर्तोंजाणे ॥ उपाधिमध्येंमिळोंजाणे ॥ अलिप्तपणेंराखोंजाणे ॥ आ
पणासी ॥१३॥ आहेतरीसर्वांठायीं ॥ पाहोंजातांकोठेंचिनाहीं ॥ ऐ
साअंतरात्माठायींचाठायीं ॥ गुप्तजाहला ॥१४॥ त्यावेगळेंकांहींच
नसे ॥ पाहोंजातांतोनदिसे ॥ नदिसोनवर्तवीतसे ॥ प्राणिमात्रासी
॥१५॥ तैसाचिहाहिनानापरी ॥ बहुतजनांसिशाहणेंकरी ॥ नाना
विद्यासाविवरी ॥ स्थूळसूक्ष्म ॥१६॥ आपणाकरितांशाहाणेहोती
॥ तेसहजचिसोयधरिती ॥ जाणतेपणाचीमहंती ॥ ऐसीअसे॥१७॥
॥ राखोंजाणेनीतिन्याय ॥ नकरीनकरवीअन्याय ॥ कठिणप्रसंगीं
उपाय ॥ करूंजाणे ॥१८॥ ऐसापुरुषधारणेचा ॥ तोचिआधारबहु
तांचा॥दासह्मणेरघुनाथाचा॥गुणघ्यावा ॥१९॥इतिश्रीदासबोधेगुरु

शिष्यसं० एकादशदशकेमहंतलक्षणनिरूपणंनामषष्ठःसमासः॥६॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ चंचळनदीगुप्तगंगा ॥ स्मरणेंपावनकरीजगा ॥ प्रचीतरोकडीपहागा ॥ अन्यथानव्हे ॥१॥ केवळअचंचळींनिर्माणझाली ॥ अधोमुखेंबळेंचालिली ॥ अखंडवाहेपरीदेखिली ॥ नाहींचकोणीं ॥२॥ लवणेंबाकाणेंभोंवरे ॥ उखळ्यातरंगझरे ॥ लादालाटाकातरे ॥ ठायींठायीं ॥३॥ शुष्कजळाचेचळाळ ॥ धाराधबाबेखळाळ ॥ चिपळ्याचळक्याभळाळ ॥ चपळपाणी ॥४॥ फेनफुगेहेलावे ॥ सैरावैराउदकधांवे ॥ थेंबभुईमोजावे ॥ अणुरेणुकिती ॥५॥ वोसणेवाहतीउदंड ॥ झोलावेदर्कुटेदगड ॥ खडकेंबेटेंआड ॥ वळसाउठे ॥६॥ मृदुभूमितुटोनगेल्या ॥ कठिणतैशाचराहिल्या ॥ ठायींठायींउदंडपाहिल्या ॥ सृष्टिमध्यें ॥७॥ एकतेवाहतचिगेले ॥ एकतेवळशामध्येंपडिले ॥ एकसांकडींतअडकले ॥ अधोमुखें ॥ ८ ॥ एकआपटआपटोनचगेलीं ॥ एकचिर्डचिर्डोनीचमेलीं ॥ कितीएकतींफुगलीं ॥ पाणीभरलें ॥९॥ एकबळाचेंनवाडले ॥ तेपोहतचिउगमासिगेले ॥ उगमदर्शनेंपवित्रझाले ॥ तीर्थरूप ॥१०॥ तेथेंब्रह्मादिकांचींभुवनें ॥ ब्रह्मांडदेवतांचींस्थानें ॥ उफराटीगंगापाहतांमिळणे ॥ सकळांसतेथें ॥११॥ साजलाऐसेंनाहींनिर्मळ ॥ साजळाऐसेंनाहींचंचळ ॥ आपोनारायणकेवळ ॥ बोलिजेसासी॥१२॥महानदीपरीअंतराळीं ॥ प्रत्यक्षवाहेसर्वकाळीं॥स्वर्गमृत्युपाताळीं॥पसरलीपाहा॥१३॥ अधोर्ध्वअष्टहिदिशा ॥ तिचेंउदककरीवळसा ॥ जाणतेजाणतीजगदीशा ॥ सारिखीचिते॥१४॥ अनंतपात्रींउदकभरिलें ॥ कोठेंपाझरपाझरोनिगेलें ॥ कितीएकतेंवेंचलें ॥ संसारासी ॥१५॥ एकासंगेंतेंकडवट ॥ एकासंगेंतेंगुळवट ॥ एकासंगेंतिखट ॥ तुरटखार ॥ १६॥ ज्याज्यापदार्थासमिळे ॥ तेथेंतद्रूपचिमिसळे ॥ सखोलभूमीसतुंबळे॥ सखोलपणें ॥१७ ॥ विषामध्येंविषचिहोतें ॥ अमृतामध्यंमिळोनजातें ॥ सुगंधींसुगंधतें ॥ दुर्गंधींदुर्गंध ॥ १८ ॥ गुणींअवगुणीमिळे ॥ ज्याचेत्यापरीनवळे ॥ साउदकाचामहिमानकळे॥उदकेंविण ॥१९॥

उदकवाहेअपरंपार ॥ नकळेनदीकींसरोवर ॥ जळवासकरूननर ॥ राहिलेकितीएक ॥२०॥ उगमापैलीकडेगेले ॥ तेथेंपरतोनपाहिले ॥ तंवतेंपाणीचआटलें ॥ कांहींचनाहीं ॥२१॥ वृत्तिशून्ययोगीश्वर ॥ याचापाहावाविचार ॥ दासह्मणेवारंवार ॥ कितीसांगों ॥ २२ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकादशदशकेचंचळनदीनिरूपणं नामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आधींवंदूंसकळकर्ता ॥ समस्तदेवांचाजोभर्ता ॥ त्याचेभजनींप्रवर्ता ॥ कोणीतरी ॥१॥ तेणेंविणकार्यनचले ॥ पडिलेंपर्णतेंहिनहाले ॥ अवघेंत्रैलोक्यचिचाले ॥ जयाचेनी ॥ २ ॥ तोअंतरात्मासकळांचा ॥ देवदानवमानवांचा ॥ चारखाणींचारवाणींचा ॥ प्रवर्तक ॥ ३ ॥ तोएकलाचसकळांघटीं ॥ करीभिन्नभिन्न राहाटी ॥ सकळसृष्टीचीगोष्टी ॥ कितीह्मणोनसांगावी ॥४॥ ऐसा जोगुप्तेश्वर ॥ त्यासह्मणावेंईश्वर ॥ सकळऐश्वर्यथोरथोर ॥ जयाचे निभोगिती ॥५॥ ऐसाजेणेंवोळखिला ॥ तोविश्वंभरचिझाला ॥ समाधिआणिसहजस्थितीला ॥ कोणपुसे ॥६॥ अवघेंत्रैलोक्यविवरावें ॥ तेव्हांवर्मपडेठावें ॥ अवचटेंघबाडसिणावें ॥ नलगेचिकांहीं ॥ ॥७॥ पाहतांऐसाकोणआहे ॥ जोअंतरात्माविवरोनपाहे ॥ अल्पस्वल्पकळोनराहे ॥ समाधानें ॥८॥ अरेहेंपाहिलेंचपाहावें ॥ विचरलेंचिमागुतीविवरावें ॥ वाचिलेंचिवाचावें ॥ पुनःपुन्हां ॥९॥ अंतरात्माकेवढाकैसा ॥ पाहणाराचीकोणदशा॥देखिल्याऐकिल्याऐसा ॥ विवेकसांगे ॥१०॥ उदंडदेखिलेंऐकिलें ॥ अंतरात्म्यासनवचेपुरवलें ॥ प्राणीदेहधारीबाहुलें ॥ कायजाणे ॥११॥ पूर्णासअपूर्णपुरवेना॥ कांजेंअखंडविवरेना ॥ विवरतांविवरतांउरेना ॥ देवावेगळा॥१२॥ विभक्तपणेंनसावें ॥ तरीचभक्तह्मणवावें ॥ नाहींतरीव्यर्थचिशिणावें ॥ खटाटोपें ॥१३॥ उगाचघरपाहोनगेला ॥ घरधनीनाहींओळखिला ॥ राज्यामधूनचिआला ॥ परीराजानेणे ॥१४॥ देहसंगेंविषयभोगिले ॥ देहसंगेंप्राणीमिरवले ॥ देहधर्यासचुकले ॥ नवलमोठें

॥१५॥ ऐसेलोकअविवेकी ॥ आणिह्मणतीआह्मीविवेकी ॥ बरेंज्या
चीजैसीटांकी ॥ तैसेंकरावें ॥१६॥ मूर्खअंतरराखोंनेणे ॥ ह्मणोनअ
सावेंशाहणे ॥ तेशाहणेहिंदैन्यवाणे ॥ होऊनगेले ॥१७॥ अंतरींठेव
णेंचुकलें ॥ दारोदारींधुंडूंलागले ॥ तैसेंअज्ञानासिझालें ॥ देवनक
ळे ॥१८॥ यादेवांचेंध्यानकरी ॥ ऐसाकोणरेसंसारीं ॥ वृत्तिएकदे
शीतरी ॥ पवाडेलकोठें॥१९॥ब्रह्मांडींदाटलेप्राणी ॥बहुरूपेंबहुवाणी
॥ भूगर्भीआणिपाषाणीं ॥ कितीएक ॥२०॥ इतुक्याठायींपुरवला ॥
अनेकींएकचवर्तला ॥ गुप्तआणिप्रगटला ॥ कितीएक ॥२१॥ चंच
ळनहोइजेनिश्चळ ॥ प्रचीतजाणावीकेवळ ॥ चंचळनव्हेनिश्चळ ॥ प
रब्रह्मतें ॥२२॥ तत्वेंतत्वजेव्हांउडे ॥ तेव्हांदेहबुद्धिझडे ॥ निर्मळनि
श्चळचहूंकडे ॥ निरंजन ॥२३॥ आपणकोणकोठेंकैंचा ॥ ऐसामार्ग
विवेकाचा ॥ प्राणीजोस्वयेंकाचा ॥ त्यासहेंकळेना ॥२४॥ भलत्या
नेंविवेकधरावा ॥ दुस्तरसंसारतरावा ॥ अवघावंशउद्धरावा ॥ ह
रिभक्तिकरूनी ॥२५॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकाद
शदशकेअंतरात्मविवरणनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥ ८ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आधींकर्माचाप्रसंग ॥ कर्मकेलेंपाहिजेसांग
॥ कदाचितपडिलेंव्यंग ॥ तरीप्रत्यवायघडे ॥१॥ ह्मणोनकर्मआरंभि
लें ॥ कांहींएकसांगघडलें ॥ जेथेंजेथेंअंतरपडिलें ॥ तेथेंहरिस्मरण
करावें ॥२॥ तरीतोहरिआहेकैसा ॥ विचारपाहावाऐसा ॥ संध्येपू
र्वीजगदीशा ॥ चौवीसनामेंस्मरावें ॥३॥ चौवीसनामींसहस्रनामीं ॥
अनंतनामींतोअनामी ॥ तोकैसाआहेअंतर्यामीं ॥ विवेकेंओळखावा
॥४॥ ब्राह्मणस्नानसंध्याकरूनआला ॥ मगतोदेवार्चनासबैसला ॥य
थासांगतेपूजिला ॥ प्रतिमादेव ॥५॥ नानादेवांच्यानानाप्रतिमा ॥
लोकपूजतीधर्मानिप्रेमा॥ज्याच्याप्रतिमातोपरमात्मा॥कैसाआहे॥६॥
ऐसेंओळखिलेंपाहिजे ॥ओळखोनभजनकीजे॥जैसासाहेबनमस्कारि
जे॥ओळखिल्याउपरी ॥७॥ तैसापरमात्मापरमेश्वर॥बराओळखावा
पाहोनविचार॥तरीचपाविजेपार॥भवसागराचा॥८॥पूजाघेतातीप्रति

मा॥अंगायेतोअंतरात्मा॥अवतारीतरीनिजधामा॥येऊनिगेले ॥९॥प
रीतेनिजरूपेंअसती॥तेनिजरूपेंजगज्योती ॥ सत्वगुणतयेसह्मणती ॥
जाणतीकळा ॥१०॥ तयेकळेचेपोटीं॥देवअसतीकोट्यानकोटी ॥ या
अनुभवाच्यागोष्टी ॥ प्रत्ययेंपाहाव्या ॥११॥ देहपुरामध्येंईश ॥ ह्म
णोनतयानांवपुरुष ॥ जगामध्येंजगदीश ॥ तैसाओळखावा ॥१२॥
जाणीवरूपेंजगदाकारें ॥ प्रस्तुतवर्ततीशरीरें॥ अंतःकरणींविष्णुयेणें
प्रकारें ॥ ओळखावा॥१३॥तोविष्णुआहेजगदंतरीं ॥ तोचिआपुले
अंतरीं ॥ कर्ताभोक्ताचतुरीं ॥ अंतरात्माओळखावा ॥१४॥ एकदेखे
ऐकेचाखे॥ जाणोनविचारेंओळखे॥कितीकआपुलेपारखे॥जाणताहे
॥१५॥ एकचिजगाचाजिव्हाळा॥परीदेहलोभाचाअडथळा ॥ देहसं
बंधेंवेगळा ॥ अभिमानधरी ॥१६॥ उपजेवाढेमरेमारी ॥ जैशाउसळ
तीलहरियावरीलहरी ॥ चंचळसागरींभरोवरी ॥ त्रैलोक्यहोतजातें
॥१७॥ त्रैलोक्यवर्तवितोएक ॥ ह्मणोनित्रैलोक्यनायक ॥ ऐसाप्रत्य
याचाविवेक ॥ पाहानाकैसा ॥१८॥ ऐसाअंतरात्माबोलिला ॥ परी
तोहितत्वांमध्येंआला ॥ पुढेंविचारपाहिजेकेला ॥ महावाक्याचा ॥
१९॥ आधींदेखिलादेहधारी ॥ मगपाहिलाजगदंतरीं ॥ तयाचेनिया
उपरी ॥ परब्रह्मपावावें ॥२०॥ परब्रह्माचाविचार ॥ होतांनिवडेसा
रासार ॥ चंचळजाईलहानिर्धार ॥ चुकेनाकीं ॥२१॥ उत्पत्तिस्थि
तिसंहारजाण ॥ त्याहूनवेगळानिरंजन ॥ येथेंज्ञानाचेंविज्ञान ॥ होत
आहे ॥२२ अष्टदेहस्थानमान ॥ जाणोनझालियानिरसन ॥ पुढेंउरे
निरंजन॥विमळब्रह्म॥२३॥विचारेंचिअनन्यझाला ॥पाहणाराविणप्र
त्ययाआला ॥ तेहिवृत्तिनिवृत्तीला ॥ बरेंपाहा ॥२४॥ येथेंराहि
लावाच्यांश ॥ पाहोनसांडिलालक्ष्यांश ॥ लक्ष्यांशासारिखावृत्ति
लेश ॥ तोहिगेला ॥२५॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएका
दशदशकेउपदेशनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मुर्खएकदेशीहोतो ॥ चतुरसर्वत्रपाहतो ॥ जै
साबहुधाहोऊनिभोगितो ॥ नानासुखें ॥१॥ तोचिअंतरात्मामहंत ॥

तोकांहोईलसंकोचित ॥ प्रशस्तजाणतासमस्त ॥ विख्यातयोगी ॥२
कर्ताभोक्तातत्वतां ॥ भूमंडळींसर्वसत्ता ॥ त्यावेगळात्यासज्ञाता ॥पा
हेसाकवण ॥३॥ ऐसेंमहंतेंअसावें ॥ सर्वसारशोधूनिघ्यावें ॥ पाहोंजा
तांनसांपडावें ॥ एकाएकीं ॥ ४ ॥ कीर्तिरूपेंउदंडख्यात ॥ जाणती
लहानथोरसमस्त ॥ वेषपाहतांशाश्वत ॥ एकहिनाहीं॥५॥ प्रगटकीर्ति
तेढळेना ॥ बहुतजनांसकळेना ॥ पाहोंजातांआढळेना ॥ कायकैसें॥
॥६॥ वेषभूषणतेंदूषण ॥ कीर्तिभूषणतेंभूषण ॥ चालणेंविणएकक्षण
॥ जाऊंचनेदी ॥७॥ त्यागीओळखीचेजत॥ सर्वकाळनित्यनूतन ॥लो
कशोधूनपाहतीमन ॥ परीइच्छादिसेना॥८॥ पुर्तेंकोणाकडेपाहेना ॥
पुर्तेंकोणासीबोलेना ॥ पुर्तेंएकेस्थळींराहेना ॥ उठोनजातो ॥९॥ जा
तोस्थळतेंसांगेना ॥ सांगीतलेंतरीतेथेंजायेना ॥ आपलिस्थितिअनु
माना॥येऊंचनेदी॥१०॥लोकींकेलेंतेंचुकवी ॥लोकींभाविलेंतेंउलथवी
लोकींतर्किलेंतेंदावी॥निष्फळकरूनि॥११॥लोकांसपाह्याचाआदर ॥
तेथेंयाचाअनादर॥लोकसर्वकाळतत्पर॥तेथेंयाचीअनिच्छा ॥१२॥
ऐवकल्पितांकळेना ॥ तर्कितांहितर्केना॥ कदापिभावितांभावेना॥यो
गेश्वर ॥१३॥ ऐसेंअंतरसांपडेना ॥ शरीरठायींपडेना॥ क्षणएकविसं
बेना ॥ कथाकीर्तन ॥१४॥ लोकसंकल्पविकल्पकरिती॥ तेअवघेच
निष्फळहोती ॥ जनाचीजनांलाजवीवृत्ती ॥ तेव्हांयोगेश्वर ॥१५॥
बहुतींशोधूनपाहिलें ॥ बहुतांच्यामनासआलें ॥ तरीमगजाणावेंसा
धिलें ॥ महत्कृत्य ॥१६॥ अखंडएकांतसेवावा ॥ अभ्यासचिकरित
जावा॥काळसार्थकचिकरावा॥जनासहित ॥१७॥उत्तमगुणतितुकेघ्या
वे ॥ घेऊनजनासशिकवावे ॥उदंडसमुदायकरावे॥ परीगुप्तरूपें॥१८
अखंडकामाचीलगबग ॥ उपासनेसलावावेंजग ॥ लोकसमजोनमग
॥ आज्ञाइच्छिती ॥१९॥ आधींकष्टमगसुफळ ॥ कष्टचिनाहींतेंनिष्फ
ळ ॥ साक्षेपेंविणकेवळ ॥ वृथापुष्ट ॥२०॥ लोकबहुतशोधावे ॥ त्यां
चेअधिकारजाणावे ॥ जाणजाणोनिधरावे ॥ जवळींदुरी ॥२१॥ अ
अधिकारषरत्वेंकायहोतें ॥ कधिकारनसतांव्यर्थजातें ॥ जाणोंतशो

धावींचित्तें ॥ नानाप्रकारें ॥२२॥अधिकारपाहोनकार्यसांगणें ॥ सा क्षेपपाहोनविश्वासधरणें ॥ आपलामगजराखणें ॥ कांहींतरी ॥२३॥ हेंप्रचीतीनेंबोलिलें ॥ आधींकेलेंमगसांगीतलें ॥ मानेलतरीपाहिजेघे तलें ॥ कोणीएकें ॥२४॥ महंतेंमहंतकरावे ॥ युक्तिबुद्धीनेंभरावे ॥ जाणतेकरोनविचारावें॥नानादेशीं ॥२५॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्य सं०एकादशदशकेनिस्पृहवर्तणुकनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥१०॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आधींप्रपंचकरावानेटका ॥ मगघ्यावेंपरमा
र्थविवेका ॥ येथेंआळसकरूंनका ॥ विवेकीहो ॥१॥ प्रपंचसांडूनपर
मार्थकराल ॥ तेणेंतुह्मीकष्टीव्हाल ॥ प्रपंचपरमार्थचालवाल ॥ तरी
तुह्मीविवेकी ॥२॥ प्रपंचसोडूनपरमार्थकेला ॥ तरीअन्नमिळेनाखा
याला ॥ मगतयाकरंट्याला ॥ परमार्थकैंचा ॥३॥ परमार्थसांडूनिप्र
पंचकरिसी ॥ तरीतूंयमयातनाभोगिसी ॥ अंतींपरमकष्टीहोसी ॥ य
ातनाभोगितां ॥४॥ साहेबकामासनाहींगेला ॥ गृहींचसुखाडोन
सला ॥ तरीसाहेबीकुठिलीतयाला ॥ पाहतीलोक ॥५॥ तेव्हांमह
त्वचिगेलें ॥ दुर्जनाचेंहासेंझालें ॥ दुःखउदंडभोगिलें ॥ आपुल्या
जीवें ॥६॥ तैसेंचिहोणारअंतीं ॥ह्मणोनिभजावेंभगवंतीं ॥ परमार्था
चीप्रचीती ॥ रोकडीघ्यावी ॥७॥ संसारींअसतांमुक्त ॥ तोचिजाणा
वासुयुक्त ॥ अखंडपाहेयुक्तायुक्त ॥ विचारणाहे ॥८॥ प्रपंचींजोसा
वधान ॥ तोपरमार्थकरीलजाण ॥ प्रपंचींजोअप्रमाण ॥ तोपरमार्थीं
खोटा ॥९॥ ह्मणोनसावधानपणें ॥ प्रपंचपरमार्थचालवणें ॥ ऐसेंन
करितांभोगणें ॥ नानादुःखें ॥१०॥ परनारीपाहोनउचंबळे ॥ जीव
सृष्टिविवेकेंचाले ॥ आणिपुरुषहोऊनभ्रमले ॥ यांसिकायह्मणावें ॥
॥११॥ह्मणोनअसावीदीर्घसूचना ॥ अखंडकरावीचाळणा॥पुढीलहो
णारअनुमाना ॥ आणूनसोडावें ॥१२॥सुखीअसतोखबरदार ॥ दुः
खीहोतेबेखबर ॥ ऐसाहालौकिकविचार ॥ दिसतचिआहे ॥ १३॥
ह्मणोनसर्वसावधान ॥ धन्यतयाचेंमहिमान ॥ जरीराखेसमाधान ॥
तोचिएक ॥१४॥ चाळणेचाआळसकेला ॥ तरीअवचितांपडेलघा
ला ॥ तेवेळेसांवरायाला ॥ अवकाशकैंचा ॥१५॥ ह्मणोनदीर्घसूचने
चेलोक ॥ त्यांचापाहावाविवेक ॥ लोकांकरितांलोक ॥ शाहणेहो
ती ॥१६॥ परीतेंशाहणेवोळखावे ॥ गुणवंताचेगुणघ्यावे ॥ अवगु
णदेखोनसांडावे ॥ जनांमध्यें ॥१७॥ मनुष्यपारखुंराहेना ॥ आणिको
णाचेंमनतोडीना ॥ मनुष्यमात्रअनुमाना ॥ आणूनपाहे ॥१८॥ दि
सेसकळांसिसारिखा ॥ पाहतांविवेकींनेटका ॥ कामिनीकामिलोकां

॥ बरेंपाहा ॥१९॥ जाणोंनपाहिजेतसर्व ॥ हेंचितयाचेंअपूर्व ॥ ज्या चेंसापरीगौरव ॥ राखोंजाणें ॥२०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसं वादेद्वादशदशकेविमललक्षणनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकासंसारासिआलेहो ॥ स्त्रीपुरुषनिस्पृह हो ॥ सुचितपणेंराहो ॥ अर्थांतर ॥१॥ कायह्मणतेवासना ॥ काय कल्पितेकल्पना ॥ अंतरींचेतरंगनाना ॥ प्रकारेंउठती ॥२॥ बरेंखा वेंबरेंजेवावें ॥ बरेंल्यावेंबरेंनेसावें ॥ मनासारिखेंचअसावें ॥ सकळ कांहीं ॥३॥ ऐसेंआहेमनोगत ॥ परीतेंकांहींचनहोत ॥ बरेंकरितांअ कस्मात ॥ वाईटहोतें ॥४॥ एकसुखीएकदुःखी ॥ प्रत्यक्षवर्ततेलोकीं ॥ कष्टीहोऊनियांसेखीं ॥ प्रारब्धावरिघालिती ॥ ५ ॥ अचुकयत्न करवेना ॥ ह्मणोनकेलेंतेंसमजेना ॥ आपुलाअवगुणजाणवेना ॥ कांहींकेल्या ॥ ६ ॥ जोआपुलाआपणनेणे ॥ तोदुसऱ्याचें कायजाणे ॥ न्यायसोडितांदैन्यवाणे ॥ होतीलोक ॥ ७ ॥ लोकांचेंमनोगतकळेना ॥ लोकांसारिखेंवर्तवेना ॥ मूर्खपणेंलोकीं नाना ॥ कलहउठती ॥८॥ मगतेकलहवाढविती ॥ परस्परेंकष्टीहोती ॥ प्रयत्नराहतांअंतीं ॥ श्रमचिहोय ॥९ ॥ ऐसीनव्हेवर्तणूक ॥ परी क्षावेनानालोक ॥ मृगजळेंपाहिजेनेमक ॥ ज्याचेंत्यापरी ॥ १० ॥ शब्दपरीक्षाअंतरपरीक्षा ॥ कांहींएककळेदक्षा ॥ मनोगतनतद्रक्षा ॥ कायकळे ॥ ११ ॥ दुसऱ्यासशब्दठेवणें ॥ आपलाकैंपक्षघेणें ॥ पा होंजातांलौकिकलक्षणें ॥ बहुतेकऐसीं ॥ १२ ॥ लोकींबरेंह्मणाया कारणें ॥ भल्यासलागतेंसोसणें ॥ नसोसितांसांडवणें ॥ सहजचिहोय ॥१३॥ आपणासजेंमानेना ॥ तेथेंकदापिराहवेना ॥ उरीतोडूनजा वेना ॥ कोणीएकें ॥१४ ॥ बोलतोखरेंचालतोखरें ॥ त्यासमिळतीलहान थोरें ॥ न्यायअन्यायपरस्परें ॥ सहजचिकळे ॥ १५ ॥ लोकांसकळेनातें ववरी ॥ विवेकेंक्षमाजोनकरी ॥ तेणेंकरितांबराबरी ॥ होतजाते ॥१६॥ जंववरीचंदनझिजेना ॥ तंववरीतोसुगंधकळेना ॥ चंदनआ णिवृक्षनाना ॥ सगटहोती ॥१७॥ जंवउत्तमगुणनकळे ॥ तोयाज

नासकायकळे ॥ उत्तमगुणदेखतांनिवळे ॥ जगदंतर ॥१८॥ जगदं
तरनिवळतगेलें ॥ जगदंतरींसख्यझालें ॥ तरीमगजाणावेंवोळले ॥
विश्वजन ॥ १९ ॥ जरीजनार्दनवोळला ॥ तरीकायउणेंतयाला ॥
राजीराखावेंसकळांला ॥ कठिणआहे ॥२०॥ पेरिलेंतेंउगवतें ॥ उ
सणेंद्यावेंघ्यावेंलागतें ॥ वर्मकाढितांभंगतें ॥ परांतर ॥२१॥ लौकि
कींबरेपणकेलें ॥ तेणेंसौख्यवाढलें ॥ उत्तरासारिखेंआलें ॥ प्रत्युत्त
र ॥२२॥ हेंअवघेंआपणापासी ॥ येथेंबोलनाहींजनासी ॥ शिकवा
वेंआपुल्यामनासी ॥ क्षणक्षणां ॥२३॥ खळदुर्जनभेटला॥ क्षमेचाधी
रबुडाला ॥ तरीमौनेंचिस्थळत्यागकेला ॥ पाहिजेसाधकें ॥२४ ॥
लोकनानापरीक्षाजाणती ॥ परीअंतरपरीक्षानेणती ॥ तेणेंप्राणीक
ष्टहोती ॥ संदेहनाहीं ॥२५॥ आपणासआहेमरण ॥ ह्मणोनराखा
वेंबरेपण ॥ कठिणआहेलक्षण ॥ विवेकाचें॥२६॥थोरलहानसमान॥
आपुलेपारिखेसकळजन॥चढतेंवाढतेंसमाधान ॥ करितांबरें ॥२७॥
बरेंकरितांबरेंहोतें ॥ हेंतोंप्रत्ययासयेतें ॥ आतांपुढेंसांगावेंतें ॥ को
णासकाय ॥२८ ॥ हरिकथानिरूपण ॥ बरेंपणेंराजकारण ॥ प्रसंग
पाहिल्याविण ॥ सकळखोटें ॥२९॥ विद्याउदंडचिशिकला ॥ प्रसं
गमानचुकतचिगेला ॥ मगतयेविद्येला॥कोणपुसे॥३०॥ इतिश्रीदा०
गुरुशिष्यसंवादेद्वादशदशकेप्रत्ययनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः॥२॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पृथ्वीमध्येंबहुतलोक ॥ तिहींपाहावाविवे
क ॥ इहलोकआणिपरलोक ॥ बरापाहावा ॥१॥इहलोकसाधावया
कारणें ॥ जाणत्याचीसंगतिधरणें ॥ परलोकसाधावयाकारणें ॥ स
द्गुरुपाहिजे॥२॥सद्गुरुसिकायपुसावें ॥ हेंहिकळेनास्वभावें ॥ अनन्य
भावेंएकभावें ॥ दोनीगोष्टीपुसाव्या॥३॥दोनीगोष्टीत्याकोण॥देवको
णआपणकोण॥यादोंगोष्टींचेंविवरण॥केलेंचिकरावें॥४॥आदिमुख्य
देवतोकोण॥मगआपणभक्ततोकोण॥पंचीकरणमहावाक्यविवरण ॥
केलेंचिकरावें ॥५॥ सकळकेलियाचेंफळ॥शाश्वतओळखावेंनिश्चळ॥
आपणकोणहाकेवळ॥शोधघ्यावा॥६॥सारासारविचारघेतां॥पदार्थ

सनाहींशाश्वतता ॥ आदिकारणभगवंता ॥ वोळखिलेंपाहिजे ॥७॥
निश्चळचंचळआणिजड ॥ अवघामायेचापवाड ॥ यामध्येंवस्तुजाड
॥ जाणारनाहीं ॥८॥ तेंपरब्रह्मधुंडावें ॥ विवेकेंत्रैलोक्यहिंडावें॥मा
यिकविचारेंखंडावें ॥ परीक्षवंतीं॥९॥खोटेंसांडूनखरेंघ्यावें ॥ परीक्ष
वंतींपरीक्षावें ॥ मायेचेंअवघेंचिजाणावें ॥ रूपमायिक ॥१०॥ पंच
भौतिकहेमाया ॥ मायिकजायविलया ॥ पिंडब्रह्मांडअष्टकाया॥ना
शवंत ॥११॥ दिसेलतितुकेंनासेल ॥ उपजेलतितुकेंमरेल ॥ रचेल
तितुकेंखचेल ॥ रूपमायेचें ॥१२॥ वाढेलतितुकेंमोडेल ॥ येईलति
तुकेंजाईल ॥ भूतांसभूतखाईल ॥ कल्पांतकाळीं ॥१३॥ देहधारक
तितुकेनासती ॥ हेतोंरोकडीप्रचीती ॥ मनुष्येंविणउत्पत्ती॥रेतकैंचें
॥१४॥ अन्ननसतांरेतकैंचें ॥ औषधनसतांअन्नकैंचें॥औषधीसजि णें
कैंचें ॥ पृथ्वीनसतां ॥१५॥ आपनसतांपृथ्वीनाहीं ॥ तेजनसतांआ
पनाहीं ॥ वायुनसतांतेजनाहीं ॥ ऐसेंजाणावें ॥१६॥ अंतरात्मानस
तांवायुकैंचा ॥ विकारनसतांअंतरात्माकैंचा ॥ निर्विकारींविकार
कैंचा ॥ बरेंपाहा ॥१७॥ पृथ्वानाहींआपनाहीं ॥ तेजनाहींवायुना
हीं ॥ अंतरात्माविकारनाहीं ॥ निर्विकारी॥१८॥निर्विकारजेंनिर्गुण
॥ तेंचिशाश्वताचीखूण ॥ अष्टधाप्रकृतिसंपूर्ण ॥ नाशवंत ॥१९॥ ना
शवंतसमजोनपाहिलें॥तोंतेंअसतांचनसतेंझालें॥ सारासारेंकळोंआलें
॥ समाधान॥२०॥विवेकेंपाहिलाविचार॥मनासआलेंसारासार॥येणें
करितांविचार॥सदृढजाहला॥२१॥शाश्वतदेवतोनिर्गुण ॥ऐसीअंतरीं
बाणलीखूण॥देवकळलामीकोण॥कळलेंपाहिजे ॥२२॥ मीकोणपाहि
जेकळलें॥देहतत्वांतितुकेंशोधिलें॥मनोवृत्तीच्याठायींआलें ॥मीतूंपण
२३सकळदेहाचाशोधघेतां॥मीपणांदिसेनापाहतां ॥मीतूंपणहेतत्वतां॥
तत्वींमावळलें ॥२४॥ दृश्यपदार्थचिवोसरे ॥ तत्वेंतत्वतेंव्हांसरे ॥
मीतूंपणकैंचेंउरे ॥ तत्वतावस्तू ॥२५॥ पंचीकरणतत्वविवरण ॥ म
हावाक्येंवस्तूआपण ॥ निःसंगपणेंनिवेदन ॥ केलेंपाहिजे ॥२६॥दे
वभक्तांचेंमूळ ॥ शोधूनपाहतांसकळ ॥ उपाधिवेगळाकेवळ ॥ निरु

पाधिआत्मा ॥२७॥ मीपणतत्वींबुडालें ॥ विवेकेंवेगळेपणगेलें ॥नि
वृत्तिपदासप्राप्तझालें ॥ उन्मनीपद ॥२८॥ विज्ञानींराहिलेंज्ञान॥ध्ये
यींराहिलेंध्यान ॥ सकळकांहींकार्यकारण ॥ पाहोनसांडिलें ॥२९॥
जन्ममरणांचेंचुकलें ॥ पापअवघेंचिबुडालें ॥ यमयातनेचें ालें ॥नि
संतान ॥३०॥ निर्बंधअवघाचतुटला ॥ विचारेंमोक्षप्राप्तझाला ॥ ज
न्मसार्थकचिवाटला ॥ सकळही ॥३१ ॥ नानाकितुनिवारले ॥ धो
केअवघेचतुटले ॥ ज्ञानविवेकेंपावनझाले ॥ बहुतलोक ॥३२॥ पति
तपावनाचेदास ॥ तेहिपावनकरितीजगास ॥ ऐसीहेमचीतमनास ॥
बहुतांच्याआली ॥३३॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वादश
दशकेदेवभक्तनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ महद्भाग्येंहातासिआलें ॥ परीभोगूंनाहींजा
णितलें ॥ तैसेंवैराग्यउत्पन्नझालें ॥ परीविवेकनाहीं ॥१॥ आदळतें
आफळतें ॥ कष्टिहोतेंदुःखिहोतें ॥ ऐकतेंदेखतेंयेतें॥ वैराग्यनेणे॥२॥
नानाप्रपंचाच्यावोढी ॥ नानासंकटेंसांकडीं ॥संसारसांडूनदेशधडी॥
होयतेणें ॥३॥ तोचिंतेपासूनसुटला ॥ पराधीनतेपासूनपळाला ॥दुः
खसागेंमोकळाझाला ॥ रोगीजैसा ॥४॥ परीतोहोऊंनयेमोकाट ॥न
ष्टभ्रष्टआणिचाट ॥ सीमाचिनाहींसैराट ॥ गुरुंजैसें ॥५॥ विवेकेंवि
णवैराग्यकेलें ॥ तरीअविवेकेंअनर्थीघातलें ॥ अवघेंव्यर्थचिगेलें ॥
दोहींकडे ॥६॥ नाप्रपंचनापरमार्थ ॥ अवघेंजिणेंचिझालेंव्यर्थ ॥ अ
विवेकेंअनर्थ ॥ ऐसाकेला ॥७॥ कांव्यर्थचिज्ञानबडबडिला ॥ परी
वैराग्ययोगनाहींघडला ॥ जैसाकारागृहींअडकला ॥ पुरुषार्थसांगे
॥८॥ वैराग्याविणज्ञान ॥ तोंव्यर्थचिसाभिमान॥ लोभदंभेंघोळसून
॥ कासाविसकेला ॥९॥ श्वानबांधिलेंतरीभुंके॥ तैसास्वार्थमूळेंथिके॥
पराधिकदेखोंनशके ॥ साभिमानें ॥१०॥ हेंएकेंविणएक॥ तेणेंउगा
चिवाढेशोक ॥ आतांवैराग्यआणिविवेक ॥ योगऐका ॥११॥ विवे
केंअंतरींसुटला ॥ वैराग्यप्रपंचतुटला ॥ अंतर्बाह्यमोकळाझाला ॥निः
संगयोगी ॥१२॥ जैसेंमुखेंज्ञानबोले ॥ तैसीचसवेंक्रियाचाले॥ दीक्षा

देखोनचचित्तझालें ॥ शुचिष्मंत ॥१३॥ आस्थानाहींत्रैलोक्याची ॥ स्थितिबाणलीवैराग्याची ॥ यत्नेंविवेकधारणेची॥सीमानाहीं॥१४॥ संगीतरसाळहरिकीर्तन ॥ तालबद्धतानमान ॥ प्रेमळआवडीचेंभजन ॥ अंतरापासूनी ॥१५॥ तात्काळचिसन्मार्गलागे ॥ ऐसाअंतरींविवेकजागे ॥ वक्तृत्वकरितांनभंगे ॥ साहित्यसमयाचें ॥१६ ॥ सन्मार्गेंजगासमिश्रला ॥ ह्मणजेजगदीशवोळला ॥ प्रसंगपाहिजेकळला ॥ कोणीएक ॥१७॥ मखरवैराग्यउदासीन ॥ समयाचेंब्रह्मज्ञान ॥ स्नानसंध्याभगवद्भजन ॥ पुण्यमार्ग ॥१८॥ विवेकेंवैराग्यतेंऐसें ॥ नुसतेंवैराग्यहेंकाडपिसें ॥ शब्दज्ञानवेळीलसें ॥ आपणचिवाटे ॥१९॥ ह्मणोनिविवेकआणिवैराग्य ॥ तेंचिजाणिजेमहद्भाग्य ॥ रामदासह्मणेयोग्य ॥ साधुजाणती ॥२० ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वादशदशकेविवेकवैराग्यनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ रेखेचेंगुंडाळेंकेलें ॥ मातृकाक्षरींशब्दझाले ॥ शब्दमेळऊनचाले ॥ श्लोकगद्यप्रबंध ॥ १ ॥ वेदशास्त्रेंपुराणें ॥ नानाकाव्येंनिरूपणें ॥ ग्रंथभेदअनुवादनें ॥कितीह्मणोनी ॥ २॥ नानाऋषिनानामतें ॥ पाहोंजातांअसंख्यातें ॥ भाषालिपीजेथेंतेथें ॥ कायउणें ॥३॥ वर्गऋचाश्रुतिस्मृती ॥ अध्यायसर्गस्तवकजाती ॥ प्रसंगमानेंसमासपोथी ॥ बहुधानामें॥४॥नानापदेंनानाश्लोक ॥ नानावीरनानाकडक ॥ नानासाख्यादोहरेअनेक ॥ नामाभिधानें ॥ ५ ॥ डफगाणेंमाचीगाणें ॥ दिंडीगाणेंकथागाणें॥नानामानेंनानासज्जनें ॥ नानाखेळ ॥६॥ ध्वनिघोषनादरेखा ॥ चहूंवाचामध्येंदेखा ॥ वाचारूपेंहिऐका ॥ नानाभेद ॥७॥ उन्मेषपराध्वनिपश्यंती ॥ नादमध्यमाशब्दचौथी ॥ वैखरीपासूनउमटती ॥ नानाशब्दरत्नें ॥८॥ अकारउकारमकार ॥ अर्धमात्राचेंअंतर ॥ औटमात्रातदनंतर ॥बावनमातृका ॥९॥ नानाभेदरागज्ञान ॥ नृत्यभेदतानमान ॥ अर्थभेदतत्त्वज्ञान ॥विवंचना ॥१०॥ तत्वांमध्येंमुख्यतत्व ॥ तेंजाणावेंशुद्धसत्व ॥ अर्धमात्रामहत्तत्व ॥ मूळमाया॥११॥नानातत्वेंलहानथोरें॥मिळोनअ

ष्टहिशरीरें ॥ अष्टधाप्रकृतीचेंवारें ॥ निघोनजातें॥१२॥ वारेंनसतांग
गन ॥ तैसेंपरब्रह्मसघन॥ अष्टदेहांचेंनिरसन ॥ करूनपाहावें॥१३॥
ब्रह्मांडपिंडउभार ॥ पिंडब्रह्मांडसंहार ॥ दोहींवेगळेंसारासार ॥
विमळब्रह्म ॥१४॥ पदार्थजडआत्माचंचळ ॥ विमळब्रह्मतेंनिश्चळ ॥
विवरोनिविवरेतात्काळ ॥ तद्रूपहोय ॥१५॥ पदार्थमनेंकायावाचा॥
मीहाअवघादेवाचा ॥ जडआत्मनिवेदनाचा ॥ विचारऐसा ॥१६॥
चंचळकर्तातोजगदीश ॥ प्राणिमात्रत्याचाअंश ॥ त्याचातोचिआप
णास ॥ ठावनाहीं ॥१७॥ चंचळआत्मनिवेदन ॥ याचेंसांगीतलें
लक्षण॥कर्तादेवतोआपण॥ कोठेंचिनाहीं॥१८॥चंचळचळेस्वप्रकार
॥ निश्चळदेवतोनिराकार ॥ आत्मनिवेदनाचाप्रकार ॥ जाणिजेऐ
सा ॥१९॥ ठावचिनाहींचंचळाचा ॥ तेथेंआधींआपणकैंचा ॥ नि
श्चळआत्मनिवेदनाचा ॥ विवेकऐसा ॥२०॥ तिहींप्रकारेंआपण ॥
नाहींनाहींदुजेपण ॥ आपणनसतांमीपण ॥ नाहींचकोठें॥२१॥ पा
हतांपाहतांअनुमानलें ॥ कळतांकळतांकळोंआलें ॥ पाहतांअवघेंनि
वांतझालें ॥ बोलणेंआतां ॥२२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे
द्वादशदशकेआत्मनिवेदननिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्रह्मनिर्मळनिश्चळ ॥ शाश्वतअमलविमळ
॥ अवकाशघनपोकळ ॥ गगनाऐसें ॥१॥ तयासकारणेंनाधरणें ॥
तयासजन्मनामरणें ॥ तेथेंयेणेंनाजाणें ॥ शून्यातीत ॥२॥ तेंरचेना
नाखचेना ॥ तेंहोयनानाजायना ॥ मायातीतनिरंजना ॥ पारचि
नाहीं ॥३॥ पुढेंसंकल्पउठिला ॥ षड्गुणैश्वर्येंबोलिला ॥ अर्धनारी
नटेश्वराला ॥ बोलिजेतें ॥४॥ सर्वेश्वरसर्वज्ञ ॥ साक्षीद्रष्टाज्ञानघन॥
परेशपरमात्माजगज्जीवन ॥ मूळपुरुष ॥५॥ तेमूळमायाबहुगुणी ॥
अधोमुखेंगुणक्षोभिणी ॥ गुणत्रयातेजपासूनी ॥ निर्माणझाले ॥६॥
पुढेंविष्णुझालानिर्माण ॥ जाणतीकळासत्वगुण ॥ जोकरिताहेपा
ळण ॥ त्रैलोक्याचें ॥७॥ पुढेंजाणीवनेणीवमिश्रित ॥ ब्रह्माजाणा

वानेमस्त ॥ त्याच्यागुणें उत्पत्तिहोत ॥ भुवनत्रयीं ॥८॥ पुढें रुद्रतमोगुण ॥ सकळसंहाराचेंकारण ॥ सकळकांहींकर्तेपण ॥ तेथेंचिआलें ॥९॥ तेथूनिपुढेंपंचभूतें ॥ पावलींस्पष्टदशेतें ॥ अष्टधाप्रकृतीचेंस्वरूपतें ॥ मूळांचआहे ॥१०॥ निश्चळींझालेंचळण ॥ तेंचिवायूचेंलक्षण ॥ पंचभूतेंआणित्रिगुण ॥ सूक्ष्मअष्टधा ॥११॥ आकाशह्मणिजेअंतरात्मा ॥ प्रत्ययेंपाहावामहिमा ॥ त्याआकाशापासूनजन्मा ॥ वायुआला ॥१२॥ तयावायूच्यादोन्हीझुळुका ॥ उष्णशीतळऐका ॥शीतळापासूनितारामयांका॥जन्मजाहला॥१३॥उष्णापासूनरविवन्ही॥विद्युल्लताआदिकरूनी॥शीतळउष्णमिळोनी॥तेजजाणावें ॥ १४ ॥ तयातेजापासूनझालेंआप॥आपआळोनिपृथ्वीचेंरूप ॥ पुढेंऔषधीअमूप ॥ निर्माणजाहल्या॥१५॥औषधीपासूननानारस॥ नानाबीजअन्नरस ॥ चौऱ्यांशीलक्षयोनींचावास ॥ भूमंडळीं ॥१६॥ ऐशीझालीसृष्टिरचना ॥ विचारआणिलापाहिजेमना ॥ प्रत्ययेंविणअनुमाना ॥ पात्रहोइजे ॥१७॥ ऐसाझालाआकार ॥ येणेंचिन्यायेंसंहार ॥ सारासारविचार ॥ यासिबोलिजे ॥१८॥ जेंजेंजेथूनिनिर्माणझालें ॥ तेंतेंतेथेंचिनिमालें ॥ येणेंचिन्यायेंसंहारलें ॥ महाप्रलयीं ॥१९॥ आद्यमध्यअवसान ॥ जेंशाश्वतनिरंजन ॥ तेथेंलावावेंअनुसंधान ॥ जाणतेपुरुषीं ॥२०॥ होतजातेनानारचना ॥ परीकाहींचतगेना ॥ सारासारविचारणा॥याकारणें॥२१॥ द्रष्टासाक्षीअंतरात्मा॥सर्वत्रबोलतीमहिमा॥परीहेसर्वसाक्षीअवस्थामहिमा॥प्रत्ययेंपाहावी ॥ २२ ॥ मूळापासूनिशेवटवरी॥अवघीमायेचींभरोवरी ॥नानाविद्याकळाकुसरी॥तयेमध्यें॥२३॥जोउपाधीचाशेवटपावेल ॥त्यासभ्रमऐसेंवाटेल ॥ जोउपाधिमध्येंआडकेल॥त्यासकादिताकवण ॥२४॥ विवेकप्रत्ययाचींकामें॥ कैसींघडतीलअनुमानभ्रमें॥सारासारविचाराचेनिसंभ्रमें॥पाविजेब्रह्म ॥ २५॥ ब्रह्मांडीचेंमहाकारण ॥ तेमूळमायाजाण॥अपूर्णासह्मणतीब्रह्मपूर्ण ॥ विवेकहीन ॥ २६ ॥ सृष्टिमध्येंबहुतजन ॥ एकभोगितीनृपासन ॥ एकविष्ठाटोंकतीजाण ॥ प्रत्यक्षआतां ॥२७॥

ऐसेउद्दंडलोकअसती ॥ आपणासथोरह्मणविती ॥ परीतेविवेकीजा
णती ॥ सकळांकांहीं ॥२८॥ ऐसाआहेसमाचार ॥ कारणपाहिजेवि
चार ॥ बहुतांच्याबोलेंहासंसार ॥ नासूंनये॥२९॥पुस्तकज्ञानेंनिश्चय
धरणें ॥ तरीगुरुकासयाकरणें ॥ याकारणेंविवरणें ॥ आपुल्याप्रत्य
यें ॥३०॥ जोबहुतांचेबोलीलागला ॥ तोनेमस्तजाणावाबुडाला ॥ ए
कसाहेवनसतांकोणाला ॥ मुशारामागावा ॥३१॥इतिश्रीदा०गुरुशि
ष्यसंवादेद्वादशदशकेसृष्टिक्रमनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ न्यायनिष्ठुरबोलणें ॥ बहुतांसवाटेकंटाळवाणें
॥ मळमळकरितांजेवणें ॥ विहितनव्हे ॥ १ ॥ बहुतींविषयनिंदिले ॥
आणितेचिसेवीतगेले ॥ विषयत्यागेंदेहचाले ॥ हेंतोंघडेना ॥ २ ॥
बोलणेंएकचालणेंएक ॥ त्याचेंनांवहीनविवेक ॥ येणेंकरितांसकळ
लोक ॥हासोंलागती॥३॥विषयत्यागेंविणतोकांहीं॥परलोकतोप्राप्तना
हीं ॥ ऐसेंबोलणेंठायींठायीं ॥बरेंपाहा॥४॥प्रपंचीखातीजेविती॥ परमा
र्थीकायउपासकरिती॥उभयतांसारखेंदिसती ॥ विषयाविषयीं॥५॥दे
हचालतांविषयत्यागी॥ऐसाआहेकोणजगीं ॥त्याचानिर्वाहमजलागीं
देवें निरूपावा॥६॥विषयअवघात्यागावा ॥तरीचपरमार्थकरावा॥ऐसें
पाहतांगोवा॥दिसतोकीं॥७॥ऐसाश्रोताअनुवादला॥ वक्ताउत्तरदेता
झाला॥सावधहोऊनमनघाला॥एतद्विषयीं॥८॥वैराग्येंकरावात्याग ॥
तरीचपरमार्थयोग॥प्रपंचत्यागेंसर्वसांग॥परमार्थघडे ॥९॥ मागेंज्ञानी
होऊनगेले ॥ तिहींबहुतकष्टकेले ॥ तरींमगविख्यातझाले ॥ भू
मंडळीं ॥१०॥ येरेंमत्सरकरितांचगेलीं ॥ अन्नअन्नकरितांचिमेलीं ॥
कित्येकतेभ्रष्टलीं ॥ पोटासाठीं ॥११॥ वैराग्यमूळींहूननाहीं ॥ ज्ञान
प्रत्ययाचेंनाहीं ॥ शुचिआचारतोहिनाहीं ॥ भजनकैंचें ॥१२॥ ऐसे
प्रकारिंचेजन ॥ आपणासह्मणतीसज्जन ॥ पाहोंजातांअनुमान ॥अ
वघेंचदिसे ॥१३॥ जयासनाहींअनुताप ॥ हेंचएकपूर्वपाप ॥ क्षणक्ष
णाविक्षेप ॥ पराधिकपणें ॥१४॥ भजनाहींनुजसाजेना ॥ हेंतोंअवघें
ठावकेंआहेजना ॥ खासासनखातेंदेखोंशकेना ॥ ऐसेंआहे॥१५॥ भा

ग्यपुरुषथोरथोर ॥ त्यासिंनिंदितीदिवाळखोर ॥ सांवासदेखतांचोर॥ चरफडीजैसा ॥१६॥ वैराग्यापरतेंनाहींभाग्य ॥ वैराग्यनाहींतेंअभा ग्य ॥ वैराग्यनसतांयोग्य ॥ परमार्थनव्हे ॥ १७ ॥ प्रत्ययज्ञानीवी तरागी ॥ विवेकबळेंसकळत्यागी ॥ तोजाणिजेमहायोगी ॥ ई श्वरीपुरुष ॥ १८ ॥ अष्टसिद्धींचीउपेक्षा ॥ करूनघेतलीयोग दीक्षा ॥ घरोघरींमागेभिक्षा ॥ महादेव ॥१९॥ ईश्वराचीबराबरी " केसाकरीलवेषधारी ॥ ह्मणोनियांसगटसरी ॥ होतनाहीं॥२०॥उद सद्वृत्तीआणिविवेक ॥ त्यासिशोधितीसकळलोक ॥ जैसेलालचीमू र्खरंक ॥ तेंदैन्यवाणे ॥२१॥ जेविचारापासूनचेवले ॥ जेआचारा पासूनभ्रष्टझाले ॥ विचारकरूंविसरले ॥ विषयलोभी ॥ २२ ॥ भ जनतरीआवडेना ॥ पुरश्चरणसहसावडेना ॥ भल्यासत्यासपडेना॥ एकनिमिष॥२३॥वैराग्येंकरूनभ्रष्टेना॥ज्ञानभजनसोडीना॥ व्युत्पन्न आणिवादघेना ॥ ऐसाथोडा ॥२४॥ कष्टकरितांशेतपिके ॥ उंचव स्तुतात्काळविके ॥ जाणत्यालोकांच्याकौतुकें ॥ उड्यापडती॥२५॥ येरतेंअवघेंचमंदलें ॥ दुराशेनेंखोटेंझालें ॥ कानकोंडेंज्ञानकेलें ॥ भ्र ष्टाकारें ॥२६॥ सबळविषयत्यागणें ॥ शुद्धकार्याकारणघेणें॥ विषय त्यागाचींलक्षणें ॥ वोळखावींऐशीं ॥ २७ ॥ सकळकांहींकर्तादेव ॥ नाहींप्रकृतीचाठाव ॥ विवेकाचाअभिप्राव॥ विवेकीजाणती॥२८॥ शूरत्वविषयींखडतर ॥ त्यासमानितीलहानथोर ॥ कामगारआणिअं गचोर ॥ एककैसा ॥२९॥ त्यागात्यागतार्किकजाणे ॥ बोलाऐसेंचा लोंजाणे ॥ पिंडब्रह्मांडसकळजाणे ॥ यथायोग्य ॥३०॥ ऐसाजोस र्वजाणता ॥ उत्तमलक्षणींतोपुरता ॥ तयाचेनिसार्थकता॥ सहजचि होय ॥ ३१ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वादशदशकेविषय त्यागनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मूळमायाजगदीश्वर ॥ पुढेंअष्टधेचाविचार ॥ सृष्टिक्रमेंआकार ॥ आकारला ॥१॥ हेंअवघेंचिनसतांनिर्मळ ॥ जैसेंगगनअंतराळ ॥ निराकारींकाळवेळ ॥ कांहींचनाहीं ॥२॥ उ

पाधीचाविस्तारझाला ॥ तेथेंकाळदिसोनआला ॥येऱ्हवींपाहतांका
ळला ॥ ठावचिनाहीं ॥३॥ एकचंचळएकनिश्चळ॥ यावेगळाकोठें
सकळ ॥ चंचळआहेतावत्काळ ॥ काळह्मणावें ॥४॥ आकाशह्मणि
जेअवकाश ॥ अवकाशबोलिजेविलंबास ॥ त्याविलंबरूपकाळास॥
जाणोनघ्यावें ॥५॥ सूर्याकरितांविलंबकळे॥ गगनासकळाचीआक
ळे ॥ पळापासूननिवळे ॥ युगपर्यंत ॥६॥ पळघटिकाप्रहरदिवस ॥
। अहोरात्रपक्षमास ॥ षण्मासवर्षयुगास ॥ ठावजाहला ॥७॥ कृत
त्रेतद्वापारकली॥संख्याचाललीभूमंडळीं ॥ देवांचींआयुष्यंआगळीं॥
शास्त्रींनिरूपिलीं ॥८॥ तेदेवत्रयांचीखटपट॥ सूक्ष्मरूपेंविलगट ॥दं
डकसांडितांचटपट ॥ लोकांसहोते॥९॥ मिश्रितत्रिगुणनिवडेना॥ते
णेंआद्यंतसृष्टिरचना ॥ कोणथोरकोणशाहाणा ॥ कैसाह्मणावा ॥
॥१०॥ असोंहेंजाणत्याचींकामें ॥ नेणताउगाचिगुंतेभ्रमें ॥ प्रत्यय
जाणोनिवर्मैं ॥ ठायींपडावीं ॥११॥ उत्पन्नकाळसृष्टिकाळ॥ स्थिति
काळसंहारकाळ ॥ आद्यंतअवघाकाळ॥ विलंबरूपी ॥१२॥ जेंजें
येप्रसंगींझालें ॥ तेथेंकाळाचेंनांवपडिलें ॥ बरेंनसेलअनुमानलें ॥ त
रीपुढेंऐका ॥१३॥ पर्जन्यकाळशीतकाळ ॥ उष्णकाळसंतोपकाळ॥
सुखदुःखआनंदकाळ॥ प्रत्यययेतो ॥१४॥प्रातःकाळमध्यान्हकाळ॥
सायंकाळवसंतकाळ ॥ पर्वकाळकठिणकाळ ॥जाणिजेलोकीं॥१५॥
जन्मकाळबाळत्वकाळ ॥ तारुण्यकाळवृद्धापकाळ ॥ अंतकाळविषम
काळ ॥ वेळरूपें ॥१६॥ सुकाळआणिदुष्काळ ॥ प्रदोषकाळपुण्यका
ळ ॥ सकळवेळामिळोनकाळ ॥ तयासह्मणावें ॥१७॥ असतेंएकवा
टतेंएक ॥ त्याचेंनांवहीनविवेक ॥ नानाप्रवृत्तीचेलोक ॥ प्रवृत्तिजा
णती ॥१८॥ प्रवृत्तिचालेअधोमुखें ॥ निवृत्तिधांवेउर्ध्वमुखें ॥ उर्ध्वमु
खेंनानामुखें ॥ विवेकीजाणती ॥१९॥ ब्रह्मांडरचनाजेथूनिझाली॥
तेथेंविवेकीदृष्टिघाली ॥ विवरतांविवरतांलाधली ॥ पूर्वापरस्थिती
॥२०॥ प्रपंचींअसोनपरमार्थपाहे ॥ तोहेस्थितीतेंलाहे ॥ प्रारब्धयो
गेंकरूनराहे ॥ लोकांमध्यें ॥ २१ ॥ सकळांचेंएकचिमूळ ॥ एक

जाणतेएकबाष्कळ ॥ विवेकेंकरूनतात्काळ ॥ परलोकसाधावा ॥२२॥ तरीचजन्माचेंसार्थक ॥ भलेपाहतीउभयलोक ॥ कारणमूळींचाविवेक ॥ केलापाहिजे ॥२३॥ विवेकहीनजेजन ॥ तेजाणावे पशुसमान ॥ त्यांचेंऐकतांभाषण ॥ परलोककैंचा ॥ २४ ॥ बरेंआमचेंकायगेलें ॥ जेंकेलेंतेंफळासआलें ॥ पेरिलेंतेंउगवलें ॥ भोगतीआतां ॥२५॥ पुढेंहिकरीतोपावे ॥ भक्तियोगेंभगवंतपावे ॥ देवभक्तमिळतांदुणावें ॥ समाधान ॥२६॥ कीर्तिकरूननाहींमेले ॥ उगेचिआलेआणिगेले ॥ शाहाणेहोऊनभ्रमले ॥ कायसांगावें ॥२७ ॥ येथीलयेथेंअवघेंचिराहतें ॥ ऐसेंप्रत्ययासयेतें ॥ कोणकायघेऊनजातें ॥ सांगानाकां ॥ २८ ॥ पदार्थीअसावेंउदास ॥ विवेकपाहावासावकाश ॥ येणेंकरितांजगदीश ॥ अलभ्यलाभे ॥२९ ॥ जगदीशापरतालाभनाहीं ॥ कार्याकारणसर्वकांहीं ॥ संसारकरितअसतांही ॥ समाधान ॥३०॥ मागांहोतेजनकादिक ॥ राज्यकरितांहिअनेक ॥ तैसेचिआतांपुण्यश्लोक ॥ कित्येकअसती ॥३१ ॥ राजाअसतांमृत्यु आला ॥ लक्षकोटीकबूलझाला ॥ तरीसोडिनातयाला ॥ मृत्युकाहीं ॥३२॥ ऐसेंपराधीनजिणें ॥ यामध्येंदुखणेंबाहणें ॥ नानाउद्वेगचिंताकरणे ॥ कितीह्मणोनी ॥३३॥ हाटभरलासंसाराचा ॥ नफापाहावादेवाचा॥तरीचयाकष्टाचा॥परिहारहोतो॥३४॥॥ इतिश्रीदा० गुरुशिष्यसंवादेद्वादशदशकेकालनिरूपणंनामअष्टमः समासः ॥ ८॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ दुर्बळनाचारीवोडगस्त ॥ आळसीखादाडऋणग्रस्त ॥ मूर्खपणेंअवघेंअव्यवस्थ ॥ कांहींचनाहीं ॥१ ॥ खायानाहींजेवायानाहीं ॥ लेयानाहींनेसायानाहीं ॥ आंथरायानाहींपांघरायानाहीं ॥ खोपटनाहींअभामी ॥२ ॥ सोयरेनाहींधायरेनाहीं ॥ इष्टनाहींमित्रनाहीं ॥ पाहतांकोठेंओळखनाहीं ॥ आश्रयेंविणपरदेशी ॥३॥ तेणेंकैसेंकरावें ॥ कायजीवेसिधरावें ॥ वांचावेंकींमरावें॥ कोण्याप्रकारें ॥४॥ ऐसेंकोणीएकेंपुसिलें ॥ कोणीएकेंउत्तरदीधलें॥ श्रोतींसावधऐकिलें ॥ पाहिजेआतां ॥५॥ लहानथोरकामकांहीं ॥

केल्याविणेंहोतनाहीं ॥ करंट्यासावधपाहीं ॥ सदैवहोसी ॥६॥ अं
तरींनाहींसावधानता ॥ यत्नठाकेनापुरता ॥ सुखसंतोषाचीवार्ता ॥
येथेंकैंची ॥७॥ ह्मणोनिआळससोडावा ॥ यत्नसाक्षेपेंजोडावा ॥ दु
श्चितपणाचामोडावा ॥ थारावळें ॥८ प्रातःकाळींउठतजावें ॥ प्रातः
स्मरामीकरावें ॥ नित्यनेमेंस्मरावें॥पाठांतर ॥९॥मागीलउजळणीपुढें
पाठ ॥ नेमधरावानिकट ॥ बाष्कळपणाचीवटवट ॥ करूंचिनये ॥
१०॥ दिशेकडेदुरीजावें ॥ शुचिष्मंतहोऊनजावें ॥ येतांकांहींतरी
आणावें ॥ रितेंखोटें ॥११॥ धूतवस्त्रेंघालावींपिळून ॥ करावेंचरण
क्षालन ॥ देवदर्शनदेवतार्चन ॥ यथासांग ॥१२॥ कांहींफळाहार
घ्यावा ॥ पुढेंव्यवसायकरावा ॥ लोकआपलापरावा ॥ ह्मणतजा
वा ॥१३॥ सुंदरअक्षरल्याहावें ॥ स्पष्टनेमस्तवाचावें ॥ विवरविवरो
निजाणावें ॥ अर्थांतर ॥१४॥ नेमस्तनेटकेंपुसावें ॥ विशदकरूनसां
गावें ॥ प्रत्ययेंविणबोलावें ॥ तेंचिपाप ॥१५॥ साधनताअसावी ॥
नीतिमर्यादाराखावी ॥ जनासमानेंऐसीकरावी ॥ क्रियाशुद्ध ॥१६॥
आलियाचेंसमाधान ॥ हरिकथानिरूपण ॥ सर्वदाप्रसंगपाहोन॥व
र्ततजावें ॥१७॥ ताळधाटीमुद्राशुद्ध ॥ अर्थप्रमेयअन्वयशुद्ध ॥ गद्य
पद्यदृष्टांतशुद्ध ॥ अन्वयाचे ॥१८॥ गाणेंवाजवणेंनाचणें ॥ हस्तन्या
सदाखवणें ॥ सभारंजकेंवचनें ॥ आडकथाच्छंदबंद ॥१९॥ बहूतां
चेंसमाधानराखावें ॥ बहुतांसमानेलतेंकरावें ॥ विलगपडोंचिनद्या
वें ॥ कथेमध्यें ॥२०॥ लोकांसिउदंडवाजीआणूंनय ॥ लोकांचेंउ
कलावेंहृदय ॥ तरीमगस्वभावेंचिहोय ॥ नामघोष ॥२१॥भक्तिज्ञान
वैराग्ययोग ॥ नानासाधनांचेप्रयोग ॥ जेणेंतुटेभवरोग ॥ मननमा
त्रें ॥२२॥ जेसेंबोलणेंबोलावें ॥ तैसेंचिचालणेंचालावें ॥ मगमहंत
लीलास्वभावें ॥ अंगींबाणे ॥२३॥ युक्तिविणसाजरायोग ॥ तोदु
राशेचारोग॥ संगतीच्यालोकांचाभोग॥उभाठेला ॥२४॥ऐसेंनकरावें
सर्वथा॥जनासपाववुंनयेव्यथा॥हृदयींचितावेंसमर्था॥रघुनाथजीसी॥
॥२५॥ उदासवृत्तीसमानवेजन ॥ विशेषकथानिरूपण ॥ रामकथा

ब्रह्मांडभेदून ॥ पैलाडन्यावी ॥२६॥ सांगमहंतींसंगीतगाणें ॥ तेथें वैभवत्रासकायउणें ॥ नभामाजीतारागणें ॥ तैसेलोक ॥२७॥ अक्कल बंदनाहींजेथें ॥ अवघेंचिविस्कळिततेथें ॥ एकेअकलेविणतें ॥ काय आहे ॥२८॥ घालूनअकलेचापवाड ॥ व्हावेंब्रह्मांडाहूनवाड ॥ तेथें कैंचेंआणिलेंद्वाड ॥ करंटपण ॥२९॥ येथेंआशंकाफिटली ॥ बुद्धिपवनें प्रवेशली ॥ कांहींएकआशावाढली ॥ अंतर्यामीं ॥ ३० ॥ इतिश्रीदा० गुरुशिष्यसं०द्वादशदशकेयत्नशिक्षानिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥

श्रीगणेशायनमः ॥ आपणयथेष्टजेवणें ॥ उरलेंअन्नतेंवांटणें ॥ परंतु वायांदवडणें ॥ हाधर्मनव्हे ॥१॥ तैसेंज्ञानींतृप्तव्हावें ॥ तेंचिज्ञानज याससांगावें ॥ तरितेंबुडोनद्यावें ॥ बुडतयासी ॥ २ ॥ उत्तमगुणस्व येंघ्यावे ॥ तेवहुतांससांगावे ॥ वर्तल्याविणबोलावे ॥ तेशब्दमिथ्या ॥३॥ स्नानसंध्यादेवतार्चन ॥ एकाग्रकरावेंजपध्यान ॥ हरिकथानि रूपण ॥ केलेंपाहिजे ॥४॥ शरीरपरोपकारींलावावें ॥ बहुतांच्या कार्यासयावें ॥ उणेंपडोंनद्यावें ॥ कोणीएकाचें ॥५॥ अडलेंगांजलें जाणावें ॥ यथाशक्तिकामासयावें ॥ मृदुवचनबोलतजावें ॥ कोणी एकासी ॥६॥ दुसऱ्याचेदुःखेंदुःखीव्हावें ॥ परसंतोषेंसुखीव्हावें ॥ ॥ प्राणिमात्रासमेळवूनघ्यावें ॥ बऱ्याशब्दें ॥ ७॥ बहुतांचेअन्या यक्षमावे ॥ बहुतांचेकार्यभागकरावे ॥ आपल्यापरीव्हावे ॥ पारिखेजन ॥८॥ दुसऱ्याचेंअंतरजाणावें ॥ तदनुसारचिवर्तावें ॥ लो कांसपरीक्षीतजावें ॥ नानाप्रकारें ॥९॥ नेमकेंचिबोलावें ॥ तात्का ळचिप्रतिवचनद्यावें ॥ कदापिरागासिनयावें ॥ क्षमारूपें ॥१०॥ आ ळसअवघाचदवडावा ॥ यत्नउदंडचिकरावा ॥ शब्दमत्सरनकरावा ॥ कोणीएकाचा ॥११॥ उत्तमपदार्थदुसऱ्यासद्यावा ॥ शब्दनिवडून बोलावा ॥ सावधपणेंकरीतजावा ॥ संसारआपुला ॥१२॥ मरणा चेंस्मरणअसावें ॥ हरिभक्तीसिसादरव्हावें ॥ मरोनकीर्तीसउरवावें ॥ येणेंप्रकारें ॥१३॥ नेमकपणेवर्तोंलागला ॥ तोबहुतांसकळोंआला ॥ सर्वआर्जवीतयाला ॥ कायउणें ॥१४॥ ऐसाउत्तमगुणीविशेष ॥ तया

सद्गुणाचेंपुरुष ॥ जयाच्याभजनेंजगदीश ॥ तृप्तहोय॥१५॥उदंडोंधः
कारूनबोलती ॥ तरीचळेंनद्यावीशांती ॥ दुर्जनासिमिळोनजाती॥
धन्यतेसाधू ॥१६॥ उत्तमगुणींशृंगारिला ॥ ज्ञानवैराग्यैंशोभला ॥
तोचिएकजाणावाभला ॥ भूमंडळीं ॥१७॥ स्वयेंआपणकष्टावें ॥ ब
हुतांचेंसोशीतजावें ॥ झिजोनकीर्तीशिउरवावें ॥ नानाप्रकारें ॥१८
कीर्तिपाहूंजातांसुखनाहीं ॥ सुखपाहतांकीर्तिनाहीं ॥ विचारेंविणको
ठेंचिनाहीं॥ समाधान ॥१९॥ परांतरासनलावावाढका ॥ कदापि
पडोंनद्यावाचुका ॥क्षमाशीळेंतयाचातुका ॥ कोणनाहीं ॥ २० ॥
आपलेंअथवापरावें ॥ कार्यअवघेंचिकरावें ॥ प्रसंगींकामासचुकावें
॥ हेंविहितनव्हे ॥२१॥ बरेंबोलतांसुखवाटतें ॥ हेंतोंप्रत्यक्षकळतें॥
आत्मवत्परावेंतें ॥ मानीतजावें ॥ २२ ॥ कठिणशब्देंवाईटवाटतें ॥
हेंतोंप्रत्ययासयेतें ॥ तरीमगवाईटबोलावेंतें ॥ कायनिमित्त ॥२३ ॥
आपणासचिमोट्टाघेतला ॥ तेणेंकासावीसझाला ॥ आपणावरूनदु
सऱ्याला ॥ राखीतजावें ॥२४॥ जेदुसऱ्यासदुःखकरी ॥ तेअपवि
त्रवैखरी ॥ आपणासघातकरी ॥ कोणीएकेप्रसंगीं ॥२५॥ पेरिलेंउ
गवतें ॥ बोलण्यासारिखेंउत्तरयेतें ॥ तरीमगकर्कशबोलावेंतें ॥ का
यनिमित्त ॥ २६ ॥ आपुल्यापुरुषार्थवैभवें॥ बहुतांससुखीकरावें ॥
परंतुकष्टीकरावें ॥ हेराक्षसीक्रिया ॥ २७ ॥ दंभदर्पअभिमान ॥ क्रो
धआणिकठिणवचन॥ हेंअज्ञानाचेंलक्षण॥भगवद्गीतेंतबोलिलें॥२८॥
जोउत्तमगुणेंशोभला॥तोचिपुरुषमहाभला ॥ कित्येकलोकतयाला ॥
शोधितफिरती ॥२९॥ क्रियेविणशब्दज्ञान ॥ तेंचिश्वानाचेंवमन ॥
भलेतेथेंअवलोकन ॥ कदापिनकरिती ॥ ३० ॥ मनापासूनभ
क्तिकरणें ॥ उत्तमगुणअगत्यधरणें ॥ तयामहापुरुषाकारणें ॥ धुंडि
तयेती ॥३१॥ ऐसाजोमहानुभाव ॥ तेणेंकरावासमुदाव ॥ भक्तियो
गेंदेवाधिदेव ॥ आपुलाकरावा ॥३२॥ आपणअवांचतेंमरोनजावें ॥
मगभजनकोणेंकरावें ॥ याकारणेंभजनासलावावे॥बहुतलोक॥३३॥
आमचीप्रतिज्ञाऐसी ॥ कांहींनमागावेंशिष्यासी ॥ आपणामागणें

जगदीशासी ॥ भजतजावें ॥३४॥ याकारणेंसमुदाव ॥ झालापाहि जेमहोत्साव ॥ हातोपातींदेवाधिदेव ॥ बोलेसाकरावा ॥३५॥ आ तांसमुदायाकारणें ॥ पाहिजेतदोनींलक्षणें ॥ श्रोतींयेथेंसावधपणें ॥ मनघालावें ॥३६॥ जेणेंबहुतांसघडेभक्ती ॥ तेहेरोकडीप्रबोधशक्ती ॥ बहुतांचेंमनोगतहातीं ॥ घेतलेंपाहिजे ॥३७॥ मागांबोलिलेउत्तम गुण ॥ तयांसमानितीप्रमाण ॥ प्रबोधशक्तीचेंलक्षण॥पुढेंचाले॥३८ बोलण्यासारखेंचालणें ॥ स्वयेंकरूनबोलणें ॥ तयांचींवचनेंप्रमाणें॥ मानितीजनीं ॥३९॥ जेंजनासीमानेना ॥ तेंआपुलेनयेमना ॥ आप णएकलाजननाना ॥ सृष्टिमध्यें ॥ ४० ॥ ह्मणोनसांगातीअसावें ॥ मानतमानतशिष्यकरावे ॥ हळूहळूशेवटान्यावें ॥ विवेकानें ॥ ४१॥ परंतुहींविवेकाचींकामें ॥ विवेकीकरतीलनेमें ॥ इतरतेबापुडेभ्रमें ॥ भांडोंचलागले ॥४२॥ बहुतांसिभांडतांएकला ॥ सैन्यावांचूनपुरव ला ॥ याकारणेंबहुतांला ॥ राजीराखावें ॥४३॥ ॥ इतिश्रीदास बोधेगुरुशिष्यसंवादेद्वादशदशकेउत्तमपुरुषनिदर्शननिरूपणंनामदश मःसमासः ॥ १० ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥आत्मानात्मविवेककरावा॥करूनबराविवरावा ॥विवरोनसदृढधरावा ॥ जीवांमध्यें ॥१॥ आत्माकोणअनात्माकोण ॥ यांचेंकरावेंविवरण॥ तेंचिआतांनिरूपण ॥ सावधऐका ॥२॥ च्यारीखाणीच्यारीवाणी ॥ चौऱ्यांयशीलक्षजीवयोनी ॥ संख्याबोलिलीपुराणीं ॥ वर्ततीआतां ॥३॥ नानाप्रकारचींशरीरें॥वर्ततांदिसतीअपारें ॥ तयांमध्येंनिर्धारें ॥ आत्माकवण ॥४॥ दृष्टीमध्येंपाहतो ॥ श्रवणामध्येंऐकतो ॥ रसनेमध्येंस्वादघेतो ॥ प्रत्यक्षआतां ॥५॥ घ्राणामध्येंवासघेतो ॥ सर्वांगींतोस्पर्शतो ॥ वाचेमध्येंबोलवितो ॥ जाणोनिशब्द ॥६॥ सावधानआणिचंचळ ॥ चहूंकडेचळवळ ॥ एकलाचिचालवीसकळ ॥ इंद्रियद्वारें ॥७॥ पायचालवीहातहालवी ॥ भ्रुकुटीपालवीडोळाघालवी ॥ संकेतखुणाबोलवी ॥ तोचिआत्मा ॥८॥ धिटाईलाजवीखाजवी ॥ खोकवीओकवीथुंकवी ॥ अन्नजेवून उदकसेवी ॥ तोचिआत्मा ॥९॥ मळमूत्रत्यागकरी ॥ शरीरमात्रसांवरी ॥ प्रवृत्तिनिवृत्तिविवरी ॥ तोचिआत्मा ॥१०॥ ऐकेदेखेहुंगेचाखे ॥ नानाप्रकारेंवोळखे ॥ संतोषपावेआणिधाके ॥ तोचिआत्मा ॥११॥ आनंदविनोदउद्वेगचिंता ॥ कायाछायामायाममता ॥ आत्मखेंपावेसमता ॥ तोचिआत्मा ॥१२॥ पदार्थाचिआस्थाधरी ॥ जनींवाईटबरेंकरी ॥ आपल्यांराखेपराव्यांमारी ॥ तोचिआत्मा ॥१३॥ युद्धहोतांदोन्हींकडे ॥ नानाशरीरींवावडे ॥ परस्परेंपाडीदडे ॥ तोचिआत्मा॥१४॥तोयेतोजातोदेहींवर्ततो ॥ हांसतोरडतोपस्तावतो ॥ समर्थकरंटाहोतो ॥ व्यापासारिखा ॥१५॥ होतोलंडीहोतोबळकट॥ होतोविद्यावंतहोतोधट ॥ न्यायवंतहोतोउद्धट ॥ तोचिआत्मा॥१६॥ धीरउदारकृपण ॥ वेडाआणिविचक्षण ॥ उत्संगळआणिसहिष्ण॥ तोचिआत्मा ॥१७॥ विद्याकुविद्यादोहींकडे ॥ आनंदरूपवावडे ॥ जेथेंतेथेंसर्वांकडे ॥ तोचिआत्मा ॥१८॥ निजेउठेबैसेचाले ॥ धांवेधांवडीडोलेतोले ॥ सोइरेधाइरेकेले ॥ तोचिआत्मा ॥१९ ॥ पोथीवाचीअर्थसांगे ॥ तालधरीगाऊंलागे ॥ वादविवादवाउगे ॥ तोचि

आत्मा ॥२०॥ आत्मानसतांदेहांतरीं ॥ मगतेंप्रेतचराचरीं ॥ देहसंगें सकळकरी ॥ सकळकांहीं ॥२१॥ एकेविणएककाय ॥ कामानयेवां याजय ॥ ह्मणोनिहाउपाय ॥ देहात्मयोगें ॥२२॥ देहअनित्यआत्मा नित्य ॥ हाविवेकनित्यनित्य ॥ अवघेंसूक्ष्माचेंकृत्य ॥ जाणतीज्ञानी ॥२३॥ पिंडींदेहधर्ताजीव ॥ ब्रह्मांडींदेहधर्ताशिव ॥ ईश्वरतनुचतुष्टय ॥ सर्वईश्वरधर्ता ॥२४॥ त्रिगुणापरताजोईश्वर ॥ अर्धनारीनटेश्वर॥ सकळसृष्टीचाविस्तार ॥ तेथूनजाहला ॥२५॥ बरवेंविचारूनपाहीं॥ स्त्रीपुरुषतेथेंनाहीं ॥ चंचळरूपयेतेंकांहीं ॥ प्रत्ययासी ॥२६ ॥ मूळीं हूनिशेवटवरी॥ब्रह्मादिपिपीलिकादेहधारी॥नित्यानित्यविवेकचतुरीं ॥जाणिजेऐसा ॥२७॥ जडतितुकेंअनित्य॥ आणिसूक्ष्मतितुकेंनित्य॥ यांहिमध्येंनित्यानित्य ॥ पुढेंनिरूपिलें ॥२८॥ स्थूलसूक्ष्मबोलांडि लें ॥ कारणमहाकारणसांडिलें ॥ विराटहिरण्यगर्भखंडिले ॥ विवे कानें ॥२९॥ अव्याकृतमूळप्रकृती ॥ तेथेंजाऊनिवैसलीवृत्ती ॥ तेवृ त्तीव्हावयानिवृत्ती ॥ निरूपणऐका ॥३० ॥ आत्मानात्मविवेकबो लिला ॥ चंचळआत्माप्रत्ययाआला ॥ पुढिलियेसमासींनिरूपिला ॥ सारासारविचार ॥ ३१ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोद शदशकेआत्मानात्मविवेकनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥ १ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ऐकासारासारविचार ॥उभारलेंजगडंबर॥यांतको णसारकोणअसार॥विवेकेंवोळखावें ॥१॥ दिसेलतेंनासेल॥आणियेई लतेंजाईल ॥ जेंअसतांचिअसेल॥तेंचिसार॥२॥मागांआत्मानात्मवि वेकबोलिला॥आत्मावोळखूनसांडिला ॥ आत्माजाणतांलागला ॥ मूळींचातंतू ॥ ३ ॥ मूळींजेराहिलीवृत्ती ॥ तेझालीपाहिजेनिवृत्ती ॥ सारासारविचारश्रोतीं ॥बरापाहावा ॥४॥ नित्यानित्यविवेककेला ॥ आत्मानित्यसानिवडिला ॥ निवृत्तिरूपेंहेतउरला ॥ निर्विकारीं ॥५॥ हेतह्मणिजेतोचंचळ॥ निर्गुणह्मणिजेतेंनिश्चळ॥सारासारविचा रेंचंचळ ॥ होऊनजातें ॥६॥ चळेह्मणोनितेंचंचळ ॥ नचळेह्मणोनि निश्चळ ॥ निश्चळींउडेचंचळ ॥ निश्चयेंसी ॥७॥ ज्ञानआणिउपासना

॥ दोन्हींएकचिपाहाना ॥ उपासनेकरितांजना ॥ जगदुद्धार ॥८॥द्र
ष्टासाक्षीजाणता ॥ ज्ञानघनचैतन्यसत्ता ॥ ज्ञानदेवचितलतां ॥ बरें
पाहा ॥९॥ त्याज्ञानाचेंविज्ञानहोतें ॥ शोधूनपाहावेंबहुमतें ॥ चंचळ
अवघेंनासतें ॥ येणेंप्रकारें ॥१०॥ नाशवंतनासेलकींनासेना ॥ ऐसें
अनुमानचिआहेमना ॥ तरीतोपुरुषसहसाज्ञाना ॥ अधिकारीनव्हे॥
॥११॥निर्धारनिश्चयकेला ॥ संदेहउरर्ताचगेला॥तरीतोजाणावावाहाव
ला॥ महामृगजळीं ॥१२॥ क्षयचिनाहींजोअक्षयी ॥ व्यापकपणेंस
र्वाठायीं ॥ तेथेंहेतुसंदेहनाहीं॥निर्विकारी ॥१३॥ जेंउदंडघनदाट ॥
आद्यमध्यशेवट ॥ अचळअढळअतुट ॥ जैसेंतैसें ॥१४॥ पाहतांजै
सेंगगन ॥ गगनाहूनतेंसघन ॥ जनचिनाहींनिरंजन ॥ सदोदित ॥
१५॥ चर्मचक्षुज्ञानचक्षु ॥ हातोअवघापूर्वपक्षु ॥ निर्गुणठायींचाअल
क्षु ॥ लक्षवेना ॥१६॥ संगत्यागेंविणकांहीं ॥ परब्रह्महोणारनाहीं॥
संगत्यागकरूनिपाहीं ॥ मौनगर्भ॥१७॥निरसितांअवघेंचनिरसिलें॥
चंचळतितुकेंनिघोनगेलें ॥ निश्चळपरब्रह्मउरलें ॥ तेंचिसार ॥१८॥
आठवादेहमूळमाया ॥ निरसोनिगेल्याअष्टकाया ॥ साधुसांगतीउ
पाया ॥ कृपाळूपणें ॥१९॥ सोहंहंसतत्त्वमसी ॥ तेंतूंब्रह्मआहेसी ॥
विचारपाहतांस्थितिऐसी ॥ सहजचिहोते ॥२०॥ साधकअसोनब्रह्म
उरलें ॥ तेथेंवृत्तिशून्यझालें ॥ सारासारविचारिलें ॥ येणेंप्रकारें ॥
२१॥तेंतापेनानानिवेना॥तेंउजळेनानाकाळवंडेना ॥ डहुळेनानावित
ळेना ॥ परब्रह्मतें ॥२२॥ तेंभिजेनानावाळेना ॥ तेंविझेनानाजळेना
॥ जयासकोणीचनेईना ॥ परब्रह्मतें ॥२३॥ दिसेनानाभासेना ॥ उ
पजेनानाभासेना ॥ तेंयेईनानाजाईना ॥ परब्रह्मतें ॥२४॥ जेंसन्मुख
चिचहूंकडे ॥ जेथेंदृश्यभासउडे ॥ धन्यसाधुतोपहुडे ॥ निर्विकारी
॥२५॥ निर्विकल्पकल्पनातीत ॥ तोचिओळखावासंत॥येरअवघेचि
असंत ॥ भ्रमरूप ॥२६॥ खोटेंसांडूनखरेंघ्यावें ॥ तरीचपरीक्षवंतह्म
णावे ॥ असारसांडूनसारघ्यावें ॥ परब्रह्मतें ॥२७॥ जाणतांजाण
तांजाणीवजाते ॥ आपलीवृत्तितद्रूपहोते ॥ आत्मनिवेदनींभक्तिते ॥

ऐसीआहे ॥ २८ ॥ वाच्यांशेंभुक्तिमुक्तिबोलावी ॥ लक्षांशेंतद्रूपता विवरावी ॥ विवरितांहेतुनुरवी ॥ तेतद्रूपता ॥२९॥ सद्रूपचिद्रूपआणितद्रूप ॥ स्वरूपह्मणिजेआपलेंरूप ॥ आपलेंरूपह्मणिजेअरूप॥तत्वनिरसनाउपरी ॥ ३० ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशकेसारासारनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ब्रह्मघनआणिपोकळ ॥ आकाशाहूनिविशाळ ॥ निर्मळआणिनिश्चळ ॥ निर्विकारी ॥१॥ ऐसेंअसतांकितेकका ॥ तेथेंआरंभिलाभूगोळ ॥ तयाभूगोळाचेंमूळ ॥ सावधऐका ॥ २॥ ब्रह्मअसतांनिश्चळ ॥ तेथेंसंकल्पउठिलाचंचळ ॥ तयासिबोलिजेकेवळ ॥ आदिनारायण ॥३॥ मूळमायाजगदीश्वर ॥ त्यासिह्मणिजेषड्गुणेश्वर ॥ अष्टधाप्रकृतीचाविचार ॥ तेथेंपाहा ॥४ ॥ ऐलीकडेगुणक्षोभिणी ॥ तेथेंजन्मघेतलात्रिगुणीं ॥ मूळओंकाराचीमांडणी ॥ तेथूनिजाणावी ॥५॥ अकारउकारमकार ॥ तिन्हीमिळोनओंकार ॥ पुढेंपंचभूतांचाविस्तार ॥ विस्तारला ॥ ६ ॥ आकाशह्मणिजेअंतरात्म्यासी ॥ तयापासोनिजन्मवायूसी ॥ तयावायूपासूनतेजासी ॥ जन्मजाहला ॥ ७ ॥ वायूचाकातराघसवटे ॥ तेणेंउष्णेंवन्हिपेटे ॥ सूर्यबिंबतेंप्रगटे ॥ तयेठायीं ॥ ८ ॥ वारावाजतोशीतळ ॥ तेथेंनिर्माणझालेंजळ ॥ तेंजळआळूनिभूगोळ ॥ निर्माणझाला ॥ ९ ॥ साभूगोळाचेपोटीं ॥ अनंतबीजांचियाकोटी ॥ पृथ्वीपाण्याहोतांभेटी ॥ अंकुरनिघती ॥१०॥ पृथ्वीवरीवल्लीनानारंग ॥ पत्रपुष्पांचेतरंग ॥ नानास्वादतेथेंमग ॥ फळेंजाहलीं ॥११॥ पत्रेंपुष्पें फळेंमूळें ॥ नानावर्णेंनानारसाळें ॥ नानाधान्येंअन्नेंकेवळें ॥ तेथून जाहलीं ॥१२॥ अन्नापासूनिझालेंरेत ॥ रेतापासूनप्राणीनिपजत ॥ ऐशीहेरोकडीप्रचीत॥उत्पत्तीची॥१३॥अंडजजारजस्वेदजउद्भिज ॥ पृथ्वीप्राणीसकळांचेंबीज॥ ऐसेंहेंनवलचोज ॥ सृष्टिरचनेचें ॥१४॥ च्यारीखाणीच्यारीवाणी ॥ चौऱ्यांयशीलक्षजीवयोनी ॥ निर्माण झालेलोकतिन्हीं ॥ पिंडब्रह्मांड ॥१५॥ मूळींअष्टधाप्रकृती ॥ अव

घेपाण्यापासूनजन्मती ॥ पागीनसतांमरती ॥ सकळप्राणी ॥१६॥ नव्हेअनुमानाचेंबोलणें ॥ याचावराप्रत्ययघेणें ॥ वेदशास्त्रपुराणें ॥ प्रत्ययेंघ्यावीं ॥१७॥ जेंअपल्याप्रत्ययायेईना ॥ तेंअनुमानिकघ्यावेंना ॥ प्रत्ययेंविणसकळजना ॥ व्यवसायनाहीं ॥१८॥ व्यवसायप्रवृत्तिनिवृत्ती ॥ दोहींकडेपाहिजेप्रचीती ॥ प्रचीतीवीणअनुमानेंती ॥ तेविवेकहीन ॥१९॥ ऐसासृष्टिरचनेचाविचार ॥ संकलिलेलाप्रकार ॥ आतांविस्ताराचासंहार ॥ तोहीऐका ॥२०॥ मूळासूनशेवटवरी ॥ अवघाअंतरात्माचिकरी॥करीआणिविवरी ॥ यथायोग्य ॥२१॥ पुढेंसंहारनिरोपिला ॥ श्रोतींपाहिजेऐकिला ॥ तुक्याउपरीझाला ॥ समासपूर्ण ॥२२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशकेउभारणीनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥

श्रीगणेशायनमः ॥ पृथ्वीसहोईलअंत ॥ भूतांसमाडेलकल्पांत ॥ ऐसासमाचारसाद्यंत ॥ शास्त्रींनिरोपिला ॥१॥ शतवर्षेंअनावृष्टी ॥ तेणेंजळेलहेसृष्टी ॥ पर्वतमातीऐसीपृष्टी ॥ भूमीचीतडके ॥२॥ बाराकळींसूर्यमंडळा ॥ कीर्णापासूनिनिघतीज्वाळा ॥ शतवरुपेंभूगोळा ॥ दहनहोय ॥३॥ सिंदुरवर्णवसुंधरा ॥ ज्वाळालागतीफणिवरा ॥ तोआहाळोनसरारा ॥ विषवमी ॥४॥ त्याविषाच्याज्वाळानिघती ॥ तेणेंपाताळेंजळती ॥ महापावकेंभस्महोती ॥ पाताळलोक ॥५॥ तेथेंमहाभूतंखवळती ॥ प्रळयवातसूटती ॥ प्रळयपावकवाढती ॥ चहूंकडे ॥६॥ तेथेंअक्रारुद्रखवळले ॥ बारासूर्यकडाडिले ॥ पावकमात्रएकवटले ॥ प्रळयकाळीं ॥७॥ वायुविजांचेतडाके ॥ तेणेंपृथ्वीअवघीचतडके ॥ कठिणत्वअवघेंचिफांके ॥ चहूंकडे ॥८॥ तेथेंमेरूचीकोणगणना ॥ कोणसांभाळीलकोणा ॥ चंद्रसूर्यतारागणा ॥ मूसजाहली ॥९॥ पृथ्वीनेंविरीसांडिली ॥ अवघीधगधगायमानझाली ॥ ब्रह्मांडभट्टीजळोनगेली ॥ एकसरां ॥१०॥ जळानेंविरीसांडिली ॥ विशेषमहावृष्टिझाली ॥ तेणेंपृथ्वीमिळाली ॥ जळामध्यें॥ ॥११॥ भाजलाचुनाजळींविरे ॥ तैसापृथ्वीसधीरनधरे ॥ विरीसांडू

निर्यांत्वरें ॥ जळींमिळाली ॥१२॥ शेषकूर्मवराहगेला ॥ पृथ्वीचाआ
धारतुटला ॥ सत्वसांडूनजळाला ॥ मिळोनगेली ॥१३॥ तेथेंप्रळय
मेघउचलले ॥ कठीणघोषेंगर्जिन्नले ॥ अखंडविजाकडकडिले ॥
ध्वनिघोष ॥१४॥ पर्वतप्रायपडतीगारा ॥ पर्वतउडतीऐसावारा ॥
निबिडतयाअंधकारा ॥ उपमाचनाहीं ॥१५॥सिंधुनद्याएकवटल्या॥
नेणोंनभींहूनिरिचवल्या ॥ संधीनाहींधारामिळाल्या ॥ अखंडपाणी
॥१६॥ तेथेंमत्स्यकूर्मसर्पपडती ॥ पर्वतासारखेंदिसती ॥ गर्जनाहोतां
मिसळती ॥ जळांतजळें ॥१७॥ सप्तसिंधूआवरणींगेले ॥ आवरणवे
ढेमोकळेझाले ॥ जळरूपझालियाखवळले ॥ प्रळयपावक ॥१८॥ ब्र
ह्मांडाऐसातप्तलोहो ॥ शोषीजळाचासमूहो ॥ तैसेंजळझालेंपाहो ॥
अपूर्वमोठें ॥१९॥ तेणेंआटोनगेलेंपाणी ॥ असंभाव्यमाजलावन्ही॥
तयावन्हीसकेलीझडपणी ॥ प्रळयवातें ॥२०॥ दीपामपालवघातला
॥ तैसाप्रळयपावकविझाला ॥ पुढेंवायुप्रबळला ॥ असंभाव्य ॥
॥ २१ ॥ उदंडपोकळीथोडावारा ॥ तेणेंवितळोनगेलासारा ॥ पंच
भूतांचापसारा ॥ आटोपला ॥ २२ ॥ महद्भूतमूळमाया ॥ विस्म
रणेंवितुळेकाया ॥ पदार्थमात्रराहावया ॥ ठावनाहीं ॥२३॥ दृश्यह
लकल्लोळेंनेलें ॥ जडचंचळवितुळलें ॥ याउपरिशाश्वतउरलें ॥ पर
ब्रह्मतें ॥ २४॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशकेप्रळय
निरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ कोणीएकदोघेजण ॥ पृथ्वींफिरतीउदासी
न ॥ कालक्रमणेंलागून ॥ कथाआरंभिली ॥१॥ श्रोतापुसेवक्तया
सी ॥ काहणीसांगाबरवीसी ॥ वक्ताह्मणेश्रोतयासी ॥ सावधऐका
॥२॥ एकस्त्रीपुरुषेंहोतीं ॥ उभयतांमध्येंबहुप्रीती ॥ एकरूपेंचिवर्त
ती ॥ भिन्ननाहीं ॥३॥ ऐसाकांहींएककाळलोटला ॥ तयांसएकपु
त्रझाला ॥ कार्यकर्ताआणिभला ॥ सर्वविषयीं ॥४॥ पुढेंत्यासहीझा
लाकुमर ॥ तोपिसाहूनआतुर ॥ कांहींतदर्धचतुर ॥ व्यापकपणें ॥
॥५ ॥ तेणेंव्यापउदंडकेला ॥ बहुतकन्यापुत्रव्याला ॥ उदंडलोक

संचिला ॥ नानाप्रकारें ॥६॥ त्याचापुत्रजोज्येष्ठ ॥ तोअज्ञानआ
रागीट ॥ अथवाचुकतांनीट ॥ संहारकरी ॥७॥ पिताउगाचबैस
॥ लेकेंबहुतव्यापकेला ॥ सर्वजाणताभला ॥ ज्येष्ठपुत्र ॥८॥ न
त्याचेअर्धजाणे ॥ पणतूतोकाहींचनेणें ॥ चुकतांचिसंहारणें ॥
हाक्रोधी ॥ ९ ॥ लेंकसकळांचेंपाळणकरी ॥ नातूमेळवी
च्यावरी ॥ पणतुचुकल्यासंहारकरी ॥ अकस्मात ॥ १० ॥
मस्तपणेंवंशवाढला ॥ विस्तारउदंडचीझाला ॥ऐसाबहुतकाळगेल
आनंदरूप ॥११॥ विस्तारवाढलागणवेना॥ वडिलांसकोणीचमा
ना ॥ परस्परेंकिंतुमना ॥ वहुतपडिले॥१२॥उदंडघरकलहलागला
तेणेंकिसेकसंहारझाला ॥ विपटपडिलेंथोरथोरांला ॥ बेबंदजाहलें
॥१३॥ नेणपणेंभरींभरले ॥ मगतेअवघेसंहारले ॥ जैसेयादवनिमा
॥ उन्मत्तपणें ॥१४॥ वापलेंकनातूपणतू॥सकळांचाझालानिःपातू
कन्यापुत्रहेतुमातू ॥ अणुमात्रनाहीं॥१५॥ऐसीकाहाणीजोविवरला
तोजन्ममृत्युपासूनसुटला॥श्रोतावक्ताधन्यझाला॥प्रचीतीनें॥१६॥
सीकाहाणीअपूर्वजेते ॥ उदंडवेळहोतेजाते ॥इतुकेंबोलूनगोसावीते
निवांतजाहले ॥१७॥ आमचीकाहाणीसरो ॥ तुमचेंअंतरींभरो ॥
सेंहेंबोलणेंविवरा ॥ कोणीतरी ॥१८॥चुकतवाकतआठवलें ॥ ति
केंसंकळितबोलिलें ॥ न्यूनपूर्णक्षमाकेलें ॥ पाहिजेश्रोतीं ॥१९॥
हाणीनिरंतर ॥ विवेकेंऐकतीनर ॥ दासम्हणेजगदोद्धार ॥
रीती ॥२०॥ साजगदोद्धाराचेंलक्षण ॥ केलेंपाहिजेविवरण॥
रनिवडावेंनिरूपण ॥ यासींबोलिजे ॥२१॥ निरूपणींप्रत्ययेंवि
रावें ॥ नानातत्वेंकोडेंउकलावें ॥ समजतांसमजतांव्हावें ॥ निःस
देह ॥२२॥ विवरोनपाहतांअष्टदेह ॥ पुढेंसहजचिनिःसंदेह ॥ अख
ड निरूपणेंराहे॥समाधान॥२३॥तत्वांचागलबलाजेथें ॥निवांतकैसेंअ
सेलतेथें॥याकारणेंगुलीपरतें॥कोणीएकेंअसावें ॥२४॥ऐसासूक्ष्मसंवा
द॥केलाचिकरावाविशद॥पुढिलेसमासींलघुबोध॥सावधऐका॥२५॥
इतिश्रीदा०गु०सं०त्रयोदशदशकेकाहाणीनि०पंचमःसमासः ॥ ५॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जेंबोलिजेतीपंचतत्वें ॥ त्यांचींअभ्यासावीं नांवें ॥ तदुपरीस्वानुभवें ॥ रूपेंजाणावीं ॥१॥ यामध्येंशाश्वतकोण ॥ आणिअशाश्वतकोण ॥ ऐसेंकरावेंविवरण॥ प्रत्ययाचें ॥२॥ पंच भूतांचाविचार ॥ नांवरूपसारासार ॥ तोंचबोलिजेलनिर्धार ॥सा वधऐका ॥३॥ पृथ्वीआपतेजवायुआकाश ॥ नांवें बोलिलींसावका श ॥ आतांरूपाचाविश्वास ॥ श्रवणकरावा ॥ ४ ॥ पृथ्वीह्मणिजेते धरणी ॥ आपह्मणिजेतेंपाणी॥ तेजह्मणिजेअग्नितरणी ॥सतेजादिक ॥५॥वायुह्मणिजेतोवारा ॥ आकाशह्मणिजेंपैससारा॥आतांशाश्वततें विचारा ॥आपुलेमनीं॥६॥एकशीतचांचपावें ॥ ह्मणिजेवर्मपडेठावें ॥ तैसेंथोड्याअनुभवें ॥ बहुतजाणावें॥७॥पृथ्वीरचतेआणिखचते ॥हेंतों प्रत्ययासयेतें ॥ नानारचनाहोनजाते ॥ सृष्टिमध्यें ॥८॥ ह्मणोनरचतेंतें खचतें ॥ आपतेंहिआटोनजातें ॥ तेजहिप्रगटोनविझतें॥वारेंहीनराहे ॥९ ॥ अवकाशनाममात्रआहे ॥ तेंहिविचारितांनराहे ॥ एवंपंचभौ तिकराहे॥हेंतोंघडेना॥१०॥ऐसापांचाभूतांचाविस्तार॥नाशवंतहानि र्धार॥शाश्वतआत्मानिराकार॥सत्यजाणावा॥११॥तोआत्माकोणास कळेना॥ज्ञानेंविणआकळेना॥ह्मणोनियांसंतजना॥विचारावें॥ १२॥ विचारितांसज्जनासी॥तेह्मणतीकींअविनाशी॥जन्ममृत्युआत्मयासी ॥बोलोंचनये ॥१३॥ निराकारींभासेआकार॥ आणिआकारींभासे निराकार ॥ निराकारआणिआकार ॥ विवेकेंओळखावा ॥१४ ॥ निराकारह्मणावानित्य ॥ आकारह्मणावाअनित्य ॥ यासिबोलिजे नित्यानित्य ॥ विचारणा ॥१५॥ सारींभासेअसार ॥ आणिअसा रींभासेसार ॥ सारासारविचार ॥ शोधूनपाहतां ॥१६ ॥ पंचभौति कमायिक ॥ परंतुभासेअनेक ॥ आणिआत्माएक ॥ व्यापूनअसे॥ ॥१७॥ चहूंभूतांमध्येंगगन ॥ तैसेंगगनींअसेसघन॥ नेहटूनपाहतांअ भिन्न ॥ गगनआणिवस्तू ॥ १८ ॥ उपाधियोगेंचिआकाश ॥ उपा धिनसतांनिराभास ॥ निराभासतेंअविनाश ॥ तैसेंगगन ॥१९॥आ तांअसोहेंविवेचना ॥ परंतुजेंपाहतांनासेना ॥ तगेतेंचिअनुमाना ॥

विवेकेंआणावें ॥२०॥ परमात्मातोनिराकार ॥ जाणिजेहाचिविचा
रसार ॥ आणिआपणकोणहाविचार ॥ पाहिलापाहिजे ॥२१॥ दे
हासअंतयेतां ॥ वायुजातोतत्वतां ॥ लटिकेंह्मणालतरीआतां ॥ श्वा
सोछ्वासधरावा ॥२२॥ श्वासकोंडतांदेहपडे ॥ देहपडतांह्मणतीमडें॥
मड्यासकर्तृत्वनघडे ॥ कदाकाळीं ॥२३॥ देहावेगळावायुनकरी॥वा
युवेगळादेहनधरी ॥ विचारपाहतांकांहींचनकरी ॥ एकावेगळेंएक
॥२४॥ उगेंचपाहतांमनुष्यदिसे ॥ विचारघेतांकांहींचनसे ॥ अभेद
भक्तीचेंलक्षणऐसें ॥ ओळखावें ॥२५॥ कर्ताआपणऐसेंह्मणावें ॥
तरीआपलेइच्छेसारिखेंव्हावें ॥ इच्छेसारिखेंनहोतांमानावें ॥ अवघें
चिवाव ॥२६॥ ह्मणोनकर्तानव्हेकीं आपण ॥ तेथेंभोक्ताकैंचाकोण॥
हेंचिविचाराचेंलक्षण ॥ अविचारेंनघडे ॥२७॥ अविचारआणिवि
चार ॥ जसाप्रकाशआणिअंधकार ॥ विकारआणिनिर्विकार ॥ ए
कनव्हेकीं ॥२८॥ जेथेंकांहींविवंचना ॥ तेथेंकांहींचचालेना ॥ खरें
तेंचिअनुमाना ॥ कदानये॥२९॥प्रत्ययासिबोलिजेन्याय ॥ अप्रत्यय
तोअन्याय ॥ जात्यंधासपरीक्षाकाय ॥ नानारत्नांची ॥३०॥ ह्मणो
नज्ञाताधन्यधन्य ॥ जोनिर्गुणासिअनन्य ॥ आत्मनिवेदनेंमान्य ॥
परमपुरुष ॥३१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशकेल
घुबोधनिरूपणंनामषष्ठःसमासः॥६॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥निर्मळनिश्चळनिराभास ॥ तयासदृष्टांतआ
काश॥ आकाशह्मणिजेअवकाश ॥ पसरलापैस ॥१॥ आधींपैसम
गपदार्थ ॥ प्रत्ययपाहतांयथार्थ ॥ प्रत्ययेंविणपाहतांव्यर्थ ॥ सकळकां
हीं ॥२॥ ब्रह्मह्मणिजेतेंनिश्चळ ॥ आत्माह्मणिजेतोचंचळ ॥ तयासदृ
ष्टांतकेवळ ॥ वायुजाणावा ॥३॥ घटाकाशदृष्टांतब्रह्माचा ॥ घटींबिंब
दृष्टांतआत्म्याचा॥विवरितांअर्थदोहींचा ॥ भिन्नआहे ॥४॥ भूतह्म
णिजेजंतुकेंझालें ॥ झालेंततुकेंनिमालें ॥ चंचळआलेंआणिगेलें ॥
ऐसेंजाणावें ॥५॥ अविद्याजडआत्माचंचळ ॥ जडकपूरआत्माअन
ळ ॥ दोन्हीजळोनतात्काळ ॥ विझोनजाती ॥६॥ ब्रह्मआकाशनि

श्चळजाती ॥ आत्मावायुचंचळजाती ॥ परीक्षवंतपरीक्षिती ॥ खरें कींखोटें ॥७॥ जडअनेकआत्माएक ॥ ऐसाआत्मानात्मविवेक ॥ जगावर्तवीजगन्नायक ॥ तयासह्मणावें ॥८॥ जडअनात्माचेतवीआत्मा ॥ सर्वीवर्तेसर्वात्मा ॥ अवघाभिळोनचंचळआत्मा ॥ निश्चळनव्हे॥९॥ निश्चळतेंपरब्रह्म ॥ तेथेंनाहींदृश्यभान ॥ विमळब्रह्मतेंनिर्भ्रम ॥ जैसेंतैसें ॥१०॥ आधींआत्मानात्मविवेकथोर॥मगसारासारविचार ॥ सारासारविचारेंसंहार ॥ प्रकृतीचा ॥११॥ विचारेंप्रकृतिसंहारे ॥ दृश्यअसतांचवोसरे ॥ अंतरात्मानिर्गुणींसंचरे ॥ अध्यात्मश्रवणें ॥ ॥१२॥ चढतांअर्थलागला ॥ तरीअंतरात्माचढतचिगेला ॥ उतरल्याअर्थेंउतरला ॥ भूमंडळीं ॥१३॥ अर्थासारिखाआत्माहोतो ॥ जिकडेनेलातिकडेजातो ॥अनुमानेंसंदेहींपडतो ॥ कांहींएक॥१४॥ निःसंदेहअर्थचालिला ॥ तरीआत्मानिःसंदेहचिझाला ॥ अनुमानअर्थेंझाला ॥ अनुमानरूपी ॥१५॥ नवरसिकअर्थचाले ॥श्रोतेतद्रूपचिझाले ॥ चाटपणेंहोऊनगेले ॥ चाटचिअवघे ॥१६॥ जैसाजैसाप्रडेप्रसंग ॥ तैसेगुह्याचेरंग ॥ याकारणेंउत्तममार्ग ॥ पाहोनधरावा ॥ ॥१७॥ उत्तमअन्नेंबोलतगेले ॥ तरीमनअन्नाकारचिझालें ॥ लावण्यवनितेचेंवर्णिलें ॥ तरीमनतेथेंचिबैसे ॥१८॥पदार्थवर्णनआघवें ॥ कितीह्मणोनसांगावें ॥ परंतुअंतरींसमजावें ॥ होयकींनव्हे ॥१९॥ जेंजेंदेखिलेंआणिऐकिलें ॥ तेंअंतरींसदृढबैसलें ॥ हितअनहितपरीक्षिलें ॥ परीक्षवंतीं ॥२०॥ याकारणेंसर्वसांडावें ॥ एकदेवासधुंडावें ॥ तरीवर्मपडेठावें ॥ कांहींएक ॥२१॥ नानासुखेंदेवेंकेलीं ॥ लोकेंतयासचुकलीं ॥ ऐसींचुकतांचमेलीं ॥ जन्मवरी ॥२२॥ सर्वसांडूनशोधामजला ॥ ऐसादेवचिबोलिला ॥ लोकींशब्दअमान्यकेला॥ भगवंताचा ॥२३॥ ह्मणोनिनानादुःखेंभोगिती ॥ सर्वकाळकष्टीहोती ॥ मनींसुखचिइच्छिती ॥ परीतेंकैंचें ॥२४॥ उदंडसुखजयालागलें ॥ वेडेतयासचुकले ॥ सुखसुखह्मणतांचमेले ॥ दुःखभोगितां॥ ॥२५॥ शाहण्यानेंऐसेंनकरावें ॥ सुखहोयतेंचिकरावें ॥ देवासधुंडी

तजावें ॥ ब्रह्मांडापरतें ॥२६॥ मुख्यदेवाचिठायींपडला ॥ मगकाय उणेंतयाला ॥ लोकवेडेविवेकाला ॥ सांडूनिजाती ॥२७॥ विवेकाचेंफळतेंसुख ॥ अविवेकाचेंफळतेंदुःख ॥ यांतमानेलतेंअवश्यक ॥ केलेंपाहिजे ॥ २८ ॥ कर्तयासिओळखावें ॥ यासिविवेकह्मणावें ॥ विवेकसांडितांव्हावें ॥ परमदुःखी ॥ २९ ॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ कर्त्यासओळखणें ॥ आपलेंहितविचक्षणें ॥ चुकोंनये ॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशकेमत्ययनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ श्रोताह्मणेवक्तयासी ॥ कोणकर्तानिश्चयेंसीं ॥ सकळसृष्टिब्रह्मांडासी ॥ कोणेंकेलें ॥१॥ तंवबोलिलेसभानायक ॥ जेंबोलिलेएकाहूनएक ॥ याबोलण्याचेंकौतुक ॥ श्रोतींसादरपरिसावें ॥२॥ एकह्मणतीकर्तादेव ॥ एकह्मणतीकोणदेव ॥ आपुलालाअभिप्राव ॥ सृष्टिमध्येंबोलती ॥ ३ ॥ उत्तममध्यमकनिष्ठ ॥ भावार्थेंबोलतस्पिष्ट ॥ आपुलालीउपासनाश्रेष्ठ ॥ मानितीजनीं॥४॥ कोणीएकऐसेंह्मणती ॥ कर्तादेवमंगळमूर्ती ॥ एकह्मणतीसरस्वती ॥ सर्वकरी ॥५॥ एकह्मणतीकर्ताभैरव ॥ एकह्मणतीखंडेराव ॥ एकह्मणतीवीरदेव ॥ एकह्मणतीभगवती ॥६॥ एकह्मणतीनरहरी ॥ एकह्मणतीवनशंकरी ॥ एकह्मणतीसर्वकरी ॥ नारायण ॥७॥ एकह्मणतीश्रीरामकर्ता ॥ एकह्मणतीश्रीकृष्णकर्ता ॥ एकह्मणतीभगवंतकर्ता केशवराज ॥८॥ एकह्मणतीपांडुरंग ॥ एकह्मणतीश्रीरंग ॥ एकह्मणतीझोटिंग ॥ सर्वकरी ॥९॥ एकह्मणतीमुंज्याकर्ता ॥ एकह्मणतीसूर्यकर्ता ॥ एकह्मणतीअग्निकर्ता ॥ सर्वकांहीं ॥१०॥ एकह्मणतीलक्ष्मीकरी ॥ एकह्मणतीमारुतिकरी ॥ एकह्मणतीधरित्रीकरी ॥ सर्वकांहीं ॥११॥ एकह्मणतीतुकाई ॥ एकह्मणतीयमाई ॥ एकह्मणतीसटवाई ॥ सर्वकरी ॥१२॥ एकह्मणतीभार्गवकर्ता ॥ एकह्मणतीवामनकर्ता ॥ एकह्मणतीपरमात्माकर्ता ॥ एकचिआहे ॥१३॥ एकह्मणतीविरंणाकर्ता ॥ एकह्मणतीबस्वंणाकर्ता ॥ एकह्मणतीरेवंणाक

र्ता ॥ सर्वकांहीं ॥१४॥ एकह्मणतीखळयाकर्ता ॥ एकह्मणतीस्वा
मिकार्तिककर्ता ॥ एकह्मणतीव्यंकटेशकर्ता ॥ सर्वकांहीं ॥ १५॥ ए
कह्मणतीगुरुकर्ता ॥ एकह्मणतीदत्तकर्ता ॥ एकह्मणतीमुख्यकर्ता ॥
वोढ्याजगन्नाथ ॥ १६ ॥ एकह्मणतीब्रह्माकर्ता ॥ एकह्मणतीविष्णु
कर्ता ॥ एकह्मणतीमहेशकर्ता ॥ निश्चयेंसी ॥ १७ ॥ एकह्मणतीप
र्जन्यकर्ता ॥ एकह्मणतीवायुकर्ता ॥एकह्मणतीकरूनअकर्ता॥निर्गुण
देव ॥१८॥ एकह्मणतीमायाकरी ॥एकह्मणतीजीवकरी॥एकह्मणती
सर्वकरी ॥ प्रारब्धयोग ॥१९॥ एकह्मणतीप्रयत्नकरी ॥ एकह्मण
तीस्वभावकरी ॥ एकह्मणतीकोणकरी ॥ कोणजाणे ॥२०॥ ऐसा
कर्त्याचाविचार ॥ पुसतांभरलाबाजार॥आतांकोणाचेंउत्तर ॥ खरेंमा
नावें ॥२१॥ जिहींजोदेवमानिला ॥ कर्ताह्मणतीतयाला ॥ ऐसालो
कांचागलबला ॥ वोसरेना ॥ २२ ॥ आपुलाल्यासाभिमानें ॥ निश्च
यकेलामनें ॥ याचाविचारपाहणें॥घडेचिना॥२३॥बहुतलोकांचाबहु
विचार ॥ अवघाराहोंघाबाजार ॥ परंतुयाचाविचार ॥ ऐसाआहे
॥२४॥ श्रोतींव्हावेंसावधान ॥ निश्चयेंतोडावेंअनुमान ॥ प्रत्ययेंमा
नावेंप्रमाण ॥ जाणतेपुरुषीं ॥२५॥ जेंजंकर्तयानेंकेलें ॥ तेंतेंयाउपरी
झालें ॥ कर्त्यापूर्वीआढळलें ॥ नपाहिजेकीं ॥२६॥ केलेंतेंपंचभौतिक
॥ आणिपंचभौतिकब्रह्मादिक ॥ तरीभूतांशेंपंचभौतिक॥ केलेंतेंघडे
ना ॥२७॥ पंचभूतांसवेगळेंकरावें॥मगकर्त्यासवोळखावें॥पंचभौतिक
स्वभावें ॥ कर्त्यांतआलें ॥२८॥ पंचभूतांवेगळेंनिर्गुण ॥ तेथेंनाहींक
र्तेपण ॥ निर्विकारासिविकारकोण ॥ लावूंशके ॥२९॥ निर्गुणासक
र्तव्यनघडे ॥ सगुणझाल्यांतसांपडे ॥ आतांकर्तव्यताकोणीकडे ॥
पडेपाहा ॥३०॥ सृष्टिक्याचाकर्ताकोण॥हेंपुसणेंचअप्रमाण ॥ ह्मणो
नहेंप्रमाण ॥ जेंस्वभावेंचजाहलें ॥ ३१ ॥ एकसगुणएकनिर्गुण ॥
कोठेंलावूंकर्तेपण ॥ याअर्थाचेंविवरण ॥ बरेंपाहा ॥३२ ॥ सगुणेंस
गुणकेलें ॥ तरीतेंपूर्वीचआहेझालें ॥ निर्गुणासकर्तव्यलाविलें ॥ न
वचेकदा ॥३३॥ येथेंकर्तादिसेना ॥ प्रत्ययआणावाअनुमाना ॥ द

ह्यसत्यऐसेंअसेना ॥ ह्मणोनियां ॥३४॥ केलेंतेंअवघेंचिलटिकें ॥ तरीकर्ताहेंबोलणेंचिफकें ॥ वक्ताह्मणेरेविवेकें ॥ बरेंपाहा ॥३५॥ बरें पाहतांप्रत्ययआला ॥ तरीकांकरावागलबला ॥ प्रचीतआलियाआपणाला ॥ अंतर्यामीं ॥३६ ॥ आतांअसोहेंबोलणें ॥ विवेकीतोचिहें जाणें ॥ पूर्वपक्षलागेउडवणें ॥ येरव्हींअनिर्वाच्य ॥ ३७ ॥ तंवश्रोता करीप्रश्न ॥ देहींसुखदुःखभोक्ताकोण ॥ पुढेंहेंचनिरूपण ॥ बोलिलेंअसे ॥३८॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशके कर्तृनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आत्म्यासशरीरयोगें ॥ उद्वेगचिंताकरणें लागे ॥ शरीरयोगेंआत्माजागे ॥ हेंतोंप्रकटचिआहे ॥ १ ॥ देहअन्नचिखाईना ॥ तरीआत्माकदापितगेना ॥ आत्म्याविणचेतना ॥ देहासकैंची ॥२॥ हेंएकावेगळेंएक ॥ करूंजातांनिरर्थक ॥ उभययोगें कोणीएक ॥ कार्यचाले ॥३॥ देहालानाहींचेतना ॥ आत्म्यासपदार्थ उचलेना ॥ स्वप्नभोजनेंभरेना ॥ पोटकांहीं ॥४॥ आत्मास्वप्नअवस्थेंतजातो ॥ परंतुदेहामध्येंहिअसतो ॥ निदसुरेपणेंखाजवितो ॥ चमत्कारपाहा ॥५॥ अन्नरसेंवाढेशरीर ॥ शरीराप्रमाणेंविचार ॥ वृद्धपणींतदनंतर ॥ दोन्हीलहाननातळती ॥६॥ उन्मत्तद्रव्यदेहखातो ॥ देहयोगेंआत्माभुलतो ॥ विस्मरणेंशुद्धिसांडितो ॥ सकळकांहीं ॥७॥ देहानेंघेतलेंविष ॥ आत्माजायसावकाश ॥ वाढणेंमोडणें आत्मयास ॥ नेमस्तआहे॥८॥वाढणेंमोडणेंजाणेंयेणें ॥ सुखदुःखदेहाचेनिगुणें ॥ नानाप्रकारेंभोगणें ॥ आत्मयासिघडे ॥९॥ वारूळ ह्मणिजेपोकळ ॥ मुंग्यांचेमार्गचिसकळ ॥ तसेंचिहेंकेवळ ॥ शरीर जाणावें ॥ १० ॥ शरीरनाडीचाखेटा ॥ नाडीमध्येंपोकळवाटा ॥ ल्हानथोरसगटा ॥ दाटल्यानाडी ॥ ११ ॥ प्राणीअन्नोदकघेतो ॥ त्यांचाअन्नरसहोतो ॥ त्यासवायुप्रवर्ततो ॥ श्वासोच्छ्वासें ॥ १२ ॥ नाडीद्वाराधांवेजीवन॥जीवनामध्येंखेळेपवन॥त्यापवनासरिसाजाण ॥आत्माहिविचरे॥१३॥तृषेनेंशोषलेंशरीर॥आत्म्यासकळेहाविचार

॥मगउठोनधांवेशरीर॥उदकाकडे ॥१४॥ उदकमार्गेंशब्दबोलवी॥मा
र्गेपाहोनशरीरचालवी॥शरीरअवघेंचहालवी ॥ प्रसंगानुसार॥१५॥
क्षुधालागतेऐसेंजाणतो॥मगदेहालाउठवितो॥ अचावाचाबोलवितो॥
ज्यासीयासी॥१६॥वायक्रांतह्मणेझालेंझालें ॥देहसोंवळेंकरूनिआणि
लें॥पायांतभरोनचालविलें॥तांतडितांतडी १७त्यासपात्रावरीबैसवि
लें॥नेत्रींभरोनपात्रपाहिलें॥हातांकरवींआरंभिलें॥आपोशन ॥१८॥
हातांकरवींउचलवी ॥ मुखींजाउनिमुखपसरवी ॥ दांतांकरवींचाव
वी ॥ नेटेंनेटें ॥१९॥ आपणजिव्हेमध्येंखेळे ॥ पाहतोपरिमळसोहळे
॥ केशकाडीखडाकळे ॥ तत्काळथुंकी ॥२०॥ अळणीकळतांमीठमा
गे ॥ वायलेमह्मणेअगेकांगे ॥ डोळेताणूनपाहोंलागे॥रागेंरागें॥२१॥
॥ गोडीलागतांचआनंदे ॥ गोडनसतांपरमखेदे ॥ वांकडीगोष्टीअंत
रींभेदे ॥ आत्मयासी ॥२२॥ नानाअन्नांचीगोडी ॥ नानारसस्वाद
निवडी ॥ तिखटलागतांचमस्तकझाडी ॥ आणिखोकी ॥२३॥ मिर
पुडीघातलीफार ॥ कायसेंकरितेंखापर ॥ जिव्हेकरवींकठिणोत्तर॥
बोलवीरागें ॥२४॥ आजउदंडजेविला ॥ सर्वेचतांब्याउचलिला ॥
घळगळांघेऊंलागला ॥ सावकाश ॥२५॥ देहींसुखदुःखभोक्ता ॥ तो
एकआत्माचिपाहतां ॥ आत्म्याविणदेहवृथा ॥ मडेंहोय ॥२६॥ म
नाच्याअनंतवृत्ती ॥ जाणणेंतेचिआत्मस्थिती ॥ त्रैलोकींजितुक्या
व्यक्ती ॥ तदनंतरिंआत्मा ॥ २७ ॥ जगामध्येंजगदात्मा ॥
विश्वामध्येंविश्वात्मा ॥ सर्वचालवीसर्वात्मा ॥ नानारूपें ॥ २८ ॥
हुंगेचाखेऐकेदेखे ॥ मृदुकठिणवोळखे ॥ शीतउष्णठाउकें ॥ ता
त्काळहोय ॥ २९ ॥ सावधपणेंलाघवी ॥ बहुतकरीउठाठेवी॥
याधूर्ताच्याउगवी ॥ धूर्तचिकरी॥३०॥वायुसारिसापरिमळयेतो॥परी
तोपरिमळवितळोनजातो॥वायुधुळीघेऊनयेतो॥परीतोहिजाय॥३१॥
शीतउष्णवायुसारिसें॥सुवासेंअथवाकुवासें ॥ असिजेपरीसावकाशें॥
तगणेंनघडे॥३२॥वायुसरिसेरोगयेती॥वायुसरसींभूतेंधांवती ॥धूरआ
णिधुकटयेती ॥ वायुसवें ॥३३॥ वायुसवेंकांहींचजगेना॥आत्म्यास

वेंवायुतगेना ॥ आत्म्याचीचपळताजाणा ॥ अधिकआहे ॥३४॥वा
युकठिणासआडतो॥आत्माकठिणासभेदूनजातो॥कठिणपाहोंतरतो
॥छेदनाहीं॥३५॥वायुझडझडांवाजे॥आत्माकांहींचनवाजे ॥ मौनचि
अंतरींसमजे॥विवरोनपाहतां ॥३६॥ शरीरासवरेंकेलें॥तेंआत्मयासि
पावलें॥शरीरयोगेंझालें॥समाधान॥३७॥देहावेगळेंउपायनाना॥करि
तांआत्म्यासपावेना ॥ समाधानपावेवासना ॥ देहाचेनी ॥३८॥ देह
आत्मयांचेंकौतुक ॥ पाहोंजातांअनेक ॥ देहावेगळीं आडणुक ॥आ
त्म्यासहोय॥३९॥ एकअसतांउदंडघडे ॥ वेगळेंपाहतांकांहींचनघडे
॥ विवेकेंत्रैलोकींपवाडे ॥ देहात्मयोगें ॥४०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु
शिष्यसंबादेत्रयोदशदशकेआत्मविवरणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पालेमाळासुमनमाळा ॥ फळमाळाबीजमा
ळा ॥ पाषाणमाळाकवडेमाळा ॥ सूत्रेंचालती ॥१॥ स्फटिकमाळा
मोहोरमाळा ॥ काष्ठमाळागंधमाळा ॥ धातुमाळारत्नमाळा ॥ जाळ्या
वेलीचांदवे ॥२॥ परीहेंतंतूनेंचालतें ॥ तंतुनसतांविस्कळितहोतें ॥तै
सेंह्मणोंआत्मयातें ॥ तरीसाहित्यनपडे ॥३॥ तंतूसमणीओंविला ॥
तंतूमध्येंचिराहिला ॥ आत्मासर्वांगींव्यापला ॥ पाहानाकां ॥ ४॥
आत्माचपळसहजगुणें ॥ दोरीकायचळेंजाणें॥ ह्मणोनिदृष्टांतदेणें॥
विहितनव्हे ॥५॥ नानावल्लींतजळांश ॥ उसामध्येंदाटलारस ॥ प
रीतोरसआणिबाकस ॥ एकनव्हे ॥६॥ देहींआत्मादेहअनात्मा ॥
यांहूनपरतोपरमात्मा ॥ निरंजनासउपमा ॥ असेचिना ॥७॥ राया
पासूनिरंकवरी ॥ अवघ्यामनुष्यांच्याहारी ॥ सगटसमानसरी ॥ कै
सीकरावी ॥८॥ देवदानवमानव ॥ नीचयोनिहीनजीव ॥ पापीसुकृ
तीअभिप्राव ॥ उदंडआहे ॥९॥ एकांशेंजगचाले ॥ परीसामर्थ्यवे
गळालें ॥ एकासंगेंमुक्तकेलें ॥ एकासंगेंरवरव ॥१०॥ साकरमाती
पृथ्वीहोय ॥ परीतेमातीखातांनय ॥ गरळआपनव्हेकाय ॥ परीतें
खोटें॥११॥पुण्यात्माआणिपापात्मा ॥ दोहींकडेअंतरात्मा ॥ साधु
भोंदूसीमा ॥ सांडूंचनये ॥१२॥ अंतरएकतांखरें ॥ परीसांगातेंघेऊ

नयेतीमाहारें ॥पंडितआणिचाटपोरें॥एककैसीं॥१३॥मनुष्यआणिग धडे ॥ राजहंसआणिकोंबडे ॥ राजेआणिमाकडें ॥एककैसीं ॥१४॥ भागीरथीचेंजळआप ॥ मोरिसौंदणींतेंहीआप॥कुश्चळउदकअल्प॥से ववेना॥१५॥याकारणेंआचारशुद्ध ॥ साउपरीविचारशुद्ध ॥ वीत रागीआणिसुबुद्ध ॥ ऐसापाहिजे ॥१६॥ शूराहूनिमानिलेलंडी॥ त रीयुद्धप्रसंगींनकाडी ॥ श्रीमंतसांडूनिबराडी ॥ सेवितांकैसे ॥१७॥ एकाउदकेंसकळझालें ॥ परीपाहोनपाहिजेसेविलें ॥ सगटअवघेंचि सेवलें ॥ तरीतेंमूर्खपण ॥१८॥ जीवनाचेंझालेंअन्न ॥ अन्नाचेंझालें वमन ॥ परीवमनाचेंभोजन ॥ कारितांनये ॥१९॥ तैसेंनिंद्यसोडूनि द्यावें ॥ वंद्यतेंहृदयींधरावें ॥ सत्कीर्तीनेंभरावें ॥ भूमंडळ ॥२०॥ उ त्तमासउत्तममानें ॥ कांनष्ठासतेंनमानें ॥ म्हणोनकरंटेदेवानें॥ करून ठेविले ॥२१॥ सांडाअवघेंकरंटपण ॥ धरावेंउत्तमलक्षण॥ हरिकथा पुराणश्रवण ॥ नीतिन्यायें ॥२२॥ वर्तायाचाविवेक॥ राजी राखणें सकळलोक ॥ हळूहळूपुण्यश्लोक ॥ करीतजावें ॥२३॥ मुलाचेचालीं नेंचालावें ॥ मुलांच्यामनोगतेंबोलावें ॥ तैसेंजनाशिकवावें ॥ हळू हळू ॥२४॥ मुख्यमनोगतराखणें ॥ हींचातुर्याचींलक्षणें ॥ चतुरतो चतुरांगजाणे ॥ इतरतेंवेडे ॥२५॥ वेड्यासवेडेंम्हणूंनये ॥ वर्मकदा बोलूंनये ॥ तरीचघडेदिग्विजय॥निस्पृहासी ॥२६॥ उदंडस्थळींउ दंडप्रसंग ॥ जाणोनिकरणेंयथासांग ॥ प्राणिमात्राचाअंतरंग ॥ हो ऊनजावें ॥२७॥ मनोगतराखोनजातां ॥ परस्परेंहोयअवस्था ॥ म नोगततोडितांव्यवस्था ॥ बरीनाहीं ॥२८॥ याकारणेंमनोगत ॥ रा खलतोमोठामहंत ॥ मनोगतराखतांसमस्त ॥ बोढोनयेती ॥ २९ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेत्रयोदशदशकेबोधनिरूपणंनामदश मःसमासः ॥१०॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ इति त्रयोदशदशकः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ऐकानिस्पृहशिकवण ॥ युक्तिबुद्धिशहाणप
ण ॥ जेणेंराहेसमाधान ॥ निरंतर ॥१॥ सोपामंत्रपरीनेमस्त ॥ सा
धेंऔषधगुणवंत ॥ साधेंबोलणेंसप्रचीत ॥ तैसेंमाझें ॥२॥ तात्काळ
चिअवगुणजाणती ॥ उत्तमगुणाचीहोयप्राप्ती ॥ शब्दऔषधतीव्र
श्रोतीं ॥ साक्षेपेंसेवावें ॥३॥ निस्पृहताधरूंनये ॥ धरिलीतरीसोडूंन
ये ॥ सोडिलीतरीहिंडूंनये ॥ वोळखीमध्यें ॥४॥ कांतादृष्टीसराखूंन
ये ॥ गोडीमनासचाखवूंनये ॥ धारिष्टचळतांदाखवूंनये ॥ मुखआपु
लें ॥५॥ एकेस्थळींराहूंनये ॥ कानकोंडेंसाहूंनये ॥ द्रव्यदारापाहूंन
ये ॥ आळकेपणें ॥६॥ आचारभ्रष्टहोऊंनये ॥ दिल्हाद्रव्यघेवूंनये ॥
उणाशब्दयेवूंनये ॥ आपणावरी ॥ ७ ॥ भिक्षेविषयींलाजूंनये ॥
बहुतभिक्षाघेऊंनये ॥ पुसतांहिदेऊंनये ॥ ओळखीआपुली ॥८॥ ध
डमळीणनेसूंनये ॥ गोडअन्नखाऊंनये ॥ दुराग्रहकरूंनये ॥ प्रसंगेंव
र्तावें ॥९॥ भोगींमनअसूंनये ॥ देहदुःखेंत्रासूंनये ॥ पुढेंआशाधरूंन
ये ॥ जीविताची ॥१०॥ विरक्तिगळोंदेऊंनये ॥धारिष्टचळोंदेऊंन
ये ॥ ज्ञानमळीणहोऊंनये ॥ विवेकवळें ॥ ११ ॥ करुणाकीर्तनसोडूं
नये ॥ अंतरध्यानमोडूंनये ॥ प्रेमतंतुतोडूंनये ॥ सगुणमूर्तीचा ॥१२॥
पोटींचिंताधरूंनये ॥ कष्टेंखेदमानूंनये ॥ समयींधीरसांडूंनये॥ कांहीं
केल्या ॥१३॥ अपमानितांसिणोंनये ॥ निखंडितांकष्टोंनये ॥ धिः
कारितांझुरोंनये ॥ कदाकाळीं ॥१४॥ लोकलाजधरूंनये ॥ लाजवि
तांलाजूंनये ॥ खिजवितांखिजूंनये ॥ विरक्तपुरुषें ॥१५॥ शुद्धमार्ग
सांडूंनये ॥ दुर्जनासितंडूंनये ॥ संबंधपडूंदेऊंनये॥चांडाळासी ॥१६॥
तपिळपणाधरूंनये ॥ भांडवितांभांडूंनये ॥ उडवितांउडोंनये ॥ नि
जस्थितीआपुली ॥१७॥ हांसवितांहासूंनये ॥ बोलवितांबोलूंनये ॥
चालवितांचालूंनये ॥ क्षणक्षणां ॥१८॥ एकवेषधरूंनये ॥ एकसाज
करूंनये ॥ एकदेशींहोऊंनये ॥ भ्रमणकरावें ॥ १९ ॥ सलगीपडोंदे
ऊंनये ॥ भरवसाकोणासदेऊंनये ॥ अंगिकारकरूंनये॥ नेमस्तपणा
चा ॥२०॥ नित्यनेमसांडूंनये ॥ अभ्यासबुडोंदेऊंनये ॥ परतंत्रहोऊंन

ये ॥ कांहींकेल्या ॥२१॥ स्वतंत्रतामोडूंनये ॥ निरपेक्षातोडूंनये ॥
परापेक्षाहोऊंनये॥ क्षणक्षणां ॥२२॥ वैभवदृष्टींपाहोंनये ॥ उपाधीसु
खेंराखोंनये ॥ एकांतमोडोंदेऊंनये ॥ स्वरूपस्थितीचा ॥ २३ ॥
अनर्गलताधरूंनये ॥ लोकनिंद्यतेंकरूंनये ॥कोठेंतरीहोऊंनये॥ आस
क्तकदा ॥२४॥ परंपरातोडूंनये ॥ उपासनामोडूंनये ॥ ज्ञानमार्गसो
डूंनये ॥ कदाकाळीं ॥२५॥ कर्ममार्गसांडूंनये ॥ वैराग्यमोडोंदेऊंन
ये ॥ साधनभजनखंडूंनये ॥ कदाकाळीं ॥२६॥ अतिवादकरूंनये ॥
अनीतिपोटिंधरूंनये ॥ रागंभरीभरोंनये ॥ भलतीकडे ॥२७॥ नमा
नीत्याससांगोंनये ॥ कंटाळवाणेंबोलोंनये॥बहुमालअसोंनये ॥ एके
स्थळीं ॥२८॥ कांहींउपाधिकरूंनये ॥ केलीतरींधरूंनये ॥ धरिली
तरीसांपडूंनये ॥ उपाधिमध्यें ॥ २९ ॥ थोरपणेंअसूंनये ॥ म
हत्वधरूनबसोंनये ॥ कांहींमानइच्छूंनये ॥ कोठेंतरी ॥ ३० ॥
साधेपणसांडूंनये ॥ सानपणमोडूंनये ॥ बलात्कारेंजोडूंनये ॥
अभिमानअंगीं ॥३१॥ अधिकारेंविणसांगूंनये ॥ दाटूनउपदेशदेऊं
नये ॥ कानकोंडाकरूंनये ॥ परमार्थआपुला ॥ ३२ ॥ कठिणशब्द
बोलूंनये ॥ कठिणआज्ञाकरूंनये ॥ कठिणताधरूंनये ॥ कोणेविष
यीं ॥३३॥ कठिणवैराग्यसांडूंनये ॥ कठिणअभ्यासमोडूंनये॥ कठि
णधीरत्वसोडूंनये ॥ कांहींकेल्या ३४॥ आपणआसक्तहोऊंनये ॥ के
ल्याविणसांगूंनये ॥ बहुसालमागूंनये ॥ शिष्यवर्गासी ॥३५॥ उद्ध
टशब्दबोलूंनये॥ इंद्रियस्मरणकरूंनये॥शाक्तमार्गेंभरूंनये ॥ मुक्तपणें
कदा ॥३६॥ नीचकृतीलाजोंनये ॥ वैभवहोतांमाजोंनये ॥ क्रोधेंभ
रींभरोंनये ॥ जाणपणें ॥३७॥ थोरपणेंचुकोंनये ॥ न्यायनीतीसां
डूंनये॥अप्रमाणवर्तोंनये॥कांहींकेल्या ॥३८॥ कळल्याविणबोलूंनये॥
अनुमानेंनिश्चयकरूंनये ॥ सांगतांदुःखधरूंनये ॥ मूर्खपणें ॥
॥३९॥ सावधपणसोडूंनये ॥ व्यापकपणसांडूंनये ॥ कदासुखमानूंन
ये ॥ निःसंगपणाचें ॥४०॥ विकल्पपोटींधरूंनये ॥ स्वार्थआज्ञाक
रूंनये ॥ केलीतरीटाकूंनये ॥ आपणापुढें ॥४१॥ प्रसंगाविणबोलूंन

ये ॥ अन्वयेंविणगाऊंनये ॥ विचारेंविणजाऊंनये ॥ अविचारपंथें ॥४२॥ परोपकारसांडूंनये ॥ परपीडाकरूंनये ॥ विकल्पपडोंदेऊंन ये ॥ कोणीएकासी ॥४३॥ संशयात्मकबोलूंनये ॥ बहुतनिश्चयकरूंन ये ॥ निर्वाहेंविणधरूंनये ॥ ग्रंथहातीं ॥४४॥ जाणपणेंपुसोंनयें ॥अ हंभावादिसोंनये ॥ सांगेनऐसेंह्मणोंनये ॥ कोणीएकासी ॥४५॥ज्ञान गर्वधरूंनये ॥ सहसाछळणाकरूंनये ॥ कोठेंवादघालूंनये ॥ कोणी एकासी ॥४६॥ नेणपणसांडूनये ॥ महंतपणसोडूंनये ॥ द्रव्यासाठीं हिंडूंनये ॥ हरिकीर्तनकरीत ॥४७॥ स्वार्थबुद्धिजडोंनये ॥ कारभा रींपडोंनये ॥ कार्यकर्तेहोऊंनये ॥ राजद्वारीं ॥४८॥ कोणासभारघा लूंनये ॥ जडाभक्षामागोंनये ॥ भिक्षेसाठींसांगूंनये ॥ परंपराआपुली ॥४९॥ सोयीरकींतपडोंनये ॥ मध्यवर्तीपडोंनये ॥ प्रपंचाचिजडों नये ॥ उपाधीअंगीं ॥५०॥ प्रपंचपरहस्तींजाऊंनये ॥ वाप्कळअन्न खाऊंनये ॥ पाहुण्यासरिसेंघेऊंनये ॥ आमंत्रणकदा ॥५१॥ श्राद्धप क्षसटीसामासें ॥ शांतिफळशोभनबारसें ॥ भोगराहणेंबहुवसें ॥ नवसव्रतेंउद्यापनें ॥५२॥ तेथेंनिस्पृहेंजाऊंनये ॥ त्याचेंअन्नखाऊंनये ॥कोंविलवाणेंकरूंनये ॥ स्वयेंआपण ॥५३॥ लग्नमुहूर्तीजाऊंनये ॥ पोटासाठींगाऊंनये ॥ मोलेंकीर्तनकरूंनये ॥ कोठेंतरी ॥५४॥ आ पलीभिक्षासोडूंनये ॥बारेअन्नखाऊनपडोंनये॥निस्पृहासिघडोंनये ॥ मोलेंयात्रा ॥५५॥ मोलेंमुक्तकरूंनये॥मोलेंपूजारीहोऊंनये॥दिलेंतरी घेऊंनये॥इनामनिस्पृहें॥५६॥कोठेंमठकरूंनये ॥केलातरीतोधरूंनये ॥ मठपतिहोऊंनवसोंनये॥निस्पृहपुरुषें॥५७॥ निस्पृहेंअवघेंचिकरावें ॥ परीआपणतेथेंनसांपडावें ॥ परस्परेंउभारावें ॥ भक्तिमार्गासी ॥५८ ॥ प्रयत्नेंविणराहोंनये ॥ आळसदृष्टीसआणूंनये ॥ देहअसतांपाहोंन ये ॥ वियोगउपासनेचा ५९॥ उपाधिमध्येंदडोंनये ॥ उपाधिअंगीं जडोंनये ॥ भजनमार्गमोडूंनये ॥ निःसंगपणें ॥६०॥ बहुउपाधिध रूंनये ॥ उपाधिविणकामानये ॥ सगुणभक्तिसोडूंनये ॥ विभक्ति खोटी ॥६१॥ बहुसालधांवोंनये ॥ बहुसालराहोंनये ॥ बहुकष्टकरूंन

ये ॥ अशुद्धखोटें ॥६२॥ बहुसालबोलूंनये ॥ अबोलणेंकामानये ॥ बहुअन्नजेऊंनये ॥ उपवासखोटा ॥६३॥ बहुसालनिजोंनये ॥ बहुत निद्रामोडोंनये ॥ बहुनेमधरूंनये ॥ वाष्कळखोटें ॥६४॥ बहुजनींअ सोंनये ॥ बहुअरण्यसेवूंनये ॥बहुदेहपाळूंनये ॥ आत्महत्याखोटी ॥ ॥६५॥ बहुसंगधरूंनये ॥ संतसंगसोडूंनये ॥ कर्मठपणकामानये ॥ अनाचारखोटा ॥६६॥ बहुलौकिकसांडूंनये॥ लोकांआधीनहोऊंन ये ॥ बहुप्रीतिकामानये ॥ निष्ठुरताखोटी ॥६७॥ बहुसंशयधरूंनये॥ मुक्तमार्गकामानये ॥ बहुसाधनींपडोंनये ॥ साधनेंविणखोटें ॥६८॥ बहुविषयभोगूंनये ॥ विषयत्यागकरितांनये ॥ देहलोभधरूंनये ॥ ब हुत्रासखोटा ॥६९॥ वेगळाअनुभवघेऊंनये॥अनुभवेंविणकामानये ॥ आत्मस्थितिबोलोंनये॥स्तब्धताखोटी ॥७०॥मनउरोंदेऊंनये॥मनेंवि णकामानये॥अलक्षवस्तुलक्षितांनये॥लक्षेंविणखोटें॥७१॥मनबुद्धिअ गोचर॥बुद्धिविणअंधकार ॥ जाणीवेचापडोविसर ॥ नेणीवखोटी ॥७२॥ज्ञातेपणधरूंनये ॥ ज्ञातेंविणकामानये॥अतर्क्यवस्तुतर्कूंनये ॥ तर्केंविणखोटें ॥७३॥ दृश्यस्मरणकामानये॥विस्मरणपडोंदेऊंनये ॥ कांहींचर्चाकरूंनये ॥ केल्याविणनचले ॥७४॥ जगींभेदकामानये ॥ वर्णसंकरकरूंनये ॥ आपुलाधर्मउठऊंनये ॥ अभिमानखोटा ॥७५॥ आशावद्धबोलोंनये ॥ विवेकेंविणचालोंनये ॥ समाधानहालोंनये ॥ कांहींकेल्या ॥७६॥ अबद्धपोथीलिहोंनये ॥ पोथींविणकामानये ॥ अबद्धकदावाचूंनये ॥ वाचिल्याविणखोटें ॥७७॥ निस्पृहवक्तृत्वसो डूंनये ॥आशंकाघेतांभांडोंनये ॥ श्रोतयाचामानूंनये ॥ वीटकदा ॥७८॥ ऐशिकवणधरितांचित्तीं ॥ सकळसुखेंवोळंगती ॥ अंगींबा णेमहंती ॥ अकस्मात ॥७९ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतु र्दशदशकेनिस्पृहलक्षणनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्राह्मणाचीमुख्यदीक्षा ॥ मागीतलीपाहि जेभिक्षा ॥ ओंभवतियापक्षा ॥ रक्षिलेंपाहिजे ॥ १ ॥ भिक्षामागोन जोजेविला ॥ तोनिराहारीबोलिला ॥ प्रतिग्रहावेगळाझाला॥भिक्षा

मागतां ॥२॥ संतासंतजेजन ॥ तेथेंकोरान्नमागोनकरितीभोजन ॥
तेणेंकेलेंअमृतपान ॥ प्रतिदिनीं ॥३॥ ॥ श्लोक ॥ ॥ भिक्षाहारीनि
राहारीभिक्षानैवप्रतिग्रहः ॥ सदसद्गृहभिक्षान्नंसोमपानंदिनेदिने ॥
॥१॥ टीका ॥ ॥ ऐसाभिक्षेचामहिमा ॥ भिक्षामानेसर्वोत्तमा ॥ ई
श्वराचाअगाधमहिमा॥ तोहिभिक्षामागे ॥४॥दत्तगोरक्षआदिकरूनी
॥ सिद्धभिक्षामागतीजनीं ॥ निस्पृहताभिक्षेपासुनी ॥ प्रगटहोय॥५॥
वारलावूनबैसला ॥ तरीतोपराधीनझाला ॥ तसीचनिसावळीला ॥
स्वतंत्रताकैंची ॥६॥ आठांदिवसांधान्यमेळविलें ॥ तरीतेंकंटाळवा
णेंझालें ॥ प्राणीएकाएकींचेवले ॥ नित्यनूतनतेपासूनी ॥७॥ नित्य
नूतनहिंडावें ॥ उदंडदेशाटणकरावें ॥ तरीचभिक्षामागतांवरवें ॥
श्लाघ्यवाणें॥८॥अखंडभिक्षेचाअभ्यास॥तयासवाटेनापरदेश ॥ जि
कडेतिकडेस्वदेश ॥ लोकत्रयीं ॥९॥ भिक्षामागतांकरकोंनये ॥ भि
क्षामागतांलाजोंनये ॥ भिक्षामागतांभागोंनये ॥ परिभ्रमणें ॥१०॥
भिक्षाआणिचमत्कार ॥ चाकाटतीलहानथोर ॥कीर्तिवर्णीनिरंतर॥
भगवंताची ॥११॥ भिक्षाह्मणिजेकामधेनू ॥ सदाफळनव्हेसामान्यू॥
भिक्षेसकरीजोअमान्यू ॥ तोकरंटायोगी ॥१२॥ भिक्षेनेंओळखीहो
ती ॥ भिक्षेनेंश्रमचुकती ॥ सामान्यभिक्षामान्यकरिती ॥ सकळप्रा
णी ॥१३॥ भिक्षाह्मणिजेनिर्भयस्थिती ॥ भिक्षेनेंप्रगटेमहंदती ॥ स्व
तंत्रताईश्वरप्राप्ती ॥ भिक्षागुणें ॥ १४ ॥ भिक्षेसनाहींअडथळा ॥
भिक्षाहारीतोमोकळा ॥ भिक्षेकरितांसार्थकवेळा ॥ काळजातो
॥ १५ ॥ भिक्षाह्मणजेअमरवल्ली ॥ जिकडेतिकडेलगडली ॥
अवकाळींफलदायिनीझाली ॥ निर्लज्यासी ॥ १६ ॥ पृथ्वी
मध्येंदेशनाना ॥ फिरतांउपवासीमरेना ॥ कोणेएकेठायींजना ॥ ज
डनव्हे ॥१७॥ गोरक्षआणिज्यकृषी ॥ त्याहूनप्रतिष्ठाभिक्षेसी ॥ वि
संबोंनयेझोळीसी ॥ कांहींकेल्या ॥१८॥ भिक्षेऐसेंनाहींवैराग्य ॥ वै
राग्यापरतेंनाहींभाग्य ॥ वैराग्यनसतांअभाग्य ॥ एकदेशी ॥१९॥
कांहींभिक्षाआहेह्मणावें ॥ अल्पसंतोषीअसावें ॥ बहुतआणितांघ्या

वें ॥ मुष्टिएक ॥२०॥ सुखरूपभिक्षामागणें ॥ ऐसींनिस्पृतेचींलक्षणें ॥ मृदुवाग्विलासकरणें ॥ परमसौख्यकारी ॥२१॥ ऐसीभिक्षेचीस्थिती ॥ अल्पबोलिलोंयथामती॥ भिक्षावांचवींविपत्ती ॥ होणारकाळीं ॥२२ ॥ इतिश्रीदासवोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्दशदशकेभिक्षानिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ कवित्वशब्दसुमनमाळा ॥ अर्थपरिमळआगळा ॥ तेणेंसंतषट्पदकुळा ॥ आनंदहोय ॥१॥ ऐशीमाळाअंतःकरणीं ॥ गुंफूनपूजारामचरणीं ॥ ओंकारतंतुअखंडपणीं ॥ खंडोंचनये॥२॥ परोपकाराकारणें ॥ कवित्वअवश्यकरणें॥ तयाकवित्वांचींलक्षणें ॥ बोलिजेती ॥३॥ जेणेंघडेभगवद्भक्ती॥ जेणेंघडेविरक्ती॥ऐशीयाकवित्वाचीयुक्ती ॥ आधींवाढवावी ॥४॥ क्रियेंविणशब्दज्ञान ॥ तयान मानितीसज्जन ॥ ह्मणोनदेवप्रसन्न ॥ अनुतापेंकरावा ॥५॥ देवाचेनिप्रसन्नपणें ॥ जेंजेंघडेबोलणें ॥ तेंअसंतश्लाघ्यवाणें ॥ यानांवप्रसादिक ॥६॥ धीटपाठप्रसादिक ॥ ऐसेंबोलतीअनेक ॥ तरीहात्रिविध विवेक ॥ बोलिजेल ॥७॥ धीटह्मणिजेधीटपणेंबोले ॥ जेंजेंआपुल्यामनासआलें ॥ बळेंचकवित्वरचिलें ॥ यानांवधीटबोलिजे ॥८॥ पाठह्मणिजेपाठांतर ॥ बहुपाहिलेंग्रंथांतर ॥ तयासारिखेंउत्तर ॥ आपणहिकेलें ॥९॥ शीघ्रचिकवित्वकेलें ॥ दृष्टींपडिलेंतेंवर्णिलें ॥ भक्तिवांचूनजेंझालें ॥ यानांवधीटपाठ ॥१०॥ कामिकरसिकशृंगारिक ॥ वीरहास्यप्रस्ताविक ॥ कौतुकविनोदअनेक ॥ यानांवधीटपाठ ॥११॥ मनझालेंकामाकार ॥ तैसेचिनिघतीउद्गार ॥ धीटपाठेंपरपार ॥ पाविजेतनाहीं ॥१२॥ व्हावयाउदरशांती ॥ करणेंलागेनरस्तुती ॥ तेथेंकेलीजेव्युत्पत्ती ॥ यानांवधीटपाठ ॥१३॥ कवित्वनसावेंधीटपाठ ॥ कवित्वनसावेंखटपट ॥ कवित्वनसावेंउद्धट ॥ पाषांडमत ॥ १४ ॥ कवित्वनसावेंवादांग ॥ कवित्वनसावेंरसभंग ॥ कवित्वनसावेंरंगभंग ॥ दृष्टांतहीन ॥१५॥ कवित्वनसावेंपाल्हाळ ॥ कवित्वनसावेंबाष्कळ ॥ कवित्वनसावेंकुटिळ॥ लक्षूनियां ॥१६ ॥

हीनकवित्वनसावें ॥ बोलिलेंचिनबोलावें ॥ छंदभंगनकरावें ॥ मु
द्राहीन ॥१७॥ व्युत्पत्तिहीनतर्कहीन ॥ कळाहीनशब्दहीन ॥ भक्ति
ज्ञानवैराग्यहीन ॥ कवित्वनसावें ॥१८॥ भक्तिहीनजेंकवित्व ॥ तें
चिजाणावेंढोंगमत ॥ आवडीविणवक्तृत्व ॥ कंटाळवाणें ॥१९॥ भ
क्तिविणजोअनुवाद ॥ तोचिजाणावाविनोद ॥ प्रीतिविणसंवाद ॥
घडेकेवीं ॥२०॥ असोधीटपाठतेंऐसें॥ नाथिलेंअहंतेचेंपिसें ॥ आतां
प्रसादिकतेंकैसें ॥ सांगिजेल ॥२१॥ वैभवकांताकांचन॥ ज्यासिवा
टेहेंवमन ॥ अंतरींलागलेंध्यान ॥ सर्वोत्तमाचें ॥२२॥ जयासघडीनें
घडी ॥ भगवंतींलागेआवडी ॥ चढतीवाढतीगोडी ॥ भगवद्भजना
ची ॥२३॥ जोभगवद्भजनेंविण ॥ जाऊंनेदीएकक्षण ॥ सर्वकाळअं
तःकरण ॥ भक्तिरंगेंरंगलें ॥२४॥जयाअंतरींभगवंत ॥ अचलराहि
लानिवांत ॥ तोस्वभावेंजेंबोलत ॥ तेंब्रह्मनिरूपण ॥२५॥ अंतरींबे
सलागोविंद ॥ तेणेंलागलाभक्तिच्छंद ॥ भक्तिविणअनुवाद ॥ आ
णिकनाहीं ॥२६॥आवडीलागलीअंतरीं ॥ तैशीचवदेवैखरी ॥ भावें
करुणाकीर्तनकरी॥प्रेमभरेंनाचत॥२७॥भगवंतींलागलेंमन॥ तेणेंनाठ
वेदेहाभिमान ॥ शंकालज्जाजातेपळून॥दूरीठेली ॥२८॥ तोप्रेमरंगेंरं
गला ॥ तोभक्तिमदेंमातला ॥ तेणेंअहंभावघातला ॥ पांयांतळीं ॥
२९॥ गातनाचतानिःशंक ॥ तयासकैंचेदिसतीलोक ॥दृष्टींत्रैलोक्यना
यक ॥ बसोनिठेला ॥३०॥ ऐसाभगवंतींरंगला ॥ आणिककांहींनल
गेत्याला ॥ स्वइच्छावर्णूंलागला ॥ ध्यानकीर्तिप्रताप ॥३१॥ नाना
ध्यानेंनानामूर्ती ॥ नानाप्रतापनानाकीर्ती ॥ तयापुढेंनरस्तुती ॥ तृ
णतुल्यवाटे ॥३२॥ असोऐसाभगवद्भक्त ॥ जोयेसंसारींविरक्त ॥ त
यामानितीमुक्त॥साधुजन॥ ३३ ॥याचेभक्तीचेंकौतुक॥ त्यानांवप्रसा
दिक ॥ सहजबोलतांविवेक ॥ प्रगटहोय ॥ ३४॥ ऐकाकवित्वलक्ष
ण ॥ केलेंचिकरूंनिरूपण ॥ जेणेंनिवेअंतःकरण ॥ श्रोतयांचें ॥३५
॥ कवित्वअसावेंनिर्मळ ॥ कवित्वअ ावेंरसाळ ॥ कवित्वअसावेंप्रां
जळ ॥ अन्वयाचें ॥३६॥ कवित्वअसावेंभक्तिबळें ॥ कवित्वअसावें

अर्थागळें ॥ कवित्वअसावेंवेगळें ॥ अहंतेसी ॥३७॥ कवित्वअसावें किर्तिवाड ॥ कवित्वअसावेंरम्यगोड ॥ कवित्वअसावेंजाड ॥ प्र तापविषयीं ॥३८॥ कवित्वअसावेंसोपें ॥ कवित्वअसावेंअल्परूपें॥ कवित्वअसावेंप्रज्ञासाक्षेपें ॥ प्रबंधाचें ॥३९॥ मृदुमंजुळकोमळ ॥ भ व्यअद्भुतविशाळ ॥ गौल्यमाधुर्यरसाळ ॥ भक्तिरस ॥४०॥ अक्षरबं धपदबंध ॥ नानाचातुर्यप्रबंध॥नानाकौशल्यताछंदबंध॥धाटीमुद्राअ नेक ॥ ४१ ॥ नानायुक्तिनानाबुद्धी ॥ नानाकळानानासिद्धी ॥ नानाअर्थान्वयेंसाधी ॥ यानांवकवित्व ॥४२॥ नानासाहित्यनाना दृष्टांत ॥ नानातर्कधातुमत ॥ नानासंमतिसिद्धांत ॥ पूर्वपक्षेंसी ॥ ४३ ॥ नानागतिनानाव्युत्पत्ती॥नानामतिनानास्फूर्ति ॥ नाना धारणानानाधृती ॥ यानांवकवित्व ॥४४॥ शंकाआशंकाप्रत्युत्तरें ॥ना नावाक्येंशास्त्राधारें ॥ तुटेसंशयनिर्धारें ॥ निर्धारितां ॥ ४५ ॥ ना नाप्रसंगनानाविचार ॥ नानातत्वचर्चासार ॥ नानायोगनानाविव र ॥ यानांवकवित्व ॥४६॥ नानासाधनेंपुरश्चरणें ॥ नानातपेंतीर्था टणें ॥ नानासंदेहफेडणें ॥ यानांवकवित्व ॥४७॥ जेणेंअनुतापउप जे ॥ जेणेंलौकिकलाजे ॥ जेणेंज्ञानउपजे ॥ यानांवकवित्व ॥४८॥ जेणेंज्ञानदृढप्रबळे ॥ जेणेंवृत्तिहेमावळे ॥ जेणेंभक्तिमार्गकळे ॥ यानां वकवित्व ॥४९॥ जेणेंदेहबुद्धितुटे ॥ जेणेंभवसिंधुआटे ॥ जेणेंभगवंत प्रगटे ॥ यानांवकवित्व ॥५०॥ जेणेंसद्वस्तुभासे ॥ जेणेंभासहानिरसे ॥ जेणेंभिन्नत्वनासे ॥ यानांवकवित्व॥५१॥ जेणेंसद्बुद्धिलागे॥ जे णेंपाषांडभंगे ॥ जेणेंविवेकजागे ॥ यानांवकवित्व ॥५२॥ जेणेंघडे समाधान ॥ जेणेंतुटेसंसारबंधन ॥ जयासमानितिसज्जन॥यानांवक वित्व ॥५३॥ ऐसेंकवित्वलक्षण ॥ सांगतांतेंअसाधारण ॥ परंतुकां हींएकनिरूपण ॥ बुजावयाकेलें ॥५४॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्य संवादेचतुर्दशदशकेकवित्वलक्षणनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ कलियुगींकीर्तनकरावें ॥ केवळकोमळकु शळगावें ॥ कठिणकर्कशकुटेंसांडावें ॥ एकीकडे ॥१॥ खटखटखट

दूनटाकावी ॥ खळखळखळासिनकरावी ॥ खरेंखोटेंखवळोनद्यावी ॥ वृत्तिआपुली ॥२॥ गर्वगाणेंगाऊंनये ॥ गातांगातांगळोंनये ॥ गौप्यगुजगजोंनये ॥ गुणगावे ॥३॥ घष्टणीघिसणीघस्मरपणें ॥ घसरघसरूंघसरवाणें ॥ घुमघुमोंचिघुसणें ॥ योग्यनव्हे ॥४॥ नानानामें भगवंताचीं ॥ नानाध्यानेंसगुणाचीं ॥ नानाकीर्तनेंकीर्तीचीं ॥ अद्भुतकरावीं ॥५॥ चकचकचुकावेना ॥ चाढचावटचाळवेना ॥ चरचरचुरचुरलागेना ॥ ऐसेंकरावें ॥ ६ ॥ छळछळछळणाकरूंनये ॥ छळितांछळितांछळोंनये ॥ छळणेंछळणाकरूंनये ॥ कोणीएकासी ॥७॥जीजीजीजीह्मणावेना ॥ जोजोजागेतोतोपावेना ॥ जपजपांजनींजनार्दना ॥ संतुष्टकरावें॥८॥झिरपेझरेपाझरेजळ ॥ झळकेदुरून भळाळ॥झडझडझळकतसिकळ॥ प्राणीतेथें ॥९॥ यायायायाह्मणावें नलगे॥यानायानाउपायनलगे ॥ यायायाकांहींचनलगे ॥ सुबुद्धासी ॥१०॥ टकटकटककरूंनये ॥ टाळाटाळीटिकोंनये ॥ मटमटमटलावूंनये ॥ कंटाळवाणी ॥११॥ ठसठोंबसठकावेना॥ठकठकठककरवेना ॥ठाकेठमकेठसावेना॥मूर्तिध्यान॥१२॥डळमळडळमळडकोंनये॥ डगमगडगमगकामानये ॥ डळडळडळचुकोंनये ॥ हेकाडपणें ॥१३॥ ढिसाळढाळाढळतींकुंचे ॥ ढोंबलाढुसगणडुलेनाचे ॥ ढळेचिनाढिगढिगाचे ॥ कंटाळवाणें॥१४॥ नानानेटकनागर ॥ नानानम्रगुणागर ॥ नानानेमकमधुर ॥ नेमस्तगाणें ॥१५॥ तालतंबुरेतानमानें ॥ तानबद्धतंतगाणें ॥ धूर्ततार्किकतानमानें ॥तल्लीनहोतीं॥१६॥थरथराथरकतीरोमांच ॥ थैथैथैस्वरेंउंच ॥ थीरथीरथीरावेनाच ॥ प्रेमळभक्तांचा ॥१७॥ दक्षदाक्षण्यदाटलें ॥ वंदेंप्रवंदेंकोंदाटलें ॥ दमदमदुमोंलागलें॥ संगीतगाणें॥१८॥धूर्ततूर्तधांवोनआला॥धिगबुद्धीनेंधिग्गझाला ॥ धाकेंधाकेंधोकला ॥ रंगअवघा ॥१९॥ नानानाटकनेटकें ॥ नानामानेंतुकेंकौतुकें ॥ नानानेमकअनेकें॥विद्यापात्रें ॥२०॥ पापपळोनगेलेंदूरी ॥ पुंण्यपुष्कळप्रगटेवरी ॥ परतपरतोपरेअंतारें ॥

चटकलागे ॥२१॥ फुकटफाकटफटवणेंनाहीं ॥ फटकळफुगडीपिंगा नाहीं ॥ फिकेंफसकटफोलनाहीं ॥ बकध्यानी ॥२२॥ बरेंबरेंबरेंह्म णती ॥ बावाबावाउदंडकरिती ॥ बळेंबळेंचिबोलाविती ॥कथेलागीं ॥२३॥ भलाभलाभलालोकीं ॥ भक्तिभावेंभव्यअनेकीं ॥ भूषणभा विकलोकीं ॥ परोपकारें ॥२४॥ मानेलतरीमानावेंमनें ॥ मत्तनव्हा वेंममतेनें ॥ मीमीमीमीबहुतजनें ॥ ह्मणिजेतआहे ॥२५॥ एकटेंकत एकापाशीं ॥ येऊंयेऊंयेतीझडेसी ॥ यायायायाअसतयासी ॥ ह्मणि जेतआहे ॥२६॥ रागरंगसालसुरंगें॥ अंतरसंगीतरागें ॥ रत्नपरीक्षा रत्नमार्गें ॥ धांवतीलोक ॥२७॥ लवलवालवतीलोचन ॥ लकलकां लकलेंमन ॥ लपळपोंलपतीजन ॥ आवडीनें॥२८॥ वचनेंवाउगींव देना ॥ वावरेंविवरेंवसेना ॥ वक्तृत्वेंनिववीजना ॥ विनीतहोउनी ॥ ॥२९॥ सारासारसमस्तांला ॥ शिकऊंशिकऊंजनाला ॥ साहित्यसं गीतसज्जनाला ॥ बरेंवाटे ॥३०॥ खरेंखोटेंखरेंवाटलें ॥ खर्वरखुर्खु रखुंटलें ॥ खोटेंखोटेपणेंगेलें ॥ ह्मणोनियां ॥३१॥ शाहणेशोधितां शोधेना ॥ शास्त्रार्थश्रुतिबोधेना ॥ शुकसारिकाशमेना ॥ शब्दतयां चा ॥३२॥ हर्षेंहर्षेंहांसिला ॥ हाहाहोहोनेंभुलला॥ हितहोइनातया ला ॥ परत्रींचें ॥३३॥ लक्षावेंलक्षितांअलक्षी ॥ लक्षिलेंलोचनातेंल क्षी ॥ लागलेंलयतेंअलक्षी ॥ विहंगममार्गें ॥३४॥ क्षेत्रक्षेत्रज्ञक्षोभतो ॥ क्षमेनेंक्षमूनक्षमावितो ॥ क्षमणेंक्षोभणेंक्षेत्रज्ञतो ॥ सर्वांठायीं ॥३५॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्दशदशकेकीर्तनलक्षणनिरूपणं नामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांहरिकथेचेंलक्षण ॥ श्रोतींकेलाहोता प्रश्न ॥ सावधहोऊनविचक्षण ॥ परिसोतआतां ॥१॥ हरिकथाकै सीकरावी ॥ रंगेंकैसीभरावी ॥ जेणेंपाविजेपदवी ॥ रघुनाथकृपेची ॥२॥ सोनेंआणिपरिमळें ॥ इक्षुदंडालागतीफळें ॥ मौल्यमाधुर्य रसाळें ॥ तरीतेअपूर्वता॥३॥तैसाहरिदासआणिविरक्त ॥ ज्ञाताआ णिप्रेमळभक्त ॥ व्युत्पन्नआणिवादरहित ॥ तरीहेहीअपूर्वता ॥४

रागज्ञानीतालज्ञानी ॥ सकळकळाब्रह्मज्ञानी ॥ निरभिमानेवर्तेजनीं ॥ तरींहेहीअपूर्वता ॥५॥ मत्सरनाहींजयासी ॥ जोअसंतप्रियसज्ज नासी ॥ चतुरंगजाणेमानसीं ॥ अंतर्निष्ठ॥६॥जयंत्यादिकेंनानापर्वें॥ तीर्थक्षेत्रंजींअपूर्वें ॥ जेथेंवसिजेदेवाधिदेवें ॥ सामर्थ्यरूपें ॥७॥ त यातीर्थातेंनमानिती ॥ शब्दज्ञानेंमिथ्याह्मणती ॥ तयांपामरांश्रीप ती ॥ जोडेलकैंचा ॥८॥ निर्गुणनेलेंसंदेहानें ॥ सगुणनेलेंब्रह्मज्ञानें ॥ दोंहींकडेअभिमानें ॥ वोसकेलें ॥९॥ पुढेंअसतांसगुणमूर्ती॥ निर्गु णकथाजेकरिती ॥ प्रतिपादूनउच्छेदिती ॥ तेचिपढतमूर्ख ॥१०॥ ऐशीनकीजेहरिकथा ॥ अंतरपडेउभयपंथा ॥ परिसालक्षणेंआतां॥ हरिकथेचीं॥११॥सगुणमूर्तीपुढेंभावें ॥ करुणाकीर्तनकरावें ॥ नाना ध्यानेंवर्णावें ॥ प्रतापकीर्तीतें ॥१२॥ ऐसेंगातांस्वभावें ॥ रसाळक थावोढवे ॥ सर्वांतरींहेलावे ॥ प्रेमसुख॥१३॥कथारचायाचीखूण ॥ सगुणींनाणावेंनिर्गुण ॥ नबोलावेदोषगुण ॥ पुढिलांचेकदा ॥१४॥ देवाचेंवर्णावेंवैभव ॥ नानाप्रकारींमहत्व ॥ सगुणींठेऊनियांभाव ॥ हरिकथाकरावी ॥१५॥ लाजसांडूनजनांची ॥ आस्तासांडूनधना ची ॥ नित्यनवीकीर्तनाची ॥ आवडीधरावी ॥१६॥ नम्रहोऊनिरा जांगणीं ॥ निःशंकजावेंलोटांगणीं ॥ करतालिकानृत्यवाणी ॥ ना मघोषेंगर्जावीं ॥१७॥ एकाचीकीर्तिएकापुढें ॥ वर्णितांसाहित्यनपडे ॥ ह्मणोनियापवाडे ॥ जेथीलतेथें ॥१८॥ मूर्तिनसतांसगुण ॥ श्रव णींबैसलेसाधुजन ॥ तरीअद्वैतनिरूपण॥ अवश्यकरावें ॥१९॥ नाहीं मूर्तिनाहींसज्जन ॥ श्रवणींबैसलेभाविकजन ॥ तरीकरावेंकीर्तन ॥ प्रस्ताविकवैराग्यें ॥२०॥ शृंगारादिनवरसिक ॥ सामर्थ्येंसांडावेंए क ॥ स्त्रियादिकांचेंकौतुक ॥ वर्णूंचनये ॥ २१ ॥ लावण्यस्त्रियांचेंव र्णितां ॥ विकारबाधिजेतत्वतां ॥ धारिष्टपासोनश्रोता ॥ चळेतां काळ॥२२॥ ह्मणोनितेंसांगावें॥जेंबाधकसाधकांस्वभावें॥घेतांअंतरीं सावें ॥ ध्यानस्त्रियांचें ॥२३॥ लावण्यस्त्रियांचेंध्यान ॥ कामाकार रलेंमन ॥ कैंचेंआठवेलभजन ॥ ईश्वराचें ॥२४ ॥ स्त्रीवर्णितांसुखा

वला॥लावण्याचेभरींभरला ॥ सोस्वयेंजाणावाचेवला ॥ ईश्वरापासू
नी ॥२५॥ हरिकथेसीभावबळें ॥ गेलारंगतोतुंबळे ॥ निमिषएकज
रीआकळे ॥ ध्यानींपरमात्मा ॥२६॥ ध्यानींगुंतलेंमन ॥ कैंचेंआठ
वेलभजन ॥ निःशंकनिर्लज्जकीर्तन ॥ करितांरंगमाजे ॥ २७॥
रागज्ञानतालज्ञान ॥ स्वज्ञानेंसिव्युत्पन्न ॥ अर्थान्वयाचेंकीर्तन ॥
करूंजाणें ॥ २८ ॥ छपन्नभाषानानाकळा ॥ कंठमाधुर्यकोकिळा
॥ परीतोभक्तिमार्गवेगळा ॥ भक्तचिजाणती ॥ २९ ॥ भक्तांस
देवाचेंध्यान ॥ देवावांचूननेणतीआन ॥ कळावंताचेंमन ॥ कळा
कारझालें ॥ ३० ॥ श्रीहरिवांचूनजेकळा ॥ तेजाणावीअवकळा
॥ देवसांडूनवेगळा ॥ प्रसक्षपडिला ॥३१॥ सर्पीवेढलेंचंदनासी ॥
निधानाआडविवसी ॥ नानाकळादेवासी ॥ आडतैशा ॥३२॥सोडू
नदेवसर्वज्ञ ॥ नादामध्येंव्हावेंमग्न ॥ हेंचिप्रसक्षविघ्न ॥ आडवेंआ
लें ॥३३॥ एकमनतेंगुंतलेंस्वरीं ॥ कोणेचिंतावाश्रीहरी ॥ बळेंचधरू
नियांचोरीं ॥ शुश्रूषाघेतली ॥३४॥ करितांदेवाचेंदर्शन ॥ आडवें
आलेंरागज्ञान ॥ तेणेंधरूनियांमन ॥ स्वरामागेंलाविलें ॥३५॥ भे
टीजातांआत्मज्ञानी ॥ मध्येंचिधरिलावेगारी ॥ कवळतांतैशीपरी
॥ कळेनेंकेली ॥३६॥ मनठेवूनईश्वरीं ॥ कोणीहरिकथाकरी ॥ तो
चिएकसंसारीं ॥ धन्यजाणावा ॥३७॥ जयासहरिकथेचीगोडी ॥
उठेनिसनवीआवडी ॥ तयासझालीजोडी ॥ सर्वोत्तमाची ॥ ३८॥
हरिकथामांडलीजेथें ॥ सर्वसांडूनधांवेंतेथें ॥ आलस्यनिद्रादवडून
स्वार्थें ॥ हरिभक्तीसिसा र ॥३९॥ हरिभक्तांचियेघरीं ॥ नीचकृस
अंगिकारी ॥ साह्यभूतसर्वापरी ॥ साक्षेपेंहोय ॥४०॥ तयानांवहरि
दास ॥ जयासनामींविश्वास ॥ येथूनिहासमास॥ संपूर्णझाला॥४१॥
इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्दशदशकेहरिकथानिरूपणंनाम
पंचमःसमासः ॥५॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ रूपलावण्यअभ्यासितांनय ॥ सहज
णासनचलेउपाय ॥ कांहींतरीधरावीसोय ॥ आगंतुकगुणाची॥१

काळेंमाणुसगोरेंहोयना ॥ वोढाळासयत्नचालेना ॥ मुक्यासवाचाफुटेना ॥ हासहजगुण ॥ २ ॥ आंधळेंडोळसहोईना ॥ बधिरतेंऐकेना ॥ पांगूळपायघेईना ॥ कांहींकेल्या ॥ ३ ॥ कुरूपतेचींलक्षणें ॥ कितीह्मणोनसांगणें ॥ रूपलावण्ययाकारणें ॥ पालटेना ॥ ४ ॥ अवगुणसोडितांजाती ॥ उत्तमगुणअभ्यासितांयेती ॥ कुविद्यासांडूनिअभ्यासिती ॥ शाहणेविद्या ॥ ५ ॥ मूर्खपणसांडितांजातें ॥ शाहाणपणशिकतांयेतें ॥ कारभारकरितांउमजतें ॥ सकळकांहीं ॥ ६ ॥ ऐसीप्रचीतियेतेमना ॥ तरीस्वहितकांकरानां ॥सन्मार्गेंचालतांजाणासज्जनामाने ॥ ७ ॥ मान्यताआवडेजीवीं ॥ तरीउपेक्षाकांकरावी॥ चातुर्येंविणउंचपदवी ॥ कदापिनाहीं ॥ ८ ॥ अंतर्कळाशृंगारावी ॥ नानापरीउमजवावी ॥ संपदामेळवूनभोगावी ॥ सावकाश ॥९॥ देहनेटकेंशृंगारिलें ॥ परीतेंचातुर्येंविणनासलें ॥ गुणेंविणसाजिरेंकेलें ॥ बाष्कळजैसें ॥ १० ॥ यत्नकरीनानाशिकेना ॥ शरीरतेंहिकष्टवीना ॥ उत्तमगुणघेईना ॥ सदाकोपी ॥ ११ ॥ आपणदुसरियासकरावें ॥ तेणेंसवेंचिउसणेंघ्यावें ॥ जनाकष्टवितांकष्टावें ॥ लागेलबहु ॥ १२ ॥ न्यायेंवर्तलतोशाहणा ॥ अन्यायीतोदैन्यवाणा ॥नानाचातुर्यांच्याखुणा ॥ चतुरजाणे ॥१३॥ जेंबहुतांसमानलें ॥ तेंबहुतींमान्यकेलें ॥ येरतेंव्यर्थचिगेलें ॥ जगनिंद्य ॥१४॥ लोकींआपणासबोलावें ॥ किंवाअवघेंचिकोसळावें ॥ आपणासिसमाधानफावे ॥ ऐसेंकरावें ॥१५॥ समाधानेंसमाधानवाढे ॥ मैत्रीनेंमैत्रीजडे ॥ मोडितांक्षणमात्रेंमोडे ॥ बरेपण ॥१६॥ अहोकांहोअरेकारे ॥ जनींऐकजेकांरे ॥ कळतअसतांचकारे ॥ निकामीपणें ॥ १७ ॥ चातुर्येंशृंगारीअंतर ॥ वस्त्रेंशृंगारेशरीर ॥ दोहींमध्येंकोणसार ॥ बरेंपाहा ॥ १८ ॥ बाह्यात्कारेंशृंगारिलें ॥ तेणेंलोकांच्याहातासकायआलें॥ चातुर्येंबहुतांसंरक्षिलें ॥ नानापरी ॥ १९ ॥ बरेंखावेंबरेंजेवावें ॥ बरेंल्यावेंबरेंनेसावें ॥ समस्तांसबरेंह्मणावें ॥ ऐसेंवाटे ॥ २० ॥ तनेंग्नेंझिजावें ॥ तेणेंभलेंह्मणोनघ्यावें ॥ उगेंचिकल्पितांशिणावें ॥वा

उगेंजनीं ॥ २१ ॥ लौकिकींकार्यभागआवडे ॥ तोकार्यभागयेथेंघडे ॥ लोकसहजचित्वोढे ॥ कामासाठीं ॥ २२ ॥ ह्मणोनदुसऱ्यास सुखीकरावें ॥ तेणेंआपणसुखीव्हावें ॥ दुसऱ्यासकष्टवितांकष्टावें ॥ लागेलस्वयें॥२३॥हेंतोंप्रगटचिआहे॥पाहिल्याविणकामानये॥समजणेंहाचिउपाये ॥ सर्वत्रांसी ॥२४॥ समजलेआणिवर्तले ॥ तेचिभाग्यपुरुषझाले ॥ यावेगळेउरले ॥ तेकरंटेपुरुष ॥२५॥ जितुकाव्यापांततुकेंवैभव ॥ वैभवासारिखाहावभाव ॥ समजलातरिउपाव ॥ प्रगटचिआहे ॥२६॥ आळसेंकार्यभागनासतो ॥ साक्षेपेंहोनहोतहोतो ॥ दिसतेगोष्टीकळेनातो ॥ शाहाणाकैसा ॥२७॥ मैत्रीकरितांहोतेंकृत्य ॥ वैरकरितांहोतोमृत्य ॥ बोलिलेंहेंसत्यकीं असत्य ॥ ओळखावें॥२८ आपणासशाहणेंकरूंनेणें ॥ आपलेंहितआपणनेणें ॥ जनींमैत्रकीराखोंनेणें ॥ वैरकरी ॥२९॥ ऐसेप्रकारींचेजन ॥ त्यांसह्मणावेंअज्ञान ॥ तयांचेपासिसमाधान ॥ कोणपावे ॥३०॥ आपणएकाकीएकला ॥ सृष्टींतभांडतचालिला ॥ बहुतांमध्यें एकल्याला ॥ यशकैंचें ॥३१ बहुतांचेमुखींउरावें ॥ बहुतांचेअंतरीभरावें ॥ उत्तमगुणींविवरावें ॥ प्राणिमात्रासी॥३२॥शाहणेकरावेजन ॥ पतितकरावेपावन॥सृष्टिमध्येंभगवद्भजन ॥ वाढवावें ॥३३॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे चतुर्दशदशकेचातुर्यलक्षणनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नानावेषनानाआश्रम ॥सर्वांचेंमूळगृहस्थाश्रम ॥ जेथेंपावतीविश्राम ॥ त्रैलोक्यवासी॥१॥देवऋषिमुनियोगी ॥ नानातापसीवीतरागी ॥ पितृआदिकरूनिभागी ॥ अतीतअभ्यागत ॥२॥ गृहस्थाश्रमींनिर्माणझाले ॥ आपुलाआश्रमटाकूनगेले ॥ परंतुगृहस्थागृहीं हिंडोंलागले ॥ कीर्तिरूपें ॥३॥ याकारणेंगृहस्थाश्रम ॥ सकळांमध्येंउत्तमोत्तम ॥ परंतुपाहिजेस्वधर्म ॥ आणिभूतदया ॥ ॥४॥ जेथेंषट्कर्मेंचालती ॥ विध्युक्तक्रियाआचरती ॥ वाङ्माधुर्यें बोलती ॥ प्राणिमात्रांसी॥५॥सर्वप्रकारेंनेमक ॥ शास्त्रोक्तकरणेंकांहींएक ॥ त्याहीमध्येंअलौकिक ॥ तोहाभक्तमार्ग ॥६॥ पुरश्चरणींका

पाळेशी ॥ दृढवृत्तिपरमसायासी॥जगदीशावेगळेंजयासी॥थोरनाहीं ॥७॥कायावाचाजीवेंप्राणें॥कष्टेभगवंताकारणें ॥मनेंघेतलेंधरणें॥ भजनमार्गीं॥८॥ऐसाभगवंताचाभक्त ॥ विशेषअंतरींविरक्त ॥संसारसोडूनझालामुक्त ॥ भगवंताकारणें ॥९॥ अंतरापासूनिवैराग्य ॥ तेंचिजाणावेंमहद्भाग्य ॥ लोलंगतेएवढेंअभाग्य ॥ आणिकनाहीं॥१० राजेराज्यसोडूनगेले ॥ भगवंताकारणेंहिंडोंलागले॥ कीर्तिरूपेंपावनझाले ॥ भूमंडळीं ॥११॥ ऐसाजोयोगीश्वर ॥ अंतरींमत्ययाचाविचार ॥ उकलूंजाणेअंतर ॥ प्राणिमात्रांचें ॥१२॥ ऐशीवृत्तिउदासीन ॥ त्याहिवरीविशेषआत्मज्ञान ॥ दर्शनमात्रेंसमाधान ॥ पावतीलोक ॥१३॥ बहुतांसिकरीउपाय ॥ तोजनाच्यावांच्यानय ॥ अखंडजयाचेंहृदय ॥ भगवद्रूप ॥१४॥ जनासदिसेहादुश्चित॥परीतोअसेसावचित्त ॥ अखंडजयाचेंचित्त ॥ परमेश्वरीं ॥१५॥ उपासनामूर्तिध्यानीं ॥ अथवाआत्मानुसंधानीं ॥ नाहींतरीश्रवणमननीं ॥ निरंतर ॥१६॥ पूर्वजांच्यापुण्यकोटी ॥ संग्रहींअसिल्यागांठी ॥ तरीचऐसियाचीभेटी ॥ होयजनासी॥१७॥प्रचीतिविणजेंज्ञान ॥ तेंअवघेंचअनुमान ॥ तेथेंकैंचेंपरत्रसाधन ॥ प्राणियांसी ॥१८॥ याकारणेंमुख्यप्रत्ययें ॥ प्रचीतिविणकामानये ॥ उपायासारिखाअपाये ॥ शाहणेजाणती ॥१९॥ वेडेसंसारसांडूनगेले ॥ तरीतेकष्टकष्टोंचमेले ॥ दोहींकडेअंतरले ॥ इहलोकपरत्रीं ॥२०॥ रागेंरागेंनिघोनगेला ॥ तरीतोभांडभांडोंचमेला ॥ बहुतलोककष्टीकेला ॥ आपणहिकष्टी ॥ ॥२१॥ निघोनगेलापरीअज्ञान ॥ त्याचेसंगतीसलागलेजन ॥ गुरुशिष्यदोघेसमान ॥ अज्ञानरूपें ॥२२॥ आशाबद्धअनाचारी ॥ निघोनगेलादेशांतरीं ॥ तरीतोअनाचारचिकरी ॥ जनामध्यें ॥२३॥ गृहींपोटेंविणकष्टती ॥ कष्टीहोऊनिनिघोनजाती ॥ त्यासठायींठायींमारिती ॥ चोरीभरतां ॥२४॥ संसारमिथ्याऐसाकळला ॥ ज्ञानसमजोननिघोनगेला ॥ तेणेंजनपावनकेला ॥ आपणाऐसा ॥२५॥ एकेसंगतीनेंतरती ॥ एकेसंगतीनेंबुडती ॥ याकारणेंसत्संगती ॥ बरी

पाहावी ॥ २६ ॥ जेथेंनाहींविवेकपरीक्षा ॥ तेथेंकैंचीअसेलदीक्षा ॥ घरोघरींमागतांभिक्षा ॥ कोठेंहिमिळेना ॥२७ ॥ जोदुसऱ्याचेंअंतर जाणे ॥ देशकाळप्रसंगजाणे ॥ तयापुरुषाकायउणें॥भूमंडळीं॥२८॥ नीचप्राणीगुरुत्वपावला ॥ तेथेंआचारचिबुडाला ॥ वेदशास्त्रब्राह्मणाला ॥ कोणपुसे ॥२९ ॥ ब्रह्मज्ञानाचाविचारु ॥ त्याचाब्राह्मणासीचअधिकारु ॥ वर्णानांब्राह्मणोगुरु ॥ ऐसेंहेंवचन ॥ ३०॥ ब्राह्मणबुद्धीपासूनचेइले ॥ आचारापासूनभ्रष्टले ॥ गुरुत्वसांडूनझाले॥ शिष्यशिष्याचे ॥३१॥ कित्येकदावलमलकासजाती ॥ कित्येकपरासिभजती ॥ कित्येकतुरुकहोती ॥ आपुलेइच्छेन ॥३२॥ ऐसाकलियुगींआचार ॥ कोठेंराहिलाविचार ॥ पुढेंपुढेंवर्णसंकर ॥ होणारआहे ॥३३॥ गुरुत्वआलेंनीचयाती ॥ कांहींएकवाढलीमहंती ॥शूद्रआचारबुडवितो ॥ ब्राह्मणांचा ॥३४॥ हेंब्राह्मणासकळेना ॥ वाचीवृत्तिचळेना ॥ मिथ्याअभिमानगळेना ॥ मूर्खपणाचा ॥३५॥ राज्यनेलेंम्लेंछक्षत्रीं ॥ गुरुत्वनेलेंकुपात्रीं ॥ आपणआरत्रींनापरत्रीं ॥ कांहींचनाहीं ॥३६॥ ब्राह्मणासग्रामण्यानेंबुडविलें ॥ विष्णूनेंश्रीवत्सामिरविलें ॥ त्याचाविष्णूनेंशापिलें ॥ परशुरामा ॥३७॥ आह्मीहितोंचब्राह्मण ॥ दुःखेंबोलिलोंहेवचन ॥ वडीलगेलेग्राणींकरून॥ आह्माभोंवते ॥३८॥ आताज्याब्राह्मणींकायकेलें ॥ अन्नमिळेनाऐसें झालें ॥ तुह्मांबहुतांचेंप्रचीतीसआलें ॥ किंवानाहीं ॥३९॥ वरेंवाईलासकायह्मणावें ॥ ब्राह्मणांचेंअदृष्टजाणावें ॥ प्रसंगेंबोलिलेंस्वभावें ॥ क्षमाकीजे ॥४०॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्दशदशकेयुगधर्मनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ बरेंऐसाप्रसंगझाला ॥ झालातोहोऊनगेला ॥ आतांब्राह्मणींआपणाला ॥ शाहणेंकरावें ॥१ ॥ देवपुजावाविमळहस्तीं ॥ तेणेंभाग्यपाविजेसमस्तीं ॥ मूर्खअभक्तअव्यक्तीं ॥ दरिद्रभोगिजे ॥२॥ आधींदेवासओळखावें ॥ मगअनन्यभावेंभजावें ॥ अखंडध्यानधरावें ॥ सर्वोत्तमाचें ॥ ३ ॥ सर्वांमध्येंजोउत्तम ॥ तर

नांवसर्वोत्तम ॥ आत्मानात्मविवेकधर्म ॥ ठायींपाहावे ॥४॥ जाण
जाणोंदेहरक्षी ॥ आत्माद्रष्टाअंतरसाक्षी ॥ पदार्थमात्रांसपरीक्षी ॥
जाणपणें ॥५॥ तोसकळदेहांमध्येंवर्ततो ॥ इंद्रियग्रामचेष्टवितो ॥
प्रचीतीनेंप्रत्ययेतो ॥ प्राणिमात्रांसी ॥६॥ प्राणिमात्रींजगदंतरें॥म्ह
णोनिराखावीं अंतरें ॥ दाताभोक्तापरस्परें ॥ सकळकांहीं ॥७॥ दे
ववर्ततोजगदंतरीं ॥ तोचिआपुलेअंतरीं॥त्रैलोकींचेप्राणिमात्रीं ॥ ब
रेंपाहा ॥८॥ मुळींपाहणारतोएकला ॥ सकळांठायींविभागला ॥ दे
हप्रकृतीनेंझाला ॥ भिन्नभिन्न ॥९॥ भिन्नभासेदेहाकारें ॥ प्रस्तुत
एकचिअंतरें ॥ बोलणेंचालणेंनिर्धारें ॥ त्यासीचघडे ॥१०॥ आपु
लेपारखीसकळलोक ॥ पक्षीश्वापदपश्वादिक ॥ किडामुंगीदेहधार
क ॥ सकळप्राणी ॥११॥ खेचरभूचरवनचर ॥ नानाप्रकारींचेजळ
चर ॥ चारखाणीविस्तार ॥ कितीह्मणोनसांगावा ॥१२॥ समस्त
जाणिवेनेंवर्तती ॥ रोकडीपाहावीप्रचीती ॥ त्याचीआपुलीसंगती ॥
अखंडआहे ॥१३॥ जगदंतरेंवोळलाधनी ॥ कितीएकवाटीलप्राणी
॥ परीतोओळखावयाचीकरणी ॥ आपणापासीं ॥१४॥ हेंआपणा
कडेचयेतें ॥ राजीराखावेंसमस्तांतें ॥ देहासिबरेंकरावेंतें ॥ आत्म
यासिपावे॥१५॥दुर्जनप्राणीत्यांतीलदेव॥त्याचालाताडस्वभाव॥रागा
सआलाजरीराव॥तरीतंडोंनये॥१६॥प्रसंगींसांडीचकरणें॥पुढेंविवेकें
विवरणें॥विवेकेंसज्जनचिहोणें॥सकळलोकीं ॥१७॥आत्मत्वींदिसतो
भेद ॥ हाअवघाचिदेहसंबंध ॥ एकाजीवनेंनानास्वाद ॥ औषधी
भेदें॥१८॥गरळआणिअमृतझालें ॥ परीआपणनाहींगेलें ॥साक्षित्वें
आत्मयासिपाहिलें ॥ पाहिजेतैसें ॥ १९ ॥ अंतरनिष्ठजोपुरुष ॥
तोअंतरनिष्ठेनेंविशेष॥जगामध्येंजोजगदीश॥तोतयासओळखे ॥२०
नयनेंचिपाहावेंनयन ॥ मनेंशोधावेंमन ॥ तैसाचिहाभगवान ॥ स
कळांघटीं ॥२१॥ तेणेंविणकार्यभागअडे ॥ सकळकांहींतेणेंचिघडे॥
प्राणीविवेकींपवाडे ॥ तेणेंचियोगें ॥२२॥ जागृतीसव्यापारघडतो॥
संबंधतयासीचपडतो ॥ स्वप्नामध्येंघडेजोतो ॥ येणेंचिन्यायें ॥२३॥

अखंडध्यानाचेंलक्षण ॥ अखंडदेवाचेंस्मरण ॥याचेंकळतांविवरण॥ सहजचिघडे ॥२४॥ सहजसांडूनिसायास ॥ हाचिकोणीएकदोष ॥ आत्मासांडूनअनात्म्यास ॥ ध्यानींधरिती ॥२५॥ परीतेंधरितां हिधरवेना ॥ ध्यानींयेतीव्यक्तिनाना ॥ उगेंचिकष्टवितीमना ॥का सावीसकरूनी॥२६॥ मूर्तिध्यानकरितांसायासें ॥ तेथेंएकाचेंएकदि से ॥ भासोंनयेतेंचिभासे ॥ विलक्षण ॥२७॥ ध्यानदेवाचेंधरावें ॥ किंवादेवालयाचेंकरावें ॥ हेंचिबरवेंविवरावें ॥ आपुलेठायीं ॥२८ देहदेऊळआत्मादेव ॥ कोठेंधरूंपाहतांभाव ॥ देवओळखोनजाव ॥ तेथेंचिलावावा ॥२९॥ अंतरनिष्ठाध्यानऐसें ॥ दंडकध्यानअनारि सें ॥ प्रत्ययेंविणसकळपिसें ॥ अनुमानध्यान ॥३०॥ अनुमानेंअनु मानवाढे ॥ ध्यानधरितांसवेंचिमोडे ॥ उगेंचिकष्टतीबापुडे ॥ स्थूळ ध्यानें ॥३१॥ देवासदेहधारीकल्पिती ॥ तेथेंनानाविकल्पउठती ॥ भोगणेंलागेविपत्ती॥देहयोगें॥३२॥ऐसेंमनें आठवतें॥विचारितांभल तेंचिहोतें॥दिसोंनयेतेंचिदिसतें॥नानास्वप्नीं ॥३३॥दिसतेंतेंसांगतांन ये॥बळेंभावार्थधरितांनये॥साधककासाविसहोये॥अंतर्यामीं॥३४॥सां गोपांगघडेध्यान॥त्याससाक्षिआपुलेंमन॥मनामध्येंविकल्पदर्शन ॥ होऊंचनयें ॥ ३५ ॥ फुटकेंमनएकवटिलें॥तेणेंतुटकेंध्यानकेलें ॥ ते णेंकोणसार्थकझालें ॥ पाहानाकां ॥३६॥ अखंडध्यानेंनघडेहित ॥ तरीतोजाणावापतित ॥ हाचिअर्थसावचित्त ॥ बरापाहावा ॥३७॥ ध्यानधरितेंकोण ॥ ध्यानींआठवितेंतेंकोण ॥दोनीमध्येंअनन्यलक्ष ण ॥ असिलेंपाहिजे ॥३८॥ अनन्यसहजचिआहे ॥ साधकशोधून पाहे ॥ ज्ञानीतोविवरोनराहे ॥ समाधानें ॥३९॥ ऐशींहींप्रत्ययाचीं कामें ॥ प्रत्ययेंविणबोलिजेभ्रमें ॥ लोकदंडकसंभ्रमें ॥ चालतीप्रा णी ॥४०॥ दंडकध्यानाचेंलक्षण ॥ धरूनिबैसलेअवलक्षण॥ प्रमाण आणिअप्रमाण ॥ बाजारीनेणति ॥४१॥ मिथ्यासमाचारउठविती ॥ वाउग्याचवोबाघालिती ॥ मनासआणितांअंती ॥ अवघेचमि थ्या ॥४२॥ कोणीएकध्यानस्थबैसला ॥ कोणीएकशिकवीत्याला

॥ मुकुटकाढूनमाळाघाला ॥ म्हणिजेबरें ॥४३॥ मनाच्यायेथेंकाय दुष्काळ ॥ जेअखंडकल्पिलीमाळ॥सांगतेंतेंएककेवळ ॥ मूर्खजाणावें ॥४४॥ प्रत्यक्षकष्टकरावेनलागती॥दोरेंफुलेंगुंफावींनलागती॥ कल्पनेचायाळीथटीकारती ॥ कायानिमित्त ॥४५॥ बुद्धिविणप्राणीसकळ ॥ तेतेअवघेचिबाष्कळ ॥ तयामूर्खांसिखळखळ ॥ कोणेंकरावी ॥४६॥ जेणेंजैसापरमार्थकेला॥ तैसाचपृथ्वीवरीदंडकचालिला ॥ संतापांचाचाबळावला ॥ सभिमान ॥४७॥ प्रत्ययेंविणसाभिमान ॥ रोगीमारिलेझांकून ॥ तेथेंअवघेंचिअनुमान ॥ ज्ञानकैचें॥४८ सर्वसाभिमानसांडावा ॥ प्रत्ययेंविवेकमांडावा ॥ मायापूर्वपक्षखंडावा ॥ विवेकबळें॥४९॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतुर्दशदशकेअखंडध्याननिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पिंडाचेंपाहिलेंकौतुक ॥ शोधिलाआत्मानात्मविवेक ॥ पिंडअनात्माआत्माएक॥ सकळकर्ता ॥१॥ आत्म्यासअनन्यताबोलिली ॥ तेविवेकेंप्रत्ययाआली ॥ आतांपाहिजेसमजली ॥ ब्रह्मांडरचना ॥२॥ आत्मानात्मविवेकापिंडीं ॥ सारासारविचारब्रह्मांडीं ॥ विवरतांविवरतांहेगोडी ॥ घेतलीपाहिजे॥३॥ पिंडकार्यब्रह्मांडकारण ॥ याचेंकरावेंविवरण ॥ हेंचिपुढेंनिरूपण ॥ बोलिलेंअसे ॥ ४ ॥ असारम्हणिजेनाशवंत ॥ सारम्हणिजेशाश्वत ॥ जयासहोईलकल्पांत ॥ तेंसारनव्हे ॥५॥ पृथ्वीजळापासूनिझाली ॥ पुढेंतेजळींमिळाली ॥ जळाचीउत्पत्तिवाढली ॥ तेजापासुनी ॥ ६॥ तेजझालेंवायूपासुनी ॥ वायुझडपीतयालागुनी ॥ तेजजाऊनदाटणी ॥ वायूचीचजाहली ॥ ७ ॥ तेंजळतेजेंशोषिलें ॥ महातेजेंआटोनगेलें ॥ पुढेंतेजचिउरलें ॥ सावकाश ॥८॥ वायुगगनापासूनिझाला ॥ मागुतातेथेंचिविराला ॥ ऐसाहाकल्पांतबोलिला ॥ वेदशास्त्रीं ॥९॥ गुणमायामूळमाया ॥ परब्रह्मींपावतीलया ॥ तेंपरब्रह्मविवरावा ॥ विवेकपाहिजे ॥१०॥ सर्वउपाधीचाशेवट ॥ तेथेंनाहींदृश्यखटपट ॥ निर्गुणब्रह्मघनदाट ॥ सकळांठायीं ॥११॥ उदंडक

ल्पांतजाहला ॥ तरीनाशनाहींत्याला ॥ मायात्यागेंशाश्वताला ॥
वोळखावें ॥१२॥ देवअंतरात्मासगुण ॥ सगुणेंपाविजेनिर्गुण ॥ स
गुणज्ञानेंनिर्गुण ॥ होतअसे ॥१३॥ कल्पनेतीतजेंनिर्मळ ॥ तेथेंनाहीं
मायामळ ॥ मिथ्यात्वेंदृश्यसकळ ॥ होतजातें ॥१४॥ जेंहोतेंआणि
सर्वेंचिजातें ॥ तेंतेंप्रत्ययासयेतें ॥ जेथेंहोणेंजाणेंनाहींतें ॥ विवेकेंओ
ळखावें ॥ १५ ॥ एकज्ञानएकअज्ञान ॥ एकजाणावेंविपरीतज्ञान ॥
हेत्रिपुटीहोयक्षीण ॥ तेंविज्ञान ॥ १६ ॥ वेदांतसिद्धांतधादांत ॥ त
याचीपाहावीप्रचीत ॥ निर्विकारीसदोदित ॥ जेथेंतेथें ॥१७॥ तेंज्ञा
नदृष्टीनेंपाहावें ॥ पाहोनअनन्यराहावें ॥ मुख्यआत्मनिवेदनजाणा
वें ॥ याचेंनांव ॥१८॥ दृष्टीसदिसतेंतेंदृश्य ॥ मनासिभासतेंतोभास
॥ दृश्यभासातीतअविनाश ॥ परब्रह्मतें ॥१९॥ पाहोंजातांदुरिच्या
दुरी ॥ परब्रह्मसबाह्यअंतरीं ॥ अंतचिनाहींअनंतसरी ॥ कोणासी
द्यावी ॥२० ॥ चंचळतेंथिरावेना ॥ निश्चळतेंकदापिचळेना ॥ आ
भाळयेतेंजातेंगगना ॥ चळणनाहीं ॥२१॥ जेंविकारेंवाढेमोडे ॥ तेथें
शाश्वतताकैंचीघडे ॥ कल्पांतहोतांचिविघडे ॥ सकळकांहीं ॥२२॥
जेअंतरींचभ्रमले ॥ मायासंभ्रमेंसंभ्रमले ॥ तयांसहेंकैसेंउकले ॥
अव्हाडचक्र ॥२३॥ भिडेनेंव्यवहारनिवडेना ॥ भिडेनेंसिद्धांतकळे
ना ॥ भिडेनेंदेवआकळेना ॥ अंतर्यामीं ॥ २४ ॥ वैद्याचीप्रचीतयेई
ना ॥ आणिभीडहीउल्लंघेना ॥ तरीरोगीवांचेना ॥ऐसेंजाणावें॥२५॥
जेणेंराजावोळखिला ॥ तोराजाम्हणेनाभलत्याला ॥ जेणेंदेववोळखि
ला ॥ तोदेवरूपी ॥ २६ ॥ जयासमायिकाचीभीड ॥ तेंकायबोलेल
द्वाड ॥ विचारपाहतांउघड ॥ सकळकांहीं ॥२७॥ भीडमायेऐलीक
डे ॥ परब्रह्मतेंपैलीकडे ॥ पैलीकडेऐलीकडे ॥ सदोदित ॥२८॥ ल
टिकेयाचाभीडधरणें ॥ भ्रमेंभ्रमलेभलतेंचकरणें ॥ ऐशींनव्हेनकीं
लक्षणें ॥ विवेकाचीं ॥२९ ॥ खोटेंअवघेंचसांडावें ॥ खरेंप्रत्ययेंओ
ळखावें ॥ मायात्यागेंसमजावें ॥ परब्रह्मतें ॥ ३० ॥ तेंचिमायेचेंलक्ष
ण ॥ तेंचिपुढेंनिरूपण ॥ सुचितपणेंविवरण ॥ केलेंपाहिजे ॥३१

इतिश्रीदा०गु०चतुर्दशदशकेशाश्वतनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मायादिसेपरिनासे ॥ वस्तुनदिसेपरिनना
से ॥ मायासत्यवाटेपरिमिथ्याअसे ॥ निरंतर ॥१॥करंटापडोनउता
णा ॥ करीनानापरीकल्पना ॥ परीतेंकांहींचघडेना ॥ तैसीमाया
॥२ ॥ द्रव्यदारेचेंस्वप्नवैभव ॥ नानाविलासेंहावभाव ॥ क्षणिकवाटे
परीमात्र ॥ तैसीमाया ॥ ३ ॥ गगनींगंधर्वनगरें ॥ दिसतातीनानाप्र
कारें ॥ नानारूपेंनानाविकारें ॥ तैसीमाया ॥४॥ लक्ष्मीरायाविनो
दाची ॥ बोलतांवाटेसाची ॥ मिथ्याप्रचीततेथींची॥तैसीमाया ॥५॥
दसऱ्याच्यासुवर्णाचेलाटे ॥ लोकह्मणतीपरीतेखोटे ॥ परीसर्वत्ररा
हाटे ॥ तैसीमाया ॥६॥ मेल्याचामहोत्सावकरणें ॥ सतीचेंवैभववा
ढवणें ॥ मसणींजाऊनरुदनकरणें ॥ तैसीमाया ॥७॥ राखेसिह्मण
तीलक्ष्मी ॥ दुसरीभारदोरीलक्ष्मी ॥ तिसरीनाममात्रलक्ष्मी ॥ तै
सीमाया ॥ ८ ॥ मुळींबाळविधवानारी ॥ तिचेंनामजन्मसावित्री
॥ कुबेरहिंडेघरोघरीं ॥ तैसीमाया ॥ ९ ॥ दशावतारांतील
कृष्णा ॥ उपजेजीर्णवस्त्राचीतृष्णा ॥ कांनदीनामेंपयोष्णा ॥
तैसीमाया ॥ १० ॥ बहुरूपांतीलरामराव ॥ ग्रामस्थांपुढेंदा
खवीहावभाव ॥ कांमहाराजह्मणोनिलाघव ॥ तैसीमाया ॥११॥ दे
व्हारींअसेअन्नपूर्णा ॥ आणिगृहींअन्नाचीमिळेना ॥ नामेंसरस्वतीशि
केना ॥ सुभाषित ॥१२॥ सुनेसिव्याघ्रनामठेविलें ॥ पुत्रासिइंद्रना
मेंपाचारिलें ॥ कुरूपपरीआळविलें ॥ सुंदराऐसें ॥१३॥ मूर्खनामें
सकळकळा ॥ रासभीनामेंकोकिळा ॥ नातरीडोळसाचाडोळा ॥
फुटकाजैसा ॥१४॥ मातंगीचेंनामतुळसी ॥ चर्मिकेचेंनामकाशी ॥
बोलतीअतिशूद्रिणीसी ॥ भागीरथीऐसें ॥१५॥ साउलीआणिअंध
कार ॥ एकहोतांतथींचाविचार॥उगाचदिसेभासमात्र ॥ तैसीमाया
॥१६॥ श्रवणबोटेंसंधीकरतळ ॥ रविरश्मिदिसतीइंगळ ॥ रम्यआ
रक्तरंगकल्लोळ ॥ तैसीमाया ॥१७॥ भगवेंवस्त्रदेखतांमनाला ॥ वा
टेअग्रीचलागला ॥ बिंबचितांप्रत्ययआला ॥ तैसीमाया ॥१८॥ ज

ळींचरणकरांगुळें ॥ आखूडलांबकिरकोळें॥ विपरीतकोणदिसतीज ळें ॥ तैसीमाया ॥१९॥ भोवंडिनेंपृथ्वीकलथली ॥ कामिनीनेंपीं वळीझाली ॥ सन्निपातेंअवस्थाअनुभविली ॥ तैसीमाया ॥२०॥ कोणीएकपदार्थविकार ॥ उगाचदिसेभासमात्र ॥ अनन्याचाअन न्यप्रकार ॥ तैसीमाया ॥२१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेचतु र्दशदशकेमायानिरूपणंनामदशमःसमासः ॥१०॥ ॥ ॥

॥ इतिचतुर्दशदशकसमाप्त ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अस्थिमांसाचीं शरीरें ॥ त्यांतराहिजेजीवेश्वरें ॥ नानाविकारींविकारें ॥ प्रवीणहोइजे ॥१॥ घनवटपोंचटस्वभावें ॥ विवरोनजाणिजेजीवें ॥ व्हावेंनव्हावेंअवघें ॥ जीवजाणे ॥ ॥२॥ एकींमागमागोनघेणें ॥ एकांनमागतांचदेणें ॥ प्रचीतीनेंसुलक्षणें ॥ ओळखावीं ॥३॥ जीवजीवांतघालावा ॥ आत्माआत्म्यांतमिसळावा ॥ राहोराहोनशोधघ्यावा ॥ परांतराचा ॥ ४॥ जाणीवनेणतेसआलें ॥ ढिलेपणेंहेवाडझालें ॥ नेमस्तपणेंशोभलें ॥ दृष्टिपुढें ॥५॥ तैसेंचिहेंमनासिमन ॥ विवेकेंजावेंमिळोन ॥ ढिलेपणेंअनुमान ॥ होतआहे ॥६॥ अनुमानेंअनुमानवाढतो ॥ भिडेनेंकार्यभागनासतो ॥ याकारणेंप्रसयेंतो ॥ आर्धीपाहावा ॥७॥ दुसऱ्याचेजीवींचेंकळेना ॥ परांतरतेंजाणवेना॥ वश्यहोतीलोकनाना ॥ कोण्याप्रकारें ॥८॥ अक्कलसांडूनपरती ॥ लोकवशीकरणेंकरिती ॥ अपूर्वपणहळूपडती॥ठायींठायीं॥९॥ जगदीशआहेजगदंतरीं ॥ चेटकेंकरावींकोणावरी ॥ जोकोणीविवेकेंविवरी ॥ तोचिश्रेष्ठ ॥१०॥ श्रेष्ठकार्यकरीतोश्रेष्ठ ॥ कृत्रिमकरीतोकनिष्ठ ॥ कर्मानुसारप्राणीनष्ट ॥ अथवाभले ॥११॥ राजेजातीराजपंथें ॥ चोरजातीचोरपंथें ॥ वेडाठकेअल्पस्वार्थें ॥ मूर्खपणें ॥१२॥ मूर्खासवाटेमीशहाणा ॥ परीतोवेडादैन्यवाणा ॥ नानाचातुर्याच्याखुणा ॥ चतुरजाणे ॥१३॥ जोजगदंतरींमिळाला ॥ तोजगदंतरचिझाला ॥ अत्रींपरत्रींतयाला ॥ कायउणें ॥१४॥ बुद्धिदेणेंभगवंताचें ॥ बुद्धिविनामाणूसकाचें ॥ राज्यसांडूनफुकाचें ॥ भीकमागे ॥१५॥ जेंजेथेंनिर्माणझालें ॥ तेंतेंतयासमानलें ॥ अभिमानदेऊनगोविलें ॥ ठायींठायीं ॥१६॥ अवघेचिह्मणतीआह्मीथोर ॥ अवघेंचिह्मणतीआह्मीसुंदर ॥ अवघेचिह्मणतीचतुर ॥ भूमंडळीं ॥१७॥ ऐसाविचारआणितांमना ॥ कोणीचलहानह्मणवीना ॥ जाणतेआणितीअनुमाना ॥ सकळकांहीं ॥१८॥ आपुलाल्यासाभिमानें ॥ लोकचाललेअनुमानें ॥ परंतुहेंविवेकानें ॥ पाहिलेंपाहिजे ॥१९॥ लटिकेयाचासाभिमानघेणें ॥ सत्य

अवघेंचसांडणें ॥ मूर्खपणाचींलक्षणें ॥ तींहींऐशीं ॥२०॥ सत्याचा जोअभिमान ॥ तोजाणावानरभिमान ॥ न्यायअन्यायसमान॥ कदापिनव्हे ॥२१॥ न्यायम्हणिजेतोशाश्वत ॥ अन्यायम्हणिजेतोअशाश्वत ॥ बाष्कळआणिनेमस्त ॥ एककैसें ॥२२॥ एकउघडभाग्याभोगिती ॥ एकतस्करपळोनजाती ॥ एकाचीप्रगटमहंती ॥ एकाचीकानकोंडी ॥२३॥ आचारविचारेंविण ॥ जेंजेंकरणेंतोतोशिण ॥ धूर्तआणिविचक्षण ॥ तेचिशोधावे ॥२४॥ उदंडबाजारींमिळाले ॥ परीतेधूर्तेंचिआकळिले ॥ धूर्तापासींकांहींनचले ॥ बाजाऱ्याचें॥२५॥ याकारणेंमुख्यमुख्य ॥ तयांसीकरावेंसख्य ॥ येणेंकरितांअसंख्य ॥ बाजारींमिळती ॥२६॥ धूर्तासिधूर्तचिआवडे ॥ धूर्तधूर्तांचपवाडे ॥ उगेंचिहिंडतीवेडे ॥ कार्येंविण ॥२७॥ धूर्तासिधूर्तपणकळलें ॥ तेणें मनासिमनमिळालें ॥ परीहेंगुप्तरूपेंकेलें पाहिजेसर्व ॥ २८ ॥ समर्थाचेंराखितांमन॥तेथेंयेतीउदंडजन ॥ जनआणिसज्जन ॥ आर्जवकरिती ॥२९॥ वोळखीनेंबोळखीसाधावी ॥ बुद्धीनेंबुद्धिबोधावी ॥ नीतिन्यायेंवाटरोधावी ॥ पाखंडाची ॥ ३० ॥ वेषधरावाबावळा ॥ अंतरींअसाव्यानानाकळा ॥ सगटलोकांचाजिव्हाळा ॥ मोडूंचनये ॥३१॥ निस्पृहआणिनिसनूतन ॥ प्रसयाचेंब्रह्मज्ञान ॥ प्रगटजाणतांसज्जन ॥ दुर्लभजगीं ॥३२॥ नानाजिन्नसपाठांतरें ॥ निवती सकळांचीं अंतरें ॥ चंचळपणेंतदनंतरें ॥ सकळांठायीं ॥३३॥ एकेठायींबसोनिराहिला ॥ तरिमगव्यापचिबुडाला ॥ सावधपणेंज्याला साला ॥ भेटीद्यावी ॥३४॥ भेटभेटोंउरींराखणें ॥ हीचातुर्याचींलक्षणें ॥ मनुष्यमात्रउत्तमगुणें ॥समाधानपावे ॥३५॥इतिश्रीदास०गु० पंचदशदशकेचातुर्यलक्षणनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥ १ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पृथ्वीमध्येंनानाशरीरें ॥ उदंडदाटलींत ज्ञानथोरें ॥ पालटतीमनोविकारें ॥ क्षणक्षणां ॥१॥ जितुक्यामूर्ति तितुक्याप्रकृती ॥ सारिख्याचनसतीआदिअंतीं ॥ नेमचिनाहींएकार्वेकिती ॥ कायम्हणोनी॥२॥कितेकम्लेंच्छहोऊनगेले ॥ कितेक

रंगणांतआटले ॥ देशभाषेनेंरोधिले ॥ कितीएक ॥३॥ महाराष्ट्रदेश थोडाउरला ॥ राजकारणेंलोकरोधिला ॥ अवकाशनाहींजेवायाला ॥ उदंडकामें ॥४॥ कित्येकयुद्धप्रसंगींगुंतले॥तेणेंगुणेंउन्मत्तझाले ॥ रात्रदिवसकरूंलागले ॥ युद्धचर्चा ॥५॥ उदम्यासव्यासंगलागला॥ अवकाशनाहींसाझाला ॥ अवघापोटधंदालागला ॥ निरंतर ॥६॥ षट्‌दर्शनेंनानामतें ॥ पाषांडेंउठलींबहुतें॥ पृथ्वीमध्येंजेथेंतेथें ॥ उपदेशिती ॥७॥ स्मार्तीआणिवैष्णवीं ॥ उरलींसुरलींनेलींअवघीं ॥ ऐशीपाहतांगाथागोवी ॥ उदंडजाहली ॥८॥ कित्येककामनेचेभक्त ॥ ठायींठायींझालेआसक्त ॥ युक्तअथवाअयुक्त ॥ पाहतोकोण॥९॥ यागल्बल्यामध्येंगल्बला ॥ कोणीकोणीवाढविला ॥ त्यासदेखोंशके नासाझाला ॥ वैदिकलोक ॥१०॥ त्याहिमध्येंहरिकीर्तन ॥ तेथेंवोढलेकित्येकजन॥प्रत्ययाचेंब्रह्मज्ञान ॥ कोणपाहे ॥११॥ याकारणेंज्ञानदुर्लभ ॥ पुण्येंवडेअलभ्यलाभ ॥ विचारवंतासुलभ ॥ सर्वकांहीं ॥१२॥ विचारसकळांलासांगतांनये ॥ उदंडयेतीअंतराये ॥ उपाययोजितांअपाये ॥ आडवेयेती ॥१३॥ त्यांहिमध्येंजोतीक्ष्ण ॥ रिकामाजाऊंनेदीक्षण ॥ धूर्ततार्किकविचक्षण ॥ सकळांसमाजे ॥१४॥ नानाजिन्नसउदंडपाठ ॥ वदोंलागलेघडघडाट ॥ आव्हांटाचीकेलीवाट ॥ सामर्थ्यबळें ॥१५ ॥ प्रबोधशक्तीचींअनंतद्वारें ॥ जाणेसकळांचींअंतरें ॥ निरूपणींतदनंतरें ॥ चटकलागे ॥१६॥ मतेंमतांतरेंसगट ॥ प्रत्ययबोलोनकरीसपाट ॥ दंडकसांडूननीट ॥ वेधीजनां ॥ ॥१७॥ नेमकेंभेदकेंवचनें ॥ अखंडपाहेप्रसंगमानें ॥ उदासवृत्तीच्यागुमानें ॥ उठोनजातो ॥१८॥ प्रत्ययेंबोलोनउठोनगेला ॥ चटकलागलीलोकाला ॥ नानामार्गसांडूनत्याला ॥ शरणयेती ॥१९॥ परीतोकोठेंआढळेना ॥ कोणेस्थळींसांपडेना ॥ वेषपाहताहीनदीना ॥ सारिखादिसे ॥२०॥ उदंडकरीगुप्तरूपें ॥ भिकाऱ्यासारिखास्वरूपें तेथेंयशकीर्तिप्रतापें ॥ सीमासांडिली ॥२१॥ ठायींठायींभजनलावी ॥ आपणतेथूनचुकवी ॥ मत्सरमतांचींगोवी ॥ लागोंचनेदी ॥

२२॥ स्वनाळामध्येंजाऊनराहे ॥ तेथेंकोणीचनपाहे ॥ सर्वत्रांचीचि तावाहे ॥ सर्वकाळ ॥२३॥ अवघडस्थळींकठिणलोक ॥ तेथेंराहणें नेमक ॥ सृष्टिमध्येंसकळलोक ॥ धुंडीतयेती ॥२४॥ तेथेंकोणाचेंचा लेना ॥ अणुमात्रअनुमानेना ॥ कद्दघालूनराजकारणा ॥ लोकांला वी ॥२५॥ लोकींलोकवाढविले ॥ तणेंअमर्यादझाले ॥ भूमंडळींस चाचाले ॥ गुप्तरूपें ॥२६॥ ठायींठायींउदंडथोंटे ॥ मनुष्यमात्रतितु केंझोंटे ॥ चहूंकडेउडलागे ॥ परमार्थबुद्धी ॥२७॥ उपासनेचागजर ॥ स्थळोस्थळींथोरथोर ॥ प्रत्ययानेंप्राणिमात्र ॥ सोडविले ॥२८॥ ऐसेंकैवाडउदंडजाणे ॥ तेणेंलोकहोतीशाहणे ॥ जेथेंतेथेंप्रत्ययबाणे ॥ प्र.णिमात्रांसी ॥२९॥ ऐशीकीर्तिकरूनजावें ॥ तरीचसंसारास यावें ॥दासह्मणेहेंस्वभावें॥संकेतेंबो.लिलों॥३०॥इतिश्रीदासबोधेगुरु शिष्यसंवादेपंचदशदशकेनिस्पृहलक्षणंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥मूळापासूनसेरावेरा ॥ अवघापंचीकरणप सारा ॥ त्यांतसाक्षित्वाचादोरा ॥ तोहितत्वरूप ॥१॥ दुरस्त.दाट ल्याफौजा ॥ उंचसिंहासनींराजा॥याचाविचारसमजा ॥ अंतर्यामीं ॥२॥ देहमात्रअस्थिमासांचें ॥ तैसेंचिजाणावेंनृपतीचें ॥ मूळापासू नसृष्टीचें ॥ तत्वरूप ॥३॥ रायाचेसत्तेनेंचालतें ॥ परंतुअवघींपंचभू तें ॥ मूळींअधिकजाणीवेचेंतें ॥ अधिष्ठानआहे ॥४॥ विवेकेंबहुतपैं सावले ॥ ह्मणोनअवतारीबोलिले ॥ मनुचक्रवर्तीझाले ॥ येणें चिन्यायें ॥ ५ ॥ जेथेंउदंडजाणीव ॥ तोचांततुकेसदैव ॥ थोडेजाणीवेनेंनिदैंव ॥ होतीलोक ॥ ६ ॥ व्यापआटोपक रीती ॥ धकेचपेटेसोसिती ॥ तेणेंप्राणीसदैवहोती ॥ देखतदेखतां ॥७॥ ऐसेंहेंआतांवर्ततें ॥ मूर्खलोकांसकळेनातें ॥ विवेकीमनुष्यसमज तें ॥ सकळकांहीं ॥८॥ थोरलहानबुद्धिपाशीं ॥ सगटकळेनालोकां शी ॥ आर्धीउपजलेतयांसी ॥ थोरह्मणती ॥९॥ वयेंधाकुटानृपती॥ वृद्धतयासनमस्कारकरिती ॥ विचित्रविवेकाचीगती ॥ कळलीपा हिजे ॥१०॥ सामान्यलोकांचेंज्ञान ॥ तेंअवघेंचअनुमान ॥ दीक्ष

दंडकाचेंलक्षण ॥ येणेंचिपाडें ॥११॥ नव्हेकोणासह्मणावें ॥ सामा
न्यासकायठावें ॥ कोणकोणासह्मणावें॥कितीह्मणोनी ॥१२॥ धाकु
टामागल्यासचढला ॥ तरीतुच्छकरितीतयाला ॥ याकारणेंसलगीच्या
लोकांला ॥ दूरीधरावें ॥१३॥ नेमस्तकळेनावचन ॥ नेमस्तनयेरा
जकारण ॥ उगेंचिधरितीथोरपण ॥ मूर्खपणें ॥१४॥ नेमस्तकांहीं
चकळेना ॥ नेमस्तकोणीचमानीना ॥ आधींउपजलेंत्याथोरपणा ॥
कोणपुसे ॥ १५ ॥ वडिलांवडिलपणनाहीं ॥ धाकुट्याधाकुटेपणना
हीं ॥ ऐसेंबोलतीसांसनाहीं ॥ शाहाणपण ॥१६ ॥ गुणेंविणवडिल
पण ॥ हेंतोंअवघेंचअप्रमाण॥साचीप्रचीतप्रमाण॥ थोरपणां ॥१७॥
तथापिवडिलांसमानावें ॥ वडिलेंवडिलपणजाणावें ॥ नेणतांपुढेंक
ष्टावें ॥ थोरपणां ॥१८॥ तस्मातवडिलअंतरात्मा ॥ जेथेंचेतलातेथें
महिमा ॥ हेंप्रगटचिआहेआह्मां ॥ शब्दनाहीं ॥१९ ॥ याकारणेंको
णीएकें ॥ शाहाणपणशिकवावेंविवेकें ॥ विकेकनशिकतांतुकें ॥ तु
टोनजाती ॥२०॥ तुकतुटलेंह्मणिजेगेलें ॥ जन्मासयेऊनकायकेलें ॥
बळेंचसांदीसघातलें ॥ आपणासी ॥२१ ॥ सगटबायकाशिव्यादेती
॥ सांदीसपडलाऐसेंह्मणती ॥ मूर्खपणाचीप्राप्ती ॥ ठाकूनआली ॥
॥२२॥ ऐसेंकोणीएकेंनकरावें ॥ सर्वसार्थकचिकरावें ॥ कळेनातरी
विवरावें ॥ ग्रंथांतरीं ॥२३॥ शाहण्यासकोणीतरीबाहाती ॥ मूर्खा
सलोकदवडूनदेती॥जीवासआवडेसंपत्ती॥तरीशाहणेंव्हावें ॥२४॥अ
होयाशहाणपणांकारणें॥बहुनांचेकष्टकरणें ॥परंतुशहाणपणशिकणें
॥हेंउत्तमोत्तम॥२५॥जोबहुतांसमानला॥तोजाणावाशाहाणाझाला ॥
जनींशाहण्यांमनुष्याला॥कायउणें॥२६॥ आपुलेंहितनकरीलौकिकीं
॥तोजाणावाआत्मघातकी॥ त्यामूर्खाएवढापातकी॥आणिकनाहीं॥
॥२७॥ आपणसंसारींकष्टतो ॥ लोकांकरवीरागजोनघेतो ॥ जना
मध्येंशाहाणातो ॥ ऐसेंनकरी ॥२८ ॥ साधकांशिकविलेंस्वभावें ॥
गनेलतरीसुखेंघ्यावें ॥ मानेनातरीसांडावें ॥ एकीकडे ॥२९ ॥ तु
म्हीश्रोतेपरमदक्ष ॥ अलक्षासलावितांलक्ष ॥ हेंतोसामान्यप्रत्यक्ष ॥

जाणतसां ॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचदशदश
केश्रेष्ठअंतरात्मनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पृथ्वीपासूनझालींझाडें ॥ झाडापासूनहो
तीलांकडें ॥ लांकडेंभस्मोनपुढें ॥ पृथ्वीचहोय ॥१॥ पृथ्वीपासून
वेलहोती॥ नानाजिनसफांपावती॥वाळोनकुजोनमागुती ॥ पृथ्वीच
होय ॥२॥ नानाधान्यांचींनानाअन्नें ॥ मनुष्येंकरितीभोजनें ॥ ना
नाविष्ठानानावमनें ॥ पृथ्वीचहोय ॥३॥ नानापक्ष्यादिकींभक्षिलें॥
तरीपुढेंतैसेंचिझालें ॥ वाळोनभस्महोऊनगेलें ॥ पुनःपृथ्वी ॥४॥ म
नुष्येंमरतांचऐका ॥ कृमीभस्ममृत्तिका ॥ ऐशाकायापडतीअनेका
॥ पुढेंपृथ्वी ॥५॥ नानातृणेंपदार्थकुजती ॥ पुढेंत्यांचीहोयमाती ॥
नानाकिडेमरोनजाती ॥ पुढेंपृथ्वी॥६॥पदार्थदाटलेअपार ॥ किती
सांगावाविस्तार ॥ पृथ्वीवांचूनथार ॥ कोणासनाहीं ॥७॥ झाडपा
लेआणितृण ॥ पशुभक्षितांहोतेंशेण ॥ खातमुतभस्मीमिळोन ॥ पुन्हां
पृथ्वी॥८॥उत्पत्तिस्थितिसंहारतें॥तेंतेंपृथ्वीसमिळोनजातें॥जितुकेंहो
तेंआणिजातें ॥ पुनःपृथ्वी ॥९॥ नानाबीजांचियाराशी॥विरुढोन
लागतीगगनासी॥पुढेंशेवटींपृथ्वीसी॥मिळोनजाती १०॥लोकनाना
धातुपुरिती॥बहुतांदिवसांहोयमाती॥सुवर्णपाषाणांचीगती ॥ तैसीच
आहे ॥ ११ ॥ मातीचेंहोतेंसुवर्ण ॥ आणिमृत्तिकेचेहोतीपाषाण ॥
महाअग्निसंगेंभस्मोन ॥ पृथ्वीचिहोय ॥१२॥ सुवर्णाचेंरजहोतें ॥ र
जशेवटींकुजोनजातें ॥ रसहोऊनवितुळतें ॥ पुनःपृथ्वी ॥१३ ॥ पृ
थ्वीपासूनधातुनिपजती ॥ अग्निसंगेंभस्महोती ॥ तयारसाचीहोय
जगती ॥ कठिणरूपें ॥१४॥ नानाजळांसिगंधउठे ॥ तेथेंपृथ्वीचें
रूपप्रगटे ॥ दिवसेंदिवसजळआटे ॥ पुढेंपृथ्वी ॥१५॥ पत्रेंपुष्पेंफळें
येती ॥ नानाजीवखाऊनजाती ॥ तेजीवमरतांजगती ॥ नेमस्तहो
य ॥ १६ ॥ जितुकाकांहींझालाआकार ॥ तितुक्यासपृथ्वीआध
र ॥ होतीजातीप्राणिमात्र ॥ शेवटींपृथ्वी ॥ १७ ॥ हेंकितीह्मणो
सांगावें ॥ विवेकेंअवघेंचिजाणावें ॥ झांजणीभांजणीचेंसमजावें

मूळतैसें ॥१८॥ आपआळोनपृथ्वीझाली ॥ पुनःआपींचविराली ॥ अग्नियोगेंभस्मझाली ॥ ह्मणोनियां ॥१९॥ आपझालेंतेजापासूनी॥ पुढेंतेजघेतलेंशोषूनी ॥ तेंतेजझालेंवायुचेनी ॥ पुढेंवायुझडपी॥२०॥ वायुगगनींनिर्माणझाला ॥ पुढेंगगनींचविराला ॥ ऐसेंसर्वांजणींभां जणीला ॥ बरेंपाहा ॥२१॥ जेंजेथेंनिर्माणहोतें ॥ तेंतेथेंलयाजातें ॥ येणेंरीतींपंचभूतें ॥ नाशपावती ॥२२॥ भूतह्मणिजेनिर्माणझालें ॥ पुनःमागुतेंनिमालें ॥ पुढेंशाश्वतउरलें ॥ परब्रह्मतें ॥२३॥ तेंपरब्रह्म जोंकळेना ॥ तोंजन्ममृत्युचुकेना ॥ चारखाणीजीवनाना ॥ होणेंघ डे ॥२४॥ जडाचेंमूळतेंचंचळ ॥ चंचळाचेंमूळतेंनिश्चळ ॥ निश्चळास नाहींमूळ ॥ बरेंपाहा ॥ २५ ॥ पूर्वपक्षह्मणिजेझालें ॥ सिद्धांतह्मणि जेनिमालें ॥ पक्षातीतजेंसंचलें ॥ परब्रह्मतें ॥ २६ ॥ हेंप्रचीतीनेंजा णावें ॥ विचारेंखुणेसिवाणावें ॥ विचारेंविर्णाशणावें ॥ तेंचिमूर्ख पण ॥२७॥ ज्ञानीभिडेनेंदडपिला ॥ निश्चळपरब्रह्मकैंचेंसाला ॥ उ गाचकरितोगलबला ॥ मायेमध्यें ॥ २८ ॥ मायानिःशेषनासली ॥ पुढेंस्थितिकैसीउरली ॥ विचक्षणेंविवरिली ॥ पाहिजेस्वयें ॥२९ ॥ विशेषमायेचेंनिरसन ॥ होतांआत्मनिवेदन ॥ वाच्यांशनाहींविज्ञा न ॥ कैसेंजाणावें ॥३० ॥ लोकांचेबोलींजोलागला ॥ तोअनुमानें चिवुडाला ॥ याकारणेंप्रत्ययाला ॥ पाहिलेंचपाहावें ॥३१॥ इति श्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेपंचदशदशकेशाश्वतब्रह्मनिरूपणलक्षणं नामचतुर्थःसमासः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ दोघांऐशींतीनचालती ॥ अगुणींअष्टधा प्रकृती ॥ अधोर्ध्वसांडूनवर्तती ॥ इंद्रफणीऐशी ॥१ ॥पणतूतोंडेंभक्षि तोपणजा ॥ मूळबापासमारीवोजा ॥ चुकान्यागेलाराजा ॥ चौघांज णांचा ॥२॥ देवदेवालयामध्येंलपाला ॥ देऊळपूजितांपावेसाला ॥ दृष्टिमध्येंज्यालासाला ॥ ऐसेंचिआहे ॥ ३ ॥ दोनीनामेंएकासपडि लीं ॥ लोकींनेमस्तकल्पिलीं ॥ विवेकेंप्रत्ययेंपाहिलीं ॥ तोंएकचि म ॥४ ॥ नाहींपुरुषनावनिता ॥ लोकींकल्पिलेंतत्वता ॥ बाबा

बराशोधघेतां ॥ कांहींचनाहीं ॥५॥ स्त्रीनदीपुरुषखळाळ ॥ ऐसेंबो
लतीसकळ ॥ विवरोनपाहतांनिवळ ॥ देहनाहीं ॥६॥ आपणआप
णासकळेना ॥ पाहोंजातांआकळेना ॥ कष्टासकांहींचमिळेना ॥ उ
दंडपणें ॥ ७ ॥ एकलाचिउदंडझाला ॥ उदंडचिएकलापडिला ॥
आपणामिआपलागलबला ॥ सोसवेना ॥ ८ ॥ एकअसोनफुटीपड
ली ॥ फुटीअसोनीस्थितिएकली ॥ विचित्रकळापैसावली ॥ प्राणि
मात्रीं ॥९॥ वल्लीमध्येंजळसंचरे ॥ कोरडेपणेंहेंरावरे ॥ बोलेवांचून
नथिरे ॥ कांहींकेल्या ॥ १० ॥ झाडामध्येंकेळीआली ॥ झाडेंधांव
तीनिराळीं ॥ कित्येकझाडें अंतराळीं ॥ उडोनजाती ॥११ ॥ भूमि
पासूनवेगळींझालीं ॥ परींतेनाहींतवाळलीं ॥ निराळींचवळावलीं॥
जेथेंतेथें ॥१२॥ देवकरितांचालतीझाडें ॥ देवनसतांहोतीलांकडें ॥
नीटचिआहेकुवाडें ॥ सर्वथानव्हे ॥ १३ ॥ झाडापासूनझाडेंहोती
॥ तींहीं अंतरिक्षजाती ॥ मूळानोंभेदिलीजगती ॥ कदापिनाहीं
॥ १४ ॥ झाडासझाडाचेंखातपाणीं ॥ घालूनपाळितीप्रतिदिनीं ॥
बोलकींझाडेंशब्दमथनी ॥ विचारघेती ॥१५॥ हेंणारतितुकेंआघीं
चझालें ॥ मगकल्पकल्पूनिबोलिलें ॥ जाणत्यासकळलें ॥ सकळकां
हीं ॥१६॥ समजलेंतरीउमजेना ॥ उमजेतरीसमजेना ॥ प्रत्ययेंविण
अनुमानेना ॥ सकळकांहीं ॥१७॥ सर्वत्रांचावडिलकोण ॥ हेंचिपा
हावीओळखण ॥ भेटेआपणासआपण॥जगदंतरें॥१८॥ अंतर्निष्ठाची
उंचकोटी॥बाहेरमूर्खांचीसंगतीखोटी॥मूर्खकायसमजेलगोष्टी॥शाहणे
जाणती॥१९॥अंतरेंराखतांराजी॥भलत्यासभलताचनवाजी ॥ अंत
रनराखतांभाजी ॥ मिळणारनाहीं ॥२०॥ ऐसेंवर्ततेंप्रत्यक्ष ॥ अल
क्षींलावावेंलक्ष ॥ दक्षासभेटतांदक्ष ॥ समाधानहोतें ॥२१॥ मनास
मिळतांमन ॥ पाहोनयेतीनिरंजन ॥ चंचळचक्रउल्लंघून ॥ पैलाड
जाती ॥२२॥ एकदांजाऊनपाहूनआले ॥ मगतेसाक्षिपदेंखिलें ॥ च
ंचळमूळसिलें ॥ नवचेकदा ॥२३॥ नानाशरीरींचंचळ ॥ अखंड
रीचळवळ ॥ परब्रह्मतेंनिश्चळ ॥ सर्वाठायीं ॥२४॥ चंचळधांवेए

कडे ॥ वोसपडे दुसरीकडें ॥ चंचळपूर्वेसर्वांकडें ॥ हें तों घडेना॥२५॥
चंचळचंचळास पुरेना ॥ अवघें चंचळ विवरेना ॥ निश्चळ अपार अनुमा
ना ॥ कैसें येतें ॥२६॥ गगनीं चालिली हत्यारी ॥ कैसी पावेल पार पद
वी ॥ जातां मध्येंचि विझावी ॥ हा स्वभाव तिचा ॥२७॥ मनोधर्म एक
देशी ॥ कैसा आकळील वस्तूशी ॥ निर्गुण सांडून आपेशी ॥ सर्व ब्रह्म
ह्मणे ॥२८॥ नाहीं सारासार विचार ॥ तेथें अवघा एकंकार ॥ खरें सां
डून खोटें पोर ॥ नेणतें घेतें ॥२९॥ ब्रह्मांडाचें महाकारण ॥ तेथूनि हें
पंचीकरण ॥ महावाक्याचें विवरण ॥ वेगळेंच असे ॥३०॥ महत्तत्व
महद्भूत ॥ तोचि जाणावा भगवंत ॥ उपासना हे समाप्त ॥ येथून झाली
॥३१॥ कर्म उपासना आणि ज्ञान ॥ त्रिकांड वेद हें प्रमाण ॥ ज्ञानाचें हो
तें विज्ञान ॥ परब्रह्मीं ॥३२॥ ॥ इतिश्री दासबोधे गुरुशिष्यसंवादे पं
चदशदशके चंचळलक्षणनिरूपणंनाम पंचमः समासः ॥५॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पित्यापासून कृष्ण झाले ॥ भूमंडळीं विस्ता
रले ॥ तेणें विण उमजलें ॥ हें तों घडेना ॥१॥ आहे तरी स्वल्प लक्षण॥
सर्वत्रांची सांठवण ॥ अधम आणि उत्तम गुण ॥ तेथेंचि असती ॥२॥
महीसुत सरसाविला ॥ सरसाऊनि द्विधा केला ॥ उभयतां मिळोन चा
लला ॥ कार्यभाग ॥३॥ श्वेताश्वेतास गांठी पडतां ॥ मध्यें कृष्ण मिश्रि
त होतां ॥ इहलोक सार्थकता ॥ होत आहे ॥४॥ विवरतां याचा विचा
र ॥ मूर्ख तोचि होय चतुर ॥ सद्यःप्रचीत साक्षात्कार ॥ परलोकींचा ॥
॥५॥ सकळांस जें मान्य ॥ तेंचि होतसे सामान्य ॥ सामान्यास अनन्य
॥ होइजेत नाहीं ॥६॥ उत्तम मध्यम कनिष्ठ रेखा ॥ अदृष्टींची गुप्त रेखा॥
तत्वाचा अनुभव सारिखा ॥ होत नाहीं ॥७॥ चौदा पिढ्यांचे पवाडे ॥
सांगतीते शाहणे कीं वेडे ॥ ऐक्यता घडे कीं न घडे ॥ ऐसें पाहावें ॥८॥
रेखा तितुकी पुसोन जाते ॥ प्रत्यक्ष प्रत्यया येते ॥ डोळे झांकणी करावी ते
॥ कार्यनिमित्य ॥९॥ बहुतांचे बोलीं लागले ॥ ते प्राणी अनुमानीं बुडा
ले ॥ मुख्य निश्चय चुकले ॥ प्रत्ययाचा ॥१०॥ उदंडाचें उदंड ऐकावें॥
रीतें प्रत्ययें पाहावें ॥ खरें खोटें निवडावें ॥ अंतर्यामीं ॥११॥ कोण

सिनव्हेह्मणोनये ॥ समजावेअपायउपाये ॥ प्रसयघ्यावाबहुतकाये ॥ बोलोनियां ॥१२॥ माणूसहेकाडआणिकांचें ॥ मान्यकरावेंतयाचें ॥ येणेंप्रकारेंबहुतांचें ॥ अंतरराखावें ॥१३॥ अंतरींपीळपेंचवळसा ॥तोचिवाढवीबहुवसा ॥ तरीमगशाहणाकैसा ॥ निवडूंजाणे ॥१४॥ वेडेकरावेशाहाणे ॥ तरीचजिणेंश्लाघ्यवाणें ॥उगेंचवादांगवाढवणें ॥ हेंमूर्खपण ॥१५॥ मिळोनजाऊनमिळवावे ॥ पडीघेऊनउलथावें ॥कांहींचकळोनद्यावें ॥ विवेकबळें ॥१६॥ दुसऱ्याचेचालीचालावें ॥ दुसऱ्याचेबोलणीबोलावें ॥ दुसऱ्याच्यामनोगतेंजावें ॥ मिळोनियां ॥१७॥ जोदुसऱ्याच्याहितावरी ॥ तोविपटकांहींचनकरी ॥ मानतमानतविवरी ॥ अंतरतयाचें ॥१८॥ आधींअंतरहातींघ्यावें ॥ मगहळुहळुउकलावें ॥ नानाउपायेंन्यावें ॥ परलोकासी ॥ ॥१९॥ हेकाडासहेकाडमिळाला ॥ तेथेंगलबलाचिझाला ॥ कलहउठतांचातुर्याला ॥ ठावकैंचा ॥२०॥ उगीचकारतीबडबड ॥ परीकरूनदाखवणेंहेंअवघड ॥ परस्थळसाधनेंजड ॥ कठिणआहे ॥२१॥ धक्केचपेंटेसोसावे ॥ नीचशब्दसोशीतजावे ॥ परस्तावोनपरावे ॥आपलेहोती ॥२२॥ प्रसंगजाणोनबोलावें ॥ जाणपणकांहींचनघ्यावें॥ लीनताधरूनजावें ॥ जेथेंतेथें ॥२३॥ कुग्रामेंअथवानगरें ॥ पाहावींघरांचींघरें ॥ भिक्षामिषेंलहानथोरें ॥ परीक्षनसोडावीं ॥२४॥ बहुतांकांहींतरीसांपडे ॥ विचक्षणलोकींमैत्रीघडे ॥ उगेंचबैसतांकांहींनघडे ॥ फिरणेंविवरणें॥२५॥सावधपणेंसर्वजाणावें ॥ वर्तमानआधींचघ्यावें ॥ जाऊंनयेतिकडेजावें ॥ विवेकेंसहित ॥२६॥ नानाजिनसपाठांतरें ॥ निवतीसकळांचींअंतरें ॥ लिहोनदेतांपरोपकारें ॥ सीमासांडिली ॥२७॥ जैसेंजयासपाहिजे ॥ तैसेंतयासिदीजे ॥ तरीमगश्रेष्ठहोइजे ॥ सकळांमान्य ॥२८॥ भूमंडळींसकळांमान्य॥ तोह्मणेंनवेसामान्य॥करयेकलोकअनन्य॥तयापुरुषासी२९ ऐशींचातुर्याचींलक्षणें॥चातुर्यांदिग्विजयकरणें॥मगतयासकायउणें॥जेथेंतेथें ३० इतिश्रीदा०गु०पंचदशदशकेचातुर्यलक्षणनिरूपणंनामषष्ठःसमासः॥६

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नानाविकारांचेंमूळ ॥ तेहेमूळमायाचकेवळ ॥अचंचळींजेंचंचळ ॥ सूक्ष्मरूपें ॥१॥ मूळमायाजाणीवेची ॥ मूळीं च्यामूळसंकल्पाची ॥ वोळखींषड्गुणेशाची ॥ येणेंचिन्यायें ॥ २ ॥ प्रकृतिपुरुषशिवशक्ती ॥ अर्धनारीनटेश्वरह्मणती ॥ परीतेअवघीज गज्योती ॥ मूळ्याची ॥३॥ संकल्पाचेंलक्षण ॥ तेचिमूळमायाजाण ॥ वायुआणित्रिगुण ॥ पंचभूतें ॥४॥ पाहतांकोणीएकवेळ ॥ सा च्यामूळयाअसतीखोल ॥ पत्रेंपुष्पेंफळेंकेवळ ॥ मूळाचपासीं ॥५ ॥ याहिवेगळेनानारंग ॥ आकारविकारतरंग ॥ नानास्वादअंतरंग ॥ मूळामध्यें ॥६॥ तेंचिमूळफोडूनपाहतां ॥ कांहींचनाहींवाटेआतां ॥ पुढेंवाढतांवाढतां ॥ दिसोंलागे ॥७॥ कड्यावरीलवेलनिघाला ॥ अधोमुखेंवळेंचालला ॥ फांपावोनपुढेंआला ॥ भूमंडळीं ॥८॥ तैशी मूळमायाजाण ॥ पंचभूतेंआणित्रिगुण ॥ मूळींआहेतहेंप्रमाण ॥ प्र त्ययेंजाणावें ॥९॥ अखंडवेलपुढेंवाढला ॥ नानाविकारींशोभला ॥ विकाराचाविकारझाला ॥ असंभाव्य ॥१०॥ नानाफडगरेंफुटलीं ॥ नानाजुंबाडेंवाढलीं ॥ अनंतअग्रेंचालिलीं ॥ सृष्टिमध्यें ॥११॥ कित्येकफळेंतोंपडती ॥ सर्वेंचआणिकनिघती ॥ ऐशींहोतीआणि जाती ॥ सर्वकाळ ॥१२॥ एकवेलचिवाळले ॥ पुनःतेथेंचिफुटले ॥ ऐसेआलेआणिगेले॥कितीएक ॥ १३ ॥ पानेंझडतीआणिफुटती पुष्पेंफळेंतेणेंचिरीतीं॥मध्येंजीवहेजगती ॥ असंभाव्य ॥१४॥ अव घावेलचिकरपतो ॥मूळापासोनपुनःहोतो ॥ ऐसाअवघाविचारजो तो ॥ प्रत्यक्षजाणावा ॥१५॥ मूळखणोनकाढिलें ॥ प्रत्ययज्ञानेंनिर्मू ळकेलें ॥ तरीमगवाढणेंचिराहिलें ॥ सकळकांहीं ॥१६॥ मूळींबीज शेवटींबीज ॥ मध्येंजळरूपबीज ॥ ऐसाहास्वभावसहज ॥ विस्तार ला ॥१७॥ मूळामधीलज्यागोष्टी ॥ सांगताहेबीजदृष्टी ॥ जेथींअर्थ श्रोतेकष्टी ॥ नहोतजाते ॥१८॥ जातोयेतोपुनःजातो ॥ ऐसाअत्या वृत्तिकरितो ॥ परंतुआत्मज्ञानीजोतो ॥ अन्यथानघडे ॥१९॥ नव ऐसेंनरीह्मणावें ॥ तरीकांहींतरीलागेजाणावें ॥ अंतरींअपढेह्मणावें

॥ सकळांसकैचें ॥२०॥ तेणेंसीचकार्यभागकरिती ॥ परंतुतयासने णती ॥ दिसेनातेंकायकरिती ॥ बापुडेलोक ॥२१॥ विषयभोगते णेंचिघडे ॥ तेणेंविणकांहींचनघडे ॥ स्थूळसांडूनसूक्ष्मीपवाडे ॥ ऐसापाहिजे ॥२२॥ जेंआपलेंचिअंतर ॥ तद्रूपचिजगदंतर ॥ शरीरभेदाचेविकार ॥ वेगळाले ॥ २३ ॥ अंगुळीचीअंगुळीसवेदना ॥ एकीचीएकीसकळेना ॥ हातपायअवयवनाना ॥ येणें चिन्यायें ॥२४॥ अवयवाचेअवयवनेणे ॥ मातांपराचकायजाणे ॥ परांतरयाकारणें ॥ जाणवेना ॥२५॥ एकेंचिउदकेंसकळवनस्पती ॥ नानाअग्रेंभेददिसती ॥ खुडिलींतितुकींचसुकती ॥ येरतेंटवटवीत ॥२६॥ येणेंचिन्यायेंभेदझाला ॥ कळेनाएकाचेंएकाला ॥ जाणपणें आत्मयाला ॥ भेदनाहीं ॥२७॥ आत्मत्वींभेदनदिसे ॥ देहहेंप्रकृतिकरितांभासे ॥ तरिजाणतचिअसे॥बहुतेक॥२८॥देखोनऐकोनजाणती ॥ शाहणेंअंतरींपरीक्षिती ॥ धूर्ततेअवघेंचिसमजती ॥ गुप्तरूपें ॥२९॥ जोबहुतांचेंपाळणकरी ॥ तोबहुतांचें अंतरविवरी॥धूर्तपणेंठाउकेंकरी ॥ सकळकांहीं ॥३०॥ आर्धीमनोगतपाहती ॥ मगविश्वासधरती ॥ प्राणिमात्रयेणेंचिरीतीं ॥ वर्तताहे ॥३१ ॥ स्मरणामागें विस्मरण ॥ रोकडीप्रचीतप्रमाण ॥ आपलेंठेवणेंआपण ॥ चुकताहे ॥३२॥ आपलेंचआपणास्मरेना ॥ बोलिलेंतेंआठवेना॥ उठतीअनंतकल्पना ॥ ठाउक्याकैच्या ॥३३॥ ऐसेंहेंचंचळचक्र ॥ कांहींनीटकांहींवक्र ॥ झालारावअथवाशक्र ॥ तरीस्मरणास्मरणें ॥ ३४ ॥ स्मरणह्मणिजेदेव ॥ विस्मरह्मणिजेदानव ॥ स्मरणविस्मरणेंमानव ॥ वर्ततीआतां ॥३५॥ ह्मणोनदेवींआणिदानवीं ॥ संपत्तिद्विधाजाणावी ॥ प्रचीतमानसींआणावी ॥ विवेकेंसहित ॥ ३६॥ विवेकेंविवेकजाणावा॥आत्म्यानेंआत्माओळखावा॥ नेत्रेंनेत्रचिपाहावा ॥ ऽपणींचा ॥३७॥ स्थूळेंस्थूळखाजवावें ॥ सूक्ष्मेंसूक्ष्मसमजावें ॥ खुणेंखुणेसिबाणावें ॥ अंतर्यामीं ॥३८॥ विचारेंजाणावाविचार ॥ तरेंजाणावेंअंतर ॥ अंतरेंजाणावेंपरांतर ॥ होऊनियां ॥३९॥

णामाजीविस्मरण ॥ हेंत्रिभेदाचेंलक्षण ॥ एकदेशीपरिपूर्ण ॥ होत नाहीं ॥४०॥ पुढेंाशकेमार्गेविसरे ॥ पुढेंउजेडमार्गेअंधारे॥पुढेंस्.रेमा ीविस्मरे ॥ सकळकाहीं ॥४१॥ तुर्याजाणावीस्मरण ॥ सुषुप्तिजा गावीविस्मरण ॥ उभयतांशरीरींजाण॥वर्ततीआतां ॥४२॥ इतिश्री दास०गुरु०पंचदशदशकेअधोर्ध्वनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ रेणूहूनसूक्ष्मकिडे॥त्यांचेंआयुष्यनिपटथोडें ॥ युक्तिबुद्धितेणेंचिपाडें ॥ तयांमध्यें ॥१॥ ऐसेनानाजीवअसती ॥ पाहोंजातांनदिसती ॥ अंतःकरणपंचकाचीस्थिती ॥ तेथेंहिआहे ॥२॥ त्यापुरतेंत्यांचज्ञान ॥ विषयइंद्रियेंसमान ॥ सूक्ष्मशरीरेंविवरो न ॥ पाहतोकोण ॥३॥ त्यासमुंगीमहाथोर॥ नेणोंचालिलाकुंजर॥ मुंगीसमुताचापूर ॥ ऐसेंबोलती ॥४॥ तेमुंगीसमानशरीरें॥उदंडअस तीलहानथोरें ॥ समस्तांमध्येंजीवेश्वरें ॥ वास्तकीजे ॥५॥ ऐशिया किडियाचासंभार ॥ उदंडदाटलाविस्तार॥असंतसाक्षेपीजोनर॥ तो विवरोनपाहे ॥६॥ नानाक्षेत्रींनानाकिडे ॥ त्यांसभासतीपर्वताएव ढे ॥ आयुष्यहितेणेंचिपवाडे ॥ उदंडवाटे ॥७॥ पक्ष्यायेवढेंलहान नाहीं ॥ पक्ष्यायेवढेंथोरनाहीं ॥ सर्पआणिमत्स्यपाहीं ॥ येणेंचिपा डें॥८॥ मुंगीपासूनथोरथोरें॥चढतीवाढतीशरीरें॥त्यांचीनिर्धारितांअं तरें ॥ कळोंयेती ॥९॥ नानावर्णनानारंग ॥ नानाजीवांचेतरंग ॥ एकसुरंगएकविरंग ॥ कितीह्मणोनसांगावें ॥१०॥एकसुकुमारेंएकक ोरें ॥ निर्माणकेलींजगदीश्वरें ॥ सुवर्णासारिखींशरीरें ॥ देदीप्य ानें ॥११॥ शरीरभेदअहंकारभेद ॥ वाचाभेददेहभेद ॥ अंतरींव ासेजेअभेद ॥ एकरूपें ॥१२॥ एकत्रासकेंएकमारकें ॥ पाहोंजातां ानाकौतुकें ॥ कितीएकअमोलिकें ॥ सृष्टिमध्यें ॥१३॥ ऐसींअव ीविवरोनपाहे ॥ ऐसामागीकोणआहे ॥ आपुल्यापुरतेंजाणो राहे ॥ किंचितमात्र ॥ १४ ॥ नवखंडहेवसुंधरा ॥ सप्तसागराचा ा ॥ ब्रह्मांडाबाहेरीलनीरा॥कोणपाहे ॥१५॥ त्यानीरामध्येंजीव ती ॥ पाहोंजातांअसंख्याती ॥ त्याविशाळजीवांचीस्थिती ॥

कोणजाणे ॥१६॥ जेथेंजीवनतेथेंजीव ॥ हाउत्पत्तीचास्वभाव ॥ पाहातांयाचाअभिप्राव ॥उदंडअसे॥१७॥ भूगर्भीनानानीरें॥त्यानीरामध्यें शरीरें॥नानाजिन्नसलहानथोरें॥कोणजाणे ॥१८॥एकप्राणीअंतरिक्ष असती ॥ तिहींनाहींदेखिलीक्षिती ॥ वरिच्यावरीउडोनजाती ॥ पक्षफुटल्यानंतर ॥१९॥ नानाखेचरेंआणिभूचरें ॥ नानावनचरेंआणिजळचरें ॥ चौऱ्यांशीलक्षयोनिप्रकारें ॥ कोणजाणे ॥ २० ॥ उष्णतेजवेगळेंकरूनी ॥ जेथेंतेथेंजीवयोनी ॥ कल्पनेपासूनहोतीप्राणी ॥ कोणजाणे ॥२१॥ एकनानासामर्थ्येंकेले ॥ एकइच्छेपासूनझाले ॥ एकशब्दासरिसेंपावले ॥ शापदेह ॥२२॥ एकदेहवाजींगिरीचे ॥ एकदेहवोडंबरीचे ॥ एकदेहदेवतांचे ॥ नानाप्रकारें ॥२३॥ एकक्रोधापासूनझाले ॥ एकतपापासूनजन्मले ॥ एकउःशापेंपावले ॥ पूर्वदेह ॥२४॥ ऐसेंभगवंताचेंकरणें ॥ कितीह्मणोनसांगणें ॥ विचित्रमायेच्यागुणें ॥ होतजातें ॥२५ ॥ नानाअन्नघडकरणीकेली ॥ कोणीदेखिलीनाऐकिली ॥ विचित्रकळासमजली ॥ पाहिजेसर्व ॥ ॥२६॥ थोडेंबहुतसमजले ॥ पोटापुरतीविद्याशिकले ॥ प्राणीउगेचगर्वेंगेले ॥ मीज्ञाताह्मणोनी ॥ २७ ॥ ज्ञानीएकअंतरात्मा ॥ सर्वांमध्येंसर्वात्मा ॥ त्याचाकळावयामहिमा ॥ बुद्धिकैंची ॥२८ ॥ सप्तकंचुकब्रह्मांड ॥ त्यांतसप्तकंचुकपिंड ॥ त्यापिंडामध्येंउदंड ॥ प्राणिअसती ॥२९॥ आपुल्यादेहांतीलनकळे ॥ मातेंअवघेंकैंचेंकळे ॥ लोकहोतीउताविळे ॥ अल्पज्ञानें ॥३०॥ अणुरेणुऐसेजिन्नस ॥ त्यांचेआह्मीविराटपुरुष ॥ आमुचेंउदंडचिआयुष्य ॥ त्यांच्याहिशोबें ॥३१॥ त्यांच्यारीतींत्यांचेंदंडक ॥ वर्तायाचेअसतीअनेक ॥ जाणेसर्वहिकौतुक ॥ ऐसाकैंचा ॥३२॥ धन्यपरमेश्वराचीकरणी ॥ अनुमानेनाअंतःकरणीं ॥ उगीचअहंतापापिणी ॥ वोढालावी ॥३३॥ अहंतासूनविवरणें ॥ कित्येकदेवाचेंकरणें ॥ पाहतांमनुष्याचेंजिणें ॥ थेंचआहे ॥ ३४ ॥ थोडेंजिणेंअर्धपुढीकाया ॥ गर्वकारतातीरडाया शरीरअवघेंवडावया ॥ वेळनाहीं ॥३५॥ कुश्चळठायींजन्मले ॥

णिकुश्चिळरसेंचिवाढले ॥ यांसम्हणतीथोरले ॥ कोण्याहिस्मोवें ॥ ॥३६॥कुश्चिळआणिक्षणभंगुर ॥ अखंडव्यथाचिंतातुर ॥ लोकत्यंसे म्हणतीथोर ॥ वेडेपणें ॥३७॥ कायामायादोदिवसांची ॥ आदि अंतींअवघेछीछी ॥ झांकतांकुपाऊनउगेंची ॥ थोरीवदाविती ॥ ॥३८॥ झांकिलेंतरीउपंडरपडे ॥ दुर्गंधिसुटेजिकडेतिकडे ॥ जोको णीविवेकींपवाडे ॥ तोचिधन्य ॥३९॥ उगेंचकासयातंडावें ॥ मोडा अहंतेचेपुंडावे ॥ विवेकेंदेवासधुंडावें ॥ हेंउत्तमोत्तम ॥ ४० ॥ इति श्रीदा०गु०पंचदशदशकेसूक्ष्मजीवनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ चौखाणींचेप्राणीहोती ॥ अवघेउदकेंचि वाढती ॥ ऐसेहोतीआणिजाती ॥ असंख्यात ॥१॥ तत्त्वाचेंशरीर झालें ॥ अंतरात्म्यासगटवळलें ॥ त्याचेंमूळजोंशोधिलें ॥ तोंउदक रूप ॥२॥ शरत्काळींचींशरीरें ॥ पिळपिळींझिरपतीनीरें ॥ उभयरे तेंएकत्रें ॥ मिसळतीरक्तीं ॥३॥ अन्नरसदेहरस ॥ रक्तरेतेंबांधेमूस ॥ रसद्रवेंसावकाश ॥ वाढोंलागे ॥४॥ वाढतांवाढतांवाढलें ॥ कोमळा चेंकठिणझालें ॥ पुढेंउदकपैसावलें ॥ नानाअवयवीं ॥५॥ संपूर्णहो तांबाहेरपडे ॥ भूमीसपडतांमगतेंरडे ॥ अवघ्यांचेंअवघेंघडे ॥ ऐसें आहे ॥६॥ कुडीवाढेकुबुद्धिवाढे ॥ मूळापासोनिअवघेंघडे ॥ अवघें चवाढेआणिमोडे ॥ देखतांदेखतां ॥७॥ पुढेंअवघेंशरीर ॥ दिवसें दिवसजाहलेंथोर ॥ सुचोंलागलाविचार ॥ कांहींकांहीं ॥८॥ फळा मध्येंबीजआलें ॥ तेणेंन्यायेंतेंथेंजाहलें ॥ ऐकतांदेखतांउमजलें ॥ सकळकांहीं ॥९॥ बीजेंउदकेंअंकुरती ॥ उदकनसतांउडोनजाती ॥ एकेठायींउदकमाती ॥ होतांबरें ॥१०॥ दोहींमध्येंअसतांबीज ॥ भि जोनअंकुरसहज ॥ वाढतांवाढतांपुढेंरिझ ॥ उदंडआहे ॥११॥ जि कडेमूळ्याधांवघेती ॥ तीकडेअग्रेंहेलावती ॥ मूळेंअग्रेंद्विधाहोती ॥ बीजा पासूनी ॥१२॥ मूळ्याचालिल्यापाताळीं ॥ झाडेंधांवतीअंतराळीं ॥ ना नापत्रींपुष्पींफळीं ॥ लगडलींझाडें ॥ १३ ॥ फळांवडीलसुमनें ॥ सु मनांवडीलपानें ॥ पानांवडीलअनुसंधानें ॥ काष्ठेंअवघीं ॥ १४ ॥

काष्ठावडीलमुळ्यावारीक ॥ मुळ्यांवडीलतेंउदक ॥ उदकआळोनि कौतुक ॥ भूमंडळाचें ॥ १५ ॥ याचीऐशीआहेप्रचीती ॥ तेव्हांसव ळांवडीलजगती ॥ जगतीवडीलमूर्ती ॥ आपोनारायणाची ॥ १६ तयावडीलअग्निदेव ॥ अग्निवडीलवायुदेव ॥ वायुदेवावडीलस्वभा ॥ अंतरात्म्याचा ॥१७॥ सकळांवडीलअंतरात्मा ॥ त्यासिनेणेंतोदु रात्मा ॥ दुरात्माह्मणिजेदूरआत्मा ॥ अंतरलातया ॥१८॥ जवळी असोनचुकलें ॥ प्रलयासनाहींसेंकेलें ॥ उगेचिआलेआणिगेले ॥ दे वाचकारितां ॥१९॥ ह्मणोनसकळांवडीलदेव ॥ त्यासिहोतांअनन्य भाव ॥ मगहेप्रकृतीचास्वभाव ॥ पालटोंलागे ॥२०॥ करीआपुला व्यासंग ॥ कदापिनव्हेध्यानभंग ॥ बोलणेंचालणेंव्यंग ॥ पडोंचने दी॥२१॥जेंवडिलींनिर्माणकेलें॥तेंपाहिजेपाहिलें ॥कायकायवडिलीं केलें ॥ कितीपाहावें ॥ २२ ॥ जोवडीलजेथेंचेतला ॥ तोचिभाग्यपु रुषझाला ॥ अल्पचेतनेनेंतयाला ॥ अल्पभाग्य ॥२३॥ तयानारा यणालामनीं ॥ अखंडआठवावेंध्यानीं ॥ मगतेलक्ष्मीतयापासूनी ॥ जाईलकोठें ॥२४॥ नारायणअसेविश्वीं ॥ त्याचीपूजाकरीतजावी ॥ याकारणेंतोषवावी ॥ कोणीतरीकाया ॥२५॥ उपासनाशोधूनपाहि ली ॥ तोंतेंविश्वपाळितीझाली ॥ नकळेलीलापरीक्षिली ॥ नवचेको णा ॥२६॥ देवाचीलीलादेवेंविण ॥ आणिदुसरापाहेकोण ॥ पाह णेंतितुकेंआपण ॥ देवचिअसे ॥२७॥ उपासनासकळांठायीं ॥ अं तरात्माकोठेंनाहीं ॥ याकारणेंठायींठायीं ॥ रामेंआटोपलें ॥२८॥ ऐशीमाझीउपासना ॥ आणितांनयेअनुमाना ॥ नेऊनिघालीनिरं ना ॥ पैलीकडे ॥२९॥ देवाकरितांकर्मेंचालती ॥ देवाकरितांउपास कहोती ॥ देवाकरितांज्ञानीअसती ॥ कितीएक ॥३०॥ नानाशास्त्रें नानामतें ॥ देवचिबोलिलासमस्तें ॥ नेमकानेमकव्यस्ताव्यस्तें कर्मानुसार ॥३१॥ देवासअवघेंलागेकरावें ॥ सांतघेऊंयेतितुकेंघ्या वें ॥ अधिकारासारिखेंबोलावें ॥ ह्मणिजेबरें ॥३२॥ आवाहनवि र्जन ॥ ऐसेंचिबोलिलेंविधान ॥ पूर्वपक्षझालायेथून ॥ सिद्धांत

॥ २३ ॥ वेदांतसिद्धांतधादांत ॥ प्रचितप्रमाणनेमस्त ॥ पंचीकरण
शोधूनहित ॥ वाक्यार्थपाहावा ॥२४॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि
ष्यसंवादेपंचदशदशकेपिंडोत्पत्तिनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥ ९ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ गगनीं अवघेंचिहोतजातें ॥ गगनाऐसेंतगे
नातें ॥ निश्चळींचंचळतें ॥ येर्णेचिन्यायें ॥१॥ आंधारदाटलाबळें॥
वाटेगगनझालेंकाळें ॥ रविकिरणतेंपिवळें ॥ सर्वेंचिवाटे ॥२॥ उदं
डहींवजेन्हांपडिलें ॥ गमेगगनथंडझालें ॥ उष्णझळेनेंवाळलें ॥ ऐ
सेंवाटे ॥३ ॥ ऐसेंजेंकांहींवाटलें ॥ तेंतेंझालेंआणिगेलें ॥ आकाशा
सारिखेंतगलें ॥ हेंतोंघडेना ॥ ४ ॥ उत्तमजाणीवेचाजिन्नस ॥ सम
जोनपाहेसावकाश ॥ निराभासतेंआकाश ॥ भासमिथ्या ॥ ५॥ उ
दकपसरेवायुपसरे ॥ अंतरात्माअसंतचिपसरे ॥ तत्वेंतत्वअवघेंचिप
सरे ॥ अंतर्यामीं ॥६॥ चळतेंआणिचळेनातें॥अंतरीं अवघेंचकळतें ॥
विवरणेंचिनिवळतें ॥ प्राणिमात्रांसी ॥७॥ विवरतांविवरतांशेवटीं
॥ निवृत्तिपदीं अखंडभेटी ॥ झालियानेंतुटी ॥ होणारनाहीं ॥ ८ ॥
जेथेंज्ञानाचेंहोतेंविज्ञान ॥ आणिमनाचेंहोतेंउन्मन ॥ तत्वनिरसनअ
नन्य ॥ विवेकेंहोतें ॥९॥ वढिलासशोधूनपाहिलें ॥ तोंचंचळाचेंनि
श्चळझालें ॥ देवभक्तपणगेलें ॥ तयेठायीं ॥१०॥ ठावम्हणतांपदार्थ
नाहीं ॥ पदार्थमात्रमुळींचनाहीं ॥ जैसेंतैसेंबोलोंकांहीं ॥ कळावया
॥ ११ ॥ अज्ञानशक्तिनिरसली ॥ ज्ञानशक्तिमावळली ॥ वृ
त्तिशून्यकैसीझाली ॥ स्थितिपाहा ॥ १२ ॥ मुख्यशक्तिपात
ऐसा ॥ नाहींचंचळाचावळसा ॥ निर्वातींनिर्वातकैसा ॥ नि
र्विकारी ॥ १३ ॥ चंचळाचाविकारपालटे ॥ तेंचंचळचितें
नेंआटे ॥ चंचळींनिश्चळघनवटे ॥ हेंतोंघडेना ॥१४॥ महावाक्याचा
विचार ॥ तेथेंसंन्याशासिअधिकार ॥ देवीकृपेचाजोनर ॥ तोहिवि
चारोनपाहे ॥१५॥ संन्यासीम्हणिजेषडंगन्यासी ॥ विचारवंतसर्वसं
न्यासी ॥ आपलीकरणीआपणापासीं ॥ निश्चयेंसी ॥१६॥ जगदी
श्वरीळल्यावरी ॥ तेथेंकोणअनुमानकरी ॥ आतांअसोहेंविचारी ॥

विचारजाणती ॥१७॥ जेजेविचारीसमजले ॥ तेतेनिःसंगहोऊनगेले ॥ देहाभिमानीजेउरले ॥ तेदेहाभिमानलक्षिती ॥१८॥ लक्षोंबैसलेंअलक्ष ॥ उडोनिगेलापूर्वपक्ष ॥ हेतुरूपेंअंतरसाक्ष ॥ तोहिमावळला ॥१९॥ आकाशआणिपाताळ ॥ दोन्हीनापेंअंतराळ ॥ काढितांदृश्याचेंपडळ ॥ अखंडझालें ॥२०॥ तेंतोंअखंडचिआहे ॥ मनउपाधिलक्षूनपाहे ॥ उपाधिनिरासेंराहे ॥ शब्दकैसा ॥२१॥ शब्दपरकल्पनेंपर ॥ मनबुद्धिअगोचर ॥ विचारेंपाहावाविचार ॥ अंतर्यामीं ॥२२॥ पाहतांपाहतांकळोंयेतें ॥ कळलेंतितुकेंव्यर्थजातें ॥ औघडकैसेंबोलावेंतें ॥ कोण्याप्रकारें ॥२३॥ वाक्यार्थवाच्यांशेंशोधिला ॥ अलक्षींलक्षांशबुडाला ॥ पुढेंसमजोनबोला ॥ कोणीतरी ॥२४॥ शाश्वतासशोधितगेला ॥ तेणेंज्ञानीसाचझाला॥विकारसांडूनमिळाला ॥ निर्विकारीं ॥२५॥ दुःस्वप्नउदंडदेखिलें॥ जागेंहोतांलटिकेंझालें ॥ पुनःजरीतेंआठवलें ॥ तरीतेंमिथ्या ॥२६॥ प्रारब्धयोगेंदेहअसे॥असेअथवानासे॥विचारअंतरींबैसे॥चळेनाऐसा ॥२७॥बीजअग्नीनेंभाजलें॥त्याचेंवाढणेंचखुंटलें॥ज्ञात्यासतैसेंझालें॥वासनाबीज॥२८ विचारेंनिश्चळझालीबुद्धी॥बुद्धिपासींकार्यसिद्धी॥पाहतांवडिलांचीबुद्धी ॥ निश्चळींगेली ॥२९॥ निश्चळासध्यातोनिश्चळ ॥ चंचळासध्यातोचंचळ ॥ भूतासध्यातोकेवळ ॥ भूतहोय ॥३०॥ जोपावलाशेवटवरी ॥ तयासईकांहींचनकरी ॥ अंतनिष्ठावाजिगिरी ॥ तैसीमाया ॥३१॥ मिथ्याऐसेंकळोंआलें विच्यारोनसद्दढझालें ॥ अवघेंभयेंचिउडालें ॥ अकस्मात ॥३२॥ उपासनेचेंउत्तीर्णव्हावें ॥ भक्तेंभजनवाढवावें ॥ अंतरींविवेकेंउमजावें ॥ सकळकांहीं ॥३३॥इतिश्रीदा० गुरुशि०पंचदशदशकेसिद्धांतनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥१०॥ ॥

॥ इति पंचदशदशकःसमाप्त ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ धन्यधन्यतोवाल्मीक ॥ ऋषिमाजींपुण्यश्लो
क ॥ जयाचेनिहात्रिलोक ॥ पावनजाहला ॥१॥ भविष्यआणिश
तकोटी ॥ हेंतोंनाहींदेखिलेंदृष्टीं ॥ धांडोळितांसकळसृष्टी ॥ श्रुतन
व्हे ॥२॥ भविष्याचेंएकवचन ॥ कदाचितझालेंप्रमाण ॥ तरीआश्च
र्यमानितीजन ॥ भूमंडळींचे ॥३॥ नसतांरघुनाथअवतार ॥ नाहींपा
हिलाशास्त्राधार ॥ रामकथेचाविस्तार ॥ विस्तारलाजेणें ॥४॥ ऐ
साजयाचावाग्विलास ॥ ऐकोनिसंतोषलामहेश ॥ मगविभागिलेंत्रै
लोक्यास ॥ शतकोटिरामायण ॥५॥ जयाचेंकवित्वशंकरेंपाहिलें ॥
इतरांनवचेअनुमानलें ॥ रामउपासकांसझालें ॥परमसमाधान ॥६॥
ऋषिहोतेथोरथोर ॥ बहुतींकेलाकवित्वविचार ॥ परीवाल्मीकासा
रिखाकवीश्वर ॥ नभूते.नभविष्यति ॥७॥ पूर्वींकेलींदुष्टकर्मे ॥ परी
पावनझालारामनामें ॥ रामजपतांदृढनेमें ॥पुण्येंसीमासांडिली॥८॥
उपराठेंनामम्हणतांवाचे ॥ पर्वतफुटलेपापाचे ॥ ध्वजउभारलेपुण्या
चे ब्रह्मांडावरुते ॥९॥ वाल्मीकेंजेथेंतपकेलें ॥ तेंवनपुण्यपावनझालें
॥ शुष्ककाष्ठींअंकुरफुटले ॥ तपोबळेंजयाच्या ॥१०॥ पूर्वींहोतावा
ल्हाकोळी ॥ जीवघातुकभूमंडळीं ॥ तोचिवंदिजेसकळीं ॥विबुधींआ
णिऋषीश्वरीं ॥११॥ उपरतिआणिअनुताप ॥ तथेंकैंचेंउरेलपाप ॥
देहांततपेंपुण्यरूप ॥ दुसराजन्मजाहला ॥१२॥ अनुतापेंआसनघात
लें ॥ देहाचेंवारुळजाहलें ॥ तेंचिनामपुढेंपडिलें॥वाल्मीकऐसें॥१३॥
वारुळासवाल्मीकबोलिजे ॥ म्हणोनवाल्मीकनामसाजे ॥ जयाच्या
तीव्रतपेंझिजे ॥ हृदयतापसांचें ॥१४॥ जोतापसांमाजींश्रेष्ठ ॥ जोक
वीश्वरांमध्येंवरिष्ठ ॥ जयाचेंबोलणेंस्पष्ट ॥ निश्चयाचें ॥१५॥ जोनि
ष्ठावंताचेंमंडण ॥ रघुनाथभक्तीचेंभूषण ॥ ज्याचीधारणाअसाधार
ण ॥ साधकांसदृढकरी ॥१६॥ धन्यवाल्मीकऋषीश्वर ॥ समर्थजो
कवीश्वर ॥ तयासिमाझानमस्कार ॥ साष्टांगभावें ॥१७॥ वाल्मीकऋ
षिबोलिलानसता ॥ तरीआम्हासकैचीरामकथा ॥ म्हणोनियांस
र्ग ॥ कायम्हणोनिवर्णावें ॥१८॥ रघुनाथकीर्तिप्रगटकेली ॥ तेणें

तयाचीमहिमाव्याडली ॥ भक्तमंडळीसुखीजाहली॥श्रवणमात्रें॥१९॥ आपुलाकाळसार्थककेला ॥ रघुनाथकीर्तिमध्येंबुडाला ॥ भूमंडळींउद्धारिला ॥ बहुतलोक ॥२०॥ रघुनाथभक्तथोरथोर ॥ महिमाजयांचाअपार ॥ त्यांसमस्तांचाकिंकर ॥ रामदासह्मणे ॥२१॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषोडशदशकेवाल्मीकस्तवननिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ धन्यधन्यहासूर्यवंश ॥ सकळवंशामध्येंविशेष ॥ मार्तंडमंडळाचाप्रकाश ॥ फांकलाभूमंडळीं ॥१॥ सोमाअंगींअसेलांछन ॥ एकापक्षींहोयक्षीण ॥ रविकिरणफांकतांआपण॥ कळाहीनहोय ॥२॥ याकारणेंसूर्यापुढें ॥ दुसरीसाम्यतानघडे॥ज्याच्याप्रकाशेंउजेडे ॥ प्राणिमात्रांसी ॥३॥ नानाधर्मेंनानाकर्में ॥उत्तमेंमध्यमेंअधमें ॥ सुगमेंदुर्गमेंनित्यनेमें ॥ सृष्टिमध्येंचालती ॥४॥ वेदशास्त्रआणिपुराणें ॥ मंत्रयंत्रनानासाधनें ॥ संध्यास्नानपूजाविधानें ॥ सूर्याविणेंवापुढीं ॥५॥ नानायोगनानामतें ॥ पाहोंजातांअसंख्यातें ॥ जातीआपुलाल्यापंथें ॥ सूर्यउदयझालया ॥६ ॥ प्रपंचिकअथवापारमार्थिक ॥ कार्यकरणेंकोणीएक॥दिवसेंविणानरर्थक॥ सार्थकनव्हे ॥७॥ सूर्याचेंअधिष्ठानडोळे ॥ डोळेनसतांसर्वआंधळे ॥ याकारणेंकांहींचनचले ॥ सूर्याविण ॥८ ॥ ह्मणालअंधकाविवेककारिती ॥ तरीहेहीसूर्याचीचगती॥थंडझालयाआपुलीमती ॥ मगमांतप्रकाशकैंचा ॥९॥ उष्णप्रकाशतोसूर्याचा ॥ शीतप्रकाशतोचंद्राचा ॥ उष्णत्वनसतांदेहाचा ॥ घातहोतो ॥१०॥ याकारणेंसूर्याविण ॥ सहसानचलेकारण ॥ श्रोतेतुह्मीविचक्षण ॥ शोधूनपाहा ॥११॥ हरिहरांच्याअवतारमूर्ती॥शिवशक्तिच्याअनंतव्यक्ती॥ यापूर्वींहोतागभस्ती॥आतांहीआहे ॥१२॥ जितुकेसंसाराशीआले॥तितुकेसूर्यासालविर्तले ॥ अंतींदेहत्यागूनगेले ॥ प्रभाकरादेखतां ॥१३॥ चंद्रएकलाकडेझाला ॥ क्षीरसागरमथूनकाढिला ॥ चवदारत्नामध्येंआलाबंधुलक्ष्मीचा ॥१४॥ विश्वचक्षुहाभास्कर ॥ ऐसेंजाणतीलहानथोर

याकारणेंदिवाकर ॥ श्रेष्ठाहूनश्रेष्ठ ॥१५॥ अपारनभमार्गक्रमणें ॥
ऐसेंचअत्यद्दीयेणेंजाणें ॥ यालोकोपकाराकारणें ॥ आज्ञासमर्थांची
॥ १६ ॥ दिवसनसतांअंधकार ॥ सर्वांसिनकळेमारासार ॥ दिवसें
विणतस्कर ॥ कांदिवाभीतपक्षी ॥१७॥ सूर्यापुढेंआणिकदुसरें ॥
कोणआणावेंसमोरें ॥ तेजोराशिनिर्धारें ॥ उपमेरहित ॥१८॥ ऐ
साहासविता सकळांचा ॥ पूर्वजहोयरघुनाथाचा ॥ अगाधमहिमा
मानवीवाचा॥कायह्मणोनिवर्णावा॥१९॥ रघुनाथवंशपूर्वापार ॥ ए
काहूनएकथोर ॥ मजमतिमंदासहाविचार ॥ कायकळे ॥२०॥ रघु
नाथाचासमुदाव ॥ तेथेंगुंतलाअंतर्भाव ॥ ह्मणोनिवर्णितांमहत्व ॥
वाग्दुर्बळमी ॥२१॥ सकळदोषांचापरिहारकरितांसूर्यासनमस्कार॥
स्फूर्तिवाढेनिरंतर ॥ सूर्यदर्शनघेतां ॥२२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि
ष्यसंवादेषोडशदशकेसूर्यस्तवननिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ धन्यधन्यहेवसुमती ॥ इचामहिमावर्णावाकि
ती ॥ प्राणिमात्रतितुकेराहती ॥ तिच्याआधारें ॥१॥ अंतरिक्षराह
तीजीव ॥ तोहिपृथ्वीचास्वभाव ॥ देहजडनसतांजीव ॥ कैसेतगती॥
॥२॥ जाळितीपोळितीकुदळिती ॥ नागरितीउकरितीखणिती ॥ म
ळमूत्रतिजवरीकरिती ॥ आणिवमनें ॥३॥ नासकेंकुजकेंजर्जर ॥ पृ
थ्वीविणकैंचाथार ॥ देहांतकाळींशरीर ॥ तिजवरीपडे ॥४॥ बरें
बाईटसकळकांहीं॥पृथ्वीविणथारनाहीं ॥ नानाधातुद्रव्यतेंही ॥ भू
मीचेपोटीं ॥५॥ एकासएकसंहारिती ॥ प्राणिभूमिवरीअसती ॥ भू
मिसांडूनिजाती ॥ कोणीकडे ॥६॥ गडकोटपुरेंपट्टणें ॥ नानादेश
कळतीअटणें ॥ देवदानवमानवांराहणें ॥ पृथ्वीवरी ॥७॥ नानार
त्नेंहिरेपरिस ॥ नानाधातुद्रव्यांस ॥ गुप्तप्रगटकरावयास ॥ पृथ्वी
विणनाहीं ॥८॥ मेरुमंदारहिमाचल ॥ नानाअष्टकुळाचल ॥नानाप
क्षिमत्स्यव्याल ॥ भूमंडळीं ॥९॥ नानासमुद्रापैलीकडे ॥ भोंवतेआ
वरणोदकाचेकडे ॥ असंभाव्यउठलेकडे ॥ भूमंडळाचे ॥१०॥ नाना
रंगुप्तविवरें ॥ लहानथोरेंअपारें ॥ तेथेंनिबिडअंधकारें ॥ वसि

कीजे ॥११॥ आवरणोदक तें अपार ॥ त्याचा कोण जाणे पार ॥ उदंड दाटले जलचर ॥ असंभाव्य मोठे ॥१२॥ त्या जीवनास आधार पवन ॥ निबिड दाट आणि घन ॥ फुटों शकेना जीवन ॥ कोणीकडे ॥ १३ ॥ त्या प्रभंजनास आधार ॥ कठिणपणें अहंकार ॥ ऐसा हा भूगोलाचा पार ॥ कोण जाणे ॥१४॥ नाना पदार्थांच्या खाणी ॥ धातु रत्नांच्या दाटणी ॥ कल्पतरु चिंतामणी ॥ अमृतकुंडें ॥१५॥ नाना द्वीपें नाना खंडें ॥ वसती उदंड सें उदंडें ॥ तेथ नाना जीवांचीं बंडें ॥ वेगळालीं ॥१६॥ मेरुभोंवते कडे कापले ॥ असंभाव्य कडो शे पडिले ॥ निबिड तरु लागले ॥ नाना जिनसी ॥१७॥ त्यासी अधलोकालोक ॥ जेथें सूर्याचें फेरे चाक ॥ चंद्राद्रि द्रोणाद्रि मैनाक ॥ महागिरी ॥१८॥ नाना देशीं पाषाणभेद ॥ नाना जिनसीं मृत्तिकाभेद ॥ नाना वनस्पती छंदभेद ॥ नाना खाणी ॥१९॥ बहुरत्ना वसुंधरा ॥ ऐसा पदार्थ कैंचा दुसरा ॥ अफाट पडली सैरावैरा ॥ जिकडे तिकडे ॥२०॥ अवघी पृथ्वी फिरोन पाहे ॥ ऐसा प्राणी कोण आहे ॥ दुजी तुळणा न साहे ॥ धरणीविषयीं ॥२१॥ नाना वल्ली नाना पिकें ॥ देशोदेशीं अनेकें ॥ पाहों जातां सारिख्या सारिखें ॥ एकाहि नाहीं ॥२२॥ स्वर्गमृत्युपाताळें ॥ अपूर्वें रचलीं तिन्ही ताळें ॥ पाताळलोकीं महाव्याळें ॥ वास्तव्य कीजे ॥२३॥ नाना वल्ली बीजाची खाणी ॥ ते हे विशाळ धरणी ॥ अभिनव कर्त्याची करणी ॥ होऊनि गेली ॥२४॥ गडकोट नाना नगरें ॥ पुरें पट्टणें मनोहरें ॥ सकळां ठायीं जगदीश्वरें ॥ वास्तव्य कीजे ॥२५॥ महाबळी होऊनि गेले ॥ पृथ्वीवरी चौताळले ॥ सामर्थ्यें निराळे राहिले ॥ हें तों घडेना ॥२६॥ असंभाव्य हे जगती ॥ जीव किती येती जाती ॥ नाना अवतारपंगती ॥ भूमंडळावरी ॥२७॥ सध्या रोकडें प्रमाण ॥ कांहीं करावें न लगे अनुमान ॥ नाना प्रकारचें जीवन ॥ पृथ्वीचेनि आधारें ॥२८॥ कितेक भूमि माझी म्हणती ॥ शेवटीं आपणचि मरोन जाती ॥ कितेक काळ होतां जगती ॥ जैसी तैसी ॥२९॥ ऐसा पृथ्वीचा महिमा ॥ दुसरी काय द्यावी उपमा ॥ ब्रह्मादिकांपासोनि आम्हां ॥ आश्चर्य

आहे॥२०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषोडशदशकेपृथ्वी
स्तवननिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आतांसकळांचेंजन्मस्थान ॥ सकळजीवां
चेंजीवन ॥ जयासआपोनारायण ॥ ऐसेंबोलिजे ॥१॥ पृथ्वीसधा
धारआवरणोदक ॥ सप्तसमुद्रांचेंशुद्धोदक ॥ नाना मेघांचेंमेघोदक ॥
भूमंडळींचालिलें ॥२॥ नानानद्यानानादेशीं ॥ वाहतमिळाल्यासा
गरासी ॥ लहानथोरपुण्यराशी ॥ अगाधमहिमे ॥ ३ ॥ नद्यापर्वतीं
कोसळल्या ॥ नानासांकडींमध्येंरिचवल्या ॥ धबधबांखळखळांचा
लिल्या ॥ असंभाव्य ॥४॥ कूपवापीसरोवरें ॥ उदंडतळींथोरथोरें॥
निर्मळेंउचंबळतीनीरें ॥ नानादेशीं ॥५॥ गायमुखेंपाटजाती ॥ ना
नाकालवेवाहती ॥ नानाझरेंझरपती ॥ सरतीनीरें ॥६॥ डुरेविहिरे
पाझर ॥ पर्वतफुटोनवाहेनीर ॥ ऐसेउदकाचेप्रकार ॥ भूमंडळीं ॥
॥७॥ जितुकेगिरीतितुक्याधारा ॥ कोसळतीभयंकरा ॥ पाभळवो
हळाअपारा ॥ उकळ्यासांडिती ॥८॥ भूमंडळीचेंजळअवघें ॥ कि
तीम्हणोनिसांगावें ॥ नानाकारंजीं आणावें ॥ बांधोनिपाणी ॥ ९ ॥
डोहोडबकेखबाडीटांकीं ॥ नानागिरिकंदरींअनेकीं ॥ नानाजळेंना
नालोकीं ॥ वेगळालीं ॥१०॥ तीर्थेंएकाहूनएक ॥ महापवित्रपुण्यदा
यक ॥ अगाधमहिमाशास्त्रकारक ॥ बोलोनगेले ॥११॥ नानातीर्थां
चीं पुण्योदकें ॥ नानास्थळोस्थळींशीतळोदकें ॥ तैशींचनानाउष्णो
दकें ॥ ठायींठायीं ॥१२॥ नानावल्लीमध्येंजीवन ॥ नानाफळीं फुलीं
जीवन ॥ नानाकंदीं मूळींजीवन ॥ गुणकारक ॥१३॥ क्षारोदकेंशुद्धो
दकें ॥ विषोदकेंपीयूषोदकें ॥ नानास्थळांतरींउदकें ॥ नानागुणांचीं
॥१४॥ नानाइक्षुदंडांचेरस ॥ नानाफळांचेनानारस ॥ नानाप्रकारीं
चेगोरस॥मद्यपारागूळअम्ल ॥१५॥ नानामुक्ताफळांचेंपाणी ॥ नानार
त्नींतळपेपाणी ॥ नानाशस्त्रांमध्येंपाणी॥नानागुणांचें ॥१६॥शुक्रशो
णितलाळमूत्रस्वेद ॥ नाना उदकांचेनानाभेद॥विवरोनपाहतांविशद
होतजातें ॥१७॥ उदकाचेदेहकेवळ ॥ उदकाचेंबहुतंवळ ॥ चंद्र

मंडळपूर्वमंडळ ॥ उदकाकरितां॥१८॥क्षारसिंधुक्षीरसिंधू ॥ सुरासिं
धुआज्यसिंधू॥ दधिसिंधुइक्षुरससिंधू ॥ शुद्धसिंधुउदकाचा ॥१९॥ऐ
सेंउदकविस्तारलें ॥ मूळापासूनिशेवटासआलें ॥ मध्येंहिठायींउम
टलें ॥ ठायींठायींगुप्त ॥२०॥ जेंजेंवल्लीमिश्रितझालें ॥ तोंतोंस्वाद
घेऊनिउठिलें ॥ उसामध्यंगोडीसआलें ॥ परमसुंदर ॥२१॥ उदका
चाबांधाहेंशरीर॥उदकचिपाहिजेतदनंतर॥ उदकाचाउत्पत्तिविस्ता
र॥कितीम्हणोनिसांगावा॥२२॥उदकतारकउदकमारक॥उदकनाना
सुखदायक॥पाहतांउदकाचाविवेक॥अलौकिकआहे॥२३॥ भूमंडळीं
धावेनीर॥नानाध्वनित्यासुंदर॥धबाबांधबाबांथोर॥रिचवतीधारा ॥
२४॥ठायींठायींडोहतुंबती॥विषाळतळींडबाविती॥चबाबितीथबाबि
ती ॥ कालवेपाट ॥२५॥ एकींपालथ्यागंगावाहती ॥ उदकेंसभि
धचिअसती ॥ खळाळांझरेवाहती ॥ भूमीचेपोटीं ॥२६॥ भूमीगर्भी
डोहभरले ॥ कोणींदेखिलेनाऐकिले ॥ ठायींठायींझरेझाले ॥ विद्यु
ल्लतांचे ॥२७॥ पृथ्वीतळींपाणीभरलें ॥ पृथ्वीमध्येंपाणीखेळे ॥ पृ
थ्वीवरीप्रगटलें ॥ उदंडपाणी ॥२८॥ स्वर्गमृत्युपाताळीं ॥ एकनदी
तिहींताळीं ॥ मेघोदकअंतराळीं ॥ पृथ्वीवरीवृष्टिकरी ॥ २९ ॥ पृ
थ्वीचेंमूळजीवन ॥ जीवनाचेंमूळदहन ॥ दहनाचेमूळपवन ॥ थोरा
हूनथोर ॥३०॥त्याहूनथोरपरमेश्वर॥ महद्भूतांचाविचार॥त्याहूनथो
रपरात्पर ॥ परब्रह्मजाणावें ॥३१॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्य
संवादेषोडशदशकेआपनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ।
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ धन्यधन्यहावैश्वानर ॥ होयरघुनाथाचाश्व
शुर ॥ विश्वव्यापकविश्वंभर ॥ पिताजानकीचा ॥ १ ॥ ज्याच्यामु
खेंभगवंतभोक्ता ॥ जोऋषींचाफळदाता ॥ तमहिमरोगहर्ता ॥ ज
सोविश्वजनांचा ॥ २ ॥ नानावर्णनानाभेद ॥ जीवमात्रांसअभेद
अभेदआणिपरमशुद्ध ॥ ब्रह्मादिकांसी ॥३॥ अग्निकरितांसृष्टिचा
॥ अग्निकरितांलोकचाले ॥ अग्निकरितांसकळझाले ॥ लहानथो
॥४॥ अग्नीनेंचाळलेंभूमंडळ ॥ लोकांसराहावयाझालेंस्थळ ॥ दी

पिकानानाज्वाळ ॥ जेथंतेथें ॥५॥ पोटामध्यें जठराग्नी ॥ तेणें क्षुधा लागेजनीं ॥ अग्निकरितांभोजनीं ॥ रुचियेते ॥६॥ अग्निसर्वांगींव्यापक ॥ उष्णेंराहेकोणीएक ॥ उष्णनसतांसकळलोक ॥ मरोनजाती ॥ ७ ॥ आधींअग्निमंदहोतो ॥ पुढेंप्राणीतोनासतो ॥ ऐसाहाअनुभवयेतो ॥ प्राणिमात्रासी ॥८॥ असतांअग्नीचेंबळ ॥ शत्रुजिंकेतात्काळ ॥ अग्निआहेतावत्काळ ॥ जिणेंआहे ॥ ९ ॥ नानारसनिर्माणझाले ॥ अग्निकरितांनिपजले ॥ महारोगीआरोग्यझाले ॥ निमिषमात्रें ॥१०॥ सूर्यसकळांहूनविशेष ॥ सूर्याउपरिअग्निप्रकाश ॥ रात्रिभागींलोकअग्नीस ॥ साह्यकरिती ॥११॥ अंत्यजगृहींचाअग्निआणिला ॥ त्यासदोषनाहींबोलिला ॥ सकळांगृहींपवित्रझाला ॥ वैश्वानरू ॥१२॥ अग्निहोत्रनानायाग ॥ अग्निकरितांहोतीसांग ॥ अग्नितृप्तहोतांमग ॥ प्रसन्नहोय ॥१३॥ देवदानवमानव ॥ अग्निकरितांझालेसर्व ॥ सकळजनांसउपाव ॥ अग्निआहे ॥१४॥ लग्नेंकरितीथोरथोर ॥ नानादारूचाप्रकार ॥ भूमंडळींयात्राथोर ॥ दारूनेंशोभती ॥१५॥ नानालोकरोगीहोती ॥ उष्णऔषधेंसेविती ॥ तेणेंलोकआरोग्यहोती ॥ वन्हिकरितां ॥१६॥ ब्राह्मणासतनमन ॥ सूर्यदेवहुताशन ॥ एतद्विषयींअनुमान ॥ कांहींचनाहीं ॥१७॥ लोकांमध्येंजठरानळ ॥ सागरींआहेवडवानळ ॥ भूगोलाबाहेरआवरणानळ ॥ शिवनेत्रींविद्युल्लता ॥१८॥ कुपीपासूनिअग्निहोतो ॥ उंचदर्पणींअग्निनिघतो ॥ काष्ठमंथनींप्रगटतो ॥ चकमकेनें ॥१९॥ अग्निसकळांठायींआहे ॥ कठिणघसणीप्रगटहोये ॥ आग्यासर्पेंदग्धहोये ॥ गिरिकंदरें ॥२०॥ अग्निकरितांनानाउपाय ॥ अग्निकरितांनानाअपाय ॥ विवेकेंविणसकळहोय ॥ निरर्थक ॥२१॥ भूमंडळींलहानथोर ॥ सकळांसवन्हीचाआधार ॥ अग्निमुखेंपरमेश्वर ॥ संतुष्टहोय ॥ २२ ॥ ऐसाअग्नीचामहिमा ॥ बोलिजेतितुकीउणीउपमा ॥ उत्तरोत्तरअधर्महिमा ॥ अग्निपुरुषाचा ॥ २३ ॥ जीतअसतांसुखीकरी ॥ मेल्यावरीभस्मकरी ॥ सर्वभक्षकत्याचीथोरी ॥ काय म्हणोनसांगावी

॥२४॥सकळसृष्टीचासंहार ॥ प्रळयकरीवैश्वानर ॥ वैश्वानरेंपदार्थ
मात्र ॥ कांहींचउरेना ॥२५॥ नानाहोमउदंडकरिती ॥ घरोघरींवै
श्वदेवचालती ॥ नानाक्षेत्रींदीपजळती ॥ देवापाशीं ॥२६॥ दीपारा
धनेंनीरांजनें ॥ देवबोवाळिजेजनें ॥ खरेंखोटेंनिवडणें ॥ दिव्यहो
तां ॥२७॥ अष्टधाप्रकृतिलोकतिन्ही ॥ सकळव्यापूनिराहिलावन्ही
॥ अगाधमहिमावदनी ॥ कितीम्हणोनिबोलावा ॥२८॥ चारीशृंगें
त्रिपदीजात ॥ दोनशिरेंसप्तहात ॥ ऐसाबोलिलाशास्त्रार्थ ॥ प्रची
तीविण ॥ २९ ॥ ऐसावन्हिउष्णमूर्ती ॥ तोमीबोलिलोंयथामती ॥
न्यूनपूर्णक्षमाश्रोतीं ॥ केलीपाहिजे ॥३०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशि
ष्यसंवादेषोडशदशकेअग्निस्तवननिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥
श्रीगणेशायनमः ॥ धन्यधन्यहावायुदेव ॥ याचाविचित्रस्वभाव ॥ वा
युकरितांसकळजीव ॥ वर्ततीजनीं ॥१॥ वायुकरितांश्वासोच्छ्वास
॥ नानाविद्यांचाअभ्यास ॥ वायुकरितांशरीरास ॥ चळणघडे ॥२॥
चळणवळणप्रसारण ॥ निरोधनआणिआकुंचन ॥ प्राणअपानव्या
नउदान ॥ समानवायू ॥३॥ नागकूर्मकृकलवायू ॥ देवदत्तधनंजयू
॥ ऐसेहेवायूचेस्वभावू ॥ उदंडअसतां ॥४॥ वायुब्रह्मांडींप्रगटला ॥
ब्रह्मांडदेवतांसपुरवला ॥ तेथूनापिंडींप्रगटला ॥ नानागुणें ॥५॥ स्व
र्गलोकींसकळदेव ॥ तैसेचपुरुषार्थीदानव ॥ मृत्युलोकींचेमानव ॥
विख्यातराजे ॥६॥ नरदेहींनानाभेदें ॥ अनंतभेदांचीश्वापदें ॥ वन
चरेंजळचरेंआनंदें ॥ क्रीडाकरिती ॥७॥ त्यांसमस्तांमध्येंवायुखेळे
॥ खेचरकुळअवघेंचळे ॥ उठतीवन्हीचेउमाळे ॥ वायुकरितां ॥८॥
वायुमेघांचेंभरणभरी ॥ सर्वेंचपिटूनपरतेंसारी ॥ वायुऐसाकारभारी
॥ दुसरानाहीं ॥९॥ परीतेआत्मयाचीसत्ता ॥ वर्तेशरीरींतत्वतां ॥
परीव्यापकपणेंयासमर्था ॥ तुळणानाहीं ॥१०॥ गिरीहूनदाटफौजा
॥ मेघउठिलेस्वामिकाजा ॥ गर्जगर्जोनितडकतीविजा ॥ वायुब
॥११॥ चंद्रसूर्यनक्षत्रमाळा ॥ ग्रहमंडळेंमेघमाळा ॥ येब्रह्मांडींना
कळा ॥ वायुकरितां ॥१२॥ एकवटलेंतेंनिवडेना ॥ कालवलेंतें

ळेंहोईना ॥ तैसेंहेंबेचाडनाना ॥ केवींकळे ॥१३॥ वायुसुटेसरारा ॥
असंभाव्यपडतीगारा ॥ तैसेजीवहेनीरा ॥ सरिसेपडती ॥१४॥ वा
युरूपेंकमळकळा ॥ तोचिआधारजळा ॥ तयाजळाच्याआधारेंभूगो
ळा ॥ शेषेंधरिलें ॥१५॥ शेषासपवनाचाआहार ॥ आहारेंफुगेशरी
र ॥ तरीमगघेतलाभार ॥ भूमंडळाचा ॥१६॥ महाकूर्माचेंशरीरभ
लें ॥ ब्रह्मांडपालथेंघातलें॥एवढेंशरीरतेंराहिलें ॥ वायुचेनी ॥१७॥
वराहेंआपुलेदंतीं ॥ पृथ्वीधरिलीहोती ॥ तयाचीएवढीशक्ती ॥ वा
युबळें ॥ १८॥ ब्रह्माविष्णुमहेश्वर ॥ चवथाआपणजगदीश्वर ॥ वा
युस्वरूपविचार ॥ विवेकीजाणती ॥१९॥ तेहतीसकोटीसुरवर ॥अ
ठ्यायशीसहस्त्रऋषीश्वर ॥ सिद्धयोगीभारेंभार ॥ वायुकरितां॥२०॥
नवकोटीकात्यायनी ॥ छप्पन्नकोटीचामुंडिनी ॥ औटकोटीभूतखा
णी ॥ वायुरूपें ॥२१॥ भूतेंदैवतेंनानाशक्ती ॥ वायुरूपेंत्यांच्याव्य
क्ती ॥ नानाजीवनेणोंकितीं॥भूमंडळीं॥२२॥ पिंडींब्रह्मांडींपुरवला॥
बाहेरकंचुकासगेला॥सकळांठायींपुरवला ॥समर्थवायू ॥२३॥ ऐसाहा
समर्थपवन॥हनुमंतजयाचानंदन॥रघुनाथस्मरणींतनमन ॥ हनुमंताचें
॥२४॥हनुमंतवायूचाप्रसिद्ध ॥ पितापुत्रासनाहींभेद॥ह्मणोनिदोघेहि
अभेद ॥ पुरुषार्थविषयीं ॥ २५ ॥ हनुमंतासबोलिजेप्राणनाथ ॥ ये
णेंगुणेंहासमर्थ ॥ प्राणेंविणसकळव्यर्थ ॥ होतजातें ॥२६॥, मागेंमृ
त्युआलाहनुमंता ॥ तेव्हांवायुरोधलाहोता ॥ सकळदेवांसअवस्था
॥ प्राणांतमांडले ॥२७॥ देवसकळमिळोन ॥ केलेंवायूचेंस्तवन ॥
वायुप्रसन्नहोऊन ॥ मोकळेकेले ॥२८॥ ह्मणोनिप्रतापीथोर ॥ हनु
मंतईश्वरीअवतार ॥ याचापुरुषार्थसुरवर ॥ पाहतचिराहिले ॥२९॥
देवकारागृहींहोते ॥ हनुमंतेंदेखिलेअवचितें ॥ संहारकरूनलंकेभोंव
ते ॥ विटंबूनिपाडिले ॥३०॥ उसणेंघेतलेंदेवांचें ॥ मूळशोधिलेंराक्ष
ांचें ॥ मोठेंकौतुकपुच्छकेतूचें ॥ आश्चर्यवाटे ॥ ३१॥ रावणहोता
हासनावरी ॥ तेथेंजाऊनठोसरेमारी ॥ लंकेमध्येंनिरोधकरी ॥
ंकेचें ॥३२॥ देवांसआधारवाटला ॥ मोठापुरुषार्थदेखिला ॥

मनामध्येंरघुनाथाला ॥ करुणाकरिती ॥३३॥ दैत्यअवघेसंहारिले
॥ देवतात्काळसोडिले ॥ प्राणिमात्रसुखीजाहले ॥ त्रैलोक्यवासी
॥ ३४॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषोडशदशकेवायुस्तवननि
रूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पृथ्वीचेंमूळजीवन ॥ जीवनाचेंमूळअ
ग्न ॥ अग्नीचेंमूळपवन ॥ मागांनिरूपिलें॥१॥आतांऐकापवनाचेंमूळ
॥ तोहाअंतरात्माचिकेवळ ॥ असंतचिचंचळ ॥ सकळांमध्यें ॥२॥
तोयेतोजातोदिसेना ॥ स्थिरहोऊनबैसेना ॥ ज्याचेंरूपअनुमानेना॥
वेदस्मृतींसी ॥३॥ मूळींमूळींचेंस्फुरण ॥ तेंचिअंतरात्म्याचेंलक्षण ॥
जगदीश्वरापासूनित्रिगुण ॥ पुढेंजाहले॥४॥त्रिगुणापासूनिझालींभूतें
पावलींस्पष्टदशेतें ॥ त्यांभूतांचेंरूपतें ॥ विवेकेंओळखावें ॥ ५॥ त्यां
मध्येंमुख्यआकाश ॥ चौंभूतांमध्यें विशेष ॥ त्याच्याप्रकाशेंप्रकाश
॥ सकळकांहीं ॥६॥ एकविष्णुमहद्भूत ॥ ऐसाभूतांचासंकेत ॥ परं
तुयाचीप्रचीत ॥ पाहिलिपाहिजे ॥७॥ विस्तारेंबोलिलींभूतें ॥ त्या
भूतांमध्येंव्यापकतें ॥ विवरोनपाहतांयेतें ॥ प्रत्ययासी ॥ ८ ॥ आ
त्मयाच्याचपळपणापुढें ॥ वायुतोकितीबापुडें ॥ आत्म्याचेंचपळप
णरोकडें ॥ समजोनपाहावें ॥९॥ आत्म्यावेगळेंकर्मचालेना ॥ आ
त्मादिसेनाआढळेना ॥ गुप्तरूपेंविचारनाना ॥ पाहोनसोडी ॥१०॥
पिंडब्रह्मांडव्यापूनभरलें ॥ नानाशरीरींविलासलें ॥ विवेकीजनास
भासलें ॥ जगदंतरीं ॥ ११ ॥ आत्म्याविणदेहचालती ॥ हेंतोंनघ
डेकल्पांतीं ॥ अष्टधाप्रकृतीच्याव्यक्ती ॥ रूपासिआल्या ॥ १२ ॥
मूळापासूनिशेवटवरी ॥ सकळकांहींआत्माचकरी ॥ आत्म्यापैली
कडेनिर्विकारी ॥ परब्रह्मतें ॥ १३ ॥ आत्माशरीरींवर्ततो ॥ इंद्रिय
ग्रामचेष्टवितो ॥ नानासुखदुःखेंभोगितो ॥ देहात्मयोगें ॥१४॥ त्या
कंचुकहेंब्रह्मांड ॥ त्यामध्येंसप्तकंचुकापिंड॥त्यापिंडामध्यें आत्माजड
विवेकेंवोळखावा ॥१५॥ शब्दऐकोनसमजतो ॥ समजोनप्रत्युत्त
तो॥कठिणमृदुशीतोष्णजाणतो ॥ त्वचेमध्यें ॥१६॥ नेत्रींभरोन

र्थपाहणें ॥ नानापदार्थपरीक्षणें ॥ उंचनीचसमजणें ॥ मनामध्यें ॥
॥१७॥ क्रूरदृष्टिसौम्यदृष्टी ॥ कपटदृष्टिकृपादृष्टी ॥ नानाप्रकारच्या
गोष्टि ॥ भेदजाणे ॥ १८ ॥ जिव्हेमध्येंनानास्वाद ॥ निवडूंजाणेभे
दाभेद ॥ जेजेंजाणेतेंतेंविशद ॥ करूनिबोले ॥१९॥ उत्तमअन्नाचेप
रिमळ ॥ नानासुगंधपरिमळ ॥ नानाफळांचेपरिमळ ॥ घ्राणेंद्रियजा
णे ॥२०॥ जिव्हेनेंस्वादघेणेंबोलणें ॥ पाणींद्रियेंघेणेंदेणें ॥ पादेंद्रि
येंयेणेंजाणें ॥ सर्वकाळ ॥२१॥ शिश्नेंद्रियेंसुरतभोग ॥ गुदेंद्रियमळो
त्सर्ग ॥ मनेंकरूनिसकळसांग ॥ कल्पूनिपाहे ॥२२॥ ऐसेव्यापार
परोपरी ॥ त्रिभुवनींएकलाचिकरी ॥ त्याचीविणवियाथोरी ॥ दुस
रानाहीं ॥२३॥ त्याविणदुसराकैंचा ॥ जोमहिमासांगावातयाचा ॥
व्यापआटोपआत्मयाचा ॥ नभूतोनभविष्यती ॥२४॥ चौदाविवि
द्याचौसष्टकळा ॥ धूर्तपणांच्यानानाकळा ॥वेदशास्त्रपुराणजिव्हाळा
॥ तेणेंविणकैंचा ॥२५॥ इहलोकींचाआचार ॥ परलोकींसारासारवि
चार ॥ उभयलोकींचानिर्धार ॥ आत्माचकरी ॥२६॥ नानामतेंना
नाभेद ॥ नानासंवादवेदवाद ॥ नानानिश्चयेंभेदाभेद ॥ आत्माचक
री ॥२७॥ मुख्यतत्वविस्तारलें ॥ तेणेंतयासरूपआणिलें ॥ येणेंक
रितांसार्थकझालें ॥ सकळकांहीं ॥२८॥ लिहिणेंवाचणेंपाठांतरकर
णें ॥ पुसणेंसांगणेंअर्थकरणें ॥ गाणेंवाजवणेंनाचणें ॥ आत्म्याच
करितां ॥२९॥ नानासुखेंआनंदतो ॥ नानादुःखेंकष्टीहोतो ॥ देहध
रितोआणिसोडितो ॥ नानाप्रकारें ॥३०॥ एकलाचनानादेहधरी॥
एकलाचनटेपरोपरी ॥ नटनाट्यकळाकुसरी ॥ त्याविणनाहीं ॥३१॥
एकलाचिझालाबहुरूपी ॥ बहुरूपीबहुसाक्षेपी ॥ बहुरूपेंबहुप्रतापी
॥ आणिलंडी ॥३२॥ एकलाचविस्तारलाकैसा ॥ पाहेबहुविधत
मासा ॥ दंपत्याविणकैसा ॥ विस्तारला ॥३३॥ स्त्रियांसपाहिजेपुरु
ष ॥ पुरुषांसपाहिजेस्त्रीवेष ॥ ऐसाआवडिचासंतोष ॥ परस्परें ॥
३४॥ स्थूळाचेंमूळतेंलिंग ॥ लिंगामध्येंहेप्रसंग ॥ येणेंप्रकारेंजग॥
यक्षचाले ॥३५॥ पुरुषांचाजीवस्त्रियांचेजीवीं ॥ ऐशीहोतेउठाठे

वी ॥ परीयासूक्ष्माचीगोवी ॥ समजलीपाहिजे ॥३६॥ स्थूळाकरि
तांवाटेभेद ॥ सूक्ष्मींअवघेचअभेद ॥ ऐसेंबोलणेंप्रसिद्ध ॥ प्रत्यया
आलें ॥३७॥ बायकोनेंबायकोसभोगिलें ॥ ऐसेंनाहींकींघडलें ॥ बा
यकोसअंतरींलागलें ॥ ध्यानपुरुषाचें ॥३८॥ स्त्रीसपुरुषपुरुषासवधू
॥ ऐसाआहेहासंबंधू ॥ याकारणेंसूक्ष्मसंवादू ॥ सूक्ष्मींचआहे ॥३९॥
पुरुषइच्छेमध्येंप्रकृती ॥ प्रकृतिमध्येंपुरुषव्यक्ती ॥ प्रकृतिपुरुषबोल
ती ॥ येणेंन्यायें ॥४०॥ पिंडावरूनब्रह्मांडपाहावें ॥ प्रचीतीनेंप्रची
तीसघ्यावें ॥ उमजेनातरीउमजावें ॥ विवरविवरोनी ॥४१॥ द्वैतइ
च्छाहोतेमूळीं ॥ तरीतेआलीभूमंडळीं ॥ भूमंडळींआणिमूळीं ॥ रुजू
पाहावें ॥४२॥ येथेंमोठाझालासाक्षेप ॥ फिटलाश्रोतयांचाआक्षेप ॥
जेंप्रकृतिपुरुषांचेंरूप ॥ निवडोनगेलें ॥ ४३ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु
शिष्यसंवादेषोडशदशकेमहद्भूतस्तवननिरूपणंनामसप्तमःसमासः ७
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नमूंगणपतिमंगलमूर्ती ॥जयाचेनिमतिस्फू
र्ती ॥ लोकभजतीस्तवनकरिती॥आत्मयाचें ॥१॥ नमूंवैखरीवागीश्व
री ॥ अभ्यंतरींप्रकाशकरी ॥ नानाभरोवरींविवरी ॥ नानाविद्या
॥ २ ॥ सकळजनामध्येंनाम ॥ रामनामउत्तमोत्तम ॥ श्रमजाऊन
विश्राम ॥ चंद्रमौळीपावला ॥३॥ नामाचामहिमाथोर ॥ रूपकैसेंउ
त्तरोत्तर ॥ परात्परपरमेश्वर ॥ त्रैलोक्यधर्ता ॥४॥ आत्मारामचहुं
कडे ॥ लोकवावडेजिकडेतिकडे ॥ देहपडेमृत्युघडे ॥ आत्म्याविण
॥५॥ जीवात्माशिवात्मापरमात्मा ॥ जगदात्माविश्वात्मागुप्तात्मा
॥आत्माअंतरात्मासर्वात्मा ॥ देवदानवमानवीं ॥६॥सकळमार्गबोल
तीचालती ॥ अवतारपंगतीचीगती ॥ आत्म्याकरितांहोतजाती ॥
ब्रह्मादिक॥७॥ नादरूपज्योतिरूप ॥ सूक्ष्मरूपसत्तारूप ॥ चैतन्य
रूपसुखरूप ॥ द्रष्टारूपजाणिजे ॥८॥ नरोत्तमवीरोत्तम ॥पुरुषोत्तम
रघूत्तम॥सर्वोत्तमउत्तमोत्तम ॥ त्रैलोक्यवासी॥९॥नानाखटपटआणि
चटपट ॥ नानालटपटआणिझटपट ॥ आत्मानसतांसर्वसपाट ॥
हूंकडे ॥१०॥ आत्म्याविणवेडेंकुडें ॥ आत्म्याविणमडेंबापुडें

र्थपाहणें ॥ नानापदार्थपरीक्षणें ॥ उंचनीचसमजणें ॥ मनामध्यें ॥
॥१७॥ क्रूरदृष्टिसौम्यदृष्टी ॥ कपटदृष्टिकृपादृष्टी ॥ नानाप्रकारच्या
गोष्टि ॥ भेदजाणे ॥ १८ ॥ जिव्हेमध्येंनानास्वाद ॥ निवडूंजाणेभे
दाभेद ॥ जेंजेंजाणेतेंतेंविशद ॥ करूनिबोले ॥१९॥ उत्तमअन्नाचेप
रिमळ ॥ नानासुगंधपरिमळ ॥ नानाफळांचेपरिमळ ॥ घ्राणेंद्रियजा
णे ॥२०॥ जिव्हेनेंस्वादघेणेंबोलणें ॥ पाणींद्रियेंघेणेंदेणें ॥ पादेंद्रि
येंयेणेंजाणें ॥ सर्वकाळ ॥२१॥ शिश्नेंद्रियेंसुरतभोग ॥ गुदेंद्रियमळो
त्सर्ग ॥ मनेंकरूनिसकळसांग ॥ कल्पूनिपाहे ॥२२॥ ऐसेव्यापार
परोपरी ॥ त्रिभुवनींएकलाचिकरी ॥ त्याचीविणावियाथोरी ॥ दुस
रानाहीं ॥२३॥ त्याविणदुसराकैंचा ॥ जोमहिमासांगावातयाचा ॥
व्यापआटोपआत्मयाचा ॥ नभूतोनभविष्यती ॥२४॥ चौदाहिवि
द्याचौसष्टकळा ॥ धूर्तपणांच्यानानाकळा ॥वेदशास्त्रपुराणजिव्हाळा
॥ तेणेंविणकैंचा ॥२५॥ इहलोकींचाआचार ॥ परलोकींसारासारवि
चार ॥ उभयलोकींचानिर्धार ॥ आत्माचकरी ॥२६॥ नानामतेंना
नाभेद ॥ नानासंवादवेदवाद ॥ नानानिश्चयेंभेदाभेद ॥ आत्माचक
री ॥२७॥ मुख्यतत्वविस्तारलें ॥ तेणेंतयासरूपआणिलें ॥ येणेंक
रितांसार्थकझालें ॥ सकळकांहीं ॥२८॥ लिहिणेंवाचणेंपाठांतरकर
णें ॥ पुसणेंसांगणेंअर्थकरणें ॥ गाणेंवाजवणेंनाचणें ॥ आत्म्याच
करितां ॥२९॥ नानासुखेंआनंदतो ॥ नानादुःखेंकष्टीहोतो ॥ देहध
रितोआणिसोडितो ॥ नानाप्रकारें ॥३०॥ एकलाचनानादेहधरी॥
एकलाचनटेपरोपरी ॥ नटनाट्यकळाकुसरी ॥ त्याविणनाहीं ॥३१॥
एकलाचिझालाबहुरूपी ॥ बहुरूपीबहुसाक्षेपी ॥ बहुरूपेंबहुप्रतापी
॥ आणिलंडी ॥३२॥ एकलाचविस्तारलाकैसा ॥ पाहेबहुविधत
मासा ॥ दंपत्याविणकैसा ॥ विस्तारला ॥३३॥ स्त्रियांसपाहिजेपुरु
ष ॥ पुरुषांसपाहिजेस्त्रीवेष ॥ ऐसाआवडिचासंतोष ॥ परस्परें ॥
३४॥ स्थूलाचेंमूळतेंलिंग ॥ लिंगामध्येंहेप्रसंग ॥ येणेंप्रकारेंजग॥
यक्षचाले ॥३५॥ पुरुषांचाजीवस्त्रियांचेजीवीं ॥ ऐशीहोतेउठाठे

वी ॥ परीयासूक्ष्माचीगोवी ॥ समजलीपाहिजे ॥३६॥ स्थूळाकरि
तांवाटेभेद ॥ सूक्ष्मींअवघेचअभेद ॥ ऐसेंबोलणेंप्रसिद्ध ॥ प्रत्यया
आलें ॥३७॥ वायकोनेंवायकोसभोगिलें ॥ ऐसेंनाहींकींघडलें ॥ वा
यकोसअंतरीलागलें ॥ ध्यानपुरुषाचें ॥३८॥ स्त्रीसपुरुषपुरुषासवधू
॥ ऐसाआहेहासंबंधू ॥ याकारणेंसूक्ष्मसंवादू ॥ सूक्ष्मींचआहे ॥३९॥
पुरुषइच्छेमध्येंप्रकृती ॥ प्रकृतिमध्येंपुरुषव्यक्ती ॥ प्रकृतिपुरुषबोल
ती ॥ येणेंन्यायें ॥४०॥ पिंडावरूनब्रह्मांडपाहावें ॥ प्रचीतीनेंप्रची
तीसघ्यावें ॥ उमजेनातरीउमजावें ॥ विवरविवरोनी ॥४१॥ द्वैतइ
च्छाहोतेमूळीं ॥ तरीतेआलीभूमंडळीं ॥ भूमंडळींआणिमूळीं ॥ रुजू
पाहावें ॥४२॥ येथेंमोठाझालासाक्षेप ॥ फिटलाश्रोतयांचाआक्षेप ॥
जेंप्रकृतिपुरुषांचेंरूप ॥ निवडोनगेलें ॥ ४३ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु
शिष्यसंवादेषोडशदशकेमहद्भूतस्तवननिरूपणंनामसप्तमःसमासः ७
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नमूंगणपतिमंगलमूर्ती ॥ जयाचेनिमतिस्फू
र्ती ॥ लोकभजतीस्तवनकरिती ॥ आत्मयाचें ॥१॥ नमूंवैखरीवागीश्व
री ॥ अभ्यंतरींप्रकाशकरी ॥ नानाभरोवरींविवरी ॥ नानाविद्या
॥ २ ॥ सकळजनामध्येंनाम ॥ रामनामउत्तमोत्तम ॥ श्रमजाऊन
विश्राम ॥ चंद्रमौळीपावला ॥३॥ नामाचामहिमाथोर ॥ रूपकैसेंउ
त्तरोत्तर ॥ परात्परपरमेश्वर ॥ त्रैलोक्यधर्ता ॥४॥ आत्मारामचहुं
कडे ॥ लोकवावडेजिकडेतिकडे ॥ देहपडेमृत्युघडे ॥ आत्म्यावि
ण ॥५॥ जीवात्माशिवात्मापरमात्मा ॥ जगदात्माविश्वात्मागुप्तात्मा
॥आत्माअंतरात्मासर्वात्मा ॥ देवदानवमानवीं ॥६॥सकळमार्गबोल
तीचालती ॥ अवतारपंगतीचीगती ॥ आत्म्याकरितांहोतजाती ॥
ब्रह्मादिक॥७॥ नादरूपज्योतिरूप ॥ सूक्ष्मरूपसत्तारूप ॥ चैतन्य
रूपसुखरूप ॥ द्रष्टारूपजाणिजे ॥८॥ नरोत्तमवीरोत्तम ॥पुरुषोत्तम
रघूत्तम॥सर्वोत्तमउत्तमोत्तम ॥ त्रैलोक्यवासी॥९॥नानाखटपटआणि
चटपट ॥ नानालटपटआणिझटपट ॥ आत्मानसतांसर्वसपाट ॥
हूंकडे ॥१०॥ आत्म्याविणवेडेंकुडें ॥ आत्म्याविणमडेंबापुडें

आत्म्याविणथडेंरोकडें ॥ शरीराचें ॥११॥ आत्मज्ञानीसमजेमनीं॥ पाहेजनींआत्मयाल्लागुनीं॥भुवनींआणित्रिभुवनीं ॥ आत्म्याविणवोस ॥१२॥ परमसुंदरआणिचतुर ॥ जाणेसकळसारासार ॥ आत्मयाविणअंधकार ॥ उभयलोकीं ॥१३॥ सर्वांगींसिद्धसावध॥ नानाभेदनानावेध ॥ नानाखेदआणिआनंद ॥ तेणेंचिकरितां ॥ १४ ॥ रंकअथवाब्रह्मादिक॥एकचिचालवीअनेक॥पाहावानित्यानित्यविवेक ॥ कोणीएकें ॥१५॥ ज्याचेघरींपद्मिनीनारी ॥ आत्मातंववरीआवडीधरी ॥ आत्मागेलियाशरीरीं॥तेजकैंचें ॥१६॥ आत्मादिसेनानाभासेना ॥ बाह्यात्कारेंअनुमानेना ॥ नानामनांच्याकल्पना ॥ आत्मयाचेनी ॥१७॥ आत्माशरीरींवास्तव्यकरी ॥ अवघेंब्रह्मांडरिवरीभरी ॥ वासनाभावनापरोपरी ॥ कितीह्मणोनसांगाव्या ॥ ॥१८॥ मनांच्याअनंतवृत्ती॥अनंतकल्पनाधरिती॥अनंतप्राणीसांगोंकिती ॥ अंतरात्म्याचे ॥१९॥ अनंतराजकारणेंधरणें ॥ कुबुद्धिसुबुद्धिविवरणें ॥ कळोंनदेणेंचुकावणें ॥ प्राणिमात्रांसी ॥ २०॥ एकासएकजपतीटपती ॥ एकासएकखपतीलपती ॥शत्रुपणाचीस्थितिगती॥चहूंकडे ॥२१॥ पृथ्वीमध्येंपरोपरी ॥ एकासएकसितरी ॥ कित्येकभक्तपरोपरी॥परोपकारकरिती ॥२२॥ एकआत्माअनंतभेद ॥ देहपरत्वेंघेतीस्वाद ॥ आत्मठायींचाअभेद॥भेददेहिधरी ॥२३॥ पुरुषासस्त्रीपाहिजे ॥ स्त्रीसपुरुषपाहिजे ॥ नवरीसनवरापाहिजे ॥ हेंतोंघडेना ॥२४॥ पुरुषांचाजीवस्त्रियांचेजीवीं ॥ ऐसीनाहींउठाठेवी॥विषयसुखांचीगोवी ॥ तेथेंभेदआहे ॥२५॥ ज्याप्राण्यासजोआहार॥तेथेंचिहोतीतत्पर ॥ पशूचेआहारीनर ॥ अनादरेंवर्तती ॥२६ ॥ आहारभेददेहभेद ॥ गुप्तप्रगटउदंडभेद॥ तैसाचिजाणावाआनंद ॥ वेगळाल्या ॥२७॥ सिंधुगर्भीचींनीरें ॥ त्यांनीरामधीलशरीरें ॥ आवरणोदकींचींजळचरें ॥ अत्यंतमोठीं ॥२८॥ सूक्ष्मदृष्टिआणितामना ॥ शरीराचाअंतलागेना ॥ मातोअंतरात्माअनुमाना ॥ कैसायेतो ॥२९॥ सूक्ष्मयोगशोधूनिपाहिला ॥ तेणेंकांहींअनुमानला ॥ स्थूळसूक्ष्मा

चागलबला ॥ गाथागोवी ॥ २० ॥ गाथागोवीजगवावयाकारणें ॥
केलींनानानिरूपणें ॥ अंतरात्माकृपाळूपणें ॥ बहुतांमुखेंबोलला
॥२१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेषोडशदशकेअंतरात्मनि
रूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पृथ्वीमध्येंलोकनाना ॥ त्यांसनानाउपास
ना ॥ भावार्थेंप्रवर्तलेभजना ॥ ठायींठायीं ॥१॥ आपुलाल्यादेवास
भजती ॥ नानास्तुतिस्तवनेंकरिती ॥ जेतेनिर्गुणह्मणती ॥ उपास
नेसी ॥२॥ याचाकैसाआहेभाव॥मजसांगिजेअभिप्राव ॥ अरेहास्तु
तीचास्वभाव ॥ ऐसाआहे॥३॥निर्गुणह्मणिजेबहुगुण ॥ बहुगुणींअंत
तरात्माजाण ॥ सकळआहेप्रमाण ॥ प्रचीतपाहा ॥४॥ सकळजना
समानावेंतें ॥ एकाअंतरात्म्यासपावतें ॥ अधिकारपरत्वेंतें ॥ मान्य
कीजे ॥५॥ श्रोताह्मणेहेंअनुमान ॥ मूळींघालावेंजीवन ॥ तेंपावेपा
नोपान ॥ हेसद्यःप्रचीती ॥६॥ वक्ताह्मणेमुळसीवरी ॥ उदकघाला
वेंपात्रभरी ॥ परीनथिरेनिमिषभरी ॥ भूमीसभेदे ॥७॥ थोरवृक्षास
कैसेंकरावें ॥ शेंड्यासपात्रकैसेंन्यावें ॥ त्याचाअभिप्रायदेवें ॥ म
जनिरूपावा ॥८॥ पर्जन्याचेंउदकपडतें ॥ तेंतोंमूळाकडेचयेतें ॥
हातचिपावेनातेथें ॥ कायकरिती ॥९॥ सकळांसमूळसांपडे ॥ ऐसें
पुण्यकैचेंघडे ॥ साधुजनाचेपवाडे ॥ विवेकीमन ॥ १० ॥ तथापिवृ
क्षाचेनिपडिपाडें ॥ जीवनघालितांकोठेंपडे ॥ येगोष्टीनेंसांकडें ॥
कांहींचनाहीं ॥ ११ ॥ मागीलआशंकेचेंनिरसन ॥ होतांजाहलें
समाधान ॥ आतांगुणासनिर्गुण ॥ कैसेंह्मणती ॥१२॥ चंचळपणें
विकारलें ॥ सगुणऐसेंबोलिलें ॥ येरतेंनिर्गुणउरलें ॥ गुणातीत ॥
॥१३॥ वक्ताह्मणेहाविचार ॥ शोधूनपाहावेंसारासार ॥ अंतरींराह
तांनिर्धार ॥ नावनाहीं ॥१४॥ विवेकेंचितोमुख्यराजा ॥ आणिसे
वकांचेंनांवराजा ॥ याचाविचारसमजा ॥ विवादखोटा ॥१५॥ क
ल्पांतप्रळयींजेंउरलें ॥ तेंनिर्गुणऐसेंबोलिलें ॥ येरतेंअवघेंचिजाहलें
॥ मायेमध्यें ॥१६॥ सेनाशहरबाजार॥ नानायात्रालहानथोर ॥

ब्दउठतीअपार ॥ कैसेनिवडावे ॥१७॥काळामध्येंपर्जन्यकाळ॥मध्य
रात्रीहोतांनिवळ ॥ नानाजीवबोलतीसकळ ॥ कैसेंनिवडावे॥१८॥
नानादेशभाषामतें ॥ भूमंडळींअसंख्यातें ॥ बहुऋषिबहुमतें ॥ कैसीं
निवडावीं ॥१९॥ दृष्टिहोतांचअंकुर ॥ सृष्टिवरीनिघतीअपार ॥ना
नातंतुलहानथोर ॥ कैसेनिवडावे ॥२०॥ खेचरेंभूचरेंजळचरें ॥ ना
नाप्रकारींचींशरीरें ॥ नानारंगचित्रविचित्रें ॥ कैसींनिवडावीं ॥
॥२१॥ कैसेंदृश्यआकारलें ॥ नानाप्रकारींविकारलें ॥ उदंडचिपै
सावलें ॥ कैसेंनिवडावें ॥२२॥ पोकळीमध्येंगंधर्वनगरें ॥ नानारंग
लहानथोरें ॥ बहुतव्यक्तिबहुप्रकारें ॥ कैशींनिवडावीं ॥२३॥ दि
वसरजनीचाप्रकार ॥ चांदणेंआणिअंधकार ॥ विचारआणिअवि
चार ॥ कैसानिवडावा ॥ २४ ॥ विसरआणिआठवण ॥ नेमस्त
आणिबाष्कळपण ॥ प्रचीतआणिअनुमान ॥ येणेंरीतीं ॥२५॥न्या
यआणिअन्याय ॥ होयआणिनहोय ॥ विवेकेंविणकाय ॥ उमजो
जाणें ॥२६॥ कार्यकर्ताआणिनिष्कामी ॥ शूरआणिकुकर्मी ॥ धा
र्मिकआणिअधर्मी ॥ कळलापाहिजे ॥२७॥ धनाढ्यआणिदिवाळ
खोर ॥ सावआणितस्कर ॥ खरेंखोटेंहाविचार॥ कळलापाहिजे ॥
॥२८॥ वरिष्ठआणिकनिष्ठ ॥ भ्रष्टआणिअंतनिष्ठ ॥ सारासारविचा
रस्पष्ट ॥ कळलापाहिजे ॥२९॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे
षोडशदशकेउपासनानिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥पंचभूतेंचालेजग ॥ पंचभूतांचीलगबग॥पंच
भूतेंगेलियामग ॥ कायआहे॥१॥श्रोतावक्तयासबोले॥ भूतांचेंमहिमे
वाढविले ॥ आणित्रिगुणकोठेंगेलें ॥ सांगास्वामी ॥२॥ अंतरात्मा
पांचवेंभूत ॥ त्रिगुणसाचेअंगभूत ॥ सावधकरूनियांचित्त ॥ बरें
पाहा ॥३॥ भूतेंआणिजेजितुकेंझालें ॥ त्रिगुणझाल्यांतआले ॥ इतु
केनमूळखंडलें ॥ आशंकेचें ॥ ४ ॥ भूतावेगळेंकांहींनाहीं ॥ भूतजा
हेंसर्वही ॥ एकावेगळेंएककांहीं ॥ घडेचिना ॥ ५ ॥ आत्म्या
निझालापवन ॥ पवनाचेनिप्रगटेअग्न ॥ अग्निपासूनजीवन

॥ ऐसेंबोलती ॥ ६ ॥ जीवनअवघेंडबाबिलें ॥ तेंरविमंडळेंआ
ळलें ॥ वन्हिवायूचेनिझालें ॥ भूमंडल ॥ ७ ॥ वन्हिवायुरवि
नसता ॥ तरीहोतीउदंडशीतळता ॥ तेंशीतळतेमध्येंउष्णता ॥ येणें
चिन्यायें ॥८॥ अवघेंवर्मासवर्मकेलें ॥ तरीचएवढेंफापावलें ॥ देह
मात्रतितुकेझाले ॥ वर्माकरितां ॥९॥ अवघेंशीतळचिअसतें ॥ तरी
प्राणिमात्रमरोनिजातें ॥ अवघ्याउष्णेंचिकरपतें ॥ सकळकांहीं॥१०॥
भूमंडळआळोनिगोठलें ॥ तेंरविकिरणेंवाळोनगेलें ॥ मगसहजचिदे
वेंरचिलें ॥ उपायासी ॥११॥ ह्मणोनिकेलापर्जन्यकाळ ॥ थंडझा
लेंभूमंडळ ॥ पुढेंउष्णकाळींशीतळ ॥ शीतकाळजाणावा ॥ १२ ॥
शीतकाळेंकष्टलेलोक ॥ करपोनिगेलेवृक्षादिक ॥ ह्मणोनिपुढेंकौतु
क ॥ उष्णकाळाचें ॥१३॥ त्यांहिमध्येंप्रातःकाळ ॥ मध्यान्हकाळ
सायंकाळ ॥ शीतकाळउष्णकाळ ॥ निर्माणकेले ॥१४॥ ऐसेंएका
मार्गेंएककेलें ॥ बिलहेंनेंमस्तलाविलें ॥ येणेंकरितांजगलें ॥ प्राणि
मात्र ॥१५॥ नानारसेंरोगकठिण ॥ ह्मणोनिऔषधिकेल्यानिर्माण
परंतुसृष्टिरचनेचेंविवरण ॥ केलेंपाहिजे ॥ १६ ॥ देहमूळरक्तरेत ॥
त्याआपाचेहोतीदांत ॥ ऐशीभूमंडळींप्रचीत ॥ नानारत्नांची॥१७॥
सकळांसिमूळजीवनबाधा॥जीवनेंचालेसकळधंदा॥जीवनेंविणहरिगो
विंदा ॥ प्राणीकैंचे ॥१८॥ जीवनाचेंमुक्ताफळ ॥ शुक्रासारिखेंसुढा
ळ ॥ हिरेमाणिकइंद्रनीळ ॥ तेजाळझाले ॥ १९ ॥ महिमाकोणाचा
सांगावा ॥ तेजाळकर्दमचिआघवा ॥ वेगळावेगळानिवडावा ॥ को
ण्याप्रकारें ॥२०॥ परंतुबोलिलेंकांहींएक ॥ मनासकळावयाविवेक ।
जनामध्येंतार्किकलोक ॥ समजतीअवघें ॥ २१ ॥ अवघेंसमजलेंहेंघ
डेना ॥ शास्त्रशास्त्रांसिपडेना ॥ अनुमानेंनिश्चयहोईना ॥ कांहींएक
॥२२॥ अगाधगुणभगवंताचे ॥ शेषवर्णूनशकेवाचे ॥ वेदविधितेति
काचे ॥ देवेंविण ॥२३॥ आत्मासमसकळांपाळी ॥ अवघेंत्रैलोक
संभाळी ॥ तयाएकेविणधुळी ॥ होयसर्वत्रांची ॥ २४ ॥ जेथेंआत
रामनाहीं ॥ तेथेंउरोंनशकेकांहीं ॥ त्रैलोकींचेप्राणीसर्वही ॥ प्र

पी ॥२५॥आत्मानसतांयेतीमरणें॥आत्म्याविणकैंचेंजिणें॥बराविवे
कसमजणें ॥ अंतर्यामीं ॥२६॥ समजणेंजेंविवेकाचें ॥ तें हिआत्म्या
विणकैंचें ॥ कोणीएकेंजगदीशाचें ॥ भजनकरावें ॥२७॥ उपासना
प्रगटझाली ॥ तरीहेविचारणाकळली ॥ याकारणेंपाहिजेकेली ॥ वि
चारणादेवाची ॥२८॥ उपासनेचामोठाआश्रय ॥ उपासनेविणनि
राश्रय ॥ उदंडकेलेंतरीतोजय ॥ प्राप्तनाहीं ॥ २९ ॥ समर्थाचीना
हींपाठी ॥ तयासभलताचकुटी ॥ याकारणेंउठाउठी ॥ भजनकरावें
॥३०॥भजनसाधनअभ्यास ॥ येणेंचिपाविजेपरलोकास ॥ दासम्ह
णेहाविश्वास ॥ धरिलापाहिजे ॥३१॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरु
शिष्यसंवादेषोडशदशकेगुणभूतनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥ १० ॥

॥ इतिषोडशदशकः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ . ॥ निश्चळब्रह्मींचंचळआत्मा ॥सकळांपरजोप
मात्मा ॥ चैतन्यसाक्षीज्ञानात्मा ॥ षड्गुणेश्वर ॥१॥ सकळजगाचा
श्वर ॥ ह्मणोनिनामेंजगदीश्वर ॥ तयापासूनविस्तार ॥ विस्तारळा
॥२॥ शिवशक्तिजगदीश्वरी ॥ प्रकृतिपुरुषपरमेश्वरी ॥ मूळमायागुण
श्वरी ॥ गुणक्षोभिणी ॥३॥ क्षेत्रज्ञद्रष्टाकूटस्थसाक्षी ॥ अंतरात्मास
र्वलक्षी ॥ शुद्धसत्वमहत्तत्वपरीक्षी ॥ जाणतासाधू ॥४॥ ब्रह्माविष्णु
महेश्वर ॥ नानापिंडींजीवेश्वर ॥ त्यांसभासतीप्राणिमात्र ॥ लहान
थोर ॥५॥ देवदेवळामध्येंबैसला ॥ नभजतांमारितोदेहाला ॥ ह्मणो
नित्याच्याभेणेंतयाला ॥ भजतीलोक ॥६॥ जेवेळेसिभजनचुकले ॥
तेतेंव्हांपछाडिले ॥ आवडीनेंभजोंलागले ॥ सकळलोक ॥७॥ जेंजें
जेव्हांआक्षेपिलें ॥ तेंतेंतात्काळचिदीधलें ॥ त्रैलोक्यभजोंलागलें ॥
येणेंप्रकारें ॥८॥ पांचांविषयांचानैवेद्य ॥ जेव्हांपाहिजेतेव्हांसिद्ध ॥
ऐसेंनकरितांसद्य ॥ रोगहोती ॥९॥ जेणेंकाळेंनैवेद्यपावेना ॥ तेणें
काळेंदेवराहेना ॥ भाग्यवैभवपदार्थनाना ॥ सांडूनजातो ॥ १० ॥
जातोतोकळोंदेईना ॥ कोणासठाऊकहोईना ॥ देवेंविणअनुमानेना
॥ कोणासदेव ॥११॥ देवपहावयाकारणें ॥ देउळेंलागतींपाहणें ॥
कोठेंतरीदेउळाच्यागुणें ॥ देवप्रगटे ॥१२॥ देउळेंह्मणिजेनानाशरी
रें ॥ तेथेंराहिजेजीवेश्वरें ॥ नानाशरीरेंनानाप्रकारें ॥ अनंतभेद
॥१३॥ चालतीबोलतीदेउळें ॥ सामर्थ्येंराहिजेराउळें ॥ जितुकींदे
उळेंतितुकींसकळें ॥ कळलींपाहिजे ॥१४॥ मत्स्यकूर्मवराहदेउळें ॥
भूगोलधरिलासर्वकाळें ॥ कराळेंविक्राळेंनिर्मळें ॥ कितीएक ॥१५॥
कितीएकदेउळींसौख्यपाहे ॥ भरितेंअवघेंसिंधुआहे ॥ परीतेंसर्वका
ळनराहे ॥ अशाश्वत ॥१६॥ अशाश्वताचामस्तकमणी ॥ जयाचीप
वाडीकरणी ॥ दिसेनातरीकायझालेधनी ॥ तयासीचह्मणावें ॥१७॥
उद्भवोन्मुखहोतांअभेद ॥ विमुखहोतांउदंडखेद ॥ ऐसाअधोर्ध्वसंव
द ॥ होतजातो ॥१८॥ सकळांचेंमूळदिसेना ॥ भव्यभारीआणि
सेना ॥ निमिषएकवसेना ॥ एकेठायीं ॥ १९ ॥ ऐसाअगाधपर

मा ॥ कोणजाणेत्याचामहिमा ॥ तुझीलीलासर्वोत्तमा ॥ तूंचिजा
णसी ॥२०॥ संसारासआलियाचेंसार्थक॥जेथेंनित्यानित्यविवेक॥
इहलोकआणिपरलोक ॥ दोन्हीसाधिले ॥२१॥ मननशीळलोकांपा
शीं ॥ अखंडदेवअहर्निशी ॥ पाहतांत्याच्यापूर्वसंचितासी ॥ जोडा
नाहीं ॥२२॥ अखंडयोगह्मणोनियोगी ॥योगनाहींतोवियोगी ॥ वि
योगींतोहीयोगी ॥ योगबळें ॥ २३ ॥ भल्यांचीमहिमाऐशी ॥ जेस
न्मार्गलावीलोकांशी ॥ पोहणारअसतांबुडतयासी ॥बुडोंनेदी॥२४॥
स्थूळसूक्ष्मतत्वझाडा ॥पिंडब्रह्मांडांचानिवाडा ॥ प्रचीतपाहेऐसाथो
डा ॥भूमंडळीं ॥२५॥ वेदांतींचेंपंचीकरण ॥ अखंडतयाचेंविवरण॥
महावाक्येंअंतःकरण ॥ रहस्यपाहे ॥२६॥ जेपृथ्वीमध्येंविवेकीअस
ती ॥ धन्यतयांचीसंगती ॥ श्रवणमात्रेंपावतीगती ॥ प्राणिमात्र
॥२७॥ नानासत्संगआणिउत्तमगुण ॥ सत्संगआणिसच्छास्त्रश्रवण॥
अखंडहोतसेविवरण ॥ नानापरोपकारांचें ॥ २८ ॥ जेसत्कीर्तीचेपु
रुष ॥ तेपरमेश्वराचेअंश ॥ धर्मस्थापनेचाहव्यास ॥ तेथेंचिवसे
॥२९॥ विशेषसारासारविचार ॥ तेणेंहोयजगदुद्धार ॥संगत्यागेंनि
रंतर ॥ होऊनगेले॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्त
दशदशकेदेवबलात्कारनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्रह्मनिर्मळनिश्चळ ॥ जैसेंगगनअंतराळ ॥
निराकारेंकेवळ ॥ निर्विकारी ॥१॥ अंतचिनाहींतेंअनंत ॥ शाश्वत
आणिसदोदित ॥ असंतनव्हेतेंसंत ॥ सर्वकाळ ॥ २ ॥ परब्रह्मतेंअ
विनाश ॥ जैसेंआकाशअवकाश ॥ नतुटेनफुटेसावकाश ॥ जैसेंतैसें
॥३॥ तेथेंज्ञाननाअज्ञान ॥ तेथेंस्मरणनाविस्मरण ॥ तेथेंअखंडनि
र्गुण ॥ निरवलंबी ॥४॥ तेथेंचंद्रसूर्यनापावक ॥ नव्हेकाळोखनाम
नाशक ॥ उपाधिवेगळेंएक ॥ निरुपाधिब्रह्म ॥५॥ निश्चळींस्मरण
जालें ॥ त्यासचैतन्यऐसेंकल्पिलें ॥ गुणसमानत्वेंझालें ॥ गुणसा
ऐसें ॥६॥ गगनींआलीअभ्रच्छाया ॥ तैशीजाणिजेमूळमाया ॥
वआणिविलया ॥ वेळनाहीं ॥७॥ निर्गुणींगुणविकार ॥ तोचि

षड्गुणेश्वर ॥ अर्धनारीनटेश्वर ॥ तयासिह्मणिजे ॥ ८ ॥ आदिश
क्तिशिवशक्ति ॥ मूळींआहेसर्वशक्ति ॥ तेथूनपुढेंनानाव्यक्ति ॥ नि
र्माणझाल्या ॥९॥ तेथूनपुढेंशुद्धसत्व ॥ रजतमाचेंगूढत्व ॥ तयासि
ह्मणिजेमहत्तत्व ॥ गुणक्षोभिणी ॥ १० ॥ मूळींअसेचिनाव्यक्ती ॥
तेथेंकैंचीशिवशक्ती ॥ ऐसेंह्मणालतरीचित्तीं ॥ सावधानअसावें
॥११॥ ब्रह्मांडावरूनापिंड ॥ अथवापिंडावरूनब्रह्मांड ॥ अधोर्ध्वपा
हतांनिवाड ॥ कळोंयेतें ॥१२॥ बीजफोडूनआणिलेंमना ॥ तेथेंफ
ळतोंदिसेना ॥ वाढतवाढतपुढेंनाना ॥ फळेंयेती ॥१३॥ फळफोडि
तांबीजदिसे ॥ बीजफोडितांफळनसे ॥ तैसाविचारअसे ॥ पिंडब्रह्मां
डीं ॥१४॥ नरनारीदोन्हीभेद ॥ पिंडींदिसतीप्रसिद्ध ॥ मूळींनसतां
विशद ॥ होतीलकैसीं ॥१५॥ नानाबीजरूपकल्पना ॥ तींतकायए
कअसेना ॥ सूक्ष्मह्मणोनभासेना ॥ एकाएकीं ॥१६॥ स्थूळाचेंमूळ
तेंवासना ॥ तेवासनाआधींदिसेना ॥ स्थूळावेगळेंअनुमानेना ॥सक
ळकांहीं ॥१७॥ कल्पनेचीसृष्टिकेली ॥ ऐशींवेदशास्त्रेंबोलिलीं ॥ दि
सेनाह्मणोनमिथ्याकेली ॥ नपाहिजेकीं ॥ १८ ॥ पडदाएकएकज
न्माचा ॥ तेथेंविचारकळेलकैंचा ॥ परंतुगूढत्वहानेमाचा ॥ ठावआ
हे ॥१९॥ नानापुरुषांचेजीव ॥ नानास्त्रियांचेजीव ॥ एकचिपरीदे
हस्वभाव ॥ वेगळाले ॥२०॥ नवरीसनवरीनलगे ॥ ऐसाभेददिसों
लागे ॥ पिंडावरूनउमगे ॥ ब्रह्मांडबीज ॥२१॥ नवरीचेंमननवऱ्या
वरी ॥ नवऱ्याचेंमननवरीवरी ॥ ऐशीवासनेचीपरी ॥मूळींहूनपाहा
वी ॥२२॥ वासनामूळींचअभेद॥ देहसंबंधेंझालाभेद ॥ तुटतांदेहाच
संबंध ॥ भेदगेला ॥२३॥ नरनारीचेंबीजकारण ॥ शिवशक्तिमध्यें
जाण ॥ देहधारितांप्रमाण ॥ कळोंआलें ॥२४॥ नानाप्रचीतींच्यावा
सना ॥ एकाचेंएकासकळेना ॥ तीक्ष्णदृष्टीनेंअनुमाना ॥ कांहींसें
तें ॥२५॥ बाळकासवाढवीजननी ॥ हेंतोनव्हेपुरुषाचेनी ॥ उपा
वाढेजयाचेनी ॥ तेहेवासिता ॥२६॥ वीटनाहींकंटाळानाहीं ॥ अ
स्यनाहींत्रासनाहीं ॥ इतुकीमायाकोठेंचिनाहीं ॥ मातेवेगळी ॥२

नानाउपाधिबाढवूंजाणे ॥ नानामायेनेंगोवूंजाणे ॥ नानाप्रीतिलावूं जाणे ॥ नानाप्रमंचांची ॥२८॥ पुरुषासस्त्रीचाविश्वास ॥ स्त्रीपुरुषां चासंतोष ॥ परस्परेंवासनेस ॥ बांधोनघांकिलें ॥२९॥ ईश्वरेंमोठेंसू त्रकेलें ॥ मनुष्यमात्रगुंतोनराहिले ॥ लोभाचेंगुंडाळेंकेलें ॥ उगवेना ऐसें ॥ ३० ॥ ऐशीपरस्परेंआवडी ॥ स्त्रीपुरुषांचीमहागोडी ॥ हेमू ळींहूनचाललीरोकडी ॥ विवेकेंपाहावी ॥ ३१ ॥ मूळींसूक्ष्मनिर्माण झालें ॥ पुढेंस्पष्टदिसोनआलें ॥ उत्पत्तीचेंकार्यचाले ॥ उभयाकारि तां ॥३२॥ मूळींशिवशक्तीहेंतोखरें ॥ पुढेंझालींवधुवरें ॥ चौऱ्या शींलक्षविस्तारें ॥ विस्तारलीजे ॥३३॥ जेथेंशिवशक्तीचेंरूपकेलें ॥ श्रोतींमनासपाहिजेआणिलें ॥ विवरल्याविणबोलिलें ॥ तेंव्यर्थजा णावें ॥३४॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तदशदशकेशिव शक्तिनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ थांबाथांबाऐकाऐका ॥ आधींचग्रंथसोडूं नका ॥ सांगीतलेंतेंऐका ॥ सावधपणें ॥१॥ श्रवणांमध्येंसारश्रवण ॥ तेंहेंअध्यात्मनिरूपण ॥ सूचितकरूनिअंतःकरण ॥ग्रंथामध्येंविव रावें॥मनश्रवणमनांचाविचार ॥ निजध्यासेंसाक्षात्कार ॥ रोकडा मोक्षाचाउद्धार ॥ बोलोंचनये ॥३॥ नानारत्नेंपरीक्षितां ॥ अथवा वजनेंकरितां ॥ उत्तमसोनेंपुटींघालितां ॥ सावधानअसावें ॥ ४ ॥ नानानाणींमोजूनघेणें ॥ नानापरीक्षाकरणें ॥ विवेकीमनुष्यासबो लणें ॥ सावधानअसावें ॥५॥ जैसेंलाखोलीचेंधान्य ॥ निवडोनवें चितांहोतेंमान्य ॥ सगटमोजितांअमान्य ॥ देवक्षोभे ॥६॥ एकांतीं नाजुककारभार॥तेथेंअसावेंअतितत्पर ॥ त्याच्याकोटिगुणेंविचार ॥ अध्यात्मग्रंथीं ॥७॥ काहण्याकथागोष्टीपवाड ॥ नानाअवतारचरि त्रवाड ॥ त्यासमस्तांमध्येंजाड ॥ अध्यात्मविद्या ॥८ गतगोष्टीसऐ कलें ॥ तेणेंकायहातासिआलें ॥ ह्मणतीपुण्यप्राप्तझालें ॥ तरीतेंदि सेना ॥९॥तैसेंनव्हेअध्यात्मसार ॥ हाप्रचीतीचाविचार॥ कळतां मानाचासंहार ॥ होतजातो ॥१०॥ मोठेमोठेयेऊनगेले ॥ आ

त्म्याकरितांचवर्तले ॥ त्याआत्म्याचाचमहिमांबोले ॥ ऐसाकवण ॥ ११ ॥ युगानुयुगएकटाएक ॥ चालवितोतिन्हीलोक ॥ त्याआ त्म्याचाविवेक ॥ पाहिलाचपाहावा ॥ १२ ॥ प्राणीआलेयेऊनगेले ॥ तेजैसेजैसेवर्तले ॥ तेवर्तणुकेचेंकथनकेलें ॥ इच्छेसारिखें ॥ १३ ॥ जेथेंआत्मानाहींदाट ॥ तेथेंअवसरसपाट ॥ आत्म्याविणबापुडेंका ष्ठ ॥ कायजाणे ॥१४॥ ऐसेंवरिष्ठआत्मज्ञान ॥ दुसरेंनाहींयासमान ॥ सृष्टिमध्येंविवेकीजन ॥ तेंचिहेजाणती ॥१५॥ पृथ्वीआणिआप तेज ॥ यांचापृथ्वीमध्येंसमज ॥ अंतरात्मातत्वबीज ॥ तेंवेगळेंराहि लें ॥१६॥ वायुपासूनपैलीकडे ॥ जोकोणीविवेकेंपवाडे ॥ जवळी चआत्मासांपडे ॥ तयापुरुषासी ॥१७॥ वायुप्रकाशगुणमाया ॥प्रकृ तिपुरुषमूळमाया ॥ सूक्ष्मरूपेंप्रचीतयेया ॥ कठिणआहे ॥१८॥ माया देवीच्याधांदली ॥ सूक्ष्मींकोणमनघाली ॥ समजलात्याचीतुटली ॥ संदेहवृत्ती ॥१९॥ मूळमायाचौथादेह ॥ ज्ञालापाहिजेनिःसंदेह ॥देहातीं तहोऊनराहे ॥धन्यतोसाधु ॥२०॥ विचारेंऊर्ध्वचढती ॥तयासीऊर्ध्वग ती ॥येरांसकळांअधोगती ॥पदार्थज्ञानें ॥२१ ॥पदार्थचांगलेदिसती ॥प रीतेसर्वैचिनासती ॥ अतोभ्रष्टततोभ्रष्टहोती ॥ लोकतेणें ॥२२॥ या कारणेंप्रकृतिज्ञान ॥ नानाजिनसांचेंअनुमान ॥ सर्वसांडूनिनिरंजन ॥ धुंडीतजावें ॥ २३ ॥ अष्टांगयोगपिंडज्ञान ॥ त्याहूनथोरतत्वज्ञान ॥ त्याहूनथोरआत्मज्ञान ॥ तेंपाहिलेंपाहिजे ॥२४॥ मूळमायेचेशेवटीं ॥ हरिसंकल्पमूळींउठी ॥ उपासनायोगेंमिठी ॥ तेथेंघातलीपाहिजे ॥२५॥मगत्यापैलीकडेजाण ॥ निखळब्रह्मनिर्गुण ॥निर्मळनिश्चळत्या चीखुण ॥ गगनासारिखी ॥२६॥ येथूनतेथवरिदाटलें ॥ प्राणिमा त्रासभेटलें ॥ पदार्थमात्रींलिगटलें ॥ व्यापूनआहे ॥ २७ ॥ त्याऐसें नाहींथोर ॥ सूक्ष्माहूनिसूक्ष्मविचार ॥ पिंडब्रह्मांडाचासंहार ॥ हे तांकळे ॥२८॥ अथवापिंडब्रह्मांडअसतां ॥ विवेकप्रळयपाहोंजा ॥ शाश्वतकोणहेंतत्वतां ॥ उमजोंलागे ॥२९॥ करूनअनघातख डा ॥ सारासारांचानिवाडा ॥ सावधपणेंग्रंथसोडा ॥ सुखीः

॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तदशदशकेश्रवणोप देशनिरूपणंनामतृतीयःसमासः ॥३॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ बहुतजनांसिउपायें ॥ वक्तयासपुसतांत्रांमूंन घे ॥ बोलतांबोलतांअन्वयें ॥ सांडूंचनये ॥१ ॥ श्रोतयानेंआशंका घेतली ॥ तेतात्काळपाहिजेफेडिली ॥ स्वगोष्टीनेंस्वगोष्टिपेंचली ॥ ऐसेंनव्हावें ॥२॥ पुढेंधरितांमागेंपेंचला ॥ मागेंधरितांपुढेंउडाला ॥ ऐसासांपडतचिगेला ॥ ठायींठायीं॥३॥पोहणारचिगुचक्याखातो ॥ जनांसकैसाकाढूंपाहतो ॥ आशयलोकांचाराहतजातो ॥ ठायींठा यीं ॥४॥ आपणचिबोलिलासंहार ॥ आपणचिबोलिजेसर्वसार ॥ दुस्तरमायेचापार ॥ दाविलापाहिजे ॥ ५ ॥ जेंजेंसूक्ष्मनामघ्यावें ॥ त्याचेंरूपविवरूनिघ्यावें ॥ तरींचवक्ताह्मणवावें ॥ विचारवंत॥६॥ब्र ह्मकैसेंमूळमायाकैसी ॥ अष्टधाप्रकृतिशिवशक्तिकैसी ॥ षड्गुणऐ श्वर्याचीस्थितीकैसी ॥ गुणसाम्याची ॥७॥ अर्धनारीनटेश्वर ॥ प्र कृतिपुरुषांचाविचार ॥ गुणक्षोभिणीतदनंतर ॥ त्रिगुणकैसें ॥ ८ ॥ पूर्वपक्षकोठूनकोठवरी ॥ वाच्यांशलक्ष्यांशाचीपरी ॥ सूक्ष्मनाना विचारकरी॥धन्यतोसाधु॥९॥नानापाल्हाळींपडेना ॥ बोलिलेंचिबो लवेना ॥ मौनगर्भअनुमाना ॥ आणूनसोडी॥१०॥घडीएकविमळब्र ह्म ॥ घडीएकसर्वब्रह्म ॥ द्रष्टासाक्षीसत्ताब्रह्म ॥ क्षणएक ॥ ११ ॥ निश्चळतेंचिझालेंचंचळ ॥ चंचळतेंचिब्रह्मकेवळ ॥ नानाप्रसंगींखळ खळ ॥ निवाडानाहीं ॥ १२ ॥ चळतेंआणिनिश्चळ ॥ अवघेंचैतन्य चिकेवळ ॥ रूपेंवेगळालींप्रबळ ॥ बोलवेना ॥१३॥ उगीचकरीगा थागोवी ॥ तोलोकांसकैसाउगवी ॥ नानानिश्चयनानागोवी ॥ हो तजाते ॥ १४ ॥ भ्रमासह्मणेपरब्रह्म ॥ परब्रह्मासह्मणेभ्रम ॥ ज्ञाते पणाचासंभ्रम ॥ बोलोनदावी ॥ १५ ॥ घालीशास्त्रांचेंदडपण ॥ प्र तीतिविणनिरूपण ॥ पुसोंजातांउगाचशीण ॥ अत्यंतमानी॥१६॥ त्यासआणिपदार्थभिडा ॥ तोकायबोलेलबापुडा ॥सारासारांचा ॥ झालापाहिजे ॥१७॥ वैद्यमात्रेचीस्तुतिकरी ॥ मात्रागुण

काहींचनधरी ॥ प्रचीतिविणतैसीपरी ॥ ज्ञानाचीझाली ॥१८॥ जेथंनाहींसारासार ॥ तेथेंअवघाअंधकार ॥ नानापरीक्षांचेविचार ॥ राहिलेतेथें ॥ १९ ॥ पापपुण्यस्वर्गनरक ॥ विवेकआणि अविवेक ॥ सर्वब्रह्मींकायएक ॥ सांपडलेंनाहीं ॥२०॥पावनआणि तेंपतन ॥ दोनीमानिलींतत्समान ॥ निश्चयआणिअनुमान ॥ ब्रह्म रूप ॥२१॥ ब्रह्मरूपझालेंआघवें ॥ तेथेंकायनिवडावें ॥ अवघेंसाका रचिटाकावें ॥ कायकोठें ॥२२॥ तैसेंसारआणिअसार ॥ अवघाझा लाएकंकार ॥ तेथंबळावलाअविचार ॥ विचारकैंचा ॥ २३ ॥ वंद्य निंद्यएकझालें ॥ तेथेंकायहातासआलें ॥ जन्मसद्रंथेंजेभुलले ॥ तेभ लतेंचिबोलती॥२४॥तैसा अज्ञानभ्रमेंभुलला॥सर्वब्रह्मम्हणोनबैसला॥ महापापिआणिभला ॥ एकचिमानी ॥ २५ ॥ सर्वसंगपरित्याग ॥ अवासवाविषयभोग ॥ दोघेएकचिमानितांमग ॥ कायउरलें॥२६॥ भेदईश्वरकरूनगेला ॥ तोयाच्याबापाचेनिनवचेमोडिला ॥ मुखाम ध्येंघांसघातला ॥ तोअपानींघालावा ॥२७॥ ज्याइंद्रियासजोभोग ॥ तोतोकरीयथासांग ॥ ईश्वराचेंकेलेंजग ॥ मोडितांउरेना ॥२८॥ अवघीभ्रांतीचीठकाठकी ॥ प्रचीतिविणगोष्टिलटकी ॥ वेडलागलें बटकी ॥ तोभलतेंचिबोले ॥२९॥ म्हणयेंज्ञातासावधान ॥ त्याचेंऐ कावेंनिरूपण ॥ आत्मसाक्षात्काराचीखूण ॥ तात्काळबाणे॥३०॥वे डेंवांकडेंजाणावें ॥ आंधळेंपाउलींओळखावें ॥ बाष्कळबोलणेंसांडा वें ॥ वमनजैसें ॥३१॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तदशद शकेअनुमाननिरसननिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ एकवीससहस्रसाहशेंजपा ॥ नेमूनगेलीतेः जपा ॥ विचारपाहतांसोपा ॥ सकळकाहीं ॥१॥ मुखींनासिकींअसि जेमाणें ॥ तयासअखंडयेणेंजाणें ॥ याचाविचारपाहाणें ॥ सूक्ष्म द्दष्टीं ॥ मूळींपाहतांएकस्वर ॥ त्याचातारमंद्रघोर ॥ त्याघोराहून सूक्ष्मविचार ॥ अजपेचा ॥३॥ सरिगमपधनिस ॥ सरिमानेंकास स ॥ प्रथमस्वरेंमातृकास ॥ म्हणोनपाहावें ॥४॥परेवाचेहूनवतें ॥

पपर्यंतीलाकलें ॥ स्वरार्चेजन्मस्थानतें ॥ शोधूनउठे ॥ ५ ॥ एकां
तींजगीचबैसावें ॥ तेथेंहेसमजोनपाहावें ॥ अखंडध्यावेंसोडावें ॥ अ
रंतरासी ॥ ६ ॥ एकांतींमौनधरूनबैसे ॥ सावधपाहतांकैसेंभासे ॥
सोहंसोहंऐसे ॥ शब्दहोती ॥७॥ उच्चारेंविणजेशब्द ॥ तेजाणावेसह
जशब्द ॥ प्रत्ययायेतीपरंतुनाद ॥ कांहींचनाहीं ॥८॥ तेशब्दसांडू
नबैसला॥तोमौनीजाणावाभला ॥ योगाभ्यासाचामळवला ॥ याचका
रणें ॥९॥ एकांतींमौनधरूनबैसला ॥ तेथेंकोणशब्दझाला ॥ सोहंऐ
साभासला ॥ अंतर्यामीं ॥१०॥ धरितसोहंटाकितांअहं ॥ अखंड
चालेसोहंसोहं ॥ याचाविचारपाहतांबहू ॥ विस्तारला ॥११॥ देह
धारकतितुकाप्राणी ॥ स्वेदजउद्भिजादिकखाणी ॥ श्वासोच्छ्वासन
सतांप्राणी ॥ कैसेजगती ॥१२॥ ऐशीहेअजपासकळांसी ॥ परंतु
कळेजाणतयासी ॥ सहजसांडूनसायासीं ॥ पडोंचनये ॥१३॥ सह
जदेवअसतचिअसे ॥ सायासेंदेवफुटेनासे॥नाशवंतदेवासिविश्वासे॥
ऐसाकवण ॥१४॥ जगदंतरार्चेदर्शन ॥ सहजघडेअखंडध्यान ॥
आत्मइच्छेनेंजन ॥ सकळवर्तती ॥१५॥ आत्मयाचेंसमाधान ॥ घडे
तैसेंचिआसन ॥ सांडलेंफिटलेंसमर्पण ॥ तयासीचहोय ॥१६॥ यज्ञ
पुरुषपोटींअसती ॥ तयासअवदानेंसकळदेती ॥ लोकआन्नेंमध्येंअ
सती ॥ आत्मयाचे ॥१७॥ सहजदेवजपध्यानें ॥ सहजबोलणेंस्तुति
स्तवनें ॥ सहजघडेतेंभगवानें ॥ मान्यकीजे ॥१८॥ सहजसमजायत
कारणें ॥ नानाहटयोगकरणें ॥ परंतुएकाएकींसमजणें ॥ घडतना
हीं ॥१९॥ द्रव्यचुकतेंदरिद्रयेतें ॥ तळींलक्ष्मीवरीवर्तते ॥ प्राणीका
करीलतें ॥ ठाउकेंनाहीं ॥२०॥ तळघरामध्येंउदंडद्रव्य ॥ भिंती
मध्येंघातलेंद्रव्य ॥ स्तंभींतुळवटींद्रव्य ॥ आपणामध्यें ॥२१॥ लक्ष्मी
मध्येंकरंटाआदे ॥ त्याचेंदरिद्रअधिकसाधे ॥ नवलकेलेंपरमानंदें ॥
पपुरुषें ॥२२॥ एकपाहतांएकखातो ॥ ऐशीविवेकाचीगती ॥
प्तिअथवानिवृत्ती ॥ येणेंचिन्यायें ॥२३॥ अंतरींअसतांनारायणें
धर्मीसकायउणें ॥ ज्याचीलक्ष्मीतोआपणें ॥ कळकळवराच्या ॥

॥२५॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तदशशतकेअजपानिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥५॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ आत्मादेहामध्येंअसतो ॥ नानासुखदुःखें भोगितो ॥ शेवटींशरीरसांडूनजातो ॥ एकाएकीं ॥१॥ शरीरींशक्तितारुण्यपणीं ॥ नानासुखेंभोगितीप्राणी ॥ अशक्तहोतांवृद्धपणीं ॥ दुःखेंभोगी ॥२॥ मरावेंनाऐंशीआवडी ॥ हातपायखोडूनप्राणसोडी ॥ नानादुःखेंअवघडी ॥ वृद्धपणीं ॥३॥ देहात्मयाचेसंगतीं ॥ कांहींएकसुखभोगिती ॥ चर्फडोंचर्फडूनजाती ॥ देहांतकाळीं ॥ ॥४॥ ऐसाआत्मादुःखदायक॥एकाचेप्राणघेतीएक ॥ आणिशेवटीं निरर्थक ॥ कांहींचनाहीं ॥५॥ ऐसादोंदिवसांचाभ्रम ॥ त्यासम्हणतीपरब्रह्म ॥ नानादुःखांचासंभ्रम ॥ मागूनघेतला ॥६॥ दुःखीहोऊनचर्फडूनगेले ॥ तेथेंकायसमाधानझालें ॥ कांहींएकसुखभोगिलें ॥ तोंसर्वेंचदुःख ॥७॥ जन्मादारभ्यआठवावें ॥ आणिजेअवघेंपडलठावें ॥ नानादुःखभोगावें ॥ कायम्हणोनी ॥८॥ ऐशीआत्मयाचीसंगती ॥ नानादुःखेंप्राप्तहोती ॥ दैन्यवाणेहोऊनजाती ॥ प्राणिमात्र ॥९॥ कांहींआनंदकांहींखेद ॥ जन्मवरीपडिलासंबंध ॥ नानाप्रकारींविरुद्ध ॥ तोडातोडी ॥१०॥ निद्राकाळींढेंकूणपिसा ॥ नानाप्रकारींवळसा ॥ नानाउपायेंवळसा ॥ त्रासहोय ॥११॥ भोजनकाळींमाशायेती ॥ नानापदार्थउंदीरनेती ॥ पुढेंसांचीहिफजिती॥ मार्जारेंकारती ॥१२॥ उवाचामवागोचिड ॥ गांधलेकानटेउदंड । एकासएकचर्फड ॥ दोहींकडे ॥१३॥ विंचूसर्पवाघरिसें ॥ सुसरलांडगेमाणसांसमाणसें ॥ परस्परेंसुखसंतोषें ॥ एकहिनाहीं ॥१४ चौऱ्यांशींलक्षउत्पत्ती ॥ एकासएकभक्षिती ॥ नानापीडाकुर्वर्णिकिती ॥ कायम्हणोनसांगावें ॥१५॥ ऐशीअंतरात्म्याचीकरणी नानाजीवदाटलेधरणीं ॥ परस्परेंसंहारिणी ॥ एकएकाची ॥१ अखंडरडतीचर्फडती ॥ विवळविवळोंप्राणदेती ॥ मूर्खप्राणीत्यांसम्हणती ॥ परब्रह्म ॥१७॥ परब्रह्मजाणारनाहीं ॥ कोणासदुःखदे

नाहीं ॥ स्तुतिनिंदादोनीनाहीं ॥ परब्रह्मीं ॥१८॥ उदंडशिष्यादी
धल्या ॥ तितुक्याअंतरात्म्यासलागल्या ॥ विचारपाहतांभासवास
नाल्या ॥ याथातथ्य ॥१९॥ घगडीचाबटकीचालंबडीचा ॥ गध
डीचाकुत्रीचाबोंगळीचा ॥ ऐसाहिशेबशिष्यांचा ॥ कितीम्हणोन
सांगावा ॥२०॥ इतकेंपरब्रह्मींलागेना ॥ तेथेंकल्पनाचिचालेना ॥
वाडातोडीचेंज्ञानमानेना ॥ कोणीएकाशीं ॥२१॥ सृष्टिमध्येंसकळ
जीव ॥ सकळांसकैचेंवैभव ॥ याकारणेंठायाठाव ॥ निर्मिलादेवें ॥
॥२२॥ उदंडलोकबाजारींचे ॥ जेंजेंआलेंतेंतेंवेंचे ॥ उत्तमतितुकेंभा
ग्याचे ॥ लोकघेती ॥२३॥ येणेंचिन्यायेंअन्नवसन ॥ येणेंचिन्यायें
देवतार्चन ॥ येणेंचिन्यायेंब्रह्मज्ञान ॥ भाग्यासारिखें ॥२४॥ अव
घेचिलोकसुखीअसती ॥ संसारगोडकरूननेती ॥ महाराजेवैभवभो
गिती ॥ तेंकरंट्यासकैचें ॥२५॥ परंतुअंतींनानादुःखें ॥ तेथेंहोतेंस
गटसारिखें ॥ पूर्वीभोगिलींनानासुखें ॥ अंतींदुःखसोसवेना ॥२६
प्राणशरीरसोडीना ॥ कठिणदुःखसोसवेना ॥ मृत्युदुःखसकळजना
॥ कासावीसकरी ॥२७॥ नानाअवयवहीनझाले ॥ तैसेंचिप्राहिजेव
तेलें ॥ प्राणीअंतकाळींगेले ॥ कासाविसहोउनी ॥२८॥ रूपलावण्य
अवघेंजातें ॥ शरीरसामर्थ्यतेंहीजातें ॥ कोणीनसतांमरतें ॥ आपद
आपदो ॥२९॥ अंतकाळींदैन्यादीन ॥ सकळिकांसतत्समान ॥ ऐ
सेंचंचळअवलक्षण ॥ दुःखकारी ॥३०॥ भोगूनअभोक्ताम्हणती ॥
तेंअवघीचफजीती ॥ लोकउगेचबोलती ॥ पाहिल्याविण॥३१॥
अंतकाळआहेकठिण ॥ शरीरसोडिनाप्राण ॥ वराक्यासारिखेंलक्ष
ण ॥ अंतकाळीं ॥३२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तदशदश
कदेहात्मनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मूळींउदकनिवळअसतें ॥ नानावल्लींमध्यें
तें ॥ संगदोषेंतैसेंहोतें ॥ अम्लतीक्ष्णकडवट॥१॥आत्माआत्मपणें
रतो ॥ देहसंगेंविकारतो ॥ साभिमानेंभरींभरतो ॥ भलतीकडे
॥ बरीसंगतीसांपडली ॥ जैशीउंसासगोडीआली ॥ विषयवल्ली

फोपावली ॥ घातकीप्राणी ॥३॥ अठराभारवनस्पती ॥ गुणसंगा येतेकिती ॥ नानादेहांचेसंगती ॥ आत्मयासहोय ॥ ४ ॥ त्यामध्यें कोणीभले ॥ तेसंतसंगेंनिघाले ॥ देहाभिमानसांडूनगेले ॥ विवेक बळें ॥५॥ उदकाचानाशचिहोतो ॥ आत्माविवेकेंनिघतो ॥ ऐसा आहेप्रत्ययतो॥विवेकेंपहावा ॥६॥ ज्यासीस्वहितचिकरणें ॥ त्यास कितीम्हणोनसांगणें ॥ हेंज्याचेंत्याणेंसमजणें ॥ सकळकांहीं ॥ ७ ॥ आपलाआपणकरीकुडावा ॥ तोआपलामित्रजाणावा ॥ आपला नाशकरीतोसमजावा ॥ वैरीऐसा ॥ ८ ॥ आपलेंआपणअनहितक रावें ॥ त्रासआडवेंकोणेंरिघावें ॥ एकांतींजाऊनजीवें ॥ मारीआ पणासी ॥९॥ जोआपलाआपणघातकी ॥ तोआत्महत्यारापातकी॥ याकारणेंविवेकी ॥ धन्यसाधू ॥१०॥ पुण्यवंतांसत्संगती ॥ पापिष्टा सअसत्संगती ॥ गतिआणिअवगती ॥ संगतियोगें ॥ ११ ॥ उत्तम संगधरावी ॥ आपलीआपणचिंताकरावी ॥ अंतरींबरीविवरावी बुद्धिजाणत्याची ॥१२॥ इहलोकआणिपरलोक ॥ जाणतातोसुख दायक ॥ नेणत्याकरितांअविवेक ॥ प्राप्तहोतो ॥१३॥ जाणतादेवा चाअंश॥नेणताम्हणजेतोराक्षसेश ॥ यामध्येंनेंविशेष ॥ तेंजाणोन घ्यावें ॥१४॥ जाणतातोसकळांमान्य ॥ नेणताहोतोअमान्य ॥ जे णेंकरितांहोइजेधन्य ॥ तेंचिघ्यावें॥१५॥साक्षेपीशहाण्याचीसंगती ॥ तेणेंसाक्षेपीशहाणेहोती ॥ आळसीमूर्खाचीसंगती ॥ होतीआळसी मूर्ख ॥१६॥ उत्तमसंगतीचेंफळसुख ॥ अधमसंगतीचेंफळदुःख ॥ आनंदसांडूनियांशोक ॥ कैसाघ्यावा ॥१७॥ ऐसेंहेंप्रगटदिसे ॥ ज नांमध्येंउदंडभासे ॥ प्राणिमात्रवर्ततसे ॥ उभययोग ॥१८॥ एका योगेंसकळयोग ॥ एकायोगेंसकळवियोग ॥ विवेकयोगेंसकळप्रयो ग ॥ करीतजावे ॥१९॥ अवचितेंसांकडींतपडिलें ॥ तरीतेथूनपा हिजेनिघालें ॥ निघोनजातांझालें ॥ परमसमाधान ॥२०॥ नान दुर्जनांचासंग ॥ क्षणाक्षणामनोभंग ॥ याकारणेंकांहींरंग ॥ राह नजावे ॥२१॥ शहाणायत्नीत्याच्यागुणें ॥ पाहोंजातांकायउणें

सुखसंतोषभोगणें ॥ नानाभाग्यता ॥२२॥ आतांलोकींऐसेंआहे ॥ सृष्टिमध्यें वर्तताहे ॥ जोकोणीसमजोनपाहे ॥ त्यासघडे ॥ २३॥ बहुरत्नावसुंधरा ॥ जाणजाणोंविचारकरा ॥ समजलाप्रत्ययअंत रा ॥ माजीयेतो ॥२४॥ दुर्बळआणिसंपन्न ॥ वेडेआणिव्युत्पन्न ॥ हेंअखंडदंडायमान ॥ असतचिअसे ॥२५॥ एकभाग्यपुरुषमोडती ॥ एकनवेभाग्यवंतहोती ॥ तैसीचविद्याव्युत्पत्ती ॥ होतजाते ॥२६॥ एकभरेएकरितें ॥ रितेंमागुतेंभरतें ॥ भरतेंतेंहिरितेंहोतें ॥ कालांत रीं ॥२७॥ ऐशीहेसृष्टिचालिली॥संपत्तिदुपारांचीसाउली ॥ वयसा तरीनिघोनगेली ॥ हळूहळू ॥२८॥ बाळतारुण्यआपलें ॥ वृद्धपणींप्र चीतीसआलें ॥ ऐसेंजाणोनसार्थककेलें ॥ पाहिजेकोणीएकें ॥२९॥ देहेंजैसेंकेलेंतैसेंहोतें ॥ यत्नकेल्याकार्यसाधतें ॥ तरीमगकष्टावेंतें ॥ कायनिमित्त ॥ ३० ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेसप्तदशा दशकेजगज्जीवननिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नाभीपासूनउन्मेषवृत्ती ॥ तेचिपराजाणि जेश्रोतीं ॥ ध्वनिरूपपश्यंती ॥ हृदयींवसे ॥ १ ॥ कंठापासूननाद झाला ॥ मध्यमावाचाबोलिजेत्याला ॥ उच्चारहोतांअक्षराला ॥ वैख रीबोलिजे ॥२॥ नाभिस्थानींपरावाचा ॥ तोचिठावअंतःकरणाचा ॥ अंतःकरणपंचकाचा ॥ निवाडाऐसा ॥३॥ निर्विकल्पींजेंस्फुरण ॥ उगेंचअसतांआठवण ॥ तेंजाणावेंअंतःकरण ॥ जाणतीकळा ॥४॥अंतःकरणींआठवलें॥पुढेंहोयनव्हेसेंगमलें॥करूंनकरूंऐसेंवाटलें ॥तेंचिमन ॥५॥ संकल्पविकल्पतेंचिमन ॥ तेणेंकरितांअनुमान ॥ पुढेंनिश्चयतोचिजाण ॥ रूपबुद्धीचें ॥६॥ करीनाचिअथवानकरीं ॥ ऐसानिश्चयकरी ॥ तेचिबुद्धिआहेअंतरीं ॥ विवेकेंजाणावी ॥७॥ वस्तूचानिश्चयकेला ॥ पुढेंतेंचिचिंतूंलागला ॥ तेंचित्तबोलिल्यावे गा ॥ यथार्थमानावें ॥८॥ पुढेंकार्याचाअभिमानधरणें ॥ हेंकार्यवे गसकरणें ॥ अशाकार्यासप्रवर्तणें ॥ तोचिअहंकार ॥९॥ ऐसेंहें अंतःकरणपंचक ॥ पंचवृत्तिमिळोनएक ॥कार्यभागेंप्रकारपंचक ॥

वेगळाले ॥१०॥ जैसेंपांचहीप्राण ॥ कार्यभागेंवेगळालेजाण ॥ नाहीतरीवायूचेंलक्षण ॥ एकचिअसे ॥११॥सर्वांगींव्याननाभींसमान॥ कंठींउदानगुदींअपान॥मुखींनासीकींप्राण ॥ नेमस्तजाणावा ॥१२॥ बोलिलेंहेंप्राणपंचक॥आतांज्ञानेंद्रियपंचक ॥श्रोत्रत्वचाजिव्हानासिक ॥ ऐशींहींज्ञानेंद्रियें ॥१३॥ वाचापाणिपादशिश्नगुद ॥ हींकर्मेंद्रियेंप्रसिद्ध ॥ शब्दस्पर्शरूपरसगंध ॥ ऐसेंहेंविषयपंचक ॥१४॥ अंतःकरणप्राणपंचक ॥ ज्ञानेंद्रियेंकर्मेंद्रियेंपंचक ॥ पांचवेंविषयपंचक ॥ ऐशींहींपाचपंचकें ॥१५॥ ऐसेहेपंचवीसगुण ॥ मिळोनसूक्ष्मदेहजाण ॥ यांचाकर्दमबोलिलाश्रवण ॥ केलेंपाहिजे ॥१६॥ अंतःकरणव्यानश्रवणवाचा ॥ शब्दविषयआकाशाचा ॥ पुढेंविस्तारवायूचा ॥ बोलिलाअसे ॥१७॥ मनसमानत्वचापाणी ॥ स्पर्शविषयहापवनीं ॥ ऐसेहेअडाखेसाधुनी ॥ कोठाकरावा ॥१८॥ बुद्धिउदाननयनचरण ॥ रूपविषयांचेंदर्शन॥संकेतेंबोलिलेंमन॥घालूनिपाहिजे ॥१९॥ चित्तअपानजिव्हाशिश्न ॥ रसविषयआपजाण ॥ पुढेंऐकासावधान ॥ पृथ्वीचेंरूप ॥२०॥ अहंकारप्राणघ्राण ॥ गुदगंधविषयजाण ॥ ऐसेंकेलेंनिरूपण॥शास्त्रमतें ॥२१॥ ऐसासूक्ष्मदेह ॥ पाहतांहोइजेनिःसंदेह ॥ येथेंमनघालूनिपाहे ॥ त्यासीहेंउमजे ॥२२॥ ऐसेंसूक्ष्मदेहबोलिलें ॥ पुढेंस्थूळनिरूपिलें॥ आकाशपंचगुणेंवर्तलें॥ कैसेंस्थूळीं ॥२३ ॥ कामक्रोधशोकमोहभय ॥ पंचविधआकाशाचाअन्वय ॥ पुढेंपंचविधवायु ॥ निरूपिला ॥२४॥ चळणवळणप्रसरण ॥ निरोधआणिआकुंचन ॥ हेंपंचविधलक्षण॥ प्रभंजनाचें॥२५ क्षुधातृषाआलस्यनिद्रामैथुन ॥ हेतेजाचेपंचविधगुण ॥ आतांपुढेंआपलक्षण॥निरूपिलेंपाहिजे ॥२६॥ शुक्रशोणितलाळमूत्रस्वेद ॥ हापंचविधआपाचाभेद ॥ पुढेंपृथ्वीविशद ॥ केलीपाहिजे ॥२७॥ अस्थिमांसत्वचानाडीरोम ॥ हेपृथ्वीचेपंचविधधर्म ॥ ऐसेंस्थूळदेहाकर्म ॥ बोलिलेंअसे ॥२८॥ पृथ्वीआपतेजवायुआकाश ॥ हेपांचेपंचवीस ॥ ऐसेंमिळोनिस्थूळदेहास ॥ बोलिजेतें ॥२९॥तिसरा

कारणअज्ञान ॥ चौथादेहमहाकारणज्ञान ॥ हेचारीदेहनिरसितांवि
ज्ञान॥परब्रह्मतें॥२०॥विचारेंचौंदेहांवेगळेंकेलें॥मीपणतस्यांसरिसेंगेलें
॥अनन्यआत्मनिवेदनझालें॥परब्रह्मीं ॥२१॥विवेकेंचुकलाजन्ममृत्य
॥नरदेहींसाधिलेंमहत्कृत्य॥भक्तियोगेंकृतकृत्य॥सार्थकझालें ॥२२॥इ
तिश्रीपंचीकरणें ॥ केलेंचिकरावेंविवरण ॥ लोहाचेंहोतेंसुवर्ण ॥ प
रिसाचेनियोगें ॥२३॥ हाहिदृष्टांतघडेना ॥ परिसाचेनिपरिसकरवे
ना ॥ शरणजातांसाधुजनां ॥ साधूचिहोइजे ॥२४॥ इतिश्रीदा०गुरु
शिष्य०सप्तदशदशकेतत्त्वविवरणनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥८॥
श्रीगणेशायनमः॥ ॥ स्थूळसूक्ष्मकारणमहाकारण ॥ ऐसेहेचारदे
हजाण ॥ जागृतिस्वप्नसुषुप्तिपूर्ण ॥ तुर्याजाणावी ॥१॥ विश्वतैजस
प्राज्ञ ॥ प्रत्यगात्माहेअभिमान ॥ नेत्रस्थानकंठस्थान ॥ हृदयस्थान
मूर्धातो ॥२॥ स्थूळभोगप्रविविक्तभोग ॥ आनंदभोगआनंदावभास
भोग ॥ ऐसेहेचारिभोग ॥ चौंदेहांचे ॥३॥ अकारउकारमकार ॥
अर्धमात्रातोईश्वर ॥ ऐशामात्राचार ॥ चौंदेहांच्या ॥४॥ तमोगुणर
जोगुण ॥ सत्वगुणशुद्धसत्त्वगुण ॥ ऐसेहेचारगुण ॥ चौंदेहांचे॥५॥
क्रियाशक्तिद्रव्यशक्ती ॥ इच्छाशक्तिज्ञानशक्ती ॥ ऐशाह्याचारश
क्ती ॥ चौंदेहांच्या ॥६॥ ऐशींहींबत्तीसतत्वें ॥ दोहींचींपन्नासतत्वें॥
अवघींमिळोनऐशींतत्वें ॥ अज्ञानआणिज्ञान॥७॥ऐशींहींतत्वेंजाणा
वीं ॥ जाणोनमायिकओळखावीं ॥ आपणसाक्षीनिरसावीं ॥ येणें
रीतीं ॥ ८ ॥ साक्षीम्हणिजेतेंज्ञान ॥ ज्ञानेंओळखावेंअज्ञान ॥ ज्ञा
नाज्ञानांचेंनिरसन ॥ देहासरिसें ॥ ९ ॥ ब्रह्मांडींदेहकल्पिले ॥ वि
राट्हिरण्यगर्भबोलिले ॥ तेहेविवेकेंनिरसिले ॥ आत्मज्ञानें ॥ १०॥
आत्मानात्मविवेकपाहतां ॥ सारासारविचारकरितां ॥ पंचभूतांची
मायिकवार्ता ॥ प्रचीतआली ॥११ अस्थिमांसत्वचानाडीरोम ॥ हे
पांचहिपृथ्वीचेगुणधर्म ॥ प्रत्यक्षशरीरींहेंवर्म ॥ शोधूनपहावें ॥ १२॥
रक्तशोणितलाळमूत्रस्वेद ॥ हेआपाचेपंचकभेद ॥ तत्त्वेंसमजोनवि
॥ करूनघ्यावीं ॥१३॥ क्षुधातृषाआळस्यनिद्रामैथुन ॥ हेपांच

हितेजाचेंगुण ॥ यातत्वांचेंनिरूपण ॥ केलेंचिकरावें ॥१४॥ चळ
णवळणप्रसारण ॥ निरोधनआणिआंकुंचन ॥ हेपांचहिवायूचेगुण
॥ श्रोतींजाणावे ॥१५॥ कामक्रोधशोकमोहभय ॥ हाआकाशींचा
पर्याय ॥ हेविवरिल्याविणेंकाय ॥ उमजोंजाणे ॥१६॥ असोऐसेंहें
स्थूळशरीर ॥ पंचवीसतत्वांचाविस्तार ॥ आतांसूक्ष्मदेहाचाविचा
र ॥ बोलिजेल ॥ १७॥ अंतःकरणमनबुद्धिचित्तअहंकार ॥ आका
शपंचकाचाविचार ॥ पुढेंवायुनिरुत्तर ॥ होऊनऐका॥१८॥व्यानस
मानउदान॥अपानआणिप्राण॥ऐसेहेपांचहिगुण॥वायुतत्त्वाचे ॥१९
श्रोत्रत्वचाचक्षुजिव्हाघ्राण॥हेपांचहितेजाचेगुण॥आतांआपसावधा
न॥होऊनऐका॥२०॥वाचापाणिपादशिश्नगुद॥हेआपाचेगुणप्रसिद्ध
॥आतांपृथ्वीविशद॥निरूपिली ॥२१॥शब्दस्पर्शरूपरसगंध॥हेपृथ्वी
चेगुणत्रिशद॥ऐसेहेपंचवीसतत्त्वभेद॥सूक्ष्मदेहाचे ॥२२॥इतिश्रीदा०
गुरु०सं०सप्तदशदशकेतनुचतुष्टयनिरूपणंनामनवमःसमासः ॥९॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ आवर्णोदकींहाटकेश्वर ॥ सासनघडेनमस्कार॥
महिमाअसंतचिथोर ॥ तयापाताळलिंगाचा॥१॥परंतुतेथेंजाववेना॥
शरीरेंदर्शनघडेना ॥ विवेकें आणावेंअनुमाना ॥ तयाईश्वरासी॥२॥
सातांसमुद्रांचेवेढे ॥ उदंडभूमिपैलीकडे ॥ शेवटींतुटलेकडे ॥ भूमंड
ळाचे ॥३॥ सातसमुद्रवोलांडावे ॥ तेथेंजाणेंकैसेंफावे ॥ म्हणोनिवि
वेकींअसावें ॥ साधुजनें ॥४॥ जेंआपणासनव्हेठावें ॥ तेंजाणतया
सपुसावें॥मनोगतीनेंफिरावें ॥ हेंतोंघडेना ॥५॥ जेंचर्मदृष्टीसनव्हेठा
वें ॥ तेंज्ञानदृष्टीनेंपाहावें ॥ ब्रह्मांडविवरोनरहावें ॥ समाधानें॥६॥
मध्येंआहेभूमीचेंपडळ ॥ म्हणोनिआकाशआणिपाताळ ॥ तेंपडळनस
तांअंतराळ ॥ चहूंकडे ॥७॥ तयासपरब्रह्मम्हणावें ॥ जेंउपाधिवेगळें
स्वभावें ॥ जेथेंदृश्यमायेच्यानावें ॥ शून्याकार ॥८॥ दृष्टीचेंदेखणें
दृश्य ॥ मनाचेंदेखणेंभास ॥ मनातीतनिराभास ॥ विवेकेंजाणाव.
॥९॥ दृश्यभासअवघाचिघडे ॥ विवेकीतेथेंपहुडे ॥ भूमंडळींज्ञातेथं
डे ॥ सूक्ष्मदृष्टीजे ॥१०॥ वाच्यांशचाचेनेंबोलावा ॥ नबोलतांलक्ष्

धजाणावा ॥ निर्गुणअनुभवासआणावा ॥ गुणाचेनियोगें ॥११॥
नानागुणासआहेनाश ॥ निर्गुणतेंअविनाश ॥ डोळ्याहूनविशेष ॥
सूक्ष्मदेखणें ॥१२॥ जेंदृष्टीसनपडेठावें ॥ तेंऐकोनजाणावें ॥ श्रवण
मननेंपडेठावें ॥ सकळकांहीं ॥१३॥ अष्टधेचेजिन्नसनाना ॥ उदंड
पाहतांकळेना ॥ अवघेंसघटपिटावेना ॥ कोणीएक ॥१४॥ सगटसा
रिखीस्थितिझाली ॥ तेथेंपरीक्षाचबुडाली ॥चवीनेंटानेंकालविली॥
नानाअन्नें ॥१५॥ टोणपानव्हेगुणग्राहक ॥ मूर्खासकळेनाविवेक ॥
विवेकआणिअविवेक ॥ एकचिम्हणती ॥१६॥ उंचनीचकळेनाज्या
ला ॥ तेथेंअभ्यासचिबुडाला ॥ नानाअभ्यासेंप्राणियाला ॥ सुटका
कैंची ॥१७॥ वेडलागोनझालेओंगळ ॥ सांससारिखेंचवाटेसकळ॥
तेजाणावेबाष्कळ ॥ विवेकीनव्हेती ॥१८॥ ज्यासअखंडहोतोनाश॥
त्याशीचम्हणतीअविनाश ॥ बहूचुकीच्यालोकांस ॥ कायम्हणावें॥
॥१९॥ ईश्वरेंनानाभेदकेले ॥ भेदेंसकळसृष्टिचाले ॥ आंधळेपरीक्षवं
तमिळाले ॥ तेथेंपरीक्षाकैंची ॥२०॥ जेथेंपरीक्षेचाअभाव ॥ तोटो
णपासमुदाव ॥ गुणाचिनाहींगौरव ॥ येईलकैंचें ॥२१॥ खरेंखोटेंए
कचिझालें ॥ तरीविवेकानेंकायकेलें ॥ असारसांडूनसारघेतलें ॥
साधुजनीं ॥२२॥ उत्तमवस्तूचीपरीक्षा ॥ कैसीघडेनतद्दक्षा ॥ दी
क्षाहीनापाशींदीक्षा ॥ येईलकैंची ॥२३॥ आपल्यानेंवोंगळपणें ॥
दिशेकरूनशौचनेणे ॥ वेदशास्त्रंपुराणें ॥ त्यासंकायकरिती ॥२४॥
आधींराखावाआचार ॥ मगपाहावाविचार ॥ आचारविचारेंपैल
पार ॥ पाविजेतो ॥२५॥ जेंनेमकासनकळे ॥ तेंबाष्कळासकेवींकळे
॥ डोळसठकतीआंधळे ॥ कोण्याकामाचे॥२६॥पापपुण्यस्वर्गनरक॥
अवघेंचिक्षानिलेंएक॥विवेकआणिअविवेक॥कायमानावे॥२७॥अमृ
तविषएकम्हणती॥परीविषघेतांप्राणजाती॥कुकर्मेंहोतेफजिती॥सत्क
र्मेंकीर्तिवाढे॥२८॥इहलोकआणिपरलोक॥जेथेंनाहींसाकल्यविवेक॥
तेंअवघेंचनिरर्थक॥सकळकांहीं॥२९॥म्हणोनिसत्संगेंचिजावें॥वेदशा
स्त्रश्रवणकरावें॥उत्तमगुणासअभ्यासावें॥नानाप्रयत्नें ॥३०॥इति
दा०गु०सं०सगटवादघातकेसिद्धनिरूपणंनामदशमःसमासः॥१०॥

श्रीगणेशायनमः ॥ - ॥ तुजनमूंगजवदना ॥ तुझामहिमाहिकळेना ॥
विद्याबुद्धिदेसीजना ॥ लहानथोरांसी ॥ १ ॥ तुजनमूंसरस्वती ॥
चारीवाचातुझेनिस्फूर्ती ॥ तुझेंनिजस्वरूपजाणती ॥ ऐसेथोडे ॥ २ ॥
धन्यधन्यचतुरानना ॥ त्वांकेलीसृष्टिरचना ॥ वेदशास्त्रभेदनाना ॥
प्रगटकेले ॥ ३ ॥ धन्यविष्णुपालनकरिसी ॥ एकांशेंसकळजीवांसी
॥ वाढविशीवर्तविशी ॥ जाणजाणों ॥ ४ ॥ धन्यधन्यभोळाशंकर
॥ जयाच्यादेण्यासनाहींपार ॥ रामनामनिरंतर ॥ जपतआहे ॥ ५ ॥
धन्यधन्यइंद्रदेव ॥ सकळदेवांचाहिदेव ॥ इंद्रलोकींचेंवैभव ॥ काय
ह्मणोनसांगावें ॥ ६ ॥ धन्यधन्ययमधर्म ॥ सकळजाणतीधर्माधर्म ॥
प्राणिमात्रांचेंवर्म ॥ ठायींपाडिती ॥ ७ ॥ व्यंकटेशींमहिमाकित्ती ॥
भलेउभ्याअन्नखाती ॥ वडेधिरडींस्वादघेती ॥ आंतलाडासआपाचा
॥ ८ ॥ धन्यतुंबोबनशंकरी ॥ उदंडशाकांचियाहारी ॥ विवरविवरीं
भोजनकरी ॥ ऐसाकैंचा ॥ ९ ॥ धन्यभीमगोलांगूला ॥ कोरवड्यां
च्याउदंडमाळा ॥ दहींवडेखातांसकळा ॥ समाधानहोय ॥ १० ॥
धन्यतुंगाखंडेराया ॥ भांडारेंहोयपिवळीकाया ॥ कांदेभरीतरोडगे
खाया ॥ सिद्धहोती ॥ ११ ॥ धन्यंतुळजाभवानी ॥ भक्तांसप्रसन्न
होतेजनीं ॥ गुणवैभवासगुणी ॥ ऐसाकैंचा ॥ १२ ॥ धन्यधन्यपां
डुरंगा ॥ अखंडकथेचाहोतोधिंगा ॥ तानमानरागरंगा ॥ नानाप्र
कारीं ॥ १३ ॥ धन्यतूंगाक्षेत्रपाळा ॥ उदंडजनालाविलाचाळा ॥
भावेंभक्तिकरितांफळा ॥ वेळनाहीं ॥ १४ ॥ रामकृष्णादिकअवतार
॥ त्यांचामहिमाअपार ॥ उपासनेसबहुतनर ॥ तत्परझाले ॥ १५ ॥
सकळदेवांचेंमूळ ॥ तोहाअंतरात्माचिकेवळ ॥ भूमंडळींभोगसकळ ॥
त्यासीचघडे ॥ १६ ॥ नानादेवहोऊनबैसला ॥ नानाशक्तिरूपेंझाला
॥ भोक्तासकळवैभवाला ॥ तोचिएक ॥ १७ ॥ याचापाहतांविचार
॥ उदंडलांबलाजोजार ॥ होतीजातीदेवनर ॥ कितीह्मणोनी ॥ १८ ॥
कीर्तिआणिअपकीर्ति ॥ उदंडनिंदाउदंडस्तुती ॥ सर्वत्रांचीभोग
प्राप्ती ॥ अंतरात्म्यासीचघडे ॥ १९ ॥ कोणेदेहींकायकरितो

कोणेदेहींकायभोगितो ॥ भोगीत्यागीवीतरागीतो ॥ एकचिआत्मा ॥ २० ॥ प्राणीसाभिमानेंभुलले ॥ देहाकडेपाहतगेले ॥ मुख्यअंत रात्म्यासचुकले ॥ अंतरींअसोनी ॥ २१ ॥ अरेयाआत्म्याचीचळ वळपाहे ॥ ऐसाभूमंडळींकोणआहे ॥ अगाधपुण्येंअनुसंधानराहे ॥ कांहींएक ॥ २२ ॥ याअनुसंधानासरिसें ॥ जळोनजाइजेकिल्बिषें ॥ अंत र्निष्ठज्ञानीऐसे ॥ विवरोनपाहती ॥ २३ ॥ अंतर्निष्ठतितुकेतरले ॥ अंतर्भ्रष्टतितुकेबुडाले ॥ बाह्यात्कारेंभरंगळले ॥ लोकाचारें ॥ २४ ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदशकेबहुदेवस्थाननिरूप णंनामप्रथमःसमासः १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ नेणतपणेंझालेंतेंझालें ॥ झालेंतेंहोऊनिगेलें ॥ जाणतेपणेंवर्तलें ॥ पाहिजेनेमस्त ॥ १ ॥ जाणत्याचीसंगतिधरावी ॥ जाणत्याचीसेवाकरावी ॥ जाणत्याचीसद्बुद्धिघ्यावी ॥ हळुहळू ॥ २ ॥ जाणत्यापाशींलिहोंशिकावें ॥ जाणत्यापाशींवाचोंशिकावें ॥ जाण त्यापाशींपुसावें ॥ सकळकांहीं ॥ ३ ॥ जाणत्यासकरावेउपकार ॥ जाणत्यासझिजवावेंशरीर ॥ जाणत्याचापाहावाविचार ॥ कैसाआहे ॥ ४ ॥ जाणत्याचेसंगतीनेंभजावें ॥ जाणत्याचेसंगतीनेंझिजावें ॥ जा णत्याचेसंगतीनेंरिझावें ॥ विवरविवरों ॥ ५ ॥ जाणत्यापाशींगावें गाणें ॥ जाणत्यापाशींवाजवणें ॥ नानाआलापशिकणें ॥ जाणत्या पाशीं ॥ ६ ॥ जाणत्याच्याकांसेसलागावें ॥ जाणत्याचेंऔषधघ्यावें ॥ जाणतासांगेलतेंकरावें ॥ पथ्यआधीं ॥ ७ ॥ जाणत्यापाशींपरीक्षाशि कणें ॥ जाणत्यापाशींतालीमकरणें ॥ जाणत्यापाशींपोहणें ॥ अभ्या सावें ॥ ८ ॥ जाणताबोलेलतैसेंबोलावें ॥ जाणतासांगेलतैसेंचालावें ॥ जा णत्याचेंध्यानध्यावें ॥ नानाप्रकारीं ॥ ९ ॥ जाणत्याच्याकथाशिकाव्या ॥ जाणत्याच्यायुक्तिसमजाव्या ॥ जाणत्याच्यागोष्टीविवराव्या ॥ सकळ कांहीं ॥ १० ॥ जाणत्याचेपेंचजाणावे ॥ जाणत्याचेपीळउकलावे ॥ जाणत्याचेखेळतैसेंराखावें ॥ लोकराजी ॥ ११ ॥ जाणत्याचेजाणावेप्रसंग ॥ जाणत्याचेघ्यावेरंग ॥ जाणत्याचेस्फूर्तीचेतरंग ॥ अभ्यासावे ॥ १२ ॥

जाणत्याचासाक्षेपघ्यावा ॥ जाणत्याचातर्कजाणावा ॥ जाणत्याचा उल्लेखसमजावा ॥ नबोलतांची ॥१३॥ जाणत्याचेंधूर्तपण ॥ जाणत्याचेंकारण ॥ जाणत्याचेंनिरूपण ॥ ऐकतजावें ॥१४॥ जाणत्याचींकवित्वेंशिकावीं ॥ गद्यपद्येंओळखावीं ॥ माधुर्यवचनेंसमजावीं॥ अंतर्यामीं ॥१५॥ जाणत्याचेपाहावेप्रबंध ॥ जाणत्याचेवचनभेद ॥ जाणत्याचेनानासंवाद ॥ बरेशोधावे ॥ १६ ॥ जाणत्याची तीक्ष्णता ॥ जाणत्याचीसहिष्णुता ॥ जाणत्याचीउदारता ॥ समजोनघ्यावी ॥ १७ ॥ जाणत्याचीनानाकल्पना ॥ जाणत्याचीदीर्घसूचना ॥ जाणत्याचीविवंचना ॥ समजोनघ्यावी ॥१८॥ जाणत्याचाकाळसार्थक ॥ जाणत्याचाअध्यात्मविवेक॥जाणत्याचेगुणअनेक ॥ अवघेचघ्यावे ॥१९॥ जाणत्याचाभक्तिमार्ग ॥ जाणत्याचावैराग्ययोग ॥ जाणत्याचाअवघाप्रसंग॥समजोनघ्यावा॥२०॥ जाणत्याचेंपाहावेंज्ञान ॥ जाणत्याचेंशिकावेंध्यान ॥ जाणत्याचेंत्रिदेहलक्षण ॥ समजोनघ्यावें ॥२१॥ जाणत्याचेंअलिप्तपण ॥ जाणत्याचेंविदेहलक्षण ॥ जाणत्याचेंब्रह्मविवरण ॥ समजोनघ्यावें॥२२॥ जाणताएकअंतरात्मा ॥ त्याचाकायसांगावामहिमा ॥ विद्याकळागुणसीमा ॥ कोणेंकरावी ॥२३॥ परमेश्वराचेगुणानुवाद ॥ अखंडकरावागुणसंवाद ॥ तेणेंकरितांआनंद ॥ उदंडहोतो ॥२४॥ परमेश्वरेंनिर्मिलेंतें ॥ अखंडदृष्टीसपडतें ॥ विवरविवरोंसमजावेंतें ॥ विवेकीजनीं ॥२५॥ जितुकेंकांहींनिर्माणझालें ॥ तितुकेंजगदीश्वरेंनिर्मिलें ॥ निर्माणावेगळेंसमजलें ॥ पाहिजेआधीं ॥२६॥ तोनिर्माणकरितोजना ॥ परीपाहोंजातांदिसेना ॥ विवेकबळेंअनुमाना ॥ आणीतजावें ॥२७॥ त्याचेंअखंडलागतांध्यान ॥कृपाळुपणेंदेतोदर्शन॥ सर्वकाळसंभाषण ॥ तदंशेंचिकरावें ॥२८॥ ध्यानधरीनातोअभक्त॥ ध्यानधरीलतोभक्त ॥ संसारापासूनतोमुक्त ॥ भक्तासकरी ॥२९ उपासनेचेशेवटीं ॥ देवाभक्तांअखंडभेटी ॥ अनुभवीजाणेलगोष्टी मत्ययाची ॥३०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदशसर्वज्ञसंगनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥२॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ दुर्लभशरीरींदुर्लभआयुष्य ॥ याचाकरूनयेनाश ॥ दासम्हणेसावकाश ॥ विवेकपाहावा ॥१॥ नपाहतांउत्तमविवेक ॥ ॥ अवघाहोतोअविवेक ॥ अविवेकेंप्राणीरंक ॥ ऐसादिसे ॥२॥ हें आपलेंआपणकेलें ॥ आळसेंउदासनागविलें ॥ वाईटसंगतीनेंबुडवि लें ॥ देखतदेखतां ॥३॥ मूर्खपणाचाअभ्यासकेला ॥ बाष्कळपणेंघा तलाघाला॥कामचांडाळउठिला॥तरुणपणीं ॥४॥मूर्खआळसीआण तरुणा॥सर्वांविषयींदैन्यवाणा॥कांहींमिळेनाकोण॥कायम्हणावें॥५॥ जेंजेंपाहिजेतेंतेंनाहीं ॥ अन्नवस्त्रतेंहिनाहीं ॥ उत्तमगुणकांहींचनाहीं॥ अंतर्यामीं॥६॥बोलतांयेइनाबैसतांयेइना ॥ प्रसंगकांहींचकळेना॥शरी रमनहेंवळेना॥अभ्यासाकडे॥७॥लिहिणेंनाहींवाचणेंनाहीं॥पुसणेंना हींसांगणेंनाहीं॥नेमस्तपणाचाअभ्यासनाहीं॥बाष्कळपणें ॥८॥ आप णासकांहींचयेइना॥आणिशिकविलेंहिमानेना ॥आपणवेडाआणिस ज्जना॥बोलठेवी॥९॥अंतरींएकबाहेरीएक॥ऐसाजयाचादंडक॥परलो कांचेंसार्थक॥कैसेंघडे॥१०॥आपलासंसारनासला ॥ मनामध्येंपस्ता वला ॥ तरीमगअभ्यासकेला॥पाहिजेविवेकाचा॥११॥एकाग्रकरूनि यांमन॥बळेंचधरावेंसाधन॥यत्नीं आळसाचेंदर्शन॥होउंचनये ॥ १२॥ अवगुणअवघेचसांडावे॥उत्तमगुणअभ्यासावे ॥ प्रबंधपाठकरीतजावे जाडअर्थें॥१३॥पदप्रबंधश्लोकप्रबंध॥नानाधांटीमुद्राछंद ॥ प्रसंगज्ञानें चिआनंद ॥ होतआहे॥१४॥कोणेंप्रसंगींकायम्हणावें ॥ ऐसेंसमजोन जाणावें ॥ उगेंचवाउगेंशिणावें ॥ कासयासी ॥१५॥ दुसऱ्याचेंअंत रजाणावें ॥ आदरेंदेखोनम्हणावें ॥ जेंआठवेलतेंगावें ॥ तेंचिमूर्ख पण ॥१६॥ ज्याचीजैशीउपासना ॥ तेंचिगावेंचुकावेना ॥ रागज्ञा नतालज्ञाना ॥ अभ्यासावें ॥१७॥ साहित्यसंगीतप्रसंगमानें ॥ क थाकथेचींघमशानें ॥ अर्थांतरश्रवणमानें ॥ काढीतजाणें ॥१८॥ उदंडचिअसावें ॥ सर्वकाळउजळीतजावें ॥ सांगीतलेंगोष्टीचें ावें ॥ स्मरणअंतरीं ॥१९॥ अखंडएकांतसेवावा ॥ ग्रंथमात्रधां ळावा ॥ प्रतीतयेईलसोधावा ॥ अर्थमनीं॥२०॥इतिश्रीदा०गुरु संवादेअष्टादशदशकेनिस्पृहनिरूपणंनामतृतीयःसमाप्तः ॥३॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ देहाकरितांगणेशपूजन ॥ देहाकरितांशारदावंदन ॥ देहाकरितांगुरुसज्जन ॥ संतश्रोते ॥ १ ॥ देहाकरितांकवित्वेंचालती ॥ देहाकरितांअध्ययनेंकरिती ॥ देहाकरितांअभ्यासिती ॥ नानाविद्या ॥२॥ देहाकरितांग्रंथलेखन ॥ नानालिपींवोळखण ॥ नानापदार्थशोधन ॥ देहाकरितां ॥ ३ ॥ देहाकरितांमहाज्ञानी ॥ सिद्धसाधुऋषिमुनी ॥ देहाकरितांतीर्थाटणीं ॥ फिरतीप्राणी ॥४॥ देहाकरितांश्रवणघडे ॥ देहाकरितांमननीपवाडे ॥ देहाकरितांदेहींआतुडे ॥ परमात्मा ॥५॥ देहाकरितांकर्ममार्ग ॥ देहाकरितांउपासनामार्ग ॥ देहाकरितांज्ञानमार्ग ॥ भूमंडळीं ॥ ६ ॥ योगीवीतरागीतापसी॥देहाकरितांनानासायासी ॥ देहाकरितांआत्मयासी ॥ प्रगटणेंघडे ॥७॥ इतरलोकआणिपरलोक ॥ देहाकरितांसकळसार्थक ॥ देहाविणनिरर्थक ॥ सकळकांहीं ॥८॥ पुरश्चरणेंअनुष्ठानें ॥ गोरांजनेंधूम्रपानें ॥ शीतोष्णपंचाग्निसाधनें ॥ देहाकरितां ॥९॥ देहाकरितांपुण्यशीळ ॥ देहाकरितांपापीकेवळ ॥ देहाकरितांअनर्गळ ॥ शुचिष्मंत ॥१०॥ देहाकरितांअवतारी ॥ देहाकरितांवेषधारी ॥ नानाबंडेंपाषांडेंकरी ॥ देहाकरितां ॥११॥ देहाकरितांविषयभोग ॥ देहाकरितांसकळत्याग ॥ होतीजातीनानारोग ॥ देहाकरितां ॥१२॥ देहाकरितांनवविधाभक्ती ॥ देहाकरितांचतुर्विधामुक्ती ॥ देहाकरितांनानायुक्ती ॥ नानामतें ॥१३॥ देहाकरितांदानधर्म ॥ देहाकरितांनानावर्म ॥ देहाकरितांपूर्वकर्म ॥ भणतीजनीं॥१४॥देहाकरितांनानास्वार्थ॥ देहाकरितांनानाअर्थ ॥ देहाकरितांहोइजेव्यर्थ ॥ आणिधन्य ॥१५॥ देहाकरितांनानाकळा ॥ देहाकरितांजपाआगळा ॥ देहाकरितांजिव्हाळा ॥ भक्तिमार्गीचा॥१६॥ नानासन्मार्गसाधनें ॥ देहाकरितांतुटतीबंधनें ॥ देहाकरितांनिवेदनें ॥ मोक्षलाभे ॥१७॥ देहसकळांमध्येंउत्तम ॥ देहींराहिलाआत्माराम ॥ सकळांपरीसपुरुषोत्तम ॥ विवेकीजाणती ॥१८॥ देहाकरितांनानाकीर्ती ॥ अथवानानाअपकीर्ती ॥ देहाकरितांहोतीजाती ॥

वतास्मालिका॥१९॥देहाकरितांनानाभ्रम॥देहाकेरितांनानासंभ्रम॥ देहाचेनिउत्तमोत्तम ॥ भोगितीपदें ॥२०॥ देहाकरितांसकळकांहीं ॥ देहाविणकांहींनाहीं ॥ आत्माविरेठायींचाठायीं ॥ नव्हताजैसा ॥२१॥ देहपरलोकींचेंतारूं ॥ नानागुणाचागुणागरू ॥ नानारत्नांचाविचारू ॥ देहाचेनी ॥२२॥ देहाचेनिगायनकळा ॥ देहाचेनिसंतकळा ॥ देहाचेनिअंतर्कळा ॥ ठायींपडे ॥२३॥ देहब्रह्मांडाचेंथळ ॥ देहदुर्लभचिकेवळ ॥ परिदेहासनिवळ ॥ उमजवावें ॥२४॥ देहाकरितांलहानथोर ॥ करितीआपुलालेव्यापार ॥ त्यांहींमध्यें लहानथोर ॥ कितीएक ॥२५॥ जेजेदेहधरोनआले ॥ तेतेकांहींकरूनगेले ॥ हरिभजनेंपावनझाले ॥ कितीएक ॥२६॥ अष्टधाप्रकृतीचेंमूळ॥संकल्परूपचिकेवळ॥नानासंकल्पेंदेहफळ॥घेऊनिआले॥२७॥ हरिसंकल्पमूळींहोता॥तोचिफळींपाहावाआतां ॥ नानादेहांतरींतत्त्वता ॥ शोधितांकळे ॥२८॥ वेलाचेमूळींबीज ॥ उदकरूपवेलीसमज ॥ पुढेंफळामध्यें बीज ॥ मूळींच्याअंशें ॥२९॥ मूळाकरितांफळयेतें ॥ फळाकरितांमूळहोतें ॥ येणेंरीतींहोतजातें ॥ भूमंडळ ॥३०॥ असोकांहींएककरणे ॥ कैसेंघडेदेहाविणें ॥ देहसार्थकीलावणें ॥ ह्मणिजेबरें ॥३१॥ आत्म्याकरितांदेहझाला ॥ देहाकरितांआत्मातगला ॥ उभययोगेंउदंडचालिला ॥ कार्यभाग ॥ ॥३२॥ चोरूनगुप्तरूपेंकरावें ॥ तेंआत्मयासपडेठावें ॥ कर्तृत्वयाचेनिस्वभावें ॥ सकळकांहीं ॥३३॥ देहामध्यें आत्माअसतो ॥ देहपूजितांआत्मातोषतो॥ देहपीडितांआत्माक्षोभतो ॥ प्रत्यक्षआतां ॥३४॥ देहावेगळीपूजापावेना ॥ देहाविणपूजाफावेना ॥ जनींजनार्दनह्मणोनिजना ॥ संतुष्टकरावें ॥३५॥ उदंडप्रगटलाविचार ॥ र्मस्थापनातदनंतर ॥ जेथेंपूजेसिअधिकार ॥ पुण्यशरीरीं ॥३६॥ षटप्रजनकरूयेतें ॥ परीमूर्खपणअंगींलागतें ॥ गाढवासपूजितांक ॥ कायत्याला ॥३७॥ पूज्यपूजेसिअधिकार ॥ ज्ञगोचितोपचार ॥ दुखवूंनयेकोणाचेंअंतर ॥ ह्मणिजेबरें ॥३८॥ सकळज

गदंतरींचादेव ॥ सोभतांराहावयाकैंवाठाव ॥ जनावेगळाजनासउपाव ॥ आणिकनाहीं ॥ ३९ ॥ परमेश्वराचेअनंतगुण ॥ मनुष्यंकाय सांगावीखुण ॥ परंतुअध्यात्मग्रंथश्रवण ॥ होतांउमजे ॥ ४० ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदशकेदेहदुर्लभनिरूपणंनाम चतुर्थःसमासः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ धान्यउदंडमोजिलें ॥ परीत्यामापेंनाहींभक्षिलें ॥ विवरिल्याविणतैसेंझालें ॥ प्राणियांसी ॥ १ ॥ पाठह्मणतांआवरेना ॥ पुसतांकाहींचकळेना ॥ अनुभवपाहतांअनुमाना ॥ मध्येंपडे ॥ २ ॥ शब्दरत्नेंपरीक्षावीं ॥ प्रत्ययाचींपाहोनघ्यावीं ॥ येरतींअवघींसांडावीं ॥ एकीकडे ॥ ३ ॥ नांवरूपअवघेंसांडावें ॥ मगअनुभवासमांडावें ॥ सारअसारएकचिकरावें ॥ हेंमूर्खपण ॥ ४ ॥ लेखकेंकुशळसमजावें ॥ कित्राउगेंचिवाचावें ॥ येणेंदृष्टांतेसमजावें ॥ कांहींतरी ॥ ५ ॥ जेथेंनाहींसमजावीस ॥ तेथेंअवघीकुसमुस ॥ पुसोंजातांवसवस ॥ वक्ताकरी ॥ ६ ॥ नानाशब्दएकवटिले ॥ प्रचीतिविणउपावकेले ॥ परीतेअवघेव्यर्थगेले ॥ फडप्रसंगीं ॥ ७ ॥ पसेवरीवैरणघातलें ॥ तांतडीनेंजांतेंवोढिलें ॥ तेणेंपीठबारीकआलें ॥ हेंतोंघडेना ॥ ८ ॥ घांसामागेंघांसघेतला ॥ अवकाशनाहींचावावयाला ॥ अवघाबोकणाभरिला ॥ पुढेंकैसें ॥ ९ ॥ एकाफडणिशीचेंलक्षण ॥ विरंगजाऊंनेदीक्षण ॥ समस्तांचेंअंतःकरण ॥ सांभाळीतजावें ॥१०॥ सूक्ष्मनामेंमुखेंघ्यावीं ॥ तितुकांरूपेंओळखावीं । ओळखोनसमजवावीं ॥ श्रोतयांसी ॥११॥ समस्यापुरतांसुखीइंती ॥ श्रोतेअवघेआनंदती ॥ अवघेक्षणक्षणांवंदिती ॥ गोसांवियासी ॥१२॥ समस्यापुरतांवंदिती ॥ समस्थानपुरतांनिंदिती ॥ रसांवीचिणचिणकरिती ॥ कोण्याहिशेबें ॥१३॥ शुद्धसोनेंपाहूनघ्यावें ॥ कशीलाऊनिताववें ॥ श्रवणमननेंजाणावें ॥ प्रत्ययासी॥१४ वैद्याचीप्रचीतयेइना ॥ व्यथापरतीहोइना ॥ आणिरोगेंजावेंजाकोण्याहिशेबें ॥१५॥ खोटेंकोठेंचिचालेना ॥ खोटेंकोणासमा

पाकारणेंअनुमाना ॥ खरेंआणावें ॥१६॥ लिहिणेंनयेतांव्यापारके
ला ॥ कांहींएकदिवसचालिला ॥ पुसतांसुरनिसभेटला ॥ तेव्हांखो
टें ॥१७॥ सर्वअवघेंहिशेबींठावें ॥ प्रत्ययसाक्षीनेंबोलावें ॥ मगसुर
निसेंकायकरावें ॥ सांगानाकां ॥१८॥ स्वयेंआपणचिगुंते ॥ समजा
वीसकैसीहोते ॥ नेणतांकोणीएकतें ॥ आपदोलागती ॥१९॥ बळा
विणयुद्धासगेला ॥ तोसर्वस्वेंनागवला ॥ शब्दठेवावाकोणाला ॥
कोणकैसा ॥ २० ॥ जेंप्रचीतीसआलेंखरें ॥ तेंचिघ्यावेंअत्यादरें ॥
अनुभवाविणजींउत्तरें ॥ तींफलकटेंजाणावीं ॥२१॥ शिकवूंजातां
रागचढे॥परंतुपुढेंआदलघडे॥खोटानिश्चयतात्काळउडे ॥ लोकांमध्यें
॥२२॥खरेंसांडूनखोटेंघेणें॥बकाध्यासकायउणें॥त्रिभुवनींनारायणें॥
न्यायकेला ॥२३॥ तोन्यायसोडितांशेवटीं ॥अवघेंजगचिलागेपाठीं
जनींभांडभांडोनिहिंपुटी ॥ कितीव्हावें ॥ २४ ॥ अन्यायबहुतांस
पुरवले ॥ हेंदेखिलेंनाऐकिलें ॥ वेडेउगेचभरींभरले ॥ असत्याचे ॥
॥ २५ ॥ असत्यह्मणिजेतेंचिपाप ॥ सत्यह्मणिजेस्वरूप ॥ दोहींम
ध्येंसाक्षेप ॥ कोणाचाकरावा ॥२६॥ मायेमध्येंबोलणेंचालणेंसाचें
॥ मायानसतांबोलणेंकैंचें ॥ याकारणेंनिःशब्दाचें ॥ मूळशोधावें
॥ २७ ॥ वाच्यांशजाणोनसांडावा ॥ लक्षांशविवरोनघ्यावा ॥ या
कारणेंनिःशब्दमूळाचागोवा ॥ आढळेना ॥ २८ ॥ अष्टधाप्रकृति
पूर्वपक्ष ॥ सांडूनअलक्षींलावावेंलक्ष ॥ मननशीळपरमदक्ष ॥ ते
चिजाणे ॥ २९ ॥ नानाभूंसआणिकण ॥ एकचिह्मणणेंअप्रमाण॥
ससांडूनचोवटियाकोण ॥ शाहणासेवी ॥ ३० ॥ पिंडींनित्यानि
त्यविवेक ॥ ब्रह्मांडींसारासारअनेक ॥ सकळशोधूनियांएक ॥ सा
धावें ॥ ३१ ॥ मायेकरितांकोणीएक ॥ अन्वयआणिव्यतिरेक॥
मायानसतांविवेक ॥ कैसाकरावा ॥ ३२ ॥ तत्वेंतत्वशोधावें ॥
वाक्यींप्रवेशावें ॥ आत्मनिवेदनेंपावावें ॥ समाधान ॥ ३३ ॥
श्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदशकेकरंटपरीक्षानिरूपणं
पंचमःसमासः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ नानावस्त्रेंनानाभूषणें॥येणेंशरीरशृंगारणें॥विवेकेंविचारेंराजकारणें ॥ अंतरशृंगारिजे ॥ १ ॥ शरीरसुंदरसतेज॥वस्त्रेंभूषणेंकेलेंसज्ज ॥ अंतरींनसतांचातुर्यबीज ॥ कदापिशोभानपाविजे ॥ २ ॥ तुंडहेकाडकठोरवचनीं॥ अखंडतोलेसाभिमानी॥न्यायेंनीतिअंतःकरणीं ॥ घेणारनाहीं ॥ ३ ॥ तरीशीघ्रकोपीसदा ॥ कदापिनधरीमर्यादा ॥ राजकारणेंसंवादा ॥ मिळोंचनेणें ॥ ४ ॥ ऐसेलौंदबेइमानी ॥ कदापिसत्यनाहींवचनीं ॥ पापीअपस्मारजनीं ॥ राक्षसजाणावे ॥ ५ ॥ समयासारिखासमययेइना ॥ नेमसहसा चालेना ॥ नेमधरितांराजकारणा ॥ अंतरपडे ॥ ६ ॥ अतिसर्वत्र वर्जावें ॥ प्रसंगपाहोनचालावें ॥ हटनिग्रहींनपडावें ॥ विवेकिपुरुषें ॥ ७ ॥ बहुतचिकरितांहट ॥ तेथेंयेऊनपडलेतट ॥ कोणीएकाचाशेवट ॥ झालापाहिजे ॥ ८ ॥ बरेंईश्वरआहेसाभिमानी ॥ विशेषतुळजाभवानी ॥ परंतुविचारपाहोनी ॥ कार्यकरणें ॥ ९ ॥ अखंडचिसावधाना ॥ बहुतकायकरावीसूचना॥परंतुकांहींएकअनुमाना ॥ आणिलेंपाहिजे ॥ १० ॥ समर्थापाशींबहुतजन ॥ राहिलापाहिजेसाभिमान ॥ निश्चळकरूनियांमन ॥ लोकअसती ॥ ११ ॥ म्लेंच्छदुर्जनउदंड ॥ बहुतांदिवसांचेंमाजलेंबंड ॥ याकारणेंअखंड ॥ सावधानअसावें ॥ १२ ॥ सकळकर्तातोईश्वर ॥ तेणेंकेलाअंगिकार ॥ तयापुरुषाचाविचार ॥ विरळाजाणें ॥ १३ ॥ न्यायनीतिविवेकविचार ॥ नानाप्रसंगप्रकार ॥ परीक्षणेंपरांतर ॥ देणेंईश्वराचें ॥ १४ ॥ महायत्नसावधपणें ॥ समयींधारिष्टधरणें ॥ अद्भुतचिकार्यकरणें ॥ देणेंईश्वराचें ॥ १५ ॥ यशकीर्तिप्रतापमहिमा उत्तमगुणांसिनाहींसीमा॥नाहींदुसरीउपमा ॥ देणेंईश्वराचें ॥१६ देवब्राह्मणआचारविचार ॥ कितीकजनासआधार॥सदाघडोपरकार ॥ देणेंईश्वराचें ॥१७॥ इहलोकपरलोकपाहणें ॥ अखंडधपणेंराहणें ॥ बहुतजनाचेंसाहणें ॥ देणेंईश्वराचें ॥१८॥ देवकैंपक्षघेणें ॥ ब्राह्मणाचीचिंतावाहणें ॥ बहुतजनांसपाळणें ।

श्वराचें ॥१९॥ धर्मस्थापनेचेनर ॥ तेईश्वराचेअवतार ॥ झालेआ
हेतपुढेंहोणार ॥ देणेंईश्वराचें ॥२०॥ उत्तमगुणांचाग्राहक ॥ तर्क
तीक्ष्णविवेक ॥ धर्मस्थापनापुण्यश्लोक ॥ देणेंईश्वराचें ॥२१॥ स
कळगुणामध्येंसार ॥ तजविजाविवेकविचार ॥ जेणेंपाविजेपैलपार
॥ अरत्रपरत्रींचा ॥२२॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादश
दशकेउत्तमपुरुषनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥ ६ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जनाचालालुचिस्वभाव ॥ आरंभींचह्मणती
देव ॥ ह्मणजेमजलाकांहींदेईलदेव ॥ ऐशीवासना ॥१॥ कांहींचभ
क्तिकेलीनसतां ॥ अणिइछितीमसबता ॥ जैसेंकांहींचसेवानकरि
तां ॥ स्वामीसमागती॥२॥ कष्टेंविणफळनाहीं ॥ कष्टाविणराज्यना
हीं ॥ केल्याविणहोतनाहीं ॥ साध्यजनीं ॥३॥ आळसेंकामनासतें॥
हेंतोंप्रत्ययासयेतें ॥ कष्टाकडेचुकवितें ॥ हीनजन ॥४॥ आधींक
ष्टाचेंदुःखसोसिती ॥ तेसुखाचेंफळभोगिती ॥ आधींआळसेंसुखाव
ती ॥ त्यांसिपुढेंदुःख ॥५॥ इहलोकअथवापरलोक ॥ दोहींकडेसा
रखाचविवेक ॥ दीर्घसूचनेचेंकौतुक ॥ कळलेंपाहिजे ॥६॥ मेळ
वितीतितुकेंभक्षिती ॥ तेकठिणकाळींमरोनजाती॥दीर्घसूचनेंवर्तती॥
तेचिभले॥७॥इहलोकींचासंचितार्थ ॥परलोकींचापरमार्थ ॥ संचितें
विणव्यर्थ ॥ जितेचिमेले ॥८॥ एकदांमेल्यानेंसुटेना ॥ पुनःजन्मो
जन्मींयातना॥आपणासमारीवांचवना॥तोआत्महत्यारा ॥९॥प्रति
जन्मींआत्मघात॥कोणीकरावेंगणित॥याकारणेंजन्ममृत्य ॥केवींचुके
१० देवसबळकांहींकरितो॥ऐसेंप्राणिमात्रबोलतो॥याचेभेटीचालाभ
ो ॥ अकस्मातझाला ॥११॥ विवेकाचालाभघडे ॥ जेणेंपरमा
माठायींपडे ॥ विवेकपाहतांसांपडे ॥ विवेकिजनीं ॥१२॥ देवपा
ांआहेएक ॥ परंतुकरितोआनेक ॥ त्याअनेकांसएक ॥ ह्मणों
कीं ॥१३॥ देवाचेंकर्तृत्वआणिदेव ॥ कळलापाहिजेअभिप्राय ॥
त्याविणकित्येकजीव॥उगेचबोलती ॥१४॥ उगेचबोलतीमूर्ख
॥ शाहाणपणबाळकवयाकारणें ॥ तृप्तिलागींपावकरणें ॥ ऐ

संझालें ॥१५॥ जिहींउदंडकष्टकेले॥तेभाग्यभोगूनगेले ॥येरतेबोलत
चिराहिले ॥ करंटेजन ॥१६॥ करंट्याचेंकरंटलक्षण ॥ समजोनि
जातीविचक्षण ॥ भल्याचेंउत्तमलक्षण ॥ करंट्यासकळेना ॥१७॥
त्याचीपैसावलीकुबुद्धी ॥ तेथेंकैंचीअसेलशुद्धी ॥ कुबुद्धीतेचिसुबु
द्धी ॥ ऐशीवाटे ॥१८॥ मनुष्यबुद्धीससांडावें ॥ त्याचेंकायखरेंमा
नावें ॥ तेथेंविचाराच्यानावें ॥ शून्याकार ॥१९॥ विचारेंइहलोक
परलोक ॥ विचारेंहोतसेसार्थक ॥ विचारेंनित्यानित्यविवेक ॥ पा
हिलापाहिजे ॥२०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदश
केजनस्वभावनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ब्रह्मनिराकारनिश्चळ ॥ आत्मासविकारचंच
ळ ॥ तयासह्मणतीसकळ ॥ देवऐसें ॥१॥ देवाचाठावचिलागेना ॥
एकदेवनेमस्तकळेना ॥ बहुतदेवेंअनुमानेना ॥ एकदेव ॥२॥ ह्मणो
निविचारअसावा ॥ विचारेंदेवशोधावा ॥ बहुतदेवांचागोवा ॥ प
डोंचनये ॥३॥ देवक्षेत्रींपाहिला ॥ त्यासारिखाधातूचाकेला ॥ पृ
थ्वीमध्येंदंडकचालिला ॥ येणेंरीतीं ॥४॥ नानाप्रतिमादेवांचेंमूळ ॥
तोहाक्षेत्रदेवचिकेवळ ॥ नानाक्षेत्रेंभूमंडळ ॥ शोधूनपहावें ॥५॥ क्षे
त्रदेवपाषाणाचा ॥ विचारपाहतांतयाचा ॥ तंवलागलामूळाचा ॥
अवताराकडे ॥ ६ ॥ अवतारीदेवसंपले ॥ देहधरूनवर्तोंलागले ॥
त्याहूनथोरअनुमानले ॥ ब्रह्माविष्णुमहेश॥७॥त्यांतिन्हींदेवांसज्या
चीसत्ता ॥ तोअंतरात्माचिपाहतां ॥ कर्ताभोक्तातत्वतां ॥ प्रत्यक्ष
आहे ॥८॥ युगानुयुगेंतिन्हींलोक ॥ एकलाचालवीअनेक ॥हानिः
याचाविवेक ॥ वेदशास्त्रींपहावा ॥९॥ आत्मावर्तेवितोशरीर ॥ त
चिदेवउत्तरोत्तर ॥ प्राणीवरूपेंकलेवर ॥ विवेकेंवर्तवी ॥१०॥
अंतर्देवचुकती ॥ धांवाघेऊनतीर्थाजाती ॥ प्राणीबापुडेकष्टती ।
वासनेणतां ॥११॥ मगविचारितीअंतःकरणीं ॥ जेथेंतेथेंधोंड
णी ॥ उगेंचतोवणवणांहिंडोनी ॥ कायहोतें ॥१२॥ ऐसाज
विचारकळला॥तेणेंसत्संगधरिला ॥ सत्संगेंदेवसांपडला ॥ व

ासी ॥१३॥ ऐशीं हीं विवेकाचीं कामें ॥ विवेकी जाणतील नेमें ॥ अ
विवेकी भुलले भ्रमें ॥ त्यांस हि कळेना ॥१४॥ अंतरवेधी अंतर जाणे॥
ाहेरमुद्रा कांहीं च नेणें॥ ह्मणो निर्विवेकी शाहणे॥ अंतर शोधिती॥१५॥
विवेकाविणें जो भाव॥ तो भावचि अभाव॥ मूर्खास मतिमादेव॥ ऐसें वचन
१६॥ पाहत ह्मम जत शेवटास गेला॥ तोचि विवेकी ह्मणावा भला॥ तत्त्वें सां
डूनि पावला ॥ निरंजनीं ॥१७॥ येर जें आकारासि येतें ॥ तें अवघें ना
सोन जातें ॥ मग गल्वल्या वेगळें तें ॥ परब्रह्म जाणावें ॥१८॥ चंचळ दे
व निश्चळ ब्रह्म ॥ परब्रह्मीं नाहीं भ्रम ॥ प्रत्ययज्ञानें निभ्रम ॥ होइजेतें
॥१९॥ प्रचीतिविण जें केलें ॥ ते अवघें व्यर्थ गेलें ॥ प्राणिक ष्टकष्टें चि मे
ले ॥ कर्मकचाटें ॥ २० ॥ कर्मावेगळें न व्हावें ॥ तरी देवास कास या भ
जावें ॥ विवेकी जाणती स्वभावें ॥ मूर्ख नेणे ॥२१ ॥ कांहीं अनुमानलें
विचारें ॥ देव आहे जगदंतरें ॥ सगुणा करितां निर्धारें ॥ निर्गुण पावि
जे ॥२२॥ सगुण पाहतां मूळास गेला ॥ सहजचि निर्गुण पावला ॥ सं
गत्यागें मोकळा झाला ॥ वस्तुरूप ॥२३॥ परमेश्वरीं अनुसंधान ॥
लावितां होइजे पावन ॥ मुख्य ज्ञानें चि विज्ञान ॥ पाविजेतें ॥२४॥ ऐ
शीं हीं विवेकाचीं विवरणें ॥ पाहावीं सुचित अंतःकरणें ॥ निसानिस
विवेक श्रवणें ॥ जगदुद्धार ॥२५॥ इतिश्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे
अष्टादशदशके अंतर्देवनिरूपणंनाम अष्टमः समासः ॥ ८ ॥　　॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥वंदूनियां आदिपुरुष ॥ बोलों निद्रेचा विलास॥
निद्रा आलिया सावकाश ॥ जाणगरनाहीं ॥१॥ निद्रेनें व्यापिली का
या ॥ आळस अंग मोडे जांभया ॥ तेणें करितां बैसावया ॥ धीर नाहीं॥
॥२॥ कडकडां जांभया येती ॥ चटचटां चुटक्या वाजती ॥ डकडकां
ळक्या येती ॥ सावकाश ॥३॥ एकाचे डोळे झांकती ॥ एकाचे डो
ळागती ॥ एकतेवच कोन पाहती ॥ चहूंकडे ॥४॥ एक उलथोनि
डले ॥ तिहीं ब्रह्मांवेणे फोडिले ॥ हुडकाचे तुकडे झाले ॥ शुद्ध ना
॥५॥ एकटें कोन बैसले ॥ तेथेंचि घोरों लागले ॥ एक उताणे पसर
सावकाश ॥६॥ कोणी मुरकुंडी घालिती ॥ कोणी कान वडेनि

जती ॥ कोणीचक्रींफिरती ॥ चहूंकडे ॥७॥ एकहातहालविती ॥ ए
कपायहालविती ॥ एकदांतखाती ॥ कर्कराटें ॥८॥ एकाचींवस्त्रेंनि
घोनगेलीं ॥ तेनागवींचलोळोंलागलीं ॥ एकांचींमुंडाशींगडबडलीं
॥ चहूंकडे ॥ ९ ॥ एकनिजलींअस्ताव्यस्तें ॥ एकदिसतीजैशींप्रेतें
॥ दांतपसरोनजैशींभूतें ॥ वाईटदिसती ॥१०॥ एकवोसणतचिउठि
ले ॥ एकअंधारींफिरोंलागले ॥ एकजाऊनिनिजले ॥ उकरड्याव
री ॥११॥ एकमडकींउतरती ॥ एकभूमीचांचपती ॥ एकउठोनवा
टालागती ॥ भलतीकडे ॥१२॥ एकप्राणीवोसणती ॥ एकस्फुंदस्फुं
दोंरडती ॥ एकखदखदांहांसती ॥ सावकाश ॥१३॥ एकहाकामारूंला
गले ॥ एकबांबलतउठिले ॥ एकतेचकोनराहिले ॥ आपुलेठायीं ॥१४॥
एकक्षणक्षणांखुरडती ॥ एकडोईखाजविती ॥ एककण्होंलागती ॥ सा
वकाश ॥१५॥ एकांच्यालाळागळाल्या ॥ एकांच्यापिकासांडल्या ॥
एकींलघुशंकाकेल्या ॥ सावकाश ॥१६॥ एकराऊतसोडिती ॥ एककर्पट
ढेंकरदेती ॥ एकखांकरूनथुंकती ॥ भलतीकडे ॥१७ ॥ एकहगतीएकचो
खिती ॥ एकखोकतीएकशिंकती ॥ एकतेपाणीमागती ॥ निद्सुरे ॥१८॥
एकदुःस्वप्नेंनिबुजले ॥ एकसुस्वप्नेंसंतोषले ॥ एकतेगाढमूढींपडिले
॥ सुषुप्तिमध्यें ॥१९॥ इकडेउजेडायाझालें ॥ कोणीपठणआरंभिलें
॥ कोणीप्रातःस्मरामिआरंभिलें ॥ हरिकीर्तन ॥ २० ॥ कोणी
आठविल्याध्यानमूर्ती ॥ कोणीएकांतींजपकरिती ॥ कोणीपा
ठांतरेंउजळिती ॥ नानाप्रकारें ॥ २१ ॥ नानाविद्यानानाक
ळा ॥ आपलाल्याशिकतीसकळा ॥ तानमानगायनकळा ॥ ए
कगाती ॥ २२ ॥ मार्गेंनिद्रासंपली ॥ पुढेंजागृतीप्राप्तझाली ॥ व्य
सायींबुद्धिआपली ॥ प्रेरितेझाले ॥२३॥ ज्ञातातत्वसांडूनपळाला ॥ ह
रिआपलीकडेगेला ॥ आत्मनिवेदनेंझाला ॥ ब्रह्मरूप ॥२४॥ इतिश्रीदा
गुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदशकेनिद्रानिरूपणंनामनवमःसमासः॥
श्रीगणेशायनमः ॥ कोणीएककार्याचासाक्षेप ॥ कांहींतरीघडे
प ॥ काळसाहोनआपेंआप ॥ होतजातें ॥ १ ॥ कार्यभागहो

लेला ॥ तेणेंप्राणीसुखीझाला ॥ विचारहिसुचोंलागला ॥ दिवसें
दिवस ॥२॥ कोणीएकप्राणीजन्मासयेतो ॥ कांहीतरीकाळसाखहो
तो ॥ दुःखाउपरीसुखदेतो॥देवकृपाळुपणें ॥३॥ अवघाचिकाळज
रीसाजे ॥ तरीअवघेचहोतीराजे ॥ कांहींसाजेकांहींनसाजे ॥
ऐसेंआहे ॥४॥ इहलोकआणिपरलोक ॥ साधतांकोणीएकविवेक ॥
अद्भुतहोयस्वाभाविक ॥ देणेंईश्वराचें ॥५॥ ऐकिल्याविणकळलें ॥
शिकविल्याविणशाहाणपणआलें॥हेंदेखिलेंनाऐकिलें॥भूमंडळीं॥६॥
सकळकांहींऐकतांकळे ॥ कळतांकळतांवृत्तिनिवळे ॥ नेमस्तमध्यें
आकळे ॥ सारासार ॥७॥ श्रवणह्मणिजेऐकावें ॥ मननह्मणिजेम
नींधरावें ॥ येणेंउपायेंस्वभावें ॥ त्रैलोक्यचाले ॥८॥ श्रवणआडवि
क्षेपयेती ॥ नानाजिन्नससागोंकिती ॥सावधअसतांप्रत्यययेती ॥ स
कळकांहीं॥९॥श्रवणींलोकबैसले॥बोलतांबोलतांएकाग्रझाले ॥ त्या
उपरीजेनूतनआले॥तेएकाग्रनहोती ॥१०॥ मनुष्यबाहेरींहिंडूनआलें
॥ नानाप्रकारींचेंऐकिलें ॥ उदंडगलबलूंलागलें ॥ उगेंअसेना ॥११॥
प्रसंगपाहोनचालती ॥ ऐसेलोकथोडेअसती ॥ श्रवणींनानाविक्षेप
होती ॥ तेंहेंऐका ॥१२॥ श्रवणींबैसलेऐकाया ॥ अडोंलागलीसेका
या ॥ येतीकडकडाजांभया ॥ निद्राभरें ॥१३॥ बैसलेसुचितकरूनि
मना॥परीतेंमनचिऐकेना ॥ मागेंहोतेंऐकिलेंना ॥ तेंचिधरूनिबैसले
॥१४॥ तत्परकेलेंशरीर ॥ परीमनामध्येंआणिकविचार ॥ कल्पना
कल्पितोविस्तार ॥ कितीह्मणोनसांगावा ॥१५॥ जेंजेंकांहींश्रवणीं
पडलें ॥ तितुकेंसमजोनविवरलें ॥ तरीचकांहींसार्थकझालें ॥ निरूप
णीं ॥१६॥ मनींदिसेतेंमनींधरावें ॥ ज्याचेंत्याणेंआवरावें ॥ आव
रनविवेकेंधरावें ॥ अर्थांवरी ॥१७॥ निरूपणींयेऊनबैसला ॥ परी
उदंडजेवूनआला ॥ बैसतांचिकासाविसझाला ॥ तृषाक्रांत
८॥ आधांउदकआणविलें ॥ घळघळांउदंडघेतलें ॥ तेणेंमळमळों
लें ॥ उठोनिगेला ॥१९॥ कपटलेकरउचक्याआदेती ॥ बारासर
ठीफजिती ॥ क्षणक्षणाउठोनजाती ॥ लघुशंकेसी ॥२०॥ दि

शेनेंकासावीसकेला ॥ अवघेंसडूनधांवला ॥ निरूपणप्रसंगनिघोन गेला ॥ अखंडऐसा ॥२१॥ दृष्टांतींकांहींअपूर्वआलें ॥ अंतःकरण तेथेंचिराहिलें ॥ कोठवरीकायवाचिलें ॥ कांहींकळेना ॥२२॥ निरूपणींयेऊनबैसला॥तोंविंचवेंफणकाविला॥कैंचेंनिरूपणासझाला ॥ कासावीस ॥२३॥ पोटामध्येंतिडीकउठली ॥ पाठीमध्येंकरकभरली ॥ चाळकाचिकुल्यापुळीझाली ॥ बैसवेना ॥२४॥ पिसोळाचाऊनपळ संतोणेंप्राणिदुश्चितझाला ॥ कोणेनेटेंगलबलाकेला ॥ तेथेंचि धांवे ॥२५॥ विषयीलोकश्रवणीयेती ॥ तेबायकांकडेचपाहती ॥ चोरटेलोकचोरूनजाती ॥ पादरक्षा ॥२६॥ होयनव्हेवादविवाद ॥ तेणेंउदंडझालाखेद ॥ शिव्यागाळीअप्रमाद ॥ होतांचुकला ॥२७॥ कोणीनिरूपणींबैसती ॥ सावकाशगोष्टीलाविती ॥ हरिदासेरेक रिती ॥ पोटासाठीं ॥२८॥ बहुतजाणतेमिळाले॥एकापुढेंएकबोले॥ लोकांचेआशयराहिले ॥ कोणजाणे ॥२९॥ माझेंहोयतुझेंनव्हे ॥ऐशींअखंडजयासवें ॥ न्यायनीतीसांडूनिधांवे ॥ अन्यायाकडे॥३०॥ आपल्याथोरपणासाठीं ॥ अचावचातोंडपिटी ॥ न्यायनाहींतेंशेवटीं ॥ परमअन्यायी ॥३१॥ एकीकडेअभिमानउठे ॥ दुसरीकडेउदंडपेटे ॥ ऐसेश्रोतेखरेखोटे ॥ कोणजाणे ॥३२॥ ह्मणोनिजाणते विचक्षण ॥ तेआर्धीचधरतीनेणपण॥ मूर्खटोणपाआपण ॥ कांहींच नाहीं ॥३३॥ आपणाहूनदेवथोर ॥ ऐसाजयासकळलाविचार ॥सकळकांहींजगदंतर ॥ तेंहिराखावें ॥३४॥ सभेमध्येंकलहोळझाला ॥ शब्दयेतोजाणत्याला ॥ अंतरेंराखोंनाहींशिकला ॥ कैसायोगी ॥ ॥३५॥ अखंडआपणाससांभाळती ॥ क्षुल्लकपणयेऊंनदेती ॥ थोरलोकांसक्षमाशांती ॥ अगत्यकरणें ॥३६॥ वैरकरितांवैरचिवाढे। आपणासदुःखभोगणेंघडे ॥ ह्मणो[illegible]शाहण्याचेंकुडें ॥ कळों लें ॥३७॥ अवगुणापाशींबैसलागुणी ॥ अवगुणकळतांत[illegible]णीं विवेकीपुरुषाचीकरणी ॥ विवेकेंहोत्ये ॥३८॥ उपायपर्या[illegible]दीर्घ रत्न ॥ विवेकबळेंनानायत्न ॥ करीलतयाचेंमहिमान ॥ तोचिज

॥ ३९॥ दुर्जनींवेढवेढोनिघेतला ॥ बाष्कळलोकींघसरिला ॥ विवे
कापासूनचेवला ॥ विवेकींकैसा ॥४०॥ न्यायेंपर्यायउपाय ॥ मू
र्खासर्हेकळेकाय ॥ मूर्खाकरितांचिवडाहोय ॥ मजालसीचा ॥४१॥
मगतेशहाणेनीटकरिती ॥ स्वयेंसाहोनसाहाविती ॥ स्वयेंकरूनक
रविती ॥ लोकांकरवीं ॥४२॥ पृथ्वीमध्येंउदंडजन ॥ जनामध्यें
चिअसतीसज्जन ॥ जयाकरितांसमाधान ॥ प्राणिमात्रांशी ॥४३॥
॥४३॥ तोमनोगतांचींअंगेंजाणे ॥ मानप्रसंगसमयजाणे ॥ ॥
लागींनिवबुंजाणे ॥ नानाप्रकारें ॥४४॥ ऐसातोजाणतालोक ॥
समर्थतयाचाविवेक ॥ त्याचेंकरणेंकांहींएक ॥ जनप्रसकळेना॥४५॥
बहुतजनांसचाळवी ॥ नानामंडळींहालवी ॥ ऐशीहेसमर्थपदवी ॥
विवेकेंहोते ॥४६॥ विवेकएकांतींकरावा ॥ जगदीशधारणेनेंधरावा
॥ लोकआपलाआणिपरावा ॥ म्हणोंचिनये ॥४७॥ एकांतींविवेक
ठायींपडे ॥ एकांतींयत्नसांपडे ॥ एकांतींतर्कवावडे ॥ ब्रह्मांडगो
ळीं ॥४८॥ एकांतींस्मरणकरावें॥चुकलेंनिधानपडेठावें ॥ अंतरा
त्म्यासरिसेंफिरावें ॥ काहींतरी ॥४०॥ जयासएकांतमानला ॥ अ
वघ्याअधींकळेत्याला ॥ त्यावेगळेंवडीलपणाला ॥ ठावचिनाहीं ॥
॥ ५०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेअष्टादशदशकेश्रोतावल
क्षणनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥ १० ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ ब्राह्मणेंबाळबोधअक्षर ॥ घडसूनकरावेंसुंदर ॥ जेंदेखतांचिचतुर ॥ समाधानपावती ॥१॥ वाटोळेंसरळमोकळें ॥ वोतलेंमषीचेंकाळें ॥ कुळकुळीतओळीचालिल्याढाळें ॥ मुक्तामाळा जैशा ॥२॥ अक्षरमात्रतितुकेंनीट ॥ नेमस्तपैसकानेनीट॥आडव्याम आत्याहिनीट ॥ अर्कुलीवेलांट्या ॥३॥ पहिलेंअक्षरजेंकाढिलें ॥ ग्रंथसंपेतोंपाहातगेलें ॥ एकटांकेंचिलिहिलेलें ॥ ऐसेंवाटे ॥४॥ अक्षरांचेंकाळेपण ॥ टांकाचेंठोंसरपण ॥ तैसेंचिलवणवांकण ॥ सारिखेंची ॥५॥ ओळीसओळीलागेना ॥ अर्कुलीमात्राभेदिना ॥ खालील्चेओळीसस्पर्शेना ॥ अथवालंबाक्षर ॥६॥ पानशिशानेंरेखाटावें ॥ त्यावरीनेमेंचिलिहावें ॥ दूरजवळीनव्हावें ॥ अंतरओळीचें ॥७॥ कोठेंशोधासिआढळेना ॥ चुकीपाहतांसांपडेना ॥ गरजकेलीहेंघडेना ॥ लेखकापासूनी ॥८॥ ज्याचेंवयआहेनूतन॥त्याणेंलिहावेंजपून ॥ जनासिपडेमोहन ॥ ऐसेंकरावें ॥९॥ बहुबारीकतरुणपणीं ॥ कामानयेम्हातारपणीं ॥ मध्यमलिहिण्याचीकरणी ॥ केलीपाहिजे॥ ॥१०॥ भोंवतेंस्थळसोडूनघ्यावें ॥ मध्येंचिचमचमीतलिहावें ॥ कागदझडतांहिझडावें ॥नलगेचिअक्षर ॥११॥ ऐसाग्रंथजपोनलिहावा ॥ प्राणिमात्रासउपजेहेवा ॥ ऐसापुरुषपाहावा ॥ म्हणतीलोक ॥१२॥ कायाबहुतकष्टवावी ॥ उत्कटकीर्तिउरवावी ॥ चटकलाऊनसोडावी ॥ कांहींएक ॥१३॥ घट्टकागदआणावे ॥ जपोननेमस्तखळावे ॥ लिहिण्याचेसामेअसावे ॥ नानापरी ॥१४॥ सुच्याकातर्‍याजागाइत ॥ खळींघोटाळीनागाइत ॥ नानासुरंगमिश्रित ॥ जाणोनिघ्यावे ॥१५॥ नानादेशींचेबोरूआणावे ॥ घट्टबारीकसरघ्यावे ॥ नाना रंगांचेआणावे ॥ नानाजिनसी ॥१६॥ नानाजिनसीटांकतोडणी नानाप्रकारेंरेखाटणी ॥ चित्रविचित्रकरणी ॥ सिसेंलोळ्या ॥१७॥ हिंगूळसंग्रहींअसावे ॥ बाळलेंआलीतेंपाहोनघ्यावें ॥ सोपेंभिजबाळवावें ॥ संग्रहमषीचे ॥१८॥ तगटींइर्तिाश्याकराव्या ॥ चंदल्याघोटाव्या ॥ नानाचित्रींचिताराव्या ॥ उंचचित्रें ॥१९॥

गोफनानावासनें ॥ मेणकापडेंसोंदुरवर्णें ॥ पेट्याकुलपेंजपणें ॥ पुस्तकाकारणें ॥२०॥ ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकोनविंशतिदशकेलेखनक्रियानिरूपणनामप्रथमःसमासः॥१॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांबोलिलेलेखनभेद ॥ आतांऐकाअर्थभेद ॥ नानाप्रकारींचेसंवाद ॥ समजोनपहावे ॥१॥ शब्दभेदअर्थभेद ॥ मुद्राभेदप्रबंधभेद ॥ नानाशब्दांचेशब्दभेद ॥ जाणोनिघ्यावे॥२॥ नानाआशंकाप्रत्युत्तरें ॥ नानाप्रचीतसाक्षात्कारें ॥ जेणेंकरितां जगदंतरें ॥ चमत्कारती ॥३॥ नानापूर्वपक्षसिद्धांत ॥ प्रत्ययपाहावानेमस्त ॥ अनुमानाचेंवस्तव्यस्त ॥ बोलोंचनये ॥४॥ प्रवृत्तिअथवानिवृत्ती ॥ प्रचीतिविणअवघीभ्रांती ॥ गळ्यामधीलजगज्योती॥ चेतेलकोठें ॥५॥ हेतुसमजोनउत्तरदेणें ॥ दुसऱ्याचेजीवींचेंसमजणें॥ मुख्यचातुर्याचींलक्षणें ॥ तींहींऐशीं ॥६॥ चातुर्यविणेंखटपट ॥ तेविद्याचिफळकट ॥ सभेमध्येंआटघाट ॥ समाधानकैंचें ॥७॥बहुतबोलणेंऐकावें ॥ तेथेंमौनचिधरावें ॥ अल्पचिन्हेंसमजावें ॥ जगदंतर ॥८॥ बाष्कळामध्येंबैसोंनये ॥ उद्धटासितंडोंनये॥ आपणांकरितांखंडोंनये ॥ समाधानजनाचें ॥९॥ नेणपणसोडूनय ॥ जाणपणेंफुगोंनय ॥ नानाजनाचेंहृदय ॥ मृदुशब्देंउकलावें ॥१०॥ प्रसंगजाणावानेटका ॥ बहुतांसिजाजूघेऊंनका ॥ खरेंअसतांचिनासका ॥ फडहोतो ॥११॥ शोधघेतांअळसोंनये ॥ भ्रष्टलोकींबैसोंनये ॥ बसलेतरीटाकुंनये ॥ मिथ्यादोष ॥१२॥ अंतरअर्थाचेंशोधावें ॥ प्रसंगींथोडेंचिवाचावें ॥ चटकलावूनसोडावें ॥ भल्यामनुष्यासी ॥ ॥ १३ ॥ मजालसींतबैसोंनये ॥ समाराधनेसिजाऊंनये ॥ आतांगवलवाणेंहोय ॥ जिणेंआपुलें ॥ १४ ॥ उत्तमगुणप्रगटवावे ॥ गभलत्यासिबोलवांफावे ॥ भलेपाहोनकरावे ॥ शोधूनमित्र १५ ॥ उपासनेसारिखेंबोलावें ॥ सर्वजनतोषवावे ॥ सगटवरेराखावें ॥ कोणीएकासी ॥ १६ ॥ ठायींठायींशोधघ्यावा ॥ ग्रामींप्रवेशकरावा ॥ प्राणिमात्रओळखावा ॥ आप्तपणें ॥१७॥

उंचनीचक्षणोनय ॥ सकळांचेंनिवचावेंहृदय॥अस्तमानीजाउंनये ॥ कोठेंतरी ॥१८॥ जगामध्येंजगमित्र ॥ जिव्हेपासीअसेसूत्र ॥ कोठें तरीसत्पात्र ॥ शोधूनकाढावें ॥१९॥ कथाहोतीतेथेंजावें ॥ दूरदीना सारिखेंबसावें ॥ तेथीलसकळहार्द घ्यावें ॥ अंतर्यामी ॥२०॥ तेथें भलेआढळती ॥ व्यापकतेहिकळोंयेती ॥ हळूहळूमंदगती ॥ राखक रावी ॥२१॥ सकळांमध्येंविशेषश्रवण ॥ श्रवणाहूनथोरमनन ॥ म ननेंहोयसमाधान ॥ बहुतजनांचें ॥२२॥ धूर्तपणेंसकळजाणावें ॥ अंतरींअंतरबाणावें ॥ समजल्याविणाशिणावें ॥ कासयासी ॥२३॥

॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकोविंशतिदशकेविवरणनिरूप णंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ सुचितकरूनिअंतःकरण ॥ ऐकाकरंटलक्षण ॥ हेंत्यागितांसदैवलक्षण ॥ अंगींबाणें ॥१॥ पापाकरितांदरिद्रप्राप्त॥ दरिद्रेंहोयपापसंचित ॥ ऐसेंचिहोतजात ॥ क्षणक्षणां ॥२॥ याकार णेंकरंटलक्षणें ॥ ऐकोनित्यागचिकरणें ॥ म्हणजेकांहींएकबाणें ॥ सदैवलक्षण ॥३॥ करंट्यासआळसआवडे ॥ यत्नकदापिनावडे ॥ त्याचीवासनावावडे ॥ अधर्मीसदा ॥४॥ सदाभ्रमिष्ठनिदसुरा ॥उगें चिबोलेसैरावैरा ॥ कोणीएकाच्याअंतरा ॥ मानेचिना ॥५॥ लेहों नेणेवाचूंनेणे ॥ सर्वदासूतघेऊंनेणे ॥ हिशेबाकितेकरावोंनेणे ॥ धा रणानाहीं ॥६॥ हारवीसांडीपाडीफोडी ॥ विसरेचुकेनानाखोडी ॥ भल्याचेसंगतीचीआवडी ॥ कदापिनाहीं ॥७॥ चाटमडीमेळविले ॥ कुकर्मीमित्रकेले ॥ खटनटएकवटिले ॥ चोरटेपापी ॥८॥ ज्यासि त्यासिकलकटा ॥ स्वयेंसदांचाचोरटा ॥ परघातकीधीटमोठा वाटापाडी ॥९॥ दीर्घसूचनासुचेचिना ॥ न्यायेंनीतिहेरुचेचिना परामिलाषवासना ॥ निरंतर ॥१०॥ आळसेंशरीरपाळिलें ॥ प पोटाचिणगेलें ॥ सुडकेंमिळेनासेंझालें ॥ पांघरायासी ॥११॥ उ सेंशरीरपळी ॥ अखंडकुशीकांडोळी ॥ निद्रेचेपाडीसुकाळीं । पणासी ॥१२॥ जनासिमैत्रीकरीना ॥ कठिणशब्दबोलेना

मूर्खपणें आवरेना ॥ कोणीएकासी ॥१३॥ पवित्रलोकांमध्यें भिडावें
॥वोंगळांमध्यें निःशंकधांवे ॥ सदा मनापासून भावे ॥ जननिंद्यक्रिया
॥१४॥ तेथें कैंचा परोपकार ॥ केला बहुतांचा संहार ॥ पापी अनर्थी
अपस्मार ॥ सर्व अबुद्धी ॥१५॥ शब्द सांभाळून बोलेना ॥ आवरि
तां आवरेना ॥ कोणीएकाशी मानेना ॥ बोलणें साचें ॥१६॥ कोणी
एकाशि विश्वास नाहीं ॥ कोणीएकाशी सख्य नाहीं ॥ विद्यावैभव कां
हींच नाहीं ॥ उगाचि ताठा ॥१७॥ राखावीं बहुतांचीं अंतरें ॥ भाग्य
येतें तदनंतरें ॥ ऐशीं विवेकाचीं उत्तरें ॥ ऐकणार नाहीं ॥१८॥ स्वयें
आपणास कळेना ॥ शिकविलें तें ऐकेना ॥तयासि उपाय नाना ॥ काय
करिती ॥१९॥ कल्पना करी उदंड कांहीं ॥ प्राप्तव्य तें कांहींच नाहीं ॥
अखंड पडिला संदेहीं ॥ अनुमानाचे ॥२०॥ पुण्यमार्ग सांडिला मनें॥
पाप झडावें कशानें ॥ निश्चय नाहीं अनुमानें ॥ नाश केला ॥२१॥ कां
हीं एक पुतें कळेना ॥ सभेमध्यें बोलों राहेना॥बाष्कळ लवाड ऐसें जना ॥
कळों आलें ॥२२॥ कांहीं नेमकपण आपुलें ॥ बहुतजनांसि कळों आ
लें ॥ तेंचि मनुष्य मान्य झालें ॥ भूमंडळीं ॥ २३ ॥ झिजल्यावांचूनि
कीर्ति कैंची ॥ मान्यता न व्हे कीं फुकाची ॥ जिकडे तिकडे होते छीथू॥
अवलक्षणें॥२४॥भल्यांची संगती धरीना॥आपणास शाहाणें करीना ॥
तो आपला आपण वैरी जाणा ॥ स्वहित नेणे ॥ २५ ॥ लोकांसि बरें क
रावें ॥ तें उसणें सवेंचि घ्यावें ॥ ऐसें जयाच्या जीवें ॥ जाणजेना ॥
॥२६॥ जेथें नाहीं उत्तम गुण ॥ तें करंटपणाचें लक्षण ॥ बहुतांसि मान
तें अवलक्षण ॥ सहजचि झालें ॥ २७ ॥ कार्याकारण सकळ कांहीं ॥
कार्याविण तो कांहींच नाहीं॥निकामा तो दुःख भवाहीं ॥वाहतचि गेला॥
॥२८॥ बहुतांसि मान्य थोडा ॥ त्याच्या पापास नाहीं जोडा ॥ निरा
यीपडे घडा ॥ जेथें तेथें ॥२९॥ याकारणें अवगुण त्यागावे ॥ उत्त
मगुणांस समजोन घ्यावें ॥ तेणें मनासारखें फावे ॥ सकळ कांहीं ॥
३० ॥ इतिश्रीदासबोधे गुरुशिष्यसंवादे एकोनविंशतिदशके करंट
लक्षणनिरूपणंनाम तृतीयः समासः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मागांबोलिलेंकरंटलक्षण ॥ तेंविवेकेंसांडावें संपूर्ण ॥ आतांऐकासदैवलक्षण ॥ सौख्यदायक ॥१॥ उपजतगुण शरीरीं ॥ परोपकारीनानापरी ॥ आवडेसवांचेअंतरीं ॥ सर्वकाळ ॥२॥ सुंदरअक्षरलिहोंजाणे ॥ चपळशुद्धवाचोंजाणे ॥ अर्थांतरसां गोंजाणे ॥ सकळकांहीं ॥३॥ कोणाचेंमनोगततोडिना ॥ भल्या चीसंगतिसोडिना ॥ सदैवलक्षणेंअनुमाना ॥ आणूनिठेवी ॥४॥ तोसकळजनासिव्हावा ॥ जेथेंतेथेंनित्यनवा ॥ मूर्खपणेंअनुमानगो वा ॥ कांहींचनाहीं ॥५॥ नानाउत्तमगुणसत्पात्र ॥ तेचिमनुष्यजग मित्र ॥ प्रगटकीर्तिस्वतंत्र ॥ पराधीननाहीं ॥६॥ राखेसकळांचेंअंत र ॥ उदंडकरीपाठांतर ॥ नेमस्तपणाचाविसर ॥ पडणारनाहीं ॥ ॥७॥ नम्रपणेंपुसोंजाणे ॥ नेमस्तअर्थसांगोंजाणे ॥ बोलाऐसेंवर्तों जाणे ॥ उत्तमक्रिया ॥८॥ जोमानलाबहुतांसी ॥ कोणीबोलोंन शकेत्यासी ॥ धगधगीतपुण्यराशी ॥ महापुरुष ॥९॥ तोपरोपका रकरितचिगेला ॥ पाहिजेतोज्यालात्याला ॥ मगकायउणेंत्याला ॥ भूमंडळीं ॥१०॥ बहुतजनवासपाहे ॥ वेळेसितात्काळउभाराहे ॥ उ णेंकोणाचेंनसाहे ॥ तयापुरुषाशी ॥११॥ चौदाविद्याचौसष्टकळा ॥ जाणेसंगीतगायनकळा ॥ आत्मविद्येचाजिव्हाळा ॥ उदंडतेथें ॥ ॥१२॥ सकळांसिनम्रबोलणें ॥ मनोगतराखोनचालणें ॥ अखंडको णीएकाचेंउणें ॥ पडोंचिनेदी ॥ १३ ॥ न्यायनीतिभजनमर्यादा ॥ काळसार्थककरीसदा ॥ दरिद्रपणाचीआपदा ॥ तेथेंकैंची ॥१४॥ उ त्तमगुणेंशृंगारिला ॥ तोबहुतांमध्येंशोभला ॥ प्रगटप्रतापेंउगवला ॥ मार्तंडजैसा ॥१५॥ जाणतापुरुषआसेळजेथें ॥ कलहकैंचाउठेलतेथें ॥ उत्तमगुणाविषयींरिते ॥ तेप्राणीकरंटे ॥१६॥ प्रपंचीजाणेरा कारण ॥ परमार्थींसाकल्यविवरण ॥ सर्वांमध्येंउत्तमगुण ॥ त्या भोक्ता ॥१७॥ मार्गेएकपुढेंएक ॥ ऐसाकदापिनाहींदंडक ॥ सर्व सिअलौकिक ॥ तयापुरुषासी ॥१८॥ अंतरासिलागेलढका । शीवर्तणूककरूंनका ॥ जेथेंतेथेंविवेका ॥ प्रगटकरीं ॥१९॥ क

धिउपासनाविधी ॥ ज्ञानविधिवैराग्यविधी ॥ विशाळशतुत्वाचीबु
द्धी ॥ चळेलकैसी ॥२०॥ पाहतांअवघेउत्तमगुण ॥ तयासवाईटम्ह
णेलकोण ॥ जैसाआत्मासंपूर्ण ॥ सर्वांघटीं ॥२१॥ आपल्याकार्या
सतत्पर ॥ लोकअसतीलहानथोर ॥ तैसाचिकरीपरोपकार ॥ म
नापासूनी ॥२२॥ दुसऱ्याच्यादुःखेंदुखावे ॥ दुसऱ्याच्यासुखेंसुखा
वे ॥ अवघेंचिसुखीअसावे ॥ ऐसीवासना ॥२३॥ उदंडमुलेंनानाप
री ॥ वडिलांचेंमनअवघ्यांवरी॥तैशीअवघ्यांचीचिंताकरी ॥ महापु
रुष ॥२४॥ जयासकोणाचेंसोसेना ॥ तयाचीनिष्किंचनवासना ॥
धिःकारितांधिःकारेना ॥ तोचिमहापुरुष ॥२५॥ मिथ्याशरीरनिं
दिलें ॥ तरीयाचेंकायगेलें ॥ ज्ञात्यासिआणिजिंकिलें ॥ देहबुद्धी
नें ॥२६॥ हेंतोअवघेंअवलक्षण ॥ ज्ञातादेहींविलक्षण ॥ कांहींतरी
उत्तमगुण ॥ जनींदाखवावे ॥२७॥ उत्तमगुणासमनुष्यवेधे ॥ वाई
टगुणासप्राणीखेदे ॥ तीक्ष्णबुद्धिलोकसाधे ॥ कायजाणती ॥२८॥
लोकींअत्यंतक्षमाकरिती ॥ आलियालोकांचेप्रचीती ॥ मगतेलोक
पाठीराखिती ॥ नानाप्रकारीं ॥२९॥ बहुतांसिवाटेमीथोर ॥ सर्व
मान्यपाहिजेविचार ॥ धीरउदारगंभीर ॥ महापुरुष॥३०॥ जितुकें
कांहींउत्तमगुण ॥ तेंसमर्थाचेंलक्षण ॥ अवगुणतेंकरंटलक्षण ॥ सह
जचिझालें ॥३१॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकोनविंशतिद
शकेसदेवलक्षणनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥४॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ मातीचादेवधोंड्याचादेव ॥ सोन्याचादेवरूप्या
चादेव ॥ कांस्याचादेवपितळेचादेव ॥ तांब्याचेदेवचित्रलेपें ॥१॥
रुईच्यालांकडांचेपोंवळ्याचेदेव ॥ बाणतांदळेनर्मदेचेदेव ॥ शाळ
ग्रामकाश्मीरदेव ॥ सूर्यकांतसोमकांत ॥२॥ताम्रनाणींहेमनाणीं ॥
लोणीपूजितीदेवतार्चनीं ॥ चक्रांकितचक्रतीर्थाहूनी ॥ घेऊनियेती
॥३॥ उदंडउपासनेचेभेद ॥ कितीकरावेविशद ॥ आपलालेआव
चाभेद ॥ लागलाजनीं ॥४॥ परीसासकळांचेंहिकारण ॥ मुळीं
हावेंस्मरण ॥ त्यास्मरणाचेंअंशजाण ॥ नानादैवतें ॥५॥ मुळीं

द्रष्टादेवतोएक ॥ त्याचेझालेअनेक ॥ समजोनपाहतांविवेक ॥ उम
जोंलागे ॥६॥ देहावेगळीभक्तिफावेना ॥ देहावेगळादेवपावेना ॥
याकारणेंमूळभजना ॥ देहचिआहे ॥७॥ देहमूळींचकेलावाव ॥ त
रीभजनासकैंचाठाव ॥ ह्मणोनिभजनाचाउपाव ॥ देहात्मयोगें॥८॥
देहाविणदेवकैसाभजावा ॥देहाविणदेवकैसापूजावा ॥ देहाविणम
होत्साहकैसाकरावा ॥ कोण्याप्रकारें ॥९॥ अन्नगंधपत्रपुष्प ॥ फळ
तांबूलधूपदीप ॥ नानाभजनाचासाक्षेप ॥ कोठेंकरावा ॥१० ॥ दे
वाचेंतीर्थकैसेंघ्यावें ॥ देवासिगंधकोठेंलावावें ॥ मंत्रपुष्पतरींवाहा
वें ॥ कोणेठायीं ॥११॥ ह्मणोनिदेहाविणआडतें ॥ अवघेंसांकडें
चिपडतें ॥ देहाकरितांघडतें ॥ भजनकांहीं ॥१२॥ देवताभूतेंदैव
तें ॥ मूळींचेंसामर्थ्यआहेतेथें ॥ अधिकारेंनानादैवतें ॥ भजतजावीं
॥१३॥ नानादेवींभजनकेलें ॥ तेंमूळपुरुषासपावलें ॥ याकारणेंस
न्मानिलें ॥ पाहिजेसकळकांहीं ॥१४॥ मायावल्लीफांपावली ॥ ना
नादेहफळींलगडली ॥ मूळींचीजाणिवकळोंआली ॥ फळामध्यें ॥
॥१५॥ ह्मणोनियेथीलनकरावें ॥ पाहावेंतेंयेथेंचिपहावें ॥ ताळापड
तांरहावें ॥ समाधानें ॥१६॥ प्राणीसंसारटाकिती ॥ देवासधुंडी
तफिरती ॥ नानाअनुमानींपडती ॥ जेथेंतेथें ॥ १७ ॥ लोकांचीपाह
तांरीती ॥ लोकदेवतार्चनेंकरिती ॥ अथवाक्षेत्रदेवपाहती ॥ ठायीं
ठायीं ॥१८॥ अथवानानाअवतार ॥ ऐकोनिधरितीनिर्धार ॥ परी
तेंअवघेंसविस्तर ॥ होऊनिगेलें ॥ १९ ॥ एकब्रह्माविष्णुमहेश ॥ ऐ
कोनिह्मणतीहेविशेष ॥ गुणातीतजोजगदीश ॥ तोपाहिलापाहिजे॥
॥२०॥ देवासनाहींस्थानमान ॥ कोठेंकरावेंभजन॥ हाविचारपाहतां
अनुमान ॥ होतजातो ॥२१॥ नसतांदेवाचेंदर्शन ॥ कैसेनिहोइजेपा
वन ॥ धन्यधन्यतेसाधुजन ॥ सकळजाणती ॥२२॥ भूमंडळींदेव
ना ॥ त्यांचीभीडउल्लंघेना ॥ मुख्यदेवतोकळेना॥कांहींकेल्या॥२३
कर्तृत्ववेगळेंकरावें ॥ मगसादेवासिपहावें ॥ तरीकांहींएकपडेठा
गौप्यगुह्य ॥२४॥ तेंदिसेनानाभासेना ॥ कल्पांतींहिनासेना ॥

तावेगळेंविश्वासेना ॥ तेथेंमन ॥२५॥ उदंडकल्पतीकल्पना ॥ उदंड इच्छितेवासना ॥ अभ्यंतरींचेतरंगनाना ॥ उदयातेंपावती ॥ २६ ॥ ह्मणोनिकल्पनारहित ॥ वेंचिवस्तुशाश्वत ॥ अंतनाहींह्मणोनिअनंत ॥ बोलिजेतया ॥२७॥ हेंज्ञानदृष्टीनेंपहावें ॥ पाहोनितेथेंचिरहावें ॥ निजध्यासेंतद्रूपव्हावें ॥ संगत्यागें ॥२८॥ नानालीलानानालाघवें ॥ तेंकायजाणिजेबापुड्याजीवें ॥ संतसंगेंस्वानुभवें ॥ स्थितिबाणे ॥२९॥ ऐशीसूक्ष्मस्थितिगती ॥ कळतांचुकेअधोगती ॥ सद्गुरुवचनेंसद्गती ॥ तत्काळहोते ॥३०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादे एकोनविंशतिदशकेदेहमान्यनिरूपणंनामपंचमःसमासः ॥ ५ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ परमार्थीआणिविवेकी ॥ त्याचेंकरणेंमानेलोकीं ॥ कांजेविवरविवरोंचुकी ॥ पडोंचनेदी ॥१॥ जोजोसंदेहवाटेमना ॥ तोतोकदापिकरीना ॥ आदिअंतअनुमाना ॥ आणूनसोडी ॥२॥स्वतांनिस्पृहअसेना ॥ त्याचेंबोलणेंचिमानेना ॥ कठिणआहेजनार्दना ॥ राजीराखणें ॥३॥ कोणीदाटूनउपदेशदेती ॥ कोणीमध्यवर्तीघालिती ॥ तेसहजचिहल्लूपडती ॥ लालुचीनें ॥४॥ जयाससांगावाविवेक ॥ तोजाणावाप्रतिकुंचक ॥ पुढेंपुढेंनाशक ॥ कारभारहोतो॥५॥ भावासभाऊउपदेशदेती ॥ पुढेंपुढेंहोतेफजिती॥ वोळखीच्यालोकांसमहंती ॥ मांडूचिनये ॥६॥ पहिलेंदिसेपरीनासे ॥ विवेकीमान्यकरितीकैसे ॥ अविवेकीतेजैसेतैसे ॥ मिळतीतेथें ॥ ७ ॥ भ्रताराशिष्यस्त्रीगुरु ॥ हाहिफटकळविचारु ॥ नानाभ्रष्टाकारीप्रकारु ॥ तैसाचिआहे ॥८॥ प्रगटविवेकबोलेना ॥ झांकातापाकरीजना ॥ मुख्यनिश्चयेंअनुमाना ॥ आणूंचनेदी ॥९॥ हुकीसारिसामरींभरे ॥ विवेकपांगतांनधरे ॥ दूरदृष्टीचेपुरे ॥ साधुनव्हती ॥१०॥ कोणासकांहींचमागावें ॥ भगवद्भजनवाढवावें ॥ विवेकबळेंजनलावावे ॥ भजनाडे ॥ ११ ॥ परांतररक्षायाचींकामें ॥ बहुतकठिणविवेकवर्में ॥ इछेनेंस्वधर्में ॥ लोकराहाटी ॥१२॥ आपणतुरुकगुरुकेला ॥ शिंचाभारमेळविला ॥ नीचयातीनेंनासला ॥ समुदाय ॥१३॥ भ्रा

श्रमणमंडळ्यामेळवाव्या ॥ भक्तमंडळ्यामानाव्या ॥ संतमंडळ्याशो
धाव्या ॥ भूमंडळीं ॥१५॥ उत्कृष्टभव्यतेंचिघ्यावें ॥ मळमळीतअवघें
चिघ्यावें ॥ निस्पृहपणेंविख्यातव्हावें ॥ भूमंडळीं ॥१५॥ अक्षरव
रेंवाचणेंबरें ॥ अर्थांतरसांगणेंबरें ॥ गाणेंनाचणेंअवघेंचिबरें ॥ पा
ठांतर ॥१६॥ दीक्षाबरीमैत्रीबरी ॥ तीक्ष्णबुद्धिराजकारणीबरी ॥
आपणासराखेनानापरी ॥ अलिप्तपणें ॥१७॥ अखंडहरिकथेचाछंद
॥सकळांसलागेनामवेध ॥ प्रगटजयाचाप्रबोध ॥ सूर्यजैसा॥१८॥दु
र्जनासिराखोंजाणे ॥ सज्जनासिनिववूंजाणे ॥ सकळांचेमनींचेंजा
णे ॥ ज्याचेंसापरी ॥१९॥ संगतीचेंमनुष्यपालटे ॥ उत्तमगुणता
त्काळउठे ॥ अखंडअभ्यासींलगटे ॥ समुदाय ॥२०॥ जेथेंतेथेंनिस
नवा ॥ जनासिवाटेहाअसावा ॥ परंतुलालुचेचागोवा ॥ पडोंचने
दी॥२१॥उत्कृष्टभक्तिउत्कृष्टज्ञान॥उत्कृष्टचातुर्यउत्कृष्टभजन॥उत्कृष्ट
योगअनुष्ठान ॥ ठायींठायीं ॥२२॥ उत्कृष्टनिस्पृहताधरिली ॥ त्या
चीकीर्तिदिगंतींफांकली ॥ उत्कृष्टभक्तीनेंनिवाली ॥ जनमंडळी ॥
॥२३॥ कांहींएकउत्कृष्टेंविण ॥ कीर्तिकदापिनव्हेजाण ॥ उगेंचव
णवणहिंडोन ॥ कायहोतें ॥२४॥ नाहींदेहाचाभरवसा ॥ केव्हांस
रेलवयसा ॥ प्रसंगपडेलकैसा ॥ कोणजाणे॥२५॥याकारणेंसावधान
असावें ॥ जितुकेंहोईलतितुकेंकरावें ॥ भगवत्कीर्तीनेंभरावें ॥ भूमं
डळ ॥२६॥ आपणासजेंजेंअनुकूळ ॥ तेंतेंकरावेंतात्काळ ॥ होइना
त्यासनिवळ ॥ विवेकउमजवावा ॥२७॥ विवेकामध्येंसांपडेना ॥ ऐ
सेंतोकांहींचअसेना ॥ एकांतींविवेकअनुमाना ॥ आणूनसोडी॥२८
अखंडतजविजाचाळणाजेथें ॥ पाहतांकायउणेंतेथें॥ एकांतीविणेंप्र
णियातें ॥ बुद्धिकैंची ॥२९॥ एकांतींविवेककरावा ॥ आत्मारा
ओळखावा ॥ येथूनतेथवरीगोवा ॥ कांहींचनाहीं ॥३०॥ इति
दासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकोनविंशतिदशकेबुद्धिवादनिरूपणं
षष्ठःसमासः ॥६॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ कथेचेंघमंडभरूनद्यावें ॥ आपणं

गींविवरावें ॥ उणेंपडोंचनद्यावें ॥ कोणीएकविषयीं ॥१॥ भजणार खालींपडला ॥ तोभजणारींजाणितला ॥ नेणतांलोकउगाचराहि ला ॥ टकमकापाहात ॥२॥ उत्तरविलंबींपडिलें ॥ श्रोतयांसकळीं आलें ॥ म्हणिजेमहत्वउडालें ॥ वक्तयाचें ॥३॥ थोडेंबोलोनसमान करणें ॥ रागेंजोनतरीमनधरणें ॥ मनुष्यवेधींलावणें ॥ कोणीएक ॥ ४ ॥ सोसवेनाचिणचिणकेली ॥ तेथेंतमहत्तादिसोनआली ॥ अवघीआवडीचउडाली ॥ श्रोतयांची ॥५॥ कोणकोणराजीराखि ले ॥ कोणकोणमनींभंगले ॥ क्षणक्षणापरीक्षिले ॥ पाहिजेतलोक ॥६॥ शिष्यविकल्पेंरानघेतो ॥ गुरुमागेंमागेंधांवतो ॥ विचारपाहों जातांतो ॥ विकल्पचिअवघा ॥ ७ ॥ आशाबद्धक्रियाहीन ॥ नाहीं चातुर्याचेंलक्षण ॥ तेमहंतीचीभणभण ॥ बंदनाहीं ॥८॥ ऐसेगोसा वीहल्लुहल्लुपडती ॥ ठायींठायींकष्टीहोती ॥ तेथेंसंगतीचेलोकपावती॥ सुखकैंचें ॥९॥ जिकडेतिकडेकीर्तिमाजे ॥ सकळलोकांसहव्यासउ पजे ॥ लोकराजीराखोनकीजे ॥ सकळकांहीं ॥१०॥ परलोकींवा सकरावा ॥ समुदायउगाचपहावा ॥ मागण्याचातगादानलावावा॥ कांहींएक ॥११॥ जिकडेजगतिकडेजगन्नायक ॥ कळलापाहिजेवि वेक ॥ रात्रदिवसविवेकीलोक ॥ संभाळीतजाति ॥१२॥ जोजोलो कदृष्टीसपडिला ॥ तोतोनष्टऐसाकळला ॥ अवघेनष्टएकलाभला ॥ कशावरूनी ॥१३ ॥ वोसमुलखींकायपाहावें ॥ लोकांवेगळेंकोठेंरा हावें ॥ तऱ्हेखोटींसांडतेंघ्यावें ॥ कांहींएक ॥ १४ ॥ तस्मात् लोकींवर्ततांनये ॥ त्यासमहंतीकामानये ॥ परत्रसाधनाचाउपा ये ॥ श्रवणकरूनअसावें ॥ १५ ॥ आपणांसबरेंपाहतांन ये ॥ लोकबुडवायाचेंकोणकार्य ॥ गोडीआवडीवायांजाय ॥ विक ल्पचिअवघा ॥१६॥ अभ्यासेंप्रगटव्हावें ॥ नाहींतरीझांकोनअसावें प्रगटहोऊननासावें ॥ हेंबरेंनव्हे ॥१७॥ मंदहळूहळूचालतो ॥ च हुंकेसाआटोपतो ॥ आरबीफिरवणारतो ॥ कैसाअसावा ॥१८॥ काधर्कीचींकामें ॥ तीक्ष्णबुद्धीचींवर्में ॥ भोळ्याभावार्थेसंभ्रमें

॥ कैसेंघडे ॥१९॥ शेवकेलेंपरीवाहेना ॥ जवारकेलेंपरीफिरेना ॥ जनमेळविलेपरीधरीना ॥ अंतर्यामीं ॥२०॥ जरीचढती।वाढतीआव डीउठे ॥ तरीचपरमार्थमगटे ॥ घसघसकारितांविटे ॥ सगटलोक॥ ॥२१॥ आपलेंलोकांसमानेना ॥ लोकांचेंआपणासमानेना॥अवघा विकल्पचिमना ॥ समाधानकैंचें ॥२२॥ नाशकदीक्षसितरूलोक॥ तेथेंकैंचाअसेलबिवेक ॥ जेथेंबळावलाअविवेक ॥ तेथेंराहणेंखोटें॥ ॥२३॥ बहुतांदिवसश्रमकेला ॥ शेवटींअवघाचिवायांगेला ॥ आप णासठाकेनागलबला ॥ कोणेंकरावा ॥ २४ ॥ संगीतचालिलातरी तोव्याप ॥ नाहींतरीअवघाचिसंताप ॥ क्षणक्षणांविक्षेपकोप ॥ कि तीम्हणोनसांगावा ॥२५॥ मूर्खपणेंभरंगळती ॥ ज्ञातपणेंकलहकरि ती ॥ होतेदोहींकडेफजिती ॥ लोकांमध्यें ॥२६॥ कारभारआटोपे नाकरवेना ॥ आणिउगेंहिराहेना ॥ याकारणेंसकळजना ॥ काय म्हणावें ॥२७॥ नाशकउपाधीससोडावें ॥ वयसार्थकींघालावें ॥ प रिभ्रमणेंकंठावें ॥ कोंठेंतरी ॥२८॥ परिभ्रमणकरवेना ॥ दुसऱ्या चेंकांहींचसोसिना ॥ तरीमगउदंडयातना ॥ विकल्पाची ॥ २९ ॥ आतांहेआपणाचपाशीं ॥ बरेंविचारावेंआपणासी॥अनुकूळपडेलतै शी ॥ वर्तणूककरावी ॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवा देएकोनविंशतिदशकेयत्नानिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥ ७ ॥ ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ सृष्टिमध्येंबहुतलोक ॥ परिभ्रमणेंकौतु क ॥ नानाप्रकारींचेविवेक ॥ आढळोंलागले ॥१॥ कितीप्रपंचिकज न ॥ अखंडवृत्तीउदासीन ॥ सुखदुःखसमाधान ॥ डंडळेना ॥ २ ॥ स्वभावेंचनेमकबोलती ॥ सहजचिनेमकचालती ॥ अपूर्वबोलण्या चीस्थिती ॥ सकळांसिमाने ॥३॥ सहजचितालज्ञानयेतें ॥ स्वभ वेंचिरागज्ञानउमटतें ॥ सहजचिकळतजातें ॥ न्यायनीतिलक्षण ॥४॥ एखादाआढळेगाजी ॥ सकळलोकअखंडराजी ॥ सदासर्व आवडीताजी ॥ प्राणिमात्रांची ॥५॥ चुकोनउदंडआढळतें ॥ मनुष्यदृष्टीसपडतें ॥महंताचेंलक्षणसेंवाटतें॥अकस्मात॥६॥ऐसेंअ

तांलोकां॥चमत्कारेंगुणग्राहक॥क्रियाबोलणेंनेमका॥प्रत्ययाचें॥७॥सक
ळअवगुणामध्यें अवगुण॥आपलेअवगुणवाटतीगुण॥मोठेंपापकरंटप
ण॥चुकेनाकीं॥८॥ढाळेंचिकामहोतेंसदा॥जेंजपल्यानेंनव्हेसर्वदा॥ते
थेंपीळपेंचाचीआपदा॥आढळेचिना॥९॥एकासिअभ्यासितांनये॥
एकासिस्वभावेंचिनये॥ ऐसाभगवंताचामहिमाकाये॥ कैसाक
ळेना॥ १०॥ मोठींराजकारणेंचुकती॥ राजकारणींवेढालाग
ती॥ नानाचुकीचीफजीती॥ चहूंकडे॥ ११॥ याकारणेंचुको
नय॥ ह्मणिजेउदंडउपाय॥ उपायाचाअपाय॥ चुकतांहोय॥
॥१२॥ कायचुकलेंतेंकळेना॥ मनुष्याचेंमनचिवळेना॥ खवळलाअ
भिमानगळेना॥ दोहींकडे॥१३॥ अवघेफडचिनासती॥ लोकां
चींमनेंभंगिती॥ कोठेंचुकेतेंयुक्ती॥ कांहींकळेना॥१४॥ व्यापावि
णआटोपकेला॥ तोअवघासरतचिगेला॥ अकलेचावंदनाहींघात
ला॥ दूरदृष्टीनें॥१५॥ एखादेंमनुष्यतेंशिळें॥ त्याचेंकरणेंचि
वावळें॥ नानाविकल्पांचेंजाळें॥ करूनटाकी॥१६॥ तेंआपणा
सिउकलेना॥ दुसऱ्यासकांहींचकळेना॥ वाचेविकल्पेंकल्पना॥
ठायींठायीं॥१७॥ त्यागुप्तकल्पनाकोणासकळाव्या॥ कोणेंयेऊन
आटोपाव्या॥ ज्याच्यात्यागेंकराव्या॥ वळकटबुद्धी॥१८॥ज्या
सिउपाधिआवरेना॥ तेणेंउपाधिवाढवाविना॥ सावचित्तकरूनि
यांमना॥ समाधानेंअसावें॥१९॥ धांवधावोनिउपाधिवेष्टी॥ आ
पणकष्टीलोककष्टी॥ हेकामानयेगोष्टी॥ कुसमुसेची॥२०॥ लोक
बहुतकष्टीझाला॥ आपणहिअत्यंतत्रासला॥ व्यर्थचिकेलागलब
ला॥ कासयासी॥२१॥ असोउपाधीचेंकामऐसें॥ कांहींबरेंकांहींए
नासे॥ सकळसमजोनऐसें॥ वर्ततांबरें॥२२॥ लोकांपाशींभाव
कैंचा॥ आपणजगवावातयाचा॥ शेवटउपंढरकोणाचा॥ पडों
नये॥२३॥ अंतरात्म्याकडेसकळलागे॥ निर्गुणींहेंकांहींचनलगे॥
नानाप्रकारींदगे॥ चंचळामध्यें॥२४॥ शुद्धविश्रांतीचेंस्थळ॥
निर्मळनिश्चळ॥ तेथेंविकारचिसकळ॥ निर्विकारहोती॥२५॥

उद्वेगअवघेतुटोनजाती ॥ मनासवाटेविश्रांती ॥ ऐशीदुर्लभपरब्रह्मस्थिती ॥ विवेकेंसांभाळावी ॥२६॥ आपणासमूळींउपाधिनाहीं ॥ ऋणानुबंधेंमिळालेसर्वही ॥ आल्यागेल्याचीक्षितिनाहीं ॥ ऐसेंझालेंपाहिजे ॥२७॥ जोउपाधीसकंटाळला ॥ तोनिवांतचोऊनिबैसला ॥ आटोपेनातोगलबला ॥ कासयासी ॥२८॥ काहींगलबला काहींनिवळ ॥ ऐसाकंठितजात्राकाळ ॥ तेणेंकरितांविश्रांतिवेळ ॥ आपणाशीफावे ॥२९॥ उपाधिकांहींराहतनाहीं॥समाधानायेवढेंथोरनाहीं॥नरदेहप्राप्तहोतनाहीं॥क्षणक्षणा ॥३०॥ इतिश्रीदा०गु०सं० एकोनविंशतिदशकेउपाधिलक्षणनिरूपणंनामअष्टमःसमासः ॥ ८॥

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ज्ञानीआणिउदास ॥ समुदायाचाहव्यास ॥ तेणेंअखंडसावकाश ॥ एकांतसेवावा ॥१॥ तेथेंतजविजाकळती ॥ अखंडचाळणानिघती ॥ प्राणिमात्रांचीस्थितिगती ॥ कळोंयेते ॥२ जरीहाचाळणाचकरीना ॥ तरीकांहींचउमजेना ॥ हिशेबझाडाचपाहेना ॥ दिवाळखोर॥३॥एकमिराशीसाधिती॥एकसंध्यागमाविती॥ व्यापकपणाचीस्थिती ॥ ऐशीआहे ॥४॥ जेणेंजेंजेंमनींधरिलें ॥ तेंतेंआधींचसमजलें ॥ कृत्रिमअवघेंचिखुंटलें ॥ सहजचियेणें ॥५॥ अखंडराहतांसलगीहोते ॥ अतिपरिचयेंअवज्ञाघडते ॥ याकारणें विश्रांतीतें ॥ घेतांनये ॥६॥ आळसेंआळसकेला ॥ तरीमगकारभार जिबुडाला ॥ अंतरहेतचुकतगेला ॥ समुदायाचा ॥७॥ उदंडउपासनेचींकामें ॥ लावितजावींनित्यनेमें ॥ अवकाशकैंचाकृत्रिमें ॥ करावयासी ॥८॥ चोरभांडारीकरावा ॥ घसरतांचसांभाळावा ॥ गोवमूर्खपणाचाकाढावा ॥ हळूहळू ॥९॥ ह्याअवघ्यापाहिल्याचगोष्टी । प्राणीकोणीनव्हताकष्टी ॥ राजकारणेंमंगळवेष्टी ॥ चहूंकडे ॥१० नष्टासिनष्टयोजावें ॥ वाचाळासिवाचाळआणावें ॥ आपणावरी कल्पाचेंगोवें ॥ पडोंचिनेदी ॥११॥ कांटीनेंकांटीझाडावी ॥ ह्यवीपरीतेंकळोंनद्यावी ॥ कळकटपणाचीपदवी ॥ असोंद्यावी॥ नकळतांकरीकार्यजेतें ॥ तेंकामतात्काळचिहोतें ॥ गिचड्यांतप

तें ॥ चमत्कारनव्हे ॥१३॥ ऐकोनिआवडीलागावी ॥ देखोनिबळक
टचिन्हावी ॥ सलगीनेंआपलीपदवी ॥ सेवकांमध्यें ॥ १४ ॥ को
णीएककामकरितांहोतें ॥ नकरितांमागेंपडतें ॥ याकारणेंढिलेप
णतें ॥ असोंचिनये ॥१५॥ जोदुसऱ्यावरीविश्वासला ॥ त्याचाकार्य
भागबुडाला ॥ जोआपणचिकष्टतगेला ॥ तोचिभला ॥ १६ ॥ अव
घ्यांसअवघेंचकळलें ॥ तेव्हांतेंरितेंपडिलें ॥ याकारणेंऐसेंघडलें ॥
नपाहिजेकीं ॥१७॥ मुख्यसूत्रहातींघ्यावें ॥ करणेंतेंलोकांकरवींकर
वावें ॥ कित्येकखळ्ळकउगवावे ॥ राजकारणामध्यें ॥ १८ ॥ बोलकेप
हिल्वानकळकटे ॥ तयांसीचघ्यावेझटे ॥ दुर्जनराजकारणेंदाटे ॥ ऐ
सेंनकरावें ॥१९॥ ग्रामण्यवर्मीसांपडावें ॥ रगडूनपीठचीकरावें ॥ क
रूनमागुतीसांवरावें ॥ बुडवूंनये ॥२०॥ खळदुर्जनांसिभ्यालें ॥ राज
कारणनाहींराखिलें ॥ तेणेंअवघेंप्रगटझालें ॥ बरेंवाईट ॥२१॥ समु
दायपाहिजेमोठा ॥ तरीतणावाअसावाबळकटा ॥ मठकरूनताठा ॥
धरूंनये ॥२२॥ दुर्जनप्राणीसमजवावे ॥ परीतेप्रकटनकरावे ॥ सज्ज
नापरीआळवावे ॥ महत्वदेउनी ॥२३॥ जनामध्येंदुर्जनप्रगट ॥ तरी
मगअखंडखटखट ॥ याकारणेंतेवाट ॥ बुझूनिटाकावी ॥२४॥ गनि
माच्यादेखतांफौजा ॥ रणशूरांच्याफुर्फुरतीभुजा ॥ ऐसापाहिजेकीं
राजा ॥ कैंपक्षीपरमार्थी ॥२५॥ तयासदेखतांदुर्जनधाके ॥ बैसावेप्र
चीतीचेतडाखे ॥ बंडपाषांडाचेवाखे ॥ सहजचिहोती ॥ २६॥ हेंधू
र्तपणाचींकामें ॥ राजकारणकरावेंनेमें ॥ ढिलेपणाच्यासंभ्रमें ॥ जा
ऊंनये ॥२७॥ कोठेंचपडेनादृष्टी ॥ ठायींठायींत्याच्यागोष्टी ॥ वाग्वि
ळासेंसकळसृष्टी ॥ वेधिलीतेणें ॥२८॥ हुंब्यासिहुंबालाऊनद्यावा ॥
टोणप्यासटोणपाआणावा ॥ लौंदापुढेंकरावा ॥ दुसरालौंद ॥२९ ॥
धीटासआणावाधट्ट ॥ उद्धटासपाहिजेउद्धट ॥ खटनटासिखटनट ॥
अगत्यकरी ॥३०॥ जैसातैसाजेव्हांभेटे ॥ तेव्हांमजालसीथाटे ॥ इतु
केंपरीधनीखोटे ॥ दृष्टीसनपडे ॥३१॥ इतिश्रीदा०गुरुशिष्यसं०
वादेएकोनविंशतिदशकेराजकारणनिरूपणंनामनवमःसमासः॥९॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ जेथेंअखंडनानाचाळ्णा ॥ जेथेंअखंडनाना धारणा ॥ जेथेंअखंडराजकारणा ॥ मनासिआणिती ॥ १ ॥ सृष्टिम ध्येंउत्तमगुण ॥ तितुकें चालेनिरूपण ॥ निरूपणाविलक्षण ॥ रिका मानाहीं ॥२॥ चर्चाआशंकाप्रत्युत्तरें ॥ कोणसोटेंकोणखरें ॥ नाना वत्कुसर्वेंशास्त्राधारें॥नानाचर्चा ॥३॥ भक्तिमार्गविशदकळे ॥ उपास नामार्गआकळे ॥ ज्ञानविचारेंनिवळे ॥ अंतर्यामीं ॥४॥ वैराग्याची बहुतआवडी ॥ उदासवृत्तीचीगोडी ॥ उदंडउपाधितरीसोडी ॥ लागोंचनेदी ॥५॥ प्रबंधांचींपाठांतरें ॥ उत्तरासंगीतउत्तरें ॥ नेम कचौंलतांअंतरें ॥ निश्चतीसकळांचीं ॥६॥ आवडीलागलीबहुतजना ॥ तेथेंकोणाचेंकांहींचालेना ॥ दळवटपडिलाअनुमाना ॥ येईलकै सा ॥७॥ उपासनाकरूनियांपुढें ॥ पुरवलेंपाहिजेचहूंकडे ॥ भूमंड ळींजिकडेतिकडे ॥ जाणतीतया ॥८॥ जाणतीपरीआकळेना ॥ का यकरितोतेंकळेना ॥ नानादेशींचेलोकनाना ॥ येऊनजाती ॥ ९ ॥ तितुक्यांचींअंतरेंधरावीं ॥ विवेकेंविचारेंभरावीं ॥ कडोविकडीवि वरावीं ॥ अंतःकरणें ॥१०॥ कितीलोकतेकळेना ॥ कितीसमुदाय आकळेना ॥ सकळलोकश्रवणमनना ॥ मध्येंघाली ॥११॥ फडस मजावीसकरणें ॥ गद्यपद्यसांगणें ॥ परांतरासिराखणें ॥ सर्वकाळ ॥ १२॥ ऐसाज्याचादंडक ॥ अखंडपाहणेंविवेक ॥ सावधापुढेंअ विवेक ॥ येईलकैंचा ॥१३॥ जितुकेंकांहींआपणासठावें ॥ तितुकेंह ळूहळूशिकवावें ॥ शाहाणेकरूनिसोडावे ॥ बहुतजन ॥१४॥ परो परीशिकवणें ॥ आडणुकासांगतजाणें ॥ निवळकरूनसोडणें ॥ नि स्पृहासी ॥१५॥ होईलतेंआपणकरावें ॥ नहोतांजनाकरवावें ॥ भ गवद्भजनेंविणराहावें ॥ हाधर्मनव्हे ॥१६॥ आपणकरावेंकरवावें आपणविवरावेंविवरवावें ॥ आपणधरावेंधरवावें ॥भजनमार्गासी ॥ १७ ॥ जुन्यालोकांचाकंटाळाआला ॥ तरीनूतनप्रांतपाहिजे ला ॥ जितुकेंहोईलतितुक्याला ॥ आळसकरूंनये ॥ १८ देहाचाअभ्यासबुडाला ॥ आणिजेमहंतबुडाला ॥ लागवेगेंनूत

नीका ॥ आहाणेकरावे ॥१९॥ उपाधीतसांपडोंनये ॥ उपाधीसर्क टाळोंनये ॥ निःसंगपणकामानये ॥ कोणीएकविषयीं ॥२०॥ काम नासणारनासतें ॥ आपणवेडेंउगेंचपाहतें ॥ आळसीहृदयशून्यतें ॥ हायकरूंजाणे ॥२१॥ घकाघकीचाआमला ॥ कैसाघडेअधाकाळा ॥ नानाबुद्धिशक्तकाला ॥ म्हणोनिशिकवाव्या ॥२२॥ व्यापहोईल तोंराहावें ॥ व्यापराहतांउठोनजावें ॥ आनंदरूपफिरावें ॥ कोठेंत री ॥२३॥ उपाधिपासूनसुटला ॥ तोनिस्पृहपणेंबळावला ॥ जिक डेअनुकूळतिकडेचालिला ॥ साधकाश ॥२४॥ कीर्तिपाहतांसुखना हीं ॥ सुखपाहतांकीर्तिनाहीं ॥ केल्याविणकांहींचनाहीं ॥ कोठेंत री ॥२५॥ येरवींकायरहातें ॥ होणारतितुकेंहोऊनजातें ॥ प्राणिमा त्रअशक्तते ॥ पुढेंआहे ॥२६॥ आर्धीचतकवासोडिला ॥ मध्येंचि धिवसासांडिला ॥ तरीसंसारहाशेवटाला ॥ कैसापावे ॥ २७ ॥ सं सारमूळींचनासका ॥ विवेकेंकरावानेटका ॥ नेटकाकरितांफिका ॥ होतजातो ॥२८॥ ऐसायाचाजिनसाना ॥ पाहतांकळोंयेतेंमना ॥ परंतुधीरसांडावाना ॥ कोणीएकें ॥२९॥ धीरसांडितांकायहोतें ॥ अवघेंसोसावेंलागतें ॥ नानाबुद्धिनानामतें ॥ शाहणाजाणे ॥३० ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेएकोनविंशतिदशकेविवेकलक्षणनि रूपणंनामदशमःसमासः ॥ १० ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ प्राणव्यापकमनव्यापक ॥पृथ्वीआपतेजव्य
पक ॥ वायुआकाशत्रिगुणव्यापक ॥ अंतरात्मामूळमाया ॥१॥ नि
र्गुणब्रह्मतेंव्यापक ॥ ऐसेंअवघेंचव्यापक ॥ तरीहेंसगटकींकायए
॥ भेदआहे ॥२॥ आत्माआणिनिरंजन ॥ येणेंवाढतेंअनुमान ॥अ
त्मासगुणकींनिर्गुण ॥ आणिनिरंजन ॥३॥ श्रोतासंदेहींपडला ।
तेणेंसंदेहवाढला ॥ अनुमानधरूनबैसला ॥ कोणतोकैसा ॥४॥ ऐ
कापहिलीआशंका ॥ अवघागलबलाकरूंनका ॥ प्रगटकरूनविवे
का ॥ प्रत्ययपाहावा ॥५॥ शरीरपाडेंसामर्थ्यपाडें ॥ प्राणव्यापक
तरीनिवाडे ॥ परीपाहतांमनाएवढें ॥ चपळनाहीं॥६॥चपळपणएक
देशी ॥ पूर्णव्यापकतानव्हेत्यासी ॥ पाहतांपृथ्वीच्याव्यापासी ॥
सीमाआहे ॥७॥ तैसेंचिआपआणितेज ॥ अपूर्णदिसतीसहज ॥ वा
युचपळसमज ॥ एकदेशी ॥८॥ गगनआणिनिरंजन ॥ तेंपूर्णव्या
पकसघन ॥ कोणीएकअनुमान ॥ तेथेंअसेचिना ॥९॥ त्रिगुणगुण
क्षोभिणीमाया ॥ मायिकजाईलविलया ॥ अपूर्णएकदेशीतया ॥पू
र्णव्यापकतानघडे ॥१०॥ आत्माआणिनिरंजन ॥ हेंदोहींकडेना
माभिधान ॥ अर्थान्वयसमजोन ॥ बोलणेंकरावें ॥११॥ आत्मामन
अत्यंतचपळ ॥ तरीहेव्यापकनव्हेचिकेवळ ॥ सूचितअंतःकरणनि
वळ ॥ करूनपहावें ॥१२॥ अंतराळींपाहतांपाताळींनाहीं ॥ पाताळीं
पाहतांअंतराळींनाहीं ॥ पूर्णपणेंवसतनाहीं ॥ चहूंकडे ॥१३॥ पुढेंपाह
तांमागेंनाहीं ॥ मागेंपाहतांपुढेंनाहीं॥वामसव्यव्यापकनाहीं ॥दशदि
शा ॥१४॥ चहूंकडेनिशाणेंमांडावीं ॥ एकसरीकैशींशिवावीं ॥ य
कारणेंसमजोनउगवी ॥ प्रत्ययआपणासी ॥१५॥ सूर्यजळप्रतिबिं
ला ॥ हाहिदृष्टांतनघडेवस्तूला ॥ वस्तुरूपनिर्गुणाला ॥ म्हणिजे
आहे ॥१६॥ घटाकाशमठाकाश ॥ हाहिदृष्टांतविशेष ॥ तोसूंज
निर्गुणास ॥ साम्यतायेते ॥१७॥ ब्रह्माचाअंशआकाश ॥ अ
आत्म्याचाअंशमानस ॥ दोहींचाअनुभवप्रत्ययास ॥ येथेंव्या
॥१८॥ गगनआणिहेंमन ॥ कैशींहोतीसमान ॥ मननशीलज्ञा

॥ सकळहीजायती ॥१९॥ मनेंपुढेंवावडे ॥ मागेंअवघेंचिरितेंपडे ॥ पूर्णगगनाससाम्यताघडे ॥ कोण्याप्रकारें ॥२०॥ परब्रह्महिअच ळ ॥ आणिपर्वतासहिम्हणतीअचळ ॥ दोन्हीएककेवळ ॥ कैसेंम्हणावे ॥२१॥ ज्ञानअज्ञानविपरीतज्ञान ॥ तिन्हीकैसींहोतीसमान ॥ याचाप्रत्ययमनन ॥ करूनपहावा॥२२॥ ज्ञानम्हणिजेजाणणें॥अज्ञानम्हणिजेनेणणें ॥ विपरीतज्ञानम्हणिजेदेखणें ॥ एकाचेंएक ॥२३॥ जाणणेंनेणणेंवेगळेंकेलें ॥ दोवळेंपांचभौतिकउरलें ॥ विपरीतज्ञानसमजलें ॥ पाहिजेजीवीं ॥२४॥ द्रष्टासाक्षीअंतरात्मा ॥ जीवात्माचिहोयशिवात्मा ॥ पुढेंशिवात्मातोचिहोयजीवात्मा॥जन्मघेतो ॥२५॥ आत्मत्वींजन्ममरणनलागे ॥ आत्मत्वींजन्ममरणनभंगे ॥ संभवामियुगेयुगे ॥ ऐसेंवचन ॥ २६ ॥ जीवएकदेशीनर ॥ विचारेंझालाविश्वंभर ॥ विश्वंभरासससंसार ॥ चुकेनाकीं ॥ २७ ॥ ज्ञानआणिअज्ञान ॥ वृत्तिरूपेंहेंसमान ॥ वृत्तिरूपेंविज्ञान ॥ झालेंपाहिजे ॥२८॥ ज्ञानेंएवढेंब्रह्मांडकेलें ॥ ज्ञानेंयेवढेंवाढविलें ॥ नानाविकारांचेंवळलें ॥ तेंहेंज्ञान ॥२९॥ आठवेंदेहब्रह्मांडींचें ॥ तेंहेंज्ञानहोयसाचें ॥ विज्ञानरूपविदेहाचें ॥ पदपाविजे ॥३०॥ ॥ इतिश्रीदा॰गु॰संवादे विंशतिदशकेपूर्णापूर्णनिरूपणंनामप्रथमःसमासः ॥१ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मूळमायानसतांचंचळ ॥ निर्गुणब्रह्मतेंनिश्चळ ॥ जैसेंगगनअंतराळ ॥ चहूंकडे ॥१॥ जिकडेपाहावेंतिकडेअपार ॥ कोणीकडेनाहींपार ॥ एकजिनसीस्वतंत्र ॥ दुसरेंनाहीं ॥२॥ दृश्य आलेंआणिगेलें॥परब्रह्मतेंसंचलें॥जैसेंगगनकोंदाटलें॥चहूंकडे ॥ ३॥ ब्रह्मांडावरतेंवसावें॥अवकाशभकाशअवलोकावें ॥ तेथेंचंचळव्यापराच्यानावें॥शून्याकार ॥४॥ दृश्यविवेकेंकाढिलें॥मगपरब्रह्मकोंदाटलें॥कोणासीचअनुभवलें॥नाहींकदा ॥५॥अधोर्ध्वपाहतांचहूंकडे॥निपक्षजिकडेतिकडे ॥ मनधांवेकोणीकडे ॥ अंतपहावया ॥६॥ धन्यळेअघावळेना ॥ दृश्यकळेब्रह्मकळेना ॥ दृश्यकळेब्रह्मकल्पवेना ॥ कल्पनसी ॥७॥ कल्पनाम्हणिजेकाहींचनाहीं ॥ ब्रह्मदा

टळेंडार्थीचयाठायीं ॥ वाक्यार्थविवरतजाई ॥ म्हणिजेवरें ॥ ८
परब्रह्मएवढेंथोरनाहीं ॥ श्रवणापरतेंसाधननाहीं ॥ कळल्याविण
काहींचनाहीं ॥ समाधान ॥९॥ पिपीलिकामार्गेंहळुहळुचढे ॥ पि
हंगमेंफळासिगांठीपडे ॥ साधकमननींपहुडे ॥ म्हणिजेवरें ॥१०॥
परब्रह्मासारिखेंदुसरें ॥ काहींचनाहींखरें ॥ निंदाआणिस्तुतिउत्तरें
॥ परब्रह्मींनाहीं ॥११॥ ऐसेंपरब्रह्मएकजिनसी॥काहींचतुळेनाजया
सी ॥ महानुभावपुण्यराशी ॥ तेथेंपहुडती ॥१२॥ चंचळेंहोतेंदुःख
माती ॥ निश्चळायेवढीनाहींविश्रांती ॥ निश्चळअत्ययेंपाहाती ॥ म
हानुभाव ॥१३॥ मूळापासूनशेवटवरी ॥ विचारणाकेलीचकरी ॥
भसयाचानिश्चयअंतरीं ॥ तयासीचपावे ॥१४॥ कल्पनेचीसृष्टिजा
हली ॥ त्रिविधप्रकारेंभासली ॥ तीक्ष्णबुद्धीनेंआणिली ॥ पाहिजे
मना ॥१५॥ मूळमायेपासूनत्रिगुण ॥ अवघेंएकदेशीलक्षण॥पांचांभू
तांचाहोवळागुण ॥ दिसतचिआहे ॥१६॥ पृथ्वीपासूनचारीखाणी
॥ चारीवेणवाणीकरणी ॥ सकळसृष्टीचीचालणीयेथूनी ॥ पुढेंनाहीं
॥१७॥ सृष्टीचेंत्रिविधलक्षण ॥ विशदकरूनिनिरूपण ॥ श्रोतींसू
चितअंतःकरण ॥ केलेंपाहिजे ॥१८॥ मूळमायाजाणीवेची ॥ मू
ळींसूक्ष्मकल्पनेची ॥ जैसीस्थितिपरवाचेची ॥ तद्रूपचितें ॥१९॥ अ
ष्टधाप्रकृतीचेंमूळ ॥ तेहेमूळमायाचकेवळ ॥ सूक्ष्मरूपबीजसकळ ॥
मुळींचआहे ॥२०॥ जडपदार्थचेतविते ॥ म्हणोनिचैतन्यबोलिजेतें
॥ सूक्ष्मरूपेंसंकेतें ॥ समजोनघ्यावें ॥२१॥ प्रकृतिपुरुषांचाविचा
॥ अर्धनारीनटेश्वर ॥ अष्टप्रकृतीचाविवर ॥ सकळकाहीं ॥ २२
गुणांच्यागुणांचेंमूळत्व ॥ म्हणोनसंकेतमहत्तत्त्व ॥ गुप्तरूपेंशुद्धसत्त्व
तेथेंचवसे ॥२३॥ जेथूनगुणप्रगटती ॥ तीसगुणक्षोभिणीम्हणती
गुणांचीरूपेंसमजती ॥ धन्यतेसाधू ॥२४॥ गुप्तरूपेंगुणसौम्य
म्हणोनबोलिजेगुणसाम्य ॥ सूक्ष्मसंकेतअगम्य ॥ बहुतांसकैंच
॥२५॥ मूळमायेपासूनत्रिगुण ॥ चंचळएकदेशीलक्षण ॥ प्रस
तांगुण ॥ अंतरींयेते ॥२६॥ पुढेंपंचभूतांचीबंडें ॥ वाढलीवि

दंडें ॥ सप्तद्वीपेंनवखंडें ॥ वसुंधराहे ॥२७॥ त्रिगुणापासूनपृथ्वीवरी ॥ दुसऱ्याजिनसाअनेकपरी ॥ दोनीजिनसायाउपरी ॥ तिसराऐका ॥२८॥ पृथ्वीनानाजिनसांचेंबीज॥अंडजजरायुजस्वेदजउद्भिज ॥ चारीखाणीचारीवाणीसहज ॥ निर्माणजाहल्या ॥२९॥ खाणीवाणीहोतीजाती ॥ परंतुतैशीचआहेजगती ॥ ऐसेहोतीआणिजाती ॥ उदंडप्राणी ॥३० ॥इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेविंशतिदशकेत्रिविधसृष्टिलक्षणनिरूपणंनामद्वितीयःसमासः ॥ २ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मूळींहूनिशेवटवरी ॥ विस्तारबोलिलानानापरी ॥ पुनःविवरतविवरतमाघारीं ॥ वृत्तिन्यावी ॥१॥ चारीखाणीचारीवाणी ॥ चौऱ्यायशींलक्षजीवयोनी ॥ नानाप्रकारचेप्राणी ॥ जन्मासयेती ॥२॥ अवघेहोतीपृथ्वीपासुनी ॥ पृथ्वीमध्येंजातीनासोनी ॥ अनेकयेतीजातीपरीअवनी ॥ तैशीचआहे ॥३॥ ऐसेंहेंशेंव्याकडीलखंड ॥ दुसरेंभूतांचेंबंड ॥ तिसरेंनामाभिधानेंउदंड॥सूक्ष्मरूपें ॥४॥ स्थूलअवघेंसांडूनिद्यावें ॥ सूक्ष्मरूपेंवोळखावें ॥ गुणापासूनपाहिलेंचपाहावें ॥ सूक्ष्मदृष्टीं ॥५॥ गुणांचींरूपेंजाणीवनेणीव ॥ पाहिलाचपहावाअभिप्राव ॥ सूक्ष्मदृष्टीचेंलाघव ॥ घेऊनपुढें ॥६॥ शुद्धनेणीवतमोगुण ॥ शुद्धजाणीवसत्वगुण ॥ जाणीवनेणीवरजोगुण ॥ मिश्रितचालिला ॥७॥ त्रिगुणांचींरूपेंऐशीं ॥कळोंलागलीआपैसीं॥गुणापुढीलकर्दमासी॥गुणक्षोभिणीबोलिजे॥८॥ रजतमआणिसत्त्व ॥ तिहींचेंजेथेंगूढत्व॥तेंचिजाणिजेमहत्तत्व ॥ कर्दमरूप ॥९॥ प्रकृतिपुरुषशिवशक्ती ॥ अर्धनारीनटेश्वरम्हणती ॥ षड्गुणेश्वरीयाचीस्वरूपस्थिती ॥ कर्दमरूप ॥१०॥ सूक्ष्मरूपेंगुणसौम्य ॥ ऐसीचम्हणिजेगुणसाम्य ॥ तैसेंचचैतन्यअगम्य ॥ सूक्ष्मरूपी ॥ ११ ॥ वद्दुजिनसीमूळमाया ॥ महाकारणब्रह्मांडींचीकाया ॥ ऐसीसूक्ष्मअन्वया ॥ पाहिलेंचिपाहावें ॥१२॥ चारीखाणीपांचभूतेंचौदासूक्ष्मसंकेतें ॥ कायपाहाणेंतेंयेथें ॥ घोखूनपाहावें ॥१३॥ नपाहतांकळेना ॥ गरजकेल्यानेंसमजेना ॥ नानाप्रकारींज

नाच्यामना ॥ संदेहपडती ॥१४॥ चौदापांचएकोणीस ॥ एकोणीसचारतेवीस ॥ यामध्येंमूळचतुर्दश ॥ पाहिलेंचिपाहावें ॥ १५ ॥ जोविवरोनसमजला ॥ तेथेंसंदेहचिनाहींउरला ॥ समजल्याविण बोगलबला ॥ तोनिरर्थक ॥ १६ ॥ सकळसृष्टीचेंबीज ॥ मूळमायेंत असेसहज ॥ अवघेंसमजतांसज्ज ॥ परमार्थहोतो ॥ १७ ॥ समजलें पाणूसचावळेना ॥ निश्चयींअनुमानधरीना ॥ सांवळागोविंदाकरीना ॥ परमार्थकदा ॥१८॥ शब्दातीतबोलतांआलें ॥ त्यासवाच्यांशअसेंबोलिलें ॥ शुद्धलक्षांशेंलक्षिलें ॥ पाहिजेविवेकें ॥ १९ ॥ पुर्वपक्षम्हणिजेमाया ॥ सिद्धांतेंजायविलया ॥ मायानसतांमगतया ॥ कायम्हणावें ॥२०॥ अन्वयआणिव्यतिरेक ॥ हापूर्वपक्षाचाविवेक ॥ सिद्धांतम्हणिजेशुद्धएक ॥ दुसरेंनाहीं ॥२१ ॥ अधोमुखेंभेदवाढतो ॥ ऊर्ध्वमुखेंभेदतुटतो ॥ निःसंगपणेंनिर्गुणीतो ॥ महायोगी ॥ ॥२२॥ मायामिथ्याऐशीकळली ॥ तरीमगभीडकांलागली ॥ मायेचेभिडेनेंघसरली ॥ स्वरूपस्थिती ॥ २३ ॥ लटकेंमायेनेंदपटावें ॥ सत्यपरब्रह्मसांडावें ॥ मुख्यनिश्चयेंहिंडावें ॥ कासयासी ॥२४॥ पृथ्वीमध्येंबहुतजन ॥ त्यामध्येंअसतीसज्जन ॥ परीसाधूसवोळखतो कोण ॥ साधुवेगळा ॥ २५ ॥ म्हणोनसंसारसांडावा ॥ मगसाधूचा शोधघ्यावा ॥ फिरफिरोंठायींपाडावा ॥ साधुजन ॥२६॥ उदंडहुडकावेसंत ॥ सांपडेप्रचीतीचामहंत ॥ प्रचीतीविणस्वहित ॥ होणारनाहीं ॥ २७ ॥ प्रपंचअथवापरमार्थ ॥ प्रचीतीविणअवघेंव्यर्थ ॥ प्रत्ययज्ञानीतोसमर्थ ॥ सकळांमध्यें ॥२८॥रात्रदिवसपाहावाअर्थ । अर्थपाहेलतोसमर्थ ॥ परलोकींचानिजस्वार्थ ॥ तेथेंचिघडे ॥२९ म्हणोनिपाहिलेंचिपाहावें ॥ आणिशोधिलेंचिशोधावें ॥ अवघेंकतांस्वभावें ॥ संदेहतुटती ॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेविंशतिदशकेसूक्ष्मनामाभिधाननिरूपणंनामतृतीयःसमासः श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ सकळजनासप्रार्थना ॥ जगेंचजक्दासना ॥ निरूपणऐकावेंमना ॥ प्रत्ययाचें ॥ १ ॥ प्रत्ययराहिल

कडे ॥ आपणचांवतोभक्तीकडे ॥ तरीमगसारासाराचेंनिवाडे ॥
कैसेहोती ॥२॥ उगीचपाहतांसृष्टी ॥ गल्बलादिसतोदृष्टी ॥ परी
राजसत्तेचीगोष्टी ॥ वेगळीच ॥३॥ पृथ्वीमध्येंजितुकींशरीरें ॥ ति
तुकींभगवंताचींघरें ॥ नानासुखेंयेणेंद्वारें ॥ प्राप्तहोती ॥४॥ त्याचा
महिमाकळेलकोणाला ॥ मातेवांचूनकृपाळूझाला ॥ प्रत्यक्षजगदी
शजगाला ॥ रक्षीतसे ॥५॥ सत्तापृथ्वीमध्येंकाढली ॥ जेथेंतेथेंविभा
गली ॥ कळेनेंसृष्टीचालली ॥ भगवंताचे ॥६॥ मूळजाणत्यापुरुषा
चीसत्ता ॥ शरीरींविभागलीतत्वतां ॥ सकळकळाचातुर्यता ॥ तेथें
वसे ॥७॥ सकळपुरुषांचाईश ॥ जगामध्येंजगदीश ॥ नानाशरीरीं
सावकाश ॥ करूंलागे॥८॥पाहतांसृष्टीचीरचना ॥ तेएकाचेनचाले
ना॥एकलाचिचालवीनाना ॥ देहधरूनी ॥९॥ नाहींउंचनीचविचा
रिलें ॥ नाहींबरेंवाईटपाहिलें ॥ कार्यचालोऐसेंझालें ॥ भगवंतासी
॥ १०॥ किंवानेणणेंआडवेंकेलें ॥ किंवाअभ्यासींघातलें ॥ हेंकैसेंकै
सेंकेलें ॥ त्याचातोचिजाणे ॥ ११ ॥ जगदंतरींअनुसंधान ॥ बरेंपाह
णेंहेंचिध्यान ॥ ध्यानआणितेंज्ञान ॥ एकरूप ॥१२॥ प्राणीसंसारा
सिआला ॥ कांहींएकशाहाणाझाला ॥ मगतोविवरोंलागला ॥ भूमं
डळीं ॥१३॥ प्रगटरामाचेंनिशाण ॥ आत्मारामज्ञानघन ॥ विश्वंभर
विद्यमान ॥ भाग्येंकळे ॥१४॥ उपासनाधुंडोनवासनाधरिली ॥ त
रीतेलांबतचिगेली ॥ महिमानकळेहेबोली ॥ यथार्थचिआहे ॥१५॥
ष्टाआणिजेपाहता ॥ साक्षीआणिजेजाणता ॥ अनंतरूपीअनंता ॥
ोळखावें ॥ १६ ॥ संगतीअसावीभल्याची ॥ धाटीकथानिरूपणा
ी ॥ कांहींएकमनाची ॥ विश्रांतिआहे ॥१७॥ त्याहिमध्येंप्रत्यय
न ॥ जाळूनटाकिलेंअनुमान ॥ प्रचीतीविणसमाधान ॥ पाविजे
चें ॥१८॥ मूळसंकल्पतोहरिसंकल्प ॥ मूळमायेपलीकडेसाक्षेप ॥
रींतेंचिरूप ॥ देखीजेतें ॥ १९ ॥ उपासनाज्ञानस्वरूप ॥ ज्ञा
थादेहआरोप ॥ याकारणेंसर्वसंकल्प ॥ सोडूनद्यावा ॥२०॥
मर्यादेचाळ ॥ गगनासारिखेंपोकळ ॥ घनदाटतोमूळ ॥

कायम्हणावें ॥ २१ ॥ उपासनाम्हणिजेज्ञान ॥ ज्ञानेंपाविजेनिरंज
न ॥ योगियांचेंसमाधान ॥ येणेंरीतीं ॥२२॥ विचारेंनेहटूनसापा
हे ॥ तरीउपासनाआपणचिआहे ॥ एकजायएकराहे ॥ वासनाध
रूनी ॥२३॥ अखंडऐशीघालमेली ॥ पूर्वापरहोतगेली ॥ आतांही
तैशीचचालिली॥उत्पत्तिस्थिती ॥२४॥ वनावरीवनचरांचीसत्ता ॥
जळांवरीजळचरांचीसत्ता ॥ भूमंडळींभूपाळांचीसत्ता ॥ येणेंचिन्या
यें ॥२५॥ सामर्थ्यआहेचळवळेचें ॥ जोजोकरीलतयाचें ॥ परंतुयेथें
भगवंताचें ॥ अधिष्ठानपाहिजे ॥२६॥ कर्ताजगदीशहेंतोंखरें ॥ परी
विभागआलापृथगाकारें ॥ येथेंअहंतेचेंकाविरें ॥ बोधिजेना॥२७॥
हरिदाताहरिभोक्ता ॥ ऐसेंचालतेंतत्वतां ॥ येगोष्टीचाआतां ॥ वि
चारपाहावा ॥ २८ ॥ सकळकर्तापरमेश्वरू ॥ आपलामायिकविचा
रू ॥ जैसेंकळेलतैसेंकरूं ॥ जगदंतरीं ॥२९॥ देवायेवढेंचपळनाहीं॥
ब्रह्मायेवढेंनिश्चळनाहीं ॥ यापायरीनेंपायरीचढोनिपाहीं ॥ मूळ
पर्यंत ॥ ३० ॥ ॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेविंशतिद
शकेशिवशक्तिनिरूपणंनामचतुर्थःसमासः ॥ ४ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ येथूनपाहतांतेथवरी ॥ चारीजिन्नसअव
धारी ॥ एकचौदापांचचारी ॥ ऐसेंआहे ॥१ ॥ ब्रह्मसकळांहूनवेग
ळें ॥ ब्रह्मसकळांहूनआगळें ॥ नानाकल्पनेनिराळें ॥ परब्रह्मतें ॥
॥२॥ परब्रह्माचाविचार ॥ नानाकल्पनेहूनपर ॥ निर्मळनिश्चळनि
र्विकार ॥ अखंडआहे ॥ ३ ॥ परब्रह्मासकांहींचतुळेना ॥ हाएका
ख्यजिन्नसाना ॥ दुसराजिन्नसनाना ॥ कल्पनामूळमाया ॥४॥ ना
नासूक्ष्मरूप ॥ सूक्ष्मरूपआणिकर्दमरूप ॥ मूळींच्यासंकल्पाचाउ
रोप ॥ मूळमाया ॥५॥ हरिसंकल्पमूळींचा ॥ आत्मारामसकळां
॥ संकेतनामाभिधानाचा ॥ ऐसाआहे ॥६॥ निश्चळींचंचळचेत
म्हणोनिचैतन्यबोलिलें ॥ गुणसमानत्वेंझालें ॥ गुणसाम्यऐसें
अर्धनारीनटेश्वर ॥ तोचिषड्गुणेश्वर ॥ प्रकृतिपुरुषांचाविच
शिवशक्ती ॥ ८ ॥ शुद्धसत्वगुणाचीमांडणी ॥ अर्धमात्रागुण

णी ॥ पुढेंतिहींगुणांचीकरणी ॥ प्रगटझाली ॥९॥ मनमायाअंतरा
मा ॥ चौदाजिन्नसांचीसीमा ॥ विद्यमानज्ञानात्मा ॥ इतुकेठायीं
१० ॥ ऐसाहादुसराजिन्नस ॥ अभिधानेंचतुर्दश ॥ आतांतिसरा
जन्नस ॥ पंचमहाभूतें ॥११॥ येथेंपाहतांजाणीवथोडी ॥ आदिअं
तरोकडी ॥ खाणीनिरूपिल्यातांतडी ॥ तोचौथाजिन्नस ॥ १२ ॥
चारीखाणीअनंतप्राणी ॥ जाणीवेचीझालीदाटणी ॥ चारीजिन्नस
येथूनी ॥ संपूर्णझाले ॥१३॥ बीजथोडेंपेरिजेतें ॥ पुढेंत्याचेंउदंडहो
तें ॥ तैसेंझालेंआत्मयातें ॥ खाणीवाणीप्रगटतां ॥१४॥ ऐशीसत्ताप्र
बळली ॥ थोडेसेंतेचीउदंडझाली ॥ मनुष्यवेषेंसृष्टीभोगिली ॥ ना
नाप्रकारें ॥१५॥ प्राणीमारूनश्वापदपळे ॥ वरकडयासकायकळे ॥
नानाभोगतोनिवळे ॥ मनुष्यदेहीं ॥ १६ ॥ नानाशब्दनानास्पर्श ॥
नानारूपनानारस ॥ नानागंधतेविशेष ॥ नरदेहजाणे ॥१७॥ अमू
ल्यरत्नेंनानावस्त्रें ॥ नानायानेंनानाशस्त्रें ॥ नानाविद्याकळाशास्त्रें॥
नरदेहजाणे ॥ १८ ॥ पृथ्वीसत्तेनेंव्यापली ॥ स्थूळास्थूळींआटो
पली ॥ नानाविद्याकळाकेली ॥ नानाधारणा ॥१९॥ दृश्यअवघें
चिपाहावें ॥ स्थानमानसांभाळावें ॥ सारासारविचारावें ॥ नरदेह
जाहलिया ॥२०॥ इहलोकआणिपरलोक ॥ नानाप्रकारचाविवेक
॥ विवेकआणिअविवेक॥ मनुष्यजाणे ॥२१॥ नानापिंडब्रह्मांडरच
ना ॥ नानामूळींचीकल्पना ॥ नानाप्रकारींधारणा ॥ मनुष्यजाणे
२२॥ अष्टभोगनवरस ॥ नानाप्रकारचाविळास ॥ वाच्यांशल
क्ष्यांशसारांश ॥ मनुष्यजाणे ॥ २३ ॥ मनुष्येंसकळांसिआळिलें॥
मनुष्यासदेवेंपाळिलें ॥ ऐसेंहेंअवघेंकळलें ॥ नरदेहयोगें ॥२४॥
देहपरमदुर्लभ ॥ येणेंघडेअलभ्यलाभ ॥ दुर्लभतेंसुलभ ॥ होत
। ॥२५॥ वरकडदेहकाबाड ॥ नरदेहमोठेंघबाड ॥ परंतुपाहिजे
॥ विवेकरचना ॥२६॥ येथेंज्याणेंआळसकेला ॥ तोसर्वस्वेंबु
॥ देवनाहींओळखिला ॥ विवेकबळें ॥२७॥ नरतोचिनारा
। जरीप्रत्ययेंकरीश्रवण ॥ मननशीळअंतःकरण ॥ सर्वकाल

॥२८॥ जेणेंस्वयेंचिपोहावें ॥ त्यासिकासेसनलगेलागावें ॥ स्वतं
अपणेंशोधावें ॥ सकळकांहीं ॥२९॥ सकळशोधूनराहिला ॥ संदेह
कैंचातयाला ॥ पुढेंविचारकैसाझाला ॥ त्याचातोचिजाणे ॥३० ॥
इतिश्रीदा०गु०सं०विंशतिदशकेचत्वारिजिनसनिरूपणंनामपंचमः
समासः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ पाहोंजातांभूमंडळ ॥ ठायींठायींअसेजळ
॥ कितेकतेनिर्मळमाळ ॥ जळेंविणपृथ्वी ॥१॥ तैसेंदृश्यविस्तारलें॥
कांहींएकजाणीवेनेंशोभलें॥जाणीवेरहितउरलें॥कितीएकदृश्य ॥२॥
चारीखाणीचारीवाणी॥चौऱ्यायशींलक्षजीवयोनी ॥ शास्त्रींअवघेंने
मूनी॥बोलिलेंअसे॥३॥मनुष्यचारीलक्ष॥पशुतीसलक्ष ॥ कृमिअक्राल
क्ष॥ बोलिलेशास्त्रीं ॥४॥ दहालक्षतेखेचर ॥ नवलक्षजळचर ॥ वीस
लक्षस्थावर ॥ बोलिलेशास्त्रीं ॥५॥ ऐशीचौऱ्यायशींलक्षजीवयोनी
॥ जितुकातितुकाप्राणी ॥ अनंतदेहांचीमांडणी ॥ मर्यादाकैंची॥६
अनंतप्राणीहोतीजाती ॥ त्यांचेंअधिष्ठानजगती ॥ जगतीवेगळी
स्थिती ॥ त्यांसिकैंची ॥७॥ पुढेंपाहतांपंचभूतें ॥ पावलींस्पष्टदशे
तें ॥ कोणीविद्यमानकोणीते ॥ उगीचअसती ॥८॥ अंतरात्म्याची
ओळखण ॥ तेचिजेथेंचपळपण ॥ जाणीवेचेंअधिष्ठान ॥ सावध
ऐका ॥९॥ सुखदुःखजाणताजीव॥तैसाचजाणावासदाशिव ॥ अंतः
करणपंचकअपूर्व ॥ अंशआत्मयाचा ॥ १० ॥ स्थूळींआकाशाचेगु
ण ॥ अंशआत्मयाचेजाण ॥ सत्वरजतमोगुण ॥ अंशआत्मयाचे
॥११॥ नानाचाळणानानाधृती ॥ नवविधाभक्तिचतुर्विधामुक्ती
अलिप्तपणसहजस्थिती ॥ गुणआत्मयाचे ॥१२॥ द्रष्टासाक्षीज्ञान
न ॥ सत्ताचैतन्यपुरातन ॥ श्रवणमनननिवरण ॥ गुणआत्मया
॥१३॥ दृश्यद्रष्टादर्शन ॥ ध्येयध्याताध्यान ॥ ज्ञेयज्ञाताज्ञान ॥
त्मरूप ॥१४॥ वेदशास्त्रपुराणार्थ ॥ गुप्तचालिलापरमार्थ ॥ स
र्णेसमर्थ ॥ गुणआत्मयाचे ॥ १५ ॥ बद्धमुमुक्षुसाधकासिद्ध ॥
रपाहणेंशुद्ध ॥ बोधआणिप्रबोध ॥ गुणआत्मयाचे ॥१६॥

तिस्वप्नसुषप्तितुर्या ॥ प्रकृतिपुरुषमूळमाया ॥ पिंडब्रह्मांडअष्टकाया ॥ गुणआत्मयाचे ॥ १७ ॥ परमात्माआणिपरमेश्वरी ॥ जगदात्मा आणिजगदीश्वरी ॥ महेशआणिमाहेश्वरी ॥ गुणआत्मयाचे॥१८॥ सूक्ष्मजितुकेंनामरूप ॥ तितुकेंआत्मयाचेंस्वरूप ॥ संकेतनामाभिधानेंअमूप ॥ सीमानाहीं ॥१९॥ आदिशक्तिशिवशक्ती ॥ मुख्यमूळमायासर्वशक्ती ॥ नानाजिनसउत्पत्तिस्थिती ॥ तितुकेगुणआत्मयाचे ॥२०॥ पूर्वपक्षआणिसिद्धांत ॥ गाणेंवाजविणेंसंगीत ॥ नानाविद्याअद्भुत ॥ गुणआत्मयाचे ॥२१ ॥ ज्ञानअज्ञानविपरीतज्ञान ॥ असद्वृत्तिसद्वृत्तिजाण ॥ ज्ञप्तिमात्रअलिप्तपण ॥ गुणआत्मयाचे ॥ ॥ २२ ॥ पिंडब्रह्मांडतत्वझाडा ॥ नानातत्वांचानिवाडा ॥ विचारपहाणेंउघडा ॥ गुणआत्मयाचे ॥२३॥ नानाध्यानेंअनुसंधानें ॥ नानास्थितिनानाज्ञानें ॥ अनन्यआत्मनिवेदनें ॥ गुणआत्मयाचे ॥ २४॥ तेहतीसकोटीसुरवर ॥ अठ्यायशींसहस्रऋषीश्वर ॥ भूतखेचरअपार ॥ गुणआत्मयाचे ॥२५॥ भूतावळीऔटकोटी ॥ चामुंडाछप्पन्नकोटी ॥ कात्यायनीनवकोटी ॥ गुणआत्मयाचे ॥२६॥ चंद्रसूर्यतारामंडळें ॥ नानानक्षत्रेंग्रहमंडळें ॥ शेषकूर्ममेघमंडळें ॥ गुणआत्मयाचे ॥२७॥ देवदानवमानव ॥ नानाप्रकारींत्रेजीव ॥ पाहतांसकळभावाभाव ॥ गुणआत्मयाचे ॥२८॥ आत्मयाचेनानागुण ॥ निर्विकारनिर्गुण ॥ जाणणेंएकदेशीपूर्ण ॥ गुणआत्मयाचे ॥२९ आत्मारामउपासना ॥ तेणेंपावलोंनिरंजना॥ निःसंदेहअनुमाना॥ ावचिनाहीं ॥३०॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेविंशतिदशके ात्मनिरूपणंनामषष्ठःसमासः ॥६॥

गणेशायनमः॥ ॥अनिर्वाच्यसमाधानझालें॥तेंपाहिजेबोलिलें॥ लेल्यासाठींसमाधानगेलें॥हेंतोंघडेना ॥१॥कांहींसांडावेंलागतना कांहींमांडावेंलागतनाहीं ॥एकविचारशोधूनपाही ॥ म्हणिजेबरें मुख्यकाशीविश्वेश्वर ॥सेतुबंधरामेश्वर ॥मल्लिकार्जुनभीमाशंकर आत्मयाचे ॥२॥जैशींमुख्यबारालिंगें॥याहींवेगळींअनंतलिंगें॥

प्रचीतजाणिजेजनें॥गुणआत्मयाचे॥४॥ भूमंडळींअनंतशक्ती ॥ ना
नासाक्षात्कारचमत्कारहोती ॥ नानादेवांच्यासामर्थ्यमूर्ती ॥ गुण
आत्मयाचे ॥५॥ नानासिद्धांचींसामर्थ्यें ॥ नानामंत्रांचींसामर्थ्यें ।
नानामोहरेवल्लींतसामर्थ्यें ॥ गुणआत्मयाचे ॥६॥ जितुकेकांहींउत्त
मगुण ॥ तितुकेंआत्मयाचेंलक्षण ॥ बरेंवाईटतितुकेंजाण॥ आत्म्या
चकरितां ॥७॥ शुद्धआत्माउत्तमगुणीं ॥ सबळआत्माअवलक्षणीं ॥
बरेंवाईटअवघीकरणी ॥ आत्मयाची ॥८॥ नानासाभिमानधरणें
॥ नानाकृतिसृष्टिकरणें ॥ नानाशापउःशापलक्षणें ॥ आत्मयाचे
नी ॥९॥ पिंडाचावराशोधघ्यावा ॥ तत्वांचापिंडशोधावा ॥ तत्वें
शोधितांपिंडअघवा ॥ कळोंयेतो ॥ १०॥ जडदेहभूतांचा ॥ चंचळ
गुणआत्मयाचा ॥ निश्चळब्रह्मावेगळाठावकैंचा ॥ जेथेंतेथें ॥११॥
निश्चळचंचळआणिजड ॥ पिंडींकरावानिवाड ॥ प्रत्ययावेगळेंजाड
॥ बोलणेंनाहीं ॥१२॥ पिंडामधूनआत्माजातो ॥ तेव्हांनिवाडाक
ळोंयेतो ॥ देहजडहापडतो ॥ देखतदेखतां ॥१३॥ जडतितुकेंपड
लें ॥ चंचळतितुकेंनिघोनगेलें ॥ जडचंचळाचेंरूपआलें ॥ प्रत्ययासी
॥ १४॥ निश्चळआहेसकळांठायीं ॥ हेंतोंपाहाणेंनलगेकांहीं ॥ गुण
विकारतेथेंनाहीं ॥ निश्चळासी ॥१५॥ जैसेंपिंडतैसेंब्रह्मांड ॥ वि
चारदिसतोउघड ॥ जडचंचळजातांजाड ॥ परब्रह्मचिआहे ॥१६
महाभूतांचाखंबीरकेला ॥ आत्माघालूनपुतळाझाला ॥ चालिलासृ
ष्टीचागलबला ॥ येणेंरीतीं ॥१७॥ आत्मामायाविकारकरी ॥ अ
ळघालितीब्रह्मावरी ॥ प्रत्ययेंसकळकांहींविवरी ॥ तोचिभला॥१
ब्रह्मव्यापकअखंड ॥ वरकडव्यापकताखंड ॥ शोधूनपाहतांजड
कांहींचनाहीं ॥१९॥ गगनासखंडितांनय॥ गगनाचेंनासेलकाय
जरीझालामहांप्रळय ॥ सृष्टिसंहार ॥२०॥ जेंसंहारामध्येंसांपड
तेंसहजचिनाशवंतझालें ॥ जाणतेलोकींउगविलें ॥ पाहिजेकों
॥२१॥ नकळतांवाटेकोडें ॥ नकळतांअवघेंदिसेउघडें ॥ म्हणं
कांतींनिवाडें ॥ विचारपाहावा ॥२२॥ मिळतांप्रत्ययाचेसंत

ांतापरीसएकांत ॥ केलापाहिजेसावचित्त ॥ नानाचर्चा ॥२३॥
ाहिल्यावेगळेंकळतनाहीं ॥ कळतांकळतांसंदेहनाहीं ॥ विवेकपाह
ांकोठेंच्चिनाहीं ॥ मायाजाळ ॥२४॥ गगनींआभाळआलें ॥ मागु
ीसवेंचिउडालें ॥ आत्म्याकरितांदृश्यझालें ॥ उडेलतैसें ॥२५॥
मूळापासूनशेवटवरी ॥ विवेकीविवेकेंविवरी ॥ तोनिश्चयेंथावरी
॥ चळेनाऐसा ॥ २६ ॥ वरकडनिश्चयअनुमानाचे ॥ अनुमा
नेंबोलतांकायवेंचे ॥ जाणतेपुरुषप्रचीतीचे ॥ तेतोंमानीतना
॥ २७ ॥ उगीडबोलणेंअनुमानाचें ॥ अनुमानाचेंकोण्याका
माचें ॥ येथेंसगटविचाराचें ॥ कामनाहीं ॥ २८ ॥ सगट
विचारतोअविचार ॥ कितीएकह्मणतीएकंकार ॥ एकंकारेंभ्रष्टा
कार ॥ करूंनये ॥२९॥ कृत्रिमअवघेंसांडावें ॥ कांहींएकशुद्धघ्यावें
॥ जाणजाणोनिनिवडावें ॥ सारासार ॥३०॥ ॥ इतिश्रीदासबोधे
गुरुशिष्यसंवादेविंशतिदशकेआत्मनिरूपणंनामसप्तमःसमासः ॥७॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ विधिप्रपंचतरुवाढला ॥ वाढतांवाढतांवि
स्तीर्णझाला ॥ फळेंयेतांविश्रांतिपावला ॥ बहुतप्राणी ॥१॥ नानाफ
ळेंरसाळेंलागलीं ॥ नानाजिन्नसेंगोडीसआलीं ॥ गोडिपाह्यावयानि
र्माणकेलीं ॥ नानाशरीरें ॥२॥ निर्माणजाहलेउत्तमविषय ॥ शरीरा
विणेंभोगितांनय ॥ ह्मणोनिनिर्मिलाउपाय ॥ नानाशरीरें ॥ ३ ॥
ज्ञानेंद्रियेंनिर्माणकेलीं ॥ भिन्नभिन्नगुणाचीनिर्मिलीं ॥ एकाशरीरा
ालागलीं ॥ परिवेगळालीं ॥४॥ श्रोत्रेंद्रियेंशब्दपाडला ॥ त्याचाभे
पाहिजेकळला ॥ ऐसाउपायनिर्माणकेला ॥ इंद्रियामध्यें ॥५॥ त्व
द्रियेंशीतोष्णभासे ॥ चक्षुरिंद्रियेंसकळदिसे ॥ इंद्रियांमध्येंगुणऐसे
ेगळाले ॥६॥ जिव्हेमध्येंरसचाखणें ॥ घ्राणामध्येंपरिमळघेणें ॥
यांमध्येंवेगळाल्यागुणें ॥ भेदकेले ॥७॥ वायुपंचकींअंतःकरणपं
॥ मिसळोनफिरेनिःशंक ॥ ज्ञानेंद्रियकर्मेंद्रियेंसकळिक ॥ साव
पाहि ॥ ८ ॥ कर्मेंद्रियेंलागवेगीं ॥ जीवभोगीविषयांलागीं ॥
ाउपायजगीं ॥ ईश्वरेंकेला ॥ ९ ॥ विषयनिर्माणझालेबरवे ॥

शरीरेंविणकैसेभोगावे ॥ नानाशरीरांचेगोंवे ॥ याचकारणें॥१०॥
अस्थिमांसाचींशरीरेंनिर्माणकेलीं ॥ विषयभोगेंवाढविलीं ॥ ल
हानथोरनिर्माणझालीं ॥ येणेंप्रकारें ॥११ ॥ अस्थिमांसाचींशरीरें
॥ निर्माणकेलींजगदीश्वरें ॥ विवेकेंगुणविचारें ॥ करूनियां॥१२॥
अस्थिमांसाचापुतळा ॥ जाणेज्ञानेंसकळकळा ॥ शरीरभेदवेगळा ॥
ठायींठायीं ॥१३॥ तोभेदकार्याकारण ॥ त्याचाउदंडआहेगुण ॥ स
कळतीक्ष्णबुद्धिविण ॥ कायकळे ॥१४॥ सकळकरणेंईश्वराला ॥ ह्म
णोनिभेदनिर्माणकेला ॥ ऊर्ध्वमुखहोतांभेदाला ॥ ठावकैंचा॥१५॥
सृष्टिकर्मीअगत्यभेद ॥ संहारेंसहजचिअभेद ॥ भेदअभेदहासंवाद
॥ मायागुणें ॥१६॥ मायेमध्येंअंतरात्मा ॥ नकळेतयाचामहिमा ॥
झालाचतुर्मुखब्रह्मा ॥ तोहिसंदेहींपडे ॥१७॥ पीळपेंचकडोविकडी
॥ तर्कतीक्ष्णघडीनेंघडी ॥ मनासिहोयतांतडी ॥ विवरणकरितां ॥
॥१८॥ आत्मत्वेंलागलेंसकळकांहीं ॥ निरंजनींहेंकांहींचनाहीं ॥ ए
कांतकाळींसमजोनपाहीं ॥ ह्मणिजेबरें ॥१९॥ देहसामर्थ्यानुसार॥
सकळकरीजगदीश्वर ॥ थोरसामर्थ्येंअवतार ॥ बोलिजेती ॥२० ॥
शेषकूर्मवराहझाले ॥ येव्हढेदेहविशाळधरिले ॥ तेणेंकरितांरचना
चाले ॥ सकळसृष्टीची ॥२१॥ ईश्वरेंकेव्हढेंयंत्रकेलें ॥ सूर्यबिंबधांवा
यालाविलें ॥ धुकटाकरवींधरविलें ॥ अगाधपाणी ॥२२ ॥ पर्वता
ऐसेढगउचलती ॥ सूर्यबिंबासआच्छादिती ॥ तेंथेंसवेंचिवायूचीग
ती ॥ प्रगटहोय ॥२३॥ झिडझिडकूंधांवेवारा ॥ जैसाकाळाचाह्म
णियारा ॥ ढगमारूनदिनकरा ॥ मोकळेंकरी ॥२४॥ वैसतीविज
चेतडाखे ॥ प्राणिमात्रअवचितांधाके ॥ गगनकडकडूनतडके ।
स्थळांतरीं ॥ २५ ॥ एकासिएकधर्मकेलें ॥ महद्भूतेंमहद्भूतआळिलें
सकळसमभागेंचालिले ॥ सृष्टिरचनेसी ॥ २६ ॥ ऐसेअनंतभेदआ
याचे ॥ सकळजाणतीऐसेकैंचें ॥ विवरतांविवरतांमनाचे ॥ फ
होती ॥२७॥ ऐसीमाझीउपासना ॥ उपासकींआणावीमना ॥
धमहिमाचतुरानना ॥ कायकळे ॥२८॥ आवाहनविसर्जन ॥ हें

नाचेंलक्षण ॥ सकळजाणतीसज्जन ॥ मीकायसांगों ॥ २९ ॥
। इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेविंशतिदशकेदेहक्षेत्रनिरूपणंना
मअष्टमःसमासः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ मृत्तिकापूजनकरावें ॥ आणिसवेंचिविस
र्जावें ॥ हेंमानेनास्वभावें॥अंतःकरणासी॥१॥देवपूजावाआणिटाका
वा ॥ हेंप्रशस्तनवाटेजीवा ॥ याचाविचारपहावा ॥ अंतर्यामीं ॥
॥२ ॥ देवकरिजेऐसानाहीं ॥ देवटाकिजेऐसानाहीं ॥ ह्मणोनया
चाकांहीं ॥ विचारपाहावा ॥३॥ देवनानाशरीरेंधरितो ॥ धरूनिमा
गुतीसोडितो ॥ तरीतोदेवकैसाआहेतो ॥ विवेकेंओळखावा ॥ ४ ॥
नानासाधनेंनिरूपणें ॥ देवशोधायाकारणें ॥ सकळआपुल्याअंतः
करणें ॥ समजलेंपाहिजे ॥५॥ ब्रह्मज्ञानाचाउपाय ॥ समजल्यावि
णदेतांनय ॥ पदार्थआहेमागेंजाय ॥ ऐसेंह्मणावें ॥६॥ सगटलोकां
चेअंतरींचाभाव ॥ मगप्रत्यक्षभेटवावादेव ॥ परंतुविवेकाचाउपाव॥
वेगळाचिआहे ॥७॥ विचारपाहतांतगेना ॥ त्यासदेवऐसेंह्मणवेना॥
परंतुजनराहेना ॥ कायकरावें ॥८ ॥ थोरलोकमरोनजाती ॥ त्यां
च्यासुरताकरूनिपाहती ॥ तैशीचआहेहीगती ॥ उपासनेची ॥९ ॥
थोरव्यापारटाकेनाजनीं ॥ ह्मणोनिकेलीखतावणी ॥ राज्यसंपदा
तयाचेनी ॥ प्राप्तकैंची ॥ १० ॥ ह्मणोनिजितुकाभोळाभाव ॥ तितु
काअज्ञानाचास्वभाव ॥ अज्ञानेंतरीदेवाधिदेव ॥ पाविजेलकैंचा ॥
॥ ११ ॥ अज्ञानासिज्ञाननमाने ॥ ज्ञात्यासअनुमाननमाने ॥ ह्मणो
नेसिद्धांचियेखुणें ॥ पावलेंपाहिजे ॥१२॥ मायासांडूनमुळासिजा
वें ॥ तरीचसमाधानपावावें ॥ ऐसेंनहोतांभरंगळावें ॥ भलतीकडे॥
१३॥ मायाउल्लंघायाकारणें ॥ देवासिनानाउपायकरणें ॥ अध्या
त्मश्रवणपंथेंचिजाणें ॥ प्रत्ययानें ॥१४॥ ऐसेंनकरितांलौकिकीं ॥
घीचहोतेचुकाचुकी ॥ स्थितीखरीआणिलटिकी ॥ ऐशीओळ
खे ॥१५॥ खोट्याचेवाटेजाऊंनये ॥ खोट्याचीसंगतीधरूंनये ॥
ग्रंथग्रहींकरूंनये ॥ कांहींएक ॥ १६ ॥ खोटेंतेंखोटेंचिखोटें ॥ ख

ऱ्यासीतगेनातेंबाळटें ॥ मनअधोमुखउफराटें ॥ केलेंपाहिजे॥१७
अध्यात्मश्रवणकरीतजावें ॥ ह्मणजेसकळकांहींफावे ॥ नानाप्रक
रीचेगोवे ॥ तुटोनिजाती ॥१८॥ सूतगुंतलेंतेंउकलावें ॥ तैसेंमन
गवावें ॥ मानतमानतघालावें ॥ मूळाकडे ॥१९॥ सकळकांहींक
वलें ॥ त्यासकळाचेंसकळजाइलें ॥ शरीरींविभागलें ॥ सकळकां
॥२०॥ कायतेथेंचिपाहावें ॥ कैसेंतेथेंयेथेंचिशोधावें ॥ सूक्ष्माचींचं
दानावें ॥ येथेंचिसमजावीं ॥२१॥ निर्गुणनिर्विकारिएक ॥ तेंसर्वत्र
ठायींव्यापक ॥ देहामध्येंतेंनिष्कलंक ॥ अहेकींनाहीं ॥ २२ ॥ मूळ
मायासंकल्परूप ॥ तेंअंतःकरणाचेंस्वरूप ॥ जडचेतवीचैतन्यरूप ॥
तेंहिशरीरींआहे ॥२३॥ समानगुणगुणसाम्य ॥ सूक्ष्मविचारतोअ
गम्य॥सूक्ष्म साधुजाणतेप्रणम्य॥तयासमस्तांसी॥२४ ॥द्विधाभासतेंश
रीर॥वामांगदक्षिणांगविचार॥तोचिअर्धनारीनटेश्वर॥पिंडींओळखा
वा॥२५॥तोचिप्रकृतिपुरुषजाणिजे ॥ शिवशक्तिवोळखिजे ॥ षड्गु
णेश्वरबोलिजे ॥ तयाकर्दमासी॥२६॥तयासीचह्मणिजेमहत्तत्व॥मीप
णेंतयासिअहंतत्व॥निश्चयें बुद्धितत्व॥ तयासीचह्मणती ॥२७॥ त्रिगु
णेंचालतेंशरीर ॥ प्रत्यक्षदिसेविचार ॥ मूळींच्याकर्दमाचेंशरीर ॥
ऐसेंजाणावें ॥२८॥ मनमायाआणिजाणीव ॥ हाहिदिसतोस्वभाव
॥ चौदानामांचाअभिप्राव॥ पिंडींपाहावा॥२९॥ पिंडपडतांअवघेंचि
जातें ॥ परंतुपरब्रह्मराहतें ॥ शाश्वतसमजोनमगतें ॥ दृढधरावें ॥३०
॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्यसंवादेविंशतिदशकेसूक्ष्मनिरूपणंनाम
वमःसमासः ॥ ९ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ धरूंजातांधरितांनये ॥ टाकूंजातांटाकितां
ये॥ जेथेंतेथेंआहेचआहे ॥ परब्रह्मतें ॥१॥ जिकडेतिकडेजेथेंतेथें
विन्मुखहोतांसन्मुखहोतें ॥ सन्मुखपणचुकेनातें ॥ कांहींकेल्या
बैसलेंमाणुसउठोनगेलें ॥ तेथेंआकाशचिराहिलें ॥ आकाश
डेपाहिलें ॥ तरीसन्मुखचिआहे ॥३॥ जिकडेजिकडेप्राणीपळे
तें ॥ तिकडेआकाशचिभोंवतें ॥ बळेंआकाशबाहेरतें ॥ कैसें

४॥ जिकडेजिकडेप्राणीपाहे ॥ तिकडेतिकडेसन्मुखचिआहे ॥ स
मस्तांचेमस्तकींराहे ॥ मध्यान्हींमार्तंडजैसा ॥५॥ परीतोआहेएके
ी ॥ दृष्टांतनघडेवस्तूशी॥ कांहींएकचमत्काराशीं॥देऊनपाहिजे॥
६॥ नानातीर्थेनानादेशीं ॥ कष्टतआवेंपहावयासी ॥ तैसेंनलगेपर
ब्रह्मासी ॥ बैसलेठायीं ॥७॥ प्राणीबैसोनीचराहतां ॥ अथवाबहुतप
ळोनजातां ॥ परब्रह्मतेंतत्वतां ॥ समागमें ॥८॥ पक्षीअंतराळींगेला
॥ भोंवतेंआकाशचितयाला ॥ तैसेंब्रह्मप्राणियाला ॥ व्यापूनअसे॥
॥९॥ परब्रह्मपोकळघनदाट ॥ परब्रह्मशेवटाचाशेवट ॥ ज्यासितया
सिब्रह्मनीट ॥ सर्वकाळ ॥१०॥ दृश्यासबाह्यअंतरीं ॥ ब्रह्मदाटलेंब्र
ह्मांडोदरीं ॥ अरेत्यानिर्मळाचीसरी ॥ कोणासद्यावी ॥११॥ वैकुंठ
कैलासस्वर्गलोकीं ॥ इंद्रलोकींचौदालोकीं ॥ पन्नगादिपाताळलो
कीं ॥ तेथेंहिआहे ॥१२॥ काशीपासूनरामेश्वर ॥ अवघेंदाटलेंअपा
॥ पाहतांपाहतांपारावार ॥ खासनाहीं ॥१३॥ परब्रह्मतेंएकलें ॥
एकदांचिसकळांसिव्यापिलें ॥ सकळांसस्पर्शोनराहिलें ॥ सकळां
ठायीं ॥१४॥ परब्रह्मपाउसेंभिजेना ॥ अथवांचिखलानेंभरेना ॥ पू
रामध्येंपरीवाहेना ॥ पूरासमागमें ॥१५॥ एकसरेंसन्मुखविन्मुख ॥
वामसव्यदोहींकडेएक ॥ अधोर्ध्वप्राणीसकळिक ॥ व्यापूनआहे ॥
॥१६॥ आकाशाचाडोहोभरला ॥ कदापिनाहींउचंबळला ॥ असं
ाव्यपसरला ॥ जिकडेतिकडे॥१७॥ एकजिह्मसींगिगनचुदास॥ जे
नाहींदृश्यभास ॥ भासेंविणनिराभास ॥ परब्रह्मजाणावें ॥१८॥
रसाधूमहानुभावा ॥ देवदानवमानवा ॥ परब्रह्मसकळांसविसांवा
विश्रांतिठाव ॥१९॥ कोणीकडेशेवटासजावें ॥ कोणीकडेकायपा
ं॥ असंभाव्यतेंमानावें ॥ कायम्हणोनी ॥२०॥ स्थूलनव्हेसूक्ष्म
॥ कांहींएकसारिखेंनव्हे ॥ ज्ञानदृष्टिविणनव्हे ॥ समाधान ॥
। पिंडब्रह्मांडनिरास ॥ मगतेंब्रह्मनिराभास ॥ येथूनतेथवरी
श ॥ भकाशरूपें ॥२२॥ ब्रह्मव्यापकहेंतोंखरें ॥ दृश्यआहेतों
॥ व्यापकेंविणकोण्याप्रकारें ॥ व्यापकम्हणावें ॥२३॥ ब्र

ज्ञासिशब्दचिलागेना ॥ कल्पनाकल्पूंशकेना ॥ कल्पनेतीतनिरं ॥ विवेकेंओळखावें ॥२४॥ शुद्धसारश्रवण ॥ शुद्धप्रत्ययाचेंमं न ॥ पावतांउन्मन ॥ सहजचिहोतें ॥२५॥ झालेंसाधना फळ ॥ फळ ॥ निर्गुणब्रह्मतेंनिश्चळ ॥ अंतरींबिंबलें ॥२६॥ हिशेबज्ञा ॥ झालानिवाडातत्वांचा ॥ साध्यहं तांसाधनांचा ॥ ठावनाहीं ॥२७॥ स्वप्नींजिंजेंदेखिलें ॥ तेंतेंजागृतीस उडालें ॥ सहजचिअनिर्वाच्यझालें ॥ बोलतांनये ॥२८॥ ऐसेंहेंविवे केंजाणावें ॥ प्रत्ययेंखुणेसिबाणावें ॥ जन्ममृत्यूंच्यानावें ॥ शून्याका र ॥ २९ ॥ भक्तांनींसाभिमानें ॥ कृपाकेलीदाशरथीनें ॥ समर्थ कृपेचींवचनें ॥ तोहादासबोध ॥३०॥ वीसदशकदासबोध ॥ श्रव णद्वारेंघेतांशोध ॥ मननकर्त्यासविशद ॥ परमार्थहोतो ॥३१॥ वीस दशकदोनशेंसमास ॥ साधकेंपाहावेसावकाश ॥ विवरतांविशेषाविशे ष ॥ कळोंलागे ॥३२॥ ग्रंथाचेंकरावेंस्तवन ॥ स्तवनाचेंकायप्रयो न ॥ येथेंप्रत्ययासकारण ॥ प्रत्ययपाहावा ॥३३॥ देहतंवपांचाभूत चा ॥ कर्ताआत्मातेथींचा ॥ आणिकवित्वप्रकारमनुष्यांचा ॥ क शावरूनी ॥३४॥ सकळकरणेंजगदीशाचें ॥ आणिकवित्वमनुष्यां चें ॥ ऐशाअप्रमाणबोलण्याचें ॥ कायघ्यावें ॥३५॥ सकळदेहांचा झाडाकेला ॥ तत्वसमुदायउडाला ॥ तेथेंकोण्यापदार्थाला ॥ आण लक्षणावें ॥३६॥ ऐशींहींविचाराचींकामें ॥ उगीचभ्रमोंनयेभ्रमें जगदीश्वरेंअनुक्रमें ॥ सकळकेलें ॥३७॥ इतिश्रीदासबोधेगुरुशिष्य संवादेविंशतिदशकेविमलब्रह्मनिरूपणंनामदशमःसमासः ॥१०

समाप्त.